

В. Ульянов (Ленин)

Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν, ἑνωθεῖτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

49

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΗΣΗ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Θ. ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА · 1977

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ - ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ

49

Γράμματα
Αΰγουστος 1914 - 'Οχτώβρης 1917

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ τεσσαρακοστός ἔνατος τόμος τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιέχει τά γράμματα, τά σημειώματα καί τά τηλεγραφήματα πού γράφτηκαν ἀπό τίς ἀρχές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου μέχρι τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση (Αὔγουστος τοῦ 1914 — Ὀχτώβρης τοῦ 1917). Ἐκτός ἀπό τά γνωστά ἤδη γράμματα τῆς περιόδου αὐτῆς, στόν τόμο αὐτό δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά 163 λενινιστικά ντοκουμέντα. Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν ἀποτελοῦν πολύτιμο συμπλήρωμα στά ἔργα του πού ἔχουν περιληφθεῖ στούς τόμους 26-34 τῆς ἔκδοσης αὐτῆς.

Στά γράμματα πού συμπεριλαμβάνονται στόν τόμο αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν φωτίζει τίς θεωρητικές θέσεις καί τήν τακτική τῶν μπολσεβίκων στά ζητήματα τῆς στάσης ἀπέναντι στόν πόλεμο, τήν εἰρήνη, τήν ἐπανάσταση, διασαφηνίζει τά συνθήματα τῆς μετατροπῆς τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σέ ἐμφύλιο πόλεμο, τῆς ἥττας τῆς κυβέρνησής «σου», χαράζει τίς ἀπαραίτητες πρακτικές ἐνέργειες γιά τήν πραγματοποίηση τῶν συνθημάτων αὐτῶν. Ὅλη ἡ ἀλληλογραφία διαποτίζεται ἀπό τίς ἰδέες τῶν προγραμματικῶν ντοκουμέντων τοῦ μπολσεβικισμοῦ, στά ὁποῖα ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκάλυψε τίς αἰτίες τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, τόν ἰμπεριαλιστικό, ληστρικό χαρακτήρα του, ξεσκέπασε τούς σοσιαλσωβινιστές, καθόρισε τά καθήκοντα τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν ὅλων τῶν χωρῶν.

Τά γράμματα χαρακτηρίζουν λαμπρά τόν Β. Ι. Λένιν σάν ἀρχηγό τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου, πού ἐφάρμοζε μέ συνέπεια καί ὁλοκληρωμένα τή διεθνιστική πολιτική καί καθοδήγησε τήν πάλη ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό. Στά λενινιστικά γράμματα ἀντηχεῖ ἡ φλογερή ἔκκληση τῆς ἀποφασιστικῆς καί χωρίς συμβιβασμούς πάλης ἐνάντια στούς ἡγέτες τῆς ΙΙ

Διεθνοῦς, πού πρόδοσαν τήν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης. «Δέν ἐπιτρέπεται νά τό ἀνεχόμαστε, ἔγραφε, δέν ἐπιτρέπεται νά φερόμαστε διπλωματικά, πρέπει νά ξεσηκωθοῦμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις ἐνάντια στόν ἐπαίσχυντο σωβινισμό» (σελ. 6). Ὁ Β. Ι. Λένιν δίνει ἰδιαίτερη προσοχή στό ξεσκέπασμα τοῦ καουτσκισμοῦ. «Οἱ ὀπορτουνιστές ἀποτελοῦν ὁλοφάνερο κακό. Τό γερμανικό «Κέντρο» μέ ἐπικεφαλῆς τόν Κάουτσκι εἶναι κακό καμουφλαρισμένο, διπλωματικά ἐξωραϊσμένο, πού θολώνει τά μάτια, τό μυαλό καί τή συνείδηση τῶν ἐργατῶν, εἶναι τό πιό ἐπικίνδυνο κακό», ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν (σελ. 13).

Τά γράμματα περιέχουν πολυτιμότατο ὑλικό γιά τήν πρακτική δράση τοῦ Β. Ι. Λένιν στό ζήτημα τῆς καθοδήγησης τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος στίς ἐξαιρετικά δύσκολες συνθῆκες τοῦ πολέμου. Ἡ μόνιμη ἀπειλή τοῦ στρατοδικείου καί τῆς ἀπέλασης, ἡ ἀνάγκη τῆς τήρησης αὐστηρότατης συνωμοτικότητας στήν ἀλληλογραφία, στήν ἔκδοση καί στήν κυκλοφορία τῆς κομματικῆς φιλολογίας, ὅλα αὐτά δυσκόλευαν ἐξαιρετικά τή δουλιά τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τῶν μπολσεβίκων. «Μή γράφετε ἀνοιχτά στά γράμματα τίποτε», «γράφετε μέ χημική μελάνη», «κανείς δέν πρέπει νά ξέρει ποῦ καί ἀπό ποιόν ἐκδόθηκε», «ὅλα τά πρόχειρα χειρόγραφα νά καίγονται» κτλ. — μέ τέτιες προειδοποιήσεις εἶναι γεμάτα τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Ἕνας σημαντικός ἀριθμός γραμμάτων πρός τόν Β. Α. Καρπίνσκι, πού ἔχουν περιληφθεῖ σ' αὐτό τόν τόμο, φωτίζει τήν ἱστορία τῆς ἐπανέκδοσης τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ Κόμματος, τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Ὁ Β. Ι. Λένιν μελετοῦσε ἐξαντλητικά ὅλα τά ζητήματα πού σχετίζονται μέ τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας, καθόριζε τό περιεχόμενο καί ὑπόδειχνε τούς ἀρθρογράφους, λογάριαζε καί σχεδίαζε τό ὑλικό γιά κάθε φύλλο, βοηθοῦσε τούς ἀρθρογράφους μέ συμβουλές, ἐπιδίωκε νά βγαίνει καί νά κυκλοφορεῖ ἡ ἐφημερίδα ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ὄντας στήν Ἑλβετία, μακριά ἀπό τήν πατρίδα, παρά τίς τεράστιες δυσκολίες, παρακολουθοῦσε μέ ἔντονη προσοχή τήν ἐξέλιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Ρωσία. Στά γράμματά του πρός τά μέλη τῆς ΚΕ στήν Πετρούπολη καί πρός ὁρισμένα στελέχη τοῦ Κόμματος ἔκανε συγκεκριμένες ὑποδείξεις καί ἔδινε ἀπαντήσεις γιά τά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων. Τήν τακτική ἐπαφή μέ τήν Πετρούπολη ὁ Β. Ι. Λένιν τήν κρατοῦσε μέσω τοῦ ἐξουσιοδοτημένου ἀντιπροσώπου τῆς ΚΕ καί τῆς ΕΠ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, πού βρισκόταν

ἀρχικά στή Στοκχόλμη καί μετά στό Ὄσλο. Γι' αὐτό, ἕνας σημαντικός ἀριθμός γραμμάτων πρός τόν Σλιάπνικοφ πρέπει νά θεωρηθοῦν σάν γράμματα πού προορίζονταν γιά τό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ. Τήν ἐπαφή μέ τή Ρωσία ὁ Β. Ι. Λένιν τήν κρατοῦσε ἐπίσης μέσω τοῦ Μ. Μ. Λιτβίνοφ, τῆς Α. Μ. Κολλοντάι καί ἄλλων. Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν εἶναι διαποτισμένα ἀπό τή βαθιά πίστη στήν ἐπαναστατική δύναμη τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Στίς δύσκολες γιά τό Κόμμα στιγμές ὁ Β. Ι. Λένιν στηριζόταν στούς ἐργάτες-ὀπαδούς τῆς «Πράβντα». Πρότεινε νά ἐνισχυθεῖ ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος ἀπ' αὐτούς, νά συσπειρωθοῦν σέ μιά σειρά κέντρα τῆς χώρας καθοδηγητικές ὁμάδες, νά συνδεθοῦν μ' αὐτούς. Ὁ Β. Ι. Λένιν καθόριζε τήν ἐπιτυχία τῶν περιοδειῶν τῶν ἐξουσιοδοτημένων ἀντιπροσώπων τοῦ τμήματος ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ στή Ρωσία ἀπό τόν ἀριθμό τῶν συνδέσεων μέ τούς ἐργάτες καθοδηγητές σέ κάθε πόλη.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπαιτοῦσε ἐπίμονα ἀπό τούς μπολσεβίκους νά ἐφαρμόζουν μέ συνέπεια καί μέ ἐμμονή στίς ἀρχές τήν ταξική γραμμή. Ὑπογράμμιζε ὅτι οἱ μπολσεβίκοι *«καί στόν καιρό τοῦ πολέμου* πρέπει νά παραμείνουν ἐπαναστάτες» (σελ. 25).

Ἡ ἀλληλογραφία ἀποκαλύπτει λεπτομερειακά τή γεμάτη πάθος, ἀνειρήνευτη πάλη τοῦ Β. Ι. Λένιν ἐνάντια στούς ρώσους σοσιαλσωβινιστές Πλεχάνοφ, Ἀλέξινσκι καί ἄλλους. Ὁ Β. Ι. Λένιν, ὑποδείχνοντας τή σύνδεση τῶν μενσεβίκων μέ τό διεθνή ὀπορτουνισμό, ἔλεγε ὅτι αὐτοί ὑπερασπίζουν τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅμως «μέ τήν *ἐργατική* τάξη τῆς Ρωσίας αὐτοί δέν εἶχαν καί δέν ἔχουν καμιά σχέση», «δέν πρέπει νά τούς πιστεύει κανείς οὔτε στό ἐλάχιστο» (σελ. 37). Σέ πολλά γράμματα ὁ Β. Ι. Λένιν ξεσκέπαζε τόν ὀπορτουνισμό τοῦ Τρότσκι καί τῶν ὀπαδῶν του, τούς καυτηρίαζε γιά τή βοήθειά τους πρός τά δεξιά στοιχεῖα τοῦ διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τό ρόλο τοῦ Τρότσκι στήν περίοδο τῆς παραμονῆς του στήν Ἀμερική στίς ἀρχές τοῦ 1917, ἔγραφε: «...ἔφτασε ὁ Τρότσκι, καί ὁ παλιάνθρωπος αὐτός ἔπιασε ἀμέσως στενές σχέσεις μέ τή *δεξιά* πτέρυγα τῆς «Νόβι Μίρ» ἐνάντια στούς ἀριστερούς τσιμμερβαλντινούς... Πάντα ὁ ἴδιος = ὅλο ὑπεκφυγές, κατεργαριές, ποζάρει σάν ἀριστερός, *βοηθάει* τούς δεξιούς...» (σελ. 390).

Ὁ Λένιν τάχθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια στίς ὀπορτουνιστικές ταλαντεύσεις καί τίς ραδιουργίες τῆς ὁμάδας Μπουχάριν — Πιατακόφ — Μπός, πού προσπάθησε νά ἁρπάξει στά χέρια της τίς συνδέσεις μέ τή Ρωσία, νά χρησιμοποιήσει τό περιοδικό «Κομ-

μουνίστ» γιά τήν προβολή τῶν ἀπόψεών τους. Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἀντανακλοῦν τίς μακρόχρονες διαπραγματεύσεις μέ τόν Πιατακόφ καί τήν Μπός γιά τό ζήτημα τῆς ἐπανέκδοσης τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ», ἀποτελοῦν λαμπρό παράδειγμα τῆς εὐλυγισίας τῆς τακτικῆς τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τῆς ἱκανότητάς του νά παραμερίζει ἔγκαιρα καθετί πού γίνεται τροχοπέδη, πού ἐμποδίζει τό Κόμμα στήν παραπέρα πορεία του πρός τά μπρός. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀρνήθηκε κατηγορηματικά νά μποῦν τά ἄρθρα τοῦ Μπουχάριν καί τοῦ Πιατακόφ στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», στά ὁποῖα προπαγάνδιζαν τή λαθεμένη, βλαβερή «θεωρία» τῆς ἀπάρνησης τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ, τῆς ἐγκατάλειψης τῆς πάλης γιά τίς δημοκρατικές διεκδικήσεις.

Στόν τόμο δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σημαντικός ἀριθμός γραμμάτων πρός τούς Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ καί Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, τά ὁποῖα συνδέονται μέ τήν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ» καί τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». Σέ πολλά ἀπ' αὐτά τά γράμματα ὁ Β. Ι. Λένιν ἐπικρίνει τήν ἀσυνέπεια, τή συμφιλιωτιστική στάση τοῦ Ζηνόβιεφ καί τοῦ Σλιάπνικοφ ἀπέναντι στήν ὁμάδα Μπουχάριν — Πιατακόφ — Μπός. Μιλώντας γιά τίς ταλαντεύσεις τοῦ Ζηνόβιεφ, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Αὐτό πιά δέν εἶναι ἁπλῶς ταλαντεύσεις, αὐτό εἶναι ταλαντεύσεις στόν κύβο, πού μετατρέπονται σέ κάτι πολύ χειρότερο» (σελ. 230).

Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν δείχνουν τήν τεράστια δραστηριότητα καί ἐπιμονή του γιά τή συγκέντρωση καί τή συνένωση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων στό διεθνές ἐπαναστατικό κίνημα. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναζητοῦσε τούς δρόμους γιά τήν ἀποκατάσταση ἐπαφῆς μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλιστές, διατηροῦσε μαζί τους μεγάλη ἀλληλογραφία γιά ὅλα τά σοβαρότερα ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κόμματος στόν καιρό τοῦ πολέμου. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀλληλογραφοῦσε μέ τόν ἀμερικανικό «Σύνδεσμο τῆς σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας», μέ γάλλους διεθνιστές, μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλιστές τῆς Ἀγγλίας καί ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Στόν τόμο συμπεριλαμβάνονται τά γράμματα πρός τά στελέχη τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τοῦ Ὀλλανδικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος Ντ. Βάινκοπ καί Α. Πάννεκουκ, πρός τούς ἐλβετούς σοσιαλιστές Α. Σμίτ καί Π. Γκολέ, πρός τόν σουηδό ἀριστερό σοσιαλδημοκράτη Τσ. Χέγκλουντ κ.ἄ.

Μεγάλος ἀριθμός γραμμάτων πρός τούς Ντ. Βάινκοπ, Κ. Ράντεκ, Α. Μ. Κολλοντάι κ.ἄ. γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τήν προετοιμασία τῆς πρώτης καί τῆς δεύτερης διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης. Τά γράμματα αὐτά δείχνουν τήν τεράστια δουλιά πού ὑποχρεώθηκε

νά κάνει ὁ Β. Ι. Λένιν, οἱ μπολσεβίκοι, γιά νά παραλύσουν τίς προσπάθειες τοῦ Γκρίμμ καί τῶν ἄλλων στοιχείων μέ φιλοκεντριστικές διαθέσεις, πού ἐπιδίωκαν νά ἐξασφαλίσουν κεντριστική σύνθεση τῶν συνδιασκέψεων καί κεντριστικό χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεών τους. «Κατά τή γνώμη μας — ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν στήν Α. Μ. Κολλοντάι λίγο πρίν τή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ — οἱ ἀριστεροί πρέπει νά ἐμφανιστοῦν μέ μιά κοινή *ἰδεολογική* διακήρυξη πού νά περιέχει (1) ὑποχρεωτική καταδίκη τῶν σοσιαλσωβινιστῶν καί τῶν ὀπορτουνιστῶν· (2) πρόγραμμα ἐπαναστατικῆς δράσης... (3) νά στρέφεται ἐνάντια στό σύνθημα «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» κτλ. Μιά ἰδεολογική διακήρυξη τῶν «ἀριστερῶν» ἐξονόματος μερικῶν χωρῶν θά εἶχε *τεράστια* σημασία» (σελ. 95).

Στά γράμματα τοῦ δεύτερου ἑξάμηνου τοῦ 1916 καί στίς ἀρχές τοῦ 1917 ὁ Β. Ι. Λένιν ξεσκεπάζει τό πέρασμα τῆς κεντριστικῆς πλειοψηφίας τῆς ἕνωσης τοῦ Τσίμμερβαλντ στή συμμαχία μέ τούς σοσιαλσωβινιστές. Ὁ Λένιν, τονίζοντας τήν προδοσία τοῦ Γκρίμμ, ἔγραφε:

«Ὅλη ἡ ἕνωση τοῦ Τσίμμερβαλντ-Κίνταλ καί ἡ δράση της *οὐσιαστικά* μετατράπηκε σέ φράσεις μιᾶς χούφτας ἡγετῶν (μαζί καί ὁ Γκρίμμ)» (σελ. 359). Ὁ Λένιν καλοῦσε τούς ἀριστερούς σοσιαλιστές νά δημιουργήσουν μιά νέα, πραγματικά ἐπαναστατική, τήν Κομμουνιστική Διεθνή.

Ἡ ἀλληλογραφία ἀντανακλᾶ τήν τεράστια θεωρητική δουλιά τοῦ Β. Ι. Λένιν στά χρόνια τοῦ πολέμου. Ὁλόκληρη σειρά γραμμάτων πρός τούς Β. Α. Καρπίνσκι, Σ. Ν. Ράβιτς, Γκ. Λ. Σκλόβσκι καί ἄλλους φωτίζει τήν ἱστορία τῆς συγγραφῆς καί ἔκδοσης τοῦ βιβλίου «Σοσιαλισμός καί πόλεμος», πού τήν ἐκτύπωση καί τήν κυκλοφορία του ὁ Β. Ι. Λένιν τή θεωροῦσε σπουδαῖο πολιτικό ἔργο «γιά τή συσπείρωση τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς». Στά γράμματα πρός τόν Μ. Ν. Ποκρόβσκι περιέχονται συγκεκριμένα στοιχεῖα πού συνδέονται μέ τήν προετοιμασία καί τήν ἔκδοση τῆς λενινιστικῆς ἐργασίας «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ». Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν συμπληρώνουν τίς ἐργασίες του «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν», «Γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους», «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»» κ.ἄ.

Τεράστιο θεωρητικό καί πολιτικό ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τά γράμματα πρός τήν Ι. Ἀρμάντ (51 γράμματα δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά). Τά γράμματα αὐτά ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα δημιουργικῆς ἀντιμετώπισης τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ. Σ'

αὐτά ὁ Β. Ι. Λένιν, μέ βάση τή βαθιά μελέτη καί γενίκευση τῆς ἱστορικῆς πείρας τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, δίνει χαρακτηρισμό τῶν καθηκόντων τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ἀναπτύσσει τίς σπουδαιότερες θέσεις γιά τή στάση τῶν μαρξιστῶν ἀπέναντι στόν πόλεμο καί στήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας.

Ὁ Β. Ι. Λένιν δίδασκε ὅτι τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στόν πόλεμο πρέπει νά ἐξετάζεται διαλεκτικά, ὑπολογίζοντας τίς ἱστορικές συνθῆκες καί τή συγκεκριμένη κατάσταση. «Ὅλο τό πνεῦμα τοῦ μαρξισμοῦ, ὅλο τό σύστημά του — ἔγραφε ὁ Λένιν — ἀπαιτεῖ νά ἐξετάζουμε τήν κάθε θέση μόνο (α) ἱστορικά· (β) μόνο σέ σύνδεση μέ ἄλλες θέσεις· (γ) μόνο σέ σύνδεση μέ τή συγκεκριμένη πείρα τῆς ἱστορίας» (σελ. 329). Σέ πολλά λενινιστικά γράμματα ἀναπτύσσεται ἡ σκέψη ὅτι ἡ μαρξιστική πολιτική στηρίζεται στήν πραγματικότητα καί ὄχι στή «δυνατότητα», ὅτι ὁ μαρξισμός βασίζεται στά γεγονότα καί ὄχι στίς δυνατότητες (σελ. 348).

Στόν τόμο περιλαμβάνονται πολλά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν, στά ὁποῖα δίνεται χαρακτηρισμός τῶν ἱστορικῶν τύπων τῶν πολέμων.

Στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, δίδασκε ὁ Λένιν, βασικοί τύποι πολέμων εἶναι: οἱ ἄδικοι, ἰμπεριαλιστικοί, πόλεμοι, ἐνάντια στούς ὁποίους πρέπει νά διεξάγεται ἀποφασιστική πάλη, καί οἱ δίκαιοι — οἱ ἐμφύλιοι, οἱ ἐπαναστατικοί πόλεμοι τῶν ἐργαζομένων ἐνάντια στούς ἐκμεταλλευτές, οἱ ἀμυντικοί πόλεμοι τοῦ νικηφόρου προλεταριάτου καί οἱ ἐθνικοαπελευθερωτικοί. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους τούς πολέμους οἱ μαρξιστές τούς ὑποστηρίζουν ὁπωσδήποτε.

Τό ζήτημα τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας ὁ Β. Ι. Λένιν τό ἐξέταζε σέ στενή σύνδεση μέ τή στάση ἀπέναντι στό συγκεκριμένο πόλεμο. Τόνιζε ὅτι ἡ θέση τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς γιά τήν πατρίδα δέν πρέπει νά κατανοεῖται δογματικά. Στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο οἱ σοσιαλιστές πρέπει νά ταχθοῦν κατά τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας, «γιατί (1) ὁ ἰμπεριαλισμός εἶναι οἱ παραμονές τοῦ σοσιαλισμοῦ· (2) ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος εἶναι πόλεμος κλεφτῶν γιά τή λεία· (3) καί στούς *δυό* συνασπισμούς ὑπάρχει *πρωτοπόρο* προλεταριάτο· (4) καί στούς δυό *ὡρίμασε* ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση. *Μόνο* γι' αὐτό εἴμαστε ἐνάντια στήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας», **μόνο** γι' αὐτό!!» — ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν (σελ. 371).

Στά γράμματά του ὁ Β. Ι. Λένιν ἐξηγεῖ ἐπανειλημμένα τή θέση τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν ἀπέναντι στά συνθήματα τῆς εἰρήνης

καί τοῦ ἀφοπλισμοῦ. Ὑπογράμμιζε τήν ἀνάγκη τῆς συγκεκριμένης ἱστορικά ἀντιμετώπισης τῶν συνθημάτων αὐτῶν. Σέ συνθῆκες, ὅπως εἶναι οἱ συνθῆκες τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, σέ κατάσταση ἀναπτυσσόμενης ἐπαναστατικῆς κρίσης, ὅταν μπροστά στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες ἔμπαινε τό καθῆκον νά στρέψουν τά ὅπλα ἐνάντια στούς ἐκμεταλλευτές, τά συνθήματα τῆς εἰρήνης καί τοῦ ἀφοπλισμοῦ, πού πρόβαλλαν οἱ ἀστοί πασιφιστές καί οἱ καουτσκιστές, βοηθοῦσαν τούς ἰμπεριαλιστές καί ὁ Β. Ι. Λένιν τάχθηκε ἐνάντια σ' αὐτά. Ταυτόχρονα ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι μετά τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης οἱ μπολσεβίκοι θά προτείνουν εἰρήνη πρός ὅλες τίς ἐμπόλεμες δυνάμεις. Ὅταν νίκησε ἡ Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Λένιν διακήρυξε τήν πάλη γιά τήν εἰρήνη, τήν ἀρχή τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης τῶν κρατῶν μέ διαφορετικά κοινωνικά συστήματα.

Μεγάλη θέση στή λενινιστική ἀλληλογραφία τῆς περιόδου τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου κατέχει τό ζήτημα τῆς πάλης γιά τή δημοκρατία στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τῶν σοσιαλιστικῶν ἐπαναστάσεων. Τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή δημοκρατία, ἀπέναντι στό πρόγραμμα-μίνιμουμ, τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν, μπαίνει ὅλο καί πιό πλατιά. «Ποτέ δέν θά δέσω τά χέρια μου, ὅταν πρόκειται νά ἐξηγήσω τό σπουδαιότατο καί θεμελιακό αὐτό ζήτημα. Δέν μπορῶ. Τό ζήτημα πρέπει νά ξεκαθαριστεῖ. Πάνω σ' αὐτό *δεκάδες* «θά πέσουν»... ἀκόμη» (σελ. 333).

Ὁ Λένιν κατακρίνει τούς σοσιαλιστές ἐκείνους πού ἀρνοῦνται τήν ἀνάγκη τῆς πάλης γιά τή δημοκρατία στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. «Ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, εἴμαστε πάντα ὑπέρ τῆς δημοκρατίας ὄχι «στό ὄνομα τοῦ καπιταλισμοῦ», ἀλλά στό ὄνομα τοῦ ξεκαθαρίσματος τοῦ δρόμου γιά τό δικό μας κίνημα», ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν (σελ. 326). Σέ ἀντίθεση μέ τούς «ὑπερεπαναστατικούς» συλλογισμούς τῆς ὁμάδας Μπουχάριν — Πιατακόφ καί ἄλλων γιά τό «ἀπραγματοποίητο» τῆς δημοκρατίας στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὁ Β. Ι. Λένιν βάζει τό καθῆκον νά μάθουμε νά ἑνώνουμε «τήν πάλη γιά τή δημοκρατία μέ τήν πάλη γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, *ὑποτάσσοντας* τήν πρώτη στή δεύτερη» (σελ. 347). Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση, τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν, εἶναι ἀνέφικτη χωρίς τήν πάλη γιά τή δημοκρατία. Μέ ἀγανάκτηση καί ὀργή ἔγραφε γιά τίς «βλακεῖες» σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή δημοκρατία, ἐξηγώντας τή ζημιά πού φέρνουν στό ἐργατικό κίνημα οἱ σεχταριστικές θεωρίες ὅτι δέν

χρειάζεται ἡ πάλη γιά τίς δημοκρατικές διεκδικήσεις στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Σήμερα πού ἡ πάλη ἐνάντια στά μονοπώλια, γιά τούς γενικούς δημοκρατικούς σκοπούς ἔχει προβληθεῖ ἀπό τά Κομμουνιστικά κόμματα τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν σάν πρώτιστο καθῆκον τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, σήμερα πού ἡ πάλη γιά τά γενικά δημοκρατικά καθήκοντα ἔγινε σπουδαῖο συστατικό μέρος τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμό, οἱ ἀπόψεις τοῦ Β. Ι. Λένιν πάνω στά ζητήματα αὐτά ἔχουν ἐξαιρετικά ἐπίκαιρη σημασία.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐξετάζει τή στάση τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν ἀπέναντι στό αἴτημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν σέ ἀδιάρηκτη σύνδεση μέ τό γενικό ζήτημα τῆς πάλης γιά τή δημοκρατία. Ὑποβάλλει σέ ὁλόπλευρη καί βαθιά κριτική τίς λαθεμένες ἀντιλήψεις τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν, καθώς ἐπίσης τοῦ Μπουχάριν καί τοῦ Πιατακόφ, πού εἶχαν ταχθεῖ ἐνάντια στό αἴτημα αὐτό. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι πρέπει νά ὑποστηρίζουμε μέ κάθε τρόπο τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα τῶν ἀποικιακῶν καί τῶν ἐξαρτημένων λαῶν ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό. Ταυτόχρονα ὁ Β. Ι. Λένιν ὑπογράμμιζε τήν ἀνάγκη τῆς στενότατης συμμαχίας τῶν καταπιεζόμενων λαῶν καί τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου στήν πάλη κατά τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Τά γράμματα τοῦ Λένιν περιέχουν σπουδαῖες θέσεις γιά τήν ἐπαναστατική κατάσταση, γιά τίς προϋποθέσεις τῆς νίκης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι στίς συνθῆκες ἐπαναστατικῆς κρίσης δέν πρέπει νά περιοριζόμαστε στό γενικό σύνθημα «μαζικό κίνημα». «Τό σύνθημα «μαζικό κίνημα» — ἔγραφε ὁ Λένιν — δέν εἶναι ἄσχημο, ὅμως *δέν* εἶναι ἀπόλυτα σωστό. Γιατί αὐτό ξεχνάει τήν *ἐπανάσταση, τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας, τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου*. Αὐτό NB!! Τό σωστότερο εἶναι: ὑποστήριξη καί ἀνάπτυξη (ἀμέσως) κάθε εἴδους *ἐπαναστατικῶν* μαζικῶν ἐκδηλώσεων *μέ σκοπό* τήν ἐπίσπευση τῆς *ἐπανάστασης κτλ.*» (σελ. 381).

Στό γράμμα του πρός τόν Ν. Ι. Μπουχάριν (σελ. 293-294) ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκάλυψε τό λάθος τοῦ ἄρθρου τοῦ Μπουχάριν «Σχετικά μέ τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους», τό ὁποῖο πρότεινε γιά νά δημοσιευτεῖ στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». Ὁ Β. Ι. Λένιν σημείωσε ὅτι στό ἄρθρο καθορίζεται λαθεμένα ἡ διαφορά τῶν θέσεων τῶν μαρξιστῶν καί τῶν ἀναρχικῶν στό ζήτη-

μα τοῦ κράτους, καί ὑπόδειξε τό λάθος τῆς θέσης τοῦ Μπουχάριν ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἀπό θέσεις ἀρχῆς ἐχθρική πρός κάθε κρατική ἐξουσία. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε κριτική στίς μισοαναρχικές ἀπόψεις τοῦ Μπουχάριν στό ἄρθρο «Ἡ Διεθνής τῶν νέων», πού γράφτηκε τήν ἴδια ἀκριβῶς περίοδο. Τόνισε ὅτι ὁ μαρξισμός παραδέχεται τήν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας ἀπό τήν ἐργατική τάξη στήν πορεία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης δικοῦ της, προλεταριακοῦ, κράτους καί τῆς χρησιμοποίησής του γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Σοβαρή σημασία ἔχουν τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ τῆς 17 καί τῆς 24 τοῦ Γενάρη 1915, στά ὁποῖα διατυπώνονται μιά σειρά θέσεις ἀρχῆς γιά τά ζητήματα τῆς κομμουνιστικῆς ἠθικῆς. Τά γράμματα μαρτυροῦν γιά τή μεγάλη προσοχή πού ἔδινε ὁ Β. Ι. Λένιν στά προβλήματα τῆς διαπαιδαγώγησης τῶν ἐργαζομένων στό πνεῦμα τῆς κομμουνιστικῆς ἠθικῆς. Τά γράμματα αὐτά δείχνουν τί ὑψηλές ἀπαιτήσεις πρόβαλλε πρός τούς κομμουνιστές, πῶς τούς δίδασκε νά ἐπιδιώκουν στίς ἐργασίες τους σαφήνεια καί ἀκρίβεια τῶν διατυπώσεων, ὥστε νά μή δίνουν ἀφορμή στούς ἐχθρούς νά χρησιμοποιήσουν ὁποιαδήποτε θέση γιά τούς δικούς τους σκοπούς (σελ. 56).

Ἰδιαίτερη θέση στόν τόμο κατέχουν τά ντοκουμέντα τοῦ 1917, πού γράφτηκαν στήν προσφυγιά ἀμέσως μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη στή Ρωσία. Στά γράμματα τῆς περιόδου αὐτῆς ὁ Β. Ι. Λένιν διατυπώνει γιά πρώτη φορά τίς βασικές θέσεις γιά τή στάση τοῦ Κόμματος ἀπέναντι στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, θέσεις πού ἀναπτύχθηκαν παραπέρα στά «Γράμματα ἀπό μακριά» καί σέ ἄλλες ἐργασίες.

Ὁ Β. Ι. Λένιν χαρακτηρίζει τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη σάν «πρῶτο στάδιο τῆς πρώτης (ἀπ' αὐτές πού γεννάει ὁ πόλεμος) ἐπανάστασης», πού «δέν θά εἶναι οὔτε τό τελευταῖο, οὔτε μόνο ρωσικό» (σελ. 399). Καθῆκον τοῦ Κόμματος εἶναι νά προετοιμάσει πιό πλατιά βάση γιά ἕνα πιό ὑψηλό στάδιο, δηλ. γιά τή μετεξέλιξη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Τώρα ἄμεσα, ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν, μπαίνει τό πλάταιμα τῆς δουλιᾶς, ἡ ὀργάνωση τῶν μαζῶν, ἡ ἀφύπνιση νέων στρωμάτων γιά τό ξεσκέπασμα τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης καί «τήν προετοιμασία τῆς κατάκτησης τῆς ἐξουσίας ἀπό τά *Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν*. Μόνο μιά τέτια ἐξουσία *μπορεῖ* νά δόσει ψωμί, *εἰρήνη* καί ἐλευθερία» (σελ. 402). Ὁ Β. Ι. Λένιν καλοῦσε νά δυναμώσει παραπέρα τό ἐπαναστατικό Κόμμα τῆς ἐργατικῆς

τάξης, τό Κόμμα νέου τύπου, καί προειδοποιοῦσε γιά τόν κίνδυνο ὁποιωνδήποτε προσπαθειῶν «συνένωσης» μέ τούς μενσεβίκους.

«Κατά τή γνώμη μου, τό κύριο τώρα — ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν — εἶναι νά μή μπερδευτοῦμε σέ κουτές «ἑνωτικές» προσπάθειες μέ τούς σοσιαλπατριῶτες (ἤ, πράγμα πιό ἐπικίνδυνο, μέ τούς ταλαντευόμενους σάν τήν ΟΕ, τόν Τρότσκι καί Σία) καί νά συνεχίσουμε τή δουλιά τοῦ Κόμματός *μας* μέσα σέ συνεπές *διεθνιστικό* πνεῦμα» (σελ. 402).

Ἀμέσως μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη ὁ Β. Ι. Λένιν ἀρχίζει τίς προσπάθειες γιά τή γρηγορότερη ἐπιστροφή στήν πατρίδα. Στόν τόμο περιλαμβάνονται τά γράμματα καί τά τηλεγραφήματα τοῦ Β. Ι. Λένιν πού συνδέονται μέ τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν Ἐλβετία στή Ρωσία.

Στό γράμμα του τῆς 30 Αὐγούστου 1917 πρός τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, πού στάλθηκε ἀπό τό σταθμό Ραζλίβ, ὁ Β. Ι. Λένιν δίνει χαρακτηρισμό τῆς κατάστασης στή Ρωσία, περιγράφει τήν αἰσχρή καμπάνια συκοφαντίας, πού ξεσήκωσε ἡ ἀστική τάξη ἐνάντια στά στελέχη τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος, ὑπογραμμίζει τήν ἀνάγκη τοῦ ξεσκεπάσματος τῶν συκοφαντιῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν στό γράμμα του δίνει μεγάλη προσοχή στήν κατάσταση τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος.

Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού συνδέονται μέ τήν προετοιμασία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, μπῆκαν στόν 34ο τόμο τῆς 5ης ἔκδοσης. Τοῦτος ὁ τόμος περιλαμβάνει τό σημείωμα πού ἄφησε ὁ Β. Ι. Λένιν στό παράνομο διαμέρισμα τῆς Μ. Φ. Φοφάνοβα πρίν φύγει τό βράδυ τῆς 24 τοῦ Ὀχτώβρη γιά τό Ἐπιτελεῖο τῆς ἐπανάστασης, στό Σμόλνι. «Ἔφυγα γιά ἐκεῖ, πού Ἐσεῖς δέν θέλατε νά πάω. Καλή ἀντάμωση. *Ἰλίτς*» (σελ. 453). Ὁ Β. Ι. Λένιν πῆρε στά χέρια του τήν ἄμεση καθοδήγηση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης πού ὁδήγησε στή νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί στήν ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

1914

1

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Β. ΚΟΜΠΕΤΣΚΙ

'Αγαπητέ σύντροφε! Δέν μπορέσαμε νά πᾶμε [1]. Δέν ξέρω ἄν πήρατε τά γράμματα. Ἄν τά πήρατε, ἀπαντεῖστε μου γιά νά κάνω ἔλεγχο, ἄν δουλεύει τό ταχυδρομεῖο. Ἐσεῖς θά εἶστε ἴσως τώρα, σάν ἐξαίρεση καί μάλιστα πολύ σπάνια, κάτοικος χώρας πού δέν παίρνει μέρος στόν πόλεμο καί γι' αὐτό, στήν περίπτωση πού δουλεύει τό ταχυδρομεῖο ἀπό Σᾶς πρός ἐμᾶς, πρέπει νά μᾶς ἐνημερώνετε ὁπωσδήποτε καί νά μᾶς κάνετε γνωστές τίς εἰδήσεις ἀπό τίς ἐφημερίδες πού εἶναι γιά μᾶς ἀπρόσιτες. Φυσικά, μόνο τίς πιό βασικές εἰδήσεις (ἰδιαίτερα γιά τή Ρωσία).

Κάντε μου γνωστό ἄν ἔχετε (ἤ μήπως ἔχετε ἤδη τώρα) καλή ἐπικοινωνία μέ τή Στοκχόλμη, ἄν μπορεῖτε νά στέλνετε γράμματα, νά δόσετε διεύθυνση γιά χρήματα ἀπό τή Ρωσία κτλ.

Σᾶς χαιρετῶ!

Δικός Σας *Β. Ι.* *

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Αὐγούστου 1914
Στάλθηκε ἀπό τό Πορόνιν στήν Κοπεγχάγη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Στό ἐπάνω μέρος τοῦ γράμματος ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε, ἀπευθυνόμενος, ὅπως φαίνεται, στόν ἰδιοκτήτη τοῦ διαμερίσματος: «Geehrter Herr! Bitte diesen Brief an Herrn Kobezky gefälligst zu ubergeben!» («Ἀξιότιμε κύριε! Τό γράμμα αὐτό δόστε το, Σᾶς παρακαλῶ, στόν κύριο Κομπέτσκι!»). *Ἡ Σύντ.*

2

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΡΑΚΟΒΙΑΣ [2]

Ἡ τοπική ἀστυνομία μέ ὑποπτεύεται σάν κατάσκοπο. Ἔζησα δυό χρόνια στήν Κρακοβία, στό Ζβέζιντς καί στήν ὁδό Λιουμπομίρσκι 51. Ἔδοσα προσωπικά πληροφορίες στόν ἐπίτροπο τῆς ἀστυνομίας στό Ζβέζιντς. Εἶμαι πολιτικός πρόσφυγας, σοσιαλδημοκράτης. Σᾶς παρακαλῶ νά τηλεγραφήσετε στό Πορόνιν καί στό δήμαρχο τοῦ Νόβι Τάργκ γιά τήν ἀποφυγή παρανοήσεων.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Αὐγούστου 1914
Στάλθηκε ἀπό τό Πορόνιν στήν Κρακοβία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἔντυπο τοῦ τηλεγραφήματος πού τό ἔγραψε ἄγνωστος
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

3

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΑΝΤΛΕΡ

5/IX. 1914.

Ἀξιότιμε σύντροφε! Ἔφτασα καλά μέ ὅλη τήν οἰκογένειά μου στή Ζυρίχη [3]. Legitimationen * ζήτησαν μόνο στό Ἴνσμπρουκ καί στό Φέλντκιρχ: ἡ βοήθειά Σας λοιπόν ἦταν γιά μένα πολύ ὠφέλιμη. Γιά τήν εἴσοδο στήν Ἑλβετία ζητοῦν διαβατήρια, ὅμως ἐμένα μέ ἄφησαν νά περάσω χωρίς διαβατήριο, ὅταν ἀνάφερα τόν Γκρόιλιχ. Τούς καλύτερους χαιρετισμούς καί τήν πιό μεγάλη εὐγνωμοσύνη.

Μέ κομματικούς χαιρετισμούς.

Λένιν (Β. Οὐλιάνοφ)

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βιέννη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

* — Ντοκουμέντα. *Ἡ Σύντ.*

4

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

6/IX.

'Αγαπητέ σύντροφε! Χθές ἦρθα ἐδῶ μέ ὅλη τήν οἰκογένεια αἰσίως, ὕστερα ἀπό τή σύντομη αὐστριακή αἰχμαλωσία. Ὁ Ζηνόβιεφ θά ἔρθει ἐπίσης. Σκεπτόμασταν νά ἐγκατασταθοῦμε στή Γενεύη, ὅπου μᾶς προσελκύουν ὅλες οἱ παλιές συμπάθειες. Ὅμως ἐδῶ ἄρχισαν οἱ ταλαντεύσεις ὑπέρ τῆς Βέρνης. Λένε πώς στή Γενεύη συγκεντρώνονται τώρα οἱ γάλλοι πολιτικοί πρόσφυγες ἀπό τό Παρίσι, τίς Βρυξέλλες κτλ. Μήπως εἶναι ἐξαιρετικά ὑψηλές οἱ τιμές, ἰδιαίτερα στά ἐνοίκια; Ὕστερα, ἐμεῖς εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά ἐγκατασταθοῦμε προσωρινά: θά μποροῦσαν νά βρεθοῦν δυό δωμάτια ἐπιπλωμένα μέ τό μήνα (δυό μικρά) μέ χρησιμοποίηση τῆς κουζίνας;

'Ακόμη ἕνα ζήτημα: ἄν δέν Σᾶς εἶναι δύσκολο, περάστε ἀπό τήν Société de lecture (Grand' Rue. 11) *, πάρτε ἀπό ἐκεῖ τό καταστατικό τους. Πρέπει νά κοιτάξουμε μήπως ἔγιναν τίποτε ἀλλαγές σ' αὐτό. Ἐμένα μέ προσελκύει στή Γενεύη ἰδιαίτερα αὐτή ἡ Société [4], ἄν καί ἐκεῖ;;;... εἶναι ἀκριβά... Τυπογραφεῖο ὑπάρχει; Ὑπάρχει ἄραγε ρωσικό; Μποροῦμε ἄραγε νά ἐκδόσουμε τώρα φυλλάδιο κτλ.; Στά ρωσικά; Μέ ἰδιαίτερες προφυλάξεις ἤ ὅπως πρῶτα (κατά τοῦ πολέμου, φυσικά, καί κατά τῶν ἐθνικιστῶν νέου τύπου, ἀπό τόν Χάαζε μέχρι τόν Βαντερβέλντε καί τόν Γκέντ — ὅλοι κάνουν παλιανθρωπιές!). Θά μέ ὑποχρεώσετε, ἄν μοῦ ἀπαντούσατε τό γρηγορότερο σέ ὅλα αὐτά τά ἐρωτήματα. Ὑπάρχουν ἄραγε ἀκόμη στή Γενεύη σύντροφοι μπολσεβίκοι; Ἀνάμεσά τους εἶναι σύντροφοι πού πηγαίνουν στή Ρωσία; Πολλούς χαιρετισμούς ἀπό ὅλους μας σέ Σᾶς, στήν σ. Ὄλγα καί σέ ὅλους τούς φίλους.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Σεπτέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 22 τοῦ 'Απρίλη 1926 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 92

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Σύλλογος ἀναγνωστῶν (Μεγάλη ὁδός. 11). *Ἡ Σύντ.*

5

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΤΙΧΟΜΙΡΝΟΦ

9/IX.

Ἀγαπητέ φίλε! Φτάσαμε αἰσίως ἐδῶ καί μένουμε στή Βέρνη. Ἡ πεθερά εἶναι καλά. Ἴσως πάει στή Ρωσία μέσω Γένουας — Θεσσαλονίκης (ἤ μέσω Ἀρχάνγκελσκ) [5]. Ἡ μητέρα Σας πρέπει νά Σᾶς στείλει χρήματα μέσω τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, γιά νά πληρώσετε ἐδῶ τήν κυρία Ντβοσέ Σκλόβσκαγια (Falkenweg, Bern). Μετά ἄς τηλεγραφήσει ἡ μητέρα Σας στή διεύθυνση αὐτή, ὅτι ἔστειλε γιά Σᾶς τό τάδε ποσό. Θά γράψουμε στή μητέρα Σας. Ἐλπίζω ὅτι σέ Σᾶς καί σέ ὅλους τούς φίλους ὅλα πᾶνε καλά. Γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ, γιά τήν ὑγεία Σας καί γιά τίς φιλολογικές ἐργασίες.

Ἐγκάρδιους χαιρετισμούς σέ Σᾶς καί σέ
ὅλους τούς φίλους ἀπό ὅλη τήν οἰκογένεια!!

Δικός Σας. *Βλ. Οὐλιάνοφ*

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Σεπτέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στό Πορόνιν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

6

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΓΚΡΑΝΑΤ

Berne, le 15 sept. 1914.

Ἀξιότιμε γραμματέα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς! Σᾶς κάνω γνωστό ὅτι ἄλλαξε ἡ διεύθυνσή μου. Μόλις ἀπελευθερώθηκα ἀπό τή μικρή αἰχμαλωσία στήν Αὐστρία, θά ζῶ τώρα στή Βέρνη. Σᾶς παρακαλῶ, νά μέ πληροφορήσετε γιά τή λήψη αὐτοῦ τοῦ γράμματος καί γιά τήν ἡμερομηνία παράδοσης τοῦ ἄρθρου (νομίζω πώς ὁ πόλεμος εἶναι ἀρκετά σοβαρή αἰτία ἀναβολῆς) [6]. Ἄν ἐπείγει,

στεῖλτε μου τηλεγράφημα, ὅπου μιά λέξη (ἡ ἡμερομηνία μέ τό παλιό ἡμερολόγιο) θά σήμαινε τήν ἡμερομηνία παράδοσης. Δέν εἶμαι ἀκόμη σίγουρος, ἄν φτάνουν τώρα καλά τά χειρόγραφα.

Πρόθυμος νά Σᾶς ἐξυπηρετήσω.

Β. Ἰλίν

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Σεπτέμβρη 1914
Στάλθηκε στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόρii τοῦ ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

7

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Κ.! Πῆρα τό δελτάριό Σας καί σπεύδω νά Σᾶς ἀπαντήσω. Περιμένετε λιγάκι: ἐμεῖς θά Σᾶς είδοποιήσουμε τί μπορεῖ καί πρέπει νά κάνουμε σχετικά μ' αὐτό πού θέλετε καί Σεῖς (καί μεῖς)[7]. Μή ξεχνᾶτε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ὅτι ἡ νομιμότητα τώρα ἐδῶ εἶναι ἰδιόμορφη: μιλήσατε γι' αὐτό μέ τούς φίλους τῆς Λωζάνης; Νά μιλήσετε ὁπωσδήποτε.

Παραμένουμε στή Βέρνη. Διεύθυνση Donnerbühlweg 11*a*. Uljanow.

Σχετικά μέ τή διάλεξη δέν ξέρω ἀκόμη. Θά πρέπει νά σκεφτοῦμε καί νά συνεννοηθοῦμε πιό λεπτομερειακά. Πόσους δικούς σας ἀνθρώπους θά μπορούσαμε νά ὑπολογίσουμε;[8]

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Χαιρετισμούς ἀπ' ὅλους.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Δέν θά ἦταν καλύτερα ἡ la critique * καί ἡ δική μου anticritique ** νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενο συζήτησης; Δυό λόγια ἀκόμη: Δέν κάνει νά ὑποστηρίζουμε μέ ἕναν φορμαλιστικό τρόπο τόν πρόστυχο σωβινισμό τῶν γερμανῶν. Ὑπῆρξαν ἄσχημες απο-

* — κριτική. *Ἡ Σύντ.*
** — ἀντικριτική. *Ἡ Σύντ.*

φάσεις, ὑπῆρξαν καί ὄχι ἄσχημες, ὑπῆρξαν καί δηλώσεις καί ἀπό τά δυό εἴδη. Ὅμως γιά τό κάθε πράγμα ὑπάρχει μέτρο! *Καί τό μέτρο αὐτό ξεπεράστηκε.* Δέν ἐπιτρέπεται νά τό ἀνεχόμαστε, δέν ἐπιτρέπεται νά φερόμαστε διπλωματικά, πρέπει νά ξεσηκωθοῦμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις ἐνάντια στόν ἐπαίσχυντο σωβινισμό!!

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη
Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

8

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! *Πολλούς* χαιρετισμούς ἀπ' ὅλους μας στόν Ἀμπράμ. Ἄς πάει στούς φίλους στή Λωζάνη. Ἐκεῖ θά βρεῖ ἐνδιαφέροντα ντοκουμέντα *, καί θά Σᾶς παρακαλέσω νά μεταφράσετε τά ντοκουμέντα αὐτά στά γαλλικά, νά τά στείλετε στήν ἐφημερίδα «Sentinelle» (καί νά μοῦ τά στείλετε ὅλα αὐτά μέ τήν πρώτη εὐκαιρία) [9]. (Ποιό κόμμα τήν ἐκδίδει; Ποῦ βγαίνει; Εἶναι σοβαρό τό ὄργανο αὐτό; Στεῖλτε μου, Σᾶς παρακαλῶ, ἀπό ἕνα ἀντίτυπο ἀπό τά πιό χαρακτηριστικά φύλλα τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς).

Ἐμένα μέ στενοχωρεῖ καί μέ ἀνησυχεῖ πολύ ἡ στάση τῶν εὐρωπαίων σοσιαλιστῶν στό σημερινό πόλεμο. Εἶμαι πεισμένος ὅτι ὅλοι — καί πρίν ἀπόλα καί κυρίως οἱ γερμανοί σοσιαλιστές — ἔγιναν «σωβινιστές». Εἶναι ἐντελῶς ἀνυπόφορο νά διαβάζεις γερμανικές καί γαλλικές («L' Humanité»!! [10]) σοσιαλιστικές ἐφημερίδες!! Ἄκρος «σωβινισμός»! Φοβᾶμαι ὅτι ἡ σημερινή κρίση ἀνάγκασε πολλούς, πάρα πολλούς σοσιαλιστές νά χάσουν τά λογικά τους (ἄν μποροῦμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι) καί ὅτι τελικά γι' αὐτό τό ἀσυνήθιστο «αἶσχος» τοῦ εὐρωπαϊκοῦ σοσιαλισμοῦ φταίει ὁ ὀπορτουνισμός. Μοῦ εἶπαν πώς ὁ Μαρτίνοφ (λικβινταριστής) κάλεσε στή Ζυρίχη σύσκεψη (ἰδιωτική ὑποθέτω) καί στήν ἀρχή ἐπιτέθηκε ἐνάντια στούς γερμανούς σοσιαλιστές, ὅμως μετά (τή δεύτερη μέρα τῶν συζητήσεων) ἄλλαξε γνώμη (κάτω ἀπό τήν ὀλέθρια ἐπίδραση τοῦ Ἀξελ-

* Ἡ ἀρχή τοῦ γράμματος εἶναι γραμμένη στή ρωσική γλώσσα. *Ἡ Σύντ.*

ρόντ) καί άρνήθηκε δλα, δσα είπε πρωτύτερα!!! Αίσχος!! Εμείς πρέπει έτσι ή άλλιώς νά έκφράσουμε τή γνώμη μας, δμως αύτό είναι έξαιρετικά δύσκολο, πολύ δύσκολο σέ τέτιον καιρό. Ας πάει ό Άμπράμ στή Λωζάνη νά Σας φέρει νέα.

Ό Γκριγκόρι ήρθε μέ τήν οικογένεια. Παραμένουμε στή Βέρνη. Μικρή, πληκτική πολιτειούλα, δμως... παρόλα αύτά είναι καλύτερα άπό τή Γαλικία καί καλύτερα δέν υπάρχει!! Καλούτσικα. Θά προσαρμοστοΰμε. Στριφογυρίζω στίς βιβλιοθήκες: τίς άποθύμησα *. Τίς καλύτερες εύχές καί Σας σφίγγω έγκάρδια τό χέρι. Γράφετε, παρακαλώ, περισσότερα γιά τόν έαυτό Σας.

Μέ άφοσίωση *Β. Λένιν*

Ελπίζω δτι γρήγορα θά άνταμώσουμε. Πώς νομίζετε;

P. S. Τί καιρός είναι στό Λέζ-Άβάν; Κάνετε βόλτες;

Τρώτε καλύτερα τώρα; Έχετε βιβλία; Εφημερίδες;

Στή Λωζάνη πρέπει νά όργανώσουμε τή συγκέντρωση *δλων* τών γαλλικών έλβετικών έφημερίδων μέ σοσιαλιστικές κρίσεις γιά τόν πόλεμο, γιά τούς γερμανούς καί γάλλους σοσιαλιστές κτλ. Ας καταπιαστεί ό Άμπράμ. Πρέπει νά συγκεντρώσουμε ντοκουμέντα μέ δλες μας τίς δυνάμεις!! **

Γράφτηκε νωρίτερα άπό τίς 28 τοϋ Σεπτέμβρη 1914
Στάλθηκε άπό τή Βέρνη στό Λέζ-Άβάν
(Ελβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό
«Βοπρόσι Ίστόριι ΚΠΣΣ», τεΰχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση άπό τά άγγλικά

9

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

28/XI. 1914.

Αγαπητέ φίλε! Μόλις σήμερα πήρα τό γράμμα Σας καί δ,τι άλλο στείλατε. Εύχαριστώ πολύ. Φυσικά, θά μπορούσα νά Σας δανείσω, άν υπήρχε κάποια δυνατότητα νά βρώ έδώ έστω καί λίγα

* Οί πρώτες σειρές τής παραγράφου είναι γραμμένες στή ρωσική γλώσσα. *Ή Σύντ.*
** Ή τελευταία παράγραφος είναι γραμμένη στή ρωσική γλώσσα. *Ή Σύντ.*

χρήματα. Δυστυχῶς, δέν ὑπάρχει καμιά δυνατότητα. Ὁ Βίκτορ (τώρα εἶναι στή Γένουα, στίς 30. IX ἤ στήν 1. X θά ἀναχωρήσει γιά τήν πατρίδα) μοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θά στείλει σίγουρα χρήματα: θά στείλω ἀμέσως καί σέ Σᾶς μόλις τά πάρω. Ἐδῶ δέν ὑπάρχει τίποτε τό καινούργιο. Ὁ Γκριγκόρι μέ τήν οἰκογένειά του εἶναι ἐδῶ ἀπό καιρό καί Σᾶς χαιρετᾶ. Ἐγκάρδιο χαιρετισμό στήν οἰκογένειά Σας ἀπό ὅλους μας. Ἐλπίζω ὅτι γρήγορα θά ἔχω ἀπό Σᾶς νέα.

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

P. S. Ἄν τυχαῖα συναντήσετε τόν κύριο δήμαρχο στό Νόβι Τάργκ, ρωτεῖστε τον, παρακαλῶ, ἄν ἔστειλε ἐδῶ τά χαρτιά μου.

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στό Πορόνιν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

10

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Καρπίνσκι!! Μοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νά συζητήσουμε ἀνοιχτά.

Ὑπάρχει *κάθε* λόγος νά περιμένουμε ὅτι ἡ ἐλβετική ἀστυνομία καί οἱ στρατιωτικές ἀρχές (μέ τήν *πρώτη ὑπόδειξη* τοῦ ρώσου ἤ τοῦ γάλλου πρεσβευτῆ κτλ.) θά σκαρώσουν στρατοδικεῖο ἤ καί ἀπέλαση γιά παραβίαση τῆς οὐδετερότητας κτλ. Γι' αὐτό ἀνοιχτά μή γράφετε τίποτε στά γράμματα. Ἄν χρειαστεῖ νά ἀνακοινώσετε τίποτε, γράψτε μέ χημική μελάνη. (Συνθηματικό ὅτι χρησιμοποιήσατε χημική μελάνη εἶναι ἡ ὑπογράμμιση τῆς ἡμερομηνίας στό γράμμα.)

Ἀποφασίσαμε ἀντί θέσεις πού δέν εἶναι τόσο εὐανάγνωστες νά ἐκδόσουμε τό *συνημμένο* μανιφέστο [11]. Εἰδοποιεῖστε γιά τήν παραλαβή του, ἀποκαλώντας τό μανιφέστο «Ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ».

Θά πρέπει νά ἐκδοθεῖ. Σᾶς συμβουλεύουμε ὅμως νά τό κάνετε αὐτό μόνο στήν περίπτωση πού θά πάρετε (καί ἄν ὑπάρχει ἡ *δυνατότητα* νά πάρετε) τά πιό αὐστηρά μέτρα προφύλαξης!!

Κανένας δέν πρέπει νά ξέρει *ποῦ* καί ποιός ἔκανε τήν ἔκδοση. Ὅλα τά πρόχειρα νά καοῦν!! Τήν ἔκδοση νά τή δίνετε γιά φύλαξη *μόνο* σέ κανέναν σημαίνοντα ἐλβετό πολίτη, βουλευτή κτλ.

Ἄν αὐτό εἶναι ἀδύνατο, *μήν* κάνετε τήν ἔκδοση.

Ἄν εἶναι ἀδύνατο νά τό τυπώσετε, χρησιμοποιεῖστε (καί πάλι μέ τίς μεγαλύτερες προφυλάξεις) πολύγραφο. Ἀπαντεῖστε: πῆρα τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ *(τόσα)* ἀντίτυπα = θά ἐπανεκδώσουμε τόσα ἀντίτυπα.

Ἄν δέν εἶναι δυνατό νά ἐκδοθεῖ οὔτε στό τυπογραφεῖο, οὔτε στόν πολύγραφο, γράψτε ἀμέσως. Θά σκεφτοῦμε τίποτε ἄλλο. Ἀπαντεῖστε μέ λεπτομέρειες.

(Ἄν κατορθώσετε νά τό ἐκδόσετε, στεῖλτε *μέ τήν κατάλληλη εὐκαιρία* ¾ τῆς ἔκδοσης ἐδῶ· θά βροῦμε μέρος νά τά φυλάξουμε.)

Περιμένω ἀπάντηση! Δικός Σας *Λένιν*

NB [P. S. Χρήματα γιά τήν ἔκδοση θά βροῦμε. Μόνο γράψτε ἀπό νωρίτερα *πόσα* χρειάζονται, γιατί τά χρήματα εἶναι *πολύ* λίγα. Δέν θά μπορέσουμε νά πάρουμε 170 frs * ἀπό τήν ΕΟΕ [12] γιά τό σκοπό αὐτό;]

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

11

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ φίλε! Σήμερα μίλησα ἐδῶ γιά τή διάλεξη τοῦ Πλεχάνοφ καί ἐνάντια στό σωβινισμό του [13]. Σκέπτομαι νά κάνω ἐδῶ διάλεξη τήν Τρίτη. Θά ἤθελα νά κάνω μιά διάλεξη στή Γενεύη (Εὐρωπαϊκός πόλεμος καί εὐρωπαϊκός σοσιαλισμός) τήν Τετάρτη [14]. Ὀργανῶστε τή δουλιά, ἀφοῦ τή συζητήσετε, ὅσο τό δυνατό πιό συνωμοτικά, δηλ. ἔτσι πού νά μή χρειαστεῖ ἄδεια (φυσικά, καλά θά ἦταν νά ἔπαιρνε μέρος ὅσο τό δυνατό περισσότερος κόσμος). Πῶς

* — francs — φράγκα. *Ἡ Σύντ.*

μπορεῖ αὐτό νά γίνει, Ἐσεῖς ξέρετε καλύτερα. Νά συνενώσετε τή μεγαλύτερη συμμετοχή κόσμου μέ τή μικρότερη ἐνημέρωση καί ἐπέμβαση (ἤ ἀπειλή) τῆς ἀστυνομίας. Στή Βέρνη ἔκανα διάλεξη γιά τά μέλη τῶν ὁμάδων καί τούς φιλοξενούμενους πού συστήθηκαν ἀπό τίς ὁμάδες (120-130 ἄτομα κτλ.) χωρίς ἀγγελίες κτλ. Ὁ τρόπος αὐτός δέν εἶναι καλύτερος;

Ἀπαντεῖστε ἀμέσως στή διεύθυνση. Mr. Ryvline. Villa Rougemont. Chailly sur Lausanne. Γιά μένα. Τήν Τρίτη θά κάνω διάλεξη ἐδῶ, στή Λωζάνη, καί ἡ ἀπάντησή Σας θά πρέπει νά εἶναι ἐδῶ στή διάρκεια τῆς Τρίτης. Θά ἀνταμώσουμε καί θά μιλήσουμε πιό λεπτομερειακά γιά τίς ὑποθεσοῦλες μας. Κι' ἔτσι, ἄν χρειαστεῖ ἄδεια στή Γενεύη, τότε σκεφτεῖτε 10 φορές καλά, μήπως θά εἶναι καλύτερα νά γίνει σέ κύκλο κλειστό. Γενικά, θά ἀποφασίσετε φυσικά ἐσεῖς. Ἄν μπορέσετε τήν Τετάρτη (νά ὀργανώσετε τή διάλεξη τό βράδυ τῆς Τετάρτης), ἐγώ θά ἔρθω τήν Τετάρτη τό πρωί.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Λωζάνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

12

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ φίλε! Πῆρα τό γράμμα Σας ὅπου γράφετε γιά τή συζήτηση μέ τόν Σίγκ σχετικά μέ τήν ἔκδοση [15]. Ὑπέροχα! Πάρτε ὅσα χρειάζονται ἀπό τά 160 frs (ἴσως λιγότερα βέβαια, γιατί θέλουμε νά ἐκδόσουμε μιά συλλογή) καί νά ἐκδόσετε τή *διακήρυξη (ὄχι τίς θέσεις, ἀλλά τή διακήρυξη) μέ τή μεγαλύτερη προφύλαξη*· νά ἐκδόσετε ὄχι πολλές (2-3 ἑκατοντάδες) καί νά *κρύψετε* τό ἀπόθεμα *ὁπωσδήποτε* στόν ἐλβετό βουλευτή.

Ἄν δέν ἔχετε τό κείμενο τῆς διακήρυξης καί ἔχετε μόνο τίς θέσεις, νά τό βρεῖτε στή Λωζάνη.

Περιμένω ἀπάντηση. Δικός Σας *Λένιν*

῞Ο,τι ἐκδόσουμε, θά τό στείλουμε στό Παρίσι καί στή Ρωσία: ἑκατό στό ἐξωτερικό, διακόσια στή Ρωσία. Πῶς θά τό στείλουμε καί σέ ποιές διευθύνσεις, θά συνεννοηθοῦμε.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

13

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Κ.! Ἀκριβῶς ὅταν βρισκόμουν στή Γενεύη πήραμε *εὐχάριστες* εἰδήσεις ἀπό τή Ρωσία. Ἦρθε καί τό κείμενο τῆς ἀπάντησης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν πρός τόν Βαντερβέλντε [16]. Γι' αὐτό ἀποφασίσαμε, ἀντί νά ἐκδόσουμε ξεχωριστό μανιφέστο, νά βγάλουμε τό ἑπόμενο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», τοῦ ΚΟ [17]. Ἡ ἀπόφαση αὐτή θά διατυπωθεῖ, ἄς ποῦμε, ὁριστικά σήμερα.

Καί ἔτσι, Σᾶς παρακαλῶ, νά πάρετε ὅλα τά μέτρα καί ὅσο μπορεῖτε πιό γρήγορα, γιά νά βρεῖτε ἕναν γάλλο, δηλ. ἐλβετό ὑπήκοο, ὑπεύθυνο συντάκτη καί νά καθορίσετε τόν προϋπολογισμό τῶν ἐξόδων. Τό μέγεθος τό ὑπολογίζουμε σέ 2 σελίδες, στό σχῆμα περίπου τῆς «Γκόλος» τοῦ Παρισιοῦ [18]. Τά διαστήματα τῆς ἔκδοσης ἀκαθόριστα — στίς ἀρχές μόλις 2-3 φορές *τό μήνα*. Τό τιράζ ὄχι μεγάλο, γιατί μέ τήν κατεύθυνση πού ἔχουμε δέν μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε τούς μικροαστούς (500 ἀντίτυπα;). Ἡ τιμή 10 σαντίμ περίπου. Ὅλα αὐτά εἶναι *ὑποθέσεις*, Ἐσεῖς ὅμως θά πρέπει νά τίς ξέρετε γιά νά συνομιλήσετε μέ τόν τυπογράφο.

Κι' ἔτσι, ἡ τιμή;

Πόσος χρόνος χρειάζεται γιά τήν ἔκδοση (στοιχειοθέτηση etc.) ἑνός τέτιου φύλλου;

Ἔπειτα τά στοιχεῖα; Ὑπάρχουν μόνο μεγάλα, ἤ μήπως ὑπάρχουν καί μικρά; Πόσες χιλιάδες γράμματα θά χωρέσουν στίς δυό σελίδες τοῦ σχήματος τῆς «Γκόλος» 1) μέ μεγάλα στοιχεῖα, 2) μέ μικρά;

Τό στοιχειοθετημένο μανιφέστο δέν χρειάζεται νά τό διαλύσετε: θά τό βάλουμε στήν ἐφημερίδα. Τή Δευτέρα θά Σᾶς στείλουμε

μικρές διορθώσεις πάνω στό μανιφέστο καί *διαφορετική* ὑπογραφή (γιατί ὕστερα ἀπό τήν ἐπαφή μας μέ τή Ρωσία ἐμφανιζόμαστε *πιό ἐπίσημα* πιά).

Πολλούς χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Παρακολουθεῖστε, Σᾶς παρακαλῶ, ἄν τά γράμματά μου σᾶς ἔρχονται ἔγκαιρα (χωρίς καθυστέρηση).

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ 'Οχτώβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο στίς 22 τοῦ 'Απρίλη 1926 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ φύλ 92 ὁλόκληρο δημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

14

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

17/X. 1914.

'Αγαπητέ φίλε! Γύρισα στό σπίτι χθές τό βράδυ ὕστερα ἀπό τό ταξίδι γιά τίς διαλέξεις καί βρῆκα τά γράμματά Σας. Πολλούς χαιρετισμούς σέ Σᾶς κι' Ἐσεῖς μεταδόστε τους σέ ὅλους τούς ρώσους φίλους! Ἡ ἀπάντηση στόν Βαντερβέλντε δόθηκε χθές γιά μετάφραση, ἐγώ δέν εἶδα ἀκόμη τό κείμενο. Θά γράψω γι' αὐτή, μόλις τή δῶ.

Κατά τή γνώμη μου, τή μεγαλύτερη σημασία ἔχει σήμερα ἡ συνεπής καί ὀργανωμένη πάλη ἐνάντια στό σωβινισμό, πού ἀγκάλιασε ὁλόκληρη τήν ἀστική τάξη καί τήν πλειοψηφία τῶν ὀπορτουνιστῶν (καί αὐτῶν πού συμβιβάστηκαν μέ τόν ὀπορτουνισμό — tel Mr. Kautsky! *) σοσιαλιστῶν. Καί γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων τῆς πάλης αὐτῆς πρέπει πρίν ἀπόλα νά παλεύουμε ἐνάντια στό σωβινισμό τῆς *δικῆς μας* χώρας, συγκεκριμένα σέ μᾶς ἐνάντια στούς κ.κ. à la Μάσλοφ καί Σμιρνόφ (βλ. *«Ρούσκιγε Βέντομοστι»* καί *«Ρούσκογε Σλόβο»*, πού διάβασα τίς «ἐργασίες» τους [19], ἤ ἐνάντια στούς κ. κ. Σοκολόφ, Μεσκόβσκι, Νικίτιν καί ἄλλους πού τούς εἴδατε ἤ τούς ἀκούσατε. Ὁ Πλεχάνοφ, ὅπως μοῦ φαίνεται Σᾶς ἔγραψαν ἤδη, ἔγινε σωβινιστής-γάλλος. Στούς λικβινταριστές, ὅπως φαίνεται, ἐπικρατεῖ

* — τέτιων, σάν τόν κ. Κάουτσκι! *Η Σύντ*

ἀποσύνθεση *. *Λένε* ὅτι ὁ Ἀλέξινσκι εἶναι γαλλόφιλος. Ὁ Κοσόβσκι (μπουντιστής, δεξιός, ἄκουσα τή διάλεξή του) ἔγινε γερμανόφιλος **. Φαίνεται ὅτι ἡ μέση γραμμή ὁλόκληρου τοῦ «συνασπισμοῦ τῶν Βρυξελλῶν» [20] τῶν κ. κ. λικβινταριστῶν μέ τόν Ἀλέξινσκι καί τόν Πλεχάνοφ θά προσαρμοστεῖ στή γραμμή τοῦ Κάουτσκι, πού εἶναι τώρα ὁ *πιό ἐπικίνδυνος ἀπ' ὅλους*. Εἶναι πολύ ἐπικίνδυνη καί πρόστυχη ἡ σοφιστεία του πού σκεπάζει μέ τίς πιό ρέουσες καί ἔντεχνες φράσεις τήν προστυχιά τῶν ὀπορτουνιστῶν (στό «Neue Zeit» [21]). Οἱ ὀπορτουνιστές ἀποτελοῦν ὁλοφάνερο κακό. Τό γερμανικό «Κέντρο» μέ ἐπικεφαλῆς τόν Κάουτσκι εἶναι ἕνα κακό καμουφλαρισμένο, διπλωματικά ἐξωραϊσμένο, πού θολώνει τά μάτια, τό μυαλό καί τή συνείδηση τῶν ἐργατῶν, εἶναι τό πιό ἐπικίνδυνο κακό. Τό καθῆκον μας τώρα εἶναι νά παλέψουμε ὁπωσδήποτε καί ἀνοιχτά ἐνάντια στό διεθνή ὀπορτουνισμό καί τούς καμουφλαριστές του (Κάουτσκι). Αὐτό καί θά κάνουμε στό Κεντρικό Ὄργανο πού θά ἐκδόσουμε σύντομα (πιθανόν 2 σελιδοῦλες). Πρέπει μέ ὅλη τή δύναμή μας νά ὑποστηρίζουμε τό δικαιολογημένο μίσος τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν ἐνάντια στή σιχαμένη συμπεριφορά τῶν γερμανῶν, ἔτσι πού νά βγάλουν ἀπό τό μίσος αὐτό πολιτικό συμπέρασμα *ἐνάντια* στόν ὀπορτουνισμό καί σέ κάθε ἐπιείκεια ἀπέναντι σ' αὐτόν. Αὐτό ἀποτελεῖ διεθνές καθῆκον. Καί τό καθῆκον αὐτό πέφτει σέ μᾶς καί σέ κανέναν ἄλλο. Δέν ἐπιτρέπεται νά παραιτηθοῦμε ἀπ' αὐτό. Τό σύνθημα γιά μιά «ἁπλή» ἀνανέωση τῆς Διεθνοῦς δέν εἶναι σωστό (γιατί ὁ κίνδυνος μιᾶς σάπιας συμφιλιωτιστικῆς ἀπόφασης πάνω στή γραμμή Κάουτσκι — Βαντερβέλντε εἶναι πάρα πολύ μεγάλος!). Δέν εἶναι σωστό τό σύνθημα τῆς «εἰρήνης» — σύνθημα πρέπει νά εἶναι ἡ μετατροπή τοῦ ἐθνικοῦ πολέμου σέ ἐμφύλιο πόλεμο. (Ἡ μετατροπή αὐτή μπορεῖ νά κρατήσει πολύ, μπορεῖ νά ἀπαιτήσει καί θά ἀπαιτήσει μιά σειρά ἀπό προκαταρκτικούς ὅρους, ὡστόσο ὅλη ἡ δουλιά πρέπει νά γίνει ἀκριβῶς *πάνω στή γραμμή* μιᾶς *τέτιας* μετατροπῆς, πάνω στό πνεῦμα καί τήν κατεύθυνση αὐτῆς τῆς μετατροπῆς.) Ὄχι σαμποτάζ τοῦ πολέμου, ὄχι μεμονωμένες, ἀτομικές ἐκδηλώσεις στό πνεῦμα αὐτό, ἀλλά μαζική προπαγάνδα (καί ὄχι μόνο ἀνάμεσα στούς «πολίτες»), πού ὁδηγεῖ στή μετατροπή τοῦ πολέμου σέ ἐμφύλιο πόλεμο.

---

* Οἱ δικοί μας παρισινοί-διανοούμενοι (πού πλειοψήφησαν ἀπό τούς ἐργάτες στό τμῆμα) πῆγαν ἐθελοντές (Νικ. Βασ., Ἀντόνοφ, κ.ἄ.) καί ἔβγαλαν μαζί μέ τούς ἐσέρους μιά βλακώδη ἀκομματική ἔκκληση [22]. Σᾶς τήν ἔστειλαν.

** Ὁ Μάρτοφ κρατάει τήν καλύτερη θέση στήν «Γκόλος». Θά κρατήσει ὁ Μάρτοφ; *Δέν πιστεύω*.

Ὁ σωβινισμός στή Ρωσία κρύβεται πίσω ἀπό τίς φράσεις γιά τήν «belle France» * καί γιά τό ἄτυχο Βέλγιο (καί ἡ Οὐκρανία; κτλ.), ἤ πίσω ἀπό τό «λαϊκό» μίσος ἐνάντια στούς γερμανούς (καί στόν «καϊζερισμό»). Γι' αὐτό ἔχουμε ἐπιτακτική ὑποχρέωση νά παλέψουμε ἐνάντια στίς σοφιστεῖες αὐτές. Καί γιά νά διεξαχθεῖ ἡ πάλη πάνω σέ μιά γραμμή ἀκριβή καί σαφή χρειάζεται ἕνα σύνθημα πού νά τή γενικεύει. Τό σύνθημα εἶναι τοῦτο: γιά μᾶς, τούς *ρώσους*, ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν καί τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς *Ρωσίας*, δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει καί ἡ ἐλάχιστη, καμιά ἀπολύτως ἀμφιβολία, ὅτι τό *μικρότερο* κακό θά ἦταν τώρα, ἀμέσως, ἡ *ἧττα* τοῦ τσαρισμοῦ στόν πόλεμο αὐτό. Γιατί ὁ τσαρισμός εἶναι ἑκατό φορές χειρότερος ἀπό τόν καϊζερισμό. Ὄχι σαμποτάζ τοῦ πολέμου, ἀλλά πάλη ἐνάντια στό σωβινισμό καί προσπάθεια ὅλης τῆς προπαγάνδας καί τῆς ζύμωσης νά πετύχει τή διεθνή συσπείρωση (προσέγγιση, ἀλληλεγγύη, συμφωνία selon les circonstances **) τοῦ προλεταριάτου γιά τόν ἐμφύλιο πόλεμο. Θά ἦταν λάθος νά κάνουμε ἔκκληση γιά *μεμονωμένες* πράξεις ἐκτέλεσης ἀξιωματικῶν etc. καί νά ἐπιτρέπουμε ἐπιχειρήματα σάν αὐτό· ὅτι δέν θέλουμε, λέει, νά βοηθᾶμε τόν καϊζερισμό. Τό πρῶτο εἶναι παρέκκλιση πρός τόν ἀναρχισμό, τό δεύτερο πρός τόν ὀπορτουνισμό. Ἐμεῖς πρέπει νά ἑτοιμάζουμε μαζική (ἤ τουλάχιστο συντροφική) ἐκδήλωση μέσα στό στρατό ὄχι ἑνός ἔθνους μόνο, καί *ὅλη* τήν προπαγανδιστική δουλιά καί τή ζύμωση νά τήν κάνουμε πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. Ἡ κατεύθυνση τῆς δουλιᾶς (ἐπίμονης, συστηματικῆς καί μακρόχρονης ἴσως) στό πνεῦμα τῆς μετατροπῆς τοῦ ἐθνικοῦ πολέμου σέ ἐμφύλιο ἀποτελεῖ ὅλη τήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Ἡ στιγμή τῆς μετατροπῆς αὐτῆς εἶναι ἄλλο ζήτημα, πού τώρα δέν εἶναι ξεκάθαρο ἀκόμη. Πρέπει νά δόσουμε τή δυνατότητα νά ὡριμάσει ἡ στιγμή αὐτή καί «νά τήν ἀναγκάζουμε νά ὡριμάζει» συστηματικά.

Γιά τήν ὥρα τελειώνω. Θά γράφω συχνά. Νά γράφετε κι' Ἐσεῖς συχνότερα.

Κάντε μιά λεπτομερέστερη ἔκθεση γιά τήν προκήρυξη τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης.

Γράψτε **λεπτομερέστερα** γιά τίς γνῶμες καί τά σχόλια τῶν ἐργατῶν.

Ποιός εἶναι ὁ συσχετισμός *δυνάμεων* στίς «ὁμάδες» τῆς Πετρούπολης; Δηλ. δυνάμωσαν οἱ λικβινταριστές σέ σύγκριση μέ μᾶς; Καί πόσο;

Ὁ Ντάν εἶναι ἐλεύθερος; Τί θέση κρατάει; Καί ὁ Τσίρκιν, ὁ Μπούλκιν καί Σία;

---

* — «θαυμάσια Γαλλία». *Ἡ Σύντ.*

** — ἀνάλογα μέ τίς συνθῆκες. *Ἡ Σύντ.*

Πιό λεπτομερειακά.

Σέ ποιόν συγκεκριμένα καί άπό ποιόν στείλατε τά 100 ρούβλια;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Τό σύνθημα τῆς εἰρήνης, κατά τή γνώμη μου, στή δοσμένη στιγμή δέν εἶναι σωστό. Εἶναι μικροαστικό, παπαδίστικο σύνθημα. Τό προλεταριακό σύνθημα πρέπει νά εἶναι: ἐμφύλιος πόλεμος.

Ἀντικειμενικά, ἀπό τή ριζική ἀλλαγή στήν κατάσταση τῆς Εὐρώπης βγαίνει ἕνα τέτιο σύνθημα γιά τήν ἐποχή τοῦ μαζικοῦ πολέμου. Τό ἴδιο σύνθημα βγαίνει καί ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς Βασιλείας [23].

Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά «ὑποσχεθοῦμε» ἐμφύλιο πόλεμο, οὔτε καί νά τόν «ἐπιβάλουμε μέ διάταγμα», ὅμως εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά κάνουμε δουλιά — στήν ἀνάγκη καί πολύ μακρόχρονη — πρός τήν *κατεύθυνση αὐτή*. Λεπτομέρειες θά δεῖτε στό ἄρθρο τοῦ ΚΟ *. Γιά τήν ὥρα σημειώνω τά βασικά σημεῖα τῆς θέσης, ὥστε νά συνεννοηθοῦμε καλά.

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

15

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

17/Χ. 1914.

Ἀγαπητέ φίλε! Διάβασα τήν ἀπάντηση πρός τόν Βαντερβέλντε καί ἐπισυνάπτω τίς σκέψεις μου σχετικά μέ τήν ἀπάντηση αὐτή.

Θά ἦταν πολύ ἐπιθυμητό σέ περίπτωση σύγκλησης τῆς Δούμας (*εἶναι ἀλήθεια* ὅτι τή συγκαλοῦν σέ ἕνα μήνα;) [24] ἡ ὁμάδα μας νά ἐμφανιζόταν πιά δίχως συνασπισμό καί νά διατύπωνε τή *συνεπή* ἄποψη. Ἀπαντεῖστε χωρίς καθυστέρηση (1) θά συγκληθεῖ ἡ Δούμα; 2) ἔχετε καλή ἐπαφή μέ τήν ὁμάδα τῆς Δούμας [25] καί πόσες μέρες χρειάζονται γι' αὐτό;

---

* Βλ. *Β. Ι. Λένιν*. «Ἡ κατάσταση καί τά καθήκοντα τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 36-42). *Ἡ Σύντ.*

21/X. 1914.

Συνεχίζω τό γράμμα πού σταμάτησα. Ἡ κριτική πού κάνω στήν ἀπάντηση εἶναι φυσικά ὑπόθεση ἰδιωτική καί προορίζεται *ἀποκλειστικά γιά τούς φίλους* καί ἀποβλέπει στήν ἀποκατάσταση ἀπόλυτης ἀλληλλοκατανόησης. Τίς μέρες αὐτές βγαίνει τό ΚΟ καί θά Σᾶς τό στείλουμε.

Σχετικά μέ τή Διεθνή νά μήν εἶστε αἰσιόδοξος καί νά φοβᾶστε τίς δολοπλοκίες τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀπορτουνιστῶν. Παρ' ὅλο πού ὁ Μάρτοφ σήμερα ἀριστερίζει, κι' αὐτό γίνεται γιατί εἶναι μοναχός του, τί θά γίνει ὅμως αὔριο; Αὔριο θά προσχωρήσει στό κοινό σχέδιό τους: νά βουλώσουν τό στόμα (καί τό μυαλό καί τή συνείδηση) τῶν ἐργατῶν μέ μιά ἀπόφαση ἐλαστική στό πνεῦμα τοῦ Κάουτσκι, πού νά δικαιολογεῖ τούς πάντες καί τά πάντα. Ὁ Κάουτσκι εἶναι ὁ πιό ὑποκριτής, ὁ πιό ἀποκρουστικός καί ὁ πιό ἐπικίνδυνος ἀπ' ὅλους. Ὁ διεθνισμός συνίσταται, βλέπετε, στό νά πυροβολοῦν οἱ ἐργάτες τῆς κάθε χώρας ἐνάντια στούς ἐργάτες τῆς ἄλλης μέ τό πρόσχημα τῆς «ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας»!!!

Ἄς μηχανοραφοῦν μεταξύ τους — τό νά σκέπτονται σήμερα σέ μιά τέτια κοσμοϊστορική στιγμή γιά διπλωματικές σχέσεις μέ τόν ὀπορτουνισμό καί γιά δημιουργία «γερμανικοῦ» Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου [26] δέν ἀποτελεῖ παρά μιά ἀσήμαντη μηχανοραφία! Πρέπει τώρα νά ἐφαρμόσουμε γραμμή ἀρχῶν. Οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης ἔχουν τά καλύτερα αἰσθήματα — μίσος ἐνάντια στούς προδότες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Πρέπει μέ ὅλες τίς δυνάμεις νά ἐνισχύσουμε καί νά ἑδραιώσουμε τό αἴσθημα αὐτό καί τή συναίσθηση ὅτι πρέπει νά παλέψουμε ἀποφασιστικά ἐνάντια στό διεθνή ὀπορτουνισμό. Μέχρι τώρα ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία ἀποτελοῦσε αὐθεντία, τώρα *ἔγινε ἕνα πρότυπο πού δείχνει τί δέν πρέπει νά κάνουμε!*

Ἐσεῖς εἴσαστε ἀπαραίτητος στή Στοκχόλμη. Ὀργανῶστε καλύτερα τήν ἀλληλογραφία μέ τή Ρωσία. Διαβιβάστε τά γράμματά μου (μπορεῖ νά γίνει;) σ' αὐτόν πού σᾶς ἔδοσε τό σημείωμα γραμμένο μέ μολύβι, πρέπει νά συνεννοηθοῦμε μαζί του πιό λεπτομερειακά [27]. Αὐτό ἔχει ἐξαιρετική σημασία. Ἀρχίζουμε τήν ἔκδοση τοῦ ΚΟ.

Γράφετε συχνότερα!

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

16

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω τή διακήρυξη ἐξαιτίας τῶν **πέντε** τροποποιήσεων. Σᾶς παρακαλῶ, κάντε τή διόρθωση στό δοκίμιο πιό προσεκτικά [28].

Μετά στέλνω τήν «Ἀπάντηση στόν Βαντερβέλντε» — *νά στοιχειοθετηθεῖ*. Νά στοιχειοθετήσετε ὅσο μπορεῖτε πιό πολλά ἄρθρα μέ **μικρά στοιχεῖα.** Πρέπει νά δημοσιεύσουμε σέ δυό σελίδες maximum ὑλικοῦ. Εἶναι λυπηρό πού δέν τό εἴχαμε αὐτό ὑπόψη μας, ὅταν δόσαμε γιά στοιχειοθέτηση τή διακήρυξη.

Τώρα τό ζήτημα εἶναι, πόσες χιλιάδες γράμματα μπαίνουν σέ δυό σελίδες; Σχῆμα τοῦ ΚΟ *πρέπει νά ἀφήσουμε τό προηγούμενο* (ἀφοῦ δέν ὑπάρχει τίτλος στή Γενεύη: καλά εἶναι νά κάνουμε νέο τίτλο οἰκονομικότερο, ὥστε νά χάνεται λιγότερος χῶρος: λογουχάρη, ἔτσι πού ὁ τίτλος νά χωράει στή γωνία καί νά μή «πιάνει» καί τίς τρεῖς στῆλες).

Περιμένουμε ἀκριβή ὑπολογισμό σχετικά μέ τό μέγεθος: πόσα γράμματα μέ μικρά στοιχεῖα θά μποῦν.

Τό καλύτερο εἶναι νά στείλετε καί τό τυπογραφικό δοκίμιο τῆς διακήρυξης (τό δεύτερο τυπογραφικό δοκίμιο) καί ὑποδείγματα ὅλων τῶν στοιχείων μέχρι καί τό πιό μικρότερο.

Ὁ τίτλος τοῦ φύλλου (αὐτό πρέπει νά εἶναι τό *ἐρχόμενο* φύλλο τοῦ ΚΟ) πρέπει νά ἔχει καί τήν τιμή: 10 cts *, νομίζω. Πάντως τό τυπογραφικό δοκίμιο τοῦ *σελιδοποιημένου* φύλλου *εἶναι ἀνάγκη* νά μᾶς τό στείλετε.

Ἄν μπορούσαμε μέ τό σχῆμα τοῦ ΚΟ νά στοιχειοθετήσουμε *ὅλα* μέ μικρά στοιχεῖα, θά εἴχαμε περίπου 40 000 γράμματα σέ δυό σελίδες. Τότε θά μπορούσαμε ἀκόμη δυό ἀρθράκια νά δημοσιεύσουμε πού τά ἑτοιμάζουμε. (Ἀφοῦ ἡ διακήρυξη στοιχειοθετήθηκε *ἤδη* καί μέ ὄχι κατάλληλα στοιχεῖα etc., θά τήν ἐκδόσουμε ἰδιαίτερα.)

Τά ἔξοδα τῆς ἀλληλογραφίας Σας θά εἶναι μεγαλύτερα: πρέπει νά τά στέλνετε ὅλα σέ φάκελλο, καί ὄχι μέ δέμα. Νά καταγράφετε τά ταχυδρομικά ἔξοδα καί νά πάρετε ἀπό τό «ἀπόθεμα» (160 frs), διαφορετικά θά καταστραφεῖτε!

Μέ τήν εὐκαιρία παρακαλέστε τόν Σέμα νά μᾶς ἐξασφαλίσει ἀπό τούς μπουντιστές τό περιοδικό *«Sozialistische Monatshefte»* [29] (ὅλα

---

* — σαντίμ. *Ἡ Σύντ.*

τά φύλλα μετά τόν πόλεμο): ἄν εἶναι ἀνάγκη, θά πληρώσουμε καί *ἐγγυόμαστε* (μάλιστα μέ ἐνέχυρο, ἄν χρειαστεῖ) τήν ἔγκαιρη ἐπιστροφή.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Γράψτε, πότε *μπορεῖ* νά εἶναι ἕτοιμο τό φύλλο τοῦ ΚΟ μέ δυό σελίδες; Θά κάνω διάλεξη τίς μέρες αὐτές στό Montreux (ἀκόμη δέν ξέρω πότε) καί μπορῶ νά ἔρθω σέ Σᾶς, *ἄν* χρειάζεται νά ἔρθω [30].

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Ὀχτώβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

17

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Σᾶς στέλνω τά ὑπόλοιπα ἄρθρα. Νά στοιχειοθετηθοῦν ὅλα μέ μικρά στοιχεῖα.

Πάρτε τό *παλιό* σχῆμα τοῦ ΚΟ.

Καλά θά εἶναι νά μποῦν 48 χιλιάδες γράμματα.

Ἡ σειρά: 1) δήλωση τῆς ΚΕ *
2) ἀπάντηση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν
3) *ἐνάντια στό ρεῦμα*
4) τό ἄρθρο γιά τή Διεθνή **
5) ἡ Διεθνής καί ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας
6) *Πετρούπολη*. Γράμματα ἀπό τήν Πετρούπολη
7) Ρ. Β. Μαλινόβσκι.

Στεῖλτε ὁπωσδήποτε *σελιδοποιημένο* τό φύλλο πρίν τήν ἐκτύπωση.

* Πρόκειται γιά τή διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 13-23). *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ κατάσταση καί τά καθήκοντα τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 36-42). *Ἡ Σύντ.*

Τή Δευτέρα θά κάνω διάλεξη στό Montreux: μπορῶ νά ἔρθω; Ἢ μήπως θά εἶναι ἕτοιμο νωρίτερα;

Στεῖλτε τό ἀρθράκι Σας: εἶναι ζήτημα ἄν προλαβαίνει νά φτάσει ὥς τήν ἐκτύπωση *τοῦ πρώτου* φύλλου. Μήπως μποροῦσε νά ἀναβληθεῖ γιά τό δεύτερο φύλλο; [31]

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Ὀχτώβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

18

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Τρομερά παρατράβηξε τήν ὑπόθεση ὁ στοιχειοθέτης!! Ὑποσχέθηκε τή διακήρυξη γιά τή Δευτέρα, ἐνῶ σήμερα εἶναι Παρασκευή. Τρομερό πράγμα!

Ἔτσι ἄραγε θά εἶναι πάντα;

Σχετικά μέ τή διεύθυνση πού πρέπει νά βάλουμε στήν ἐφημερίδα: ἀξίζει ἄραγε νά πάρουμε *case;* Μά αὐτό (1) θά Σᾶς ἀναγκάσει νά πηγαίνετε 100 φορές χωρίς λόγο, (2) ἔτσι κι' ἀλλιῶς οἱ ἀρχές θά μάθουν *ποιός* πῆρε τό κιβώτιο. Σκεφτεῖτε, δέν εἶναι ἄραγε καλύτερα νά βάλουμε τή διεύθυνση Bibliothèque russe * — *γιά τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ;*

Θά τό σκεφτοῦμε αὐτό.

Ὁ Nicolet, λένε, *εἶναι ἀνίκανος* νά φυλάξει καί νά μεταφέρει χρήματα κτλ.

Τή σειρά τῶν ἄρθρων τήν ἔστειλα: στεῖλτε τά τυπογραφικά δοκίμια λίγα-λίγα. Τότε δέν θά χρειαστεῖ νά χάσουμε *δυό* μέρες (πάρα πολλές) γιά τήν ἀποστολή τοῦ σελιδοποιημένου (κατά τήν ἀποστολή *μέ τήν ταχεία* μιά μέρα εἶναι ὑπεραρκετή).

Περιμένουμε μέ ἀνυπομονησία τά τυπογραφικά δοκίμια.

Τή Δευτέρα θά κάνω διάλεξη στό Montreux,· τήν Τρίτη στή Ζυρίχη. Στή Γενεύη δέν θά πάω.

Χαιρετισμούς καί τίς καλύτερες εὐχές.

Δικός Σας *Λένιν*

Τώρα πῆρα τό γράμμα Σας. Σχετικά μέ τόν Ζωρές καί τόν Φράνκ θά τό ἀναβάλουμε γιά τήν ὥρα. Πρέπει νά περιμένουμε. Νά τούς

* — Ρωσική βιβλιοθήκη. *Η Σύντ.*

βρίσουμε άπλώς δέν είναι βολικό. Ούτε έκαναν τίποτε γιά νά τούς έπαινέσουμε. Άποφασίσαμε νά σιωπήσουμε λιγάκι.

Τί γίνονται τά τυπογραφικά δοκίμια;;; Έτσι άραγε πάντα θά καθυστερούμε; Τό τελευταίο φύλλο τοῦ ΚΟ βγῆκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1913 — τό φύλλο *3 2*. Συνεπώς, τώρα πρέπει νά είναι τό φύλλο *3 3*.

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Όχτώβρη 1914
Στάλθηκε άπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

19

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

27/X. 1914.

Άγαπητέ φίλε! Μόλις πῆρα τό δεύτερο γράμμα Σας καί στρώνομαι νά κουβεντιάσω μαζί Σας.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τό γράμμα πού άναφέρεται στά γεγονότα τῆς Πετρούπολης [32]. Θά βγεῖ άπό δῶ μιά έξαιρετική άνταπόκριση γιά τό ΚΟ. Τίς μέρες αὐτές βγαίνει τό ΚΟ καί θά Σᾶς τό στείλουμε. Περιμένετε. Περιμένετε καί τό έπόμενο φύλλο. Πρέπει νά παραμείνετε στή Στοκχόλμη, έφόσον δέν τακτοποιήθηκε *τελείως* ή μεταφορά *μέσω* Στοκχόλμης καί (1) τῶν γραμμάτων καί (2) τῶν άνθρώπων καί (3) τῆς φιλολογίας. Γιά τό λόγο αὐτό πρέπει νά έτοιμάσετε συστηματικά καί νά *δοκιμάσετε* πιό καλά ένα πρόσωπο στή Στοκχόλμη πού θά κάνει τή διαβίβαση. Εἶναι κατάλληλη γιά τή δουλιά αὐτή ή σ. Σκόβνο; Εἶναι καλή, γιατί είναι μπολσεβίκα. Δέν θά άλλάξει στρατόπεδο. Όμως είναι πρακτική, δραστήρια καί νοικοκυρεμένη;

Χαίρομαι μέ τήν ψυχή μου, άν ή σ. Κολλοντάι είναι μέ μᾶς, χαίρομαι έπίσης πολύ, γιατί ό Μάρτοφ καθοδηγεῖ (σέ γενικές γραμμές) ὑπέροχα τήν «Γκόλος» στό Παρίσι. Όμως πάρα πολύ φοβᾶμαι ὅτι ό Μάρτοφ (καί ὅλοι ὅσοι είναι μαζί του) θά αὐτομολήσει... στίς θέσεις τοῦ Κάουτσκι — Τρούλστρα. Μισῶ καί περιφρονῶ τόν Κάουτσκι τώρα περισσότερο άπό κάθε άλλον: σιχαμένη, πρόστυχη καί αὐτάρεσκη ὑποκρισία. Σάν νά μή συνέβη τίποτε, σάν νά μήν παραβιάστηκαν τάχα οί άρχές, ὅλοι είχαν δικαίωμα νά ὑπερασπίσουν τήν πατρίδα. Ό διεθνισμός, βλέπετε, συνίσταται στό νά πυροβολοῦν οί έργάτες ὅλων τῶν χωρῶν ό ένας ένάντια στόν άλλον «στό όνομα τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας».

Εἶχε δίκιο ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ, ὅταν ἔγραφε ὅτι ὁ Κάουτσκι εἶναι ἕνας «θεωρητικός ἐξυπηρετικός», πού κρατάει στάση λακέ, μέ πιό ἁπλά λόγια, στάση λακέ μπροστά στήν πλειοψηφία τοῦ Κόμματος, μπροστά στόν ὁπορτουνισμό. Σήμερα δέν ὑπάρχει στόν κόσμο *τίποτε* τό πιό ἐπιζήμιο καί ἐπικίνδυνο γιά τήν *ἰδεολογική* αὐτοτέλεια τοῦ προλεταριάτου ἀπό τήν πρόστυχη αὐτή αὐταρέσκεια καί τή σιχαμένη ὑποκρισία τοῦ Κάουτσκι, πού θέλει ὅλα νά τά κρύψει καί νά τά σκεπάσει ὅλα, νά καθησυχάζει μέ διάφορες σοφιστεῖες καί ψευτοεπιστημονικές πολυλογίες τή συνείδηση τῶν ἐργατῶν, πού ξυπνάει. Ἄν ὁ Κάουτσκι τό πετύχει αὐτό, θά γίνει ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῆς ἀστικῆς σαπίλας στό ἐργατικό κίνημα. Καί ὁ Τρούλστρα θά τόν ἀκολουθήσει — ὤ! αὐτός ὁ Τρούλστρα εἶναι πιό καπάτσος ὁπορτουνιστής ἀπό τό «ἀγαθούτσικο» γεροντάκι, τόν Κάουτσκι! Τί μανοῦβρες ἔκανε αὐτός ὁ Τρούλστρα γιά νά διώξει ἀπό τό Ὀλλανδικό κόμμα τούς τίμιους ἀνθρώπους καί τούς μαρξιστές (τόν Γκόρτερ, τόν Πάννεκουκ, τόν Βάινκοπ)!! Ποτέ δέν θά ξεχάσω τί μοῦ εἶπε γιά τόν Τρούλστρα ἡ Ρόλλαντ-Χόλστ, ὅταν ἦρθε κάποτε στό σπίτι μου, στό Παρίσι: «ein hundsgemeiner Kerl» (gredin, στά γαλλικά) *... Λυπᾶμαι πού καθίσατε καί μιλήσατε μ' αὐτόν [33]... Ὁ Τρούλστρα + ἡ βρωμιά τῶν ὁπορτουνιστῶν στή Vorstand ** τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν σκαρώνουν τώρα μιά πρόστυχη μηχανοραφία γιά νά τά σκεπάσουν ὅλα. Προσέξτε καί τά δυό, μή γίνετε χωρίς νά τό θέλετε θύμα αὐτῆς τῆς μηχανοραφίας!! Μή βοηθήσετε ἄθελά Σας αὐτούς τούς χειρότερους ἐχθρούς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πού ὑπερασπίζουν στήν ἐποχή τῆς κρίσης τό σωβινισμό «θεωρητικά» καί ἀσχολοῦνται μέ μιά μίζερη, ἀποκρουστική διπλωματία. Ὁ μόνος πού εἶπε στούς ἐργάτες τήν ἀλήθεια — ἄν καί ὄχι ὁλοκληρωμένα, καί κάποτε ὄχι τελείως ἐπιδέξια — εἶναι ὁ Πάννεκουκ, τό ἄρθρο τοῦ ὁποίου Σᾶς τό στείλαμε (στεῖλτε τή μετάφραση στή Ρωσία) [34]. Τά λόγια του, ὅτι ἄν οἱ «ἀρχηγοί» τῆς Διεθνοῦς, πού τήν ἔχουν σκοτώσει οἱ ὁπορτουνιστές καί ὁ Κάουτσκι, συγκεντρωθοῦν τώρα καί ἀρχίσουν νά «στοκάρουν» τίς χαραμάδες — αὐτό «δέν θά ἔχει καμιά σημασία» — τά λόγια αὐτά εἶναι τά *μόνα* σοσιαλιστικά λόγια. Αὐτή εἶναι ἡ *ἀλήθεια*. Πικρή, ὅμως ἀλήθεια. Καί οἱ ἐργάτες, τώρα περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά, χρειάζονται τήν ἀλήθεια, ὅλη τήν ἀλήθεια καί ὄχι τή σιχαμένη διπλωματία, ὄχι τό παιχνίδι

* — πρόστυχος νεανίας, παλιάνθρωπος. *Ἡ Σύντ.*

** — Διοικούσα Ἐπιτροπή, ἡ ΚΕ. *Ἡ Σύντ.*

τοῦ «στοκαρίσματος», ὄχι τή συγκάλυψη τοῦ κακοῦ μέ λαστιχένιες ἀποφάσεις.

Γιά μένα εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ὁ Κάουτσκι, ὁ Τρούλστρα καί ὁ Βαντερβέλντε (ἴσως σύν x + y + z, ἤ πλήν x, y, z, αὐτό δέν ἔχει σημασία) ἀσχολοῦνται τώρα μέ μηχανοραφίες γιά τούς σκοπούς αὐτούς. Ἡ μεταφορά τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου στήν Ὀλλανδία ἀποτελεῖ μιά τέτια μηχανοραφία ὅλων αὐτῶν τῶν ἀχρείων.

Ἐγώ θά ἀποτραβηχτῶ ἀπ' αὐτούς καί ἀπό τή μηχανοραφία αὐτή, θά συμβουλεύσω νά κάνει τό ἴδιο καί ὁ ἀντιπρόσωπός μας στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο (Litvinoff, 76. High Street. Hampstead. London. N. W.) — αὐτό Σᾶς συμβουλεύω νά κάνετε καί Σεῖς.

«Δέν ἔχετε καμιά δουλιά μέ τούς παλιανθρώπους» [35], μήν πιστεύετε τόν Τρούλστρα κτλ., κτλ., κτλ., ἀλλά στεῖλτε τους ἕνα σύντομο τελεσίγραφο: πάρτε τό μανιφέστο (ἐπεξεργασία τῶν θέσεων· θά Σᾶς τό στείλουμε τυπωμένο τίς μέρες αὐτές) τῆς δικῆς μας ΚΕ γιά τόν πόλεμο: θέλετε νά τό ἐκδόσετε στή γλώσσα σας;; Ὄχι; Τότε adieu *, δέν ἀκολουθοῦμε τόν ἴδιο δρόμο!

Ἄν ἡ Κολλοντάι εἶναι μαζί μας, τότε ἄς βοηθήσει νά κυκλοφορήσει τό μανιφέστο σέ ἄλλες γλῶσσες. Νά γνωριστεῖτε μέ τόν *Höglund,* νεαρό σουηδό σοσιαλδημοκράτη, ἀρχηγό τῆς «ἀντιπολίτευσης», διαβάστε του τό μανιφέστο, (μιλεῖστε του γιά μένα: γνωριστήκαμε στήν Κοπεγχάγη) [36]. Δοκιμάστε, μήπως ὑπάρχει ἐδῶ *ἰδεολογική* προσέγγιση (εἶναι μόνο ἀφελής, ἀντιμιλιταριστής ἀπό συναίσθημα: σέ τέτιους ἀνθρώπους πρέπει νά ποῦμε: ἤ δεχτεῖτε τό σύνθημα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἤ παραμείνετε μέ τούς ὀπορτουνιστές καί τούς σωβινιστές).

Ὅλη ἡ οὐσία τοῦ προβλήματος στή Ρωσία βρίσκεται τώρα στήν ὀργάνωση τῆς ἰδεολογικῆς ἀπόκρουσης τῶν ὀπορτουνιστῶν τῆς Διεθνοῦς καί τοῦ Κάουτσκι. Ὅλη ἡ οὐσία βρίσκεται σ' αὐτό. Δέν θά μεταπηδήσει πρός τά κεῖ ὁ Μάρτοφ;;... Φοβᾶμαι!..

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — *χαίρετε. Ἡ Σύντ.*

20

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Für Alexander *

Ἀγαπητέ φίλε! Σέ δυό-τρεῖς μέρες θά πάρετε τό ΚΟ μας καί τότε, ἐλπίζω, θά ἐπικρατήσει πλήρης «ἁρμονία» στίς ἀπόψεις μας. Φοβᾶμαι, γιά νά εἶμαι εἰλικρινής, μήπως ὁρισμένες ἐνέργειές σας τίς ἐξηγήσουν μέ τήν ἔννοια ὅτι Ἐσεῖς παραγκωνίζετε τάχα τόν νόμιμο ἐκπρόσωπό μας στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο — Mr. Litvinoff. 76. High, Street. Hampstead. London. N. W. Βέβαια, μιά τέτια ἑρμηνεία θά ἀποτελεῖ προμελετημένη διαστρέβλωση, ὡστόσο νά εἴσαστε προσεκτικότερος.

Ὁ Τρούλστρα Σᾶς ἐξαπάτησε ἤ Σᾶς παραπλάνησε. Αὐτός εἶναι ἀρχιοπορτουνιστής καί πράκτορας μηχανοραφιῶν τοῦ πιό πρόστυχου κέντρου τῶν πιό πρόστυχων ὀπορτουνιστῶν — τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν (μέ ἐπικεφαλῆς τόν Κάουτσκι, πού ὑπερασπίζει πρόστυχα τούς ὀπορτουνιστές) καί τήν προστυχότατη Διοικούσα ἐπιτροπή τους. Ἐμεῖς δέν θά δεχτοῦμε καμιά συνδιάσκεψη καί καμιά ἐνέργεια πού θά γίνει μέ τήν πρωτοβουλία τῶν παλιανθρώπων αὐτῶν, ἀλλά θά σταθοῦμε στήν ἄκρη: ἄς γελοιοποιηθοῦν μονάχοι τους! Καί ἀφοῦ γελοιοποιήθηκαν μιά φορά, θά γελοιοποιηθοῦν καί ἄλλες. Οἱ γάλλοι ἀπόριψαν κιόλας τίς μηχανοραφίες τους, καί χωρίς τούς γάλλους δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει παρά μόνο μιά βρώμικη κωμωδία βρώμικων κατεργαρέων.

Ὁ Λάριν, σύμφωνα μέ τίς ἐνδείξεις, σᾶς κοροϊδεύει ἀσύστολα. Ὅταν αὐτός ἐκφράζει «ἐμπιστοσύνη» στή γερμανική Διοικούσα ἐπιτροπή, ἐγώ καταλαβαίνω ὅτι ὁ Τρούλστρα τό «πῆρε ὑπόψη». Καί βέβαια!! Ἐμπιστοσύνη στούς πιό σιχαμένους ὀπορτουνιστές!! Σᾶς παρακαλῶ, διορθῶστε ὅ,τι μπορεῖ νά διορθωθεῖ καί μήν ἐκφράζετε σέ κανέναν ὀπορτουνιστή, εἴτε γερμανό, εἴτε γάλλο, καμιά ἐμπιστοσύνη ἔστω καί τήν πιό μικρή οὔτε ἄμεσα, οὔτε ἔμμεσα. Ὁ Πάννεκουκ ἔχει δίκιο: ἡ ΙΙ Διεθνής πέθανε ὁριστικά. Τήν ξέκαναν οἱ ὀπορτουνιστές της (καί ὄχι ὁ «κοινοβουλευτισμός», ὅπως ἐκφράστηκε ὁ ἀδέξιος Πάννεκουκ). Τό στοκάρισμα τῶν διαφωνιῶν δέν εἶναι παρά μιά μίζερη μηχανοραφία, κι' **ἐμεῖς** δέν πρέπει νά ἔχουμε **καμιά** συμμετοχή σ' αὐτή οὔτε ἄμεση, οὔτε ἔμμεση.

---

* — Γιά τόν Ἀλεξάντρ. *Ἡ Σύντ.*

Θά προσπαθήσουμε νά Σᾶς στείλουμε σύντομα μιά-δυό προκηρύξεις. Μή φεύγετε, κάντε ὑπομονή. Ὀργανῶστε ὅλες τίς ὑποθέσεις πού Σᾶς ἔγραφα, περιμένετε ὥσπου νά φτάσει τό ΚΟ στή Ρωσία, περιμένετε ὥσπου νά συνεννοηθοῦμε *τελείως* μέ τούς ρώσους συναδέλφους (καί μέ τόν Κάμενεφ καί μέ τούς ἄλλους), ἀφοῦ πάρουν στό μεταξύ τό ΚΟ. Πρίν γίνουν ὅλα αὐτά, οὔτε κάν νά σκεφθεῖτε γιά τήν ἀναχώρησή Σας. Ἡ μετακίνησή μας γιά τήν ὥρα εἶναι πρόωρη [37]. Στό μεταξύ, ἐξακριβῶστε ἄν εἶναι δυνατό νά ἐκτυπώνουμε σοσιαλδημοκρατικά ἔντυπα στή Σουηδία (σάν τό ΚΟ μας).

Φτωχέ Γκόρκι! Τί κρίμα νά γελοιοποιηθεῖ, ὑπογράφοντας τό σιχαμένο χαρτάκι τῶν ρώσων φιλελευθέρων [38]. Σ' αὐτούς κατρακύλησε καί ὁ Μεσκόβσκι καί ὁ Πλεχάνοφ κτλ. (ἀνάμεσά τους καί ὁ Μάσλοφ καί ὁ Σμιρνόφ).

Ὁπωσδήποτε φροντίστε νά βρεῖτε καί νά διαβάσετε (ἤ ζητεῖστε νά Σᾶς μεταφράσουν) τό «Weg zur Macht» * τοῦ Κάουτσκι, τί γράφει σ' αὐτό γιά τήν ἐπανάσταση τῶν ἡμερῶν μας!!

Καί τώρα τί προστυχιές κάνει, ἀποκηρύσσοντας ὅλα αὐτά!

Ἡ δουλιά μας σήμερα εἶναι νά παλέψουμε ἀμείλικτα ἐνάντια στό σωβινισμό, πού καμουφλάρεται (μέ τή φλυαρία γιά «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» κτλ.), ἰδιαίτερα ἐνάντια στό «σοσιαλιστικό σωβινισμό» τοῦ Πλεχάνοφ, τοῦ Γκέντ, τοῦ Κάουτσκι (ὁ πιό πρόστυχος ἀπ' ὅλους, ὑποκριτής!) καί Σία. Ὑπερασπιζόμενοι τήν ἐπανάσταση (ἀστική στή Ρωσία καί σοσιαλιστική στή Δύση), ἐμεῖς τήν προπαγανδίζουμε καί στόν πόλεμο. Τό σύνθημά μας εἶναι: ἐμφύλιος πόλεμος. Εἶναι καθαρότατες σοφιστεῖες ὅσα λέγονται ὅτι δηλ. τό σύνθημα αὐτό εἶναι τάχα ἀκατάλληλο κτλ., κτλ. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά τόν «κάνουμε», ὅμως τόν προπαγανδίζουμε καί δουλεύουμε πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. Στήν κάθε χώρα — στήν πρώτη γραμμή βρίσκεται ἡ πάλη ἐνάντια στό σωβινισμό τῆς *δοσμένης* χώρας, ἡ καλλιέργεια τοῦ μίσους ἐνάντια στή *δική μας* κυβέρνηση, οἱ ἐκκλήσεις (ἐπανειλημμένες, ἐπίμονες, συχνές, ἀκάματες) γιά ἀλληλεγγύη τῶν ἐργατῶν τῶν ἐμπόλεμων χωρῶν, γιά ἐμφύλιο πόλεμο *ἀπό κοινοῦ* ἐνάντια στήν ἀστική τάξη.

Κανένας δέν μπορεῖ νά *ἐγγυηθεῖ* πότε καί κατά πόσο θά «δικαιωθεῖ» τό κήρυγμα αὐτό πρακτικά: *τό ζήτημα δέν εἶναι αὐτό* (μόνο σιχαμένοι σωβινιστές ἐγκαταλείπουν τήν ἐπαναστατική ζύμωση, ἐπειδή εἶναι ἄγνωστο πότε θά γίνει ἡ ἐπανάσταση). Τό ζήτημα εἶναι νά ἀκολουθοῦμε μιά τέτια *γραμμή* στή δουλιά. *Μόνο* ἡ

* — «Ὁ δρόμος πρός τήν ἐξουσία». *Ἡ Σύντ.*

δουλιά αὐτή εἶναι σοσιαλιστική, ὄχι σωβινιστική. Καί *μόνο* αὐτή θά φέρει σοσιαλιστικούς καρπούς, ἐπαναστατικούς καρπούς.

Τό σύνθημα τῆς εἰρήνης τώρα εἶναι ἀνόητο καί λαθεμένο (*ἰδιαίτερα* ὕστερα ἀπό τήν *προδοσία* ὅλων σχεδόν τῶν ἡγετῶν μέχρι τόν Γκέντ, τόν Πλεχάνοφ, τόν Βαντερβέλντε τόν Κάουτσκι). Στήν οὐσία θά σήμαινε μικροαστική μεμψιμοιρία. Ἐνῶ ἐμεῖς *καί στόν καιρό τοῦ πολέμου* πρέπει νά παραμείνουμε ἐπαναστάτες. Καί στό στρατό νά προπαγανδίζουμε τήν *ταξική πάλη*.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Γράφετε συχνότερα.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

21

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ «VORWÄRTS» ΚΑΙ WIENER «ARBEITER-ZEITUNG»

Ἀξιότιμοι σύντροφοι!

Αὐτές τίς μέρες ἡ «Vorwärts» ἀπ' ἀφορμή τή διάλεξή μου γιά τόν πόλεμο καί τό σοσιαλισμό, πού ἔκανα στή Ζυρίχη [39], δημοσίευσε ἕνα σύντομο σημείωμα πού παρουσιάζει αὐτή τή διάλεξη μέ τρόπο ἐντελῶς λαθεμένο. Τό σημείωμα δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση ὅτι τάχα ἐγώ περιορίστηκα μόνο σέ πολεμική ἐνάντια στόν τσαρισμό. Στήν πραγματικότητα ὅμως, ἔχοντας τήν πεποίθηση ὅτι χρέος τῶν σοσιαλιστῶν κάθε χώρας εἶναι νά καταπολεμοῦν ἀμείλικτα τό σωβινισμό καί τόν ὑπερπατριωτισμό τῆς δικῆς τους (ὄχι μόνο τῆς ἐχθρικῆς) χώρας, ἔκανα δριμύτατη ἐπίθεση ἐνάντια στόν τσαρισμό, καί σέ σύνδεση μ' αὐτό μίλησα γιά τήν ἐλευθερία τῆς Οὐκρανίας. Τό νόημα ὅμως τῶν συλλογισμῶν μου διαστρεβλώνεται τελείως, ὅταν δέν ἀναφέρεται οὔτε λέξη γιά τό γεγονός ὅτι μίλησα γιά τή χρεοκοπία τῆς II Διεθνοῦς, γιά τόν ὀπορτουνισμό καί ἐνάντια στή θέση τῆς γερμανικῆς καί τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τά ἐννιά δέκατα τῆς δίωρης διάλεξής μου ἦταν ἀφιερωμένα σ' αὐτή τήν κριτική.

Θά μέ ὑποχρεώνατε πολύ, ἄν μπορούσατε νά δημοσιεύσετε αὐτές τίς συμπληρώσεις στή «Vorwärts» (ἀντίστοιχα...).

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς...

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 11 καί 21 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στό Βερολίνο καί Βιέννη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

22

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

14/XI. 1914.

Ἀγαπητέ φίλε! Χάρηκα πολύ πού πῆρα τήν εἴδηση ἀπό Σᾶς, ὅτι πήρατε τό ΚΟ καί ὅτι θά πάει ἐκεῖ πού πρέπει.

Σχετικά μέ τήν ὁμιλία Σας στό συνέδριο τῶν σουηδῶν σοσιαλδημοκρατῶν μπορῶ νά Σᾶς συμβουλεύσω ἕνα πράγμα: ἤ νά μή μιλήσετε καθόλου, ἤ νά πεῖτε ὅτι χαιρετίζετε τό ἀδελφό Κόμμα τῶν σουηδῶν ἐργατῶν καί τοῦ εὔχεστε κάθε ἐπιτυχία *στό πνεῦμα τῆς ἐπαναστατικῆς διεθνιστικῆς σοσιαλδημοκρατίας* [40]. Ἄν δέν μπορεῖτε νά τό πεῖτε *αὐτό*, τότε δέν ἀξίζει καθόλου νά μιλήσετε. Ὅμως, ἄν μπορεῖτε φυσικά, καλά εἶναι νά προσθέσετε ὅτι οἱ ρῶσοι ἐργάτες (1) ἔκφρασαν τήν ἄποψή τους μέσω τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας, ἡ ὁποία *δέν* ψήφισε τόν προϋπολογισμό· (2) ὅτι ἐκδίδουν *παράνομες* προκηρύξεις στήν Πετρούπολη, στή Ρήγα, στή Μόσχα, στόν Καύκασο· (3) ὅτι τό ὄργανο τοῦ Κόμματός τους, ἡ ΚΕ καί τό ΚΟ τάχθηκαν ἐνάντια στό διεθνή ὀπορτουνισμό.

«Συνηθίζεται» ἄραγε αὐτό; — Χμ... Ἀσφαλῶς, αὐτό δέν θά ἀρέσει στόν Μπράντινγκ, ὅμως δέν εἶναι δική μας δουλιά νά «ἀρέσουμε» στούς ὀπορτουνιστές. Ἄν Σᾶς δόσουν 10-12 λεπτά καί *ἐλευθερία* λόγου, τότε πρέπει νά μιλήσετε *ἐνάντια* στό **γερμανικό** (καί ἄλλο) ὀπορτουνισμό, χωρίς νά θίξετε, φυσικά, οὔτε μέ μιά λέξη τούς σουηδούς σοσιαλδημοκράτες, οὔτε τούς «νεαρούς» τους κτλ. Γιά τήν ἀνασύσταση τῆς Διεθνοῦς θά Σᾶς συμβούλευα νά *μή* μιλήσετε οὔτε ἀνοιχτά, οὔτε ἔμμεσα. Σᾶς στέλνω ἕνα ἄρθρο (πο-

λύ καλό!) πάνω στό θέμα αὐτό (μεταφράστε το καί στεῖλτε το στή Ρωσία). Θά κρατήσουμε σιωπή στό ζήτημα γιά τήν ἀνασύσταση τῆς Διεθνοῦς καί θά μείνουμε στήν ἄκρη. Πρέπει νά περιμένουμε. Στούς γερμανούς κινοῦνται οἱ *ἀριστεροί*[41], *ἄν* θά γίνει διάσπαση σ' αὐτούς, *τότε* ἴσως ἡ Διεθνής νά σωθεῖ ἀπό τήν ἀποσύνθεση...

Γιά τό σύνθημα τῆς «εἰρήνης» κάνετε λάθος ὅτι δῆθεν ἡ ἀστική τάξη οὔτε κάν θέλει νά ἀκούσει. Σήμερα διάβασα τό ἀγγλικό περιοδικό «Ἐκόνομιστ». Οἱ *ἔξυπνοι* ἀστοί τῆς πρωτοπόρας χώρας εἶναι *ὑπέρ* τῆς εἰρήνης φυσικά, χάρη τοῦ *δυναμώματος* τοῦ καπιταλισμοῦ)[42]. Ἐμεῖς δέν πρέπει νά ἀφήσουμε τόν ἑαυτό μας νά ἀνακατευτεῖ μέ τούς μικροαστούς, μέ τούς συναισθηματικούς φιλελεύθερους etc. Ἡ ἐποχή τῆς *λόγχης* ἦρθε. Αὐτό εἶναι γεγονός, συνεπῶς *μέ τό ἴδιο ὅπλο* πρέπει νά παλέψουμε.

Τό σύνθημα τῆς εἰρήνης αὔριο-μεθαύριο θά τό ἁρπάξει ἡ *γερμανική* ἀστική τάξη καί ἰδιαίτερα *οἱ ὀπορτουνιστές*. Ἐμεῖς πρέπει νά ὑποστηρίζουμε τό σύνθημα τοῦ *ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου,* ἱκανοῦ *νά παλέψει* γιά τούς σκοπούς *του*, πού εἶναι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Αὐτό εἶναι ἐπίσης *πολύ* συγκεκριμένο σύνθημα, καί *μόνο σ' αὐτό* ἀποκαλύπτονται ἀλάθητα οἱ βασικές κατευθύνσεις: ὑπέρ τῆς ὑπόθεσης τοῦ προλεταριάτου ἤ τῆς ἀστικῆς τάξης.

Σχετικά μέ τό χρέος στούς σουηδούς οὔτε ἐγώ, οὔτε ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα δέν θυμόμαστε ἀπολύτως τίποτε. Ὅμως ἐγώ θά μποροῦσα νά μήν ξέρω *τελείως* ἤ νά ξεχάσω[43]. Γι' αὐτό θά ἦταν πολύ καλό νά γράψουμε ἕνα κάποιο φιλικό εὐχαριστήριο γράμμα, πού σκοπό θά εἶχε νά μᾶς «χαρίσουν» τό δάνειο αὐτό. Νομίζω ὅτι Ἐσεῖς μπορεῖτε πλήρως νά τό κάνετε αὐτό — ἐξονόματος τῆς ΕΠ, λογουχάρη, συμπεριλαμβανομένων καί *μερικῶν* σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν πού Σᾶς ἐξουσιοδότησαν στήν Πετρούπολη. Αὐτό εἶναι ἡ καλύτερη μορφή, κατά τή γνώμη μου. Καί σχετικά μέ τό δάνειο Ἐσεῖς, νομίζω, πρέπει ἐπίσης νά δράσετε. Γράμμα ἀπό μένα δέν θά συμβούλευα νά προωθήσετε (θά ἀρχίσουν τά *«φραξιονιστικά»* κουτσομπολιά!!!). Ἄν θά ἐπιμείνετε, θά στείλω γράμμα, ὅμως ἡ συμβουλή μου εἶναι: δέν χρειάζεται. *Χωρίς* ἐμένα Ἐσᾶς *καλύτερα* θά Σᾶς δόσουν δάνειο, μά τήν ἀλήθεια! Ἀναφερθεῖτε στόν Πετρόβσκι, ἀπ' αὐτόν (ἄν χρειάζεται) πάρτε γράμμα, ἔτσι εἶναι καλύτερα καί πολύ μάλιστα!

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι ὅ,τι ποθεῖτε!

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

P. S. Ἂν ἡ Κολλοντάι μεταφράσει στά γερμανικά τή διακήρυξη τῆς ΚΕ (ἀπό τό φύλ. ἀρ. 33 τοῦ ΚΟ), θά μπορούσατε νά μᾶς στείλετε ἕνα ἀντίγραφο;

P. S. Σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ συνθήματος τῆς «εἰρήνης». Ἕνα ἐνδιαφέρον ἄρθρο τοῦ Μπέρνσταϊν στό τελευταῖο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Neue Zeit» δείχνει ὅτι στήν Ἀγγλία, ὅπου ἡ ἀστική τάξη εἶναι καθόλα ἐξυπνότερη, πιό ἐλεύθερη ἀπ' ὅλους κτλ., ὑπάρχει ρεῦμα *ὑπέρ τῆς εἰρήνης* ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἀρχιοπορτουνισμοῦ. Δηλαδή ἡ *εἰρήνη* ἐγγυᾶται καλύτερα τήν «κοινωνική εἰρήνη», δηλ. τήν *ὑποταγή* τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική τάξη, τήν καθησύχαση τοῦ προλεταριάτου, τή *συνέχιση* τῆς ὕπαρξης τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὁ Μπέρνσταϊν αὐτό δέν τό ἀνάπτυξε. Ὅμως εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι *τέτιοι* εἰρηνοποιοί ὑπάρχουν πολλοί ἀνάμεσα στούς φιλελεύθερους καί στούς ριζοσπάστες *ἀστούς* ὅλων τῶν χωρῶν. Προσθέστε σ' αὐτό (1) ὅτι *ὅλοι* οἱ σωβινιστές εἶναι ἐπίσης ὑπέρ τῆς εἰρήνης (μόνο κάτω ἀπό *ποιούς* ὅρους) — ὅμως στό λογοκρινόμενο Τύπο *δέν θά ἀφήσουν* νά μιλήσουμε γιά τούς δικούς μας ὅρους!! (2) ὅτι οἱ *αὐλές* — ἡ γερμανική καί ἡ ρωσική εἶναι ἐπίσης (μυστικά σήμερα, μισοανοιχτά αὔριο) ὑπέρ ἰδιαίτερης εἰρήνης ἀναμεταξύ τους· (3) ὅτι ὅλοι οἱ συναισθηματικοί ἀστοί καί μικροαστοί εἶναι «ὑπέρ τῆς εἰρήνης» ἀπό ἀντεπαναστατική, μικροαστική, δουλική κτλ. ἄποψη.

Μπαίνει τό ἐρώτημα *ἀντικειμενικά* σέ ποιόν τώρα συμφέρει τό σύνθημα τῆς εἰρήνης; Ὄχι πάντως στήν προπαγάνδιση τῶν ἰδεῶν τοῦ *ἐπαναστατικοῦ* προλεταριάτου! Ὄχι στήν ἰδέα νά *χρησιμοποιηθεῖ* ὁ πόλεμος γιά τήν *ἐπίσπευση* τῆς χρεοκοπίας τοῦ καπιταλισμοῦ!

Προσθέστε τή νίκη τῶν ὀπορτουνιστῶν-σωβινιστῶν σχεδόν σέ ὅλες τίς χῶρες: μόνο αὐτούς τούς ἀνθρώπους τό σύνθημα τῆς εἰρήνης *θά τούς βοηθήσει νά ξεμπλέξουν!*

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

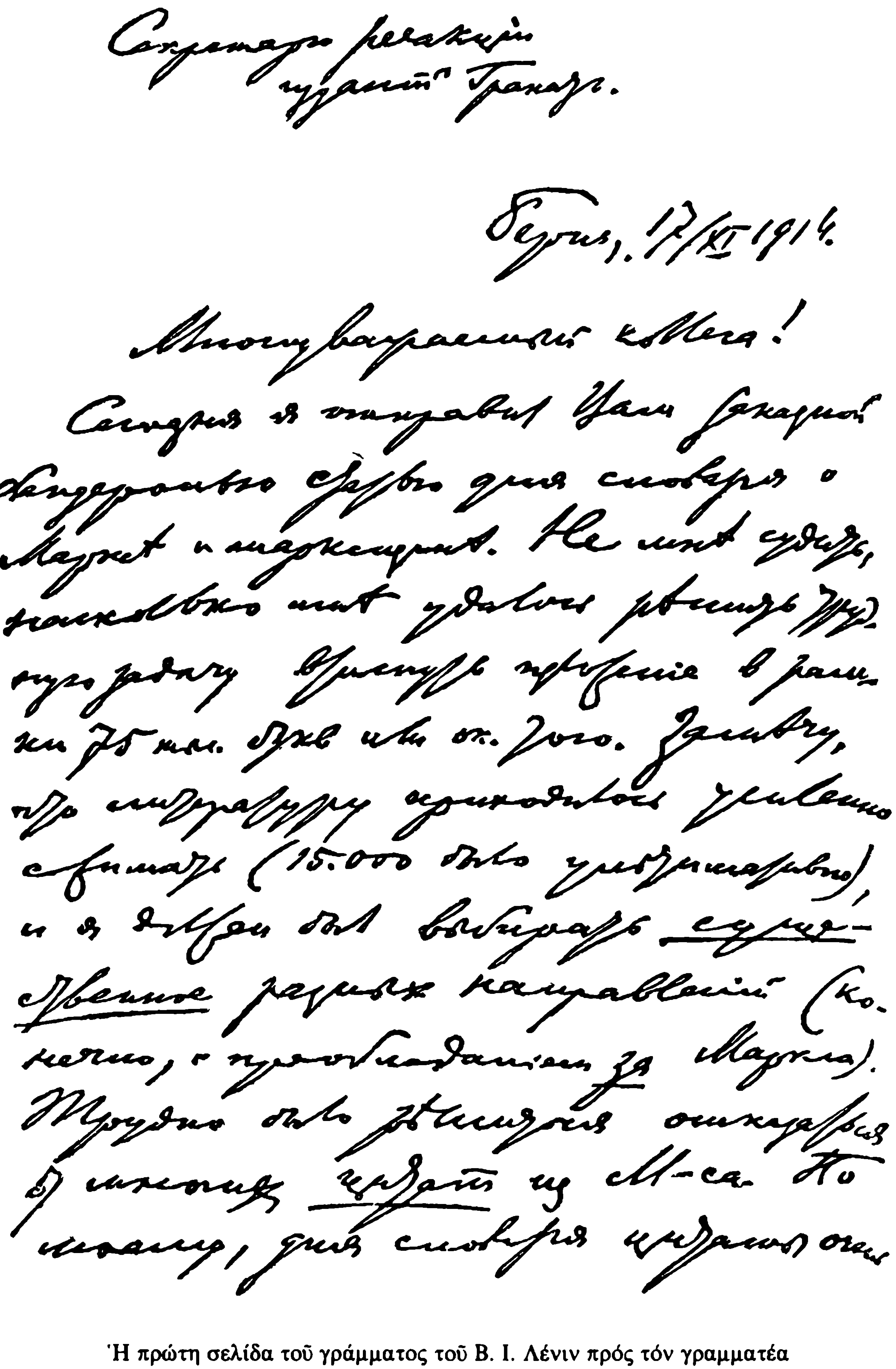
Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

23

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Ζητῶ ὁλόψυχα συγνώμη γιατί τόσον καιρό δέν Σᾶς ἀπάντησα: ἤμουν ἀπασχολημένος μέ τό ἐπεῖγον ἄρθρο γιά τό ἐκδοτικό Γκρανάτ. Μπορῶ νά Σᾶς κάνω νά χαρεῖτε μέ τήν εὐχάριστη εἴδηση ὅτι τό ΚΟ μεταφέρθηκε σέ ἕνα ἀπό τά σημεῖα ὄχι μακριά ἀπό τά σύνορα, καί, ὅπως


Секретарю редакции
изданий Гранат.

Берн, 17/XI.1914.

Многоуважаемый коллега!

Сегодня я отправил Вам заказной бандеролью статью для словаря о Марксе и марксизме. Не могу судить, насколько мне удалось выполнить предписание о сжатии в рамки 75 тыс. букв или ок. того. Замечу, что литературному указателю я уделил очень много места (15.000 букв приблизительно), и я должен был выбирать существенно разных направлений (конечно, с преобладанием за марксистами). Трудно было решить вопрос в смысле цитат из М-са. По моему, для словаря цитаты осо

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ γράμματος τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν γραμματέα
τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐκδόσεων Γκρανάτ. — 17 τοῦ Νοέμβρη 1914

φαίνεται, γρήγορα θά διαπεραιωθεῖ. Σᾶς συγχαίρω. Καί ἀκόμη μιά φορά Σᾶς εὐχαριστῶ ὁλόψυχα γιά ὅλες τίς φροντίδες Σας μέ τήν ἐφημερίδα. Γρήγορα θά σκεφτοῦμε γιά τό ἑπόμενο φύλλο. Τό πρῶτο μοιράζεται καλά. (Τό ἄρθρο Σας γιά τίς ἐλβετικές ἐκλογές φοβᾶμαι πώς δέν ταιριάζει *ὡς πρός τό χαρακτήρα του:* τό ἔδοσα στό συνάδελφο γιά συζήτηση.) Θά Σᾶς στείλω αὐτές τίς μέρες τό φύλ. ἀρ. 265 (τῆς 13. XI. 1914) τῆς ἐφημερίδας «La Sentinelle», πού βγαίνει στό La Chaux-de-Fonds. Ἐκεῖ δημοσιεύτηκε περίληψη τῆς διακήρυξης ἀπό τό ΚΟ. Τί καλά θά ἦταν νά δημοσιευτεῖ τό ἴδιο σέ ἐφημερίδα τῆς Γενεύης!!

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς ἀπό τή Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα καί ὅλους τούς ἐδῶ φίλους.

Δικός Σας *Β. Οὐ.*

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

24

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΓΚΡΑΝΑΤ

Βέρνη, 17/XI. 1914.

Ἀξιότιμε συνάδελφε!

Σήμερα Σᾶς ἔστειλα μέ συστημένο δέμα τό ἄρθρο γιά τόν Μάρξ καί τό μαρξισμό πού προορίζεται γιά τό λεξικό. Δέν εἶμαι ἐγώ πού θά κρίνω, ἄν κατάφερα νά λύσω ἕνα δύσκολο πρόβλημα, νά στριμώξω δηλ. τήν ἀνάπτυξη τοῦ θέματος στά πλαίσια 75 χιλ. γραμμάτων ἤ περίπου τόσων. Θά σημειώσω ὅτι χρειάστηκε νά περιορίσω πάρα πολύ τή βιβλιογραφία (τό ἀνώτερο ὅριο ἦταν 15 000) καί ἔπρεπε νά διαλέξω ἀπό κάθε κατεύθυνση τό *οὐσιαστικό* (φυσικά ὑπερτεροῦν αὐτά πού εἶναι *ὑπέρ* τοῦ Μάρξ). Ἦταν δύσκολο νά ἀποφασίσω νά παραλείψω πολλά *ἀποσπάσματα* τοῦ Μάρξ. Κατά τή γνώμη μου, τά ἀποσπάσματα ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τό λεξικό (ἰδιαίτερα πάνω στά πιό ἐπίμαχα ζητήματα τοῦ μαρξισμοῦ, ὅπως εἶναι στήν πρώτη γραμμή ἡ φιλοσοφία καί τό ἀγροτικό πρόβλημα). Οἱ ἀναγνῶστες τοῦ λεξικοῦ θά πρέπει νά ἔχουν μπροστά τους *ὅλες* τίς σημαντικότερες δηλώσεις τοῦ Μάρξ, ἀλλιῶς τό λεξικό δέν ἐκπληρώνει τό σκοπό του: ἔτσι νόμισα. Ἐπίσης δέν ξέρω, ἄν θά Σᾶς ἱκανοποιήσει ἀπό τήν πλευρά τῆς λογοκρισίας: ἄν ὄχι,θά μποροῦσα ἴσως νά συμφωνήσω γιά μιά τροποποίηση ὁρισμένων σημείων στό πνεῦμα τῆς λογοκρισίας. Ἐγώ ἀπό τήν πλευρά μου, ἄν δέν ὑπάρχουν τελεσιγραφικές ἀπαιτήσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτρο-

πῆς, δέν θά μποροῦσα νά ἀποφασίσω «νά διορθωθοῦν» στό πνεῦμα τῆς λογοκρισίας μιά σειρά ἀποσπάσματα καί θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ.

Ἐλπίζω ὅτι δέν θά ἀρνηθεῖτε νά μέ ἐνημερώσετε ἀμέσως, ἔστω καί μέ ἕνα δελτάριο, ὅτι πήρατε τό ἄρθρο. Τήν ἀμοιβή πού μοῦ ἀνήκει θά Σᾶς παρακαλοῦσα πολύ νά τή στέλνατε τό συντομότερο στή διεύθυνση: κύριον Μάρκ Τιμοφέγεβιτς *Ἐλιζάροφ*. Γκρέτσεσκι προσπέκτ, οἰκ. 17, διαμ. 18. *Πετρούπολη* (ή ἀποστολή της ἐδῶ σέ καιρό πολέμου θά προκαλοῦσε περίσσια ἔξοδα γιά τήν ἀνταλλαγή καί δέν θά ἦταν καθόλου βολική γιά μένα).

Δεχτεῖτε τή διαβεβαίωση ὅτι εἶμαι στή διάθεσή Σας.

Β. Ἰλίν

P. S. Ἡ βιβλιοθήκη μου, λόγω τοῦ πολέμου, ἔμεινε στή Γαλικία [44], καί δέν μπόρεσα νά βρῶ μερικά ἀποσπάσματα σέ ρωσικές μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Μάρξ. Ἄν τό θεωρεῖτε αὐτό *ἀπαραίτητο*, θά μποροῦσε ἴσως νά ἀνατεθεῖ σέ κανέναν στή Μόσχα; (Αὐτό, κατά τή γνώμη μου, εἶναι περιττό.) Μέ τήν εὐκαιρία, θά χαιρόμουν πολύ, ἄν θά μπορούσατε νά μοῦ στείλετε τό τυπογραφικό δοκίμιο τοῦ ἄρθρου καί νά μέ πληροφορήσετε ἄν μποροῦν ἤ ὄχι νά γίνουν *ἐπιμέρους* ἀλλαγές σ' αὐτό. Ἄν εἶναι ἀδύνατο νά στείλετε τυπογραφικό δοκίμιο, ἐλπίζω νά μήν ἀρνηθεῖτε νά μοῦ στείλετε τό ἄρθρο τυπωμένο.

Ἡ διεύθυνσή μου: Wl. Uljanow. 11. Distelweg. 11. Bern.

Στάλθηκε στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1923 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 6-7

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

25

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ *

Ἀγαπητοί φίλοι! Μήπως ἔμειναν τά τυπογραφικά στοιχεῖα (ἀδιάλυτα); [45] Ἀπό μακριά φαίνονται λίγα. Ἄν *ἀκόμη δέν* ἔχουν διαλυθεῖ, ἀπαντεῖστε (καί ἀμέσως) — τότε θά ἀποφασίσουμε τί θά κάνουμε.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

26

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ Β. Κ.!

Σᾶς παρακαλῶ, δόστε ἐντολή νά ἐκτυπώσουν ἀκόμη 1000 ἀντίτυπα. Μετά παρακαλέστε πιά νά γίνει ἀμέσως ἡ στοιχειοθέτηση καί γράψτε πότε μπορεῖ νά ἀρχίσει ἡ στοιχειοθέτηση τοῦ ἑπόμενου φύλλου *. Τό μισό φύλλο εἶναι ἤδη γραμμένο.

Salut! ** Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΧΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

27

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ ***

Αὐτή τή στιγμή πῆρα τό γράμμα Σας. Ποιός εἶναι γουρούνι, ὁ Σίγκ ἤ ὁ Πλεχάνοφ; Ἤ καί οἱ δυό; Γράψτε πιό λεπτομερειακά. Λόγω τῆς πρόστυχης ἐθνικιστικῆς ζύμωσης τοῦ Πλεχάνοφ Σᾶς παρακαλῶ *πάρα πολύ* νά καταβάλετε *ὅλες* Σας τίς δυνάμεις γιά τήν ὀργάνωση τῆς διάλεξης τῆς Ἰνέσσα στά *γαλλικά*: «διάφορα ρεύματα ἀνάμεσα στούς ρώσους σοσιαλιστές σέ σχέση μέ τόν πόλεμο».

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΧΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

28

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ Β. Κ.!

Δέν ξέρω πόσο λεπτό χαρτί ἔχετε (πού πραγματικά δέν μᾶς στοιχίζει τίποτε). Ἐκτυπῶστε τά μισά σέ λεπτό χαρτί. Γράψτε, *γιά*

* Πρόκειται γιά τό φύλ. ἀρ. 34 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». *Ἡ Σύντ.*

** — Γειά Σας! *Ἡ Σύντ.*

*** Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

πόσα φύλλα έχετε λεπτό χαρτί. Ἄν ἔχετε πολύ (ἀπό τό Παρίσι, μάλλον, θά προμηθευτοῦμε ἀκόμη) καί ἄν δέν εἶναι πολύ ἄσχημο γιά τή χρησιμοποίησή του ἐδῶ, τότε θά χρησιμοποιήσουμε πιό πολύ λεπτό χαρτί.

Ὅ,τι ποθεῖτε! Δικός Σας *Λένιν*

Ὑλικό θά σᾶς στείλουμε αὔριο. Ἔτσι ἤ ἀλλιῶς, θά χρειαστεῖ ἀκόμη καιρός γιά τήν ἀποστοιχειοθέτηση.

Πήρατε τή «La Sentinelle»; Θά μπορέσετε ἄραγε νά τή δημοσιεύσετε;

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

29

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνουμε μέρος τοῦ ὑλικοῦ γιά τό φύλ. ἀρ. 34 (περίπου 25 χιλιάδες ἀπό τίς 45). Τό ὑπόλοιπο αὔριο ἤ μεθαύριο.

(Εἴμαστε παραφορτωμένοι μέ ὑλικά: σκεπτόμαστε νά βγάλουμε ἀμέσως τό φύλ. ἀρ. 35).

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

30

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

25/XI.

Ἀγαπητέ φίλε! Χθές τό βράδυ διαβάσαμε γιά τή σύλληψη 11 ἀτόμων (ἀνάμεσά τους καί 5 μελῶν τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας [46]) ἔξω ἀπό τήν Πετρούπολη καί σήμερα στείλαμε τηλεγράφημα στόν Μπράντινγκ γιά νά ἐξακριβώσετε

(le cas échéant * μέσω τῶν φιλλανδῶν), ἄν πιάστηκαν, ἄν συνελήφθηκαν τά 5 μέλη τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας.

Δυστύχημα ἄν πιάστηκαν!

Τόσο ὅμως πιό ἀπαράδεκτη εἶναι ἡ ἀναχώρησή Σας γιά τή Δανία. Διαμαρτύρομαι ἔντονα ἐνάντια σέ μιά τέτια μετάβασή Σας. Ἀκριβῶς τώρα χρειάζεται νά εἶστε ὁ ἴδιος στή Στοκχόλμη καί νά ὀργανώσετε τίς ἐπαφές πιό καλά, πιό τακτικά, πιό εὐρεῖες. Ἡ δουλιά αὐτή εἶναι δύσκολη, ἀπαιτεῖ ἔμπειρο ἄνθρωπο πού νά ξέρει ἔστω καί μιά ξένη γλώσσα. *Εἶναι ἀδύνατο* νά ἀφεθεῖ ἡ δουλιά αὐτή σέ «ὁποιονδήποτε».

Ἄν Σᾶς πιέσει (ἡ ἀστυνομία) στή Στοκχόλμη πρέπει νά κρυφτεῖτε *ἔξω* ἀπό τή Στοκχόλμη σέ χωριουδάκι (εἶναι εὔκολο, αὐτοί ἔχουν παντοῦ τηλέφωνο). Νομίζω πώς ἡ Κολλοντάι εὔκολα θά μποροῦσε incognito ** νά ἔρθει σέ λίγο στή Στοκχόλμη ἤ σέ κανένα προάστιο.

Βγάζουμε σέ λίγο τό φύλ. ἀρ. 34, καί μετά τό φύλ. ἀρ. 35 τοῦ ΚΟ.

Ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο. Ὅλα τά γράμματα ἀπό Σᾶς τά παίρνουμε. Τό ντοκουμέντο [47] τῶν λικβινταριστῶν (τήν ἀπάντησή *τους* στόν Βαντερβέλντε) ἐπίσης τήν πήραμε. Εὐχαριστῶ.

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι καί περιμένω εἰδήσεις. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

31

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Σᾶς στέλνω ὑλικό γιά τό ΚΟ.

Ἄν δέν χωρέσει ὅλο, ἄς εἰδοποιήσει ὁ στοιχειοθέτης μέ ἀκρίβεια πόσο εἶναι παραπανίσιο. Κάτι θά βγάλουμε — καί πρίν ἀπόλα θά ἀναβάλουμε τό ἀρθράκι (πού στάλθηκε ἤδη) γιά τόν Βαντερβέλντε.

Μέ ἄπειρους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 26 ἤ στίς 27 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — ἄν παρουσιαστεῖ εὐκαιρία. *Ἡ Σύντ*
** — μυστικά. *Ἡ Σύντ.*

32

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω καί ἄλλα ὑλικά.

Θά βγάλουμε δυό φύλλα τό ἕνα κοντά στό ἄλλο. Ὑλικό ἔχουμε πάρα πολύ. Τό ἄρθρο γιά τή σύλληψη τῶν μελῶν τῆς συγκέντρωσης πού ἔγινε μαζί μέ τά μέλη τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας εἶναι ἕτοιμο καί ὑποχρεωτικά νά μπεῖ στό φύλ. ἀρ. 34, ὅμως τό κρατᾶμε γιατί στείλαμε τηλεγράφημα (δέν ξέρουμε πιάστηκαν οἱ 5 βουλευτές ἤ ὄχι).

Βασίζομαι σέ Σᾶς *ὅτι τά στοιχεῖα φτάνουν γιά δυό φύλλα:* γι' αὐτό ἄς τά στοιχειοθετήσει ὅλα κι' ἐμεῖς αὐτές τίς μέρες θά γράψουμε τή σύνθεση τῶν φύλ. ἀρ. 34 καί 35 (ἄν τά στοιχεῖα εἶναι λίγα καί γιά τά δυό φύλλα, γράψτε *ἀμέσως)*.

Δικός Σας *Λένιν*

Στεῖλτε τό τυπογραφικό δοκίμιο.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

33

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

28/XI. 1914.

Ἀγαπητέ φίλε! Σήμερα πήραμε τηλεγράφημα ἀπό τόν Μπράντινγκ καί λέει ὅτι «οἱ ἐφημερίδες *ἐπιβεβαιώνουν* τή σύλληψη τῶν πέντε βουλευτῶν». Φοβᾶμαι ὅτι τώρα δέν πρέπει νά ἀμφιβάλλει κανείς γιά τή σύλληψη!

Φοβερό πράγμα. Ἡ κυβέρνηση ἀποφάσισε, ὅπως φαίνεται, νά ἐκδικηθεῖ τή Ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα καί δέν πρόκειται νά σταματήσει μπροστά σέ τίποτε. Πρέπει νά περιμένουμε πιό χειρότερα: παραποίηση ντοκουμέντων, ἀπάτες, σκαρώματα «ἐνοχοποιητικῶν στοιχείων», ψευδομαρτυρίες, δικαστήρια μέ κλειστές τίς πόρτες κτλ. κτλ.

Νομίζω ὅτι ἡ κυβέρνηση, ἄν δέν χρησιμοποιοῦσε τέτιες μεθόδους δέν θά μποροῦσε νά πετύχει καταδίκη.

Μπορεῖ νά γίνει καμιά προσπάθεια νά μάθουμε τά ὀνόματα τῶν 6 συλληφθέντων;

Ὁ Κ. γλίτωσε; *

Πάντως ἡ δουλιά τοῦ Κόμματός μας εἶναι τώρα 100 φορές δυσκολότερη. Καί παρόλα αὐτά θά τή συνεχίσουμε! Ἡ «Πράβντα» [48] διαπαιδαγώγησε χιλιάδες συνειδητούς ἐργάτες, ἀπ' αὐτούς παρ' ὅλες τίς δυσκολίες θά συγκροτηθεῖ ξανά μιά ὁμάδα καθοδηγητῶν — ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος στή Ρωσία. Τώρα ἔχει ἰδιαίτερη σημασία νά παραμείνετε Σεῖς στή Στοκχόλμη (ἤ *κοντά* στή Στοκχόλμη) καί νά καταβάλετε ὅλες τίς δυνάμεις γιά νά ἀποκαταστήσετε σύνδεση μέ τήν Πετρούπολη. (Γράψτε, ἄν πήρατε δανεικά λεπτά: στό προηγούμενο γράμμα ἔβαλα ἕνα σημειωματάκι γι' αὐτό. Ἄν δέν πήρατε καί δέν μπορεῖτε νά βρεῖτε πουθενά, ἐμεῖς θά μπορέσουμε ἴσως κάτι νά Σᾶς στείλουμε. Γράψτε πιό λεπτομερειακά.)

Στή Ζυρίχη ἀπό τό Δεκέμβρη ὑποσχέθηκαν νά βγάλουν τήν ἐφημερίδα «Ὄτκλικι» (οἱ λικβινταριστές + Τρότσκι, πιθανόν). Στό Παρίσι ἄρχισε νά βγαίνει ἡ καθημερινή ἐφημερίδα τῶν ἐσέρων «Μίσλ» *(ὑπερπρόστυχη* φρασεολογία καί παιχνίδι μέ τόν «ἀριστερισμό») [49]. Ἀφθονία ἀπό ἐφημερίδες, φρασεολογία διανοουμένων, σήμερα ἑεεπαναστατῶν, αὔριο...; (αὔριο θά *συμφιλιωθοῦν* μέ τόν Κάουτσκι, τόν Πλεχάνοφ, μέ τή λικβινταριστική «πατριωτικά-σωβινιστικά ὀπορτουνιστική διανόηση» τῆς Ρωσίας)...

Μέ τήν *ἐργατική* τάξη τῆς Ρωσίας αὐτοί δέν εἶχαν καί δέν ἔχουν καμιά σχέση. Δέν πρέπει νά τούς πιστεύει κανείς οὔτε στό ἐλάχιστο.

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι καί εὔχομαι *θάρος*. Οἱ καιροί εἶναι δύσκολοι, ὅμως... θά τά βγάλουμε πέρα!

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

34

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Ἀπαντῶ κατά σημεῖο

1) ἐπισυνάπτω τήν κατανομή τῶν ἄρθρων γιά τά φύλ. ἀρ. 34 καί 35
2) **στεῖλτε** τά τυπογραφικά δοκίμια
3) νά τυπώσετε ἀπό *2000* ἀντίτυπα

---

* Ὁ Λ. Μπ. Κάμενεφ. *Ἡ Σύντ.*

4) σέ λεπτό χαρτί ἀπό 250 ἀντίτυπα (ὡσότου δέν πάρουμε καί ἄλλο ἀπό τό Παρίσι)

5) χρήματα νά *μή* στείλετε.

Γράψτε, πόσα χρωστᾶμε.
Γράψτε ἀμέσως πότε *μποροῦν* νά βγοῦν τά φύλ. ἀρ. 34 καί 35;
Νά κανονίσετε νά βγοῦν μιά ἑβδομάδα περίπου τό ἕνα μετά τό ἄλλο.
Τώρα πρέπει νά ἐκδοθοῦν ἀμέσως.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Φύλ. ἀρ. 3 4 *χ ι λ.*

1) Ὁ πόλεμος καί ἡ Ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα (στίς ἐπάλξεις)........ 8
2) Σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας. 15
3) Γερμανική φωνή *.......... 4
4) Ἰορντάνσκι.......... 4
5) Γκόρκι **.......... 2
6) Ἡ γυναίκα καί ὁ πόλεμος ***.......... 5
7) **Χρονικά** τῆς Πετρούπολης (ντοκουμέντο λικβινταριστικό καί ἐκτίμηση) 5½

Φύλ. ἀρ. 3 5 *χ ι λ.*

1) Σωβινισμός καί σοσιαλισμός ****.......... 12
2) Ἡ ἐθνική ὑπερηφάνεια τῶν μεγαλορώσων *****. 9
3) Οἱ φοιτητές γονυπετεῖς.. 3

Ἡ ἀπόφαση τῶν γεωργιανῶν [50].......... 2
Ἡ ἐπιφυλλίδα κάτω ἀπό τή γραμμή:
Ἡ Διεθνής καί ἡ «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» 14
Χρονικά τῆς Πετρούπολης
Γράμματα ἀπό τήν Πετρούπολη τῆς 10 καί τῆς 11. X.......... 5½

Ἄν *χρειαστεῖ* νά ἀναβληθοῦν, τότε στό φύλ. ἀρ. 34 θά ἀναβάλουμε τή «Γερμανική φωνή» καί στό φύλ. ἀρ. 35 τήν «Ἀπόφαση τῶν γεωργιανῶν»· ἄν κάνουμε μεγάλο λάθος στούς ὑπολογισμούς, γράψτε ἀμέσως.

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. *Β. Ι. Λένιν.* «Μιά γερμανική φωνή γιά τόν πόλεμο» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 92-93). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. *Β. Ι. Λένιν.* «Στόν συγγραφέα τοῦ «Τραγουδιοῦ γιά τό γεράκι» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 94-95). *Ἡ Σύντ.*

*** Τά σημεῖα 2-6 δέν εἶναι γνωστό ποιός τά ἔγραψε. *Ἡ Σύντ.*

**** Βλ. *Β. Ι. Λένιν.* «Νεκρός σωβινισμός καί ζωντανός σοσιαλισμός (Πῶς νά ἀναστηλώσουμε τή Διεθνή;)» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 96-103). *Ἡ Σύντ.*

***** Βλ. *Β. Ι. Λένιν.* «Γιά τήν ἐθνική ὑπερηφάνεια τῶν μεγαλορώσων» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 104-108). *Ἡ Σύντ.*

35

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

'Αξιότιμη καί ἀγαπητή συντρόφισσα! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τήν ἀποστολή τοῦ φυλλαδίου [51] (μπορῶ γιά τήν ὥρα νά τό δόσω μόνο στά ἐδῶ μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότνιτσα» [52] — αὐτοί ἔστειλαν ἤδη γράμμα στήν Τσέτκιν παρόμοιου, ὅπως φαίνεται, μέ τό δικό Σας περιεχομένου) καί γιά τήν πρόταση νά στείλετε γιά τό ΚΟ εἰδήσεις ἀπό τήν 'Αγγλία. 'Αλληλογραφῶ μέ τόν σύντροφο τοῦ Λονδίνου (Mr. Litvinoff), πού ἐκπροσωπεῖ τήν ΚΕ τοῦ Κόμματός μας στό ΔΣΓ, ὅμως, ἐννοεῖται, ὅσο πιό πολλές σχέσεις ἔχουμε μέ τούς ἐκπροσώπους τοῦ ἀριστεροῦ τμήματος τῆς Διεθνοῦς, τόσο τό καλύτερο. Συμφωνῶ ἀπόλυτα μαζί Σας ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι αὐτοί πρέπει νά βρίσκονται πιό κοντά, νά συνδέονται. Καί γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό σκοπό παίρνω τό θάρος νά χρησιμοποιήσω τό εὐγενικό Σας γράμμα γιά τή συνέχιση τῆς συζήτησης πού 'Εσεῖς ἀρχίσατε.

'Εσεῖς συμφωνεῖτε μέ τό σύνθημα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὅπως φαίνεται, ὄχι ὁλοκληρωτικά, ἀλλά τό βάζετε σέ ὑποδεέστερη, ἄς ποῦμε (καί μάλιστα ἀκόμη συμβατική) θέση μετά ἀπό τό σύνθημα τῆς εἰρήνης. Καί ὑπογραμμίζετε ὅτι «πρέπει νά προβάλλουμε ἕνα τέτιο σύνθημα, πού θά *συνένωνε* ὅλους».

Θά Σᾶς πῶ ἀνοιχτά ὅτι ἐγώ φοβᾶμαι περισσότερο ἀπ' ὅλα σήμερα μιά τέτια συνένωση χωρίς διάκριση, πού εἶναι, κατά τή γνώμη μου, ἡ πιό ἐπικίνδυνη καί ἡ πιό ἐπιζήμια γιά τό προλεταριάτο. Νά πού ὁ Κάουτσκι ἤδη ἐπινόησε στό «Neue Zeit» μιά ἀρχι-«συνενωτική» θεωρία [53], πού... *

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 28 τοῦ Νοέμβρη
καί στίς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στήν Κοπεγχάγη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

36

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω τό κείμενο πού πήραμε σήμερα (νά τό **ἐπιστρέψετε** ὁπωσδήποτε) τῆς κυβερνητικῆς ἀνακοίνωσης γιά τή σύλληψη.

---

* Στό σημεῖο αὐτό τό γράμμα διακόπτεται. *'Η Σύντ.*

Πρέπει νά *μπεῖ αὐτό* στό κύριο ἄρθρο (στή θέση ἐκείνου πού στείλαμε) καί νά σβηστοῦν ἀπό τό ἄρθρο οἱ φράσεις ὅτι δέν ξέρουμε, ἄν πιάστηκαν οἱ βουλευτές κτλ.

Γράψτε μου ἔστω καί σέ κάρτα (ἄν τό πήρατε).

Πότε μπορεῖ νά βγεῖ τό φύλ. ἀρ. 34
καί τό φύλ. ἀρ. 35.

Τώρα πρέπει νά βιαστοῦμε πάρα πολύ: πήραμε ἕνα πάρα *πολύ ἐνδιαφέρον* ὑλικό γιά μιά «ὁμιλία» ἑνός μέλους τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς [54].

Γιά τήν ὥρα αὐτό εἶναι μυστικό.

Τήν ἀπόφαση τῶν γεωργιανῶν νά τή *βγάλετε*.

Χαιρετισμούς!
Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε τήν 1 τοῦ Δεκέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

37

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.! Πῆρα τό ΚΟ. Τό βγάζετε θαυμάσια, πολλούς χαιρετισμούς καί Σᾶς εὐχαριστῶ.

Στέλνω ἕνα ἀρθράκι γιά τό φύλ. ἀρ. 35. Ἐλπίζω νά χωρέσει.

Μήπως μπορεῖ καί τίποτε ἄλλο ἀκόμη νά χωρέσει;

Χαιρετισμούς!
Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ὁ Σέμα, φαίνεται, βλέπει τή «Vorwärts»; Θά εἶχε τήν καλοσύνη νά μᾶς στέλνει *περικοπές* (σύντομες) ἀπό τά πιό ἐνδιαφέροντα; Λογουχάρη, γιά τή διένεξη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Vorwärts» μέ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν συνδικάτων; [55] γιά τή διάλεξή μου στή Ζυρίχη; [56] γιά τή νίκη τῶν ὀπορτουνιστῶν στή Σουηδία κτλ.; Μόνο τίς *πιό* σπουδαῖες εἰδήσεις *μέ δυό λόγια*, γιά νά παρακολουθοῦμε τή στάση τῆς «Vorwärts»;

Ἐπίσης — γερμανικές σοσιαλδημοκρατικές ἐφημερίδες *στήν Ἀμερική*.

Τίς βλέπει ἄραγε αὐτές;

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 5 καί 12 τοῦ Δεκέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

38

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω τά τυπογραφικά δοκίμια.

Μέ τό φύλ. ἀρ. 36 θά χρειαστεῖ νά περιμένουμε λίγο... ἀκόμη δέν γράφτηκε, μάλιστα καλά θά εἶναι νά περιμένουμε λίγο...

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Διάβασα μέ ἐνδιαφέρον τίς παρατηρήσεις γιά τήν «ἐθνική ὑπερηφάνεια», ὅμως... ...δέν μπόρεσα νά συμφωνήσω. Πρέπει ἀπό **διάφορες** *πλευρές* νά «φωτιστεῖ» ὁ σωβινισμός [57].

Νά βάλετε ὁπωσδήποτε γιά τήν *ἀναβολή* *.

νά βάλετε:

Λόγω ἔλλειψης χώρου ἀναβλήθηκε ἕνα μέρος τοῦ ὑλικοῦ, ἡ δήλωση τοῦ Λῆμπκνεχτ καί ἄλλα. [58]

Νά μέ συγχωρεῖτε γιά τήν ἐξαιρετική βιασύνη!!

Τά χειρόγραφα, δηλ. τά ἄρθρα, τά συντομεύσαμε.

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Δεκέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Στό χειρόγραφο στό σημεῖο αὐτό εἶναι τό σημάδι: «βλ. #», πού ἀναφέρεται σέ ἄλλη σημείωση: « # νά βάλετε», τήν ὁποία ἔγραψε στό ἰδιαίτερο φύλλο μέ τό κείμενο τῆς προσθήκης στήν ἐφημερίδα πού παρατίθεται παρακάτω. *Ἡ Σύντ.*

39

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε!

Πῆρα τό γράμμα Σας μέ τήν εἰδοποίηση γιά τήν ἀναχώρησή Σας (τήν Κυριακή, σήμερα εἶναι Παρασκευή) στήν Κοπεγχάγη.

Γράψτε (1) *ἀπό ποῦ* πήρατε τίς εἰδήσεις Σας καί τίς φῆμες, τίς ὁποῖες μεταδόσατε; Ἀπό ποιά πηγή; Ποιός τίς μετέδοσε;

2) Ἔχετε ἄραγε Σεῖς *τώρα* δικές Σας πηγές; Ἔστω καί μιά διεύθυνση στήν Πετρούπολη; Ἤ ὄχι; Μέ κρυπτογράφημα καί μέ συνθηματική μελάνη ἔχετε μέ κανέναν, ἤ δέν ἔχετε μέ κανέναν τώρα;

Ἄν δέν ἔχετε σύνδεση, *μπορεῖτε* νά ἀποκτήσετε;

Ἄν ὄχι, ἐλᾶτε νά σκεφτοῦμε, *πῶς* καί μέσω τίνος νά συνδεθοῦμε. Ἔπειτα ἀλληλογραφήσατε μέ τόν Λιτβίνοφ στό Λονδίνο;

Ἡ ὁμιλία τοῦ Μπελένιν στό σουηδικό συνέδριο ἦταν *θαυμάσια*. Γιά τήν ὁμιλία στήν Κοπεγχάγη (στή συνδιάσκεψη τοῦ Γενάρη τοῦ 1915) ἄς ἀρχίσουμε τώρα ἀμέσως τήν ἀλληλογραφία.

Δικός Σας *Λένιν*

Uljanow. Distelweg. 11. *Berne* (Suisse).

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Δεκέμβρη 1914
Στάλθηκε στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

40

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Β. ΚΟΜΠΕΤΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Σᾶς ἐπισυνάπτω γράμμα γιά τόν σύντρ. «Ἀλεξάντρ».

Ἄν δέν ἦταν ἀκόμη σέ Σᾶς, τότε γράψτε γράμμα γι' αὐτόν μέ τό ταχυδρομεῖο τῆς πόλης (διεύθυνση: Fru Alexandra Kollontay. Poste restante. Kjobenhavn), μέ τήν εἰδοποίηση ὅτι ἔχετε γράμμα γιά τόν *Ἀλεξάντρ* καί ὅτι τόν παρακαλεῖτε νά ἔρθει σέ Σᾶς *τήν τάδε μέρα*.

Γιατί δέν γράφετε, τί *νέα* ἔχετε γιά τό σκανδιναβικό ἐργατικό κίνημα; *Ποιός* καί *πῶς* διαμαρτυρήθηκε ἐνάντια στό σωβινισμό τῶν σοσιαλιστῶν;

Νά γράφετε.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 16 Δεκέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στήν Κοπεγχάγη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

41

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀξιότιμη συντρόφισσα! Πῆρα τό γράμμα Σας καί τήν προσθήκη [59] στά ἀγγλικά.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ!

Σᾶς στέλνω καί τά δυό πραγματάκια πού μοῦ γράφετε. Γράψτε μου — ἄν θά τά μεταφράσετε καί θά τά στείλετε — γιά τήν τύχη τους.

Λένε ὅτι στήν «Hamburger Echo» δημοσιεύτηκε κύριο ἄρθρο «Über unseren Verrat an der Internationale» *, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ὅλοι οἱ γερμανοί (δηλ. ἡ γερμανική ὀπορτουνιστική βρωμιά) εἶναι σύμφωνοι καί *μέ τό μέρος τους* εἶναι ὁ Πλεχάνοφ, ὁ Μάσλοφ καί ὁ Τσχεΐτζε [60].

Εἶναι ἀλήθεια; Καί τί σκέπτεστε γι' αὐτό;

Χαιρετισμούς καί τίς καλύτερες εὐχές.

Β. Ἰλίν

P. S. Παρακαλέστε τόν Ἀλεξάντρ νά γνωριστεῖ μέ τόν Κομπέτσκι, Kobezky, Kapelwej. 51 [4]. Kjobenhavn VI, καί νά πάρει ἀπ' αὐτόν τό γράμμα μου πού τοῦ ἔστειλα (στόν Ἀλεξάντρ).

Εἶναι ἀνώφελο νά προβάλλεται ἕνα ἀγαθούτσικο πρόγραμμα εὐσεβῶν πόθων γιά εἰρήνη, χωρίς νά προωθεῖται ταυτόχρονα καί στήν πρώτη γραμμή ἡ προπαγάνδα τῆς παράνομης ὀργάνωσης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη.

Ν. Λένιν

Ὁ εὐρωπαϊκός πόλεμος ἔχει προσφέρει μιά μεγάλη ὑπηρεσία στό διεθνή σοσιαλισμό, γιατί ἀποκάλυψε παραστατικά ὅλη τή σαπί-

---

* — «Γιά τήν προδοσία μας ἀπέναντι στη Διεθνή». *Ἡ Σύντ.*

λα, τήν προστυχιά καί τήν ποταπότητα τοῦ ὀπορτουνισμοῦ κι' ἔδοσε ἔτσι μιά ὑπέροχη ὤθηση στό ξεκαθάρισμα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀπό τήν κοπριά πού εἶχε συσσωρευτεῖ στή διάρκεια τῶν δεκαετηρίδων τῆς εἰρηνικῆς περιόδου.

Ν. Λένιν

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στήν Κοπεγχάγη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

42

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε!

Πῆρα ἐγώ (καί ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα) γράμμα ἀπό τήν Κολλοντάι. Ἑτοιμαζόμαστε νά τῆς ἀπαντήσουμε.

Τά γράμματά μου πού στέλνω σέ Σᾶς ἴσως νά χάνονται ἤ νά καθυστεροῦν: Ἔγραψα ἐπανειλημμένα στόν Κομπέτσκι. Ρωτεῖστε ἀκόμη μιά φορά.

Πήραμε τό χειρόγραφό Σας, σκεπτόμαστε νά τό βάλουμε στό ΚΟ (ἤ νά τό βγάλουμε σέ μπροσούρα) [61].

Βλέπετε ἄραγε τήν ἐφημερίδα «Γκόλος»; Ἐκεῖ πέρα φαίνεται ἤδη ἡ στροφή τοῦ Μάρτοφ[62], οἱ μάταιες προσπάθειες τοῦ Ἀξελρόντ νά «συμφιλιώσει» (τόν Μάρτοφ μέ τόν Ζύντεκουμ, δηλαδή τόν Πλεχάνοφ), καί δίπλα ὁ Τρότσκι *«ἐνάντια»* στήν «ἀμνηστία»!

Τραγέλαφος! Καί ὅμως αὐτοί μᾶς βρίζουν γιά «φραξιονισμό» (ἐνῶ οἱ ἴδιοι συμφιλιώνονται μέ τό σοσιαλσωβινισμό γιά νά κάνουν φραξιονισμό!!). Ἀπαίσια, πληκτική εἰκόνα.

Ἄν θά εἴσαστε στή συνδιάσκεψη, νά εἶστε προσεκτικός. Ἄν θά μιλήσετε, συμβουλεύω νά *ἐπαναλάβετε* τό λόγο στή Στοκχόλμη, *συμπληρώνοντας* ὅτι καί ἡ συμμετοχή στήν κυβέρνηση τῶν βέλγων καί γάλλων εἶναι ἐπίσης προδοσία (ἔστω καί μέ τά *ἐλαφρυντικά* τους). Διαφορετικά θά σκεφτοῦν ὅτι ἐμεῖς ἀπό *ρωσικό* σωβινισμό βρίζουμε *μόνο* τούς γερμανούς.

Ἀπολογισμό, κατά τή γνώμη μου, *δέν εἶναι ἀνάγκη, δέν χρειάζεται* νά στείλετε.

Ἀλλά νά στείλετε γιά ἐνημέρωση (μόνο) — καί ἐξονόματος τοῦ *Λιτβίνοφ* (Litvinoff. 76. High Street. 76. Hampstead. Lon-

don. N. W., πλήρη μετάφραση τῆς διακήρυξης καί πληροφορίες γιά τή σύλληψη τῶν 5 (καί τῶν 11). Ἐλπίζω ὅτι τώρα θά ἀλληλογραφήσατε ἤδη μέ τόν Λιτβίνοφ;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Τί στάση πῆρε ἡ Κολλοντάι ἀπέναντι στό «ντοκουμέντο» καί στά τελευταῖα (80-86 καί τά ἑπόμενα) φύλλα τῆς «Γκόλος»;

P. S. Αὐτή τή στιγμή διάβασα ὅτι ἡ συνδιάσκεψη θά γίνει στίς 17 τοῦ Γενάρη καί ὅτι τό ἑλβετικό Κόμμα **ἀρνήθηκε.** Νομίζω ὅτι, ἄν ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, καλύτερα νά μήν πάρουμε *καθόλου* μέρος.

P. P. S. Ὁ Κάουτσκι στή «Labour Leader» *τάχθηκε ὑπέρ τοῦ συνθήματος τῆς εἰρήνης* [63]. Νά ἡ ἀπάντησή μου στή συντρόφισσα Κολλοντάι. Θά εἶναι ἄραγε αὐτή καί τώρα ὑπέρ τοῦ συνθήματος αὐτοῦ;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 28 τοῦ Δεκέμβρη 1914
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στήν Κοπεγχάγη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

1915

43

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

3/Ι. 15.

'Αγαπητοί φίλοι! Εὐχαριστῶ πολύ γιά τούς χαιρετισμούς καί ἀπό μᾶς ὅλους ἐπίσης (καί ἀπό μένα καί τήν Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα ἰδιαίτερα) τίς καλύτερες εὐχές γιά τόν καινούργιο χρόνο!

Μᾶς προτείνει ἕνας παρισινός στοιχειοθέτης νά ἔρθει στή Γενεύη καί νά στοιχειοθετεῖ τό ΚΟ γιά *35 frs,* ἄν βρεθεῖ τυπογραφεῖο καί τοῦ δόσει στοιχεῖα [64].

Συζητεῖστε τήν ὑπόθεση αὐτή *ὁλόπλευρα* (ἡ ἐλάττωση εἶναι ἐπιθυμητή, γιατί ἀποφασίσαμε νά βγάλουμε τό ΚΟ ἑβδομαδιαῖο) καί ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο.

Παρακάτω. Συζητεῖστε ἐπίσης πότε πρέπει νά στέλνουμε τό ὑλικό καί ποιά μέρα νά εἶναι ἕτοιμα ὅλα, ποιά μέρα νά κανονίσουμε νά βγάζουμε τό ΚΟ πρός τό συμφέρον τῆς κυκλοφορίας; "Οπως φαίνεται, γιά τήν κυκλοφορία πιό κατάλληλη μέρα εἶναι τό Σάββατο. "Αν εἶναι ἔτσι, τότε τήν Τετάρτη, ἤ τήν Πέμπτη πρέπει νά βγαίνει; Γιά νά τό ἔχουμε τήν Παρασκευή ἐδῶ καί τό Σάββατο νά τό ἔχει ὅλη ἡ 'Ελβετία;

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

44

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

3/Ι. 1915.

'Αγαπητέ φίλε! Πῆρα τά δυό γράμματά Σας μέ τήν εἴδηση γιά τήν ἀναχώρησή Σας.

Τά ἐπιχειρήματα πού φέρατε ἐνάντια στήν πρότασή μου (γιά τή δυνατότητα νά μήν ἀναχωρήσετε στήν Κοπεγχάγη, νά μή φύγετε

ἀπό τή Στοκχόλμη) — μέ ἔπεισαν ὁλοκληρωτικά. Βλέπω ὅτι δέν πῆρα ὑπόψη μου πραγματικά κάτι τό πολύ σοβαρό. Ἂν Σᾶς ἔθιξα, εἶμαι ἕτοιμος νά Σᾶς ζητήσω πολλές φορές συγνώμη καί Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά μήν παρεξηγηθεῖτε.

Πραγματικά τό χωριό * εἶναι πολύ πιό ἐπικίνδυνο *(καί πιό ἀκατάλληλο γιά τήν ὑπόθεση)* τώρα, ἀπ' ὅ,τι ἡ πόλη.

Γενικά ὅμως ἡ κατάσταση εἶναι τέτια, πού ἡ πάλη ἐνάντια στόν τσαρισμό ἀπαιτεῖ τώρα ἐξαιρετική προσοχή — ἰδιαίτερα ἀπό τήν ἄποψη τῆς διαφύλαξης τῶν ἐφεδρειῶν. Νά χάσουμε ἀμέσως (ὕστερα ἀπό τίς *ἀμέτρητες* ἀπώλειές μας) ἀκόμη μεγάλες δυνάμεις — σημαίνει νά βρεθοῦμε ὁριστικά ἐξαντλημένοι τή στιγμή τῶν πιό ἀποφασιστικῶν ἐνεργειῶν κατά τοῦ τσαρισμοῦ. Γι' αὐτό πάρα πολύ Σᾶς παρακαλῶ νά διπλασιάσετε καί νά τριπλασιάσετε τή συνωμοτικότητα καί (1) *ἤ* νά καλέσετε κανέναν ἀπό τή Σουηδία... (2) *ἤ* νά περιοριστεῖτε στήν πιό σύντομη ἐπίσκεψη. Θά Σᾶς παρακαλοῦσα μέ κάθε τρόπο νά περιοριστεῖτε στό πρῶτο καί νά μήν κάνετε (ἄν ὑπάρχει ἔστω καί ἡ παραμικρή δυνατότητα γι' αὐτό) τό δεύτερο.

Στή συνδιάσκεψη (16/I) τῶν σκανδιναβῶν *καλύτερα νά μήν πᾶτε:* τώρα μέ τόν Γκριγκόρι ξανά καί ξανά τό συζητήσαμε αὐτό. Οἱ ἐλβετοί δέν πῆγαν. Συνεπῶς, πρόκειται γιά ὁλοφάνερη μηχανοραφία τῶν γερμανῶν καί τοῦ Τρούλστρα + τοῦ Μπράντινγκ. Αὐτοί θά περιπλέξουν τήν ὑπόθεση μέ κάθε τρόπο καί *δέν θά Σᾶς ἀφήσουν νά πεῖτε αὐτά πού εἴπατε στή Σουηδία.* Ἂν δέν ὑπάρχει **ἀπόλυτη** ἐγγύηση ὅτι θά Σᾶς ἀφήσουν νά ἐκφωνήσετε ἕναν *τέτιο* λόγο, καλύτερα νά μή πᾶτε καθόλου. Πρέπει (μέσω τοῦ Λιτβίνοφ) νά στείλουμε α) τήν πλήρη μετάφραση τῆς διακήρυξής μας, β) τή μετάφραση τῆς κυβερνητικῆς ἀνακοίνωσης γιά τή σύλληψη τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας — καί ὅλα αὐτά νά τά στείλουμε ὄχι σάν rapport, ὄχι σάν **ἀπολογισμό** (γιά νά μή φανεῖ ὅτι *ἀναγνωρίζουμε* τή συνδιάσκεψη), ἀλλά σάν *ἀνακοίνωση.*

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί εὔχομαι ὅ,τι ποθεῖτε. *Πιό προσεκτικοί* καί sans rancune, n' est-ce pas? **

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Γενάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στήν Κοπεγχάγη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τή Σουηδία. *Ἡ Σύντ.*

** — νά ξεχάσουμε τή φιλονικία, δέν εἶναι ἔτσι; *Ἡ Σύντ.*

45

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ σύντροφε!

Στέλνω τά τυπογραφικά δοκίμια.

Γιά τήν πιό γρήγορη έκτύπωση βγάλτε τό φύλλο * χωρίς τήν άποστολή νέου ύλικοῦ: ή σειρά τῶν ἄρθρων Σᾶς δόθηκε ἤδη; Ἔτσι δέν εἶναι; Ἂν ὄχι, νά γράψετε ἀμέσως.

Θά τά βγάλει πέρα ἄραγε ὁ Κουζμά μέ τό ἑβδομαδιαῖο ΚΟ;

Πότε πρέπει νά στείλουμε ύλικό γιά τό έπόμενο φύλλο καί πόσο στοιχειοθετήθηκε γι' αὐτό;

P. S. *'Υπάρχει ἄραγε στή Γενεύη Γραφεῖο πού νά δίνει πληροφορίες γιά τούς ρώσους αἰχμαλώτους στή Γερμανία;*

Salut! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 3 καί 9 τοῦ Γενάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

46

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΓΚΡΑΝΑΤ

4/I. 1915.

Πολυσέβαστε συνάδελφε!

Χθές πῆρα τό γράμμα Σας καί ἔστειλα τηλεγράφημα «consens» — συμφωνῶ. Ὅσο καί ἄν εἶναι λυπηρό πού ή Συντακτική ἐπιτροπή ἔβγαλε ὅλο τό κομμάτι γιά τό σοσιαλισμό καί ὅλο γιά τήν τακτική (χωρίς τά ὁποῖα ὁ Μάρξ δέν εἶναι Μάρξ), παρόλα αὐτά ἀναγκάστηκα νά συμφωνήσω, γιατί ἐνάντια στό ἐπιχείρημα πού προβάλετε («εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο») δέν μπορεῖ νά γίνει τίποτε [65].

Θά Σᾶς εἶμαι πολύ εὐγνώμων, ἄν μοῦ στέλνατε τό δοκίμιο, ἤ μιά κάρτα *πότε* θά εἶναι ἕτοιμο. Μέ τήν εὐκαιρία: μήπως θά προλάβαινα νά στείλω μερικές ἀκόμη τροποποιήσεις στό μέρος γιά τή διαλεκτική; Θά ἔχετε ἴσως τήν καλοσύνη νά μοῦ γράψετε πότε

* Πρόκειται γιά τό φύλ. άρ. 36 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». *Ἡ Σύντ.*

ἀκριβῶς δίνεται γιά στοιχειοθέτηση καί ὥς πότε μπορῶ νά στείλω τήν τελευταία τροποποίηση. Ἀκριβῶς μ' αὐτό τό ζήτημα ἀσχολοῦμαι τόν τελευταῖο ἑνάμιση μήνα καί σκέπτομαι ὅτι θά μποροῦσα νά προσθέσω κάτι, ἄν θά ὑπῆρχε καιρός.

Μετά προτείνω τίς ὑπηρεσίες μου στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ λεξικοῦ, ἄν ὑπάρχουν ἀκόμη ἀμοίραστα ἄρθρα ἀπό τούς ἑπόμενους τόμους. Βρίσκομαι τώρα σέ ἐξαιρετικά καλές συνθῆκες ὁσοναφορᾶ τίς γερμανικές καί γαλλικές βιβλιοθῆκες πού μπορῶ νά χρησιμοποιήσω στή Βέρνη — καί σέ ἐξαιρετικά ἄσχημες συνθῆκες ὁσοναφορᾶ τή φιλολογική δουλιά γενικά. Γι' αὐτό μέ μεγάλη εὐχαρίστηση θά ἔπαιρνα ἄρθρα γιά ζητήματα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῆς πολιτικῆς, τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τῆς φιλοσοφίας καί ἄλλα. Ἡ γυναίκα μου, πού ὀνομάζεται Ν. Κρούπσκαγια, ἔγραφε γιά τήν παιδαγωγική στά περιοδικά «Ρούσκαγια Σκόλα» καί «Σβομπόντνογε Βοσπιτάνιγε» [66], ἀσχολοῦνταν ἰδιαίτερα μέ τό ζήτημα τοῦ *«Σχολείου Ἐργασίας»* καί μέ τή μελέτη τῶν παλιῶν κλασικῶν τῆς παιδαγωγικῆς. Πρόθυμα θά ἀναλάβαινε ἄρθρα γιά τά ζητήματα αὐτά.

Πρόθυμος νά Σᾶς ἐξυπηρετήσω

Β. Οὐλιάνοφ

Wl. Uljanow. Distelweg. 11. *Bern.*

Στάλθηκε στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

47

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΜΠ. ΡΙΑΖΑΝΟΦ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Τό ἄρθρο Σας τό πήραμε χθές τό βράδι. Δέν προφτάσαμε ἀκόμη νά τό διαβάσουμε καί νά τό συζητήσουμε.

Τή στιγμή αὐτή ἔχω ἐξαιρετικά λίγο χρόνο. Γι' αὐτό, παρακαλῶ, νά μέ συγχωρεῖτε, πού γράφω ἐξαιρετικά σύντομα. Νέα ἀπό τή Ρωσία δέν ἔχουμε. Ἀπό τά φύλ. ἀρ. 35 καί 36 * θά δεῖτε τήν κατάσταση.

* Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». *Ἡ Σύντ.*

«Σοβρεμέννι Μίρ» [67] δέν ἔχουμε.

«Νάσα Ζαριά» [68] ἔχουμε μόνο ἕνα ἀντίτυπο στή Βέρνη, γι' αὐτό δυστυχῶς εἶναι ἀδύνατο νά Σᾶς στείλουμε.

Γιά τήν ἐφημερίδα «Γκόλος» καί τά ἄλλα ἔντυπα φαίνεται πώς δέν εἶστε ὁλοκληρωτικά ἐνημερωμένοι: διαβάστε ὅλη τή «Γκόλος».

Δέν μποροῦμε νά Σᾶς στείλουμε τή συλλογή. Θά δοκιμάσουμε μήπως μποροῦν νά Σᾶς στείλουν οἱ παρισινοί, ἄν καί αὐτό δέν εἶναι εὔκολο.

Μήπως εἴδατε τόν Πάρβους!

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς ἀπό μένα, τή Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα καί ἀπ' ὅλους πού εἶναι στή Βέρνη.

Ν. Λένιν

P. S. Τό ἐπισυναπτόμενο γράμμα εἶναι γιά τή γυναίκα Σας [69].

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Γενάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Βιέννη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

48

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΠΑΣΚ [70]

Ἀντίγραφο τῆς ἀπάντησης, πού παραδόθηκε στόν Τρία στίς 12/Ι. 1915.

Ἀξιότιμε πολίτη!

Ὁ Τρία μοῦ ἔδοσε τό γράμμα Σας μέ ἡμερομηνία 28/ΧΙΙ. 1914. Εἶναι φανερό ὅτι κάνετε λάθος: ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε τίς ἀπόψεις τῆς διεθνοῦς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐνῶ Ἐσεῖς ὑποστηρίζετε ἀπόψεις ἐθνικά-ἀστικές. Ἐμεῖς δουλεύουμε γιά τήν προσέγγιση τῶν *ἐργατῶν* τῶν διάφορων (καί ἰδιαίτερα τῶν *ἐμπόλεμων)* χωρῶν, ἐνῶ Ἐσεῖς, ὅπως φαίνεται, προσεγγίζετε πρός τήν ἀστική τάξη καί τήν κυβέρνηση τοῦ «δικοῦ σας» ἔθνους. Οἱ δρόμοι μας εἶναι διαφορετικοί.

Ν. Λένιν

Βέρνη. 12/Ι. 1915
Bern. Uljanow. Distelweg. 11.

Στάλθηκε στήν Κωνσταντινούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

49

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Γιά μιά ἀκόμη φορά (ἀφοῦ παράλληλα συζητήσαμε χθές καί μέ τόν Γκρίμμ) ἀποφασίσαμε νά Σᾶς ἀποτρέψουμε νά πᾶτε στό συμβούλιο τῶν ἁμαρτωλῶν: ἄς πᾶνε οἱ λικβινταριστές στή συνδιάσκεψη τῆς Κοπεγχάγης. Γιά μᾶς *καλύτερα εἶναι* νά μήν πᾶμε σ' αὐτή καθόλου.

Ἀκόμη καί οἱ ἐλβετοί δέν πηγαίνουν.

Κατά τά φαινόμενα, αὐτό εἶναι μηχανοραφία τῶν γερμανῶν. Ἐγώ μάλιστα σκέπτομαι ὅτι ἐδῶ πρόκειται γιά μηχανοραφία τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, τό ὁποῖο θέλει μέσω ἄλλων νά κάνει βολιδοσκόπηση γιά «εἰρήνη»...

Τίποτε δέν θά μάθουμε ἐκεῖ. Σέ τίποτε δέν μπορεῖ κανείς νά βοηθήσει ἐκεῖ. Ἀποστολή τῆς διακήρυξης — αὐτό εἶναι ὅλο πού μᾶς χρειάζεται.

Πολύ βιάζομαι καί ζητῶ συγνώμη γιά τή βιασύνη μου.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 17 τοῦ Γενάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στήν Κοπεγχάγη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

50

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Dear friend! * Τό σχέδιο τῆς μπροσούρας πολύ θά συνιστοῦσα νά τό γράψετε πιό λεπτομερειακά [71]. Διαφορετικά πάρα πολλά εἶναι ἀκατανόητα.

Μιά γνώμη πρέπει νά τήν ἐκφράσω τώρα κιόλας:

§ 3 — «τό αἴτημα (τῆς γυναίκας) τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔρωτα» συμβουλεύω νά τό βγάλετε ἐντελῶς.

Αὐτό δέν εἶναι στήν πραγματικότητα προλεταριακό, ἀλλά αστικό αἴτημα.

Ἀλήθεια, τί ἐννοεῖτε μέ τό αἴτημα αὐτό; Τί *μπορεῖ* νά ἐννοεῖ κανένας μ' αὐτό;

---

* — Ἀγαπητή φίλη! *Ἡ Σύντ.*

1. Ἀπαλλαγή *ἀπό* τούς ὑλικούς (οἰκονομικούς) ὑπολογισμούς στήν ὑπόθεση τοῦ ἔρωτα;

2. Ἐπίσης *ἀπό* τίς ὑλικές φροντίδες;

3. ἀπό τίς θρησκευτικές προκαταλήψεις;

4. ἀπό τίς ἀπαγορεύσεις τοῦ πατέρα etc;

5. ἀπό τίς προκαταλήψεις τῆς «κοινωνίας»;

6. ἀπό τή στενή κατάσταση τοῦ (ἀγροτικοῦ, ἤ μικροαστικοῦ, ἤ ἀστικο-διανοουμενίστικου) περιβάλλοντος;

7. ἀπό τά δεσμά τοῦ νόμου, τοῦ δικαστηρίου καί τῆς ἀστυνομίας;

8. ἀπό τό σοβαρό στόν ἔρωτα;

9. ἀπό τήν τεκνογονία;

10. ἐλευθερία συζυγικῆς ἀπιστίας; κτλ.

Ἀπαρίθμησα πολλές (ὄχι φυσικά ὅλες) τίς ἀποχρώσεις. Ἀσφαλῶς Ἐσεῖς ἐννοεῖτε ὄχι τά σημεῖα 8-10, ἀλλά εἴτε τά σημεῖα 1-7, ἤ κάτι *σάν* τά σημεῖα 1-7.

Ἀλλά γιά τά σημεῖα 1-7 θά πρέπει νά βρεθεῖ ἄλλο σημεῖο, ἐπειδή ἡ ἐλευθερία τοῦ ἔρωτα δέν ἐκφράζει ἀκριβῶς αὐτή τή σκέψη.

Ἐνῶ τό κοινό, οἱ ἀναγνῶστες τῆς μπροσούρας *ἀναπόφευκτα* θά καταλάβουν πώς «ἐλεύθερος ἔρωτας» εἶναι γενικά κάτι σάν τά σημεῖα 8-10.

Ἀκριβῶς, γιατί στή σύγχρονη κοινωνία οἱ τάξεις, οἱ πιό φλύαρες, θορυβώδεις, πού «βλέπουν τήν ἐπιφάνεια», θά καταλάβουν ὅτι «ἐλευθερία τοῦ ἔρωτα» εἶναι ὅ,τι στά σημεῖα 8-10, γι' αὐτό ἀκριβῶς τό αἴτημα δέν εἶναι προλεταριακό, ἀλλά ἀστικό.

Γιά τό προλεταριάτο τό σημαντικότερο ἀπ' ὅλα εἶναι ὅ,τι ἀναφέρεται στά σημεῖα 1-2, καί μετά τά ἀναφερόμενα στά σημεῖα 1-7, αὐτό ὅμως στήν οὐσία δέν εἶναι «ἐλευθερία τοῦ ἔρωτα».

Τό ζήτημα δέν εἶναι τί «θέλετε» Σεῖς *ὑποκειμενικά* νά νοηθεῖ μέ αὐτά. Τό ζήτημα βρίσκεται στήν *ἀντικειμενική λογική* τῶν ταξικῶν σχέσεων στά ζητήματα τοῦ ἔρωτα.

Friendly shake hands!

W. I. *

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Γενάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1939 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 13

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — *Σᾶς σφίγγω φιλικά τό χέρι! Β. Ι. Ἡ Σύντ.*

51

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Στέλνω τό δοκίμιο.

Καθυστεροῦμε πάρα πολύ!

Σκεφτεῖτε τί πρέπει νά γίνει. Ὁ Κουζμά, πιθανόν νά στοιχειοθετοῦσε τῶν μπουντιστῶν.

Τί νά κάνουμε γιά νά βγάζουμε κάθε ἑβδομάδα;

Τό πήρατε ἄραγε *ὅλο* τό ὑλικό γιά τά φύλ. ἀρ. 36 καί 37;

Παρακάλεσα νά γίνει μιά *κατά προσέγγιση* κατανομή. Ἄν δέν Σᾶς εἶναι βολικό, τήν κάνουμε ἐμεῖς ἐδῶ τή δουλιά αὐτή, ὅμως τότε πρέπει νά μᾶς στείλετε **κατάλογο** *ὅλων* τῶν ἄρθρων καί σημειωμάτων.

Salut fraternel! * Δικός Σας *Λένιν*

Γιά τό κλείσιμο τῆς «Γκόλος» θά Σᾶς στείλουμε ἕνα ἀρθράκι 4-5 σειρές. Γράψτε μέ ἀκρίβεια τήν *προθεσμία* [72].

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 17 τοῦ Γενάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

52

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Στέλνουμε φύλλα μέ σφραγίδα **. Ἄν χρειάζονται παρόλα αὐτά στόν en-tête ***, γράψτε, καί μεῖς τότε θά δόσουμε παραγγελία ἀμέσως στό τυπογραφεῖο.

Σχετικά μέ τίς φωτογραφίες τῶν βουλευτῶν ρώτησα χθές: παραγγέλθηκαν ἤδη ἐδῶ καί αὐτή τήν ἑβδομάδα θά εἶναι ἕτοιμες. Τότε θά Σᾶς στείλουμε [73].

Τό φύλ. ἀρ. 36 κυκλοφόρησε ἀπό καιρό καί στάλθηκε.

Τό φύλ. ἀρ. 37 τυπώνεται.

---

* — Μέ ἀδελφικό χαιρετισμό! *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά φύλλα χαρτιοῦ μέ τή σφραγίδα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. *Ἡ Σύντ.*

*** — στόν τίτλο. *Ἡ Σύντ.*

Ὁδηγίες γιά τό ποσό τῶν ἀντίτυπων πού στέλνονται δόθηκαν.

Τά σχέδιά Σας σχετικά μέ τά ἔνσημα γιά τούς ἐράνους κτλ. καί ἄλλα τά ἐγκρίνω πλήρως. Γενικά, σχετικά μέ τή θέση Σας ἤδη ἀπό τό φύλ. ἀρ. 36 θά δεῖτε ὅτι εἶστε ἐπίσημος καί πληρεξούσιος ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ, ὅπως εἴσασταν καί πρίν, καί παραμένετε νά εἶστε [74]. Νομίζω ὅτι εἶναι ἐντελῶς ξεκαθαρισμένη ἡ θέση. Γιά τήν ἀλλαγή της δέν βλέπουμε οὔτε τό λόγο, οὔτε τή δυνατότητα αὐτή τή στιγμή (μέχρι πού νά ἐξακριβώσουμε ποιά εἶναι ἡ κατάσταση στή Ρωσία). Εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος ὅτι γράφετε εἰλικρινά en dehors de toute etc. * καί γι' αὐτό ἐλπίζω ὅτι τό ἴδιο εἰλικρινά θά γράψετε, ἄν ὑπάρχουν παρόλα αὐτά δυσχέρειες καί ποιές. Γράψτε ἀνοιχτά (ἄν Σᾶς εἶναι πιό βολικό, γράψτε ἀνεπίσημα γιά μένα).

Ἡ «Γκόλος» κλείστηκε. Οἱ ὀκίστες [75] ἔχουν ὁλοφάνερο ξεχαρβάλωμα. Τόν Μάρτοφ στή Ζυρίχη τόν γύρισαν (Ἀξελρόντ + Μαρτίνοφ + Σεμκόβσκι + μπουντιστές) *πρός τά δεξιά* «γιά εἰρήνη» μέ τούς Πλεχάνοφ καί τούς Ζύντεκουμ. Οἱ μπουντιστές ἔβγαλαν τό φύλ. ἀρ. 7 τοῦ «Ἰνφορματσιόνι Μπιουλλετέν» [76] — χωρίς κανένα χρῶμα, εἶναι ὁλόκληρο ὑπέρ τῆς εἰρήνης μέ τούς Ζύντεκουμ (συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ Κάουτσκι· σέ τί αὐτός εἶναι καλύτερος ἀπό τούς Ζύντεκουμ;).

Σᾶς εὔχομαι ὁλόψυχα ἐπιτυχία στή δύσκολη δουλιά Σας καί Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τίς εἰδήσεις. Τίς ἀποφάσεις τῆς Κοπεγχάγης τίς πήραμε [77].

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 20 τοῦ Γενάρη καί 1 τοῦ Φλεβάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στήν Κοπεγχάγη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

53

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Ζητῶ συγνώμη γιατί καθυστέρησα νά ἀπαντήσω: ἤθελα νά γράψω χθές, ἀλλά μέ καθυστέρησαν καί δέν βρῆκα καιρό νά καθήσω γιά νά γράψω τήν ἐπιστολή.

---

* — ἐκτός ἀπό ὅλα τά ἄλλα. *Ἡ Σύντ.*

Σχετικά μέ τό πλάνο Σας γιά τήν μπροσούρα βρίσκω ὅτι τό «αἴτημα ἐλευθερίας τοῦ ἔρωτα» δέν εἶναι σαφές καί — ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέληση καί τήν ἐπιθυμία Σας (τό ὑπογράμμισα αὐτό, λέγοντας: τό ζήτημα βρίσκεται στίς ἀντικειμενικές, ταξικές σχέσεις καί ὄχι στίς δικές Σας ὑποκειμενικές ἐπιθυμίες) — θά εἶναι στή σύγχρονη κοινωνική κατάσταση ἀστικό καί ὄχι προλεταριακό αἴτημα.

Ἐσεῖς δέν συμφωνεῖτε.

Ὡραῖα. Ἄς ξαναδοῦμε ἀκόμη μιά φορά τό ζήτημα.

Γιά νά κάνω τό ἀσαφές σαφές, ἀπαρίθμησα περίπου μιά δεκάδα *πιθανῶν* (καί ἀναπόφευκτων στίς συνθῆκες ταξικῶν διχονοιῶν) διαφόρων ἑρμηνειῶν καί μάλιστα σημείωσα ὅτι οἱ ἑρμηνεῖες 1-7, κατά τή γνώμη μου, θά εἶναι τυπικές ἤ χαρακτηριστικές γιά τίς προλετάρισσες, ἐνῶ οἱ 8-10 γιά τίς ἀστές.

Ἄν αὐτό ἀποριφθεῖ, τότε θά πρέπει νά ἀποδειχτεῖ: (1) ὅτι οἱ ἑρμηνεῖες αὐτές δέν εἶναι σωστές (τότε νά ἀντικατασταθοῦν μέ ἄλλες ἤ νά σημειωθεῖ ὅτι δέν εἶναι σωστές), ἤ (2) ὅτι δέν εἶναι πλήρεις (τότε νά συμπληρωθοῦν οἱ ἀνεπάρκειες), ἤ (3) δέν χωρίζονται ἔτσι σέ προλεταριακές καί ἀστικές.

Οὔτε τό ἕνα, οὔτε τό ἄλλο, οὔτε τό τρίτο κάνετε.

Τά σημεῖα 1-7 δέν τά θίγετε καθόλου. Δηλαδή παραδέχεστε (γενικά) πώς εἶναι σωστά; (Αὐτό πού γράφετε γιά πορνεία τῶν γυναικῶν-προλετάριων καί τήν ἐξάρτησή τους: εἶναι «ἀδύνατο νά πεῖ κανείς ὄχι», ταιριάζει πλήρως στά σημεῖα 1-7. Δέν φαίνεται ἐδῶ καμιά διαφωνία μας.)

Δέν ἀμφισβητεῖτε καί τό ὅτι αὐτό εἶναι *προλεταριακή* ἑρμηνεία.

Μένουν τά σημεῖα 8-10.

Αὐτά «λίγο δέν τά καταλαβαίνετε» καί «φέρνετε ἀντιρρήσεις»: «δέν καταλαβαίνω πῶς **εἶναι δυνατό** (ἔτσι γράφετε!), νά *ταυτίζετε* (!!;;) τήν ἐλευθερία τοῦ ἔρωτα μέ τό» σημεῖο 10...

Ἄρα, *ἐγώ*, «ταυτίζω», ἐνῶ Ἐσεῖς ἀποφασίσατε νά *μέ* κατσαδιάσετε καί νά μέ συντρίψετε;

Πῶς συμβαίνει αὐτό; Τί εἶναι αὐτό;

Οἱ *ἀστές* καταλαβαίνουν τήν ἐλευθερία τοῦ ἔρωτα ὅπως στά σημεῖα 8-10 — νά ποιά εἶναι ἡ θέση μου.

Τό ἀπορίπτετε Ἐσεῖς αὐτό; Πέστε, παρακαλῶ, τί ἐννοοῦν οἱ *ἀστές* κυρίες μέ τόν ἐλεύθερο ἔρωτα;

Αὐτό δέν τό λέτε. Μά μήπως ἡ λογοτεχνία καί ἡ ζωή δέν *ἀποδείχνουν* ὅτι οἱ ἀστές αὐτό ἀκριβῶς ἐννοοῦν; Τό ἀποδείχνουν πλήρως! Ἐσεῖς σιωπηλά τό παραδέχεστε.

Καί μιά πού εἶναι ἔτσι , τό ζήτημα ἐδῶ βρίσκεται στίς ταξικές τους θέσεις καί νά *τίς* «διαψεύσει» κανείς εἶναι ἀδύνατο, ἐάν δέν εἶναι ἀφέλεια.

Πρέπει καθαρά νά *ξεχωρίσουμε* ἀπ' αὐτούς, νά *ἀντιπαραθέσουμε* τήν προλεταριακή ἄποψη. Πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη μας τό ἀντικειμενικό αὐτό γεγονός, γιατί διαφορετικά *αὐτοί* θά πάρουν τό ἀντίστοιχο μέρος ἀπό τήν μπροσούρα σας, θά τό ἑρμηνεύσουν μέ τόν τρόπο τους, θά πάρουν ἀπό τήν μπροσούρα σας νερό γιά νά χύσουν στό μύλο τους, θά διαστρεβλώσουν τίς ἰδέες σας μπροστά στούς ἐργάτες, *θά «θολώσουν»* τούς ἐργάτες (σπέρνοντας ἀνάμεσά τους ἀμφιβολίες, μήπως τούς προσφέρετε *ξένες* ἰδέες). Ἔχουν στή διάθεσή τους ἀφθονία ἐφημερίδων κτλ.

Κι' Ἐσεῖς, ξεχνώντας ὁλότελα τήν ἀντικειμενική καί ταξική ἄποψη, περνᾶτε σέ «ἐπίθεση» ἐνάντια σέ *μένα,* γιατί ἐγώ τάχα «ταυτίζω» τήν ἐλευθερία τοῦ ἔρωτα μέ τά σημεῖα 8-10... Παράξενο, μά τήν πίστη μου, παράξενο...

«Ἀκόμη καί τό πρόσκαιρο πάθος καί ὁ πρόσκαιρος δεσμός» εἶναι «ποιητικότερα καί καθαρότερα» ἀπ' ὅ,τι τό «φίλημα χωρίς ἀγάπη» (ποταπῶν καί χυδαίων συζύγων). Ἔτσι γράφετε. Καί ἔτσι ἑτοιμάζεστε νά γράψετε τήν μπροσούρα. Ὡραῖα.

Εἶναι λογική ἄραγε ἡ ἀντιπαραβολή; Τά φιλιά χωρίς ἀγάπη σέ χυδαίους συζύγους εἶναι *βρώμικα.* Συμφωνῶ. Τί πρέπει νά ἀντιπαραβληθεῖ... τί;... Θά νόμιζε κανείς: τό φιλί *μέ ἀγάπη;* Μά Ἐσεῖς ἀντιπαραθέτετε τό «πρόσκαιρο» (γιατί πρόσκαιρο;) «πάθος» (γιατί ὄχι τήν ἀγάπη;) — ἄρα, κατά τή λογική, τά φιλιά χωρίς ἀγάπη (πρόσκαιρα) σάν νά ἀντιπαραβάλλονται στά φιλιά χωρίς ἀγάπη τῶν συζύγων... Παράξενο. Γιά μιά ἐκλαϊκευτική μπροσούρα δέν θά ἦτανε καλύτερα νά ἀντιπαρατεθεῖ ὁ μικροαστικός-διανοουμενίστικος-ἀγροτικός (μοῦ φαίνεται, στά σημεῖα *6* ἤ 5 τά δικά μου) χυδαῖος καί βρώμικος γάμος χωρίς ἀγάπη — στόν προλεταριακό πολιτικό γάμο μέ ἀγάπη (μέ τήν προσθήκη, **ἄν πιά ὁπωσδήποτε τό θέλετε,** ὅτι ὁ πρόσκαιρος δεσμός-πάθος μπορεῖ νά εἶναι βρώμικος, μπορεῖ νά εἶναι καί καθαρός). Σέ Σᾶς ἡ ἀντιπαραβολή δέν εἶναι ταξικῶν *τύπων*, ἀλλά κάτι σάν ἕνα «περιστατικό», πού βέβαια εἶναι δυνατό νά γίνει. Ἀλλά μήπως στό περιστατικό βρίσκεται τό ζήτημα; Ἄν πάρουμε τό θέμα: τό περιστατικό, ἡ ἀτομική περίπτωση τῶν βρώμικων φιλιῶν στό γάμο καί τῶν καθαρῶν στόν πρόσκαιρο δεσμό, τό θέμα αὐτό πρέπει νά τό ἐπεξεργα-

στεῖ κανείς σέ μυθιστόρημα (γιατί ἐδῶ βρίσκεται ὅλη ἡ *οὐσία* στήν *ἀτομική* κατάσταση, στήν ἀνάλυση τῶν *χαρακτήρων* καί τοῦ ψυχισμοῦ τῶν *δοσμένων* τύπων). Ἐνῶ στήν μπροσούρα;

Πολύ καλά καταλάβατε τή σκέψη μου γιά τό ἀκατάλληλο ἀπόσπασμα ἀπό τήν Κέι, λέγοντας ὅτι εἶναι κάπως «κουτό» νά παίξουμε τό ρόλο τῶν «καθηγητῶν ès ἔρωτα». Ἀκριβῶς. Ἐνῶ ὅμως στό ρόλο τῶν καθηγητῶν ès πρόσκαιρου κτλ;

Μά τήν ἀλήθεια, δέν θέλω καθόλου τήν πολεμική. Εὐχαρίστως θά ἄφηνα κατά μέρος τό γράμμα μου αὐτό καί θά ἀνέβαλα τό ζήτημα μέχρι νά τό συζητήσουμε. Ὅμως θέλω ἡ μπροσούρα νά εἶναι καλή, *νά μήν μπορεῖ* κανείς νά βγάζει ἀπ' αὐτή ὁρισμένες δυσάρεστες γιά Σᾶς φράσεις (μερικές φορές *μιά* φράση εἶναι ἀρκετή γιά νά γίνει μιά κουταλιά κατράμι...), *νά μή μπορεῖ* νά Σᾶς *παρ*ερμηνεύσει. Εἶμαι βέβαιος ὅτι Ἐσεῖς καί δῶ γράψατε «παρά τή θέλησή σας», καί στέλνω τό γράμμα αὐτό μόνο γιά νά μελετήσετε ἴσως πιό ἐμπεριστατωμένα τό πλάνο, σέ σχέση μέ τά γράμματα, παρά μέ τίς συζητήσεις, γιατί τό πλάνο εἶναι πράγμα πολύ σημαντικό.

Δέν ἔχετε καμιά γνωστή γαλλίδα-σοσιαλίστρια; Μεταφράστε της (δῆθεν ἀπό τά ἀγγλικά), τίς παρατηρήσεις μου στά σημεῖα 1-10, τίς δικές Σας παρατηρήσεις γιά τό «πρόσκαιρο» κτλ., καί προσέξτε την, ἀκοῦστε την πολύ προσεκτικά: μιά μικρή πείρα, τί θά ποῦν οἱ ἄνθρωποι *ἀπό ἔξω*, ποιές οἱ ἐντυπώσεις τους, τί περιμένουν ἀπό τήν μπροσούρα;

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί εὔχομαι λιγότερο νά
πάσχετε ἀπό πονοκέφαλους καί γρήγορα νά ἀναρώσετε.

Β. Οὐ.

P. S. Ὁσοναφορᾶ τούς Μποζί [78] δέν ξέρω... Πιθανόν my friend * νά παραϋποσχέθηκε... Τί ὅμως; Δέν ξέρω. Ἡ ὑπόθεση ἀναβλήθηκε, δηλαδή ἡ διένεξη ἀναβλήθηκε, δέν παραμερίστηκε. Θά χρειαστεῖ νά παλέψουμε καί νά παλέψουμε!! Θά τά καταφέρουμε νά τούς μεταπείσουμε; Ποιά ἡ γνώμη Σας;

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Γενάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1939 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 13

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — φίλη μου. *Ἡ Σύντ.*

54

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

'Αγαπητέ φίλε! Τό σχέδιό Σας σχετικά μέ τό άπριλιάτικο ταξίδι Σας καί τήν έτοιμασία γι' αὐτό μοῦ φαίνεται *ἐντελῶς* σωστό [79]. Πραγματικά, πρέπει νά σταθεῖτε σέ ἕνα τέτιο σχέδιο καί νά τό προετοιμάσετε ὅσο μπορεῖ πιό συστηματικά καί πιό ἐπισταμένα.

Εὐχαριστῶ γιά τά γράμματα. Ἤδη Σᾶς ἔγραψα ἀρκετά γράμματα. Στείλαμε καί φύλλα μέ σφραγίδες. Ἐλπίζω ὅτι τά πήρατε ὅλα αὐτά.

Σήμερα πήραμε τό φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Νάσε Σλόβο», πού ἄρχισε νά βγαίνει στό Παρίσι στή θέση τῆς «Γκόλος» [80] πού κλείστηκε. Στό φύλλο τῆς «Νάσε Σλόβο» δημοσιεύεται δήλωση τοῦ Μάρτοφ (καί τοῦ Ντάν) γιά τή διαφωνία τους μέ τό περιοδικό «Νάσα Ζαριά».

Ὅπως φαίνεται, σ' αὐτούς (στούς λικβινταριστές) ἡ ἀποσύνθεση εἶναι μεγάλη, καί τί θά βγεῖ, εἶναι ἄγνωστο. Ὁ Ἀξελρόντ ὁλοφάνερα «συμφιλιώνει» τούς σωβινιστές γερμανούς (καί τούς μπουντιστές) μέ τούς γαλλόφιλους (καί μέ τόν Πλεχάνοφ). Ὁ Μάρτοφ ὕστερα ἀπό τή Ζυρίχη ἔκανε ὅ,τι τοῦ ἔλεγε ὁ Ἀξελρόντ καί τώρα γιά πολύν ἄραγε καιρό «ἔγινε ἀριστερός», δέν ξέρουμε.

Αὐτές τίς μέρες θά βγάλουμε τό φύλ. ἀρ. 37 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ».

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία.

Δικός Σας *Λένιν*

Μέχρι τόν Ἀπρίλη θά προσπαθήσουμε (μαζί μέ Σᾶς) νά ὀργανώσουμε τήν ἀλληλογραφία καί νά ἀποκτήσουμε ὁρισμένες συνδέσεις. Πρέπει καί Σεῖς ἀπό *νωρίτερα* νά φροντίσετε.

Γράφτηκε στίς 30 ή 31 τοῦ Γενάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στήν Κοπεγχάγη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

55

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Στέλνω ἀκόμη ἕνα ἄρθρο — γιά τό φύλ. ἀρ. 38.

Ἐλπίζω ὅτι τώρα πιά φτάνουν ἀσφαλῶς καί γιά τά δυό φύλλα (37 καί 38).

Ἀπό καιρό Σᾶς ρωτῶ, φτάνει ἄραγε τό ὑλικό καί γιά τά δυό φύλλα; Ἐσεῖς οὔτε μιλιά.

Ὅμως ὁ Κουζμά δέν ὑποφέρε—ται!!!

Salut! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τή 1 τοῦ Φλεβάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

56

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α.ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Αὐτή τή στιγμή πῆρα τό φύλ. ἀρ. 37 (στεῖλτε, παρακαλῶ, 2-3 ἀντίτυπα ἀπό τό τυπογραφεῖο *ἀμέσως* μόλις βγοῦν — γιατί ἔχει σημασία ἡ Συντακτική ἐπιτροπή νά τά πάρει νωρίτερα).

Γιατί δέν κάνατε τή διόρθωση σχετικά μέ τήν ἡμερομηνία τοῦ φύλ. ἀρ. 36; [81]

Πολύ σᾶς παρακαλῶ νά μοῦ γράψετε ἀμέσως,

1) πῶς πάει ἡ στοιχειοθέτηση τοῦ φύλ. ἀρ. 38;
2) πότε τελειώνει;
3) » μπορεῖ νά βγεῖ;
4) » πρέπει νά στείλουμε γιά τό φύλ. ἀρ. 39;
5) χωράει ἄραγε τό ὑλικό στό φύλλο ἤ ὄχι;

Ἡ ὑπόθεση εἶναι ὅτι λόγω τῆς πολύ μεγάλης καθυστέρησης τοῦ φύλ. ἀρ. 37 πρέπει νά προστεθοῦν πολλά.

Στεῖλτε *κατάλογο μέ τά ἀρθράκια πού ἔχετε.*

Μιλήσατε μέ τό στοιχειοθέτη; Ἐξακριβώσατε ὅτι ὑπάρχει *πλήρης* δυνατότητα νά βγάζουμε κάθε ἑβδομάδα;

Περιμένω ἀπάντηση μέ ἀνυπομονησία.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἐπισυνάπτω γιά στοιχειοθέτηση τό ἄρθρο «Καί πάλι γιά τό σοσιαλσωβινισμό».

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Φλεβάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

57

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΝΑΣΕ ΣΛΟΒΟ» [82]

Βέρνη, 9/II. 1915.

Ἀξιότιμοι σύντροφοι!

Στό γράμμα Σας τῆς 6 τοῦ Φλεβάρη μᾶς προτείνετε ἕνα σχέδιο πάλης ἐνάντια στόν ἐπίσημο «σοσιαλπατριωτισμό», ἀπ' ἀφορμή τή σχεδιαζόμενη συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου, ὅπου θά πάρουν μέρος οἱ σοσιαλιστές τῶν «συμμαχικῶν χωρῶν» τῆς Τριπλῆς συνεννόησης [83]. Ὅπως βλέπετε φυσικά ἀπό τό ὀργανό μας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε τήν ἄποψη αὐτῆς τῆς πάλης γενικά καί τή διεξάγουμε. Γι' αὐτό χαιρόμαστε πολύ γιά τήν ἔκκλησή Σας καί δεχόμαστε εὐχαρίστως τήν πρότασή Σας νά συζητηθεῖ ἕνα σχέδιο κοινῆς δράσης.

Ἡ συνδιάσκεψη πού, ὅπως λέγεται, εἶχε οριστεῖ γιά τίς 15 τοῦ Φλεβάρη (ἐμεῖς δέν πήραμε κανένα σχετικό ἔγγραφο), θά ἀναβληθεῖ ἴσως γιά τίς 25 τοῦ Φλεβάρη, ἤ καί γιά ἀργότερα (ἄν κρίνει κανείς ἀπό τό γράμμα τοῦ Χούισμανς πού ἀνακοίνωσε ὅτι ἡ συνεδρίαση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς θά γίνει στίς 20 τοῦ Φλεβάρη καί γνωστοποίησε τό σχέδιο τῶν προσωπικῶν διαπραγματεύσεων τῶν μελῶν (τοῦ γραμματέα) τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς μέ τούς σοσιαλιστές τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Ρωσίας). Εἶναι ἐπίσης πιθανό ὅτι δέν σχεδιάζεται νά γίνει συνδιάσκεψη τῶν ἐπίσημων μελῶν τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, ἀλλά σάν μιά *ἰδιαίτερη* σύσκεψη ὁρισμένων «ἐπιφανῶν» σοσιαλιστῶν.

Γι' αὐτό ἡ ἀντιπαράθεση μιᾶς «ξεκάθαρης, ἐπαναστατικῆς καί διεθνιστικῆς» ἄποψης στόν «ἐπίσημο σοσιαλπατριωτισμό», γιά τήν ὁποία γράφετε καί τήν ὁποία τή συμμεριζόμαστε ἀπόλυτα, πρέπει νά προετοιμαστεῖ *γιά κάθε ἐνδεχόμενο* (καί γιά τήν περίπτωση μιᾶς συνδιάσκεψης τῶν ἐπίσημων ἀντιπροσώπων τῶν Κομμάτων καί γιά τήν περίπτωση μιᾶς ἰδιαίτερης σύσκεψης, ἀνεξάρτητα ἀπό τή μορφή πού θά πάρει, καί γιά τίς 15 τοῦ Φλεβάρη, ἀλλά καί γιά ἀργότερα).

Ἀπό τήν πλευρά μας προτείνουμε, ἀπαντώντας στήν ἐπιθυμία Σας, τό παρακάτω σχέδιο διακήρυξης πού περιέχει αὐτή τήν ἀντιπαράθεση (μέ σκοπό νά διαβαστεῖ καί νά δημοσιευτεῖ αὐτή ἡ διακήρυξη):

«Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας (τῆς Ἀγγλίας κτλ.), πού ὑπογράφουν παρακάτω, ξεκινοῦν ἀπό τήν πεποίθηση,

ὅτι ὁ σημερινός πόλεμος εἶναι πόλεμος ἰμπεριαλιστικός ὄχι μόνο ἀπό τήν πλευρά τῆς Γερμανίας καί τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἀλλά καί ἀπό τήν πλευρά τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Γαλλίας (πού δροῦν σέ συμμαχία μέ τόν τσαρισμό), δηλ. ἕνας πόλεμος τῆς ἐποχῆς τῆς τελευταίας βαθμίδας ἐξέλιξης τοῦ καπιταλισμοῦ, ἐποχῆς πού τά ἀστικά κράτη δέν μποροῦν πιά νά διατηρηθοῦν στά ἐθνικά πλαίσια, ἕνας πόλεμος πού ἀποβλέπει ἀποκλειστικά στήν κατάκτηση ἀποικιῶν, στήν καταλήστευση τῶν ἀνταγωνιζόμενων χωρῶν καί στήν ἐξασθένιση τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος μέ τήν ἐξώθηση τῶν προλετάριων τῆς μιᾶς χώρας ἐνάντια στούς προλετάριους τῆς ἄλλης χώρας.

Γι' αὐτό ἐπιτακτικό χρέος τῶν σοσιαλιστῶν ὅλων τῶν ἐμπόλεμων χωρῶν εἶναι ἡ ἄμεση καί ἀποφασιστική ἐκπλήρωση τῶν ἀποφάσεων τῆς Βασιλείας καί συγκεκριμένα:

1) ρήξη τῶν ἐθνικῶν συνασπισμῶν καί τῆς Burgfrieden * σέ ὅλες τίς χῶρες·

2) ἔκκληση πρός τούς ἐργάτες ὅλων τῶν ἐμπόλεμων χωρῶν γιά δραστήριο ταξικό ἀγώνα τόσο οἰκονομικό, ὅσο καί πολιτικό ἐνάντια στήν ἀστική τάξη τῆς χώρας τους, στήν ἀστική τάξη πού βγάζει ἀμύθητα κέρδη ἀπό τίς πολεμικές προμήθειες καί ἔχει τήν ὑποστήριξη τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, γιά νά φιμώσει τά στόματα τῶν ἐργατῶν καί νά δυναμώσει τήν καταπίεση σέ βάρος τους·

3) ἀποφασιστική καταδίκη κάθε ψήφισης πολεμικῶν πιστώσεων·

4) ἀποχώρηση ἀπό τίς ἀστικές κυβερνήσεις τοῦ Βελγίου καί τῆς Γαλλίας καί ἀναγνώριση τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ συμμετοχή στίς κυβερνήσεις καί ἡ ψήφιση πιστώσεων εἶναι τέτια ἀκριβῶς προδοσία τῆς ὑπόθεσης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅπως εἶναι προδοσία ἡ ὅλη συμπεριφορά τῶν γερμανῶν καί τῶν αὐστριακῶν σοσιαλδημοκρατῶν·

5) νά ἁπλώσουμε ἀμέσως τό χέρι στά διεθνιστικά στοιχεῖα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού ἀρνοῦνται νά ψηφίσουν τίς πολεμικές πιστώσεις καί νά σχηματίσουμε μαζί τους μιά διεθνή ἐπιτροπή ζύμωσης γιά τό σταμάτημα τοῦ πολέμου, ὄχι στό πνεῦμα τῶν πασιφιστῶν, χριστιανῶν καί μικροαστῶν δημοκρατῶν, ἀλλά σέ ἀδιάρηκτη σύνδεση μέ τήν προπαγάνδιση καί τήν ὀργάνωση μαζικῆς ἐπαναστατικῆς δράσης τῶν προλετάριων κάθε χώρας ἐνάντια στίς κυβερνήσεις τους καί ἐνάντια στήν ἀστική τάξη τῆς χώρας τους·

6) ὑποστήριξη κάθε προσπάθειας γιά προσέγγιση καί συναδέλφωση στό στρατό καί στά χαρακώματα ἀνάμεσα στούς σοσιαλιστές

* — κοινωνικῆς εἰρήνης. *Ἡ Σύντ.*

τῶν ἐμπόλεμων χωρῶν παρά τίς ἀπαγορεύσεις τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γερμανίας κτλ.·

7) ἔκκληση στίς σοσιαλίστριες γυναῖκες τῶν ἐμπόλεμων χωρῶν νά δυναμώσουν τή ζύμωση πρός τήν παραπάνω κατεύθυνση·

8) ἔκκληση σέ ὅλο τό παγκόσμιο προλεταριάτο νά ὑποστηρίζει τήν πάλη κατά τοῦ τσαρισμοῦ, νά ὑποστηρίζει καί τούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς Ρωσίας, πού ὄχι μόνο ἀρνήθηκαν νά ψηφίσουν τίς πιστώσεις, ἀλλά καί δέν σταμάτησαν μπροστά στόν κίνδυνο τῶν διώξεων, διεξάγοντας τή σοσιαλιστική δουλιά τους στό πνεῦμα τῆς διεθνοῦς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας».

* * *

Ὅσο γιά ὁρισμένους σοσιαλδημοκράτες δημοσιολόγους τῆς Ρωσίας πού ἀνέλαβαν τήν ὑπεράσπιση τοῦ ἐπίσημου σοσιαλπατριωτισμοῦ (ὅπως λογουχάρη ὁ Πλεχάνοφ, ὁ Ἀλέξινσκι, ὁ Μάσλοφ κ.ἄ.), αὐτοί πού ὑπογράφουν παρακάτω ἀπεκδύονται ἀπό κάθε εὐθύνη γιά τίς ἐνέργειές τους, διαμαρτύρονται ἀποφασιστικά ἐνάντιά τους καί δηλώνουν ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες τῆς Ρωσίας, σύμφωνα μέ ὅλα τά στοιχεῖα πού ὑπάρχουν, δέν συμμερίζονται τήν ἄποψή τους.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὁ ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ μας στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο σ. Λιτβίνοφ (διεύθυνση *. Τοῦ στέλνουμε τό γράμμα Σας καί ἀντίγραφο τῆς ἀπάντησής μας πρός Ἐσᾶς. Σᾶς παρακαλοῦμε γιά κάθε ἐπείγουσα ὑπόθεση νά ἀπευθύνεστε ἄμεσα σ' αὐτόν) θά λύνει μόνος του τό ζήτημα τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης ἐπιμέρους τροποποίησης τῶν διάφορων μέτρων πού θά παίρνονται στήν πορεία τῶν διαπραγματεύσεων κτλ. — ἐμεῖς δέν ἔχουμε παρά νά δηλώσουμε ὅτι εἴμαστε *ἀπόλυτα* ἀλληλέγγυοι μέ τόν σύντροφο αὐτόν σέ *ὅλα* τά οὐσιώδη ζητήματα.

Ὅσοναφορᾶ τήν ΟΕ καί τήν Μπούντ, πού ἀντιπροσωπεύονται ἐπίσημα στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο, ἔχουμε κάθε λόγο νά φοβόμαστε ὅτι *ὑποστηρίζουν* τόν «ἐπίσημο σοσιαλπατριωτισμό» (μέ τή γαλλόφιλη ἤ γερμανόφιλη μορφή του, ἤ μέ τή μορφή πού συμβιβάζει τίς δυό αὐτές τάσεις). Πάντως θά χαροῦμε πολύ, ἄν δέν ἀρνηθεῖτε νά μᾶς ἀνακοινώσετε τόσο τήν ἀπάντησή Σας (τίς τροποποιήσεις Σας, τό ἀντισχέδιό Σας διακήρυξης κτλ.) ὅσο

* Στό χειρόγραφο δέν ἀναφέρεται ἡ διεύθυνση τοῦ Μ. Μ. Λιτβίνοφ. *Ἡ Σύντ*

καί τήν ἀπάντηση ἐκείνων τῶν ὀργανώσεων (τῆς ΟΕ, τοῦ Μπούντ κτλ.) στίς ὁποῖες ἀπευθυνθήκατε καί θά ἀπευθυνθεῖτε:

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς.

Λένιν

Ἡ διεύθυνσή μου: *

Στάλθηκε στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

58

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

11/II.

Ἀγαπητέ φίλε! Πῆρα καί τά δυό γράμματά Σας, μέ ἡμερομηνία 4 καί 5. II. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Σχετικά μέ τήν ἀποστολή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» δόσαμε τό γράμμα Σας στό γραμματέα τοῦ Τμήματος διεκπεραίωσης γιά νά τό διαβάσει. Αὔριο ἐγώ προσωπικά θά τοῦ ὑπενθυμίσω τό ζήτημα καί ἐλπίζω ὅτι θά τά κάνουν ὅλα.

Τήν μπροσούρα τοῦ Πλεχάνοφ ὑποσχέθηκαν νά Σᾶς τή στείλουν οἱ σύντροφοι τοῦ Παρισιοῦ, καί μᾶς κάνει μεγάλη κατάπληξη πού δέν τήν πήρατε. Θά τήν παραγγείλουμε ἄλλη μιά φορά καί θά τήν πάρουμε γιά νά Σᾶς τή στείλουμε μονάχοι μας [84].

Οἱ δυό πλεχανοφικοί πού ἀναφέρατε [85] ἦταν ἐδῶ. Φλυαρήσαμε μαζί τους. Δόστε προσοχή στόν ἀσπριδερό (πηγαίνουν πρός τά πίσω ἀπό τόν ἴδιο δρόμο) — ὅπως φαίνεται αὐτόν ὁ Πλεχάνοφ τόν απομάκρυνε πιό πολύ ἀπ' ὅ,τι τόν μαυριδερό. Ὁ τελευταῖος ὅπως φαίνεται εἶναι ἕνας ἀδιόρθωτος λογάς. Ἐνῶ ὁ πρῶτος ὅλη τήν ὥρα σιωπᾶ καί δέν ξέρεις τί σκέπτεται.

Ἀπό τή «Νάσε Σλόβο» (βγαίνει στή θέση τῆς «Γκόλος» στό Παρίσι) πήραμε σήμερα γράμμα μαζί μέ ἕνα σχέδιο κοινῆς διαμαρτυρίας ἐνάντια στόν «ἐπίσημο σοσιαλπατριωτισμό» (ἐξαιτίας τοῦ σχεδίου τῆς συνδιάσκεψης τῶν σοσιαλιστῶν de la Triple Entente ** στό Λονδίνο). Δέν ξέρουμε ἄν θά γίνει ἡ συνδιάσκεψη αὐτή· πρίν λίγες μέρες ὁ Λιτβίνοφ μᾶς ἔστειλε ἕνα γράμμα τοῦ Χούισμανς, ὁ ὁποῖος κάτι τό περίεργο σκαρώνει, συγκαλώντας στίς 20. II τήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου στή Χάγη καί ὀργανώνοντας στίς 20-25. II στό ἴδιο μέρος προσωπικές δια-

* Στό χειρόγραφο ἡ διεύθυνση δέν ἀναφέρεται. *Ἡ Σύντ.*

** — τριπλή συνεννόηση. *Ἡ Σύντ.*

πραγματεύσεις (!!) μέ ἀντιπροσώπους τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καί Ρωσίας!! Θαῦμα!! Μοιάζει σάν νά προετοιμάζουν κάτι τό γαλλόφιλα πατριωτικό (μέ τήν εὐκαιρία: ἔχετε ἀπόλυτα δίκιο ὅτι τώρα ὑπάρχουν πολλοί «φίλοι» καί λίγοι σοσιαλιστές. Γιά μᾶς καί οἱ γαλλόφιλοι καί οἱ γερμανόφιλοι εἶναι τό ἴδιο = πατριῶτες, ἀστοί ἤ λακέδες τους καί ὄχι σοσιαλιστές. Οἱ περισσότεροι μπουντιστές, λ.χ., εἶναι γερμανόφιλοι καί θά χαροῦν ἄν ἡττηθεῖ ἡ Ρωσία. Ὅμως σέ τί εἶναι καλύτεροι ἀπό τόν Πλεχάνοφ; Καί οἱ δυό εἶναι ὀπορτουνιστές, σοσιαλσωβινιστές, διαφορετικῶν μόνο χρωμάτων. Καί ὁ Ἀξελρόντ ἐπίσης).

Ἀπαντήσαμε στή «Νάσε Σλόβο» ὅτι χαρήκαμε γιά τήν πρότασή της καί στείλαμε τό δικό μας σχέδιο διακήρυξης*. Λίγες ἐλπίδες ὑπάρχουν γιά συμφωνία μαζί τους, γιατί, ὅπως λένε, ὁ Ἀξελρόντ βρίσκεται στό Παρίσι, καί ὁ Ἀξελρόντ εἶναι σοσιαλσωβινιστής (βλ. τά φύλ. ἀρ. 86 καί 87 τῆς «Γκόλος» καί τό φύλ. ἀρ. 37 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»**) — πού θέλει νά συμφιλιώσει πάνω στή βάση τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ τούς γαλλόφιλους καί τούς γερμανόφιλους. Νά δοῦμε τί εἶναι προσφιλέστερο γιά τή «Νάσε Σλόβο» ὁ ἀντισωβινισμός ἤ ἡ φιλία τοῦ Ἀξελρόντ.

Νομίζω ὅτι καί σέ μᾶς στή Ρωσία καί σέ ὅλο τόν κόσμο διαμορφώνεται μιά καινούργια βασική ἀναδιάταξη μέσα στή σοσιαλδημοκρατία: οἱ σωβινιστές («σοσιαλπατριῶτες») καί οἱ φίλοι τους — οἱ ὑπερασπιστές τους — καί οἱ ἀντισωβινιστές. Ἡ διαίρεση αὐτή βασικά ἀντιστοιχεῖ στή διαίρεση σέ ὀπορτουνιστές καί ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, αὐτή ὅμως εἶναι plus précis *** καί ἀντιπροσωπεύει, ἄς ποῦμε, τό ἀνώτερο, τό πλησιέστερο πρός τή σοσιαλιστική ἀνατροπή, στάδιο ἐξέλιξης. Καί σέ μᾶς ἡ παλιά διαίρεση σέ ὁμάδες (λικβινταριστές καί πραβντιστές) παλιώνει καί ἀντικατασταίνεται μέ μιά καινούργια, πιό λογική: σοσιαλπατριῶτες καί ἀντιπατριῶτες. Μέ τήν εὐκαιρία. Λένε: ὅτι ὁ Ντάν εἶναι γ ε ρ μ α ν ό ς «σοσιαλπατριώτης», δηλ. γερμανόφιλος, δηλ. *ὑπέρ τοῦ Κάουτσκι*. Εἶναι ἀλήθεια αὐτό; Πολύ μοιάζει νά εἶναι ἀλήθεια. Εἶναι περίεργο τό ὅτι ἡ διάσπαση στήν ΟΕ γίνεται πάνω σέ *ἀστική* κατεύθυνση: γαλλόφιλοι, (Πλεχάνοφ + Ἀλέξινσκι + Μάσλοφ + «Νάσια Ζαριά») καί γερμανόφιλοι (Μπούντ + Ἀξελρόντ + Ντάν;; etc.).

Ἄν δέν βρεῖτε λεπτά ἀπό τούς σουηδούς, γράψτε: θά Σᾶς στείλουμε 100 frs ****. Σκεφτεῖτε το καλά, ποῦ εἶναι καλύτερα (δηλ.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 60-63. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Οἱ ρῶσοι Ζύντεκουμ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 117-123). *Ἡ Σύντ.*

*** — πιό ἀκριβής. *Ἡ Σύντ.*

**** — francs — φράγκα. *Ἡ Σύντ.*

πιό ὠφέλιμο γιά τήν ὑπόθεση καί ἀσφαλέστερα γιά Σᾶς: αὐτό εἶναι πολύ σπουδαῖο· πρέπει νά φυλάξετε τόν ἑαυτό Σας !!) νά περιμένετε προσωρινά στό Λονδίνο ἤ στή Νορβηγία κτλ. Ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά ὀργανώσετε ἔστω καί σιγά-σιγά τίς μεταφορές. Πρέπει νά ἀνταμώσετε μέ τούς πλεχανοφικούς, πού σέ 2-3 ἑβδομάδες θά βρίσκονται σέ Σᾶς, καί νά συνεννοηθεῖτε γιά ὅλα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι θάρος καί ὅ,τι τό καλύτερο.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Φλεβάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

59

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Werter Genosse! *

Τώρα ἔγραψα στόν Σκάρετ (γιά τόν Χαΐντουκέβιτς). Ὅμως ἐπειδή δέν μοῦ δόσατε τή διεύθυνση τοῦ Χαΐντουκέβιτς, ἔγραψα στόν Σκάρετ ὅτι ὁ Χαΐντουκέβιτς *θά πάει σ' αὐτόν*, ἀναφερόμενος στό ταχυδρομικό μου δελτάριο. Ἔτσι, γράψτε ἀμέσως στόν Χαΐντουκέβιτς.

Ἤμουν ἄρωστος ἀπό γρίπη καί τώρα ἀκόμη δέν ἔγινα ἐντελῶς καλά: γι' αὐτό δέν ἀπαντοῦσα ὁ ἴδιος, ἐλπίζω νά μέ συγχωρήσετε.

Τό ἀποτέλεσμα τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Λονδίνου ἦταν μιά ἀηδία, ὅπως καί ἔπρεπε νά περιμένουμε. Φυσικά, δέν μπορούσαμε νά τήν ἐμποδίσουμε. Beste Grüsse an Ihre Familie und an alle Freunde in Zürich.

Ihr *Lenin* **

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Φλεβάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Ἀξιότιμε σύντροφε! *Ἡ Σύντ.*

** — Τούς καλύτερους χαιρετισμούς στήν οἰκογένειά Σας καί σέ ὅλους τούς φίλους τῆς Ζυρίχης. Δικός Σας *Λένιν*. *Ἡ Σύντ.*

60

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Στέλνω χειρόγραφα γιά τό φύλ. ἀρ. 39.

Γράψτε ἄν φτάνουν γιά τήν πλήρη ἔκδοση τοῦ φύλλου.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 20 τοῦ Φλεβάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

61

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Ἀνησυχοῦμε τρομερά γιατί δέν παίρνουμε ἀπό Σᾶς εἰδήσεις καί τά δοκίμια. Μά σοβαρά ὁ στοιχειοθέτης ξανά «μέθυσε»; Ἤ πάλι πῆρε ξένη δουλιά;; Τώρα ἔχει ἐξαιρετικά μεγάλη σημασία νά βγάλουμε *χωρίς καθυστέρηση* (γιατί ἔχουμε πάρα πολύ σοβαρό καί ἐπεῖγον ὑλικό γιά τή συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου [86]). Ἐπιτέλους, ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. 2) Ἐπισπεύσετε τήν ἔκδοση τοῦ φύλλου μέ κάθε τρόπο. Καί γρηγορότερα τά δοκίμια. 3) Συγκεντρῶστε τήν ὁμάδα Σας καί χρησιμοποιεῖστε ἀπό κοινοῦ ὅλα τά μέτρα γιά νά ὀργανώσουμε *μιά γιά πάντα* τήν κανονική ἔκδοση τοῦ ΚΟ. Μά τήν ἀλήθεια, εἶναι ἀνυπόφορες αὐτές οἱ καθυστερήσεις: κόβουν τή διάθεση γιά δουλιά!

Salutations! *

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Φλεβάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Χαιρετισμούς! *Ἡ Σύντ.*

62

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Στέλνω τά δοκίμια καί νέο. *Εἶναι ἀνάγκη* νά μπεῖ σ' αὐτό τό φύλλο, γιά τή *συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου.*

Σᾶς παρακαλῶ, κάνετε *ὅ,τι* μπορεῖτε γιά τήν ἐπίσπευση. (Ἄν *δέν μπορεῖ* νά βγεῖ μέχρι τή σύσκεψή μας [87], τότε φέρτε μαζί Σας *ὁπωσδήποτε τά δοκίμια* (ἰδιαίτερα τά ἄρθρα γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας).

> NB: Γιά τόν Μάρτοφ θά *ἀναβάλουμε* [88]. Νά μήν ξεχάσετε!!
> δηλαδή νά μήν τό βάλετε.

Au revoir! *

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Φλεβάρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

63

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Κατά τή γνώμη μου, ἡ *§ 3* δέν κάνει [89]. Κατά τή γνώμη μου, *στή θέση* της νά ποῦμε ἐκλαϊκευμένα *πῶς* πρέπει νά βοηθᾶμε τό ΚΟ μέ συνεργασίες (νά ριχτοῦμε στή δουλιά, ὅτι δέν ὑπάρχει βοήθεια ἀπό συνεργάτες) καί νά ἑτοιμάζουμε *μιά ἀκόμη πιό συχνή ἔκδοση.*

Πρέπει νά ἀφήσουμε ἐλεύθερα τά χέρια μας ἀπέναντι στούς μποζικούς καί νά ἀφήσουμε μιά μικρή δυνατότητα γιά συμφιλίωση μαζί τους. Μιά τέτια μορφή δέν εἶναι ἐπιζήμια γιά μᾶς καί ἀφήνεται ὁλοκληρωτικά σέ μᾶς.

«Πιό τακτική ἔκδοση (μέχρι καί κάθε μέρα)» — δέν εἶναι ἄραγε ἀρκετό αὐτό;

---

* — Ἀντίο! *Ἡ Σύντ.*

Νά πούμε *καί* τό ένα *καί* τό άλλο: καθημερινή έκδοση ή ακόμη παράλληλη.

Ἡ «παράλληλη ἔκδοση» εἶναι ἐντελῶς ἐπιζήμια: αὐτό σημαίνει ὅτι δίνουμε βοήθεια σ' αὐτούς νά *ἀποκρούσουν* τήν ἀδελφή.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 27 τοῦ Φλεβάρη καί 4 τοῦ Μάρτη 1915 στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

64

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ *

Ἀγαπητή συντρόφισσα! Στέλνω ἀποφάσεις μέ ἕναν σύντομο πρόλογο **. Γιά ὄνομα τοῦ κυρίου, **ἐπισπεῦστε** τή *στοιχειοθέτησή τους!!*

Στοιχειοθετήθηκε ἄραγε ἡ δήλωση στή συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου;

Στεῖλτε τό γρηγορότερο τά δοκίμια.

Αὐτές τίς μέρες στέλνουμε τό ἄρθρο γιά τή δίκη τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας ***. Φέρθηκαν *ἄσχημα*. Πρέπει νά τό ἀναγνωρίσουμε ἀνοιχτά.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Μάρτη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

65

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

Βέρνη, 12 Μάρτη 1915

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Τό ἐπισυναπτόμενο γράμμα εἶναι τῆς συντρόφισσας Ἰνέσσα, στήν ὁποία ἀναθέσαμε νά δουλεύει γιά τήν προσέγγιση τῶν γυναικῶν ἀριστερῶν σοσιαλιστριῶν [90]. Σᾶς παρακαλῶ θερμά νά βρεῖτε μιά ὀλλανδή συντρόφισσα πού νά συμμερίζεται τήν ἄποψή Σας, τήν

* Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση σέ γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῶν τμημάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 26ος, σελ. 161-167). *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τί ἀπόδειξε ἡ δίκη τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 26ος, σελ. 168-176). *Ἡ Σύντ.*

ὁποία θά στέλνατε σάν ἀντιπρόσωπο τοῦ Κόμματός Σας στή συνδιάσκεψη τῶν γυναικῶν σοσιαλιστριῶν (ἄν ὄχι προσωπικά, τουλάχιστο γραπτά).

Θερμά συγχαρητήρια γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γκόρτερ, πού τόσο καλά χτυπάει τούς ὀπορτουνιστές καί τόν Κάουτσκι [91].

Θά μέ ὑποχρεώνατε πολύ, ἄν ἀπαντούσατε ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα.

Μέ ἀδελφικό χαιρετισμό. *Ν. Λένιν*
(Βλ. Οὐλιάνοφ)

Wl. Uljanow. Distelweg. 11. Berne (Suisse).

Στάλθηκε στό Ἄμστερνταμ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόρii τοῦ ΚΠΣΣ», τεῦχ 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά

66

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω *αὐτή τή στιγμή* τά δοκίμια. Διορθῶστε τα, παρακαλῶ.

Ἄϊ, ἄϊ, δέν κάνετε καλά πού δέν παίρνετε χρήματα γιά τήν ἀντιγραφή. Πρῶτο, αὐτό εἶναι πιά καθαρά ὄχι συντροφική μή ἐκπλήρωση *καθορισμένου* ὅρου: ἀφοῦ συμφωνήσατε νά στείλετε τό τιμολόγιο!

Δεύτερο, τί μέ ἀναγκάζετε τώρα νά κάνω;

Μέ ἀναγκάζετε νά μή σᾶς στέλνω ἄλλα;

Σκεφτεῖτε τή στιγμή πού δέν θά εἴσαστε θυμωμένος καί νευριασμένος — εἶμαι βέβαιος ὅτι θά πειστεῖτε ὅτι δέν ἔχετε δίκιο. Δέν πρέπει νά κάνετε ἔτσι!

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 23 τοῦ Μάρτη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

67

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω ἕτοιμο τό φύλλο *. Βγάλτε το!!

Ἂν ὡστόσο μείνει χῶρος — γιά τήν περίπτωση αὐτή στέλνω ἀκόμη τό λεττονικό ἀρθράκι [92].

Γράψτε πότε θά βγεῖ.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Πάρα πολύ θυμωμένα γράφετε, ἔ;;
Μήπως ὑπερβολικά;

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Μάρτη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

68

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΝΑΣΕ ΣΛΟΒΟ» [93]

'Αξιότιμοι σύντροφοι! Εἴμαστε ἀπόλυτα σύμφωνοι μαζί Σας ὅτι ἡ συσπείρωση ὅλων τῶν πραγματικῶν σοσιαλδημοκρατῶν διεθνιστῶν εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό ἐπείγοντα καθήκοντα τῆς σημερινῆς στιγμῆς... Πρίν ἀπαντήσουμε στήν πρακτική Σας πρόταση, θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά ξεκαθαρίσουμε εἰλικρινά ὁρισμένα προκαταρκτικά ζητήματα, γιά νά ξέρουμε ἄν ὑπάρχει βασικά μεταξύ μας πραγματική ἀλληλεγγύη. Πολύ δικαιολογημένα ἀγανακτεῖτε, γιατί ὁ 'Αλέξινσκι, ὁ Πλεχάνοφ κτλ. δημοσιεύουν ἄρθρα στόν Τύπο τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπου παρουσιάζονται σάν «ἐκπρόσωποι τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου ἤ τῶν ὁμάδων του μέ ἐπιροή». *Πρέπει* νά καταπολεμήσουμε μιά τέτια προσπάθεια. Γιά νά τήν καταπολεμήσουμε ὅμως πρέπει νά βροῦμε τή ρίζα τοῦ κακοῦ. Δέν χωράει καμιά ἀμφιβολία ὅτι δέν ὑπῆρξε καί δέν ὑπάρχει μεγαλύτερη διαφθορά ἀπό τό λεγόμενο σύστημα ἐκπροσώπησης τῶν περιβόητων «ρευμάτων» τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κι' ἐδῶ ζήτημα εἶναι ἄν ἔχουμε τό δικαίωμα νά κατηγοροῦμε τούς ξένους. Ἂς θυμηθοῦμε τό πρόσφατο παρελθόν. Μήπως στήν ἴδια τή σύσκεψη τῶν Βρυξελλῶν (13 τοῦ 'Ιούλη 1914) δέν δόθηκε

* Πρόκειται γιά τό φύλ. ἀρ. 40 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», πού βγῆκε στίς 29 τοῦ Μάρτη 1915. *Ἡ Σύντ.*

στόν 'Αλέξινσκι καί στόν Πλεχάνοφ (καί μήπως μόνο σ' αὐτούς) τό δικαίωμα νά παρουσιάζονται σάν «ρεύματα»; Μπορεῖ ἄραγε ὕστερα ἀπ' αὐτό νά ἀπορεῖ κανείς ὅτι καί σήμερα οἱ ξένοι τούς παίρνουν γιά ἐκπροσώπους «ρευμάτων»; Μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη δήλωση δέν γίνεται τίποτε ἐνάντια σ' αὐτό τό κακό. 'Εδῶ χρειάζεται μακρόχρονος ἀγώνας. Καί γιά νά ἔχει ὁ ἀγώνας αὐτός ἐπιτυχία, πρέπει νά πάρουμε μιά γιά πάντα ἀπόφαση ὅτι ἀναγνωρίζουμε μόνο τίς *ὀργανώσεις* πού ἐπί χρόνια συνδέονται μέ τίς ἐργατικές μάζες, πού εἶναι ἐξουσιοδοτημένες ἀπό ἐπιτροπές μέ κύρος κτλ. καί ὅτι στιγματίζουμε καί θεωροῦμε ἀπάτη σέ βάρος τῶν ἐργατῶν τό σύστημα, ὅπου μισή ντουζίνα διανοούμενοι, ἀφοῦ βγάλουν 2-3 φύλλα ἐφημερίδας ἤ περιοδικοῦ, αὐτοανακηρύσσονται ρεύματα καί ἔχουν τήν ἀξίωση νά θεωροῦνται «ἰσότιμοι» μέ τό Κόμμα.

Εἴμαστε σύμφωνοι, ἀξιότιμοι σύντροφοι, πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα;

Ἔπειτα — γιά τούς διεθνιστές. Σέ ἕνα ἀπό τά τελευταῖα κύρια ἄρθρα τῆς ἐφημερίδας Σας ἀπαριθμεῖτε τίς ὀργανώσεις πού κατά τή γνώμη Σας ἀκολουθοῦν τήν ἄποψη τοῦ διεθνισμοῦ. 'Ανάμεσα στίς ὀργανώσεις αὐτές, σέ μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις, φιγουράρει... ἡ Μπούντ. Θά θέλαμε νά ξέρουμε ποιοί ἀκριβῶς λόγοι Σᾶς δίνουν τό δικαίωμα νά κατατάσσετε τήν Μπούντ στούς διεθνιστές; 'Η ἀπόφαση τῆς δικῆς της ΚΕ [94] δέν περιέχει οὔτε μιά συγκεκριμένη λέξη πάνω στά φλέγοντα ζητήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ. 'Απ' αὐτή ἀποπνέει ἕνας ἐκλεκτισμός χωρίς πρωτοπόρες ἰδέες. Τό ὄργανο τῆς Μπούντ («'Ινφορματσιόννι Λιστόκ») εἶναι ἀναμφισβήτητα ὑπέρ τῆς ἄποψης τοῦ γερμανόφιλου σωβινισμοῦ, ἤ παρουσιάζει μιά «σύνθεση» γαλλικοῦ καί γερμανικοῦ σωβινισμοῦ. Καί δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι τό ἄρθρο τοῦ Κοσόβσκι κόσμησε τίς στῆλες τοῦ «Neue Zeit», ἑνός περιοδικοῦ πού (ἐλπίζουμε πώς σ' αὐτό συμφωνᾶτε μαζί μας) εἶναι τώρα ἕνα ἀπό τά πιό ἄσχημα ὄργανα τοῦ λεγόμενου «σοσιαλιστικοῦ» Τύπου.

'Υποστηρίζουμε μέ ὅλη μας τήν ψυχή τήν ἕνωση τῶν διεθνιστῶν. Θά ἐπιθυμούσαμε νά εἶναι ὅσο τό δυνατό περισσότεροι. Δέν μποροῦμε ὅμως καί νά γελᾶμε τόν ἑαυτό μας, δέν μποροῦμε νά κατατάσσουμε στούς διεθνιστές ἀνθρώπους καί ὀργανώσεις πού ὁσοναφορᾶ τό διεθνισμό εἶναι ἀναμφισβήτητα «νεκρές ψυχές».

Τί πρέπει νά ἐννοοῦμε μέ τή λέξη διεθνισμός; Μποροῦμε, λογουχάρη, νά κατατάσσουμε στούς διεθνιστές τούς ὀπαδούς τῆς ἀνασύστασης τῆς Διεθνοῦς μέ βάση τήν ἀρχή τῆς ἀμοιβαίας

«άμνηστίας»; Ό πιό έπιφανής έκπρόσωπος τῆς θεωρίας τῆς «άμνηστίας», ὅπως Σᾶς εἶναι γνωστό, εἶναι ό Κάουτσκι. Μέ τό ἴδιο άκριβῶς πνεῦμα έκφράστηκε καί ό Βίκτορ Ἄντλερ. Ἔχουμε τή γνώμη ὅτι οἱ ὑπερασπιστές τῆς άμνηστίας εἶναι οἱ πιό έπικίνδυνοι άντίπαλοι τοῦ διεθνισμοῦ. Ἡ Διεθνής, άνασυστημένη πάνω στίς άρχές τῆς «άμνηστίας», θά ἔκανε τό σοσιαλισμό κατά ἕνα όλάκερο κεφάλι χαμηλότερο. Εἶναι άπόλυτα άπαράδεκτη όποιαδήποτε παραχώρηση, όποιαδήποτε συμφωνία μέ τόν Κάουτσκι καί Σία. Ἡ πιό άποφασιστική πάλη ένάντια στή θεωρία τῆς «άμνηστίας» εἶναι conditio sine qua non * τοῦ διεθνισμοῦ. Εἶναι μάταιο νά μιλάει κανείς γιά διεθνισμό, ἄν δέν εἶναι ἕτοιμος καί άποφασισμένος νά τραβήξει ὥς τό τέλος, ὥς τή ρήξη μέ τούς ὑπερασπιστές τῆς «άμνηστίας». Καί νά πού προβάλει τό έρώτημα — ὑπάρχει ἄραγε μεταξύ μας συμφωνία πάνω στό θεμελιακό αὐτό ζήτημα; Στήν έφημερίδα Σας σάν νά διαφαίνεται κάποτε μιά άρνητική στάση άπέναντι στήν πολιτική τῆς «άμνηστίας». Πρέπει ὅμως νά συμφωνήσετε ὅτι, πρίν άναλάβουμε όποιαδήποτε πρακτική ένέργεια, ἔχουμε τό δικαίωμα νά Σᾶς παρακαλέσουμε νά μᾶς έκθέσετε λεπτομερειακά τήν ἄποψή Σας πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα.

Μ' αὐτό συνδέεται καί ἕνα ἄλλο ζήτημα, τό θέμα τῆς στάσης άπέναντι στήν ΟΕ. Στό πρῶτο ἤδη γράμμα μας ** θεωρήσαμε άπαραίτητο νά Σᾶς ποῦμε άνοιχτά ὅτι ὑπάρχουν σοβαροί λόγοι νά άμφιβάλλουμε γιά τό διεθνισμό αὐτοῦ τοῦ όργάνου. Ἐσεῖς δέν προσπαθήσατε νά διασκεδάσετε αὐτή τή γνώμη. Σᾶς ξαναρωτᾶμε: τί στοιχεῖα ἔχετε γιά νά πιστεύετε ὅτι ἡ ΟΕ άκολουθεῖ τήν ἄποψη τοῦ διεθνισμοῦ; Γιατί δέν μπορεῖ κανείς νά άρνηθεῖ στά σοβαρά ὅτι ἡ θέση τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, πού διατυπώνεται σέ άρκετά ἄρθρα του στόν Τύπο, εἶναι όλοφάνερα σωβινιστική (σχεδόν πλεχανοφική). Καί ὅμως ό Ἀξελρόντ εἶναι άναμφισβήτητα ό πιό έπιφανής έκπρόσωπος τῆς ΟΕ. Πάρτε κατόπιν τίς έπίσημες έμφανίσεις τῆς ΟΕ. Ἡ ἔκθεσή της στή συνδιάσκεψη τῆς Κοπεγχάγης εἶναι γραμμένη σέ τέτιο τόνο, ὥστε τήν άναδημοσίευσαν οἱ πιό άκραῖοι γερμανοί σωβινιστές [95]. Ἡ «Γραμματεία τοῦ έξωτερικοῦ» τῆς ΟΕ έκφράστηκε έπίσης μέ τόν ἴδιο τρόπο. Στήν καλύτερη περίπτωση οἱ δηλώσεις της δέν λένε τίποτε τό συγκεκριμένο. Καί άπό τό ἄλλο μέρος, ό Λάριν — έπίσημα έξονόματος τῆς ΟΕ καί ὄχι έξονόματος κάποιας Γραμματείας τοῦ έξωτερικοῦ — ἔκανε δηλώσεις πού άποβλέπουν στήν ὑπε-

* — άπαραίτητος ὅρος. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 60-63. *Ἡ Σύντ.*

ράσπιση τοῦ σωβινισμοῦ. Ποῦ βρίσκεται ἐδῶ ὁ διεθνισμός; Καί δέν εἶναι ἄραγε ξεκάθαρο ὅτι ἡ ΟΕ τοποθετεῖται ὁλοκληρωτικά στήν ἄποψη τῆς ἀμοιβαίας «ἀμνηστίας»;

Ἔπειτα, ποιές ἐγγυήσεις ὑπάρχουν ὅτι ἡ ΟΕ ἐκπροσωπεῖ μιά ὁποιαδήποτε δύναμη στή Ρωσία; Σήμερα, ὕστερα ἀπό ὅσα ἐμφανίστηκαν στό «Νάσα Ζαριά», τό ἐρώτημα αὐτό εἶναι πολύ δικαιολογημένο. Ἡ ὁμάδα τοῦ «Νάσα Ζαριά» χρόνια ὁλόκληρα ἐφάρμοζε τή δική της γραμμή, ἵδρυσε καθημερινή ἐφημερίδα, διεξήγαγε μαζική ζύμωση μέ τό δικό της πνεῦμα. Καί ἡ ΟΕ;

Ὅλοι μας ἀναγνωρίζουμε ὅτι ἡ ὑπόθεση δέν θά κριθεῖ ἀπό τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων στίς ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ, στή Ζυρίχη, στό Παρίσι κτλ., ἀλλά θά κριθεῖ ἀπό τήν ἐπιροή ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης καί ἀνάμεσα στούς ἐργάτες ὅλης τῆς Ρωσίας. Αὐτό πρέπει νά τό ἔχουμε ὑπόψη μας σέ κάθε μας ἐνέργεια.

Αὐτές εἶναι οἱ σκέψεις πού θελήσαμε νά Σᾶς κάνουμε γνωστές. Θά χαροῦμε πολύ ἄν πάρουμε λεπτομερειακή καί σαφή ἀπάντησή Σας σέ ὅλα αὐτά τά ἐρωτήματα. Τότε θά μπορέσουμε νά σκεφτοῦμε γιά τά περαιτέρω.

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Μάρτη 1915
Στάλθηκε στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο, πού ἀντέγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

69

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

Ἀξιότιμε σύντροφε Βάινκοπ!

Σᾶς στέλνω γράμμα τῆς συντρόφισσας Ἰνέσσα. Θερμούς χαιρετισμούς σέ Σᾶς καί σέ ὅλους τούς συντρόφους ἀπό τό μαρξιστικό Κόμμα καί Σᾶς παρακαλῶ νά διαβιβάσετε τό ἐπισυναπτόμενο γράμμα στόν σ. Γκόρτερ *.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς. Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Wl. Uljanow. Waldheimstrasse 66. Bern.

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Μάη 1915
Στάλθηκε στό Ζβολλέ (Ὀλλανδία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἱστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 74-75. *Ἡ Σύντ.*

70

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Χ. ΓΚΟΡΤΕΡ

Πρός τόν σύντροφο Χ. Γκόρτερ

Ἀξιότιμε σύντροφε Γκόρτερ!

Ὁ σύντροφος Ράντεκ μοῦ ἔδειξε τό γράμμα Σας.

Θά ἦταν ὁπωσδήποτε πολύ καλό, ἄν κατορθώναμε νά ἱδρύσουμε διεθνιστικό σοσιαλδημοκρατικό περιοδικό μέ τή διεύθυνση τοῦ Πάννεκουκ. Πρέπει νά παλέψουμε ἐνάντια στή σιχαμερή συμπεριφορά τοῦ περιοδικοῦ «Neue Zeit» πού ὑπερασπίζεται τόν χειρότερης μορφῆς ὀπορτουνισμό μέ τή βοήθεια σοφισμάτων.

Τό ζήτημα εἶναι: θά βρεθοῦν ἄραγε ἀρκετά χρήματα καί φιλολογικές δυνάμεις γιά νά ἱδρύσουμε ἀμέσως ἕνα περιοδικό;

Ἄν ὄχι, πρέπει ὁπωσδήποτε, χωρίς νά περιμένουμε τή λήξη τοῦ πολέμου, νά βγάλουμε μιά (ἤ δυό) μπροσοῦρες στά γερμανικά. Ἡ μπροσούρα πρέπει νά ἀποτελεῖται ἀπό ἄρθρα ρώσων, ὀλλανδῶν, γερμανῶν (Ράντεκ), γάλλων (ἴσως ὁ Μέρχαϊμ), ἄγγλων (ἴσως ὁ Ροτστέιν) συντρόφων, πού θεωροῦν ἀπαραίτητη τήν πιό ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια στούς προδότες ὀπορτουνιστές (μαζί καί τόν Κάουτσκι).

Κατά τή γνώμη μου, δέν πρέπει *σέ καμιά περίπτωση* νά καθυστεροῦμε τή δουλιά αὐτή. Εἶναι ἀνάγκη *τώρα κιόλας*, ἀκόμη στή διάρκεια τοῦ πολέμου, νά ποῦμε ὅλη τήν ἀλήθεια — ἐννοεῖται, ὄχι στή Γερμανία, ἀλλά στήν Ἐλβετία, γιά νά ἔχουμε τή δυνατότητα νά μιλήσουμε γιά τήν ἐπαναστατική πάλη ἐλεύθερα, χωρίς λογοκρισία.

Ἄν δέν μπορέσουμε νά βροῦμε ἀμέσως γάλλο ἤ ἄγγλο συνεργάτη — τότε νά μή περιμένουμε: καλύτερα νά βγάλουμε τήν πρώτη μπροσούρα μόνοι μας (δηλαδή χωρίς τούς γάλλους καί τούς ἄγγλους). Μποροῦμε νά ἀρκεστοῦμε στή μετάφραση τῆς γνώμης τοῦ Μέρχαϊμ (καί συγκεκριμένα ὅτι εἶναι *ἀπάτη* νά μιλᾶς γιά «ἀπελευθερωτικό πόλεμο»).

Ὁ Ράντεκ λέει ὅτι ἡ μπροσούρα Σας κυκλοφόρησε *στά ἀγγλικά*. Χάρηκα πολύ γι' αὐτό. Τώρα μπορῶ νά τή διαβάσω καί νά τήν καταλάβω ὅλη. Τήν ὀλλανδική γλώσσα τήν καταλαβαίνω περίπου κατά 30-40%. Σᾶς συγχαίρω γιά τίς θαυμάσιες ἐπιθέσεις Σας ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί τόν Κάουτσκι. Τό

κύριο λάθος τοῦ Τρότσκι εἶναι ὅτι δέν ἐπιτίθεται ἐνάντια στή συμμορία αὐτή.

Μέ ἐγκάρδιο χαιρετισμό.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Ἡ διεύθυνσή μου: Wl. Uljanow. Waldheimstrasse 66. Bern. Γράψτε μου κάρτα, *πότε* θά ἔρθετε.

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Μάη 1915
Στάλθηκε στό Ζβόλλε (Ὀλλανδία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο πού ἔγραψε ὁ Βάινκοπ
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

71

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρόφισσα Ὄλγα!

Αὔριο θά στείλω ἀκόμη ἕνα ἄρθρο γιά τό ΚΟ. Ἐλπίζω ὅτι ὁ Κουζμά ἤ ἡ Κουζμίχα θά περιμένουν μιά μέρα — δέν θά ἐγκαταλείψουν τό ΚΟ καί δέν θά περάσουν στούς «ἐχθρούς».

Πολλούς χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Λένιν*

Μήπως βρίσκεται σέ Σᾶς τό δοκίμιο τοῦ ἄρθρου γιά τήν ἀμνηστία; [96] Πήρατε τό ἄρθρο γιά τόν Monitor; Περιμένουμε τά δοκίμια.

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Μάη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

72

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνουμε τό φύλλο*. Ὁ Γκριγκόρι βεβαιώνει ὅτι θά χωρέσει. Ἐγώ νομίζω, ὄχι.

---

* Πρόκειται γιά τό φύλ. ἀρ. 42 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» (βγῆκε στίς 21 τοῦ Μάη 1915). *Ἡ Σύντ.*

῞Αν δέν χωρέσει, Σᾶς παρακαλοῦμε νά συντομεύσετε τό ἄρθρο γιά τή «γερμανική σοσιαλδημοκρατία» στήν *1 - η* σελίδα (κατά τή γνώμη μου, ἐδῶ μποροῦμε νά βγάλουμε μέχρι 20 σειρές, σχεδόν ὅλη τήν εἰσαγωγή μέχρι τό ἀπόσπασμα ἀπό τό περιοδικό *«Preussische Jahrbücher»* *).

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι καί Σᾶς στέλνω τούς καλύτερους χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 13 καί 21 τοῦ Μάη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

73

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

᾿Αγαπητή συντρόφισσα! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά ὅλες τίς φροντίδες Σας καί τή βοήθεια πού ἀναφέρατε στό τελευταῖο γράμμα Σας.

Τά ἄρθρα Σας στή «Νάσε Σλόβο» καί γιά τό «Κομμουνίστ» [97] σχετικά μέ τά σκανδιναβικά ζητήματα μοῦ προκάλεσαν τό παρακάτω ἐρώτημα:

Μπορεῖ κανείς νά ἐπαινεῖ καί νά βρίσκει σωστή τή θέση τῶν ἀριστερῶν σκανδιναβῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πού ἀρνοῦνται τόν ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ; Πάνω σ' αὐτό εἶχα συζητήσει μέ τόν Χέγκλουντ τό 1910 καί τοῦ ἀπόδειχνα ὅτι αὐτό δέν εἶναι ἀριστερισμός, ἐπαναστατικότητα, ἀλλά ἁπλῶς περιορισμένη ἀντίληψη ἐπαρχιωτῶν μικροαστῶν [98]. Μαζεύτηκαν αὐτοί οἱ σκανδιναβοί μικροαστοί στά κρατίδιά τους κοντά στό Βόρειο Πόλο σχεδόν καί κοκορεύονται ὅτι τρία χρόνια νά πηδᾶς δέν τούς φτάνεις! Πῶς εἶναι δυνατό νά παραδεχτεῖς ὅτι ἡ ἐπαναστατική τάξη στίς παραμονές τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νά ταχθεῖ *ἐνάντια* στόν ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ; Αὐτό δέν εἶναι πάλη ἐνάντια στό μιλιταρισμό, ἀλλά δειλή προσπάθεια νά σταθεῖς παράμερα ἀπό τά μεγάλα προβλήματα τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου. Πῶς εἶναι δυνατό «νά ἀναγνωρίζεις» τήν ταξική πάλη, χωρίς νά καταλαβαίνεις ὅτι σέ μιά συγκεκριμένη στιγμή εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ μετατροπή της σέ ἐμφύλιο πόλεμο;

Μοῦ φαίνεται ὅτι θά ἔπρεπε νά συγκεντρώσετε ὑλικό πάνω στό θέμα αὐτό, καί ἀπό τό «Κομμουνίστ» νά πάρετε ἀποφασιστική θέση *ἐνάντια* καί μετά νά δημοσιεύσετε τό ὑλικό αὐτό στά σουηδικά κτλ. γιά νά βγάλουν διδάγματα οἱ σκανδιναβοί.

* — «Πρωσική ἐπετηρίδα». *Ἡ Σύντ.*

Θά ἤθελα νά μάθω πιό λεπτομερειακά τή γνώμη Σας πάνω σ' αὐτό.

Κατά τή γνώμη μου, ὁ Bruce Glasier, δέν εἶναι κατάλληλος συνεργάτης: παρόλο πού ἔχει προλεταριακή φλέβα, ὡστόσο εἶναι ἀνυπόφορος ὀπορτουνιστής. Εἶναι ἀμφίβολο ἄν μπορεῖ κανείς νά συμβαδίσει μαζί του: μέσα σέ 2 μέρες θά κλάψει καί θά πεῖ ὅτι τόν «παρέσυραν», ὅτι αὐτός δέν ἐπιθυμεῖ οὔτε καί ἀναγνωρίζει τίποτε τό παρόμοιο.

Μήπως εἴδατε τό βιβλίο τοῦ Ντάβιντ καί τό σχόλιό του γιά τή διακήρυξή μας; [99]

Μήπως ὑπάρχει στίς σκανδιναβικές χῶρες ὑλικό γιά τήν πάλη τῶν *δυό ρευμάτων* πάνω στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στόν πόλεμο; Δέν εἶναι δυνατό νά συγκεντρωθεῖ συγκεκριμένο ὑλικό (σχόλια, ἐκτιμήσεις, ἀποφάσεις) μέ ἀκριβή ἀντιπαράθεση *στοιχείων* σχετικά μέ τίς τάσεις καί τῶν δυό ρευμάτων; Τά στοιχεῖα ἐπιβεβαιώνουν (κατά τή γνώμη μου, ναί) ὅτι οἱ ὀπορτουνιστές, ἄν τούς πάρει κανείς σάν *ρεῦμα* — γενικά, > σωβινιστές ἀπ' ὅ,τι οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες; Πῶς σκέπτεστε Σεῖς, δέν θά ἦταν δυνατό νά μαζέψετε καί νά ἐπεξεργαστεῖτε τέτιο ὑλικό γιά τό *«Κομμουνίστ»;*

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι κάθε καλό. *Ν. Λένιν*

P. S. Ποιός εἶναι αὐτός ὁ Σάου-Ντεσμόντ, πού ἔκανε διάλεξη στίς σκανδιναβικές χῶρες; Δέν ὑπάρχει ἡ διάλεξή του στά ἀγγλικά; Εἶναι συνειδητός ἐπαναστάτης ἤ à la 'Ερβέ;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 22 τοῦ Μάη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Χριστιανία ('Οσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

74

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Dear friend! *

Σᾶς ἔγραψα δυό φορές, ὅμως ἐδῶ, ὁμολογῶ, λίγα νέα ὑπάρχουν. 'Από τή Ρωσία ἔχουμε καλούτσικες ειδήσεις, ὅμως ἐλπίζω ὅτι γρήγορα θά τίς διαβάσετε μόνη Σας ὅλες ὅταν ἔρθετε. Γιατί δέν γράφετε

* — 'Αγαπητή φίλη! *Η Σύντ.*

οὔτε μιά λέξη ποιά μέρα ὅρισε γιά θεραπεία ὁ ὀδοντογιατρός Σας; ἤ ἔστω περίπου; Πρέπει νά ἔρθετε ἤ μέ τό ταχυδρομεῖο (μέχρι τό Flühli — δυό φορές τήν ἡμέρα, στίς 9 ἡ ὥρα τό πρωί καί στίς 4 τό ἀπόγευμα ἀπό τό Schüpfheim, ἐνῶ μέχρι ἐμᾶς, μέχρι τό *Sörenberg,* μόνο μιά φορά τήν ἡμέρα, στίς 9 τό πρωί ἀπό τό Schüpfheim). Γιά τό πρωινό ταχυδρομεῖο (δηλαδή γιά τήν ταχυδρομική ἅμαξα) πρέπει, *νομίζω,* νά ξεκινήσετε ἀπό τή Βέρνη στίς 5½ τό *πρωί* καί νά περιμένετε *1½ ὥρα* στό Schüpfheim. Ἄν ὅμως ξεκινήσετε στίς 2.05 ἀπό τή Βέρνη, ὅπως ἐμεῖς, τότε ἡ ταχυδρομική ἅμαξα θά πάει μόνο μέχρι τό Flühli· παραπέρα πρέπει νά νοικιάσετε ἄλογα (γι' αὐτό νά *τηλεφωνήσετε* ἀπό τό Schüpfheim — ἐκεῖ ὑπάρχει ἕνα ρεστοράν ἀπέναντι ἀπό τό σταθμό. Ὁ ἐστιάτορας ἔναντι 10 πφ. θά τηλεφωνήσει ἐδῶ σέ μᾶς, *Hotel Marienthal* in Sörenberg, νά πεῖ ὅτι ἔρχονται *πρός ἐμένα* καί ἄς στείλουν ἄλογο. Τότε ἀκριβῶς προλαβαίνουν στό Flühli νά ἔρθουν ἀπό δῶ καί νά Σᾶς μεταφέρουν ἀπό τό Flühli ἐδῶ).

Μέ τό ταχυδρομεῖο στοιχίζει 1 frs καί 20 μέχρι τό Flühli + 2 frs ἀπό τό Flühli μέχρι τό Sörenberg.

Τό ντόπιο ἄλογο ἀξίζει 4 frs γιά 1 ἄνθρωπο (6 frs γιά 2) ἀπό τό Flühli μέχρι τό Sörenberg.

Τό γράμμα Σας ἄγνωστο γιατί πῆγε στή Λουκέρνη. Δέν καταλαβαίνω, γιατί. Μήπως γιατί γράψατε τό Sörenberg στή σειρά; Ἤ μήπως χρειαζόταν νά προσθέσετε *via Schüpfheim;*

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Γρήγορη ἀντάμωση. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Χθές ἔγραψα στόν Γκριγκόρι γιά τήν πρόσκληση τοῦ Γκρίμμ στό *«Κομμουνίστ».* Σήμερα διάβασα στή *«Νάσε Σλόβο»* [100] τήν ἀπάντηση τοῦ Τρότσκι (στό «Κομμουνίστ»). Πρέπει νά εἴμαστε *ἐξαιρετικά προσεκτικοί* ἄν καλέσουμε τόν Γκρίμμ γιά νά μή μᾶς ἀρνηθεῖ. Πέστε το αὐτό στόν Γκριγκόρι.

Ἀκόμη μιά παράκληση: ὅταν δεῖτε τόν Κασπάροφ, παρακαλέστε τον νά βρεῖ τήν *ἐπίσημη* διεύθυνση τοῦ γραφείου (στή Γενεύη; ἤ στή Βέρνη;) πού ἀναλαβαίνει τήν ἀποστολή *χρημάτων* στούς ρώσους αἰχμαλώτους στή Γερμανία (καί χρημάτων καί γραμμάτων, ἰδιαίτερα ὅμως χρημάτων). Ἔχει ἰδιαίτερα σημασία νά ἔχει κανείς τήν ἐπίσημη ἀκριβῶς διεύθυνση, γιά νά μπορῶ νά ἀπευθυνθῶ ἐκεῖ καί νά εἶμαι σίγουρος ὅτι τά χρήματα δέν θά χαθοῦν.

Ἀκόμη μιά παραγγελία (ἔ-ἔ! θά Σᾶς πνίξει ἐντελῶς ὁ σωρός τῶν πραγμάτων καί τῶν ἐντολῶν μας, ἄ;): ἀγοράστε κιτρικό ὀξύ σέ

κρύσταλλα (Zitronensäure). Εἶναι ἄσχημο: νά πᾶς στό ἐξοχικό σπίτι *ἀργότερα* ἀπό τούς ἄλλους!!

Καί ἀπό τό Neufchâtel *ἀπάντηση ἀκόμη δέν ὑπάρχει* [101].

Θαυμάσια! Au revoir *.

Δικός Σας *Λένιν*

Ἂν βρεῖτε εὐκαιρία, ρωτεῖστε τόν Ράντεκ πρίν τήν ἀναχώρηση, ἄν θέλει νά ἔρθει. Ἂν θέλει, θά τόν *προσκαλέσουμε*.

Φέρτε 15-20 ἀντίτυπα τῆς «Ἀνακοίνωσης» τοῦ «Κομμουνίστ» [102].

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 4 τοῦ Ἰούνη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

75

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Dear friend!

I am astonished that we have had no news from you many days. I hope it is because you will come soon **. Ἀκόμη μιά παραγγελία — ἄν βαρεθήκατε τίς παραγγελίες τοῦ ἐξοχικοῦ σπιτιοῦ (νιώθω τύψεις συνείδησης, γιατί κουραστήκατε πολύ ἐξαιτίας τους) τότε νά τίς ἀφήσετε, θά παραγγείλω ἀπό δῶ — ἄν περάσετε κοντά στό Kaiser, ρωτεῖστε γιά *ὑποδείγματα* μεγάλων φακέλλων (σέ σχῆμα τοῦ ἐσώκλειστου φύλλου χάρτου ἤ διπλωμένου στά δυό *στό μῆκος*, ἤ καί στό πλάτος) γιά ἀποστολή τῶν πολυσέλιδων χειρογράφων. Ἀγοράστε τέτιους φακέλλους μερικές δεκάδες: *30*. Σ' αὐτό τό κατάστημα ὑπάρχουν ὑποδείγματα *κάθε εἴδους* φακέλλων (μοῦ χρειάζονται *γερά* καί ἀπό τά γερά τά φτηνά) μέ τιμή γιά 10, 50, 100 κομμάτια.

Ἐδῶ ἔχουμε πάλι βροχές. Ἐλπίζω ὅτι ἡ ἐπουράνια γραμματεία θά χύσει ὅλο τό περίσσιο νερό ὥς τόν ἐρχομό Σας, καί τότε θά ἔχουμε καλό καιρό.

Διαλέξατε ἄραγε γιά Σᾶς καλά γαλλικά λογοτεχνικά βιβλία στή βιβλιοθήκη (Stadtbibliothek ***); Διάβασα ἐδῶ τίς

* — Ἀντίο. *Ἡ Σύντ.*

** — Ἀγαπητή φίλη! Μοῦ προξενεῖ κατάπληξη γιατί πολλές μέρες ἤδη δέν ἔχω ἀπό Σᾶς νέα. Ἐλπίζω ὅτι αὐτό συμβαίνει ἐπειδή θά ἔρθετε σύντομα. *Ἡ Σύντ.*

*** — βιβλιοθήκη τῆς πόλης. *Ἡ Σύντ.*

«Chatiments» * τοῦ Οὐγκώ. Ἔμεινα ἱκανοποιημένος. Εἶμαι ἀγανακτισμένος *γιατί δέν ἀπάντησαν ἀκόμη* ἀπό τή βιβλιοθήκη τῆς Νευσατέλλης!!

Au revoir **.

Δικός Σας *Λένιν*

Ἀκόμη μιά παραγγελία: στήν περίπτωση πού θά κάνουμε *μεγάλους* περιπάτους (ὄχι, ἴσως, ἀλλά πιθανό νά καταφέρουμε πότε-πότε) καλά εἶναι νά ξέρουμε τί συνθῆκες ὑπάρχουν στό Hütten (Cabanes) — σπιτάκια στά βουνά μέ κρεβάτια — πού ἔκανε ἡ ἐλβετική λέσχη τῶν «ἀλπινιστῶν». Πηγαίνετε στό γραφεῖο τῆς λέσχης αὐτῆς στή Βέρνη (τή διεύθυνση δέν τήν ξέρω: στό Verkehrsbureau - bureau de renseignements *** θά Σᾶς ποῦν), πάρτε τουριστικούς ὁδηγούς καί μάθετε ὅλα λεπτομερειακά. Τακτικά μελετῶ τόν Μπεντέκερ καί «κοιτάζω προσεκτικά» τέτια Cabanes σέ ὕψος 2500-3000 μ. ὄχι μακριά ἀπό μᾶς.

Γιατί δέν γράφετε, τί Σᾶς λέει ὁ ὀδοντογιατρός; Πότε θά ἔρθετε;

Ἄν πηγαίνετε στή Stadtbibliothek, ψάξτε νά βρεῖτε καταλόγους *καλύτερους*. Σχετικά μέ τούς κλασικούς (ποιητές καί πεζογράφους) γάλλους.

P. S. Οἱ πληροφορίες στή «Λέσχη τῶν ἐλβετῶν ἀλπινιστῶν» ἔχουν σκοπό:

1 νά μάθετε τίς τιμές στίς «καλύβες» γιά τά *μή* μέλη τῆς λέσχης.

2 νά μάθετε ἄν γίνονται *ὁμαδικές* ἀναβάσεις σέ μεγάλα ὕψη (3000-3500 μ.), πῶς, πότε κτλ.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 4 τοῦ Ἰούνη 1914
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

76

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Werter Genosse ****!

Τά γράμματά μας, ὅπως φαίνεται, δέν συναντήθηκαν. Τόν ἴδιο καιρό πού μοῦ γράψατε Σεῖς, Σᾶς ἔγραψα ἐγώ (μιά κάρτα), στέλνοντας τή Συλλογή [103]. Ἐλπίζω νά τήν πήρατε.

Σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν:

---

* — *«Τιμωρίες»*. *Ἡ Σύντ.*

** — Ἀντίο. *Ἡ Σύντ.*

*** — Γραφεῖο σιδηροδρομικῆς κίνησης — γραφεῖο πληροφοριῶν. *Ἡ Σύντ.*

**** — Ἀξιότιμε σύντροφε! *Ἡ Σύντ.*

Ἐγώ δέν εἶμαι μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου **ἀπό τό 1912** (ἀπό τήν ΚΕ μέλος τοῦ ΔΣΓ εἶναι ὁ Μαξίμοβιτς, στό Λονδίνο, ἀπό τό 1912) [104]. Ὅμως, φυσικά, ἐξονόματος τῆς ΚΕ ἐδῶ μέ τόν Γκριγκόρι θά κάνουμε ὅλα τά ἀπαραίτητα, ὅ,τι χρειαστεῖ.

Γράφετε ὅτι ὁ «Grimm macht das (= παράκαμψη τῆς ΚΕ;) ohne Absicht» *...

Χμ, χμ! Es scheint mir wenig glaubhaft zu sein. Ist Grimm wirklich ein Kind? *Nach* zwei Konferenzen in Bern?? ** [105]

Φυσικά, Ἐσεῖς πού εἶστε στή Βέρνη τά βλέπετε καλύτερα τά πράγματα καί θά χαιρόμουν, ἄν ἀποδειχνόταν ὅτι ἐγώ κάνω λάθος καί Σεῖς ἔχετε δίκιο.

Συνεπῶς, *ἄν* ὁ Grimm macht *das* ohne Absicht, τότε τό πράγμα εἶναι ἁπλό: ὁ Grimm **πρέπει νά γράψει** στήν ΚΕ (ἡ ἐπίσημη διεύθυνση δημοσιεύεται στό ΚΟ μας — Bibliothèque russe. 7. Rue Hugo de Senger. 7. *Genève*. Für das Kom. Central).

(Μπορεῖ φυσικά καί στή δική μου διεύθυνση· αὐτή εἶναι πιό κοντά.)

Ὁ Grimm, **μή** κάνοντας αὐτό, φέρνεται *ὄχι τίμια* (γιατί μέ τό νά γράφει στό *Λονδίνο* στόν Μαξίμοβιτς σημαίνει ὅτι χάνει καιρό καί κινδυνεύει νά χάσει τό γράμμα: ἡ ἀστυνομία θά τό πιάσει!).

Καί εἶναι ἀνάρμοστο νά τοῦ τό ὑποδείξουμε ἐμεῖς αὐτό. Δέν θέλουμε νά γίνουμε φόρτωμα. *Δέν μποροῦμε* νά τό κάνουμε αὐτό.

Τώρα στήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Γράφετε: «Da wird Grimm und vielleicht (?? sicher meines Erachtens!) auch andere die Sache so drechseln (nur? richtiger: zertreten und verraten!) wollen, daß nur ein Aktionsprogramm (soll heissen: Ermattungsprogramm, πρόγραμμα ἄρνησης τῆς πάλης, πρόγραμμα σπασίματος τῆς διάθεσης τῶν ἐργατῶν *γιά* ἐπανάσταση, πρόγραμμα *καθησύχασης* τῶν ἐργατῶν μέ *ἀριστερές* φράσεις) für die Stunde kommt» ***.

Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι ἡ «στροφή» τοῦ Κάουτσκι + Μπέρνσταϊν + Σία (500 + 1000 + ;;) εἶναι στροφή κοπριᾶς (= *Dreck)*, πού ἀντιλήφθηκε ὅτι οἱ μάζες δέν θά ὑπομείνουν ἄλλο, ὅτι «πρέπει» νά κάνουν στροφή πρός τά ἀριστερά γιά νά συνεχίσουν νά *ἐξαπατοῦν* τίς μάζες [106].

Αὐτό εἶναι φανερό.

---

* — «Ὁ Γκρίμμ τό κάνει αὐτό (= παράκαμψη τῆς ΚΕ;) ὄχι σκόπιμα». *Ἡ Σύντ.*

** — «Μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτό εἶναι ἐλάχιστα πιθανό. Ἄραγε ὁ Γκρίμμ εἶναι πραγματικά ἀφελής; *Ὕστερα* ἀπό τίς δυό συνδιασκέψεις στή Βέρνη;;». *Ἡ Σύντ.*

*** — «Στήν περίπτωση αὐτή ὁ Γκρίμμ καί ἴσως (;; κατά τή γνώμη μου, σίγουρα!) καί ἄλλοι θά θελήσουν νά μεταστρέψουν τήν ὑπόθεση ἔτσι (μόνο; πιό σωστά: νά τήν καταπνίξουν, νά τήν προδόσουν!), ὥστε στή δοσμένη στιγμή θά προβληθεῖ μόνο τό πρόγραμμα ἐνεργειῶν (πιό σωστά νά τό ὀνομάσουμε: πρόγραμμα ἐξάντλησης...)». *Ἡ Σύντ.*

Καί ὁ Renaudel στήν «L' Humanité» «ἀριστερίζει»!!

Θά συνέλθουν οἱ σκατάνθρωποι, θά ποῦν ὅτι εἶναι «κατά τῆς πολιτικῆς τῆς 4ης Αὐγούστου» [107], ὅτι εἶναι «ὑπέρ τῆς εἰρήνης», «κατά τῶν προσαρτήσεων» καί... καί... μ' αὐτό θά *βοηθήσουν* τήν ἀστική τάξη νά πνίξει τά ἔμβρυα τῆς ἐπαναστατικῆς διάθεσης.

Ἀπό τό γράμμα Σας βγάζω τό συμπέρασμα ὅτι καί Σεῖς ἔτσι σκέπτεστε.

Ergo *, τό πρόγραμμά μας πρέπει νά εἶναι:

1) νά πᾶμε, ἄν μᾶς καλέσουν·

2) νά συσπειρώσουμε *ἀπό πρίν* τούς «ἀριστερούς», *δηλ.* τούς ὀπαδούς *τῶν ἐπαναστατικῶν ἐνεργειῶν*, ἐνάντια στίς κυβερνήσεις *μας*·

3) νά παρουσιάσουμε στούς καουτσκικούς σκατανθρώπους τό *δικό* μας σχέδιο ἀπόφασης (ὀλλανδοί + ἐμεῖς + ἀριστεροί γερμανοί + 0, κι' αὐτό δέν θά εἶναι δυστύχημα, καί *ἀργότερα* θά εἶναι ὄχι μηδέν, ἀλλά τό πᾶν!)·

4) νά παρουσιάσουμε 2-3 ὁμιλητές στή συνδιάσκεψη (ἄν *καταφέρετε* νά εἶστε καί Σεῖς, αὐτό μπορεῖ νά γίνει).

Μήπως μπορούσαμε νά συγκεντρώσουμε *μερικούς* γερμανούς ἀριστερούς *ἐνάντια* στόν Κάουτσκι καί Σία; *ὑπέρ ἑνός παρόμοιου* προγράμματος;

Γράψτε ὅ,τι σκέπτεστε γιά τό πρόγραμμα αὐτό. Ἡ οὐσία του εἶναι = ἐνάντια στό κουτό καί προδοτικό σύνθημα τῆς εἰρήνης.

Ἐλᾶτε!

Δικός Σας *Λένιν*

Δέν εἶναι *ἄραγε φανερό* ὅτι ἡ ΟΕ θά εἶναι μέ τόν Drehscheibe-Kautsky & C°??? ** *Ε;*

Εἶστε ἄραγε βέβαιοι ὅτι ὁ Γκρέι + Μπέτμαν-Χόλβεγκ δέν «ἔκαναν νόημα» στούς Ζύντεκκουμ + Βαντερβέλντε: εἶναι καιρός, παιδιά, νά ταχθοῦμε *ὑπέρ* τῆς εἰρήνης, γιατί ἀλλιῶς θά ἔχουμε ἐπανάσταση;;;

P. S. Σέ μᾶς στό ξενοδοχεῖο (Hotel Marienthal) ὑπάρχει *τηλέφωνο* (ἀρ. 111). Ἄν ἔχετε κάτι τό ἐπεῖγον, τηλεφωνεῖστε — στίς 8½ ὥρα τό πρωί εἶμαι *πάντα* στό σπίτι.

P. P. S. Στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, τό ἐπισυναπτόμενο, ἀφοῦ τό διαβάσετε ***.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Ἰούνη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Συνεπῶς. *Ἡ Σύντ.*

** — ἀνεμοδείκτη-Κάουτσκι καί Σία;;; *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Ντ. Βάινκοπ (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 83-84). *Ἡ Σύντ.*

77

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Ὁ ἀνεμοδείκτης (Drehscheibe) — Κάουτσκι καί Σία θέλουν τώρα μέ τή βοήθεια μιᾶς ἀριστερῆς φρασεολογίας καί μιᾶς καθαρά φραστικῆς ἀπομάκρυνσης ἀπό τήν «πολιτική τῆς 4ης Αὐγούστου» νά «πνίξουν» τήν ἐπαναστατική ἀναταραχή πού ἔχει ἀρχίσει. Σήμερα ἐμεῖς εἴμαστε ὑπέρ τῆς εἰρήνης — θά ποῦν οἱ κύριοι αὐτοί μαζί μέ τόν Ρεννοντέλ καί Σία, προσπαθώντας μέ τόν τρόπο αὐτό νά ἱκανοποιήσουν τίς ἐπαναστατικές μάζες.

Μιλοῦν γιά συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν καί εἶναι *περισσότερο ἀπό πιθανό* νά χρησιμοποιήσουν τά βρώμικα αὐτά ἀνθρωπάκια τύπου Μπέρνσταϊν — Κάουτσκι μιά τέτια συνδιάσκεψη γιά νά ἐξαπατήσουν ξανά τίς μάζες μέ τή βοήθεια τοῦ «παθητικοῦ ριζοσπαστισμοῦ».

Εἶναι πολύ πιθανό οἱ ἔξυπνοι πολιτικοί ἄνδρες καί *τῶν δυό ἐμπόλεμων ὁμάδων* νά μήν ἔχουν *καμιά* ἀντίρηση στήν προσπάθεια νά καταπνίξουν μέ τό ἠλίθιο «πρόγραμμα εἰρήνης» τήν ἐπαναστατική ἀναταραχή πού ἀρχίζει.

Δέν ξέρω ἄν εἶναι ἀρκετά ἰσχυροί σήμερα οἱ γερμανοί ἀριστεροί γιά νά ἀχρηστεύσουν τίς μανοῦβρες τῶν παθητικῶν (καί ὑποκριτῶν) αὐτῶν «ριζοσπαστῶν». Ὡστόσο ἐσεῖς κι' ἐμεῖς εἴμαστε *Κόμματα αὐτοτελῆ*. Ἐμεῖς κάτι πρέπει νά κάνουμε: νά ἐπεξεργαστοῦμε τό πρόγραμμα τῆς ἐπανάστασης, νά ξεσκεπάσουμε τό ἠλίθιο καί ὑποκριτικό σύνθημα τῆς εἰρήνης, νά τό στηλιτεύσουμε, νά τό ἀπορίψουμε, νά μιλήσουμε στούς ἐργάτες παστρικά, νά τούς ποῦμε τήν *ἀλήθεια* (χωρίς τά πρόστυχα τερτίπια τῆς διπλωματίας τῶν αὐθεντιῶν τῆς ΙΙ Διεθνοῦς). Καί νά ποιά εἶναι ἡ ἀλήθεια: ἤ θά ὑποστηρίξουμε τήν ἐπαναστατική ἀναταραχή πού ἀρχίζει καί θά τή βοηθήσουμε (καί γι' αὐτό χρειάζεται τό σύνθημα τῆς ἐπανάστασης, τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἡ παράνομη ὀργάνωση etc.), ἤ θά τήν πνίξουμε (καί γι' αὐτό χρειάζεται τό σύνθημα τῆς εἰρήνης, ἡ «καταδίκη» τῶν «προσαρτήσεων», ἴσως καί ὁ ἀφοπλισμός etc. etc.).

Ἡ ἱστορία θά ἀποδείξει ὅτι δίκιο ἔχουμε ἐμεῖς, δηλ. οἱ ἐπαναστάτες γενικά καί ὄχι ὑποχρεωτικά ὁ **Α** ἤ ὁ **Β**.

Θά ἤθελα νά ξέρω, εἴσαστε Σεῖς (τό κόμμα Σας) σέ θέση νά στείλετε ἀντιπρόσωπό σας (πού νά κατέχει μιά ἀπό τίς τρεῖς βασικές γλῶσσες); Καί τί πιστεύετε, εἶναι δυνατό νά προτείνουν καί τά

δυό *Κόμματά* μας ἐπίσημα (γραπτά ἤ προφορικά, καλύτερα: *καί προφορικά)* μιά ἀπό κοινοῦ διακήρυξη (ἤ ἀπόφαση);

Ἄν συναντᾶτε *μόνο* χρηματικές δυσκολίες, τότε πληροφορεῖστε μας συγκεκριμένα πόσα χρειάζονται: μπορεῖ νά βρεθεῖ ὁ τρόπος νά Σᾶς βοηθήσουμε.

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Ἡ διεύθυνσή μου:

Wl. Uljanow
Hotel Marienthal in *Sörenberg*
(Kanton Luzern). Schweiz.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 19 τοῦ Ἰούνη καί 13 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε στό Ζβόλλε (Ὁλλανδία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1949 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 21

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

78

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἀγαπητέ φίλε!

Στέλνω ἕνα σχόλιο γιά τό περιοδικό «Κομμουνίστ», στή «Στήλη τῆς βιβλιογραφίας», ἄν θά ὑπάρχει τέτια, ἄν ὄχι σάν ξεχωριστό σχόλιο [108].

Στεῖλτε τό φύλ. ἀρ. *2* τῆς ἐφημερίδας *«Ἰζβέστιγια τῆς ΟΕ»* [109]· δέν τό ἔχω.

Δέν πῆρα [110] οὔτε τή συλλογή (τῶν καντέτων), οὔτε τό ἄρθρο τῆς Κολλοντάι.

«Neue Zeit» θά Σᾶς στείλω πρόθυμα, ὅμως μέ τόν ὅρο ὅτι θά ἀπαλλαγεῖτε ἀπό τόν ἀνυ-πό-φορο *ἐγωισμό* Σας. Σᾶς ἔγραψα γιά ὅλα τά νέα βιβλία, ἐνῶ Ἐσεῖς οὔτε ἕνα βιβλίο (πού ἀγοράσατε ἀπό τόν Φράνκ) *δέν ἀναφέρατε!!!*

Στόν Γιούρι ἔστειλα χθές κάρτα στήν Friedrichstrasse: ἄν δέν ἔφτασε, ἄς τή ζητήσει ἀπό τό ταχυδρομεῖο. Εἶμαι ἀγανακτισμένος γιατί δέν ἀπαντάει ὁ Γιούρι, δέν βλέπω ἄρθρα γιά τό «Κομμουνίστ».

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λ.*

Ἐπισυνάπτω ἕνα γράμμα. *Νά τό ἐπιστρέψετε.*

Νά ἐπιστρέψετε τήν ἀπόφαση τῆς Λέσχης τῶν διεθνιστῶν [111] καί τό *ἄλλο* ὑλικό πού Σᾶς ἔστειλα.

Σχετικά μέ τό ΚΟ δέν ξέρω: νά βλέπαμε τήν *«Ἰζβέστιγια»*.

Δέν ἔχω τή διεύθυνση τοῦ Π. Π. *.

Ἡ διεύθυνση: Mr. *Metchériacoff Montpellier* 6 rue J. Draparnaud. 6.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 24 τοῦ Ἰούνη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ
στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

79

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Θά μπορούσατε νά μοῦ στείλετε τό δεύτερο φύλλο τῆς «Ἰζβέστιγια τῆς ΟΕ»; Μοῦ χρειάζεται πάρα πολύ. Ἐλπίζω ὅτι ἔχετε χρήματα γιά νά μᾶς στείλετε *ὅλες* τίς νέες ἐκδόσεις πού βγαίνουν στή Γενεύη; Ἄν δέν ἔχετε, Σᾶς παρακαλῶ, νά γράψετε: θά στείλουμε ἀμέσως.

Πῶς τακτοποιηθήκατε τό καλοκαίρι; Πηγαίνετε μέ τό ποδήλατο; Σᾶς συμβουλεύω περισσότερο νά πηγαίνετε (καί νά κάνετε μπάνιο, ἄν μπορεῖτε) — θά γίνετε καλά. Πολλούς χαιρετισμούς στήν Ὄλγα. Ἡ Ν. Κ. τό ἴδιο.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἐδῶ σέ μᾶς ἡ θεραπεία τῆς Νάντιας πάει, ὅπως φαίνεται, ὄχι ἄσχημα.

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Ἰούνη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ
(Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

80

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἀγαπητέ φίλε!

Στέλνω τό *«Neue Zeit»*.

Διάβασα τήν *«Ἰζβέστιγια»*. Θαῦμα! Ἰδιαίτερα γιά τή *«Νάσε Σλόβο»* [112]. Τώρα εἶναι ἀπαραίτητο τό ΚΟ.

---

* Πρόκειται γιά τόν Π. Π. Μάσλοφ. *Ἡ Σύντ.*

Γράψτε γιά τό σχέδιο κατανομῆς τῶν θεμάτων. Ἐγώ θά ἤθελα νά γράψω γιά τήν «ἥττα» καί γιά τή συμμαχία τοῦ Πότρεσοφ + ΟΕ + Τσχεΐτζε vs * «Νάσε Σλόβο».

Σχετικά μέ τόν «ἐγωισμό» κάνετε... μικρή διαστρέβλωση. Ἐσεῖς μοῦ στείλατε *ἀπ' αὐτά πού ἔχετε*. Ἐνῶ ἐγώ δέν εἶχα τίποτε!! Ἐγώ Σᾶς ἔστειλα ὅλους τούς τίτλους τῶν νέων ἐκδόσεων, ἐνῶ Ἐσεῖς *μέχρι τώρα* δέν μοῦ στείλατε **οὔτε ἕναν**.

Πῆρα τό τεῦχ. 2 τοῦ «Νάσε Ντιέλο» [113]. Θά τό στείλω μόλις τό διαβάσω καί τό χρησιμοποιήσω.

Τί εἶναι αὐτή ἡ ἱστορία μέ τό ἄρθρο τοῦ Ράντεκ; Μήπως μᾶς γελάει; Μέ τόν Ἀλεξάντρ κάνουμε διαπραγματεύσεις. Ἐσεῖς τί κάνετε;

Γιά τά βύσσινα ὅλοι (ὄχι μόνο οἱ ντάμες) θά εἶναι ὑπερευγνώμονες.

Γιατί σιωπᾶτε γιά τόν ἐρχομό Σας ἐδῶ γιά νά πᾶτε στό Ρότχορν;

Μέ πολλούς salut!

Ν. Λένιν

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 24 τοῦ Ἰούνη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

81

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Πῆρα τό ἄρθρο, τό διάβασα καί τό στέλνω στόν Μπουχάριν.

Ἀπό τό σχόλιο γιά τόν Τρότσκι τώρα πρέπει, φυσικά, νά βγάλουμε τό μέρος γιά τίς ψήφους μέσα στό *«Κομμουνίστ»*. Ὅμως πρέπει ἄραγε νά βγάλουμε ὅλα γιά τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε; Μά σ' αὐτό βρίσκεται ἡ *ο ὐ σ ί α* τῆς πολιτικῆς κατάστασης καί γιά ἀρκετό καιρό!

Γιά τά βύσσινα *ὅλοι* εὐχαριστοῦν πάρα πολύ!

Νέες εἰδήσεις **δέν ἔχω** *οὔτε* γαλλικές, οὔτε κανενός ἄλλου εἴδους, ἔτσι ὥστε πάνω στό σημεῖο αὐτό ὅσο καί νά στριφογυρίζετε δέν θά ξεφύγετε.

«Ἡ ὀνομασία»: *La Chesnais:* «Le groupe socialiste du Reichstag et la déclaration de guerre» (Paris. 1915 «L' Humanité», 1 fr. 50) **.

Θά παρακαλέσω τόν Γκρίσα νά στείλει.

* — versus — σέ σχέση μέ τή. *Ἡ Σύντ.*

** — *Λά-Σενέ.* «Ἡ ὁμάδα σοσιαλιστῶν τοῦ Ράιχσταγκ καί ἡ κήρυξη τοῦ πολέμου» (Παρίσι, 1915, «Οὐμανιτέ», 1 φρ. 50). *Ἡ Σύντ.*

Στέλνω τό γράμμα τοῦ Ράντεκ: ἐγώ τοῦ γράφω * ὅτι *ὁ Γκρίμμ πρέπει νά γράψει στήν ΚΕ.* Ἐμεῖς δέν πρέπει νά τοῦ ὑποδείξουμε αὐτό. Ἡ στροφή τοῦ Κάουτσκι καί Σία εἶναι στροφή σ..., γιά νά *ἀποσπάσουν* τούς ἐργάτες μέ ἀριστερές φράσεις *ἀπό* τήν ἐπανάσταση. Αὐτό εἶναι φανερό.

Στήν Ε. Φ. ἔστειλα τηλεγράφημα, καλώντας την ἐδῶ, καί γράμμα. Πόστα νά μή τῆς δοθοῦν, ὅμως πρέπει φυσικά νά συμφιλιωθοῦμε κι' ἐμεῖς ἀπό καιρό πιά «συμφιλιωνόμαστε». Πιό καλά θά ἦταν ἄν ἐρχόσασταν ἐδῶ μέ τό ποδήλατο. Μέσω τοῦ Schüpfheim αὐτό εἶναι *ἐντελῶς* δυνατό (τόν κατήφορο σέ 20 λεπτά μέχρι τό Flühli!!). Στεῖλτε τόν ἀριθ. τηλεφώνου Σας (ἤ τοῦ γείτονα): καί τότε θά Σᾶς τηλεφωνοῦσα πότε θά ἔρθει ἐδῶ ἡ Ε. Φ. Τό τηλέφωνό μας εἶναι *ἀριθ. 111* (Hotel Marienthal).

Ἡ πιό κατάλληλη ὥρα νά τηλεφωνήσετε εἶναι στίς 8½ τό πρωί. Ἄν *δέν* στείλετε τόν ἀριθ. τηλεφώνου Σας, τότε θά Σᾶς στείλω τηλεγράφημα (Kommt ** τήν τάδε ἡμέρα): Αὐτό θά σημαίνει, ἐλᾶτε νά συναντηθεῖτε μέ τήν Ε. Φ.

Χαιρετισμούς σέ ὅλους!

Δικός Σας *Ν. Λ.*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

82

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Μοῦ ἔκανε μεγάλη κατάπληξη ὅτι Ἐσεῖς — γιά λόγους πού δέν τούς καταλαβαίνω — περιφρονήσατε τή συνάντηση.

Δέν χρειάστηκε νά συμφιλιωθοῦμε, γιατί οἱ προσκαλεσμένοι ἦταν ἐξαιρετικά ἥσυχοι (μόνο τόν Κάμενεφ ἕνας προσκαλεσμένος θέλει νά τόν διαγράψει ἀπό τό Κόμμα). Συμφωνήσαμε θαυμάσια (χωρίς πόστα) [114].

Ἡ μετάφραση τοῦ Ράντεκ δέν εἶναι καί τόσο καλή (τό Ι μέρος εἶναι ἀνιαρό) (ὅμως παρόλα αὐτά *χρειάζεται* γιά σοβαρότητα) τήν ἔστειλα στόν Ν. Ι. [115].

Γιά νά μήν ξεχάσω! Οἱ προσκαλεσμένοι μέ ἔπεισαν ὅτι *δέν ἀξίζει* νά μιλήσουμε *στόν Τύπο* γιά τίς διαφωνίες μας στή Συντακτι-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 80-82. *Ἡ Σύντ.*
** — Ἐλᾶτε. *Ἡ Σύντ.*

κή ἐπιτροπή τοῦ «Κομμουνίστ» (γιά τό ὁποῖο ἐγώ καί Σεῖς ψηφίσαμε κατά τοῦ Τρότσκι). Ἔχουν δίκιο. *Σβῆστε το!!*

Ἐνῶ γιά τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε [116] πρέπει νά ἀρχίσει *ἐκστρατεία ἐνάντια*. Καί γι' αὐτό ἐγώ (μέ τήν ἀφαίρεση τοῦ μέρους γιά τήν ψηφοφορία) βάζω *ξανά* ζήτημα γιά τό μικρό μου ἄρθρο «Ὠφέλιμη πείρα» (ἡ συζήτηση μέ τούς προσκαλεσμένους ἀπόδειξε καί πάλι ὅτι *ὅλη ἡ οὐσία* τώρα βρίσκεται στήν ὁμάδα Τσχεΐτζε).

Στόν Ν. Β. Μάσλοφ κανένας δέν ἀπαντάει ἀπό μᾶς. Μήπως θά μποροῦσε ὁ Ράντεκ νά γράψει ἔστω καί βιβλιοκρισία; [117]

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Ὁ Ράντεκ κάπως σιωπᾶ!! Θά περιμένω ἀκόμη.

Πήρατε τό τεῦχος 2 τοῦ «Νάσε Ντιέλο» καί τῆς «Ἰζβέστιγια»;

Μήπως θά ἔπρεπε νά μεταφράσουμε τό κεφάλαιο ἀπό τόν Γκόρτερ γιά τόν Κάουτσκι καί Σία; Πρέπει!

Στέλνω τό ἄρθρο τοῦ Ἀμπράμ [118]. *Ἐγώ εἶμαι ὑπέρ*. Μᾶς χρειάζονται πάρα πολλά *στοιχεῖα*, καί ὄχι μόνο ἡ τακτική. *Αὐτός ἔχει μιά χρήσιμη συγκέντρωση στοιχείων*. Σέ ὁρισμένα σημεῖα ἔκανα διορθώσεις. Συμβουλεύω νά ὑπογράψει ὁ Α. Μπ. γιά συνωμοτικούς λόγους (ἀσφάλεια τοῦ ἀρθρογράφου).

P. S.

Σέ περίπτωση ἐρχομοῦ συμπληρώνω: Schüpfheim — 720 μέτρα, Flühli — 8 χλμ ἀπ' αὐτό — 893 μέτρα καί Sörenberg σέ 10 χλμ ἀπό τό Flühli — 1165 μ. Δρόμος *ἁμαξιτός* (μπορεῖτε *νά πᾶτε μέ τό ποδήλατο* πάνω ἀπό τό ⅓ τοῦ δρόμου ἀπό τό Flühli μέ τό Sörenberg. (Ὁ κατήφορος μέχρι τό Flühli = 20 λεπτά μέ τό ποδήλατο).

P. S. Τί καθυστερεῖ τίς διαπραγματεύσεις Σας μέ τόν Γιούρι σχετικά μέ τά χρήματα γιά τά μεταφορικά; Ὁ Ἀλεξάντρ ἑτοιμάζεται. Γράψτε, *πόσα* καί *πότε* μποροῦμε νά πάρουμε.

P. S. Τί βγῆκε μέ τή συνεργασία τοῦ Καρπίνσκι; Αὐτός φαίνεται *θίχτηκε*.

Τά προηγούμενα γράφτηκαν χθές.

Δέν πρόλαβα νά τά στείλω χθές. Πῆρα τή «Vorwärts» + Adler. *Εὐχαριστῶ πολύ!*

Ὁ Ν. Ι. ζητάει τό ἄρθρο τοῦ Ἀμπράμ.

Στέλνω τό ἄρθρο καί τή βιβλιοκρισία τοῦ Ν. Ι. (μέ τίς παρατηρήσεις) [119].

Ἡ βιβλιοκρισία συνιστῶ νά μπεῖ στά *σχόλια*. Φυσικά, ἐφόσον

πρέπει νά κάνουμε ἐκλογή, ἐγώ εἶμαι ὑπέρ τοῦ *Ν. Ι.* καί ὄχι ὑπέρ τοῦ Ἀμπράμ.

Στέλνω τό γράμμα τοῦ Ράντεκ. Κατά τή γνώμη μου, πρέπει ὁπωσδήποτε νά καταπιαστοῦμε μέ ὅλες τίς δυνάμεις μέ τό σχέδιο τῆς μπροσούρας [120]. *Γράφω στόν Ράντεκ.*

Προτείνω νά ἐκδόσουμε τό «Ἡ στάση τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στόν πόλεμο»: 1) τή Διακήρυξη· 2) τήν Ἀπόφαση· 3) Ἄρθρο, εἰδικά γραμμένο γιά τά συνθήματα etc.: 4) Τό ἴδιο — γιά τήν ἱστορία τῆς διάσπασης τοῦ ΣΔΕΚΡ καί γιά τή *ΡΣΔΕ ὁμάδα* ((τά ἄρθρα ἀπό τό ΚΟ δέν κάνουν *καθόλου)).* Ἐλᾶτε νά συνεννοηθοῦμε μέ γράμματα καί *νά μοιράσουμε τά θέματα.*

Θά δόσει ἄραγε ὁ Γιούρι χρήματα γιά τήν μπροσούρα αὐτή; *Ἔχει μεγάλη σημασία.*

Χαιρετισμούς σέ ὅλους! Δικός Σας *Λένιν*

Μήπως ἔχετε τό περιοδικό «Βοπρόσι Στραχοβάνιγια» [121], τά τεύχη 3, 4; Ἄν δέν τά ἔχετε, θά τά στείλουμε.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

83

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Πρός τόν Γκριγκόρι

Τό τέλος τοῦ ἄρθρου Σας (Λέμπεργκ) etc. πολύ Σᾶς συνιστῶ νά τό ἀλλάξετε *πολύ (δέν εἶναι καλό νά πέφτουμε ἐδῶ* στό πάθος — *παίρνει τόνο ὄχι σωστό).*

Προσθέστε τήν ἀπάντηση τοῦ δεύτερου φύλλου (τῆς «Ἰζβέστιγια») κατά σημεῖα συμφιλίωσης τῆς «ΟΕ» τῶν γάλλων σοσιαλσωβινιστῶν μέ τούς γερμανούς σοσιαλσωβινιστές **(ἰδιαίτερα)** τοῦ μπουντοφικοῦ σωβινισμοῦ **(ἀπατεώνας** Ἰόνοφ) τῶν ἀπατεώνων τοῦ Καυκάσου (ὑπέρ τῆς *«ἑνότητας»* μέ τόν Ἄν!!)

(Σημειώσεις ἤ P. S.).

Ἡ Νάντια εἶναι κατάπληκτη πού δέν τῆς ἐπιστρέφετε τό *ἀπαραίτητο* (γιά τό ΚΟ) γράμμα καί δέν *ἀπαντᾶτε!;;!*

Τήν άπάντηση στόν Τρότσκι γιά τήν *ὁμάδα Τσχεΐτζε* θέλω νά ζητήσω νά ψηφιστεῖ στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ *«Κομμουνίστ»* [122]. Ἄς τήν ἀπορίψουν!

(Τότε στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»)

Καί πάλι γιά τό ταξίδι: ἀπό τό Schüpfheim στή Luzern εἶναι *ἐπίσης* κατήφορος — ἴσως μπορέσετε νά κατεβεῖτε μέ τό ποδήλατο *χωρίς νά δουλέψετε τά πηδάλια!*

Στέλνω τρία κομμάτια γιά τό ΚΟ. Ποιός θά πάρει ἐπαφή μέ τό τυπογραφεῖο; Γράψτε.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 11 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

84

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό σημειωματάριο: ἡ Ἰνέσσα παρακαλεῖ νά τό *ἐπιστρέψετε*, ἀφοῦ τό ἀντιγράψετε *.

Στέλνω τό γράμμα τοῦ Βάινκοπ. *Νά τό ἐπιστρέψετε ἀμέσως* (ἄν χρειάζεται, δεῖξτε το στόν Γιούρι). Θά πιαστῶ καί μέ τά δυό χέρια ἀπ' *αὐτόν* τό «μικρό πυρήνα» τῆς ἀριστερῆς Διεθνοῦς. Πρέπει νά τούς πλησιάσουμε *μέ ὅλες τίς δυνάμεις*. Βιάζω τόν Ράντεκ νά μεταφράσει τίς ἀποφάσεις τῆς Βέρνης **.

Στέλνω τήν ἀρχή τοῦ *πρόχειρου* τῆς μπροσούρας γιά νά «δοκιμάσουμε» πῶς θά δουλέψουμε παραπέρα καί νά ἔχουμε ἕνα *«ὁλοκληρωμένο»* πράγμα δυό συγγραφέων (δεῖξτε το, *ἄν χρειάζεται*, στόν Γιούρι: πιθανόν, γιά ἕνα *τέτιο* πράγμα νά δόσουν παραδάκια; Ἄν δέν δόσουν, δέν χρειάζεται νά δείξετε τό πρόχειρο) [123].

Τά σχόλια στεῖλτε τα σέ *ἰδιαίτερο* χαρτί.

Ἐπιστρέψτε τα ἀμέσως.

---

* Γιά ποιό πράγμα γίνεται λόγος, δέν ἔγινε δυνατό νά ἐξακριβωθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 161-167. *Ἡ Σύντ.*

Νομίζω ὅτι μετά τίς ἀλλαγές μποροῦμε νά ἔχουμε ἕνα ἐκλαϊκευμένο καί σπουδαῖο (καί γιά τή Ρωσία καί γιά τήν Εὐρώπη) σύνολο ἐπιχειρημάτων καί ὑλικῶν.

Χαιρετισμούς. *Λένιν*

Ἄς κάνει ἡ *Ζίνα* ἀκόμη ἕνα ἀντίγραφο τῆς ἔκθεσης γιά τήν «Vorkonferenz [124]. Μά ἀφοῦ πρέπει νά τή στείλουμε!!

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 11 καί 30 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

85

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἔχουμε ἐδῶ τήν Λιουντμίλα (πηγαίνει στή Ρωσία). Ἀπό τό Παρίσι ἔχουμε ἕνα νέο: ὁ Τρότσκι καί Σία θέλουν ἀμέσως μετά τή διεθνή συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν νά ὀργανώσουν συνδιάσκεψη τῶν ρώσων (δηλαδή, ὅπως φαίνεται, τῆς ΟΕ + ΚΕ + «Νάσε Σλόβο»). Στήν ἀρχή στή συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν νά ψηφίσουν «γενική ἀριστερή» ἀπόφαση — μετά (ἀφοῦ ἀποδείξουν μ' αὐτό τόν ἀριστερισμό τῆς «Νάσε Σλόβο» καί τῆς ΟΕ πού, ὑποτίθεται, *θά τά* ψηφίσει *ὅλα* — Mädchen für alle*) νά προτείνουν σέ μᾶς («μπροστά σέ ὅλους»;) νά πᾶμε μ' αὐτούς στή γενική συνδιάσκεψη τῶν ρώσων, καί τήν ἄρνησή μας νά τή χρησιμοποιήσουν ἐνάντιά μας...

Μηχανοραφία ὄχι ἄσχημη! Βγάλτε γιά τόν ἑαυτό Σας *ἀμέσως* ἕνα ἀντίγραφο ἀπό τό σχέδιο τοῦ Ράντεκ [125] (ἐπιστρέψτε μου τό σχέδιο ἀμέσως!) καί νά σκεφτοῦμε καλά τήν τακτική μας.

Νά προτείνουμε ἀμέσως ἄραγε *τροποποιήσεις* στόν Ράντεκ; (+ *ἀποφασιστική* πάλη ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές· + ἐμφύλιος πόλεμος· + διάσπαση μέ τούς ὀπορτουνιστές). Ἤ νά καταθέσουμε δικό μας σχέδιο καί, μετά τό τορπίλλισμά του, νά ψηφίσουμε ὑπέρ τοῦ σχεδίου τοῦ Ράντεκ; Ἤ καί τό ἕνα καί τό ἄλλο;

Ἐνάντια στή συμμετοχή τῆς «Νάσε Σλόβο» νά ὑποβάλουμε γραπτή διαμαρτυρία (δυό αἴτια: 1) ἐπιτρέπονται κόμματα — αὐτοί

* — κοπέλα γιά ὅλους. *Ἡ Σύντ.*

δέν εἶναι κόμμα — ἤ «τμήματα κομμάτων». Ἄς ποῦν ὅτι αὐτοί εἶναι τμῆμα τῆς ΟΕ. 2) διπλή ἐκπροσώπηση: ὁ Μάρτοφ εἶναι καί στήν ΟΕ καί στή «Νάσε Σλόβο»).

Πρέπει νά τό κάνουμε αὐτό ὁπωσδήποτε *.

Τήν ἀντιπροσωπεία τῆς ΚΕ πρέπει νά τήν ἑτοιμάσουμε. Χρειάζονται *ὅλες* οἱ γλῶσσες: τήν Ἰνέσσα γιά τά γαλλικά καί τά ἀγγλικά. Ὅμως γιά τά γερμανικά; Ἄν ὁ Κίνκελ ἔφυγε, μήπως μπορούσαμε νά πάρουμε τόν Χαριτόνοφ ἀπό τή Ζυρίχη; (ἡ Λιουντμίλα, ὅπως φαίνεται, θά ἤθελε νά φύγει, ἀλλά...). Ἔξοδα; Ποῦ θά γίνει ἡ συνδιάσκεψη; Γιά πολύ καιρό; Νά σκεφτοῦμε νωρίτερα.

Πρέπει νά συγκεντρώσουμε μέ ἐπιμέλεια ὅλα τά ντοκουμέντα γιά τόν Τσχεΐτζε καί Σία (ἐνάντια σ' αὐτούς). Ἄν οἱ ἀριστεροί (Ράντεκ + Thalheimer + Wynkoop + ;;) *ζητήσουν* νά συγκεντρωθοῦν ἀνεπίσημα γιά «συζήτηση» μέ τή *«Νάσε Σλόβο»* — ἴσως πάντα δέν μποροῦμε νά ἀρνούμαστε; (ἐπίσης γενικά ὅλα καί κάθε εἴδους ντοκουμέντα. Θά ἀλληλογραφήσουμε ἀπό νωρίτερα).

Δέν πρέπει ἄραγε νά ἀρχίζουμε νά ἑτοιμάζουμε δικό μας σχέδιο διακήρυξης τό ἴδιο λεπτομερειακό, ὅσο καί τοῦ Ράντεκ, ὅμως μέ κήρυξη τοῦ πολέμου κατά τοῦ ὁπορτουνισμοῦ; Ἤ νά πάρουμε σάν βάση τοῦ Ράντεκ;

Ἔγραψα στήν Κολλοντάι ** καί στόν Μπλαγκόγεφ. Γράφω καί στόν Βάινκοπ. Δέν τό κάνει — ἄς πάει στό διάβολο, ἐγώ θά κάνω τό καθῆκον μου.

Γράψτε στόν Γκρίμμ, γιά νά *Σᾶς* κάνει γνωστό μέ *τηλεγράφημα* ἄν θά γίνει *ἀκόμη* Vorkonferenz (ἴσως αὐτοί νά κάνουν, γιατί διαφορετικά ποῦ, ποιός καί πότε θά καθορίσει τή σύνθεση καί ἄλλα;). Νά γράφαμε ἄραγε ἐπίσης στόν Γκρίμμ ὅτι αὐτός *εἶναι ὑποχρεωμένος* νά κάνει γνωστό ἀμέσως (σέ ὁποιαδήποτε περίπτωση) τούς νορβηγούς καί τούς σουηδούς ἀριστερούς; Πρέπει!! (Ἡ διεύθυνση: μέσω Fru A. Kollontay. Turisthotel. Holmenkollen. *Kristiania.* Norwegen).

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Εἶναι πιθανό ἡ συνδιάσκεψη νά εἶναι μᾶλλον «συνάθροιση» τοῦ Κάουτσκι καί τοῦ Ρενοντέλ γιά τή «συμφιλίωσή» τους; Στήν περίπτωση αὐτή θά κάνουμε φασαρία καί θά φύγουμε, ἀφοῦ διαμαρτυρηθοῦμε.

Ὅλα τά σχόλιά μας (γιά τό «Κομμουνίστ») στεῖλτε τα στόν Γιούρι. Τοῦ Κάμενσκι στεῖλτε το σέ μένα. Συμβουλεύω τό τεῦχ. 1 (96 σελ.) νά βγεῖ

* Ἤ νά παρουσιαστοῦμε μέ τρία μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας ἀπό τήν ΕΟΕ (ἐκτός τῶν τριῶν ἀπό τήν ΚΕ) καί νά ζητήσουμε *γι' αὐτούς* δικαίωμα ψήφου. Κατά τί αὐτοί εἶναι χειρότεροι ἀπό τήν ὁμάδα τῆς *«Νάσε Σλόβο»*; Τό ἴδιο καί ἡ ὀργάνωση τῶν γυναικῶν.

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 94-95. *Η Σύντ.*

τόν Αὔγουστο τοῦ 1915 [126]. Τό τεῦχ. 2 (τό Σεπτέμβρη τοῦ 1915) — ἐπίσης 96 σελ. Τοῦ Γκόρτερ στό τεῦχ. 2. Τοῦ Βάριν τό ὑπεράσπισα κατά 9/10: πρέπει νά τούς ἀπειλήσεις καί αὐτοί ὑποχωροῦν. Αὐτό γιά τό τεῦχ. 3.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 11 τοῦ 'Ιούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ
στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό «Νόβαγια ί Νοβέισαγια 'Ιστόρια», τεῦχ. 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

86

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

'Αγαπητέ φίλε!

Πήρατε ἄραγε τό ἄρθρο τοῦ 'Αμπράμ (πίσω) καί τό ἄρθρο γιά τό ΚΟ;

Στέλνω πάλι ἀρθράκια γιά τό *«Κομμουνίστ»*. (Κατά τή γνώμη μου, δέν πρέπει νά μᾶς δυσκολέψει τό μέγεθος. *Πρέπει νά μπεῖ ὁπωσδήποτε καί τοῦ 'Αμπράμ*. Χρειάζονται στοιχεῖα. Χρειάζεται νά ἔχουμε πολύπλευρο ὑλικό. Τό τεῦχ. 1 ἄς εἶναι καλύτερα πιό μεγάλο. Σέ περίπτωση πού θά χρειαστεῖ, νά πληρώσουμε 5% ἐπιπλέον καί νά μισθώσουμε δεύτερο στοιχειοθέτη.)

Στέλνω ὑλικό γιά τό ΚΟ.

'Υπολογίστε τά μεγέθη (ἀφοῦ τώρα τό ΚΟ θά εἶναι μικρότερο;) καί ἐλᾶτε νά τελειώνουμε.

Νομίζω ὅτι τώρα *δέν* θά γίνει συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν: ὁ Kautsky & K° θά συγκαλέσουν *γενική*.

'Ο Ράντεκ *σιωπᾶ*.

Μέ τό τέλος τοῦ ἄρθρου Σας (γιά τή «Νάσε Σλόβο») δέν συμφωνῶ. Πρέπει 100 φορές πιό σφοδρά νά ἐπιτεθοῦμε ἐνάντια στήν «εἰρήνη» ὅπως τήν τοποθετεῖ ἡ *«Νάσε Σλόβο»*. Ὄχι νά δικαιολογούμαστε («δέν βρίσκεται σ' αὐτό ἡ ὑπόθεση», «ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε»), ἀλλά θά ἐπιτεθοῦμε: οἱ ὀπαδοί τῆς «Νάσε Σλόβο» λένε κούφιες φράσεις γιά τήν «εἰρήνη», *ἐπιδιώκοντας τήν εἰρήνη μέ τούς σοσιαλσωβινιστές*. Ἡ οὐσία τοῦ συνθήματός τους — εἰρήνη εἶναι *εἰρήνη μέ τούς σοσιαλσωβινιστές*. Πρέπει νά σημειώσουμε (καί νά ἀναπτύξουμε) ὅτι ἡ εἰρήνη *χωρίς ὅρους* εἶναι nonsens, φράσεις, *ἀνοησίες*. Ὕστερα πρέπει νά ἀναπτύξουμε ὅτι ἡ εἰρήνη γιά τίς *ἀμόρφωτες μάζες* ἔχει ἄλλη σημασία (à la «γκαπονάδα» [127]), ὅμως σάν σύνθημα τοῦ Κόμματος εἶναι τσαρλατανισμός. Εἴμαστε *ὑπέρ* τῆς συμμετοχῆς στά γκαπονοφικά συνδικάτα, ἀλλά ἐνάντια στά «γκαπονοφικά» συνθήματα. Συμβουλεύω νά ἀλληλογραφήσουμε πάλι γι' αὐτό.

Δικός Σας *Λένιν*

Στέλνω τό γράμμα τοῦ Φριντόλιν. Συνιστῶ νά τόν *καλέσετε*· πέστε, θά τοῦ γράψετε Σεῖς, ἤ θέλετε νά τοῦ γράψω ἐγώ. ((Ἐπιστρέψτε *ὅλα* τά γράμματα τοῦ Ράντεκ, τοῦ Φριντόλιν etc.))...

Τούς «τίτλους» τῶν νέων βιβλίων Σας, ὅπως φαίνεται, *δέν* τούς εἴπατε *ὅλους;* Ἔ;;

Κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά βροῦμε τό βιβλίο τοῦ Ἀλέξινσκι «La Russie et la guerre» *.

Τί γνώμη ἔχετε Σεῖς;

«Τή βιβλιογραφία καί τά σχόλια» στό *«Κομμουνίστ»,* κατά τή γνώμη μου, καλύτερα νά *μήν* τά ὑπογράφουμε (γιά ποικιλία καί γιά νά μήν εἶναι ὅλο τά ἴδια ὀνόματα).

Βάλτε γιά ψηφοφορία τήν πρόταση αὐτή. Ὁ Γιούρι, *ἄν θέλει,* ἄς ὑπογράφει («Πιότρ Κίεβσκι»): τό σχόλιό του [128] προτείνω νά μπεῖ στήν ἴδια στήλη.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 11 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

87

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή συντρόφισσα! Τό ζήτημα τῆς συνδιάσκεψης τῶν «ἀριστερῶν» προωθεῖται. Ἔγινε ἤδη ἡ πρώτη Vorkonferenz ** καί *πολύ σύντομα* θά γίνει καί ἡ 2η, ἡ ἀποφασιστική. Ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά τραβήξουμε τούς ἀριστερούς σουηδούς (τόν *Χέγκλουντ)* καί τούς νορβηγούς.

Ἔχετε τήν καλοσύνη νά γράψετε (1) ἄν ἐμεῖς εἴμαστε ἀλληλέγγυοι μέ Σᾶς (ἤ Ἐσεῖς μέ τήν ΚΕ), ἄν ὄχι, τότε σέ τί δέν συμφωνᾶτε καί (2) ἄν ἀναλαβαίνετε νά τραβήξετε τούς «ἀριστερούς» σκανδιναβούς.

Ad 1. Τή θέση μας Ἐσεῖς τήν ξέρετε ἀπό τή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Στά ρωσικά ζητήματα *δέν* θά ὑποστηρίζουμε τήν ἑνότητα μέ τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε (αὐτό πού θέλει ὁ Τρότσκι καί ἡ ΟΕ καί ὁ Πλεχάνοφ καί Σία: βλ. τόν «Πόλεμο»), γιατί αὐτό θά ἦταν καμουφλάρισμα καί ὑπεράσπιση τοῦ «Νάσε Ντιέλο». Στά διεθνῆ ζητήματα *δέν* θά ὑποστηρίζουμε τήν προσέγγιση μέ τούς Haase-Bernstein-Kautsky (γιατί αὐτοί *στήν πραγματικότητα* θέλουν ἑνότητα μέ τούς Ζύντεκουμ καί νά τούς συγκαλύψουν, θέλουν νά ξεφύγουν μέ ἀριστερές φράσεις, χωρίς νά ἀλλάξουν τίποτε στό παλιό σάπιο Κόμμα). Ἐμεῖς

* — «Ἡ Ρωσία καί ὁ πόλεμος». *Ἡ Σύντ.*
** — προκαταρκτική συνδιάσκεψη. *Ἡ Σύντ.*

δέν μποροῦμε νά ὑποστηρίζουμε τό *σύνθημα* τῆς εἰρήνης, γιατί νομίζουμε ὅτι εἶναι πάρα πολύ μπερδεμένο, πασιφιστικό, μικροαστικό, βοηθάει τίς κυβερνήσεις (αὐτές θέλουν τώρα μέ τό ἕνα χέρι νά εἶναι «ὑπέρ τῆς εἰρήνης», γιά νά ξεμπλέξουν) καί φρενάρει τήν ἐπαναστατική πάλη.

Κατά τή γνώμη μας, οἱ ἀριστεροί πρέπει νά ἐμφανιστοῦν μέ μιά κοινή *ἰδεολογική* διακήρυξη πού νά περιέχει (1) ὑποχρεωτική καταδίκη τῶν σοσιαλσωβινιστῶν καί τῶν ὀπορτουνιστῶν· (2) πρόγραμμα ἐπαναστατικῆς δράσης (τώρα δέν ἔχει καί τόση σημασία νά ποῦμε: ἐμφύλιος πόλεμος ἤ ἐπαναστατική μαζική δράση) — (3) νά στρέφεται ἐνάντια στό σύνθημα «ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας» κτλ. Μιά ἰδεολογική διακήρυξη τῶν «ἀριστερῶν» ἐξονόματος μερικῶν χωρῶν θά εἶχε *τεράστια* σημασία (φυσικά, ὄχι στό πνεῦμα τῆς βρωμιᾶς πού σκάρωσε ἡ Τσέτκιν στή γυναικεία συνδιάσκεψη τῆς Βέρνης: ἡ Τσέτκιν *απόφυγε* νά καταδικάσει τό σοσιαλσωβινισμό!! θέλοντας νά ἐπιτύχει «εἰρήνη» μέ τούς Ζύντεκουμ + Κάουτσκι;;).

Ἄν δέν συμφωνεῖτε μέ τήν τακτική αὐτή, γράψτε ἀμέσως δυό λέξεις.

Ἄν συμφωνεῖτε, νά ἀναλάβετε νά μεταφράσετε (1) τή διακήρυξη τῆς ΚΕ («Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 33) * καί (2) τίς ἀποφάσεις τῆς Βέρνης («Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 40) ** στά σουηδικά καί νορβηγικά καί νά ἔρθετε σέ ἐπαφή μέ τόν Χέγκλουντ — ἄν συμφωνοῦν αὐτοί πάνω σέ μιά τέτια βάση (φυσικά δέν θά διαφωνήσουμε γιά τά μερικότερα ζητήματα) νά ἑτοιμάσουμε μιά *κοινή* διακήρυξη (ἤ ἀπόφαση). Πρέπει νά γίνει αὐτό **πάρα πολύ** γρήγορα.

Λοιπόν, περιμένω ἀπάντηση.

Πολλούς χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 11 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)
στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

88

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἡ δεύτερη Vorkonferenz ὁρίστηκε *γιά τίς 7 τοῦ Αὐγούστου.* Φοβᾶμαι νά τό πῶ αὐτό στό γράμμα: μπορεῖ νά πέσει σέ χέρια πού

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 13-23. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 161-167. *Ἡ Σύντ.*

δέν πρέπει. Ἴσως εἶναι καλύτερα νά γράψετε Ἐσεῖς *μέ τόν ἰδιαίτερο δρόμο*, ἤ νά κάνετε νύξη (sehr bald) *; Γενικά νά σκεφτοῦμε νά κάνουμε ἔτσι, ὥστε νά μήν παραβιάσουμε τούς συνωμοτικούς κανόνες.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 12 καί 18 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

89

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Werter Genosse **!

Στέλνω γράμμα γιά τήν «Vorkonferenz» [129].

Βγάλτε ἀντίγραφο γιά τό περιοδικό «Lichtstrahlen» — ἤ ἀναθέστε στόν Wynkoop (*ἄν εἴσαστε βέβαιοι* γιά τήν ἐπιμέλειά του) νά τή στείλει σ' αὐτούς.

Ὅλα αὐτά νά κρατηθοῦν vertraulich ***. Ὑποσχεθεῖτε ὅτι δέν
NB θά πεῖτε οὔτε στόν Γκρίμμ, οὔτε στή Μπαλαμπάνοβα, οὔτε στόν Τρότσκι, καί γενικά σέ κανέναν!

Τό γράμμα μου πρός τόν Wynkoop διαβάστε το καί στεῖλτε το ****. Ἐλπίζω πώς στείλατε τό προηγούμενο. Γράψτε γι' αὐτό.

Ἤ οἱ γερμανοί ἀριστεροί θά συσπειρωθοῦν τώρα (ἔστω καί γιά *ἰδεολογική* ἐμφάνιση ἐξονόματος τῆς *ἀνώνυμης* ὁμάδας «Stern» *****, ἤ ὅπως θέλετε: οἱ ἐργάτες ἀργότερα θά *προσχωρήσουν* σ' αὐτή τήν ὁμάδα), ἤ πρέπει νά τούς φτύσουμε.

(Καταλαβαίνω ὅτι τό «Lichtstrahlen» δέν μπορεῖ νά ἐμφανιστεῖ ἀνοιχτά. Ὅμως γιατί ἡ ὁμάδα «Stern» *ἀπό* τούς X + Y + Z νά μήν παρουσιαστεῖ μέ *ἀποφάσεις* ἤ μέ *διακήρυξη*;; Καί μετά ἀνεπίσημα καί μυστικά νά τίς κυκλοφορήσει;)

Δέν καταλαβαίνω πῶς *χάσατε* τήν εὐκαιρία νά πάρετε μέρος στή Vorkonferenz στή Βέρνη!;! Καί μάλιστα μέ μαλώνατε!;

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Σᾶς εἶναι δύσκολο νά διαβάσετε στή ρωσική γλώσσα; *Ὅλα* τά καταλαβαίνετε;

---

* — πολύ γρήγορα. *Ἡ Σύντ.*
** — Ἀξιότιμε σύντροφε. *Ἡ Σύντ.*
*** — μυστικά. *Ἡ Σύντ.*
**** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 97-98. *Ἡ Σύντ.*
***** — «Ἀστέρας». *Ἡ Σύντ.*

P. S. Τίς ἀποφάσεις τῆς Βέρνης (μετάφραση) ἤ στεῖλτε τις κατευθείαν στόν Wynkoop (ἄν ἔχετε ἀντίγραφο), ἤ στεῖλτε τις ἐδῶ, θά βγάλουμε ἐμεῖς ἀντίγραφο.

Ἔχει τεράστια σημασία γιά μᾶς καί γιά Σᾶς, ἄν συσκεπτόμασταν ἀνεπίσημα μέ ἕνα μέρος τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν. Θά μπορούσαμε νά τό ὀργανώσουμε αὐτό; Καί μιά καί τό ἔφερε ἡ κουβέντα, θά ἔρθετε ἐδῶ;

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

90

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

Ζιόρενμπεργκ 15/VII. 1915.

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Σᾶς στέλνω τήν ἔκθεση γιά τήν προκαταρκτική συνδιάσκεψη τῆς Βέρνης τοῦ ἀντιπροσώπου μας σ. Ζηνόβιεφ. Παρακαλῶ νά γνωρίσετε μ' αὐτή τούς συντρόφους Πάννεκουκ καί Γκόρτερ καί νά μᾶς πεῖτε ὅσο μπορεῖτε πιό γρήγορα τή δική Σας γνώμη, καθώς καί τοῦ Κόμματός Σας (ἤ νά στείλετε ἀπόφαση).

Κατά τή γνώμη μου, ἡ προκαταρκτική αὐτή συνδιάσκεψη εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαία καί ὠφέλιμη μέ τήν ἔννοια ὅτι *οριστικά* ἔδειξε τόν «παράξενο» (ἐκφραζόμενοι μαλακά) ρόλο μερικῶν γερμανῶν «ἀριστερῶν» (καί ἰδιαίτερα τῆς κυρίας Κλάρας Τσέτκιν). Πρίν μερικούς μῆνες ἀργότερα, ἐγώ ρώτησα μπροστά στόν σ. Ράντεκ, ἕναν ἀπό τούς γερμανούς «ἀριστερούς», ἄν θά πάει ἡ Κλάρα Τσέτκιν, ἐφόσον ἡ ὑπόθεση φτάσει μέχρι τή διάσπαση, μαζί μέ τό παλιό ἤ μέ τό νέο Κόμμα (δηλαδή τό ἐπαναστατικό καί ὄχι τό ἐθνικοφιλελεύθερο, παρόμοιο μέ τό σημερινό). «Μέ τό παλιό», ἀπάντησε *αὐτός* ὁ «ἀριστερός» χωρίς ταλάντευση.

Ὁ σύντροφος Ράντεκ πολύ ὀργίστηκε γι' αὐτόν τόν ἀριστερό καί μέ βεβαίωσε ὅτι αὐτός κάνει λάθος, ὅτι ἡ Τσέτκιν ὁπωσδήποτε καί είλικρινά θά ἀγωνιστεῖ ἐνάντια στούς ἄτιμους σοσιαλσωβινιστές.

Καί τώρα ἡ διαφορά αὐτή λύθηκε ὁριστικά καί ὄχι σέ ὄφελος τοῦ Ράντεκ. Ἡ Τσέτκιν θέλει νά πάει μαζί *μέ* τούς Χάαζε-Κάουτσκι, ἐνῶ οἱ Χάαζε-Κάουτσκι θέλουν «ἑνότητα» (μέ τόν Ζύντεκουμ: στά

ρωσικά αὐτό τό ὀνομάζουμε «ἑνότητα λακέδων, διάσπαση τῶν ἐπαναστατῶν», δηλαδή ἑνότητα μέ τήν ἐθνική ἀστική τάξη, διάσπαση τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς τάξης)!! Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ «ἀριστερή» αὐτή συνδιάσκεψη *μέ* τήν Τσέτκιν, *μέ* τόν Χάαζε, χωρίς τό «Lichtstrahlen» καί τούς «τριμπουνιστές», εἶναι πέρα γιά πέρα μιά ὑποκρισία: τό ἀντικειμενικό νόημα τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς εἶναι μόνο — μέσω τῆς *πλασματικῆς πάλης* τῶν «ἀριστερῶν» (à la Τσέτκιν) ἐνάντια στούς «δεξιούς» (οὐίγοι καί τόρηδες στή σύγχρονη Ἀγγλία!) νά δυναμώσουν τό παλιό πρόστυχο Κόμμα.

Πρέπει (μαζί μέ τούς τριμπουνιστές καί μέ *μερικούς* γερμανούς ἀριστερούς, *ὄχι à la Τσέτκιν* — ἴσως μέ τό λεττονικό ἐπίσης Κόμμα καί τήν πολωνική σοσιαλδημοκρατία (τή λεγόμενη ἀντιπολίτευση)) κάτι νά κάνουμε *πολύ ἐπειγόντως*, ἄν δέν θέλουμε νά ἀφήσουμε νά μᾶς διαφύγει αὐτή ἡ ἐξαιρετική στιγμή.

Ὁ σύντροφος Ράντεκ ὑποσχέθηκε νά μεταφράσει τίς ἀποφάσεις μας στά γερμανικά *. Ἡ διακήρυξή μας (τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς) Σᾶς εἶναι ἤδη γνωστή (δημοσιεύτηκε — δυστυχῶς, σέ περίληψη — στή δική Σας «Tribune» [130]). Ὁ Ντάβιντ στό βιβλίο του *πάρα πολύ* εὐσυνείδητα παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπό τή διακήρυξη αὐτή (μέ ἀπίστευτη σχεδόν εὐσυνειδησία γιά ὀπορτουνιστή). Σᾶς στέλνουμε μετάφραση τοῦ Ράντεκ καί παρακαλοῦμε νά μᾶς γνωρίσετε *ὅσο μπορεῖτε νωρίτερα,* ἄν θεωρεῖτε δυνατό καί σκόπιμο νά ἑτοιμάσουμε κοινή ἀπόφαση καί νά βγάλουμε κοινή διακήρυξη διαμαρτυρίας *ἐνάντια* στήν «ἀριστερή» συνδιάσκεψη (τῆς Τσέτκιν καί Σία). Ἐμεῖς, κατά τή γνώμη μου, τό κάνουμε αὐτό — μ' αὐτή ἤ ἐκείνη τή μορφή.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς.

Ν. Λένιν

P. S. Ἄς γνωριστεῖ, παρακαλῶ, ἐπίσης μ' αὐτή ὁ σύντροφος Λουτεράαν, — μέ τόν ὁποῖο μαζί κάπως ταχθήκαμε ἐνάντια στό «βάλτο» (κέντρο) (φυσικά, ἄν θεωρεῖτε ὠφέλιμο νά δείξετε τό γράμμα καί στόν σύντρ. Λουτεράαν).

Wl. Uljanof *in Sörenberg* (Kanton Luzern) Schweiz. Ὅλα αὐτά ἐντελῶς ἐμπιστευτικά!

Στάλθηκε στό Ζβολλέ (Ὁλλανδία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

* Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς Βέρνης τῶν τμημάτων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 161-167). *Η Σύντ.*

91

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.! Σᾶς στέλνω ἀντίγραφο τοῦ ἄρθρου Σας [131]. Μοῦ ἄρεσε πάρα πολύ. Τό πρωτότυπο θά τό δόσω στούς ἄλλους συντάκτες τοῦ «Κομμουνίστ».

Salutations cordiales! *

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε άργότερα άπό τίς 15 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

92

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Στέλνω τά δοκίμια.

Ἄν τό φύλλο εἶναι συμπληρωμένο (δηλαδή, ἄν τό ὑλικό *εἶναι τελείως* ἀρκετό), βγάλτε το ἀμέσως. (Τή σειρά τῶν ἄρθρων καθορίστε την ὁ ἴδιος: «Γιά τήν ἥττα» νά μπεῖ σάν κύριο ἄρθρο **.)

Ἄν ὑπάρχει ἔστω καί ἐλάχιστος ἐλεύθερος χῶρος, βάλτε τό ἐπισυναπτόμενο ὑστερόγραφο στό ἄρθρο «Ἡ ἐσωτερική κατάσταση» ***.

Ὕστερα ἀπό τό φύλλο αὐτό θά βγάλουμε ἀμέσως τό ἑπόμενο, στό ὁποῖο θά μπεῖ τό ἄρθρο γιά τόν πασιφισμό (στοιχειοθετήθηκε ἄραγε;). Γράψτε τό γρηγορότερο, πόσο ὑλικό ἔχετε γι' αὐτό (τό ἑπόμενο) φύλλο καί πόσο δέν φτάνει!

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1921 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Μέ ἐγκάρδιους χαιρετισμούς! *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τήν ἥττα τῆς κυβέρνησης τῆς χώρας σου στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 291-297). *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν. «Ἡ ἐσωτερική κατάσταση τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 298-303). *Ἡ Σύντ.*

93

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

Ζιόρενμπεργκ (καντόνιο Λουκέρνης)
22/VII. 1915.

'Αξιότιμε σύντροφε Βάινκοπ!

Στέλνω τίς ἀποφάσεις τοῦ Κόμματός μας πού μετάφρασε ὁ σ. Ράντεκ *. Μοῦ φαίνεται — ὕστερα ἀπό τό διάβασμα τῶν ἀποφάσεών σας — ὅτι ἀνάμεσα σέ μᾶς ὑπάρχει ἀναμφισβήτητα ἀλληλεγγύη, στηριζόμενη σέ ἀρχές.

Ὁ σύντροφος Ράντεκ μοῦ γράφει ὅτι πρέπει ἐμεῖς νά ἐπεξεργαστοῦμε μαζί θέσεις καί ὄχι ἀποφάσεις (ἐμεῖς — δηλαδή τό ὁλλανδικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, τό Κόμμα μας, ἡ πολωνική σοσιαλδημοκρατική «ἀντιπολίτευση», ἴσως καί ἡ λεττονική σοσιαλδημοκρατία). Κατά τή γνώμη μου, δέν ἔχει σημασία — θέσεις ἤ ἀποφάσεις, σημασία ἔχει νά διατυπώσουμε καθαρά, ἐκλαϊκευμένα τήν ἐπαναστατική τακτική, νά διασαφηνίσουμε τόν ἰμπεριαλιστικό χαρακτήρα τοῦ πολέμου, νά ὑπερασπίσουμε τό μαρξισμό ἀπό τή διαστρέβλωση τῶν Κάουτσκι, Πλεχάνοφ καί Σία.

Δυστυχῶς, ὁ Ράντεκ μέχρι τώρα δέν μοῦ ἔστειλε ἀκόμη τό δικό του σχέδιο διακήρυξης. 'Ελπίζω πώς μόλις διαβάσετε τίς ἀποφάσεις μας, θά μοῦ ἀπαντήσετε *στό πιό σύντομο χρονικό διάστημα*, ἄν συμφωνᾶτε μέ μᾶς καταρχήν. Μέχρι τίς 7-10 τοῦ Αὐγούστου ὅλα πρέπει νά εἶναι ἕτοιμα.

"Αν μπορεῖτε νά πεῖτε *τελείως* ξεκάθαρα ὅτι κάποιος ἀπό Σᾶς μπορεῖ νά εἶναι στή Βέρνη στίς 7-10 τοῦ Αὐγούστου, τότε ἴσως θά εἶναι δυνατό νά ὀργανώσουμε στή Βέρνη μιά μικρή σύσκεψη καί ἀπό κοινοῦ νά ἐπεξεργαστοῦμε τίς θέσεις. "Αν ὅμως ὄχι, τότε θά ἀναγκαστοῦμε νά συμφωνήσουμε μέ ἀλληλογραφία, πράγμα πού ἀπαιτεῖ *πολύ χρόνο*.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

P. S. Ὁ Ράντεκ μοῦ διηγήθηκε ὅτι 'Εσεῖς ἔχετε πολύ καλές σχέσεις μέ τόν *Τσάρλζ Κέρρ*, ἐκδότη τοῦ *Σικάγου*. Δημοσιεύουμε στή

* Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς Βέρνης τῶν τμημάτων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. "Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 161-167). *Ἡ Σύντ.*

ρωσική γλώσσα (καί μετά στή γερμανική) μιά μικρή μπροσούρα (περίπου 100 000 τυπογραφικά στοιχεῖα) μέ τίς ἀποφάσεις μας καί διευκρινίσεις. Θά μπορούσατε νά παρακαλέσετε τόν Τσάρλζ Κέρρ, καί θά συμφωνοῦσε ἄραγε αὐτός (καί μέ ποιούς ὅρους) νά δημοσιεύσει τήν μπροσούρα μας στά ἀγγλικά; *

P. P. S. Θά προσπαθήσω νά διατυπώσω καί νά Σᾶς στείλω τό σχέδιο. Τήν πρότασή Σας νά ἀποκαταστήσουμε σύνδεση μέ ἄλλους ἀριστερούς (Ἀγγλία, Σουηδία, Γαλλία κλπ.) τήν ἐγκρίνουμε ἀπόλυτα καί ἐξολοκλήρου.

Στάλθηκε στό Ζβολλέ (Ὀλλανδία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

94

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό ἄρθρο τοῦ Βάινκοπ.

Νά τό ἐπιστρέψετε ἀμέσως. Τί νά κάνουμε μ' αὐτούς; Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι αὐτοί ξεφεύγουν. Νά τούς βρίσεις δέν κάνει, φαίνεται, καλύτερα νά σιωπήσουμε;

Στέλνω ἄρθρο τῆς Κολλοντάι. *Ἐπιστρέψτε το.* Αὐτή ἡ γυναίκα εἶναι δραστήρια!

Στέλνω ἄρθρο γιά τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες. Δέν χρειάζεται νά τό ἐπιστρέψετε. *Ἄν δέν συμφωνεῖτε, τηλεφωνεῖστε* (ὁ ἴδιος ἤ μέ τή Ζίνα, ἤ μέ τόν Σκλόβσκι) *ἀμέσως σέ μένα.*

Μήπως θυμᾶστε τό ἐπίθετο τοῦ *Κόμπα;*

Χαιρετισμούς!

Οὐλιάνοφ

N. B. Στεῖλτε τό περιοδικό «Βοπρόσι Στραχοβάνιγια» μέ τή βιβλιοκρισία γιά τό βιβλίο τοῦ Μάσλοφ [132].

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 23 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)». *Ἡ Σύντ.*

95

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.! Στέλνω ἄρθρα γιά τό ΚΟ. Γράψτε σύντομα, μποροῦμε ἄραγε γρήγορα (καί *πότε* περίπου ἔστω) νά τό βγάλουμε;

Ἄν εἶναι τελείως ἀδύνατο νά τό βγάλουμε γρήγορα, τότε θά προσπαθήσουμε νά τό βγάλουμε σέ τυπογραφεῖο τῆς Βέρνης.

Μέ πολλούς χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Στεῖλτε, παρακαλῶ, τόν κατάλογο τῆς βιβλιοθήκης Σας, ἔστω καί γιά τό πιό σύντομο χρονικό διάστημα!

Τό δυσάρεστο εἶναι ὅτι οἱ δικοί μας μπολσεβίκοι γεωργιανοί δέν μᾶς ἔστειλαν τή μετάφραση τῶν ἄρθρων τοῦ Ἄν (Κοστρόφ) [133]. *Νά τό ἔχει ὑπόψη του ὁ Στεπκό!*

Μήπως θά μπορούσατε Ἐσεῖς λιγάκι νά τόν μαλώσετε;

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 24 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

96

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Σᾶς ἔστειλα σήμερα τηλεγράφημα μέ τήν παράκληση νά ἀντικαταστήσετε στό ἑπόμενο φύλλο τοῦ ΚΟ τό ἄρθρο μου «Γιά τήν κατάσταση στή σοσιαλδημοκρατία» * μέ τό ἄρθρο τοῦ (Γκριγκόρι) γιά τόν πασιφισμό. Ἄν εἶναι πιά ἀργά, δόστε παρακαλῶ γιά στοιχειοθέτηση ὅλα τά ὑπόλοιπα ὑλικά — θά βγάλουμε *ἀμέσως* ἀκόμη ἕνα φύλλο τοῦ ΚΟ.

Τί γίνεται μέ τήν μπροσούρα; ** Μήπως θά μποροῦσε ὁ Κουζμά νά τή στοιχειοθετήσει; (Περίπου 100 000 γράμματα. Καλά θά ἦταν

* «Ἡ ἐσωτερική κατάσταση τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 298-303). *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)». *Ἡ Σύντ.*

πιό φτηνά σέ δυό στῆλες, γιά νά χρειαστεῖ λιγότερο χαρτί! Ἄς δόσει ἀκριβή προϋπολογισμό καί τήν προθεσμία.)

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Ἀπό τόν Στεπκό πῆρα τή μετάφραση. Εὐχαριστῶ πάρα πολύ.

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

97

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Τοῦ κάκου δέν στείλατε τηλεγράφημα στήν Ὄλγα, ὅπως Σᾶς παρακάλεσα. Τώρα μπορεῖ νά εἶναι ἀργά.

Πῆρα πίσω τό ἄρθρο τοῦ Ἀμπράμτσικ. Δέν τό στέλνω, γιατί δέν μπορεῖ νά μπεῖ.

Στέλνω σχέδιο (περίληψης τῶν ἀποφάσεών μας) — σχέδιο διακήρυξης τῶν ἀριστερῶν *. Τό ἔστειλα στούς ὀλλανδούς καί στόν Ράντεκ καί τά λοιπά.

Πῆρα τή μετάφραση τοῦ τέλους τοῦ ἄρθρου τοῦ Ἄν. Θά τό στείλω.

Ἐπίσης — τή μετάφραση τοῦ ἄρθρου τοῦ Γκόρτερ. Τή στέλνω.

Μέ χαιρετισμούς *Λένιν*

P. S. Ἐλπίζω ὅτι ἔφτασαν καλά τά μανιτάρια.

Στέλνω τό τέλος τοῦ δικοῦ μου μέρους τῆς μπροσούρας **. Νά τήν ἐπιστρέψετε τό γρηγορότερο.

NB: Ἀπό τίς διευθύνσεις τῆς Ἰνέσσας (γιά τό «Κομμουνίστ»)
καταργεῖται
ἡ διεύθυνση τοῦ Κ. Μ. στή Γένουα
καί τοῦ Σορόκιν στήν Τουλών.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 24 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. *Β. Ι. Λένιν.* Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 287-290. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)». *Ἡ Σύντ.*

98

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

Ἀξιότιμε σύντροφε Βάινκοπ!

Ἡ πρωτοβουλία πού ἔχουμε ἀναλάβει τώρα, δηλ. τό σχέδιο τῆς διεθνοῦς διακήρυξης τῶν ἀρχῶν τῆς μαρξιστικῆς ἀριστερᾶς, ἔχει τόση σημασία πού δέν μποροῦμε μέ κανένα τρόπο νά τήν καθυστεροῦμε καί πρέπει νά τή φέρουμε σέ πέρας μέ ἐπιτυχία καί μάλιστα ὅσο μποροῦμε πιό γρήγορα. Ἡ καθυστέρησή μας ἀποτελεῖ μεγάλο κίνδυνο!

Τό ἄρθρο τοῦ Α. Π. στήν *«Berner Tagwacht»* (24 τοῦ Ἰούλη) γιά τό συνέδριο τοῦ ΣΔΚ τῆς Ὀλλανδίας ἔχει ἐξαιρετική σημασία γιά τή δική μας ἀλληλοκατανόηση [134]. Μέ ἐξαιρετική χαρά χαιρετίζω τή θέση τή δική σας, τοῦ Γκόρτερ καί τοῦ Ράβεσταϊν πάνω στό ζήτημα τῆς λαϊκῆς πολιτοφυλακῆς (αὐτό ὑπάρχει καί στό δικό μας πρόγραμμα). Ἡ ἐκμεταλλευόμενη τάξη πού δέν ἐπιδιώκει νά ἔχει ὅπλα, νά ξέρει νά τά χρησιμοποιεῖ καί νά κατέχει τή στρατιωτική τέχνη, θά ἦταν μιά λακέδικη τάξη. Ὅσοι ὑποστηρίζουν στή θέση τῆς λαϊκῆς πολιτοφυλακῆς τόν ἀφοπλισμό (τέτιοι «ἀριστεροί» ὑπάρχουν ἐπίσης καί στή Σκανδιναβία: συζήτησα γι' αὐτό μέ τόν Χέγκλουντ τό 1910) παίρνουν τή θέση τῶν μικροαστῶν, τῶν πασιφιστῶν, τῶν ὁπορτουνιστῶν στά μικρά κράτη. Γιά μᾶς ἀποφασιστική πρέπει νά εἶναι ἡ ἄποψη τῶν *μεγάλων κρατῶν* καί τῆς *ἐπαναστατικῆς πάλης* (δηλ. *καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐπίσης).* Μπορεῖ οἱ ἀναρχικοί ἀπό τήν ἄποψη τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης (ἄν παρθεῖ ἔξω ἀπό χῶρο καί χρόνο) νά εἶναι ἐνάντια στή λαϊκή πολιτοφυλακή. Ὅμως τό *βασικότερο* καθῆκον μας σήμερα εἶναι νά κάνουμε ἕναν αὐστηρό διαχωρισμό ἀνάμεσα στή μαρξιστική ἀριστερά, ἀπό τή μιά μεριά, καί τούς ὁπορτουνιστές (καί τούς καουτσκιστές) καί τούς ἀναρχικούς, ἀπό τήν ἄλλη.

Ἕνα μέρος στό ἄρθρο τοῦ Α. Π. μέ ἔκανε νά ἀγανακτήσω κυριολεκτικά, καί συγκεκριμένα ἐκεῖ πού λέει ὅτι ἡ διακήρυξη ἀρχῶν τῆς κυρίας Ρόλαντ-Χόλστ «ἀντιστοιχεῖ ἀπόλυτα στήν ἄποψη τοῦ ΣΔΚ»!!

Ξεκινώντας ἀπ' αὐτή τή διακήρυξη ἀρχῶν, ὅπως αὐτή δημοσιεύτηκε στήν *«Berner Tagwacht»* καί στό *«Internationale Korrespondenz»* [135], βλέπω ὅτι σέ *καμιά περίπτωση* δέν μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μέ τήν κυρία Ρόλαντ-Χόλστ. Κατά τή γνώμη μου,

ή κ. Ρόλαντ-Χόλστ εἶναι ὁ Κάουτσκι ἤ ὁ Τρότσκι τῆς Ὁλλανδίας. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί *ἀπό ἄποψη ἀρχῶν* «διαφωνοῦν κατηγορηματικά» μέ τούς ὀπορτουνιστές, *στήν πράξη* ὅμως πάνω σέ ὅλα τά βασικά ζητήματα — *συμφωνοῦν!!* Ἡ κ. Ρόλαντ-Χόλστ ἀπορίπτει τήν ἀρχή τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας, δηλ. ἀπορίπτει τό σοσιαλσωβινισμό. Αὐτό εἶναι καλό. *Ὅμως αὐτή δέν ἀπορίπτει τόν ὀπορτουνισμό!!* Στή μακροσκελέστατη διακήρυξη δέν ὑπάρχει οὔτε μιά λέξη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό! Δέν ὑπάρχει οὔτε μιά συγκεκριμένη, ξεκάθαρη λέξη γιά τά *ἐπαναστατικά* μέσα πάλης (γι' αὐτό καί ὑπάρχουν πολλές φράσεις γιά «ἰδεαλισμό», αὐτοθυσία κτλ., πού θά τίς ὑπόγραφε μέ μεγάλη προθυμία ὁ κάθε παλιάνθρωπος, μέσα σ' αὐτούς καί ὁ Τρούλστρα καί ὁ Κάουτσκι)! Οὔτε λέξη δέν λέει γιά διάσπαση μέ τούς ὀπορτουνιστές! Τό σύνθημα τῆς «εἰρήνης» μπαίνει ἀκριβῶς à la Κάουτσκι! Καί στή θέση αὐτοῦ (καί ἀπόλυτα σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τῆς χωρίς ἀρχές «διακήρυξης ἀρχῶν» τῆς κυρίας Ρόλαντ-Χόλστ) μπαίνει ἡ συμβουλή — νά συνεργαστοῦμε μέ τό ΣΔΚ *καί* μέ τό ΣΔΕΚ!! Αὐτό σημαίνει: ἑνότητα μέ τούς ὀπορτουνιστές.

Ἀκριβῶς ὅπως ὁ δικός μας κύριος Τρότσκι: «ἀπό ἄποψη ἀρχῶν εἶναι *κατηγορηματικά* ἐνάντια στήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» — στήν πράξη εἶναι *ὑπέρ* τῆς ἑνότητας μέ τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε στή ρωσική Δούμα (δηλ. μέ τούς ἀντίπαλους τῆς δικῆς μας ὁμάδας πού ἐξορίστηκε στή Σιβηρία, ὑπέρ τῆς ἑνότητας μέ τούς *καλύτερους φίλους* τῶν ρώσων σοσιαλσωβινιστῶν).

Ὄχι. Ὄχι. Ποτέ καί σέ καμιά περίπτωση δέν θά συμφωνήσουμε ἀπό ἄποψη ἀρχῶν μέ τή διακήρυξη τῆς κ-ας Ρόλαντ-Χόλστ. Αὐτός εἶναι διεθνισμός τελείως ἐπιπόλαιος, καθαρά πλατωνικός καί ὑποκριτικός. Πέρα γιά πέρα μεσοβέζικη θέση. Αὐτό εἶναι κατάλληλο (γιά νά μιλήσουμε πολιτικά) μόνο καί μόνο γιά νά δημιουργηθεῖ «ἀριστερή πτέρυγα» (δηλ. «ἀκίνδυνη μειοψηφία», «διακόσμηση μαρξιστική») στά παλιά σάπια καί πρόστυχα λακεδίστικα κόμματα (στά φιλελεύθερα ἐργατικά κόμματα).

Ἐμεῖς δέν ζητοῦμε, φυσικά, τήν *ἄμεση* διάσπαση τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου κόμματος, π.χ. στή Σουηδία, στή Γερμανία, στή Γαλλία. Εἶναι πολύ πιθανό ὅτι ἡ στιγμή γι' αὐτό (π.χ. στή Γερμανία) νά εἶναι πιό εὐνοϊκή λιγάκι ἀργότερα. Ὅμως ἐμεῖς *ἀπό ἄποψη ἀρχῶν* πρέπει νά ἀπαιτοῦμε ὁπωσδήποτε νά ξεκόψουν ἐντελῶς ἀπό τόν ὀπορτουνισμό. *Ὅλη* ἡ πάλη τοῦ Κόμματός μας (καί γενικά τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν Εὐρώπη) θά πρέπει νά στραφεῖ ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό. Αὐτό δέν εἶναι ρεῦμα, δέν εἶναι κατεύθυνση:

αὐτός (ὁ ὀπορτουνισμός) ἔγινε τώρα ὀργανωμένο ὅπλο τῆς ἀστικῆς τάξης στούς κόλπους τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Καί παρακάτω: τά ζητήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης (ἡ τακτική, τά μέσα, ἡ προπαγάνδα στό στρατό, ἡ συναδέλφωση στά χαρακώματα *κτλ.*) πρέπει ὁπωσδήποτε νά μελετηθοῦν *λεπτομερειακά*, νά συζητηθοῦν, νά γίνουν ἀντικείμενα βαθιᾶς σκέψης, νά ἐλεγχθοῦν, νά ἐξηγηθοῦν στίς μάζες μέσω τοῦ παράνομου Τύπου. Χωρίς αὐτό ὁποιαδήποτε «παραδοχή» τῆς ἐπανάστασης παραμένει ἁπλῶς φρασεολογία. Μέ τούς λογάδες (στά ὀλλανδικά: τούς «παθητικούς») ριζοσπάστες δέν ἀκολουθοῦμε τόν ἴδιο δρόμο.

Ἐλπίζω, ἀγαπητέ σύντροφε Βάινκοπ, ὅτι Ἐσεῖς δέν θά θυμώσετε μαζί μου γιά τίς παρατηρήσεις αὐτές. Ἐμεῖς θά πρέπει νά συμφωνήσουμε ὅπως χρειάζεται, ὥστε νά διεξάγουμε ἀπό κοινοῦ τή *δύσκολη* πάλη!

Δεῖξτε, σᾶς παρακαλῶ, τό γράμμα αὐτό στόν σύντροφο Πάννεκουκ καί στούς ἄλλους ὀλλανδούς φίλους.

Δικός σας *Ν. Λένιν*

P. S. Θά Σᾶς στείλω σύντομα τήν ἐπίσημη ἀπόφαση τοῦ Κόμματός μας (τοῦ 19*13*) πάνω στό ζήτημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης ὅλων τῶν ἐθνῶν *. Ἐμεῖς εἴμαστε *ὑπέρ* τοῦ δικαιώματος *αὐτοῦ*. Τώρα στήν πάλη ἐνάντια στούς σοσιαλσωβινιστές θά πρέπει νά εἴμαστε περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά ὑπέρ αὐτοῦ τοῦ συνθήματος.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 24 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία)
στό Ζβολλέ (Ὀλλανδία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1949 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 21

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

99

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Α. Μ.! Αὔριο θά Σᾶς στείλουμε χρήματα. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τίς εἰδήσεις ἀπό τή Ρωσία. Ἀπό ἄποψη ἀρχῶν δέν ἔχουμε καμιά ἀντίρηση γιά μιά συνεννόηση, ἐλπίζουμε ὅτι θά εἶσαστε πάρα πολύ προσεκτική.

Σχετικά μέ τόν ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ versus ** ἀφοπλισμό παρ' ὅλα αὐτά μοῦ φαίνεται ὅτι δέν πρέπει νά ἀλλάξουμε τό πρόγραμμα.

---

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 24ος, σελ. 59-61. *Ἡ Σύντ.*

** — σέ σχέση μέ τόν. *Ἡ Σύντ.*

Ἂν οἱ λέξεις γιά τήν ταξική πάλη δέν ἀποτελοῦν φρασεολογία σέ φιλελεύθερο πνεῦμα (ὅπως συμβαίνει στούς ὀπορτουνιστές, στόν Κάουτσκι καί τόν Πλεχάνοφ), τότε πῶς εἶναι δυνατό νά ὑπάρχει ἀντίρηση ἀπέναντι στήν ἴδια τήν ἱστορία — δηλ. στή μετατροπή τῆς πάλης αὐτῆς κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες σέ ἐμφύλιο πόλεμο; Πῶς εἶναι δυνατό, στή συνέχεια, ἡ καταπιεζόμενη τάξη γενικά νά εἶναι ἐνάντια στόν ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ;

Ἡ ἄρνηση αὐτή σημαίνει ὅτι πέφτουμε σέ μισοαναρχική θέση ἀπέναντι στόν ἰμπεριαλισμό: αὐτό, κατά τή γνώμη μου, παρατηρεῖται σέ μερικούς ἀριστερούς καί σέ δικούς μας ἀκόμη. Ἐφόσον ὑπάρχει ἰμπεριαλισμός, δέν χρειάζεται, λέει, οὔτε αὐτοδιάθεση τῶν ἐθνῶν, οὔτε ἐξοπλισμός τοῦ λαοῦ! Αὐτό ἀποτελεῖ ὁλοφάνερη ἀνακρίβεια. Ἀκριβῶς γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό χρειάζεται καί τό ἕνα καί τό ἄλλο.

Εἶναι «πραγματοποιήσιμο» αὐτό; Ἕνα τέτιο κριτήριο εἶναι λαθεμένο. Χωρίς ἐπανάσταση ὅλο σχεδόν τό πρόγραμμα-minimum εἶναι ἀπραγματοποίητο. Ἡ πραγματοποίησή του πάνω σέ μιά τέτια τοποθέτηση θά καταλήξει στό μικροαστισμό.

Νομίζω ὅτι τό ζήτημα αὐτό (ὅπως καί *ὅλα* τά ζητήματα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς σήμερα) μπορεῖ νά μπεῖ *μόνο* σέ σύνδεση μέ τήν ἐκτίμηση (καί τόν ὑπολογισμό) τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Καί εἶναι φανερό ὅτι ὁ «ἀφοπλισμός» σάν σύνθημα τακτικῆς εἶναι ὀπορτουνισμός. Καί μάλιστα ἐπαρχιακός ὀπορτουνισμός, πού μυρίζει μικρό κράτος, ξέκομμα ἀπό τήν πάλη, κακομοίρικη ἀντίληψη: «καρφί δέν μοῦ καίγεται γιά τούς ἄλλους»...

Σᾶς στέλνουμε σχέδιο (ἀτομικό) διακήρυξης τῶν διεθνῶν ἀριστερῶν *. Σᾶς παρακαλοῦμε πολύ νά τό μεταφράσετε καί νά τό ἀνακοινώσετε στούς ἀριστερούς τῆς Σουηδίας καί τῆς Νορβηγίας, γιά νά προωθήσουμε μέ ἕναν *πρακτικό* τρόπο τή Verständigung ** μαζί τους. Στεῖλτε τίς παρατηρήσεις σας, resp. *** ἀντισχέδιο καί *π ρ ο σ π α θ ε ῖ σ τ ε* νά πετύχετε τό ἴδιο ἀπό τούς ἀριστερούς τῆς Σκανδιναβίας.

Beste Grüsse! **** Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)
στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Πρόκειται γιά τό «Σχέδιο ἀπόφασης τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν γιά τήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 287-290). *Ἡ Σύντ.*

** — συμφωνία. *Ἡ Σύντ.*

*** — respective — ἀντίστοιχα. *Ἡ Σύντ.*

**** — Τούς καλύτερους χαιρετισμούς! *Ἡ Σύντ.*

100

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

(Ἐπιστρέψτε τόν Βάινκοπ: μπράβο, ἔ!)

Τά ρωσικά βιβλία (τόν κατάλογο) θά τόν στείλω.

Σχετικά μέ τά γαλλικά βιβλία ταλαντεύομαι: μποροῦμε νά πάρουμε τό μεγαλύτερο μέρος, ἄν παρακαλέσουμε κάποιον ἀπ' αὐτούς πού ζοῦν στή Βέρνη νά πάρουν ἀπό τίς βιβλιοθῆκες τῆς Γενεύης καί τῆς Νεϋσατέλης (πολλά εἶναι τελείως ἀκατάλληλα: ἕνα μέρος τους εἶδα στό Παρίσι). Τό ζήτημα τῶν χρημάτων σέ σχέση μέ τό ἑπόμενο.

Τό ἐπισυναπτόμενο γράμμα τοῦ Γιούρι (ἐπιστρέψτε το) — θρασύ, κουτός κουλακισμός. *Τυπικά ἀποφασίστηκε* νά δημοσιευτεῖ ἐδῶ τό ἄρθρο τοῦ Γκολέ καί τοῦ Βάριν [136]. Ἡ «ἐκδοτική ἐπιτροπή» *εἶναι ὑποχρεωμένη* νά ἐκπληρώσει τήν ἀπόφαση. Ἐνῶ αὐτοί κάνουν ὅ,τι θέλουν!! «Ἡ σακκούλα εἶναι δική μου, κάνω ὅ,τι θέλω». Εἶναι φανερό ὅτι ἔτσι δέν μπορεῖ νά γίνει δουλιά. Ἄς πᾶνε στό διάβολο. Θά ἀναγκαστοῦμε (ἄν θελήσουν) νά ἐκδίδουμε ἐδῶ, καί γιά μᾶς *θά εἶναι καλύτερα* νά εἴμαστε πιό μακριά ἀπό τόν κουλακισμό.

Ἐδῶ ἀποφασίστηκε *τυπικά:* αὐτοί δίνουν τό ½ γιά τή μεταφορά καί *μετά ἀπό μιά ἑβδομάδα* θά γράψουν γιά τήν προθεσμία καταβολῆς.

Οὔτε λέξη! Αὐτό εἶναι πιά ἐμπαιγμός!

Τό γράμμα τοῦ Μπουχάριν (νά τό ἐπιστρέψετε!) δείχνει ὅτι *εἶναι ἀδύνατο* νά πᾶμε μ' αὐτές τίς δυσκολίες (μέ ξένο διαβατήριο; Θά *μᾶς* καταλάβουν καί θά *μᾶς* βάλουν φυλακή *γιά νά προσφέρουν ἐκδούλευση* στόν τσάρο! [137]. Χρήματα ὅλο καί πιό λίγα μένουν: γιά τά δυό φύλλα τοῦ ΚΟ + τήν μπροσούρα θά ξοδευτεῖ ἕνα μεγάλο μέρος ἀπό τή χιλιάδα πού ἔμεινε. Καί τά ἔξοδα γιά τό δρόμο; Καί ἡ ἀκρίβια στή Στοκχόλμη; Γιά τή δουλιά ὅμως ἐκεῖ (βιβλιοθήκη) *εἶναι χειρότερα.*

Πρέπει πάρα πολύ νά σκεφτοῦμε.

Μήπως θά εἶναι καλύτερα νά ἀφήσουμε νά ἀεριστοῦν αὐτούς τούς βλάκες πού κουλακοφέρνουν;

Τό ἄρθρο γιά τόν Γκολέ στεῖλτε το στό ΚΟ (τό ἄρθρο γιά τόν Γκολέ *πρέπει* νά δημοσιευτεῖ). Στόν Γιούρι δέν θέλω οὔτε νά ἀπαντήσω: εἶναι ἀνυπόφορο τό βλακῶδες, ἐμπορικά-αὐθάδες γράμμα του. Ὥς ποῦ θά φτάσει; Ὑποσχέσεις, τυπικές ἀποφάσεις — κι' «Ἐγώ εἶμαι νοικοκύρης, δέν θά πληρώσω»!! Φτάνει, ὑπάρχουν ὅρια! Αὐτά εἶναι πιά ψέματα ξετσίπωτα ὥς ἐκεῖ πού δέν παίρνει ἄλλο!

Χαιρετισμούς σέ ὅλους. Δικός Σας *Λένιν*

Τό φύλλο αὐτό τῆς «Ρέτς» *δέν* τό ἔχουμε. Μήπως τό ἔχει ὁ Γιούρι;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

101

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Σχετικά μέ τή «Βιβλιογραφία καί σχόλια» εἶμαι *ὑπέρ* τῆς δημοσίευσής τους. Καί τί ἀξίζουν 100-200 (λιγότερα) frs περισσότερα;

Σημασία ἔχει νά εἶναι τό βιβλιαράκι * *ὁ λ ο κ λ η ρ ω μ έ ν ο*. Σημασία ἔχει νά ὑπάρχουν *ἀπό παντοῦ* (Golay, Sinclair, *«Die Internationale») φ ω ν έ ς* ἐνάντια στούς σοσιαλσωβινιστές [138].

Λοιπόν, τί, ὁ Γιούρι καί οἱ ἰάπωνες [139] φεύγουν; Πότε;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ
στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

102

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό ἄρθρο τοῦ Πάννεκουκ [140]. Συνιστῶ πολύ νά προλογιστεῖ τό ἄρθρο μέ τό ἐπισυναπτόμενο σχόλιο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (καί νά στείλετε τό σχόλιο αὐτό στόν ἀρθρογράφο) **.

Στέλνω τό προσχέδιο τῆς μπροσούρας (νά τό ἐπιστρέψτε) ***. Συμβουλεύω νά καθήσουμε (καί οἱ δυό) ἀμέσως, νά σκεφτοῦμε τήν κάθε φράση, νά τήν τροποποιήσουμε, νά τήν περιορίσουμε καί — νά τήν ἐκδόσουμε *στή ρωσική γλώσσα* (γιά τήν ἐπέτειο τοῦ πολέμου). Καί μετά ἀκόμη σέ *3* γλῶσσες.

Νομίζω πώς μποροῦν νά ἑνωθοῦν δυό σκοποί:

1) Vademekum **** γιά τούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες, τούς προπαγανδιστές καί τούς «ἐργάτες ἀρχηγούς». Καθαρά, ἐκλαϊκευμένα, μέ ἀκρίβεια, **περίληψη ὅ λ ω ν** τῶν ἐπιχειρημάτων. Καθαρό συμπέρασμα: ἡ ὀρθότητα τῆς διαγραφῆς τοῦ «Νάσα Ζαριά», πάλη ἐνάντιά του καί ἐνάντια στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή + Τσχεΐτζε [Vademekum γιά τίς ἐκλογές στήν Κρατική δούμα].

2) Ἀκριβής διατύπωση γιά τό ἐξωτερικό: πιό σοβαρή *π ο λ ι τ ι κ ή* ὑπόθεση γιά τή συσπείρωση τῆς III Διεθνοῦς, παρά μιά ντουζίνα

* Πρόκειται γιά τό τεῦχ. 1 τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ». *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. τό παράρτημα στό τέλος τοῦ γράμματος. *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 313-358). *Ἡ Σύντ.*

**** — Εὑρετήριο, ὁδηγός. *Ἡ Σύντ.*

συζητήσεων καί συναντήσεων μέ μιά ντουζίνα Γκρίμμ, Τσέτκιν καί ἄλλων Klatsch-Weiber * μέ παντελόνια καί μέ φουστάνια.

Ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο. Ἄν συμφωνεῖτε, θά συζητήσουμε *πιό λεπτομερειακά τό σχέδιο*, μετά θά μοιράσουμε τά θέματα.

3) Θά ἀναγκαστοῦν οἱ παλιάνθρωποι τῆς ΟΕ νά δόσουν «τό δικό τους», γιατί αὐτοί *δέν ἔχουν* δικό τους!

Θά μπορούσατε νά μοῦ στείλετε ἀποκόμματα μέ τά *μαργαριτάρια* ἀπό τήν *«Hamburger Echo»;* Στή Wiener «Arbeiter-Zeitung» ὑπάρχει ἕνα *μαργαριτάρι:* γράμμα ἀπό τή Ρωσία, ὅτι ὁ *Ἀξελρόντ κάνει ὑποχωρήσεις* στούς «ὀπορτουνιστές» [141]. *Θά τό στείλω.*

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή. Συμφωνοῦμε ἀπόλυτα μέ τό θαυμάσιο ἄρθρο τοῦ σύντροφου Α. Πάννεκουκ σέ ὅλα τά βασικά καί οὐσιαστικά του σημεῖα. Μέ μᾶς εἶναι οἱ μάζες, μέ τούς ὀπορτουνιστές, τούς σοσιαλσωβινιστές καί τούς «καουτσκιστές» εἶναι ἡ μειοψηφία, πολλές φορές μιά μηδαμινή μειοψηφία ὑπαλλήλων, ἀριστοκρατίας, μικροαστῶν καί φιλισταίων. Μέ σωστή τακτική ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές, δηλαδή μέ τή διαγραφή τους καί τή συνεπή πάλη ἐνάντια σ' αὐτούς, μέ μᾶς θά εἶναι καί μεγάλες ὀργανώσεις, καί ὁ νόμιμος καί παράνομος μηχανισμός τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 28 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ
στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Τό Παράρτημα στό γράμμα πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1915 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 1-2

Δημοσιεύεται: τό γράμμα γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο. Τό Παράρτημα σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ»

103

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Δεχόμαστε τούς ὅρους τοῦ Κουζμά. Ἡ μπροσούρα εἶναι *ἤδη* γραμμένη *ὅλη* **. Μπορῶ νά στείλω τό χειρόγραφο *μάλιστα νωρίτερα*, ἄν αὐτό μπορεῖ νά ἐπισπεύσει τήν ἔκδοση. Παρακαλῶ νά

* — φλύαρων γυναικῶν. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)». *Ἡ Σύντ.*

στείλετε τηλεγράφημα (ἤ νά τηλεφωνήσετε — καλύτερα στίς 8½-9 ἡ ὥρα τό πρωί — Hotel Marienthal in *Sörenberg,* Kanton Luzern) ἄν μπορεῖ νά ἐπιταχύνουμε τήν ἀποστολή τῆς μπροσούρας. Γιά μᾶς ἔχει *ἐξαιρετική* σημασία νά ἐπισπεύσουμε τήν ἀποστολή της.

Κι' ἔτσι, βγάζουμε ἀκόμη ἕνα φύλλο τοῦ ΚΟ (τό ἄρθρο γιά τόν πασιφισμό νά μπεῖ σάν κύριο ἄρθρο· ὑλικό ἀκόμη θά στείλω), καί μετά ἀμέσως τήν μπροσούρα. (Γράμματα σ' αὐτή, ὅπως φαίνεται, εἶναι περίπου 115 000. Ὅμως αὐτό εἶναι μιά διαφορά μικρή.)

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

104

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τήν μπροσούρα στή Γενεύη (ἀναλαμβάνουν τήν ἔκδοση ἔναντι 150 frs καί πολύ γρήγορα).

Συμφωνῶ μέ ὅλες σχεδόν τίς τροποποιήσεις Σας.

Σέ Σᾶς ἔκανα *μηδαμινές* τροποποιήσεις: θά τίς στείλω σέ δοκίμια (ἄν ὅμως θέλετε, τίς ζητᾶμε καί νωρίτερα).

Πρέπει *νά ἐπισπεύσουμε μέ κάθε τρόπο* τήν ἔκδοση τοῦ φύλλου τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου. Τό ἄρθρο Σας θά πιάσει *375* σειρές!!! Χρονικά (σχεδόν) δέν ὑπάρχουν. Θά γράψετε ½ τῆς στήλης γιά τόν «Πόλεμο»; Ἐγώ γιά τήν αὐτοδιάθεση καί γιά τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης*. Τό ἄρθρο *γιά τόν Γκολέ πρέπει νά τό πάρουμε στό ΚΟ*, ἄν οἱ ἰάπωνες δέν συμφωνήσουν νά μπεῖ στό «Κομμουνίστ», γιατί τό ἄρθρο τοῦ Γκολέ πρέπει νά τό ἐκλαϊκεύσουμε *μέ ὅλες τίς δυνάμεις* ὁπωσδήποτε! **

Ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο γιά τό ΚΟ, *βιαστεῖτε ὅσο μπορεῖτε.*

Ἀξίζει νά δημοσιεύσουμε τό σχόλιό μου γιά τόν Κβάρκ; ***

Πῶς μποροῦσε νά χαθεῖ τό σχέδιο διακήρυξης (αὐτό εἶναι περίληψη τῶν ἀποφάσεων);; Εἶχε ἐσωκλειστεῖ στό φάκελλο γιά Σᾶς!!!

---

* Ὅπως φαίνεται, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά ἄρθρα: «Τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» καί «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 63-68 καί τόμ. 26ος, σελ. 359-363). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ τίμια φωνή ἑνός γάλλου σοσιαλιστῆ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 5-13). *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τοῦ συνθήματος «εἰρήνη»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 304-306). *Ἡ Σύντ.*

Θά τό ζητήσουμε άπό τόν Ράντεκ. [Ἄν τό βρεῖτε, *ἐπιστρέψτε το* τό **γρηγορότερο!!**]

Ἐπισυνάπτω γράμμα γιά τόν Γιούρι καί τόν Βάριν.

Χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Τά δοκίμια τά δικά μου τά ἔστειλα *ὅλα* στόν *Benteli* *. Ἄν τό γράμμα χάθηκε, ἄς τό *στείλουν ἀκόμη μιά φορά*.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 28 τοῦ Ἰούλη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χέρτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

105

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἡ Ὄλγα γράφει ὅτι πρέπει *πάρα πολύ* νά βιαστοῦμε μέ τό ΚΟ, διαφορετικά ὁ Κουζμά θά πάρει ἄλλη δουλιά!

Ὅμως ὑλικό ἔχουμε λίγο!! Σκάνδαλο!!

Στέλνω σήμερα κατευθείαν στό τυπογραφεῖο τό ἀρθράκι «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης» (παρακαλώντας νά στείλουν τά δοκίμια σέ Σᾶς) — (εἶναι γραμμένο στό πνεῦμα τῶν συνομιλιῶν μας. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά διορθωθεῖ τό λάθος ὥς τήν ἔκδοση τῆς μπροσούρας, καί στήν μπροσούρα νά δημοσιεύσουμε τό σχόλιο σχετικά μέ τή διακήρυξη [142]). [Στήν μπροσούρα θά προσθέσω ἀκόμη τήν ἀπόφαση τοῦ 1913 γιά τό ἐθνικό ζήτημα.]

Σᾶς στέλνω τό ἄρθρο γιά τό ἐθνικό πρόγραμμα (θά ἤθελα νά τό τροποποιήσω — δέν τό πέτυχα, κατά τή γνώμη μου: πρόθυμα θά τό ἀνέβαλα) **. Ὑλικό ἔχει ἡ Ὄλγα 400 σειρές + 125 τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης, ἐνῶ συνολικά τό φύλλο ἔχει *736* σειρές!!

Κατά τή Δευτέρα τό πρωί στεῖλτε ὁπωσδήποτε (γενικά στεῖλτε *μέ τό πρῶτο ταχυδρομεῖο)* στήν Ὄλγα ἀκόμη ὑλικό. Τό ἄρθρο γιά τόν Κβάρκ *** δέν ἀξίζει νομίζω νά δημοσιευτεῖ δίπλα στό δικό Σας ἄρθρο.

---

* Πρόκειται γιά τό τυπογραφεῖο τοῦ Μπεντέλι. *Ἡ Σύντ.*

** Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 63-70). *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τοῦ συνθήματος «εἰρήνη»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 304-306). *Ἡ Σύντ.*

Ἦταν στό φύλ. ἀρ. 111 τῆς «Νάσε Σλόβο» [143]	Δέν ἦταν ἄραγε τό ἄρθρο τοῦ Μπράουν στή *«Νάσε Σλόβο»;* Ἡ Νάντια ρώτησε, καί λέει πώς *ἦ τ α ν*.

Θά ἔπρεπε νά εἴχαμε ἔστω καί ἕνα μικρό ἀρθράκι γιά τή Ρωσία. (Ἤμουν ἄρωστος καί μόλις χθές μπόρεσα νά δουλέψω.)

Χαιρετισμούς σέ ὅλους!

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Γιά τήν μπροσούρα, εὐχαριστῶ.

Ἄν ὑπάρχει τίποτε, στεῖλτε τό ἄρθρο γιά τόν Γκολέ στό ΚΟ.

Ξεχάσατε νά προσθέσετε τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν στά «δικά μας» καί στά λικβινταριστικά κυβερνεῖα. *Σ τ ε ῖ λ τ ε.*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 28 τοῦ Ἰούλη καί 2 τοῦ Αὐγούστου 1915

Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

106

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Στέλνω τό ἄρθρο γιά τό φύλ. ἀρ. 44 * (τό δοκίμιό του νά τό στείλετε — παρακαλῶ πολύ — καί στόν Γκριγκόρι καί σέ μένα ταυτόχρονα (τό ἴδιο καί γιά τόν πασιφισμό), πέστε νά κάνουν δυό δοκίμια. Ἡ διεύθυνση τοῦ Γκριγκόρι: Herrn Radomyslski bei Fr. Aschwanden *Hertenstein* in *Kanton L u z e r n).*

Ὁ Γκριγκόρι θά στείλει κατά τή Δευτέρα ἀκόμη ὑλικό γιά τό φύλ. ἀρ. 44.

Πρέπει *μέ κάθε θυσία* (φτάνοντας μάλιστα στό σημεῖο νά πληρώσουμε τόν Κουζμά γιά τήν ἐργάσιμη μέρα κτλ.) νά πετύχουμε ὥστε ἀμέσως, χωρίς διακοπή τῆς δουλιᾶς, νά βγεῖ τό φύλ. ἀρ. 44 καί ἀμέσως ὕστερα ἀπ' αὐτό νά ἀρχίσουν νά στοιχειοθετοῦν τήν μπροσούρα. Ἐπαναλαμβάνω, εἶναι τελείως ἕτοιμη καί βρίσκεται σέ μένα. Θά τή στείλω κατά τά μέσα τῆς ἐρχόμενης ἑβδομάδας, ἄν ὅμως μπορεῖ νά

* Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 359-363). *Ἡ Σύντ.*

ἐπισπεύσουμε τήν ἔκδοση, τότε θά τή στείλω ἀμέσως, μόλις πάρω τηλεγράφημά Σας.

Τό φύλ. ἀρ. 43 βγῆκε θαυμάσια! Εὐχαριστῶ πολύ καί χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 28 τοῦ Ἰούλη καί 2 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

107

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

30/VII. 1915.

Ἀξιότιμε σύντροφε! Πῆρα τό γράμμα Σας καί τό ταχυδρομικό δελτάριο. Σᾶς στέλνω πλήρη μετάφραση στά γαλλικά τῆς διακήρυξής μας· μετάφραση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Κόμματός μας πού ἔκανε ὁ Ράντεκ Σᾶς ἔστειλα ἤδη. Τώρα ἔχετε ὅλα τά ντοκουμέντα (ὁσοναφορᾶ τίς «Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης»), νομίζω ὅτι θά κάνουμε δεκτή τήν ἄποψη τοῦ Γκόρτερ).

Χαίρομαι πολύ πού βασικά συμφωνοῦμε. Σέ μᾶς χρειάζονται ὄχι πανηγυρικές δηλώσεις ἀρχηγῶν (ἐνάντια στίς ὁποῖες τόσο καλά ἔγραψε ὁ Πάννεκουκ), ἀλλά μιά συνεπής ἐπαναστατική διακήρυξη τῶν ἀρχῶν, γιά νά βοηθήσουμε τούς ἐργάτες νά βροῦν τό σωστό δρόμο. Αὐτό εἶναι πάρα πολύ ἀπαραίτητο. Μέ χαροποίησε ἰδιαίτερα τό ὅτι ἔχετε σύνδεση μέ τούς βέλγους φίλους (θά μπορούσαμε νά στείλουμε γι' αὐτούς τήν μπροσούρα τοῦ P. Golay, ἄν δέν τήν εἴδατε ἤδη νωρίτερα [144]) καί θέλετε νά μιλήσετε *προσωπικά* μέ μερικούς ἀριστερούς σέ ἄλλη χώρα. Ἄν ἡ βελγική ἀνώνυμη ὁμάδα «Ζβεζντά» καί ἄλλη ἀκόμη, ἡ γερμανική, θά δημοσίευε μαζί μέ τό δικό Σας καί τό δικό μας Κόμμα διακήρυξη τῶν ἀρχῶν, αὐτό θά ἦταν μιά καλή καί σοβαρή ἀρχή. Ἡ ἀριστερά τῆς Σουηδίας μέ τόν Χέγκλουντ εἶναι μέ τό μέρος μας: πῆρα σήμερα γράμμα γι' αὐτό. Θά ἦταν πολύ καλά, ἄν θά γράφατε στήν Ἀγγλία καί

παρακινούσατε ἐκεῖ κάποια ὁμάδα (ἔστω ἀκόμη καί μικρή) γιά ἐκπόνηση κοινῆς δήλωσης.

Χαιρετίζω ἐγκάρδια καί εὔχομαι ἐπιτυχίες.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἡ δεύτερη προκαταρκτική συνδιάσκεψη ἔπρεπε νά γίνει στίς 7 τοῦ Αὐγούστου, ὅμως ἴσως γίνει ἀργότερα.

Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στό Ἄμστερνταμ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

108

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἀγαπητέ σύντρ. Ράντεκ!

Πῆρα τό γράμμα Σας πρός τόν Wynkoop καί τό στέλνω μέ τό πρῶτο ταχυδρομεῖο. Στήν ἐπισημείωση τοῦ γράφω ὅτι πρέπει νά καταπιαστεῖ ἀμέσως μέ τή δουλιά, ἄν θέλουμε νά προετοιμάσουμε διακήρυξη (χωρίς πιά νά λέμε γιά νέο «Κομμουνιστικό μανιφέστο»).

Ἐμεῖς δόσαμε: 1) διακήρυξη, 2) ἀποφάσεις, 3) σχέδιο διακήρυξης. Κάντε λοιπόν τό γρηγορότερο τροποποιήσεις ἤ ἀντισχέδια. Βιαστεῖτε!! Θά ἀργήσουμε!!

Προσωπικά εἶμαι κατά τῆς συμμετοχῆς τῆς «Νάσε Σλόβο», ὅμως δέν θά ἐπιδόσουμε γι' αὐτό τελεσίγραφο. Γιατί εἶμαι ἐνάντια; 1) Αὐτό εἶναι διαφθορά, γιατί ἡ *ἴδια* ἡ «Νάσε Σλόβο» δέν δήλωσε ὅτι εἶναι *αὐτοτελές*, τρίτο (ἐκτός τῆς ΚΕ καί τῆς ΟΕ) κόμμα ἤ ὁμάδα γιά δουλιά στή Ρωσία· 2) Στή «Νάσε Σλόβο» ὑπάρχουν *ὀκίστες* *, πού ὁ ἀριθμός τους εἶναι ἄγνωστος στό κοινό. Διπλή ἐκπροσώπηση!! (ΟΕ + «Νάσε Σλόβο»). 3) Ἡ «Νάσε Σλόβο» εἶναι ὑπέρ τῆς ὁμάδας τοῦ Τσχεΐτζε (ὑπέρ τῆς ὁμάδας αὐτῆς εἶναι **καί** *ἡ ΟΕ* καί ὁ Πλεχάνοφ + ὁ Ἀλέξινσκι). Δέν εἶναι διαφθορά αὐτό;;;

Νά ἀναγνωρίσουμε τό περιοδικό «Lichtstrahlen» σάν *ὁμάδα* καί νά τή θεωρήσουμε σπουδαιότερη ἀπό τήν ὁμάδα τῆς Κ. Τσέτκιν *δέν εἶναι* κωμικό.

Στήν ὁμάδα αὐτή εἶναι οἱ Borchardt + Radek + οἱ συνεργάτες τοῦ «Lichtstrahlen». Αὐτό εἶναι ἀρκετό.

* — ὀκίστες = ὀπαδοί τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς (ΟΕ). *Σημ. μετ.*

Ἡ ὁμάδα αὐτή ἔχει ἕνα μικρό περιοδικό — (ἐνῶ ἡ Τσέτκιν καί Σία δέν ἔχουν).

Ὁ Borchardt πρῶτος δήλωσε δημόσια: Die Sozialdemokratie *abgedankt* *[145]. Αὐτό δέν εἶναι προπαγάνδα, ἀλλά σπουδαιότατη πολιτική πράξη. *Αὐτό εἶναι πράξη* καί ὄχι ὑπόσχεση.

Γιά μᾶς (δηλαδή γιά ὅλους τούς ἀριστερούς) πιό μεγάλη σημασία ἔχει ἡ καθαρή, πλήρης καί ἀκριβής Prinzipienerklärung **. Χωρίς αὐτό ὅλα τά λεγόμενα «προγράμματα δράσης» εἶναι κούφια λόγια, μιά ἀπάτη. Τί βγῆκε ἀπό τήν «ἀπόφαση δράσης» τῆς Τσέτκιν στή Βέρνη; *Τίποτε*, μέ τήν ἔννοια τῆς δράσης! Τίποτε, μέ τήν ἔννοια τῶν ἀρχῶν! [146]

Ἡ ὁμάδα τοῦ Μπόρχαρντ [147], ἄν αὐτή ἐκδηλωθεῖ (μαζί μέ μᾶς ἤ ξεχωριστά) σάν ἀνώνυμη ὁμάδα («Stern» ἤ «Pfeil» ***, ἤ ὅπως θέλετε) μέ ἀκριβή Prinzipienerklärung + ἔκκληση γιά *ἐπαναστατικές* ἐνέργειες, θά παίξει κοσμοϊστορικό ρόλο.

Ἐνῶ ἡ Τσέτκιν καί Σία, ἔχοντας στά χέρια τους *ὅλα* (ἐφημερίδες, περιοδικά, σύνδεση μέ τήν «Berner Tagwacht», τή δυνατότητα νά ταξιδεύει στήν Ἑλβετία καί ἄλλα), δέν ἔκανε μέσα σέ 10 μῆνες *τίποτε* γιά τή συνένωση τῶν διεθνῶν ἀριστερῶν. Αὐτό εἶναι αἶσχος.

Εὔχομαι ὅ,τι καλύτερο! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. *Δέν* σᾶς συνιστῶ νά πᾶτε στό στρατό. Εἶναι παράλογο νά βοηθᾶμε τούς ἐχθρούς. Θά προσφέρετε ὑπηρεσία στούς Σάιντεμαν. Καλύτερα νά ἐκπατρισθεῖτε. Μά τήν ἀλήθεια, εἶναι καλύτερα. Τά ἀριστερά στελέχη τώρα χρειάζονται μέ τό παραπάνω.

«Ἡ ἀντιπολίτευση στή Γερμανία εἶναι προϊόν τοῦ ἀναβρασμοῦ στίς μάζες, ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι ἀποτελοῦν τόν προσανατολισμό μιᾶς μικρῆς ὁμάδας ἐπαναστατῶν».

Αὐτό δέν εἶναι μαρξιστική ἐξήγηση.

Αὐτό εἶναι καουτσκισμός — εἴτε ὑπεκφυγή.

Τί ἦταν τό 1847 τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» καί ἡ ὁμάδα του;; Προϊόν ἀναβρασμοῦ στίς μάζες, ἤ προσανατολισμός μιᾶς μικρῆς ὁμάδας ἐπαναστατῶν;; Ἤ *καί* τό ἕνα *καί* τό ἄλλο;

Καί μεῖς, ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή; Ἤ δέν ἀπόδειξε ἡ ΡΣΔΕ ὁμάδα

---

* — Ἡ σοσιαλδημοκρατία *ἀρνήθηκε τόν ἑαυτό της. Ἡ Σύντ.*

** — δήλωση γιά τίς ἀρχές, διακήρυξη γιά τίς ἀρχές. *Ἡ Σύντ.*

*** — «Ἀστέρας» ἤ «Βέλος». *Ἡ Σύντ.*

ὅτι ἔχει σύνδεση μέ τίς μάζες; Καί ἡ «Προλετάρσκι Γκόλος» [148] τῆς *Πετρούπολης;* Ἤ *δέν* ὑπάρχει στή Ρωσία «ἀναβρασμός στίς μάζες»;

Οἱ ἀριστεροί στή Γερμανία θά κάνουν ἱστορικό λάθος, ἄν μέ τό πρόσχημα ὅτι «αὐτοί εἶναι προϊόν ἀναβρασμοῦ στίς μάζες» (αὐτοί = Τσέτκιν, Laufenberg, Borchardt, Thalheimer, Duncker!!! Χά-χά!) — ἀρνηθοῦν νά ἐκδηλωθοῦν (ἀνώνυμα, ἐξονόματος τῆς ὁμάδας «Stern» κτλ. Ὕστερα οἱ ἐργάτες θά *προσχωρήσουν* καί θά *σκέπτονται* γι' αὐτή) μέ Prinzipienerklärung.

Γιά νά ἀναπτυχθεῖ ὁ «ἀναβρασμός στίς μάζες» χρειάζεται ἀριστερή διακήρυξη καί πρόγραμμα. *Ἐπειδή* εἶναι τέτιος ἀναβρασμός αὐτή χρειάζεται. *Γιά* νά μετατραπεῖ ὁ «ἀναβρασμός» σέ «κίνημα» αὐτή χρειάζεται. *Γιά* νά ἀναπτυχθεῖ ὁ «ἀναβρασμός» στή σάπια Διεθνή *αὐτή χρειάζεται.*

Καί ἀμέσως!!!

1000 φορές *δέν ἔχετε δίκιο!*

P. S. Δέν γράψατε καθαρά στό γράμμα Σας στόν Βάινκοπ: ὁρίστηκε γιά τίς 20 τοῦ Αὐγούστου ἤ προτάθηκε; Γράψτε σέ μένα δυό λέξεις γι' αὐτό καί *στόν Γκριγκόρι* (ἄν βιάζει).

Ὁ Ρακόβσκι (βλ. τήν μπροσούρα του) [149] **εἶναι ὑπέρ** τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας. Κατά τή γνώμη μου, οἱ δρόμοι μας μέ τέτιους ἀνθρώπους δέν συμπίπτουν.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 4 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

109

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Α. Μ.! Χαρήκαμε πολύ γιά τή δήλωση τῶν νορβηγῶν καί τίς δικές Σας φροντίδες σχετικά μέ τούς σουηδούς [150]. Θά εἶχε ἐξαιρετικά μεγάλη σημασία μιά κοινή διεθνής ἐκδήλωση τῶν *ἀριστερῶν* μαρξιστῶν! (Μιά δήλωση ἀρχῶν θά ἀποτελοῦσε τήν κυριότερη ἐνέργεια καί, γιά τήν ὥρα, τή μόνη δυνατή.)

Ἡ Ρόλαντ-Χόλστ, ὅπως καί ὁ Ρακόβσκι (εἴδατε τήν μπροσούρα του στά γαλλικά;), ὅπως καί ὁ Τρότσκι, κατά τή γνώμη μου, εἶναι *ὅλοι* τους πολύ ἐπιζήμιοι καουτσκιστές, μέ τήν ἔννοια ὅτι ὅλοι μέ διάφορους τρόπους τάσσονται ὑπέρ τῆς ἑνότητας μέ τούς ὀπορτουνιστές, ὅλοι τους μέ διάφορους τρόπους *ἐξωραΐζουν* τόν ὀπορτουνισμό,

ὅλοι τους ἐφαρμόζουν (μέ διαφορετικούς τρόπους) τόν ἐκλεκτικισμό, ἀντί νά ἐφαρμόζουν τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό.

Ἡ κριτική Σας στό σχέδιο διακήρυξης, κατά τή γνώμη μου, δέν δείχνει (ἄν δέν κάνω λάθος) σοβαρές διαφορές ἀνάμεσά μας. Ἐγώ νομίζω ὅτι θεωρητικά εἶναι λαθεμένο καί πρακτικά ἐπιζήμιο νά *μήν* ξεχωρίσουμε τούς τύπους πολέμου. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά εἴμαστε κατά τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν πολέμων. Ἐσεῖς παίρνετε σάν παράδειγμα τή Σερβία. Ἄν ὅμως οἱ σέρβοι ἦταν *μόνοι* τους ἐνάντια στήν Αὐστρία, ἐμεῖς θά εἴμασταν ἄραγε *ὑπέρ* τῶν σέρβων;

Ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης σήμερα βρίσκεται στήν πάλη *ἀνάμεσα* στίς μεγάλες δυνάμεις γιά τό ξαναμοίρασμα τῶν ἀποικιῶν καί τήν ὑποταγή τῶν μικρῶν κρατῶν.

Ἕνας πόλεμος τῆς Ἰνδίας, τῆς Περσίας, τῆς Κίνας κτλ. ἐνάντια στήν Ἀγγλία ἤ τή Ρωσία; Ἐμεῖς δέν θά εἴμασταν *ὑπέρ* τῆς Ἰνδίας ἐνάντια στήν Ἀγγλία etc; Νά ποῦμε πώς *αὐτό* εἶναι «ἐμφύλιος πόλεμος» θά ἦταν ἀνακρίβεια· φανερή ὑπερβολή. Εἶναι ἐξαιρετικά ἐπιζήμιο νά τραβᾶμε τήν ἔννοια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέχρι τά ἄκρα, γιατί αὐτό *σκεπάζει* τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης: τόν πόλεμο τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν ἐνάντια στούς καπιταλιστές τοῦ *δοσμένου* κράτους.

Ἀκριβῶς οἱ σκανδιναβοί, ὅπως φαίνεται, πέφτουν σέ μικροαστικό (καί ἐπαρχιακό, Kleinstaatisch *) πασιφισμό, ἀρνούμενοι τόν «πόλεμο» γενικά. Αὐτό δέν εἶναι μαρξιστικό. Ἐνάντια σ' αὐτά πρέπει νά παλέψουμε, ὅπως καί ἐνάντια στό γεγονός ὅτι ἀρνοῦνται τήν πολιτοφυλακή.

Ἀκόμη μιά φορά χαιρετισμούς καί συγχαρητήρια γιά τή νορβηγική διακήρυξη!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 4 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία)
στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. ΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

110

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Στέλνω ἄρθρο γιά τό ΚΟ — σέ περίπτωση **ἐξαιρετικῆς** ἀνάγκης (δηλαδή, ἄν ὑπάρχει ἀπόλυτη ἔλλειψη ὑλικοῦ) **. Τό ἄρθρο αὐτό θέλω νά τό *ἀφήσω στήν ἄκρη*. *Ἐπιστρέψτε το.*

---

* — χαρακτηριστικό γιά τά μικρά κράτη. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται, φαίνεται, γιά τό ἄρθρο «Τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 63-70). *Ἡ Σύντ.*

Ὁ Γκριγκόρι ὑποσχέθηκε νά στείλει ἄρθρο γιά τή Ρωσία: τό ἄρθρο αὐτό καλά εἶναι νά μπεῖ.

Γενικά τό φύλ. ἀρ. 44 τό θεωρῶ τελειωμένο: *βγάλτε το ὅσο μπορεῖτε πιό γρήγορα.*

N B Στέλνω τήν ἀρχή τῆς μπροσούρας. Τό ὑπόλοιπο αὔριο ἤ μεθαύριο.

Τά δοκίμια τῆς μπροσούρας νά τά στείλετε σέ μένα.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 10 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

111

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω φύλλα τῆς μπροσούρας, πού τυχαῖα ξεχάστηκαν. Παρακαλῶ ἐλέγξτε, ἄν τά ἔχετε τώρα ὅλα. Χθές Σᾶς ἔγραψα, ποιές ἀκόμη *ἀνατυπώσεις* θά μποῦν στήν μπροσούρα.

Τί ἔγινε μέ τό φύλ. ἀρ. 44;

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἡ ἐπισυναπτόμενη σημείωση στή διακήρυξη πρέπει νά μπεῖ στήν μπροσούρα. Προσθέστε την, παρακαλῶ!

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Τό αἴτημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης, ὅπως διατυπώθηκε στή διακήρυξη τῆς ΚΕ — πού συνοδεύτηκε μέ τήν ἔκκληση γιά ἀνατροπή τῶν μοναρχιῶν τῆς Ρωσίας, τῆς Αὐστρίας καί τῆς Γερμανίας — διαφέρει ἀπό τήν πασιφιστική ἑρμηνεία πού ἔδοσε σ' αὐτό τό σύνθημα ὁ Κάουτσκι καί οἱ ἄλλοι. Στήν παράγραφο τῆς Διακήρυξης τῆς ΚΕ (ἀρ. φύλ. 33 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»), ὅπου γίνεται λόγος γιά τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης.

Στό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Κόμματός μας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 44, δημοσιεύτηκε ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού ἀποδείχνει ὅτι τό σύνθημα τῶν «Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης» δέν εἶναι σωστό ἀπό οἰκονομική ἄποψη. Εἴτε αὐτό τό σύνθημα εἶναι ἀπραγματοποίητο στόν καπιταλισμό, πού σημαίνει

ὄχι μόνο δόσιμο τῶν ἀποικιῶν, ἀλλά καί καθιέρωση σχεδιασμοῦ τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας σέ συνθῆκες μοιράσματος τῶν ἀποικιῶν, τῶν σφαιρῶν ἐπιροῆς κτλ. ἀνάμεσα στίς διάφορες χῶρες. Εἴτε εἶναι ἕνα σύνθημα ἀντιδραστικό, πού σημαίνει προσωρινή συμμαχία τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης γιά τήν καταλήστευση τῆς Ἰαπωνίας καί τῆς Ἀμερικῆς, πού ἀναπτύσσονται πιό γρήγορα. (Σημείωση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ».)

Ἐπιστρέψτε το τό γρηγορότερο!

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 11 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

112

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Πολύ ἀνησυχῶ γιά τήν μπροσούρα. Ἐλπίζω ὅτι τά πήρατε ὅλα (ὅλο τό χειρόγραφο καί τή σημείωση στή διακήρυξη); Πῶς πάει ἡ στοιχειοθέτηση καί πότε ἐλπίζετε νά τή βγάλετε; *Θά περιμένω τά δοκίμια.* (Τούς τίτλους τῶν μικρῶν ὑποτμημάτων τῶν κεφαλαίων πρέπει νά τούς στοιχειοθετήσετε ἤ μέ κυρτά, ἤ μέ τά πιό μικρά στοιχεῖα, μέ ἐξάρια, σέ καμιά ὅμως περίπτωση μέ χοντρά γράμματα.)

Πῶς πάει τό φύλ. ἀρ. 44 τοῦ ΚΟ; Δέν εἶχα δοκίμια καί τό ἐξηγοῦσα αὐτό μέ τό ὅτι θέλετε νά ἐπισπεύσετε τήν ἔκδοση (ὅπως εἴχαμε μιλήσει γι' αὐτό). Ὅμως τό ἄρθρο γιά τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες μπῆκε ἄραγε;

Γράψτε δυό λέξεις.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Βρήκατε μήπως τήν ἀπόφαση γιά τό ἐθνικό ζήτημα τοῦ 1913;

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

113

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Σᾶς στέλνω τή διακήρυξη πού πήραμε ἀπό τήν Ἕνωση Νεολαίας τῆς Νορβηγίας. Οἱ βούλγαροι σοσιαλδημοκράτες («τεσνιάκοι») ἐκφράστηκαν καταρχήν μέ τό ἴδιο πνεῦμα στή ΙΙ Βαλκανική συνδιάσκεψη (τόν Ἰούλη τοῦ χρόνου αὐτοῦ) [151]. Συνεπῶς, *εἶναι δυνατή* μιά ἀριστερή διεθνής διακήρυξη τῶν ἀρχῶν. Κατά τίς 20 τοῦ Αὐγούστου πρέπει ἤδη νά εἶναι ἕτοιμη.

Μέ ἀνυπομονησία περιμένω ἀπάντηση καί σχέδιό Σας.

Μέ τίς καλύτερες εὐχές

(Ὑπογραφή).

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 15 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στό Ἄμστερνταμ

Πρωτοδημοσιεύτηκε στά γερμανικά τό 1959 στό περιοδικό «Beitrage zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung», *τεῦχ. 2*

Στή ρωσική γλώσσα πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἱστόρι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο τῆς μυστικῆς λογοκρισίας
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

114

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπ. συντρ. Ὄλγα!

Φοβᾶμαι νά γράψω στόν Β. Κ., γιατί τά γράμματα πού «βιάζουν» χειροτερεύουν τή νευρική του ἀρώστια. Τί συμβαίνει μέ τό φύλ. ἀρ. 44; Ἤ ἡ Κουζμίχα στράφηκε ἀποφασιστικά ἐνάντιά μας; Βιαζόμουν τρομερά μέ τό φύλ. ἀρ. 44, δέν πρόφτασα νά διορθώσω τά ἄρθρα, δέν εἶδα τά δοκίμια καί ξαφνικά σταμάτησε ἡ ἔκδοση.

Ἐνῶ ὁ Κουζμά ζήτησε τήν μπροσούρα τήν *π ρ ο π ε ρ α σ μ έ ν η* ἑβδομάδα!! [152]

Γράψτε, παρακαλῶ, δυό λέξεις, ὑπάρχει ἄραγε ἐλπίδα νά βγάλουμε καί τό φύλ. ἀρ. 44 καί τήν μπροσούρα;; Πότε καί τό ἕνα καί τό ἄλλο;;

Στήν μπροσούρα πρέπει κάτι νά προστεθεῖ καί νά διορθωθεῖ.

Τά δοκίμια νά τά ἔχουμε ἀπαραίτητα.

Χαιρετισμούς στόν Β. Κ.

Δικός Σας *Β. Ούλιάνοφ*

P. S. Καί ἡ «Peuple» [153] καλή εἶναι, ἔ;; *Ὑπέρ* τοῦ Βαντερβέλ-ντε ὁλόψυχα!!

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

115

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπ. συντρ. Ὄλγα!

Ζήτω! Τήν ἴδια τήν Κουζμίχα νικήσατε!! Μά ἡρωίδα καί Σεῖς, πραγματικά!

Στέλνω τά δοκίμια καί *δυό* προσθῆκες στήν μπροσούρα. Παρακολουθεῖστε, παρακαλῶ, νά τίς *βάλουν ἐκεῖ πού πρέπει* (ἄν καθυστερήσει, μή μοῦ στείλετε τά δοκίμια *αὐτῶν* τῶν προσθηκῶν, ἀλλά διορθῶστε τα μόνη Σας).

Γράφω στόν Γκριγκόρι ὅτι βγάζω τήν μπροσούρα (μπορεῖ νά μοῦ τηλεφωνήσει, ἄν διαφωνεῖ).

Στό τέλος τῆς μπροσούρας πρέπει νά μποῦν *τρία* παραρτήματα.

I. Ἡ διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τόν πόλεμο (ἀπό τό φύλ. ἀρ. *33*. Τό στέλνω).

Νά μπεῖ ἡ σημείωση (γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν), πού Σᾶς *ἔστειλα* (Ἐσεῖς στείλατε ἀντίγραφο στό Λιάλιν;)

II. Τίς ἀποφάσεις ἀπό τό φύλ. ἀρ. *40* τίς στέλνω.

III. Τήν ἀπόφαση τοῦ 19*13* (σύσκεψη τῆς ΚΕ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν) *γιά τό ἐθνικό ζήτημα*. Δέν τήν ἔχω. Θά παρακαλέσω νά Σᾶς τή στείλουν ἀπό τή Βέρνη. (*Πρέπει* ὅμως νά εἶναι στή βιβλιοθήκη Σας.)

Τήν μπροσούρα νά τή βγάλετε σέ 2000 άντίτυπα στό πιό φτηνό χαρτί (ἄν ἔχετε λεπτό χαρτί, νά βγάλετε 1000 ἀντίτυπα σέ λεπτό χαρτί) — σέ σχῆμα τό πιό φτηνό καί τό πιό κατάλληλο γιά νά μπαίνει στούς φακέλλους.

Salut!! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἄν αὐτό μπορεῖ νά γίνει χωρίς καθυστέρηση, στεῖλτε μου τό *δεύτερο* ἀντίτυπο *ὅλων* τῶν δοκιμίων τῆς μπροσούρας (γιά νά τά στείλω σ' ἕναν σύντροφο πού φεύγει γιά τή Ρωσία).

Γράφτηκε άργότερα άπό τίς 16 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)
στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

116

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Τήν «Peuple» νά τήν ἐπιστρέψετε. Καλά ἀπ' ἀφορμή τόν Βαντερβέλντε; Αὐτή θά εἶναι ἡ *τακτική ὅλων* αὐτῶν.

Ἀπό τόν Ράντεκ καί τόν Καρπίνσκι δέν πῆρα οὔτε μιά σειρά. Δέν καταλαβαίνω! Τούς γράφω.

Ὁ Γκρίμμ τηλεφώνησε ὅτι ἡ Vorkonferenz ἀναβλήθηκε μέχρι τίς 5. IX καί ὅτι ἡ Τσέτκιν τόν παρακάλεσε ἀπό τή φυλακή νά στείλει τήν ἀπόφαση τῆς μειοψηφίας στή συνδιάσκεψη τῆς Βέρνης [154]. Ἔστειλα τό ρωσικό κείμενο. Ἄν ἔχετε γερμανικό, στεῖλτε το στόν Γκρίμμ.

Τόν Ζωρές θά τόν στείλουμε μόλις τόν διαβάσουμε [155].

«J' accuse» τά ἔδοσα στόν *Ράντεκ* [156].

Ἐπιστρέψτε τόν Κόλμπ [157].

Ἀπό τούς ὀλλανδούς *nil!!* *

P. S. Συνιστῶ νά τό βάλετε (βλ. τό κείμενο), μεταφράζοντας τίς γερμανικές ἐκφράσεις.

Ὑπερασπίζεστε τούς ἰάπωνες ἐντελῶς ἄσκοπα. Ὁ Ἀλεξάντρ γράφει γράμματα *γεμάτα ἀγανάκτηση*, καί ἔχει δίκιο νά ἀγανακτεῖ. Πρέπει νά ἐκπληρωθοῦν οἱ ἀποφάσεις πού πάρθηκαν: ἀποφασίστηκε (πρίν τρεῖς ἑβδομάδες) *ὕστερα ἀπό μιά ἑβδομάδα!!* Ἐνῶ τώρα **ὕστερα ἀκόμη ἀπό ἕνα μήνα!;;;**

---

* — *τίποτε!! Ἡ Σύντ.*

Αὐτοί εἶναι λωποδύτες, καί ἀφοῦ μᾶς ἐξαπατᾶν δέν πρόκειται νά τούς κάνω τό κέφι. Ἔχω δικαίωμα νά ζητήσω καί θά ζητήσω *γραπτές* δηλώσεις ἀπ' αὐτούς καί νά *πρωτοκολλοῦν* οἱ γραμματεῖς τίς κοινές ἀποφάσεις (γιά νά πιάσω τούς λωποδύτες *πού* θέλουν νά ἁρπάζουν καί νά τά ρίχνουν σέ μᾶς!).

Φεύγουν αὐτοί; Πότε; Ἤ ὄχι; Δυό βλάκες πού ἀσχολοῦνται μέ τό μέτρημα τῶν χρημάτων θά μποροῦσαν σέ 3 μῆνες νά ὑπολογίσουν πόσο κάνουν 100 ρούβλια σέ frs, ἤ πόσο στοιχίζει τό τεῦχ. 1. Αὐτές εἶναι φτηνές δικαιολογίες, πού εἶναι *γελοῖο* νά τίς ἀκοῦς. Θά παίρνουν ἀπό τή Ρωσία ἀπό 10 frs, ταΐζοντας ἐμᾶς μέ προγεύματα καί ἐξαπατώντας τούς μεταφορεῖς!! Νά παίρνουμε ἀποφάσεις γιά κωμωδία!! Φτάνει, αὐτό τό τέχνασμα δέν θά περάσει ἔτσι.

Λένιν

NB: Στό ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν *ποῦ καί ποῦ* (σελ. 133, 132, *129* στούς ὑπότιτλους) ἀφέθηκε ἡ παλιά διατύπωση κοινωνικο-κρατικό τράστ (πού σέ ἄλλες μεριές διορθώθηκε σέ κρατικο-καπιταλιστικό τράστ) [158].

Ἀπροσεξία εἶναι αὐτό ἤ ἔγινε ἐπίτηδες;;

Γράφετε ὅτι κρατᾶτε τά σχόλια, «ἐλπίζοντας νά πετύχετε». Τήν ἐκπλήρωση τῶν *παλιῶν ἀποφάσεων;;* Μέ τί θά τό πετύχετε;; «Μέ τίς συζητήσεις»;

Δέν συμφωνῶ μέ τέτιες σχέσεις.

P. S. Φυλλάδια (καί προκηρύξεις) πρέπει νά γράφουμε καί νά τά στέλνουμε στόν Ἀλεξάντρ.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ
στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

117

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Α. Μ.!

Ἡ Vorkonferenz (II) ἀναβλήθηκε μέχρι τίς 5. IX.

Ὁ Χέγκλουντ καί οἱ ἀριστεροί νορβηγοί (καί οἱ δανοί τί θά κάνουν;) *πρέπει* οἱ ἴδιοι νά ἐπιδιώξουν τήν πρόσκλησή τους. Ἐνῶ τίς δηλώσεις, τίς αἰτήσεις, τίς διακηρύξεις τους νά τίς *στείλουν σέ μᾶς (γιά*

τήν ΚΕ) γραπτές, ὑπογραμμένες, μέ σφραγίδες, σέ μιά ἀπό τίς τρεῖς διεθνεῖς γλῶσσες.

Πολλούς χαιρετισμούς στόν Ἀλεξάντρ (γιατί *μόνο* κριτική κάνει στό δικό μου σχέδιο; [159] Δόστε τίς τροποποιήσεις Σας, s' il vous plaît *!) — καί σέ Σᾶς γιά τήν ἐπιτυχή δουλιά ἀνάμεσα στούς ἀριστερούς τῆς Σκανδιναβίας.

Δικός Σας *Λένιν*

Νομίζω ὅτι εἶναι ζήτημα, ἄν θά συνέλθει γρήγορα, ἄν συνέλθει, ἡ συνδιάσκεψη. Ὅμως ἄς *ἑτοιμάζεται* ὁ Χέγκλουντ σοβαρά καί *ἐπειγόντως*.

Συμφωνοῦν ἄραγε μέ τή γενική μας διακήρυξη τῶν ἀριστερῶν τῶν διαφόρων χωρῶν (ἀνεξάρτητα ἀπό τή συνδιάσκεψη);

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)
στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

118

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἀγαπητέ σ. Ράντεκ!

Ἐπιστρέφω τό σχέδιό Σας [160]. Οὔτε λέξη γιά τό σοσιαλσωβινισμό καί (=) τόν ὀπορτουνισμό καί τήν πάλη ἐνάντιά τους!! Γιά ποιό λόγο αὐτός ὁ ἐξωραϊσμός τοῦ κακοῦ καί ἡ ἀπόκρυψη ἀπό τίς ἐργατικές μάζες τοῦ βασικοῦ ἐχθροῦ τους μέσα στά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα;

Θά ἐπιμένετε τελεσιγραφικά νά μήν εἰπωθεῖ οὔτε μιά λέξη ἀνοιχτά γιά τήν ἀνελέητη πάλη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό;

Ἐλπίζω *νά ἔρθω δυό μέρες νωρίτερα* (δηλ. στίς 2-3. IX), ἄν μέ εἰδοποιήσετε ὅτι θά ἔρθουν καί οἱ γερμανοί (διαφορετικά θά ἔρθει μόνο ὁ Ζηνόβιεφ).

(Τό σχέδιό Σας εἶναι πολύ «ἀκαδημαϊκό», δέν εἶναι μαχητική ἔκκληση, δέν εἶναι μαχητική διακήρυξη.)

Θά στείλετε τό σχέδιό Σας στόν Βάινκοπ; *Ζητᾶτε μήπως* Ἐσεῖς νά ἔρθουν αὐτοί (οἱ ὀλλανδοί);

---

* — παρακαλῶ! *Η Σύντ.*

Σᾶς παρακαλῶ, στεῖλτε μου ἀμέσως μετάφραση (γερμανική) τοῦ *σχεδίου μου* (γιά τό ὁποῖο γράψατε στόν Βάινκοπ) καί μετάφραση τῆς ἀπόφασής μας τοῦ 1913 (ἐθνικό ζήτημα). Κι' ἔτσι, *δυό πράγματα*.

Πρέπει νά καταβάλουμε *ὅλες* τίς προσπάθειες νά βγεῖ ἡ μπροσούρα μας (στά γερμανικά) μέχρι τίς 5. IX. Σήμερα γράφω στόν Κασπάροφ νά Σᾶς βοηθήσει καί νά βρεῖ ἕναν μεταφραστή ἀκόμη (στή Βέρνη — τόν σ. Κίνκελ). Μπορεῖτε ἄραγε Σεῖς (μαζί μέ τόν Κασπάροφ) νά δουλέψετε μέ «πολύ γρήγορους ρυθμούς» καί νά μεταφράσετε τήν μπροσούρα αὐτή μέσα σέ μιά ἑβδομάδα; Καί ἡ ἐκτύπωση; Εἶναι δυνατό νά τυπωθεῖ σέ 3-4 μέρες; Πρέπει νά καταβάλουμε *ὅλες* τίς προσπάθειες καί νά τό κάνουμε αὐτό!

Παρακαλῶ νά μοῦ ἀπαντήσετε ἀμέσως.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

119

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Μ. ΚΑΣΠΑΡΟΦ

Ἀγαπητέ Κασπάροφ!

Στίς 5. IX θά γίνει ἡ συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν στή Βέρνη.

Θά εἶχε *ἐξαιρετική* σημασία ἄν ἡ μπροσούρα μας στά γερμανικά ἔβγαινε *πρίν* τήν προθεσμία αὐτή.

Μήπως μπορεῖτε νά συμβάλετε σ' αὐτό;

— 1ο, πηγαίνοντας στόν Ράντεκ νά τόν βοηθήσετε νά διαβάσει τό χειρόγραφο καί νά τόν παρακινήσετε νά κάνει τή μετάφραση (δυστυχῶς μέχρι τότε *δέν θά μπορέσουμε* νά ἔχουμε ρωσικά δοκίμια).

— 2ο, φροντίζοντας νά κλειστεῖ συμφωνία μέ γερμανικό τυπογραφεῖο (ὁ Ράντεκ ξέρει τήν ὑπόθεση).

— 3ο, πηγαίνοντας στόν Κίνκελ, δείχνοντας αὐτό τό γράμμα καί *παρακαλώντας τον νά βοηθήσει στή μετάφραση* (νά πάρει ἕνα μέρος αὐτός).

Ξέρω ὅτι ὁ Κίνκελ σχεδόν μέ ἀπεχθάνεται, γιατί τόν παρακάλεσα ἀρκετές φορές νά κάνει μετάφραση. Ὅμως ἡ ὑπόθεση εἶναι ἔκτακτη, σοβαρή, χρειάζεται ἐπείγουσα βοήθεια, ἴσως νά μή θυμώσει καί πάρα πολύ.

Ἀπαντεῖστε μου μέ ταχυδρομικό δελτάριο τό γρηγορότερο.

Μέ πολλούς χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

120

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΒΑΪΝΚΟΠ

Ἀξιότιμε σύντροφε Βάινκοπ!

Ὁ Ράντεκ μοῦ γράφει ὅτι Σᾶς ἔγραψε ἤδη πώς ἡ συνδιάσκεψη (ὄχι ἡ προκαταρκτική, ἀλλά ἡ ἴδια ἡ συνδιάσκεψη) θά συνέλθει στίς 5. IX. Τό σχέδιο τοῦ Ράντεκ, ἴσως, νά Σᾶς εἶναι ἤδη ἐπίσης γνωστό. Τό σχέδιο αὐτό μοῦ φαίνεται πολύ ἀκαδημαϊκό (ἡ ἀντίρηση αὐτή εἶναι, φυσικά, ὄχι σπουδαία) καί — τό πιό σπουδαῖο — ὄχι ἱκανοποιητικό σέ σχέση μέ τό πιό σπουδαῖο σημεῖο, τό ὁποῖο τόσο καλά σημειώθηκε, λογουχάρη, στήν μπροσούρα τοῦ Γκόρτερ — καί συγκεκριμένα: ἡ ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό. Ἄν κρατήσουμε σιωπή γι' αὐτό μπροστά στούς ἐργάτες, τότε θά σιωπήσουμε γιά ἕνα περιστατικό, χωρίς τό ὁποῖο εἶναι ἀδύνατο νά κάνουμε *κάτι* τό πραγματικό.

Παρακαλῶ, νά μοῦ κάνετε γνωστή τή γνώμη Σας καί τή γνώμη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Σας. Μετά ἀκόμη, θά ἔρθει μάλλον ἐκπρόσωπος τοῦ Κόμματός Σας (καί ἄν ὄχι, θά δόσετε ἄραγε πληρεξούσιο στόν Ράντεκ ἤ θά στείλετε δήλωση κ.ἄ.;). Ἄν αὐτό εἶναι δυνατό, γράψτε στήν Ἀγγλία στή μειοψηφία τοῦ Βρετανικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος· ἄς στείλει ἡ μειοψηφία αὐτή εἴτε ἐκπρόσωπο, εἴτε τουλάχιστο δήλωση. Ἄν σάν ἀποτέλεσμα τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς θά ἔχουμε ὄχι μόνο διπλωματικές ταχυδακτυλουργίες

τῶν ἀρχηγῶν (πού τόσο καλά τίς εἰρωνεύτηκε ὁ Πάννεκουκ), ἀλλά καί μιά ἀριστερή μαρξιστική διεθνιστική διακήρυξη τῶν ἀρχῶν, τότε αὐτό θά εἶναι μιά πολύ ὠφέλιμη ὑπόθεση.

Ἡ γνωστή σέ μᾶς ὁμάδα τῶν βέλγων διεθνιστῶν πρέπει ἐπίσης νά στείλει δήλωση εἴτε νά δόσει σέ Σᾶς πληρεξούσιο (τά *τμήματα* τῶν Κομμάτων ἐπίσης ἀναμφίβολα θά ἐπιτραποῦν). Ἀντισωβινιστική ἀντιπολίτευση ἐνάντια στόν Βαντερβέλντε — ἔστω καί ἡ πιό ἀσήμαντη — θά ἦταν ἐξαιρετικά σπουδαία. Δύσκολο εἶναι μόνο τό πρῶτο βῆμα!

Ἀναμένοντας τήν ἀπάντησή Σας
με σοσιαλδημ. χαιρετισμούς *Ν. Λένιν*

P. S. Ἐπισυνάπτω σχέδιο δήλωσης (στά γαλλικά) — δέν εἶχα καιρό νά τό συζητήσω μέ τούς φίλους. Αὔριο θά στείλω τό σχέδιο αὐτό στόν σύντροφο Ράντεκ.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στό Ἄμστερνταμ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1960 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἱστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

121

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Α. Μ.!

Ἀποδείχνεται ὅτι στίς 5. IX δέν θά γίνει ἡ Vorkonferenz, ἀλλά ἡ ἴδια ἡ συνδιάσκεψη. Συνεπῶς, ὁ καιρός ἐπείγει.

Πρέπει νά βάλετε ὅλα τά δυνατά γιά νά προσπαθήσετε νά στείλετε ἐδῶ τόν Χέγκλουντ, εἴτε τόν πιό ἀριστερό καί τόν πιό σταθερό νορβηγό ἔτσι, ὥστε αὐτοί νά εἶναι ἐδῶ σίγουρα ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 3. IX (πρέπει νά μοῦ τηλεφωνήσουν ἀπό τή Βέρνη στό Sörenberg, ξενοδοχεῖο Marienthal *(K a n t o n L u z e r n)*, Telefon *1. 11* — (1. 11)).

Ἄν εἶναι *ἀ π ο λ ύ τ ω ς* ἀδύνατο νά ἔρθει κανείς ἀπ' αὐτούς, τότε ἀμέσως (γιά νά εἶναι στίς 2-3. IX σέ μένα *ἀσφαλῶς)* ἄς στείλουν μέ συστημένο γράμμα εἴτε τή διαβίβαση τοῦ πληρεξούσιου στή δική μας ΚΕ (τυπικό (γερμανικό ἤ γαλλικό) πληρεξούσιο) — εἴτε (ἄν αὐτοί δέν

συμφωνοῦν νά δόσουν πληρεξούσιο) δήλωσή τους ὅτι εἶναι ἀλληλέγγυοι μέ τήν ΚΕ + τή δική τους Prinzipienerklärung * + (ὁπωσδήποτε) γράμμα πρός τή συνδιάσκεψη, μέ ἐντολή στή δική μας ΚΕ νά τό ἀνακοινώσει (respective νά ψηφίσει, ἄν μπορεῖ).

Ἡ οὐσία τῆς πάλης θά εἶναι: ἄν θά κηρύσσουμε στήν Prinzipienerklärung ἀμείλικτη (μέχρι τή διάσπαση) πάλη ἐνάντια στόν *ὀπορτουνισμό* = τό σοσιαλσωβινισμό. Προσπαθεῖστε νά πετύχετε πάνω στό σημεῖο αὐτό *ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερη* σαφήνεια καί σταθερότητα διατύπωσης.

Γράψτε μου ἀμέσως ταχυδρομικό δελτάριο, ἄν πήρατε τό γράμμα αὐτό, ἄν ἐλπίζετε (ἄν εἶσαστε βέβαιοι;) ὅτι θά κάνουν αὐτό κι' αὐτό.

(Χαιρετισμούς στόν Ἀλεξάντρ!) Salut!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία)
στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

122

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. Ι. ΡΙΒΑΙΝΑ

Ἀγαπητή συντρόφισσα! Αὐτές τίς μέρες Σᾶς ἔγραψα σχετικά μέ τόν Γκολέ. Τώρα ἡ ὑπόθεση προωθεῖται, ἄς ποῦμε, ἀπό ἄλλη πλευρά. *Ὄχι* ἡ προκαταρκτική σύσκεψη, ἀλλά ἡ ἴδια ἡ συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν (διεθνής) ὁρίστηκε γιά τίς 5. IX. Θά εἶναι ὁ *Merrheim* ἀπό τό Παρίσι (αὐτά ὅλα entre nous **, φυσικά). Θά εἶναι οἱ «νασεσλόβτσι». Γιατί νά μήν εἶναι ἐκεῖ ὁ Γκολέ καί ὁ Νέν, ἐκπρόσωποι τοῦ ἀριστεροῦ σοσιαλισμοῦ στή γαλλική Ἐλβετία, (ἀφοῦ θά εἶναι ὁ Γκρίμμ πού εἶναι πιό συμβιβαστικός ἀπό τόν Νέν καί τόν Γκολέ;). Προσπαθεῖστε, παρακαλῶ, νά τούς δεῖτε καί τούς δυό ὅσο μπορεῖτε πιό γρήγορα, μιλεῖστε ἀνοιχτόκαρδα καί ἀπαντεῖστε μου μέ δυό λέξεις ὅσο μπορεῖτε πιό γρήγορα ποιά εἶναι ἡ διάθεση καί τῶν δυό αὐτῶν ἀριστερῶν γάλλων. Καταλαβαίνετε βέβαια ὅτι *ἀκριβῶς* οἱ

* — δήλωση ἀρχῶν, διακήρυξη ἀρχῶν. *Ἡ Σύντ.*

** — μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

γάλλοι ἀντισωβινιστές θά εἶχαν *τώρα* — καί ἀκόμη περισσότερο ἐπί παρουσία τοῦ Merrheim — ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία στή συνδιάσκεψη.

Κι' ἔτσι, βιαστεῖτε νά ἀπαντήσετε!

Χαιρετισμούς στόν Ρίβλιν!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)
στή Λωζάνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

123

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Α. ΜΠΕΡΖΙΝ

'Αγαπητέ Μπέρζιν!

Εὐχαριστῶ πολύ γιά τό πληρεξούσιο [161] πού πῆρα. Σᾶς παρακαλῶ, μή βαρεθεῖτε νά στείλετε *ἀμέσως* κιόλας σέ μένα ἕνα τέτιο παρόμοιο στά γαλλικά ἤ στά γερμανικά μέ σφραγίδα κτλ., σύμφωνα μέ ὅλους τούς τύπους καί μέ τήν ὑποχρεωτική προσθήκη στό κείμενο τοῦ πληρεξουσίου ὅτι τό Κόμμα Σας ἦταν πάντα (καί εἶναι καί τώρα) ὄχι μόνο συνδεμένο μέ τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο, (ἀλλά καί εἶχε σ' αὐτό δικό του ἀντιπρόσωπο μέ συμβουλευτική ψῆφο). 'Επείγει πάρα πολύ.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

P. S. Ἄν πήρατε ἀπό μᾶς χειρόγραφο σχέδιο τῆς σύντομης διακήρυξης στή ρωσική γλώσσα *, Σᾶς παρακαλῶ, νά τό δόσετε στόν Λιτβίνοφ ὅσο μπορεῖτε πιό γρήγορα μέ τήν παράκληση νά τό μεταφράσει στά ἀγγλικά καί νά μοῦ τό στείλει τό γρηγορότερο. 'Απαντεῖστε μέ ταχυδρομικό δελτάριο γιά νά ξέρω ὅτι πήρατε τό γράμμα αὐτό, Σᾶς παρακαλῶ.

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)
στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τό «Σχέδιο ἀπόφασης τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν γιά τήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 287-290). *Ἡ Σύντ.*

124

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.! Στέλνω 200 frs. Ἴσως «λαδώσετε» τήν Κουζμίχα. Μεγάλο merci γιά τίς φροντίδες. Τό γράμμα τῆς Ὄλγας τό πῆρα. Ὁ Κόμπα ἔστειλε χαιρετισμούς καί τήν εἴδηση ὅτι εἶναι γερός. Γιά τήν μπροσούρα νά μέ ἐνημερώνετε ἀπό καιρό σέ καιρό μέ ταχυδρομικό δελτάριο, ἄν ὑπάρχει «ἐλπίδα» γιά πρόοδο (στά δοκίμια προλαβαίνω ἀκόμη νά κάνω ὁρισμένες τροποποιήσεις).

Salut! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

125

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Συμφωνῶ νά βγεῖ τό τεῦχ. 1 (τόν Αὔγουστο) καί τό τεῦχ. 2 (τό Σεπτέμβρη) *. 50 σελίδες ἄρθρου — εἶναι, pardon, φαντασία Σας.

Νά συμπεριλάβουμε τόν Γιούρι στήν ἀντιπροσωπεία δέν πρέπει [162]. Δέν ξέρει τή γλώσσα. Γιά ποιό λόγο. Νά φροντίζεις γι' αὐτούς εἶναι ἐπιζήμιο. Ἔχουμε μιά «συντάκτρια» — θέλετε ἀκόμη ἕναν «ἀντιπρόσωπο ἀπό τήν ἀντιπροσωπεία τῆς ΚΕ»; Δέν χρειάζεται.

Νά γράψω γιά τή Ρωσία δέν μπορῶ. Στεῖλτε τό γράμμα τοῦ Μπουχάριν. *Δέν βλέπω καμιά* ἐφημερίδα. (Ἔχω μιά «Ρέτς»).

Κρίμα πού δέν ἀντιγράψατε τόν Ράντεκ. Ἄν γίνουν τροποποιήσεις, τότε πρέπει νά προσθέσουμε: 1) ὑπενθύμιση γιά τή Βασιλεία [163]
2) παράν. ὄργ. καί ἄλλα. Ἀξίζει ὅμως νά *τοῦ* στείλουμε τροποποιήσεις; (γιά τόν Τρότσκι;)

Ὁ Γιούρι γράφει ὅτι ἀπό τή *«Νάσε Σλόβο»* θά εἶναι *μόνο* ὁ Τρότσκι. Αὐτό θά διευκολύνει περισσότερο τή λωποδυσία τους.

Θά εἶναι ἄραγε ὁ Κάμενσκι; *Ἀμφιβάλλω!!* Γράψτε του ἀμέσως, ἀφοῦ *Ἐσεῖς* μιλήσατε μ' αὐτόν.

Θυμᾶμαι ὅτι εἴπατε πώς ὁ Γκρίμμ *δέν θέλει* συνδιάσκεψη στή Βέρνη; Νά πᾶμε λοιπόν στή Βέρνη; Ἄν πᾶμε, τότε τήν 1. IX *εἶναι*

* Πρόκειται γιά τό περιοδικό «Κομμουνίστ». *Ἡ Σύντ.*

γρήγορα. (Ἴσως μπορούσατε νά πᾶτε νωρίτερα Ἐσεῖς, ἤ ἔχετε ἐκεῖ ἰδιαίτερες δουλιές.)

Ὁ Ἀλεξάντρ θέλει νά πάει στή Ρωσία. Τοῦ γράφω, ὑποστηρίζοντας τό σχέδιό του *. Κρίμα πού δέν ὑπάρχουν μέλη τῆς ΚΕ. Νά πάρουμε αὐτόν, ἄν ὄχι τήν Κολλοντάι (αὐτή πηγαίνει στήν Ἀμερική νά κάνει διαλέξεις καί διεθνιστική ζύμωση).

Ἡ Λιουντμίλα *εἶναι* (sic!) χωρίς χρήματα καί διαβατήριο!! Πιστεύω πώς δέν θά πάει πουθενά.

Ἔφερε γαλλικά βιβλία πού, μόλις τά διαβάσουμε, θά Σᾶς τά στείλουμε (καί Σεῖς νά ἐπιστρέψετε τόν Ῥαπποπόρτ, *ἀφοῦ τόν διαβάσετε.* Τόν ἔστειλα σέ Σᾶς, χωρίς νά προλάβω νά τόν διαβάσω).

Χαιρετισμούς. Δικός Σας *Λένιν*

Τί συνέβη μέ τό ἄρθρο τοῦ Καρπίνσκι γιά τό «Κομμουνίστ»;

Σχετικά μέ τό σχέδιο ἀπόφασης: μά ἐγώ Σᾶς ἔστειλα (= σχέδιο περίληψης τῆς ἀπόφασης); Τό ἀντιγράψατε; Ἄν ὄχι, μπορῶ νά στείλω. Ἄν ἑτοιμάζετε δικό Σας σχέδιο, πρέπει νά βιαστεῖτε.

P. S. «300 χρόνια» δέν κάνει, κατά τή γνώμη μου. Νά τροποποιηθεῖ γιά νά γίνει νόμιμο.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 23 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ
στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

126

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

23/VIII. 1915.

Ἀγαπητέ Ἀλεξάντρ!

Σχετικά μέ τό σχέδιο τοῦ ταξιδιοῦ Σας δυσκολεύομαι πολύ νά Σᾶς δόσω μιά συγκεκριμένη συμβουλή ἀπό μακριά [164]. Οἱ οἰκονομικές μας ὑποθέσεις Σᾶς εἶναι γνωστές: ἡ Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα ἔγραψε λεπτομερειακά (ἐκτός ἀπ' αὐτά πού ἔχουν σταλεῖ, ὑπάρχει ὑπόσχεση γιά 600 frs, μέχρι τίς 10. X + γιά 400 frs ἀκόμη

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 132-133. *Ἡ Σύντ.*

ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα. Συνολικά 1000 frs. Γιά τήν *ὥρα* δέν ὑπάρχουν ἐλπίδες γιά περισσότερα).

Ἀπό τή μιά πλευρά, χρειάζεται πολύ μεγάλη προσοχή. Ἔχετε ἄραγε ἐντελῶς καλά χαρτιά; Καί ἄλλα;

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, τώρα ἀκριβῶς θά ἦταν ὁπωσδήποτε ὠφέλιμο γιά τήν ὑπόθεση νά βρισκόταν ἕνας ἄνθρωπος ἀπόλυτα ἐνημερωμένος καί αὐτοτελής, νά περιόδευε 2-3 κέντρα, νά ὀργάνωνε τίς συνδέσεις, νά ἀποκαθιστοῦσε τίς ἐπαφές καί νά γυρνοῦσε *χωρίς καθυστέρηση* στή Σουηδία γιά νά μᾶς παραδόσει ὅλες τίς συνδέσεις καί νά συζητήσουμε γιά τήν κατάσταση παραπέρα. Αὐτό θά εἶχε ἐξαιρετική σημασία.

[Σέ 8-10 μέρες θά βγεῖ τό 1 τεῦχος τοῦ «Κομμουνίστ», στή συνέχεια ὕστερα ἀπό ἄλλες τόσες περίπου μέρες θά βγεῖ τό 2ο τεῦχος (ἤ τό 1ο καί τό 2ο μαζί). Σέ μιά-δυό μέρες θά βγεῖ τό ΚΟ ἀρ. φύλ. 44. Σέ δυό ἑβδομάδες θά βγεῖ ἡ μπροσούρα γιά τόν πόλεμο *μέ ὅλα τά ντοκουμέντα*. Ἤδη βρίσκεται γιά στοιχειοθέτηση.]

Τά γεγονότα στή Ρωσία ἐπιβεβαίωσαν πέρα γιά πέρα τή θέση μας, πού οἱ ἠλίθιοι-σοσιαλπατριῶτες (ἀπό τόν Ἀλέξινσκι ὥς τόν Τσχεΐτζε) τήν εἶχαν βαφτίσει ἡττοπάθεια. Τά γεγονότα ἀπόδειξαν ὅτι εἴχαμε δίκιο!! Οἱ πολεμικές ἀποτυχίες βοηθοῦν στόν κλονισμό τοῦ τσαρισμοῦ καί διευκολύνουν τή συμμαχία τῶν ἐπαναστατῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας καί τῶν ἄλλων χωρῶν. Λένε: τί θά κάνετε «ἐσεῖς», ἄν «ἐσεῖς», οἱ ἐπαναστάτες, νικήσετε τόν τσαρισμό; Ἀπαντῶ: (1) ἡ νίκη μας θά δυναμώσει 100 φορές περισσότερο τό κίνημα τῶν «ἀριστερῶν» στή Γερμανία· (2) ἄν «ἐμεῖς» νικήσουμε τόν τσαρισμό τελείως, θά προτείνουμε εἰρήνη σέ ὅλους τούς ἐμπόλεμους μέ δημοκρατικούς ὅρους καί, σέ περίπτωση πού ἀρνηθοῦν, θά διεξάγαμε *ἐπαναστατικό* πόλεμο.

Εἶναι φανερό ὅτι τό πρωτοπόρο στρῶμα τῶν πραβντιστῶν-ἐργατῶν, τό στήριγμα αὐτό τοῦ Κόμματός μας, διασώθηκε, παρά τή φοβερή ἐρήμωση τῶν γραμμῶν του. Θά εἶχε ἐξαιρετική σημασία νά συσπειρώνονταν οἱ καθοδηγητικές ὁμάδες σέ 2-3 κέντρα *(μέ τή μεγαλύτερη συνωμοτικότητα)*, νά συνδέονταν μαζί μας, νά ἀνασυγκροτοῦσαν τό γραφεῖο τῆς ΚΕ (στήν Πετρούπολη ὑπάρχει ἤδη, μοῦ φαίνεται) καί τήν ἴδια τήν ΚΕ στή Ρωσία· νά συνδέονταν μαζί μας σταθερά, *ἄν χρειάζεται*, θά πρέπει νά φέρουμε γι' αὐτό 1-2 ἀνθρώπους στή Σουηδία)· ἐμεῖς θά στέλναμε φυλλάδια καί προκηρύξεις κτλ. Τό πιό σπουδαῖο εἶναι νά ὑπάρχουν σταθερές καί μόνιμες ἐπαφές.

Ὁ Τσχεΐτζε καί Σία εἶναι φανερό ὅτι ταλαντεύονται: αὐτοί εἶναι πιστοί φίλοι τοῦ «Νάσε Ντιέλο», μαζί τους εἶναι ἱκανοποιημένος ὁ Ἀλέξινσκι (ἐλπίζω ὅτι θά ἔχετε δεῖ τόν «Πόλεμο» Πλεχάνοφ +

'Αλέξινσκι + Σία; Τί αἶσχος!!) καί αὐτοί «παίζουν» μέ τόν ἀριστερισμό μέ τή βοήθεια τοῦ Τρότσκι!! Νομίζω ὅτι δέν θά ξεγελάσουν τούς συνειδητούς πραβντιστές.

Γράψτε τί θά ἀποφασίσετε! Χαιρετισμούς. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Θά συμφωνήσει ἡ Α. Κολλοντάι νά μᾶς βοηθήσει νά ὀργανώσουμε στήν 'Αμερική ἀγγλική ἔκδοση τῆς μπροσούρας μας; *

Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία) στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

127

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ σύντροφε!

Στέλνω τά δοκίμια.

Μήπως θά χρειαζόταν νά κοιτάξω καί τά δεύτερα; Τότε στεῖλτε τα.

Θά μπορούσατε νά ρωτήσετε σέ *ἀστικό* τυπογραφεῖο στή Γενεύη (ὅπου ὑπάρχουν *γερμανικά* στοιχεῖα καί στοιχειοθέτες) γιά νά Σᾶς δόσουν τόν *προϋπολογισμό* γιά τήν μπροσούρα μέ 96 χιλιάδες γράμματα, δυό στῆλες μέ ὀχτάρια, 4½ περίπου χιλιάδες γράμματα στή στήλη (ὅπως στήν «Internationale Korrespondenz», τό ὁποῖο στέλνετε σέ μένα), φτηνό χαρτί χωρίς ἐξώφυλλο. Γράψτε.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 23 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

128

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ σύντροφε!

Σᾶς στέλνουμε μιά *ἐξαιρετικά* σπουδαία προσθήκη στήν μπροσούρα. Σᾶς παρακαλῶ, κοιτάξτε νά τή βάλουν χωρίς

* Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος ('Η στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)». *'Η Σύντ.*

λάθη *. Ἄν ἡ μπροσούρα μπορεῖ νά βγεῖ τήν Τρίτη ἤ τήν Τετάρτη, στεῖλτε *μέ τήν ταχεία* 10-20 ἀντίτυπα στόν Σκλόβσκι.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 23 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

129

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρ. Ὄλγα!

Στέλνω τά δοκίμια.

Μήπως βρήκατε τήν ἀπόφαση τοῦ 19*13* γιά τό ἐθνικό ζήτημα; Ἄν ὄχι, θά στείλω ἀπό δῶ (δέν τή μεταφράσαμε ἀκόμη στά γερμανικά).

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 23 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

130

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρ. Ὄλγα!

Σχετικά μέ τίς ἐκλογές δυσκολεύομαι πολύ νά Σᾶς ἀπαντήσω. Ἀπό πρώτη θά ἔλεγε κανείς ἄποψη, γιατί στή δημοκρατία νά μήν ἐκλέγουν παντοῦ; Ὅμως πέρα ἀπ' αὐτό δέν ξέρω τίποτε: οὔτε τό χαρακτήρα τοῦ ἱδρύματος, ἐκεῖ πού πρέπει νά ἐκλέγουν, οὔτε τή στάση τῶν κομμάτων σ' αὐτό, οὔτε τήν ἱστορία τοῦ ζητήματος, οὔτε τήν πείρα τοῦ παρελθόντος. Εἶναι δύσκολο νά κρίνεις μ' αὐ-

* Πρόκειται γιά τήν ἀρχή τοῦ II κεφαλαίου τῆς μπροσούρας «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)» — «Οἱ τάξεις καί τά Κόμματα τῆς Ρωσίας». *Ἡ Σύντ.*

τές τίς συνθῆκες, γιατί μιά «πρώτη ἄποψη», ἀσφαλῶς, δέν εἶναι ἀρκετή.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Βοήθησαν ἄραγε τά 200 frs νά λαδώσετε τήν Κουζμίχα; Νά μέ ἐνημερώνετε μέ ταχυδρομικά δελτάρια: «Δελτίο διάθεσης τῆς Κουζμίχα καί ἐλπίδες γιά ἐπιτυχία». Τόν βαρεθήκατε καί σεῖς (καί μεῖς) τόν Κουζμά, καταλαβαίνω, ὅμως τί νά κάνουμε;

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)
στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

131

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

'Αγαπητή συντρ. Ὄλγα!

Μιά παράκληση πρός Ἐσᾶς: γιά τή μετάφραση (στά γερμανικά) τῆς μπροσούρας μας εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔχουμε τό κείμενο τῆς σημείωσης στή διακήρυξη (πού ἀφορᾶ τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης), τό ὁποῖο Σᾶς ἔστειλα *. Ἔχετε τήν καλοσύνη, κάντε ἕνα ἀντίγραφο ὅσο τό δυνατό καθαρό (γιά τό μεταφραστή) καί στεῖλτε το στή διεύθυνση: Herrn Lialine (bei Fr. Eicher-Müller) Freie Strasse 15. *Bern* (μέ γράμμα πώς τό στέλνετε μέ παράκλησή μου γιά τή γερμανική μετάφραση τῆς μπροσούρας).

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)
στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

132

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΓΚΟΛΕ

28/VIII. 1917.

'Αγαπητέ σύντροφε!

Μέ τεράστια ἱκανοποίηση ἔμαθα ἀπό τό γράμμα Σας ὅτι συμφωνεῖτε γενικά μέ τό σχέδιό μου. Ἡ συνδιάσκεψη πρέπει νά συνέλ-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 119-120. *Ἡ Σύντ.*

θει στίς 5 τοῦ Σεπτέμβρη. Ἐλπίζουμε πώς μερικοί γάλλοι σοσιαλιστές ἀπό τούς ἀριστερούς θά παραβρίσκονται ἐκεῖ. Ὅλη αὐτή τήν ὑπόθεση τήν ὀργανώνουν ὁ Γκρίμμ καί ὁ Μοργκάρι. Ἡ παρουσία Σας, κατά τή γνώμη μου, θά ἦταν πολύ ὠφέλιμη, καί γι' αὐτό Σᾶς παρακαλῶ νά γράψετε ἀμέσως στόν Γκρίμμ.

Μέ ἐγκάρδιο χαιρετισμό.

Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Λωζάνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά

133

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Σήμερα — Δευτέρα πρωί — δέν ἔχω ἀκόμη ἀπάντηση ἀπό τόν Ράντεκ στό τηλεγράφημα μέ πληρωμένη ἀπάντηση!! Μήπως ὑπάρχουν τίποτε μηχανοραφίες «γύρω ἀπό τόν Γκρίμμ» ἐνάντια στούς λεττονούς;; Σοβαρά, μπορεῖ νά μήν τούς καλέσουν!; Ἄν πάω αὔριο [165], θά στείλω τηλεγράφημα καί τότε ἐλᾶτε μέ τό *πρῶτο* τρένο. Πάρτε μαζί Σας *ὅ λ α* τά ὑλικά (νά μή ξεχάσετε τίποτε: καί τό *«Βοπρόσι Στραχοβάνιγια»* καί τό *« Ν ά σ ε Ν τ ι έ λ ο »* καί τή *«Νάσε Σλόβο»* καί τό *ν ο ρ β η γ ι κ ό γ ρ ά μ μ α* καί ὅλα γενικά).

Ἀπό τήν Κολλοντάι ἔχω ταχυδρομικό δελτάριο. Ἀλωνίζει παντοῦ.

Salut! *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ Αὐγούστου 1915 Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

134

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἀπαντεῖστε στόν Μεστσεριακόφ.

Συνιστῶ νά χρησιμοποιήσουμε τόν Σκλόβσκι νά ριχτεῖ στόν Γκρίμμ (εἴτε ἄν αὐτός πάει τήν 1. IX), εἴτε μέ τό τηλέφωνο. Πρέπει νά πάρουμε ἀπάντηση ἀπό τόν Γκρίμμ.

Ἔκθεση (εἴτε εἰσήγηση γιά τή Ρωσία), γράψτε Σεῖς [166] (ἄν χρειαστεῖ θά στείλω τή *«Ρέτς»)*.

Νομίζω πώς ἀρκοῦν οἱ ἀποφάσεις (σχέδιο ὑπάρχει: «περίληψη». Μποροῦμε νά τό διορθώσουμε). Τί χρειάζεται ἀκόμη ἡ διακήρυξη; Ἄν συμφωνήσουμε μέ τόν Ράντεκ, γράφουμε ἐκεῖ. Ἄν ὄχι καί ἄν εἴμαστε μόνοι μας, τότε γιά ποιόν *ἀκόμη* μιά *παραπάνω* διακήρυξη;

Χαιρετισμούς σέ ὅλους!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 30 ἤ 31 τοῦ Αὐγούστου 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

135

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Ἀλεξάντρα Μιχάιλοβνα! Θά εἶναι πολύ λυπηρό, ἄν τό ταξίδι Σας στήν Ἀμερική ματαιωθεῖ ὁριστικά. Εἴχαμε πολλές ἐλπίδες στό ταξίδι αὐτό καί γιά τήν ἔκδοση στήν Ἀμερική τῆς μπροσούρας μας («Σοσιαλισμός καί πόλεμος», θά τήν πάρετε αὐτές τίς μέρες), καί γιά τή σύνδεση μέ τόν ἐκδότη Charles Kerr στό Σικάγο γενικά, καί γιά τή συσπείρωση τῶν διεθνιστῶν καί, τελικά, γιά οἰκονομική βοήθεια πού μᾶς χρειάζεται πάρα πολύ γιά ὅλες τίς ἄμεσες δουλιές *στή Ρωσία*, γιά τίς ὁποῖες γράφετε (καί δικαιολογημένα ὑπογραμμίζετε ὅτι εἶναι ἄμεσες, λόγω τῆς ἐπιθυμίας νά εἴμαστε πιό κοντά πρός τή Ρωσία: τά ἐμπόδια γι' αὐτό εἶναι *στήν πρώτη* γραμμή οἰκονομικά, δεύτερο, ἀστυνομικά: ἄν μποροῦμε νά φτάσουμε ἄραγε ἀσφαλισμένα...).

Ἄν τελικά τό ζήτημα τοῦ ταξιδιοῦ λυθεῖ ἀρνητικά, προσπαθεῖστε νά σκεφτεῖτε ἄν θά μπορούσατε (μέσω τῶν σχέσεων μέ τόν Charles Kerr κτλ.) νά μᾶς βοηθήσετε νά ἐκδόσουμε στά γαλλικά τή μπροσούρα μας. Αὐτό εἶναι δυνατό *μόνο* στήν Ἀμερική. Τή γερμανική ἔκδοση τῆς μπροσούρας μας Σᾶς τή *στέλνουμε*. Κάνετε ὅ,τι μπορεῖτε γιά τήν πώληση στίς σκανδιναβικές χῶρες (γιά μᾶς ἔχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία νά ἐπιστραφεῖ ἔστω καί ἕνα μέρος τῶν ἐξόδων πού κάναμε γι' αὐτή, γιατί διαφορετικά *δέν μποροῦμε* νά τήν ἐκδόσουμε στά γαλλικά!).

Γράψτε *πιό λεπτομερειακά*, πιό συγκεκριμένα καί πιό τακτικά (ἄν δέν πᾶτε στήν Ἀμερική) ποιά ἀκριβῶς συγκεκριμένα ζητήματα βγαίνουν στήν ἐπιφάνεια στή Ρωσία, ποιός τά βάζει, πῶς, σέ ποιές περιπτώσεις, σέ ποιές συνθῆκες. Ὅλα αὐτά θά ἦταν ἐξαιρετικά σπουδαῖα γιά τήν ἔκδοση προκηρύξεων — δουλιᾶς *ζωτικῆς*, ἔχετε δίκιο. Γιά τή συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν [167] (ὅπου συσπειρωθήκαμε καλά σέ ἀντιπολίτευση, ἄν καί ὑπογράψατε τή διακήρυξη) γιά ἕνα μέρος της θά Σᾶς διηγηθεῖ ὁ ἀντιπρόσωπος [168] πού Ἐσεῖς στείλατε, καί γιά ἕνα μέρος της θά Σᾶς γράψουμε.

(Δέν ἔχουμε χρήματα, δέν ἔχουμε χρήματα!! Τό *κυριότερο* ἀτύχημά μας σ' αὐτό βρίσκεται!)

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 8 καί 13 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία)
στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

136

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Πρέπει νά ἀρχίσουμε νά ἑτοιμάζουμε τό φύλλο τοῦ ΚΟ, ἀφιερωμένο *ὁλόκληρο* στή συνδιάσκεψη. ***Θέματα*** ἤ ***ἄρθρα*** [169].

Etwa *

1. Ἡ Vorgeschichte ** καί ἀντίστοιχα ἡ III Διεθνής.
2. Ἐκθέσεις (Τά Βαλκάνια *ἰδιαίτερα*).
3. Συζητήσεις μέ τόν Λέντεμπουρ (ἡ συζήτηση ἀπό ἄποψη ἀρχῶν γενικά). (Οἱ τρεῖς ἀποχρώσεις τῶν γερμανῶν.)
4. Ἡ σημασία τῆς συνδιάσκεψης (πρῶτο βῆμα πρός τήν III Διεθνή. Ἕνα διστακτικό καί ἀσυνεπές βῆμα *πρός τή διάσπαση* μέ τόν ὀπορτουνισμό. Δυνατότητα «ὑποτροπῆς»). — σύγκριση μέ τή συνδιάσκεψη τῶν γυναικῶν
5. Ἡ ἀπόφαση καί τό σχέδιο διακήρυξης, ἤ δήλωσή μας γιά τή διακήρυξη.
6. Ἡ Μπούντ καί οἱ ὀκίστες + Τρότσκι (Massenaktionen ***).
7. Ἐπίσημη διακήρυξη.

* — Περίπου. *Ἡ Σύντ.*

** — Προϊστορία. *Ἡ Σύντ.*

*** — Μαζικές ἐνέργειες. *Ἡ Σύντ.*

Συμφωνεῖτε νά πάρω ἐγώ τά Νο Νο 3 καί 4;
Πρέπει νά βιαστοῦμε μέ τό φύλλο αὐτό τοῦ ΚΟ.
Σᾶς στέλνω τόν Μπάουερ.
Νά στείλετε *ὁπωσδήποτε.*
1) τή Συλλογή τοῦ Λεγκίν + ... *
2) τήν μπροσούρα γιά τόν Λῆμπκνεχτ.
Τό γράμμα τοῦ Ράντεκ *ἐπιστρέψτε το.*
Τό σχέδιο τῶν προκηρύξεων συντάχτηκε· θά τό στείλω αὔριο· λεπτομερειακό.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Τό γράμμα τῶν ὀλλανδῶν πρός τήν ΚΕ τό *ἔχασα!* [170] Πάρα πολύ ἀπαραίτητα ἐπιχειρήματα κατά τῆς συμμετοχῆς στή συνδιάσκεψη.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

137

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό γράμμα τοῦ Ράντεκ. (Τοῦ ἀπάντησα μέ συμπάθεια.) Ἐπιστρέψτε το.

Ἐγώ θά γράψω τήν ἔκθεση γιά τή συνδιάσκεψη: στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, *ὅλα* τά δικά Σας ὑλικά.

Μήπως ξέχασα σέ Σᾶς τό δικό μου *σῶμα τοῦ ΚΟ;*

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Καλά θά ἦταν νά βάλουμε τήν Ἰνέσσα νά μεταφράσει τήν μπροσούρα στά γαλλικά [171].

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 11 καί 15 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)
Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Παρακάτω στό χειρόγραφο μιά λέξη δέν ἀποκρυπτογραφήθηκε. *Ἡ Σύντ.*

138

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Für Alexander

Ἀγαπητέ φίλε!

Προσπαθεῖστε νά δεῖτε τόν Μπελένιν καί πέστε του, Σᾶς παρακαλῶ, ὅτι ἔγινε μέ πρόσληψη μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚ τῆς Ρωσίας. Ἐσεῖς καταλαβαίνετε φυσικά ὅτι στήν ὑπόθεση αὐτή πρέπει νά κρατηθεῖ συνωμοτικότητα στό maximum καί ὅτι θά πρέπει νά «ξεχάσετε» τό ζήτημα ἀμέσως μόλις εἰδοποιήσετε τόν Μπελένιν (δέν τοῦ γράφω ἀπευθείας γιά εὐνόητους λόγους). Τό καθῆκον του κατά τό ταξίδι εἶναι πολύ σπουδαῖο: ὁ Τρότσκι καί Σία τῶν λακέδων τοῦ ὀπορτουνισμοῦ στό ἐξωτερικό ἐντείνουν ὅλες τίς δυνάμεις τους γιά νά «κρύψουν» τίς διαφωνίες καί νά «σώσουν» τόν ὀπορτουνισμό τοῦ «Νάσα Ζαριά», δικαιώνοντας καί ἐξυμνώντας τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε (= τούς πιό πιστούς φίλους τοῦ «Νάσα Ζαριά»). Πρέπει νά συγκροτήσουμε στή Ρωσία ὁμάδες (ἀπό παλιούς, ἔμπειρους, ἔξυπνους πραβντιστές-ἐργάτες, πού ἔχουν καταλάβει **πέρα γιά πέρα** τό ζήτημα τοῦ πολέμου) καί τούς καλύτερους ἀπ' αὐτούς (2-3) νά τούς πάρουμε στήν ΚΕ. Ἄν παρουσιαστοῦν δυσκολίες ἤ ἐμφανιστοῦν ἀμφιβολίες, τότε νά περιοριστοῦμε στή συγκρότηση *ἀνάλογων* συμβουλίων (π.χ. «καθοδηγητικῆς πανρωσικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας» ἤ «ἐπιτροπῆς» κτλ. — φυσικά, τό ζήτημα δέν βρίσκεται στήν ὀνομασία).

Οἱ δεσμοί καί ἡ γνωριμία Σας μέ παλιούς, ἔμπειρους ἐργάτες θά Σᾶς βοηθήσει νά δόσετε συμβουλές στόν Μπελένιν, πού θά ἀντιμετωπίσει τό ζήτημα πάρα πολύ σοβαρά καί προσεκτικά. Καί τό πιό βασικό σήμερα εἶναι νά φυλάξει τόν ἑαυτό του, νά ταξιδέψει *ὄχι γιά πολύ* καί νά φέρει *ὅλες τίς συνδέσεις*.

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Γράψτε ἀμέσως μόλις πάρετε τό γράμμα αὐτό.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἡ μπροσούρα θά βγεῖ νωρίτερα ἀπ' ὅ,τι νόμιζα. Πῆρα ἤδη ἕνα μέρος τῶν δοκιμίων. Ἴσως σέ μιά-1½ ἑβδομάδα νά βγεῖ ἡ μπροσούρα καί τό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 1-2.

Τώρα θά *βρίσκονται* στό ἐξωτερικό 3 μέλη τῆς ΚΕ. Στή Ρωσία ὑπάρχουν μιά σειρά ἀναπληρωματικά μέλη (ἐργάτες) καί πιασμένα μέλη τῆς ΚΕ (ἐπίσης ἐργάτες, πραβντιστές-ἡγέτες).

P. P. S. Αὔριο θά πάρετε ἀπό τήν Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα γράμμα πιό λεπτομερειακό. Δόστε πολύ μεγάλη προσοχή.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 13 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία) στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

139

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

'Αγαπητέ Γκ. Λ.! Στεῖλτε μου, Σᾶς παρακαλῶ, τό γρηγορότερο ἀπό τρία ἀντίτυπα τῆς γερμανικῆς μπροσούρας καί τῶν γαλλικῶν ἀποφάσεων. (Πόσο ἀξίζουν; Καί ὑπάρχει ἐλπίδα νά γίνουν πιό φτηνά; Κλείνετε συμφωνία γιά τήν πώληση τῆς γερμανικῆς μπροσούρας στήν 'Ελβετία; Γράψτε.)

Στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, 10 ἀντίτυπα τῆς γερμανικῆς μπροσούρας καί δυό ἀντίτυπα τῶν γαλλικῶν ἀποφάσεων στή διεύθυνση: Fru A. Kollontay. Turisthotel. Holmenkollen. *Kristiania.* Norwegen. (Γράψτε, *πότε* στάλθηκαν.)

Πέστε, Σᾶς παρακαλῶ, στόν Ράντεκ νά βιαστεῖ νά μοῦ στείλει ἀντίγραφο τῆς διακήρυξης πού ψηφίστηκε ἐπίσημα. 'Επείγει πολύ! Πηγαίνετε μερικές φορές στόν Ράντεκ καί καταφέρετε νά γίνει αὐτό, Σᾶς παρακαλῶ. Μ' αὐτόν ἀκόμη πρέπει νά μιλήσετε (καί ὄχι μόνο νά μιλήσετε, ἀλλά καί *πρακτικά* νά βάλετε, νά φροντίσετε, νά κάνετε, νά ἐλέγξετε) γιά τήν πώληση τῆς γερμανικῆς μπροσούρας στήν 'Ελβετία. Πρέπει νά βροῦμε τίς διευθύνσεις τῶν *γερμανικῶν* ἐργατικῶν συλλόγων καί λεσχῶν σέ διάφορες πόλεις (καί στή Γενεύη), νά ἀποκτήσετε σύνδεση, νά γράψετε, νά πετύχετε κάτι. *"Ολα αὐτά εἶναι δική Σας δουλιά.* Σᾶς παρακαλῶ, καταπιαστεῖτε πιό δραστήρια.

Χαιρετισμούς!! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

140

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ Β. Κ.! Ἔφυγα γιά δουλιές γιά μερικές μέρες (καί μόνο γιά τόν καιρό αὐτό παρακάλεσα νά τά στείλετε ὅλα στή Γενεύη· τώρα παρακαλῶ νά τά στείλετε πάλι *ὅ λ α* — καί ἀνάμεσά τους καί τήν μπροσούρα — στό Sörenberg) [172].

Μόλις ἦρθα βρῆκα τό γράμμα Σας γιά τά ἄρθρα τοῦ Ρολλάν. Τρομερά ἀνησυχῶ γιατί 'Εσεῖς δέν πήρατε τά ἄρθρα αὐτά. Πρίν δυό ἑβδομάδες, ἄν ὄχι παραπάνω, τά ἔστειλα σέ Σᾶς *μέσα στό γράμμα!* * Καί δέν ὑπῆρχε ὥς τώρα περίπτωση ἀπώλειας μή συστημένων γραμμάτων στήν 'Ελβετία. Μποροῦσε νά γίνει λάθος; Μήπως κανένας ἄλλος πῆρε τά ἄρθρα αὐτά *χωρίς* 'Εσᾶς; Γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ. Ἄν δέν τά πῆρε ἄλλος καί ἄν δέν μποροῦσε νά γίνει λάθος, ἄν δέν τά ἔχετε Σεῖς τά ἄρθρα, ἐγώ, ἐννοεῖται, θά κάνω ὅ,τι μπορῶ γιά νά τά βρῶ καί νά Σᾶς τά στείλω (ἄν τά ἔχασα). Εἴτε θά ἀγοράσω τό φύλλο αὐτό, εἴτε (ἄν δέν πουλιέται) θά τό βρῶ στή βιβλιοθήκη καί θά *ἀντιγράψω γιά Σᾶς ἕνα πλῆρες ἀντίγραφο.* Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά μέ συγχωρεῖτε καί παρακαλῶ νά μοῦ γράψετε γιά τήν κατάσταση τῶν ὑποθέσεων. Ἄν Σᾶς χρειάζεται ἀντίγραφο, τότε *πόσο γρήγορα;* Γράψτε *ἀ ν ο ι χ τ ά*.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Δέν ξέρω γιατί ἔπαψα νά παίρνω «Ζίζν»; [173]. Ἄραγε δέν γίνεται ἀνταλλαγή; Θά μπορούσατε νά ρωτήσετε; Καί ἡ «Βπεριόντ»; [174] Τί ἀκούγεται γιά τή Συλλογή τῶν ὀκιστῶν [175] καί γιά τίς ἐκδόσεις τῆς Μπούντ; Τό «Κομμουνίστ», τεῦχ. *1-2 β γ ῆ κ ε*. **Γ Ε Γ Ο Ν Ο Σ.**

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

141

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό γράμμα τοῦ Ράντεκ καί τήν *ἔκθεσή* του [176]. Τήν τελευταία νά τήν ἐπιστρέψετε τό γρηγορότερο στόν ἴδιο (ἡ κριτική

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 147. *Ἡ Σύντ.*

του εἶναι ἀδύνατη. Οὔτε λέξη γιά τήν μπροσούρα * μας, γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ «Νάσα Ζαριά» ἀπό τόν Ἀξελρόντ καί ἄλλα).

Ἐσεῖς ἔχετε πολλούς βοηθούς: ὀργανῶστε τή δουλιά νά βγεῖ ἕνα ἀντίγραφο ἀπό τήν ἔκθεση τοῦ Ράντεκ.

Στέλνω σχέδιο προκηρύξεων: νά τό ἐπιστρέψετε τό *γρηγορότερο* [177].

Χαιρετισμούς. *Λένιν*

NB || Ρωτεῖστε τήν Ἰνέσσα, μήπως πῆρε ἀπό μένα τή «Journal de Genève» μέ τό ἄρθρο τοῦ Romain Rolland! Σᾶς θερμοπαρακαλῶ, ψάξτε τά πάντα γιά νά τό βρεῖτε.

Γράφτηκε στίς 18 ἤ 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

142

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἀγαπητέ Ράντεκ!

Τό γράμμα στόν Βάινκοπ στάλθηκε.

Στόν Γκριγκόρι ἐπίσης ἡ ἔκθεση *μέ* τό γράμμα *Σας*.

Πιθανόν νά μήν ἔχετε *ἀντίγραφο τῆς δήλωσής μας* (ὅτι εἴμαστε δυσαρεστημένοι ἀπό τή διακήρυξη, ὅτι αὐτή δέν πάει ἀρκετά μακριά κτλ.); Τή δόσαμε στό γραφεῖο καί ὁ Γκρίμμ τήν ἀνακοίνωσε. *Μᾶς χρειάζεται ὁπωσδήποτε ἀντίγραφο αὐτῆς τῆς δήλωσης*. Θά Σᾶς ἐπέτρεπε ἄραγε ὁ Γκρίμμ νά βγάλετε ἕνα ἀντίγραφο; Ἄν ὄχι, αὐτό εἶναι πραγματικά σκάνδαλο!!!

P. S. Καί «τά συνωμοτικά μέτρα» τοῦ Γκρίμμ! Ὅλος ὁ κόσμος ξέρει πιά τά πάντα. Καί αὐτοί οἱ ἀνόητοι ἰταλοί στήν «Avanti!» [178]. Ντροπή καί αἶσχος!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 18 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

143

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τήν ἀπάντηση τοῦ Γιούρι — καί ἄρθρο γιά τό ΚΟ (ἀκόμη μιά φορά θά κάνω ἀλλαγές). Στήν Ὄλγα ἔγραψα. Φοβᾶμαι ὅτι ἐκεῖ δέν ὑπάρχει ἐλπίδα. Ἐξακριβῶστε μέ τόν Benteli.

Στέλνω τήν μπροσούρα: μόλις τώρα τήν πῆρα.

Τί ἔγιναν τά δυό νέα γερμανικά βιβλία;

Χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Λένιν*

Ἐπισυνάπτω δυό γράμματα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν [179].

Εἶναι χαρακτηριστικό, ἔ;

Ἐπιστρέψτε καί τά δυό, ἀφοῦ τά δείξετε στό κοινό.

Ὅμως ἀπό τόν Ράντεκ δέν μπορῶ νά ἀποσπάσω τό σχέδιο ἀπόφασης.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

144

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἀγαπητέ Ράντεκ!

Εὐχαριστῶ πολύ γιά τή διακήρυξη καί τήν ἔκθεση [180].

1) Δέν θά μπορούσατε ἄραγε νά πάρετε *δωρεάν* 20 ἀντίτυπα τοῦ φύλλου αὐτοῦ τῆς *«Berner Tagwacht»* γιά νά τά στείλουμε στίς ὁμάδες τοῦ Κόμματός μας;

2) Στή διακήρυξη «οἱ λέξεις *ἐπαναστατική* προλεταριακή ταξική πάλη» ἀντικαταστάθηκαν μέ τή λέξη *«ἀνειρήνευτη»*. Εἶναι ἄραγε αὐτό *ἔντιμο* ἀπό τήν πλευρά τοῦ Γκρίμμ;

3) Στήν ἔκθεση *δέν* ἀναφέρεται ὅτι ἕνα μέρος (1/10) τῆς *γερμανικῆς* ἀντιπροσωπείας (καί τό 1/3 τῶν ἐλβετῶν) ὑπόγραψε τό σχέδιο τῆς ἀπόφασής μας.

Εἶναι ἄραγε αὐτό ἔντιμο ἀπό τήν πλευρά τοῦ Γκρίμμ;

Παρακαλῶ, τή γνώμη Σας: δέν θά πρέπει ἄραγε νά γράψουμε γι' αὐτό *ἐπίσημα* στόν Γκρίμμ;

4) Ἐγγυᾶται ἄραγε ὁ Γκρίμμ ὅτι σέ μιά *λεπτομερειακή* ἔκθεση (πρακτικό συνεδριάσεων) τό σχέδιό μας καί ἡ δήλωσή μας θά δημοσιευτοῦν πλήρως;

Ναί ἤ ὄχι;

5) Πολλές ἀνακρίβειες στήν ἔκθεση, γιά τήν ψηφοφορία (τοῦ σχεδίου μας) *οὔτε λέξη!!*

Τό ζήτημα γιά τή διάσπαση καί τή διάλυση τοῦ γραφείου *αὐτοῦ* (Γκρίμμ καί Σία) *δέν* μπῆκε γιά ψηφοφορία [181].

Πρέπει κάτι νά κάνουμε.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Στεῖλτε μου, παρακαλῶ, τό σχέδιό μας καί τή δήλωσή μας [182].

Γιά τή δική μας μπροσούρα (= ἔκθεση) ὁ Γκρίμμ δέν εἶπε **οὔτε λέξη!** * Τί λωποδύτης!!

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)
στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

145

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ Β. Κ.! Δέν πήραμε ἀκόμη τήν μπροσούρα. Θέλουμε νά βγάλουμε διπλό φύλλο τοῦ ΚΟ μέ τήν ἔκθεση γιά τή διεθνή συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν στή Βέρνη. Πῶς πᾶνε οἱ δουλιές μέ τήν Κουζμίχα; Μποροῦμε ἄραγε νά τή λαδώσουμε μέ τήν πληρωμή γιά τήν μπροσούρα (ἀφοῦ ἔχετε χρήματα στό ταμεῖο;). Ἤ δέν ὑπάρχει καμιά ἐλπίδα; Καί στό ἄμεσο μέλλον δέν *μποροῦμε* νά τή βγάλουμε; Γράψτε, παρακαλῶ, μποροῦμε νά ξέρουμε κάτι, ἤ δέν μποροῦμε νά ξέρουμε τίποτε.

Πῆρα τό γράμμα τοῦ 'Εγκόρ καί θά *τοῦ ἀπαντήσω αὐτές τίς μέρες* μέσω 'Εσᾶς.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)
στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος ('Η στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)», πού ἡ γερμανική ἔκδοσή της μοιράστηκε στή Διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη στό Τσίμμερβαλντ, 5-8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915. *Ἡ Σύντ.*

146
ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.! Στέλνω τή «Journal de Genève». Ἀποδείχτηκε ὅτι τήν ἔβαλα κάπου πρίν τήν ἀναχώρηση καί ξέχασα. Χάρηκα πάρα πολύ πού βρέθηκε καί δέν φάνηκα μπροστά Σας ἐντελῶς γουρούνι.

Σχετικά μέ τό ΚΟ ὁ Γκριγκόρι συμβουλεύει νά τό ἐκδόσουμε στή Βέρνη (τό φύλλο αὐτό — διπλό — 4 σελίδες γιά τή συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν), ἄν δέν ὑπάρχει ἐλπίδα στήν Κουζμίχα. Γράψτε γι' αὐτό «γιά τήν ὀρθότητα» (γιατί ξέρω πιά θαυμάσια τή γενική μας ἀδυναμία μπροστά στήν Κουζμίχα).

Σχετικά μέ τή διάλεξη. Θά ἤθελα νά τήν κάνω κατά τά μέσα περίπου τοῦ Ὀχτώβρη μέ θέμα: «Ἡ διεθνής σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τῆς 5-8. IX. 1915» [183]. *Ἄν εἶναι κατάλληλο* τό θέμα, τήν ὀργανώνουμε ἀπό *ν ω ρ ί τ ε ρ α* (θά μπορούσατε μήπως νά ἐκτυπώσετε ἀφίσες καί *γιά ἄλλες πόλεις*, ἀφήνοντας κενό στήν πόλη καί ἡμερομηνία;), ἴσως μποροῦσε νά δόσει ἔσοδα (μοῦ χρειάζονται πάρα πολύ χρήματα), τόν χρόνο κτλ. Γιά τή συνδιάσκεψη θά *δημοσιεύσουν **ὅλοι*** (οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, ἡ «Νάσε Σλόβο» κ.ἄ.), ὅμως ἐγώ θά ἐξιστοροῦσα *λεπτομέρειες*.

Γράφω στή Ζυρίχη στόν Χαριτόνοφ *.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἐσωκλείω γράμμα γιά τόν ἐσέρο «Ἐγκόρ». Παρακαλῶ, *διαβάστε* το καί δόστε το. Ἄν Σᾶς εἶναι βολικά, μιλεῖστε μαζί του καί γράψτε μου τή γνώμη Σας γι' αὐτόν καί τούς φίλους του. Τί ἄνθρωποι εἶναι αὐτοί;

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

147
ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

19/IX. 1915.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Θά ἤθελα νά κάνω διάλεξη στή Ζυρίχη κατά τά μέσα περίπου τοῦ Ὀχτώβρη γιά τή «Διεθνή συνδιάσκεψη

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 147-148. *Ἡ Σύντ.*

τῆς 5-8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915» [184]. Ἂν τό θέμα ταιριάζει καί μπορεῖ νά δόσει ἔσοδα, ἔστω καί ἐλάχιστα, γράψτε. (Γράφω καί στή Γενεύη γι' αὐτό. Πρέπει ἀπό νωρίτερα νά συνεννοηθοῦμε γιά τίς *ἡμερομηνίες*, θά παρακαλέσω αὐτούς στή Γενεύη νά ἐκτυπώσουν γενικές ἀφίσες μέ κενό τήν πόλη καί τίς ἡμερομηνίες.) Γνωρίστε μου τή γνώμη Σας τό γρηγορότερο.

Μέ τήν εὐκαιρία. Θά μπορούσατε νά μοῦ στείλετε τή γερμανική μπροσούρα τοῦ Ἀξελρόντ γιά τά καθήκοντα τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας πού βγῆκε αὐτές τίς μέρες στή Ζυρίχη; Εἶμαι περίεργος νά τή δῶ.

(Γιά τή συνδιάσκεψη θά δημοσιεύσουμε στό ΚΟ — μετά καί ἡ *«Νάσε Σλόβο»* καί οἱ *σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες* καί λοιπά, καί λοιπά. Ὅμως ἐγώ θά μιλήσω πιό λεπτομερειακά ἀπό ὅ,τι θά γραφεῖ στόν Τύπο, καί θά κάνω ἐκτίμηση καί θά βγάλω τά συμπεράσματα.)

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

148

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

19/IX.

Ἀγαπητέ Ἀλεξάντρ! Πήραμε τά γράμματά Σας μέ τήν πληροφορία γιά τήν καλή πορεία τῆς μεταφορᾶς καί χαρήκαμε ἐξαιρετικά γι' αὐτό. Σχετικά μέ τή φιλολογία στό Βαρντιό, προσπαθεῖστε νά τά διαφυλάξετε καί νά τά σώσετε *ὅλα*, σέ μᾶς νά στείλετε τά σώματα τῆς *«Προλετάρι»* καί τῆς *«Βπεριόντ»*, τίς μπροσοῦρες (παλιές, 1905) ἐπίσης θά τίς χρησιμοποιήσουμε, αὐτές ἀξίζει νά τίς στείλουμε στή Ρωσία, ἄν θά ὑπάρχει γενικά δυνατότητα μεταφορᾶς [185].

Τήν εἴδηση γιά τή «διάλυση» τῆς Δούμας τή διάβασα χθές στίς ἐφημερίδες τοῦ ἐξωτερικοῦ [186]. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ ἀντίδραση εἴτε φοβήθηκε ἀπό τό συνασπισμό τῶν ἀριστερῶν, εἴτε θέλει νά ἐκμεταλλευτεῖ κάποιες «στρατιωτικές» δυνατότητες (εἴτε θέλει νά πετύχει χωριστή εἰρήνη). Ἡ στάση μας ἀπέναντι στούς ἐπαναστάτες-σωβινιστές (σάν τόν Κέρενσκι καί ἕνα μέρος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν-λικβινταριστῶν ἤ πατριωτῶν), κατά τή γνώμη μου, δέν μπορεῖ νά

ἐκφραστεῖ μέ τή διατύπωση: «ὑποστήριξη». Ἀνάμεσα στούς ἐπαναστάτες-σωβινιστές (ἐπανάσταση γιά νά νικηθεῖ ἡ Γερμανία) καί τούς ἐπαναστάτες-προλεταριακούς διεθνιστές (ἐπανάσταση γιά νά ἀφυπνιστεῖ τό προλεταριάτο τῶν ἄλλων χωρῶν, γιά νά συνενωθεῖ στή γενική προλεταριακή ἐπανάσταση) — τό χάσμα εἶναι ἐξαιρετικά μεγάλο καί δέν μπορεῖ νά γίνει λόγος γιά ὑποστήριξη. Πρέπει νά *ἐκμεταλλευτοῦμε* τήν κάθε διαμαρτυρία (ἀκόμη καί τήν πιό διστακτική καί μπερδεμένη, à la Γκόρκι), *ἐκμεταλλευόμαστε* καί τήν ἐπαναστατική δουλιά τῶν σωβινιστῶν, πότε-πότε δέν θά ἀρνιόμαστε τίς «κοινές ἐνέργειες» (σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Κόμματός μας, τοῦ 1907, τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, καί τό 1913, ἡ σύσκεψή μας) [187], ὅμως παραπέρα ὄχι. Στήν πράξη τώρα: δέν θά βγάζουμε κοινές ἐκκλήσεις καί διακηρύξεις μέ τούς ἐπαναστάτες-πατριῶτες, θά *ἀποφεύγουμε* τό «συνασπισμό» μ' αὐτούς στή Δούμα, θά ἀποφεύγουμε τή «συνένωση» μ' αὐτούς κατά τίς ὁμιλίες στά συνέδρια, στίς διαδηλώσεις κτλ. Ὅμως *τεχνικές* ἀμοιβαῖες ὑπηρεσίες, ἄν θά θελήσουν οἱ πατριῶτες, θά εἶναι ἴσως δυνατές (ὅπως πρίν τό 1905 μέ τούς φιλελεύθερους), καί μεῖς δέν θά τίς ἀρνηθοῦμε. Οἱ σχέσεις πρέπει νά εἶναι *ἀνοιχτές, καθαρές:* ἐσεῖς θέλετε νά ἀνατρέψετε τόν τσαρισμό γιά νά νικηθεῖ ἡ Γερμανία, ἐμεῖς γιά τή διεθνή ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου.

Ἀπό τή Ρωσία ἔχουμε ἀπίστευτα λίγες εἰδήσεις. Εἶναι ἁπλῶς λυπηρό πού ἕνα συγκριτικά τόσο ἁπλό πράγμα, ὅπως ἡ παράνομη ἀλληλογραφία μέ τή Ρωσία (ἐντελῶς δυνατή καί στήν περίοδο τοῦ πολέμου), ἀποδείχνεται πολύ ἄσχημα ὀργανωμένο. Αὐτό εἶναι μιά ἀπό τίς πιό ἄμεσες δουλιές. (Ἐλπίζω, Ἐσεῖς μέ τήν *Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα* νά συνεννοηθήκατε **λεπτομερειακά** γι' αὐτό, καί θά συνεννοηθεῖτε ἀκόμη πιό ἐπισταμένα.) Νά ἀποκαταστήσουμε κανονικές σχέσεις, νά καλέσουμε ἀπό τή Ρωσία ἔστω καί δυό-τρεῖς καθοδηγητές ἐργάτες, ἔστω καί μόνο στή Σουηδία γιά μιά λεπτομερέστατη συζήτηση καί ἀλληλογραφία, γιά νά «συμφωνήσουμε» τελείως, αὐτή εἶναι ἡ πιό ἄμεση δουλιά. Ἐλπίζω πώς τό ταξίδι τοῦ Μπελένιν θά φέρει σοβαρή καλυτέρευση στόν τομέα αὐτό: σέ σύντομο χρονικό διάστημα νά γυρίσει παντοῦ, νά ἀποκτήσει ἐπαφές, νά συγκεντρώσει εἰδήσεις, σ' αὐτό βρίσκεται τώρα ἡ οὐσία ὅλης τῆς δουλιᾶς, χωρίς αὐτό οὔτε νά σκεφτοῦμε μποροῦμε γιά παραπέρα δουλιές [188].

Μελετᾶμε ἕνα σχέδιο ἔκδοσης προκηρύξεων καί τρίκ γιά μεταφορά στή Ρωσία. Δέν κανονίσαμε ἀκόμη ποῦ νά τίς ἐκδόσουμε.

ἐδῶ ἤ στίς σκανδιναβικές χῶρες. Πρέπει νά διαλέξουμε τό πιό φτηνό, γιατί ἡ ἀπόσταση δέν παίζει ρόλο *.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι ὅ,τι ποθεῖτε.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

149
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΒΙΤΣ

19/IX. 1915.

Ἀξιότιμε σύντροφε! Ἡ συντρόφισσα Κολλοντάι μοῦ ἔστειλε τό γράμμα Σας. Τό διάβασα καί τό ξαναδιάβασα μέ προσοχή. Καταλαβαίνω τήν ἔντονη διαμαρτυρία Σας ἐνάντια στήν προσφυγιά πού, ὅπως φαίνεται, δέν Σᾶς ἱκανοποίησε καθόλου. Ὅμως ἡ πείρα τοῦ 1905, κατά τή γνώμη μου, ἔδειξε ὅτι ὑπάρχει προσφυγιά καί προσφυγιά. Ἕνα μέρος τῆς προσφυγιᾶς, πού ἐπεξεργάστηκε τά συνθήματα καί τήν τακτική τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας πρίν τό 1905, στά 1905-1907 βρέθηκε ἀμέσως συνδεμένη μέ τό μαζικό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης σέ *ὅλες* τίς μορφές του. Τό ἴδιο θά συμβεῖ, κατά τή γνώμη μου, καί τώρα. Ἄν τά συνθήματα εἶναι σωστά, ἄν εἶναι σωστή ἡ τακτική, τότε ἡ μάζα τῆς ἐργατικῆς τάξης σέ ἕνα ὁρισμένο στάδιο ἀνάπτυξης τοῦ ἐπαναστατικοῦ της κινήματος, θά *ἀκολουθήσει* ἀναπόφευκτα τά συνθήματα αὐτά. Γράφετε πώς γιά τό λαό «ὁ Πλεχάνοφ εἶναι κούφια λόγια». Δέν μπορῶ νά συμφωνήσω μ' αὐτό — ἄν καί μπορεῖ ἡ διαφωνία μας ἐδῶ νά εἶναι μόνο φαινομενική. Χάρη στόν ἀστικό καί λικβινταριστικό Τύπο ὁ Πλεχάνοφ εἶναι στή Ρωσία ὁ πιό φανταχτερός *δημοφιλής* ἐκφραστής τοῦ πολύ διαδομένου «λαϊκοῦ» πατριωτισμοῦ. Ξεσκεπάζοντας τόν Πλεχάνοφ, ἀπαντᾶμε οὐσιαστικά στά πολυάριθμα ἐρωτήματα, σκέψεις, ἀμφιβολίες κτλ. πού δημιουργοῦνται στό λαό. Ὅμως δουλιά φυσικά ἑνός ἔξυπνου προπαγανδιστῆ καί διαφωτιστῆ εἶναι νά *μετα-*

* Στό χειρόγραφο οἱ δυό τελευταῖες λέξεις εἶναι σβησμένες. *Ἡ Σύντ.*

φέρει τή συζήτηση τοῦ ἐπαναστάτη μαρξιστῆ-διεθνιστῆ μέ τόν Πλεχάνοφ σέ *ἄλλη* γλώσσα, νά ἀντιμετωπίσει διαφορετικά τήν ὑπόθεση, νά πάρει ὑπόψη του τίς ἰδιομορφίες τοῦ περιβάλλοντος κτλ. κ.ο.κ.

Ἐξάλλου, Ἐσεῖς ὁ ἴδιος ἴσως νά βλέπετε τά πράγματα κατά τόν ἴδιο τρόπο, ἀφοῦ ξεχωρίζετε μόνο *«ἀριστερά* ρεύματα» (σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν καί σοσιαλδημοκρατῶν), ἐνῶ ἡ διαφορά μας μέ τόν Πλεχάνοφ καί Σία βρίσκεται ἀκριβῶς στόν καθορισμό καί τόν ξεχωρισμό τῶν ρευμάτων.

Σχετικά μέ τό ὅτι εἶναι ζωτικό καθῆκον ἡ ἀποστολή ἀνθρώπων στή Ρωσία, ἔχετε ἀπόλυτα δίκιο. Ὅ,τι μποροῦμε *κάνουμε* στόν τομέα αὐτό τόν τελευταῖο καιρό.

Αὐτές τίς μέρες πῆρα ἀκόμη ἕνα γράμμα ἀπό ἕναν σοσιαλιστή-ἐπαναστάτη πού γράφει ὅτι ὕστερα ἀπό τή συνδιάσκεψη τῶν τρουντοβίκων + τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν + τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν στή Ρωσία (σωβινιστική συνδιάσκεψη) [189] ἔπαψε νά ἐνδιαφέρεται γιά τό Κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν. Κι' ἐμένα ἐπίσης μοῦ φαίνεται πώς εἶναι ζήτημα, ἄν *στό Κόμμα αὐτό* ὑπάρχουν ζωντανά στοιχεῖα. Πάντως θεωρῶ σάν γεγονός ὅτι στή Ρωσία τώρα ὑπάρχουν δυό βασικά *ἐπαναστατικά* ρεύματα: οἱ ἐπαναστάτες-σωβινιστές (νά ἀνατρέψουν τόν τσάρο γιά νά νικήσουν τή Γερμανία) καί οἱ ἐπαναστάτες-προλετάριοι διεθνιστές (νά ἀνατρέψουν τόν τσάρο *γιά νά* βοηθήσουν τή διεθνή ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου). Πέρα ἀπό μερικές «κοινές ἐνέργειες» ἀπό καιρό σέ καιρό ἡ προσέγγιση ἀνάμεσα στά δυό αὐτά ρεύματα εἶναι, κατά τή γνώμη μου, ἀδύνατη καί ἐπιζήμια. Ὁ πόλεμος σύνδεσε μαζί τό προλεταριάτο *ὅλων* τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, ὁ πόλεμος ἔβαλε σάν *ἄμεσο* καθῆκον τήν πραγματοποίηση τῆς προλεταριακῆς ἀλληλεγγύης. Δέν χωράει συζήτηση ὅτι εἶναι δύσκολο καθῆκον, ὅμως αὐτό μπῆκε ἀπό τή ζωή καί δέν μπορεῖ νά τό παραβλέψεις.

Ἄν θά δουλέψετε στή Ρωσία καί θελήσετε νά βοηθήσετε τούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες καί τούς ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες, θά Σᾶς συνιστοῦσα νά ξεχωρίσετε τή βοήθεια σ' αὐτούς καί σ' ἐκείνους, νά βοηθήσετε νά *συνδεθοῦν* * οἱ ὁμάδες καί αὐτῶν καί ἐκείνων — τόσο ἀνάμεσά τους στίς διάφορες περιοχές, ὅσο καί μέ τά κέντρα στό ἐξωτερικό. Ξεχωριστά τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ξεχωριστά τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν. Τότε καί *ὠφέλεια* σίγουρα θά ὑπάρχει καί

---

* Ἀπό τήν ἀποκατάσταση τέτιων ἐπαφῶν *κερδίζει* ἡ φιλολογία, θά γίνει πιό ζωντανή, πιό χρήσιμη, θά εἶναι πιό κοντά στό λαό καί γιά τούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες καί γιά τούς σοσιαλδημοκράτες.

κουτσομπολιά θά γίνονται *λιγότερα*. Ἡ προσέγγιση, *ὅταν εἶναι δυνατή*, θά γίνεται πιό κανονικά. Ἐμπιστοσύνη θά ὑπάρχει περισσότερη.

Εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία καί ὅ,τι ποθεῖτε.

Μέ σοσ. χαιρετισμούς *Λένιν*

P. S. Μπορεῖτε νά μοῦ γράφετε στή διεύθυνση πού δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα μας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τῆς Γενεύης.

Στάλθηκε ἀπό τό Ζιδρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

150

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.!

Δέν καταλαβαίνω καθόλου τί συμβαίνει μέ τόν Ράντεκ. *Πολλές* φορές τόν παρακάλεσα νά στείλει:

1) ἀντίγραφο τοῦ δικοῦ μας (δηλαδή τῆς ΚΕ + τῆς λεττονικῆς + τοῦ P. S. D. + τῆς σουηδικῆς + τῆς νορβηγικῆς + τοῦ Borchardt + τοῦ Platten) *σχεδίου* ἀπόφασης (στά γερμανικά).

2) Ἀντίγραφο τῆς δικῆς μας (τῶν ἴδιων ὁμάδων) δήλωσης στή συνδιάσκεψη γιά τήν ψηφοφορία (γιατί ἐμεῖς, πού δέν εἴμαστε σύμφωνοι μέ τή διακήρυξη, ψηφίζουμε *ὑπέρ)*.

3) Ἀντίγραφο τῆς δικῆς μας (οἱ ἴδιες ὁμάδες + Roland-Holst) δήλωσης διαμαρτυρίας ἐνάντια στό τελεσίγραφο τοῦ Λέντεμπουρ [190].

Ὁ Ράντεκ δέν ἀπαντᾶ!

Ἐμένα ὅμως μοῦ εἶναι *ἀπαραίτητο* γιά τό Κεντρικό Ὄργανο.

Γιά ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πηγαίνετε καί διευκρινίστε τήν ὑπόθεση. (Ἄν δέν τά ἔχει ὁ Ράντεκ, εἶναι δυνατό ἄραγε νά *μήν* τά δίνει ὁ Γκρίμμ *γιά νά τά ἀντιγράψει;* Αὐτό πιά εἶναι ἀποκορύφωμα τῆς αὐθάδειας!)

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη καί 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιδρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

151

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἀγαπητέ Ράντεκ!

Εὐχαριστῶ γιά τό Δελτίο [191].

Τό ζήτημα τῶν χρημάτων θά τό συζητήσουμε μέ τόν Γκριγκόρι. Τώρα εἴμαστε χωρίς χρήματα!!

῞Ομως τό πιό βασικό: γιατί σιωπᾶτε γιά τό δικό μας *(τό δικό Σας τελευταῖο) σχέδιο ἀπόφασης;* Μοῦ χρειάζεται *ὁπωσδήποτε ἀμέσως* (καί ἡ δήλωσή μας ἀπ' ἀφορμή τήν ψήφιση τῆς διακήρυξης)!!!

Πρέπει νά ἔχετε ἀντίγραφο! Γιατί δέν μοῦ τό στέλνετε;

῍Η ὁ Γκρίμμ; Μά σοβαρά δέν Σᾶς ἐπιτρέπει νά βγάλετε ἀντίγραφο; *Παρακαλῶ νά ἀπαντήσετε.*

῾Η *«νομιμοφροσύνη»* τοῦ Γκρίμμ εἶναι λόγια. Τόν Μπόρχαρντ δέν τόν ἀναφέρει σκόπιμα — αἶσχος.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 21 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)
στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

152

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τόν Axelrod *, τά *«Neue Zeit»* (νά μήν τά χάσετε καί νά μήν τά δόσετε σέ ἄλλους) καί τό φύλ. ἀρ. 1 τοῦ Bulletin. Περιμένω τή γερμανική μπροσούρα.

Τό γράμμα πρός τούς ἰάπωνες δέν ταιριάζει ἔτσι, κατά τή γνώμη μου. ῎Εχει τόνο γιά ρήξη: ἄν διακόψουμε, τότε ὄχι γι' αὐτό. Εἴτε στεῖλτε ἕνα τέτιο γράμμα ἐξονόματός Σας, εἴτε νά τό ἀλλάξουμε τελείως (σέ τόνο φιλικῆς συμβουλῆς καί *προσεκτικῆς* ὑπόδειξης τοῦ λάθους).

Στέλνω τό γράμμα τοῦ Ράντεκ (ἐπιστρέψτε το). Εἶναι ἀφελής μέχρι ἁγιοσύνης. ῾Ο Γκρίμμ εἶναι παλιάνθρωπος, γιά τόν ὁποῖο πρέπει νά ἔχουμε τά μάτια μας δεκατέσσερα. (Μέχρι τώρα δέν μπορῶ νά πάρω τή δική μας Resolutionentwurf !!!)

᾿Επισυνάπτω τό γράμμα τοῦ Κάμενεφ. Τοῦ ἀπάντησα μέ τήν ὑπόδειξη ὅτι ἡ κατάσταση (χειροτέρεψε) σοβαρά καί πρέπει σοβαρά νά διορθωθεῖ.

Κύριο ἄρθρο γιά τό Κεντρικό ῎Οργανο γράψτε, *ὅμως ὄχι παραπάνω ἀπό 10 000 γράμματα.* (Δέν θά χωρέσει διαφορετικά!) Πρέπει

---

* Τί ἠλίθιος! «Διεθνοποίηση τῆς τακτικῆς» = μέ διεθνοποίηση τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας!! Αὐτό ἤδη ὁ Μάρτοφ ἐπιδίωκε στή *«Νάσε Σλόβο»*, ὅμως πολύ πιό ἐπιδέξια. Θά ἤθελα γιά τά καλά νά ξεσκεπάσω τόν Axelrod στό «Κομμουνίστ».

ὁπωσδήποτε νά βάλουμε σ' αὐτό τό κατσάδιασμα τῆς προκήρυξης τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς (3. IX. 1915 «Τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας») μέ τό σύνθημα (φιλελεύθερο) τῆς *Συντακτικῆς Συνέλευσης*. Ἐμεῖς ἔχουμε *3 κήτη*, ἐνάντια στούς καντέτους, ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες-σωβινιστές καί ὑπέρ τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου *.

Περιμένετε μιά μέρα (μή γράφετε γιά τήν ὥρα γιά τή Ρωσία στό ΚΟ).

Αὔριο θά Σᾶς στείλω «Τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας» καί τό δικό μου ἴσως σχέδιο.

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 21 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ
στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

153

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ **

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.!

1) Δόστε, παρακαλῶ, στή Λιουντμίλα 50 frs. Ἐμεῖς θά λογαριαστοῦμε ὅταν θά ἔρθω.

2) Θά μπορούσατε νά πάρετε ἀκόμη τό Δελτίο (τοῦ Γκρίμμ) ἀρ. φύλ. 1, 5-10 ἀντίτυπα; Ἄν δέν μπορέσετε δωρεάν, ἀγοράστε 5 ἀντίτυπα.

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)
στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

154

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ **

Στέλνω γράμμα τοῦ Γκρίμμ [192] καί σχέδιο ἀπάντησης.

Πρέπει νά *δουλέψουμε ἐντατικά* καί νά *δείξουμε τόν ἑαυτό μας*.

Μέ τό ΚΟ — σκάνδαλο. Στάλθηκαν γιά 75 χιλιάδες γράμματα (συνολικά 84¾) καί *ξέχασα* τή διακήρυξη τῶν γάλλων + γερμανῶν [193].

Μέ αὐτή θά γεμίσει ὅλο.

---

* Ἡ παράγραφος αὐτή στό χειρόγραφο εἶναι σβησμένη. *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

Προτείνω: νά ἀφιερωθεῖ τό φύλλο αὐτό *μόνο* στή συνδιάσκεψη (καί τό ἑπόμενο στή Ρωσία).

Ἀνάμεσα στά δημοσιευμένα παραρτήματα τῆς «Ζίζν» μόνο τή μετάφραση τοῦ Δελτίου ἀρ. φύλ. 1. Ἡ *«Νάσε Σλόβο» εἶναι ὅλη λευκή* [194].

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Στόν Μπουχάριν ἀπάντησα λεπτομερειακά.

NB ‖ Πρέπει νά τοῦ γράφουμε πιό λεπτομερειακά, πιό τακτικά.

Ἄν συμφωνεῖτε μέ τήν ἀπάντηση στόν Γκρίμμ, στεῖλτε την στόν *Σκλόβσκι* γιά νά πάει στόν Ράντεκ νά τή μεταφράσει *μ' αὐτόν*. Ἄν δέν συμφωνεῖτε, ἐπιστρέψτε την.

Θά πᾶμε στή Βέρνη τήν Κυριακή ἤ τή Δευτέρα.

Στέλνω τό γράμμα τῶν ἰαπώνων. *Ἐπιστρέψτε το.* Τί θά κάνουμε μέ τή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς; (Γιά τή συνδιάσκεψη θά πρέπει νά γραφοῦν 2 ἄρθρα στό τεῦχ. 3 τοῦ «Κομμουνίστ»).

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη καί 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

155

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ Ἀλεξάντρ! Σχετικά μέ τίς προκηρύξεις πάρα πολύ καλά κάνατε πού ἀναλαμβάνετε [195]. Γράφουμε ἕνα λεπτομερειακό σχέδιο γι' αὐτές καί γρήγορα θά τό στείλουμε σέ Σᾶς καί στόν Ν. Ἰ-τς. Ὅμως, ξέρετε, θά ἦταν ὁπωσδήποτε καλύτερα ἄν ὁ Ν. Ι. ἔγραφε τίς προκηρύξεις σέ δυό ἀντίτυπα μονομιᾶς (μέ σκληρό μολύβι καί μέ καρμπόν) καί τό δεύτερο ἀντίγραφο νά μᾶς τό στέλνατε ἀμέσως Ἐσεῖς (ἤ ὁ ἴδιος). Γιατί οἱ προκηρύξεις εἶναι ἕνα πράγμα *πολύ* ὑπεύθυνο καί ἀπό ὅλα τά εἴδη τῆς φιλολογίας τό *πιό* δύσκολο. Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά τό σκεφθοῦμε πιό προσεκτικά καί νά συσκεφθοῦμε συλλογικά. Μέ τόν ἀργό ρυθμό τῆς στοιχειοθέτησης, τῆς ἐκτύπωσης καί τῆς μεταφορᾶς τό χάσιμο τοῦ χρόνου γιά τήν ἀποστολή τους ἐδῶ δέν εἶναι καί τόσο μεγάλο καί πάντως, δέν ἔχει σημασία σέ σύγκριση μέ τή σοβαρότητα τῶν καλομελετημένων ἐκκλήσεων.

Πῶς σκέπτεστε νά ὑπογράψετε τίς προκηρύξεις; Ξεχάσατε νά γράψετε γι' αὐτό.

Ἡ μπροσούρα τῆς Κολλοντάι εἶναι καλή σάν σκέψη. Τό θέμα ὅμως εἶναι πάρα πολύ δύσκολο· νά γράψεις τόσο ἐκλαϊκευμένα εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολο [196]. Κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά γίνουν διορθώσεις. Ἐγώ ἤδη τῆς ἔγραψα γι' αὐτό, ζητώντας τή συγκατάθεσή της γιά διορθώσεις. Ἄν δόσει συγκατάθεση, ἔχω ἤδη ἕτοιμο σχέδιο διορθώσεων, καί τότε ἡ δουλιά θά πάει μπροστά γρήγορα.

Σχετικά μέ τό ταξίδι στή χώρα Σας [197] ἡ ὑπόθεση τρενάρει, πρῶτο ἀπό ἔλλειψη οἰκονομικῶν (καί τά μεταφορικά γιά ἐκεῖ εἶναι ἀκριβά καί ἡ ζωή ἐκεῖ), δεύτερο, ὑπάρχει ἀμφιβολία σχετικά μέ τήν ἀστυνομία. Θά περιμένουμε μάλλον τήν ἐπιστροφή τοῦ Μπελένιν καί τά νέα του ἀπό τήν πατρίδα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)
στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

156

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Στή Ζυρίχη ὁρίζουν τή διάλεξη γιά τό Σάββατο, 23.Χ (τοῦ Ὀχτώβρη).

Ἄν εἶναι δυνατό, ὁρίστε την δυό μέρες πρίν ἤ μετά (ὅσο γιά τό θέμα... ἄλλο γιά τήν ὥρα δέν ἔχω... ἄν δέν ταιριάζει, μήπως θά μποροῦσε νά ἀναβληθεῖ ἡ ἀπόφαση;)...

Στέλνω ὑλικό γιά τό φύλ. ἀρ. *45-46* τοῦ ΚΟ (διπλό, 4 σελίδες).

Τό ὑπόλοιπο θά τό στείλω αὐτές τίς μέρες.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Τό στοιχειοθετημένο ὑπόλοιπο νά *μ ή* τό ἀποστοιχειοθετήσετε.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)
στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

157

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Στέλνω τό ὑλικό γιά τό ΚΟ. Ὅπως ὑπολογίζω, στάλθηκαν περίπου 74¾ χιλιάδες γράμματα (συνολικά σέ 4 σελίδες 84¾ χιλιάδες γράμματα). Θά εἶναι ἀκόμη 1 δήλωση καί 1 ἄρθρο.

Στεῖλτε, παρακαλῶ, 2 τυπογραφικά δοκίμια: σέ μένα καί στόν Γκριγκόρι.

Πότε νομίζετε θά βγεῖ τό φύλ. ἀρ. 45;

Ἡ διάλεξη στίς 22 στή Ζυρίχη, στίς 20 στή Γενεύη. Σύμφωνοι, λοιπόν;

Διαβάστε, παρακαλῶ, τό ἐπισυναπτόμενο γράμμα γιά τόν Ἐγκόρ καί δόστε το σ' αὐτόν.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

158

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Στέλνω τό ὑπόλοιπο ὑλικό. Νά ἡ σειρά τῶν ἄρθρων.

Στεῖλτε τά δοκίμια καί ὅλα σέ μένα στή *νέα* διεύθυνση:

Herrn Wl. *Uljanow*

Poste restante Bern.

Στεῖλτε στόν Γκριγκόρι ὅλα τά δοκίμια.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Ἡ σειρά τῶν ἄρθρων στά φύλ. ἀρ. 45-46:

---

1. Διακήρυξη.

(1 α) (1 β)

1 bis: Ἡ ἀπόφαση γιά + τή συμπάθεια

1 ter. Δήλωση **(διακήρυξη)** τῆς γαλλικῆς καί τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας· *αὐτή* τή διακήρυξη *στοιχειοθετεῖστε την* σύμφωνα μέ τό ἐπισυναπτόμενο δημοσιευμένο κείμενο ἀπό τή «Ζίζν»

NB:

2. Ὁ πόλεμος καί ἡ ἐπαναστατική κρίση στή Ρωσία.
3. Τό 1ο βῆμα *.
4. Ἡ 1 διεθνής συνδιάσκεψη.
5. Οἱ ἐπαναστάτες μαρξιστές **.
6. Ἀπό τίς ἐκθέσεις.
7. Σχέδιο ἀπόφασης.
8. » διακήρυξης.
9. Οι δικοί μας ρῶσοι ἐπίσης-διεθνιστές.
10. Ὁ Πλεχάνοφ καί οἱ σύντροφοί του.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

159

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Σήμερα πῆρα τά δοκίμια (νομίζω ὅτι εἶναι τά τελευταῖα) καί σήμερα κιόλας θά τά στείλουμε πίσω. Ἡ σειρά τῶν ἄρθρων στάλθηκε, κι' ἔτσι ἐλπίζω ὅτι τό διπλό φύλλο (τιμή 20 σαντίμ) θά κυκλοφορήσει σύντομα. Γράψτε μου πότε ἀκριβῶς.

Γράφω τό ἐπεῖγον αὐτό γράμμα, γιατί ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπείγουσα ὑπόθεση: πήραμε ἀπό τή Ρωσία πολύ σοβαρές (καί καλές) εἰδήσεις. Θέλουμε νά ἐκδόσουμε ἀμέσως ἕνα ἀκόμη φύλλο τοῦ ΚΟ (μέ δυό σελίδες), ἔτσι πού νά βγεῖ *πραγματικά* ἀμέσως [198]. Ἄν, παρά τίς προσδοκίες, *μπορεῖ* νά ἔχουμε ἐγγύηση ὅτι τή φορά αὐτή ὁ Κουζμά καί ἡ Κουζμίχα θά ἐκπληρώσουν τήν ὑπόσχεσή τους (δηλ. νά κάνουν τήν ἐκτύπωση ἀμέσως καί χωρίς *καμιά* χρονοτριβή), τότε τηλεγραφεῖστε: «*Garanti*» ***. Ἄν ὄχι (κι' αὐτό φυσικά εἶναι τό πιό

* «Ἕνα πρῶτο βῆμα» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 27ος, σελ. 38-44). *Ἡ Σύντ.*

** «Οἱ ἐπαναστάτες μαρξιστές στή διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τῆς 5-8 τοῦ Σεπτέμβρη» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 27ος, σελ. 45-49). *Ἡ Σύντ.*

*** — «Ἐξασφαλίστηκε». *Ἡ Σύντ.*

πιθανό, γιατί ξέρουμε ὅτι ὁ Κουζμά παρά τίς προσπάθειές σας δέν εἶναι σίγουρος), τότε τηλεγραφεῖστε (Seidenweg. 4a) *«non»* *.

Salut! Δικός Σας *Λένιν*

Σχετικά μέ τή διάλεξη θά Σᾶς γράψω αὔριο.

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ 'Οχτώβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

160

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ σύντροφε! Παρακαλῶ, στεῖλτε *ἀμέσως* κιόλας (γιά νά ἔρθει ὁπωσδήποτε ὄχι ἀργότερα ἀπό πολύ πρωί τοῦ Σαββάτου) λεπτό χαρτί γιά 2000 ἀντίτυπα τοῦ ΚΟ (ἀπό 2 σελίδες) στή διεύθυνση:
A.-G. Druckerei *Benteli*. *Bümpliz* bei *Bern*.

Θά ἐκδόσουμε *ἐδῶ* τό ἑπόμενο φύλλο πού θά βγεῖ τό Σάββατο, δηλαδή μεθαύριο **. Γράψτε μου, παρακαλῶ, *ἀμέσως* μέ δελτάριο πότε ἀκριβῶς (ἡμερομηνία) θά βγάλετε τό διπλό φύλλο (ἀρ. 45-46), καί *ποιά ἡμερομηνία* βάλατε σ' αὐτό (γιά νά ξέρουμε ποιά ἡμερομηνία θά βάλουμε *ἐμεῖς)*.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ 'Οχτώβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

161

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

10/X. 1915.

'Αγαπητέ φίλε! Αὔριο κυκλοφοροῦν ταυτόχρονα δυό φύλλα τοῦ Κεντρικοῦ 'Οργάνου — τά φύλ. ἀρ. 45-46 (ἀφιερωμένα στή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ) καί τό 47, πού περιέχει εἰδήσεις ἀπό τή

---

* — «ὄχι». *'Η Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τό φύλ. ἀρ. 47 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» (βγῆκε στίς 13 τοῦ 'Οχτώβρη 1915). *'Η Σύντ.*

Ρωσία καί «θέσεις» γιά τήν τακτική *. Οἱ θέσεις αὐτές δίνουν ἐνμέρει ἀπαντήσεις στά ζητήματα πού ἔχουμε θίξει στήν ἀλληλογραφία μας καί Σεῖς στίς συζητήσεις Σας μέ τόν Ν. Ι., κτλ. Θά περιμένω τίς παρατηρήσεις Σας.

Πήρατε τό *ρωσικό* κείμενο τῆς μπροσούρας «Σοσιαλισμός καί πόλεμος»;

(Σέ παρένθεση: ἡ Α. Μ. ἔστειλε κριτική τοῦ γερμανικοῦ κειμένου καί τῆς ἀπάντησα στήν Ἀμερική μέ λεπτομερειακό γράμμα. Ἄν Σᾶς ἐνδιαφέρει, παρακαλέστε την νά Σᾶς τό στείλει. Σχετικά μέ τήν προκήρυξή της, τῆς ἔγραψα στό Μπέργκεν, ζητώντας της ἄδεια γιά τίς διορθώσεις. Ἀπάντηση δέν πῆρα. Φοβᾶμαι ὅτι θά χρειαστεῖ νά τῆς γράψω στήν Ἀμερική κι' αὐτό θά φέρει μεγάλη καθυστέρηση).

Οἱ ειδήσεις ἀπό τή Ρωσία μαρτυροῦν ἄνοδο τῶν ἐπαναστατικῶν διαθέσεων καί τοῦ κινήματος, ἄν καί αὐτό, ὅπως φαίνεται, δέν ἀποτελεῖ ἀκόμη ἀρχή τῆς ἐπανάστασης.

Τό πιό σημαντικό τώρα γιά μᾶς εἶναι νά ἀποκαταστήσουμε συνδέσεις καί νά τίς κάνουμε τακτικές (μέ τήν ἀλληλογραφία αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα δυνατό νά γίνει· συζητεῖστε, μήπως μπορεῖ σέ ἕνα λεπτό περιτύλιγμα νά στέλνετε ἀπό 1 ἀντίτυπο τῆς ἐφημερίδας καί τῶν προκηρύξεων). Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι ὁ Μπελένιν θά μπορέσει νά τακτοποιήσει τό ζήτημα. Χωρίς αὐτό εἶναι ἀδύνατο νά σκεφτοῦμε γιά συστηματικά συνδεμένη δουλιά.

Προσέξτε ἰδιαίτερα τή θέση γιά τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Πρέπει νά εἴμαστε προσεκτικοί μέ τήν ὑπόθεση αὐτή: θά ξαναπιάσουν 2-3 ἑκατοντάδες ἡγέτες!! Ἡ «δύναμη» τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν χωρίς σύνδεση μέ τήν ἐξέγερση εἶναι *αὐταπάτη*. Δέν πρέπει νά ἐνδόσουμε σ' αὐτή.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Δέν θά μποροῦσε νά ὀργανώσουμε ἀλληλογραφία μέ χημική μελάνη γιά νά στέλνουμε γρήγορα στήν Πετρούπολη τέτια ἄρθρα τοῦ ΚΟ, ὅπως εἶναι οἱ «θέσεις»; Γιά σκεφτεῖτε το καλά!

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Μερικές θέσεις» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 50-53). *Ἡ Σύντ.*

162

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω τά τυπογραφικά δοκίμια.

Παρακαλῶ πολύ τήν Ὄλγα νά ἀπαντήσει στή χθεσινή μου κάρτα *πιό λεπτομερειακά*.

Θερμή παράκληση: μάθετε (ἀπό τόν Στεπκό ἤ τόν Μίχα κτλ.) τό ἐπώνυμο τοῦ «*Κόμπα*» (Ἰόσιφ Τζ......;; ξεχάσαμε). Εἶναι πολύ σοβαρό!!

Μπορεῖτε μήπως νά μοῦ ἀγοράσετε (γιά λογαριασμό τῶν ἐξόδων τοῦ ΚΟ) τήν μπροσούρα τοῦ Romain Rolland: «Au dessus de la mêlée»? *

Ἤ αὐτή δέν ὑπάρχει στή Γενεύη;

Μέ τούς πιό καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Εὐχαριστῶ γιά τήν ἀποστολή τῆς «Appeal to Reason»!! [199]
Στέλνετέ την *συχνότερα!*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

163

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.!

Τά 500 ἀντίτυπα τῆς μπροσούρας στεῖλτε τα (βάζοντας Absender ** καί *συστημένα)* ***, παρακαλῶ, ἀμέσως *μέ τόν πιό φτηνό τρόπο* στή διεύθυνση:

Mr *L. Lore.* (for A. Kollontay)
German Language Federation Socialist Party
Spruce Street. 15. *New-York* (N. Y.)
United States of **America.**

* — Ρομαίν Ρολλάν: «Ὑπεράνω τῆς διαμάχης». *Ἡ Σύντ.*

** — ἀποστολέα. *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)». *Ἡ Σύντ.*

'Από τόν ὑπολογισμό Σας προκύπτει ὅτι παραγγελίες εἶναι 500 + 500 = 1000 (ΔΣΓ* δωρεάν ἤ ἀπό 10 πφένιγκ;) + 1500 Jugend = 2500 + 500 'Αμερική = 3000.

Καλά θά ἦταν νά μπεῖ μπροστά ἡ 2η ἔκδοση μιά πού ἡ στοιχειοθέτηση παραμένει, *ὅμως δέν ἔχουμε χρήματα.* Δέν μπορεῖ μήπως νά παρακινήσουμε τή Jugend [200], δίνοντάς της τώρα 500 ἀντί 1500, νά ἔρθουμε *οἱ ἴδιοι* σέ συμφωνία μέ τό τυπογραφεῖο τῆς Βέρνης γιά τή 2η ἔκδοση; (Πόσο θά στοιχίσει αὐτή; Ἄν εἶναι πολύ λίγο καί ἄν μπορεῖ νά εἶσαι σίγουρος ὅτι ἡ Jugend δέν θά μᾶς κοροϊδέψει, τότε μπορεῖ νά καταπιαστοῦμε καί νά τήν ἐκδόσουμε μόνοι μας;)

Παρακαλῶ *πολύ* νά σκεφτεῖτε *καλά* καί νά τακτοποιήσουμε ὅλη αὐτή τή δουλιά.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

P. S. Τό ἐσώκλειστο γράμμα δόστε το, παρακαλῶ, στόν **λεττονό ἐκεῖνον** (πού πῆρε ἀπό Σᾶς περίπου στίς 5-8. IX. τή διεύθυνσή μου καί πού ἦταν σέ μένα στό Sörenberg στίς 10 ἤ στίς 11. IX. 1915). Πολύ ἐπεῖγον: παρακαλῶ πολύ τό γρηγορότερο νά τόν ἀναζητήσετε καί νά τοῦ δόσετε τό γράμμα.

Μήν ξοδεύετε ἄλλα χρήματα, *οὔτε* ἕνα καπίκι. *Μή δίνετε σέ κανέναν.*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

164

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

9/XI. 1915.

'Αγαπητή Α. Μ.! Μόλις χτές πήραμε τό γράμμα Σας μέ ἡμερομηνία 18. X. ἀπό τό Milwaukee. 'Αργοῦν πάρα πολύ τά γράμματα! 'Εσεῖς δέν πήρατε ἀκόμη ὥς τώρα τό γράμμα μου (καί τά φύλ. ἀρ. 45-46 καί 47 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ») γιά τό Τσίμμερβαλντ πού περιεῖχε ὅλες τίς ἀπαντήσεις στά ἐρωτήματά σας· τό γράμμα αὐτό τό

* I. S. D. — «Internationale Sozialisten Deutschlands» — «Διεθνιστές Σοσιαλιστές τῆς Γερμανίας». *Ἡ Σύντ.*

ἔγραψα πάνω ἀπό ἕνα μήνα πρίν. Προσπαθεῖστε νά ὑπολογίσετε ποῦ θά βρίσκεστε (ὕστερα ἀπό 1½ μήνα περίπου) καί δόστε τέτιες διευθύνσεις (γιά τά γράμματα πού θά στέλνονται σέ Σᾶς), ὥστε νά Σᾶς ἔρχονται πιό κοντά.

Σχετικά μέ τή «Volkszeitung» τῆς Νέας Ὑόρκης, ὁ Γκρίμμ μέ διαβεβαίωσε σήμερα ὅτι αὐτοί εἶναι τάχα πέρα γιά πέρα καουτσκιστές! Ἔτσι εἶναι; Νομίζω ὅτι ἡ *γερμανική* μπροσούρα μας θά μποροῦσε νά Σᾶς βοηθήσει γιά νά καθορίσετε τή «σταθερότητα» τοῦ διεθνισμοῦ *. Τήν ἔχετε; (Σᾶς ἔχουν σταλεῖ 500 ἀντίτυπα.)

Τίς μέρες αὐτές θά ἐκδόσουμε ἐδῶ (στά γερμανικά καί στή συνέχεια *ἐλπίζουμε* νά τή βγάλουμε καί στά γαλλικά καί, ἄν καταφέρουμε νά τά φέρουμε βόλτα μέ τά λεφτά, στά ἰταλικά) μιά μικρή μπροσούρα ἐξονόματος τῆς *Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ*. Κάτω ἀπό τόν τίτλο αὐτό θά θέλαμε νά κάνουμε γνωστή σέ πλατύτερη ὅσο τό δυνατό διεθνή κλίμακα τήν ἀριστερή ὁμάδα μας στό Τσίμμερβαλντ (ΚΕ + P. S. D. + λεττονοί + σουηδοί + νορβηγοί + 1 γερμανός + 1 ἐλβετός) μαζί μέ τό *σχέδιο ἀπόφασης* καί τῆς *διακήρυξής* της (πού δημοσιεύτηκαν στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 45-46). Ἡ μικρή μπροσουρίτσα (20-30-35 χιλιάδες γράμματα) θά περιλαβαίνει τά 2 αὐτά ντοκουμέντα καί μιά μικρή εἰσαγωγή [201]. Ἐλπίζουμε ὅτι Ἐσεῖς θά τήν ἐκδόσετε στήν Ἀμερική *καί στά ἀγγλικά* (γιατί δέν ὑπάρχουν ἐλπίδες νά γίνει αὐτό στήν Ἀγγλία: ἐκεῖ θά πρέπει νά τή μεταφέρουμε **ἀπό** τήν Ἀμερική) καί ἄν εἶναι δυνατό καί σέ ἄλλες γλῶσσες. Αὐτή θά πρέπει νά εἶναι ἡ πρώτη ἐμφάνιση τοῦ *πυρήνα τῶν ἀριστερῶν* σοσιαλδημοκρατῶν *ὅλων* τῶν χωρῶν, πού ἔχουν ξεκάθαρη, ἀκριβή καί πλήρη *ἀπάντηση* στό ἐρώτημα, τί νά κάνουν καί ποῦ νά πᾶνε. Θά εἶχε ἐξαιρετική σημασία, ἄν καταφέρνατε νά τήν ἐκδόσετε στήν Ἀμερική, νά τήν κυκλοφορήσετε καί νά *ἀποκαταστήσετε σταθερές σχέσεις ἐκδοτικές (Charles Kerr* (NB) στό Ghicago «Appeal to Reason» ** στό *Kansas* κτλ.), γιατί ἔχει ἐξαιρετική σπουδαιότητα νά ἐμφανιστοῦμε σέ διάφορες γλῶσσες (Ἐσεῖς θά μπορούσατε στόν τομέα αὐτό νά κάνετε *πολλά)*.

---

* Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)». *Ἡ Σύντ.*

** Προσπαθεῖστε νά συνδεθεῖτε μ' αὐτούς — ἔστω καί μέ γράμμα, ἄν δέν θά πᾶτε στό Κάνσας. Ἡ ἐφημεριδούλα τους πότε-πότε *εἶναι ἀρκετά καλή*. Ὁπωσδήποτε βολιδοσκοπίστε τους μέ τήν ἀπόφασή μας τῆς «Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ». Καί ποιός εἶναι ὁ Eugene *Debs;* Αὐτός γράφει κάποτε ἐπαναστατικά. Ἤ μήπως κι' αὐτός εἶναι πατσαβούρα à la Κάουτσκι;

Γράψτε *πότε* θά βρίσκεστε *ξανά* στή Νέα Ὑόρκη καί γιά *πόσες* μέρες. *Παντοῦ* φροντίστε νά βλέπετε (ἔστω καί γιά 5 λεπτά) τούς ντόπιους *μπολσεβίκους*, νά τούς «φρεσκάρετε» καί *νά τούς συνδέετε μαζί μας*.

Όσο γιά χρήματα μέ λύπη μου εἶδα ἀπό τό γράμμα Σας ὅτι γιά τήν ὥρα τίποτε δέν μπορέσατε νά μαζέψετε γιά τήν ΚΕ. Ἴσως καί Σᾶς βοηθήσει αὐτή ἡ «διακήρυξη τῶν ἀριστερῶν»...

Ὅτι ὁ Χίλκβιτ θά ὑποστήριζε τόν Κάουτσκι καί θά ἦταν ἀκόμη *δεξιότερος* δέν ἀμφέβαλλα, γιατί τόν εἶδα στή Στουτγάρδη (τό 1907) καί *ἄκουσα* πῶς αὐτός ὑπεράσπιζε *ὕστερα* ἀπ' αὐτό τήν ἀπαγόρευση τῆς εἰσόδου κίτρινων στήν Ἀμερική («διεθνιστής»)...

Αὐτή ἡ ἴδια ἡ διακήρυξη τοῦ Τσίμμερβαλντ *δέν εἶναι ἀρκετή:* ὁ Κάουτσκι καί Σία εἶναι ἕτοιμοι νά συμφωνήσουν μαζί της μέ τόν *ὅρο:* «οὔτε βῆμα παραπέρα». Ἐμεῖς *δέν* συμφωνοῦμε σ' αὐτό, γιατί εἶναι *καθαρή ὑποκρισία.* Ἔτσι, ἄν ὑπάρχουν στήν Ἀμερική ἄνθρωποι πού φοβοῦνται *ἀκόμη* καί τή διακήρυξη τοῦ Τσίμμερβαλντ, αὐτούς ἀφῆστε τους καί προσπαθεῖστε νά βρεῖτε μόνο ἐκείνους πού εἶναι *ἀριστερότεροι ἀπό τή διακήρυξη τοῦ Τσίμμερβαλντ.*

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία!

Δικός Σας *Λένιν*

(Ulianow. Seidenweg. 4ᵃ. III. *Bern*)

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Νέα Ὑόρκη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

165

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητοί φίλοι! Σᾶς στέλνω τό φυλλάδιο ἀρ. 1 [202].

Βοηθεῖστε στή διάδοσή του.

Ἡ διεύθυνση τοῦ ἐκδότη εἶναι στό φυλλάδιο (σβῆστε την, ἀφοῦ βγάλετε ἀντίγραφο).

Ἐνημερῶστε τούς γάλλους, τόν Γκιλμπό καί λοιπούς.

Πῶς πάει τό δημοψήφισμα τῶν ἐλβετῶν; Τί ἀπήχηση ἔχει (στή Γενεύη) ἡ πάλη τῶν ἀντιπάλων καί τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς «ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας»; [203]

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς καί ὅ,τι ποθεῖτε!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 20 τοῦ Νοέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

166

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Ἡ ὁμιλία Σας στό Aarau μέ *χαροποίησε πολύ* καί Σᾶς συγχαίρω ἐγκάρδια γιά τήν ἐπιτυχία. Κατά τή γνώμη μου, ἦταν θαυμάσια [204].

(Ἂν θά ἔχετε τά πλήρη στενογραφημένα πρακτικά τοῦ συνεδρίου, στεῖλτε τα ἔστω καί γιά λίγο διάστημα.)

Ὁ Ράντεκ μοῦ εἶπε ὅτι *αὐτός* Σᾶς συμβούλεσε νά μήν πάρετε πρῶτος τό λόγο, γιατί ἡ ὁμιλία, τάχα, ρώσου θά ἔδειχνε «ἔλλειψη λεπτότητας» *(ἀποδείχτηκε ὅτι ὁ Ράντεκ* δέν εἶχε *καθόλου* δίκιο), καλύτερα θά ἦταν νά μιλοῦσε ὁ Πλάττεν κτλ.

Ἐσεῖς δικαιωθήκατε ὁλοκληρωτικά!

Δέν ἀξίζει, κατά τή γνώμη μου, νά ξεσηκώσετε Gezänk * μέ τόν Ράντεκ, γιατί εἶναι «πεισματάρης» κτλ. Μικροπράγματα! Μηδαμινά! Εἶναι κουτσομπολιό πού ἀσχολοῦνται, ὅπως καί πάντα ἀσχολήθηκαν, οἱ ὀκιστές **, οἱ Ντίμκα etc., καί ὁ Ριαζάνοφ τώρα ἰδιαίτερα (ὁ Ράντεκ εἶπε ἐπίσης ὅτι αὐτός ἦταν φοβερά ἐξαγριωμένος: παράξενος, γιατί χώνεται σέ ζητήματα πού ἄσχημα τά καταλαβαίνει;).

Μή δίνετε προσοχή στά κουτσομπολιά, νά χάνετε λιγότερο καιρό γιά τό βοῦρκο τῆς παροικίας τῆς Ζυρίχης, *περισσότερο γιά τή σύνδεση μέ τόν Πλάττεν* καί γιά τίς ὑποθέσεις γιά τήν ἔκδοση καί τή διάδοση τοῦ «Internationale Flugblätter» (ἄν λιγότερο χρόνο θά χάνετε γιά τούς ὀκιστές + Σία, τότε περισσότερος θά μείνει γιά τό Internationale Flugblätter»).

Τά χρήματα γιά τό «Internationale Flugblätter» (370 ἀντίτυπα;) καί τό *λογαριασμό* (πόσα ἔμειναν; Πόσα μοιράστηκαν μέ πίστωση; Σύνολο etc.), στεῖλτε τα *σέ μένα* κατευθείαν (ἡ διεύθυνση τοῦ Πλάττεν δόθηκε μόνο γιά τούς ξένους).

Ὁσοναφορᾶ τή μετάφραση τοῦ «Internationale Flugblätter», τεῦχ. 1 στά ἰταλικά, νομίζω πώς ἡ κοινή φίλη θά Σᾶς βοηθήσει ***. Αὐτή καί ὁ Siefeldt βρῆκαν ἤδη μερικές ἰταλικές διευθύνσεις, βρῆκε αὐτή ἕναν ἰταλό γιά νά κοιτάξει τή μετάφραση, Ἐσεῖς ἐπίσης. Κατά τή γνώμη μου, τώρα σέ πρώτη σειρά χρειάζεται νά μεταφραστεῖ στά ἰταλικά καί νά δοθεῖ γιά ἔλεγχο σ' ἕναν ἰταλό. Στή συνέχεια *(ἀφή-*

* — καυγά. *Ἡ Σύντ.*

** — ὀκιστές — μέλη καί ὀπαδοί τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς. *Σημ. μετ.*

*** Γιά ποιά γίνεται λόγος δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

νοντας κατά μέρος τήν Μπαλαμπάνοβα, γιατί αὐτή, προφανῶς, δέν πρόκειται νά βοηθήσει, εἶναι μάλιστα ἱκανή νά ἐμποδίσει) νά καταπιαστεῖτε μέ τό νά βρεῖτε μιά ἐφημεριδούλα, ἤ τήν ἕνωση τῶν ἰταλῶν στήν Ἑλβετία πού θά συμφωνοῦσαν νά τό ἐκδόσουν μέ δικά τους ἔξοδα: νομίζω ὅτι αὐτό δέν εἶναι οὐτοπία, γιατί ἡ ἔκδοση σέ 2000 ἀντίτυπα στοιχίζει 80 frs καί μποροῦν νά ἔχουν καί ἔσοδα ἀπό 10 cts *.

Ἄν δέν βρεθεῖ ἐκδότης, τότε θά προσπαθήσουμε νά τό ἐκδόσουμε μόνοι, ὅμως τότε πρέπει νά ὀργανώσουμε μέ ἰδιαίτερο ζῆλο τήν κυκλοφορία: ἡ κοινή μας φίλη, πού τῆς γράφω, θά βοηθήσει στό ζήτημα αὐτό.

Παρακαλῶ πολύ τή «στενή γνωριμία» Σας μέ τόν Πλάττεν νά τή διατηρήσετε καί νά τήν ἀναπτύξετε μέ *κ ά θ ε τ ρ ό π ο :* αὐτός τώρα εἶναι *π ά ρ α π ο λ ύ σημαντικός* γιά τήν ἔκδοση τοῦ «Internationale Flugblätter».

Παραβρίσκεται ἄραγε ὁ Πλάττεν στίς συνεδριάσεις τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος; Ἔχει ἄραγε τά πρακτικά; Μέ δικαίωμα ψήφου ἤ χωρίς δικαίωμα; Συμφωνεῖ μήπως νά *ἀναπτύξει* τήν ἀπόφαση γιά τίς *«r e v o l u t i o n ä r e A k t i o n e n»* **, γιά νά μή μείνει νεκρό γράμμα; (τότε χρειάζεται νά ὀργανωθοῦν ἐκδόσεις, ἡ ἔκδοση μπροσούρων, παραρτημάτων στίς ἑλβετικές ἐφημερίδες, πού νά συγκεκριμενοποιοῦν τήν ἔννοια revolutionäre Aktionen», καί ὅλα αὐτά νά μεταφέρονται κρυφά στή Γερμανία). Συμφωνεῖ ἄραγε νά βοηθήσει νά μεταφερθεῖ στή Γερμανία τό «Internationale Flugblätter», τεῦχ. 1;

Πῶς πάει λοιπόν ἡ δουλιά μέ τό πούλημα τῆς μπροσούρας: «Sozialismus und Krieg»; *** Γράψτε. Ἀφῆστε τήν παροικία τῆς Ζυρίχης καί ἀσχοληθεῖτε μέ τίς ὑποθέσεις der Zimmerwalder Linken! ****

Ὅ,τι ποθεῖτε! Χαιρετισμούς στή γυναίκα Σας καί σέ ὅλους τούς φίλους.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Γράψτε κατευθείαν στή διεύθυνσή μου:

Wl. Uljanow. Seidenweg. 4-*a.* III.
(bei *Frau* Schneider) *Bern.*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 21 τοῦ Νοέμβρη 1915
Στάλθηκε στή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — centimes — σαντίμ. *Ἡ Σύντ.*
** — *«ἐ π α ν α σ τ α τ ι κ έ ς ἐ ν έ ρ γ ε ι ε ς. Ἡ Σύντ.*
*** — «Σοσιαλισμός καί πόλεμος». *Ἡ Σύντ.*
**** — τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. *Ἡ Σύντ.*

167

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

22/XI. 1915.

'Αγαπητή 'Αλεξάντρα Μιχάηλοβνα! 'Από άφηρημάδα δέν άποτελείωσα τό γράμμα πού Σᾶς ἔστειλα σήμερα. Νά ή διεύθυνση: Mr. C. W. Fitzgerald, Secretary of the «Socialist Propaganda League». 20. Baker Street. 20. *Beverly. Mass.*

Έκανα λοιπόν λάθος, λέγοντας ὅτι αὐτός ζεῖ στή Βοστώνη. Όμως στό φυλλάδιό του ὑπάρχουν οἱ διευθύνσεις καί τῶν 18 μελῶν τοῦ Συνδέσμου αὐτοῦ καί ἀνάμεσά τους εἶναι καί ἀπ' αὐτούς πού ζοῦν στή Βοστώνη. 'Ελπίζω ὅτι θά καταβάλετε κάθε προσπάθεια γιά νά μάθετε σχετικά μ' αὐτούς ὅλα ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακά καί ὅτι θά προσπαθήσετε νά δημιουργήσετε ἀπό τούς παραπάνω (ἤ *καί* ἀπ' αὐτούς, ἤ: ἀπό κάποιον ἀπ' αὐτούς) ἕνα ἀπό τά στηρίγματα τῆς «'Αριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ» στήν 'Αμερική.

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Νέα 'Υόρκη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

168

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Κατά τή γνώμη μου, νά πᾶτε στόν Γκρίμμ καί νά τόν παρακαλέσετε νά *ὑποδείξει μέ ἀκρίβεια* (μέ κόκκινο μολυβάκι) ἐκεῖνα τά σημεῖα πού αὐτός «θά ἐπιθυμοῦσε νά βγοῦν»! [205]

Πολεμική;

Καί ὁ Τρότσκι καί ἡ «Vie Ouvrière»; *

Μά ἡ ἀναφορά στόν Longuet-Pressemanne ἔχει *λιγότερη* πολεμική ἀπ' ὅ,τι ἡ ἀναφορά στόν Τσχεῖτζε; Begründung? ** Τό ἴδιο ὑπάρχει καί στόν Τρότσκι καί στή *«Vie Ouvrière»*.

Ταλαντεύομαι, γιά ποιό λόγο νά κάνουμε συνομιλίες μέ τόν Γκρίμμ; Άν αὐτός περιοριζόταν σέ ἐντελῶς μικρές τροποποιήσεις, θά ἤμουν ὑπέρ τῆς ὑποχώρησης. Όμως αὐτό εἶναι ἀπίθανο.

* — «'Εργατική Ζωή»; *'Η Σύντ.*

** — Τεκμηρίωση; *'Η Σύντ.*

Τότε ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ νά παραιτηθοῦμε ἐντελῶς ἀπό τή δημοσίευση στό Δελτίο καί νά ἐκδόσουμε φυλλάδιο.

Ἤ νά δημοσιευτεῖ στό Δελτίο ἔτσι, ὅπως θέλει ὁ Γκρίμμ, καί, ἐκτός ἀπ' αὐτό, νά τήν ἐκδόσουμε *ὁλόκληρη* σέ φυλλάδιο μέ τήν *ἐπισημείωση:* «Ἡ ἔκδοση αὐτή χωρίς λογοκρισία».

Πάντως τό **κύριο** τώρα εἶναι νά πετύχουμε ἀπό τόν Γκρίμμ νά σημειώσει μέ *μολυβάκι τί* θέλει αὐτός νά βγεῖ. Αὐτό εἶναι τό κύριο. Προσπαθεῖστε νά τό πετύχετε αὐτό μέ **εὐγενικό** τρόπο.

Γιά τά ὑπόλοιπα θά ἀπαντήσω τό βράδυ ἤ αὔριο, *δέν πρόλαβα* νά τά διαβάσω ἀκόμη ὅλα.

Salut! *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 27 τοῦ Νοέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη (τοπικό)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

169

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρόφισσα Ὄλγα! Μέ συγχωρεῖτε πού Σᾶς γράφω σέ ἕνα κομματάκι χαρτί.

Νομίζω ὅτι ἐνεργήσατε σωστά. Πραγματικά, ἄν δέν κόψουμε σχέσεις μέ τό «Νάσε Ντιέλο», ὅλα τά ἄλλα θά εἶναι ἀπάτη. Τώρα αὐτό ἔγινε ἐντελῶς ξεκάθαρο, ὅταν στήν Πετρούπολη «νίκησαν» (νοθεύοντας τίς ἐκλογές) οἱ καταδότες-ὀκιστές σέ συμμαχία μέ τή μαύρη ἑκατονταρχία [206].

Προσθέστε στήν ἀπόφαση καί τήν καταδίκη τῶν νοθευμένων *ἐπαναληπτικῶν* ἐκλογῶν [207]. Καί χρησιμοποιεῖστε σάν ἐπιχείρημα τό ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτο νά παίρνει κανείς μέρος στήν *«ἄμυνα»*, μιά καί ὁ πόλεμος ἔχει ἱμπεριαλιστικό, δηλ. κατακτητικό, δηλ. ληστρικό, δηλ. καταπιεστικό χαρακτήρα (γενικά, Σᾶς συνιστῶ νά καταστρώσετε τήν ἐπιχειρηματολογία μέ μεγαλύτερη ἐπιμέλεια *μέ βάση τή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»*, διαλέγοντας τά ἐπιχειρήματα ἀπό τά ἀντίστοιχα ἄρθρα καί τίς ἀποφάσεις τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης).

Τό γράμμα θά τό διαβιβάσουμε στήν Ἰνέσσα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί στέλνω χαιρετισμούς σέ ὅλους.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Μιά παράκληση: ἡ Ἰνέσσα ἔλεγε ὅτι στή Γενεύη ὑπάρχει μιά κοπέλα * πού ζοῦσε στό *Arras.* Τήν ξέρετε. Κατέχει, λέει, καλά τά γαλλικά. Θά μποροῦσε νά μεταφράσει ἀπό τά γερμανικά στά γαλλικά; (γιά τό περιοδικό τῆς Ρόλαντ-Χόλστ πού βγαίνει ἐδῶ μέ τή συμμετοχή μας) [208]. Δωρεάν ἤ μέ πληρωμή; Καί ποιά; Σᾶς παρακαλῶ, κοιτάξτε νά μάθετε.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

170

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Γ. ΜΠΕΛΕΝΚΙ **

Ἄν ὑπάρχει σέ Σᾶς καμιά ὁμάδα γάλλων πού ἀκολουθεῖ *τή θέση* τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ, νά στείλετε *ὁπωσδήποτε* ἀπό τήν ὁμάδα αὐτή καί *ἀμέσως* ἔστω καί ἕνα σύντομο ἀρθράκι (ἤ δήλωση) στό περιοδικό. Βιαστεῖτε!!

Στή συνέχεια χρειάζονται ἀπό τήν ὁμάδα αὐτή ἀνταποκρίσεις. Σᾶς παρακαλῶ!

Τέλος μιά *ὁλοκληρωμένη ἔκθεση* γιά τούς λόγους τοῦ Μπουρντερόν καί τοῦ Μέρχαϊμ (1) στήν ὁμοσπονδία τοῦ Σηκουάνα
(2) γιά ὅλη τήν ἀντιπολίτευση στό *συνέδριο* τοῦ Κόμματος στίς 27. XII.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Γιά ποιά γίνεται λόγος, δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

1916

171

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Μ. ΓΚΟΡΚΙ

11/I. 1916.

Πολυσέβαστε 'Αλεξέι Μαξίμοβιτς!

Σᾶς στέλνω στή διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ «Λέτοπις», γιά τό ἐκδοτικό καί ὄχι γιά τό «Λέτοπις», τό χειρόγραφο τῆς μπροσούρας μέ τήν παράκληση νά τήν ἐκδόσετε [209].

Προσπάθησα νά ἀναλύσω ὅσο μπορεῖ πιό ἐκλαϊκευτικά τά καινούργια στοιχεῖα γιά τήν 'Αμερική πού, ὅπως πιστεύω, προσφέρονται ἰδιαίτερα γιά τήν ἐκλαΐκευση τοῦ μαρξισμοῦ καί τήν πρακτική του θεμελίωση. Νομίζω ὅτι κατάφερα νά ἐκθέσω τά σοβαρά αὐτά στοιχεῖα καθαρά καί κατανοητά γιά τά καινούργια στρώματα τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, πού πληθαίνουν στή Ρωσία καί ἔχουν ἀνάγκη ἀπό διαφώτιση στόν τομέα τῆς παγκόσμιας οἰκονομικῆς ἐξέλιξης.

Θά ἤθελα νά συνεχίσω καί στή συνέχεια νά ἐκδόσω καί ἕνα δεύτερο τεῦχος γιά τή Γερμανία.

Δουλεύω τήν μπροσούρα γιά τόν ἰμπεριαλισμό [210].

Λόγω τοῦ πολέμου ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νά ἐξοικονομήσω χρήματα καί γι' αὐτό θά Σᾶς παρακαλοῦσα, ἄν αὐτό εἶναι δυνατό καί δέν θά Σᾶς δυσκολέψει ὑπερβολικά, νά ἐπιταχύνετε τήν ἔκδοση τῆς μπροσούρας.

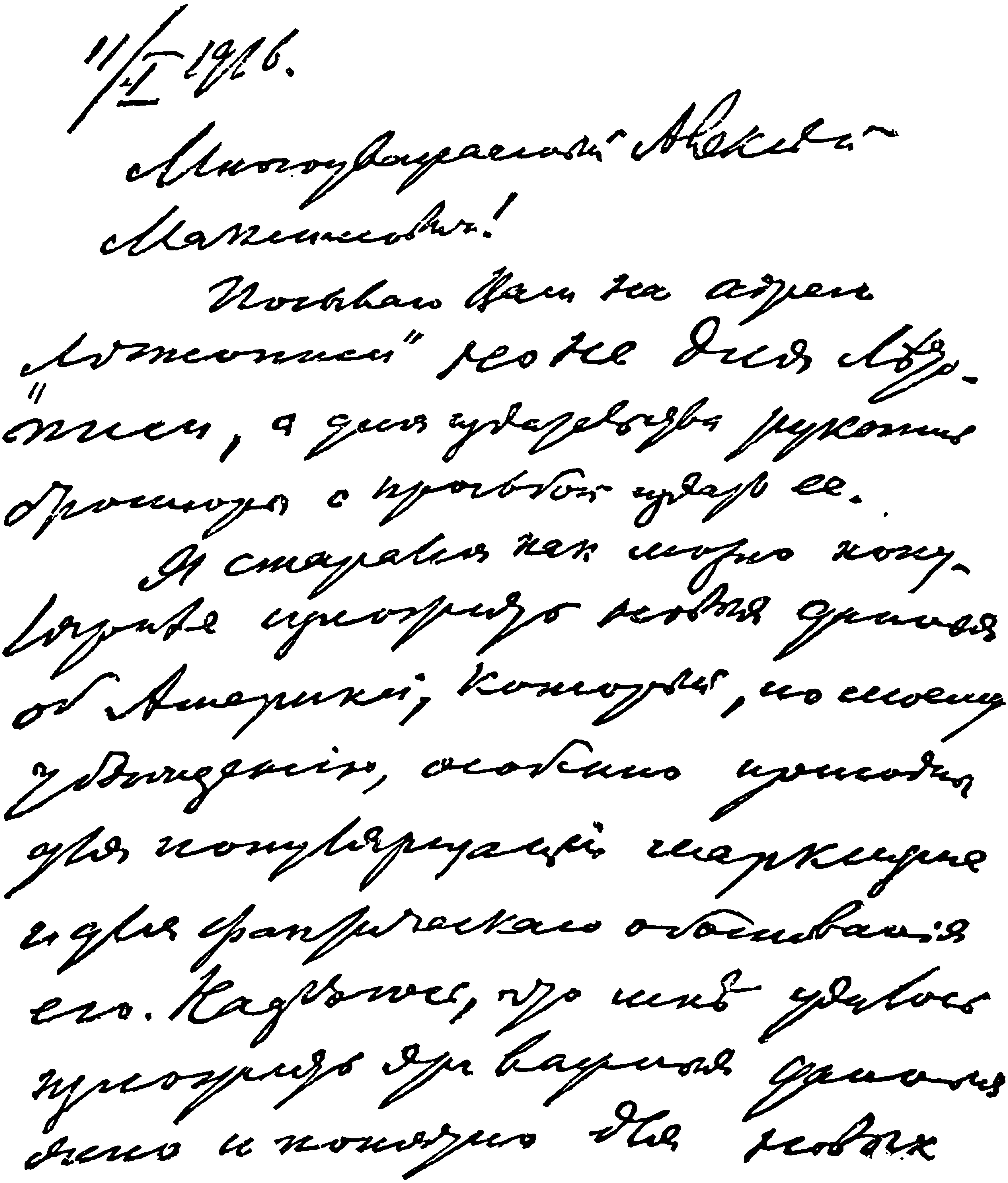
Μέ ὅλη μου τήν ἐκτίμηση. *Β. Ἰλίν*

Διεύθυνση. Mr. Wl. Oulianoff. Seidenweg. *4-a. B e r n e* (Suisse).

Στάλθηκε στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο


11/I 1916.
Многоуважаемый Алексей Максимович!
Посылаю Вам на адрес «Летописи» не для «Летописи», а для издательства рукопись брошюры с просьбой издать ее.
Я старался как можно популярнее изложить новые данные об Америке, которые, по моему, особенно пригодны для популяризации марксизма и для фактического обоснования его. Надеюсь, что мне удалось изложить эти важные данные ясно и понятно для новых

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ γράμματος τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Α. Μ. Γκόρκι. — 11 τοῦ Γενάρη 1916

172

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

13/Ι. 1916.

Ἀγαπητή φίλη! Ἀπό Σᾶς δέν ἔχουμε ἀκόμη εἰδησοῦλες. Δέν ξέρουμε πῶς φτάσατε καί πῶς τά περνᾶτε [211]. Τακτοποιηθήκατε ἄραγε καλά; Καλά ἄραγε πάει ἡ δουλιά στή βιβλιοθήκη; Πήραμε ἕνα γράμμα πού ἀπευθυνόταν σέ Σᾶς ἀπό κάποιον αἰχμάλωτο. Τό γράμμα παράπεσε σέ ἄλλο σπίτι, σέ ἄλλο ρῶσο (μήπως δόσατε στό ταχυδρομεῖο λαθεμένη τή διεύθυνσή μας; Μήπως ξεχάσατε τά γράμματα δίπλα στόν ἀριθμό;).

Πήραμε μερικές καλές εἰδήσεις ἀπό τήν πατρίδα. Βέβαια, δόσατε ἐξαιρετική προσοχή στά φύλ. ἀρ. 5 καί 6 τῆς «Νάσε Σλόβο». Ξαναδιαβάστε τα!

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι καί εὔχομαι ὁλόψυχα ἐπιτυχίες στίς δουλιές.

Δικός Σας *Ἰβάν*

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

173

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

15/Ι. 1916.

Ἀγαπητή φίλη! Σήμερα ἐπιστράφηκε ἐδῶ τό δέμα papiers d'affaires *, τρία τετραδιάκια, πού στάλθηκε συστημένο ἀπό τή Βέρνη στό Παρίσι στόν Μπελίνσκι [212]. Ἡ ἀποστολέας ξέχασε νά βάλει τόν ἀριθμό τοῦ σπιτιοῦ καί οἱ καταραμένοι ταχυδρομικοί τό ἐπέστρεψαν ἐδῶ!! Σήμερα κιόλας τό ἔστειλα συστημένο στόν Μπελίνσκι.

Ἀρχίσαμε τίς «προστριβές» μέ τόν πολωνό φίλο **, ὁ ὁποῖος, προφανῶς, «παρεξηγήθηκε» γιά τή συζήτηση καί δέν θέλει νά δημοσιευτοῦν οἱ θέσεις μας στό τεῦχ. 2 τοῦ περιοδικοῦ [213]. Αὐτό μυρίζει *πόλεμο* μ' αὐτόν. Ἀπό τήν Ρόλαντ-Χόλστ εὐγενικότατο γράμμα καί ἀνακοίνωση ὅτι ὁ ὀλλανδικός της σύνδεσμος στίς 2. Ι. 1916 προσχώρησε ὁμόφωνα στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ! Ὁ

* — ὑπηρεσιακά ἔγγραφα. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τόν Κ. Μπ. Ράντεκ. *Ἡ Σύντ.*

Τρότσκι έχασε ακόμη ένα σύμμαχο!! Τό όλλανδο-γερμανικό περιοδικό ήδη στοιχειοθετεΐται· συνεργάτες άπό τίς άλλες χώρες είναι ύπεραναγκαΐοι, όμως όλα νά στέλνονται καί όλες οί συνδέσεις νά δίνονται μόνο σέ μένα, αποκλειστικά σέ μένα ή στό νεαρό *ρώσο* φίλο μου (κάθε άλλο παρά σέ μή ρώσο, vous comprenez? *).

Καί ένα άσχετο ζήτημα:

Σήμερα έξαίρετη ήλιόλουστη μέρα μέ χιονάκι. Μετά τή γρίππη πρώτη φορά κάναμε περίπατο μαζί μέ τή γυναίκα μου σ' εκείνο τό δρόμο στό Frauen-Kapellen, στόν όποιο — θυμάστε; — τόσο θαυμάσια κάναμε περίπατο κάποτε οί τρεΐς μας. Τά θυμάμαι όλα καί λυπήθηκα πού Έσεΐς δέν εϊσασταν.

Μέ τήν ευκαιρία. Παραξενεύομαι λιγάκι, γιατί δέν υπάρχουν νέα Σας. Καί μαζί μετανιώνω κιόλας: ομολογώ τήν αμαρτία μου, μοΰ έρχεται ή σκέψη μήπως Έσεΐς «παρεξηγηθήκατε» κιόλας, όλα συμβαίνουν, γιατί δέν ήρθα νά Σάς ξεπροβοδίσω τήν ήμέρα τής αναχώρησης; Μετανιώνω, μετανιώνω καί παραιτοΰμαι άπό τίς σκέψεις αυτές, ήδη απαλλάχτηκα εντελώς άπ' αυτές.

Σάς γράφω δεύτερο δελτάριο. Μήπως τό πρώτο χάθηκε; Έπαναλαμβάνω μιά σπουδαία συμβουλή: ξαναδιαβάστε τά φύλ. άρ. 5 καί 6 τής «Νάσε Σλόβο» πολύ προσεκτικά!! Ή Κολλοντάι στέλνει *καλά* νέα άπό τήν Αμερική. Εκδίδει τό Internationale Flugblätter. Άπό τή Ρωσία επίσης *καλά* νέα. Σάς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Β. Λένιν*

Στάλθηκε άπό τή Βέρνη στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

174

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

19/I. 1916.

Αγαπητή φίλη!

Σάς στέλνω ήδη τό τρίτο δελτάριο. Τή φορά αυτή στά γαλλικά, γιά νά διευκολύνω τή δουλιά τών λογοκριτών, άν αυτοί είναι ή

* — καταλαβαίνετε; *Ή Σύντ.*

αἰτία τῆς καθυστέρησης τῶν γραμμάτων. Γιά νά εἶμαι εἰλικρινής, στή διάρκεια μερικῶν ἤδη ἡμερῶν ἀνησυχῶ: καμιά εἴδηση ἀπό Σᾶς! Ἂν εἶστε παρεξηγημένη μαζί μου, θά γράφατε ἴσως στούς ἄλλους φίλους, ὅμως ἀπ' ὅ,τι ξέρω, δέν γράφετε σέ κανέναν! Ἂν στίς πιό προσεχεῖς μέρες δέν πάρω γράμμα Σας, θά γράψω στούς φίλους μας γιά νά μάθω μήπως ἀρωστήσατε. Ἐπανειλημένα ρώτησα ἤδη γιά γράμματα πόστ-ρεστάντ, δέν ὑπάρχει τίποτε.

Ἡ διένεξη μέ τό νεαρό φίλο μας, τόν πολωνό, λύθηκε εὐνοϊκά· ἦταν μόνο μιά ὁρισμένη «παρεξήγηση» (αὐτό δηλώνει ὁ ἴδιος). Τώρα ὅλα πᾶνε καλά· ἡ σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ ἄρχισε ἤδη· πρέπει νά ἔχει ἐκδοθεῖ τό Γενάρη *.

Γράψαμε στόν «δικό σας» διευθυντή σέ μιά πόλη τῆς ρωμανικῆς Ἐλβετίας [214]. Καμιά ἀπολύτως ἀπάντηση. Ἀλήθεια, δέν εἶναι παράξενο; Ὅλοι ἐμεῖς περιμένουμε μέ ἀνυπομονησία νά εἴχατε τακτοποιήσει κάπως τήν ὑπόθεση μέ τά μυθιστορήματα καί τίς νουβέλλες στό Παρίσι, ὅπου ἀσφαλῶς θά βρεῖτε πολύν κόσμο, φιλόλογους, ἐκδότες καί λοιπούς, μιά πού δουλεύετε στήν Ἐθνική βιβλιοθήκη καί γνωρίζετε καλά αὐτό τόν κόσμο.

Ὁ καιρός εἶναι ἐξαιρετικός. Τήν τελευταία Κυριακή κάναμε μιά θαυμάσια ἐκδρομή στό «δικό μας» βουναλάκι. Ἡ θέα πρός τίς Ἄλπεις ἦταν ἀσυνήθιστα ὄμορφη· λυπήθηκα πολύ πού Ἐσεῖς δέν εἴσασταν μαζί μας.

Μιά ἀπό τίς τελευταῖες ἡμέρες ὁ Καμίλ Χούισμανς ἐκφώνησε ἕναν μεγάλο καί «διπλωματικότατο» λόγο στό συνέδριο τοῦ Ὀλλανδικοῦ Κόμματος [215]. Δέν ξέρω, ἄν θά μπορέσετε νά βρεῖτε τό κείμενό του στίς γαλλικές ἐφημερίδες. Ἂν ὄχι, θά τόν βρεῖτε ἐδῶ. Ὁ Χούισμανς «ἀνάμεσα στ' ἄλλα» ἔθιξε τή συνδιάσκεψη τοῦ Σεπτέμβρη, ὅμως διαμαρτυρήθηκε πολύ ἔντονα ἐνάντια στίς «ἀπόπειρες ἀπαλλοτρίωσης» (δέν θέλει νά «ἀπαλλοτριωθεῖ» ὁ γραμματέας αὐτός!) καί οὕτω καθεξῆς κτλ. Μεγάλος διπλωμάτης, πολιτικός!.. Τί ἀκατάλληλα μέσα!

Πῶς αἰσθάνεστε; Εἶστε εὐχαριστημένη; Δέν νιώθετε πλήξη; Εἶστε πολύ ἀπασχολημένη; Μοῦ προκαλεῖτε πολλές στενο-

* Πρόκειται γιά τό περιοδικό «Vorbote». *Ἡ Σύντ.*

χώριες, ἀποστερώντας με ἐντελῶς ἀπό εἰδήσεις Σας!.. Ποῦ διαμένετε; Ποῦ τρῶτε; Στό «μπουφέ» τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης;

Σᾶς παρακαλῶ καί πάλι νά στείλετε γράμματα «πόστ-ρεστάντ».

Ἀφοσιωμένος σέ Σᾶς *Γ. Μπαζίλ*

P. S. Καί πάλι τίποτε! Δέν ὑπάρχουν γράμματά Σας.

Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά

175

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Παρασκευή.

Ἀγαπητή φίλη!

Μόλις σήμερα πήραμε τό μακροσκελές γράμμα Σας, γιά τό ὁποῖο χαρήκαμε πολύ. Σᾶς γράφω τό τέταρτο γράμμα: καί τά τρία δελτάρια ἦταν poste restante. Ἄν αὐτά δέν τά πήρατε, σημαίνει εἴτε ὅτι χάνονται, εἴτε ὅτι ὑπάρχουν κάποιοι ἰδιαίτεροι κανόνες (ἤ ἀνωμαλίες) γιά τά γράμματα πόστ-ρεστάντ. Ὁ Τρότσκι ἔγραψε στό νεαρό πολωνό φίλο μας ὅτι καί ὁ ἴδιος δέν γράφει στό ὀλλανδικό περιοδικό * καί δέν μπορεῖ νά δόσει τέτια συμβουλή στούς φίλους του τοῦ ἔθνους ἐκείνου ὅπου αὐτός ζεῖ. Σημαίνει ὅτι δέν θά ἀποφύγουμε τήν πάλη ἐνάντια στόν Τρότσκι ἀκόμη καί γι' αὐτό τό ζήτημα!!

Σήμερα πῆρα ἕνα δελτάριο ἀπό τόν ἀδελφό Σας **. Πολύ εὐχάριστο ὅτι κάτι πῆρε αὐτός (ἤ γράμμα, ἤ τό φύλλο τῆς ἐφημερίδας μας πού βγῆκε στά τέλη τοῦ Μάρτη) καί γράφει γιά «συμπάθεια». Ἐκεῖ πέρα, στά μέρη του, ἡ συμπάθεια εἶναι μεγαλύτερη ἀπ' ὅ,τι τήν περίμενε.

Ὤ! Παραλίγο νά ξεχάσω (βιάζομαι πολύ γιά τό τρένο). Ἄν μέ τά γράμματα πόστ-ρεστάντ ὑπάρχουν ἰδιαίτερες ἀνωμαλίες, τότε ἴσως γι' αὐτό κι' ἐγώ δέν παίρνω (*ο ὔ τ ε ἕ ν α* δέν πῆρα ἀπό Σᾶς), ἄν καί Σεῖς γράφετε; Γράψτε ἀμέσως: ἄν θά ὑπογραμμίζετε δυό φορές

* Πρόκειται γιά τό περιοδικό «Vorbote». *Ἡ Σύντ.*

** «Ἀδελφό» τῆς Ι. Φ. Ἀρμάντ ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκαλεῖ γιά συνωμοτικούς λόγους τόν Λ. Μπ. Κάμενεφ. *Ἡ Σύντ.*

τήν ήμερομηνία, σημαίνει *παίρνετε* τά γράμματά μου καί μοῦ *γράφετε*. Γράψτε στή διεύθυνση ἐκείνη, στήν όποία πήραμε τό μακροσκελές γράμμα Σας.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γιατί νωρίτερα δέν στείλατε τή διεύθυνσή Σας;;;

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1916
Στάλθηκε άπό τή Βέρνη στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

176

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΡΙΕΤΤΑ ΡΟΛΑΝΤ-ΧΟΛΣΤ

Ἀξιότιμη συντρόφισσα!

Ὁ σ. Ράντεκ τώρα μόλις μᾶς ἔδειξε τό γράμμα τοῦ σ. Πάννεκουκ καί τήν «Εἰσαγωγή».

Τό γράμμα αὐτό καί ή «Εἰσαγωγή» *ἀλλάζουν* οὐσιαστικά τή συμφωνία σχετικά μέ τό «Vorbote», πού εἶχε γίνει δεκτή νωρίτερα. Νωρίτερα εἶχε συμφωνηθεῖ νά βγαίνει τό «Vorbote» σάν ὄργανο *δυό* ὁμάδων, καί συγκεκριμένα: 1) τῆς ὁμάδας τῆς Ρόλαντ-Χόλστ καί τοῦ Τρότσκι (ἤ τῆς Ρόλαντ-Χόλστ καί τῶν φίλων της χωρίς τόν Τρότσκι, ἄν ὁ Τρότσκι δέν θελήσει νά μπεῖ)· 2) τῆς ὁμάδας τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ (τό Γραφεῖο τῆς ὁποίας ἀποτελεῖται ἀπό τρεῖς συντρόφους: τόν Ράντεκ, τόν Λένιν καί τόν Ζηνόβιεφ). Ἀντιπρόσωπος τῆς δεύτερης αὐτῆς ὁμάδας εἶχε ὁριστεῖ ὁ σ. Πάννεκουκ.

Τώρα τά προαναφερμένα ντοκουμέντα (τό γράμμα καί ή «Εἰσαγωγή» ἀλλάζουν τή συμφωνία: τό «Vorbote» βγαίνει σάν ὄργανο *δυό συντρόφων:* τοῦ Πάννεκουκ καί τῆς Ρόλαντ-Χόλστ.

Ἄν οἱ σ.σ. Πάννεκουκ καί Ρόλαντ-Χόλστ ἀποφάσισαν νά ἀποδεχτοῦν τήν ἀλλαγή αὐτή, τότε ἐμεῖς θά τό πάρουμε ὑπόψη μας. Ἡ ἰδιοκτήτρια τοῦ «Vorbote» εἶχε ἀπόλυτα τό δικαίωμα νά κάνει τήν ἀλλαγή αὐτή.

Ἐμεῖς δέν ἀρνούμαστε τή συνεργασία στίς καινούργιες αὐτές συνθῆκες, πρέπει ὅμως νά ζητήσουμε ὁρισμένες ἐγγυήσεις. Τό «Vorbote» παρουσιάζεται γιά πρώτη φορά σάν ὄργανο τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ, ἤ «πάνω στήν πλατφόρμα τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ». Ὅλα τά παραβρισκόμενα στό Τσίμμερβαλντ μέλη τῆς

Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ (ἐκτός ἀπό τόν Πλάττεν) *ἐξέλεξαν* ἐμᾶς ἀντιπροσώπους αὐτῆς τῆς Ἀριστερᾶς. Γι' αὐτό νομίζουμε — καί στό σημεῖο *αὐτό* καί οἱ τρεῖς καταλήξαμε σέ ὁμόφωνη ἀπόφαση — ὅτι ἡ ἐγγύηση αὐτή εἶναι αὐτονόητη, καί Ἐσεῖς χωρίς ἀμφιβολία θά μᾶς τή δόσετε. Ἡ ἐγγύηση συνίσταται στό ὅτι, ἄν ἀνάμεσά μας προκύψουν διαφωνίες ἀρχῶν, τότε τό ἄρθρο, πού... ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ (ἀντιπρόσωπος...), ἡ Συντακτική ἐπιτροπή... *

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 21 τοῦ Γενάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στό Λάρεν (Ὀλλανδία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

177

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Θά ἤθελα πολύ γιά τή συγγραφή ἑνός βιβλίου νά πεταχτῶ στή Ζυρίχη γιά νά ἐργαστῶ 2-3 ἑβδομάδες στίς βιβλιοθῆκες [216]. Καί ἡ γυναίκα μου τό ἴδιο. Γιά τήν ὥρα δέν ἔχουμε χαρτιά, ὅμως ἐλπίζουμε νά τά πάρουμε σύντομα. Τό ζήτημα εἶναι ἄν θά μπορούσαμε νά ὑπερνικήσουμε τίς οἰκονομικές δυσκολίες. Θά Σᾶς παρακαλοῦσα πολύ νά μοῦ ἀπαντήσετε εἰλικρινά καί *χωρίς ὑπερβολές* στίς παρακάτω ἐρωτήσεις:

1) Πόσο *καθαρό* εἰσόδημα (δηλ. γιά μένα) μπορεῖ νά δόσει μιά διάλεξη; Minimum καί maximum; Θέμα: «Οἱ δυό Διεθνεῖς»: ὁ ἀναπτυσσόμενος διαχωρισμός καί ἡ διάσπαση μέ τούς σοσιαλσωβινιστές ὅλου τοῦ κόσμου. Εἶναι δυνατό νά αὐξηθεῖ τό εἰσόδημα μέ δυό διαλέξεις καί κατά πόσο; [217] 2) Θά μᾶς βοηθήσουν οἱ ἐκεῖ σύντροφοι νά ἐγκατασταθοῦμε καί οἱ δυό μας φτηνά καί πόσο θά κοστίσει ἡ ἐγκατάσταση; 3) ἕνα δωμάτιο (γιά δυό ἄτομα, ἔστω καί μέ ἕνα κρεβάτι) *τήν ἑβδομάδα;* Τό πιό φτηνό, κατά προτίμηση σέ ἐργατική οἰκογένεια; 4) Τό γεῦμα σέ ἑστία, ἄν ὑπάρχει τέτια (ἐδῶ πληρώνουμε 65 σαντίμ στή φοιτητική) 5) Τό morgenkafee ** καί ὁ βραδυνός καφές, γιατί φυσικά, δέν μποροῦμε νά ὀργανώσουμε στή Ζυρίχη δικό μας νοικοκυριό;

---

* Ἐδῶ τό χειρόγραφο διακόπτεται. *Ἡ Σύντ.*

** — τό πρωϊνό ρόφημα. *Ἡ Σύντ.*

Τά ἔξοδα τοῦ δρόμου θά εἶναι 7 × 4 = 28 frs καί τά ἐπιπλέον ἔξοδα γιά τή ζωή σέ ξένη πόλη; Αὐτό εἶναι τό ζήτημα. Ἐδῶ ἔχουμε δυσκολίες μέ τά δωμάτια. Μήπως ἔχετε καμιά γνωστή ἐργατική οἰκογένεια, πού θά μποροῦσε νά δόσει σοβαρή ὑπόσχεση γιά μιά φτηνή ἐγκατάσταση;

Θά εἶμαι πολύ εὐγνώμων, ἄν μοῦ στείλετε μιά εἰλικρινή ἀπάντηση, μόνο χωρίς ὑπερβολικές ὑποσχέσεις.

Beste Grüße! *

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Μήπως ὑπάρχουν φτηνά ἑστιατόρια αὐτοεξυπηρέτησης κτλ. καί ποιές εἶναι οἱ τιμές;

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Γενάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

178

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τή γρήγορη καί τή λεπτομερειακή ἀπάντηση. Θά ἔρθουμε στίς *4* τοῦ Φλεβάρη. Ἄν εἶναι δυνατό, βρέστε γιά μᾶς ἕνα δωμάτιο *μέ τήν ἑβδομάδα, γιά δυό ἄτομα,* ὄχι ἀκριβότερο ἀπό 1 frs τή μέρα· τό καλύτερο θά ἦταν σέ μιά **ἁπλή** ἐργατική οἰκογένεια (μέ σόμπα: μπορεῖ νά κάνει κρύο ἀκόμη).

Ἄν δέν γίνεται, μπορεῖ μήπως νά μᾶς ὑποδείξετε ἕνα *φτηνό* ξενοδοχεῖο (1 frs τή μέρα, ἄν ὄχι καί φτηνότερα), ὅπου θά τακτοποιηθοῦμε, ὥσπου νά βροῦμε μόνοι μας κανένα δωμάτιο; Γιά τή μέρα τῆς διάλεξης κτλ. θά συνεννοηθοῦμε.

Ἐλπίζω νά ἔχω τή Δευτέρα τό πρωί ἀπό Σᾶς τήν ἐπιταγή (γιά τά ἔξοδα: *ἐξπρές* κτλ., ταχυδρομεῖο γενικά etc. νά πάρετε χρήματα ἀπό τόν εἰδικό λογαριασμό, γιατί ἐμεῖς θά τό καλύψουμε αὐτό).

Beste Grüße!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 29 τοῦ Γενάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! *Ἡ Σύντ.*

179

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Μόλις τώρα Σᾶς ἔστειλα κάρτα γιά τόν ἐρχομό στίς 4 *, γυρίζοντας ὅμως στό σπίτι, βρῆκα νέα εἴδηση [218], πού μέ ἀναγκάζει νά ἀλλάξω τήν ἡμερομηνία. Δέν μπορῶ νά ἔρθω νωρίτερα ἀπό τίς 10 ἤ 11. Θά ξαναγράψω πάλι μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια (κι' ἔτσι γιά τήν ὥρα μή νοικιάζετε δωμάτιο, μπορεῖτε μόνο νά *«ἀνιχνεύετε»*, ἄν κάπου ὑπάρχει κανένα κατάλληλο).

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 29 τοῦ Γενάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

180

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Κυριακή βράδυ.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Μόλις τώρα ἔμαθα ὅτι στή Ζυρίχη τήν *Τετάρτη* θά συνέλθει διεθνής συνδιάσκεψη τοῦ Γραφείου τῶν Ἑνώσεων τῆς νεολαίας. Πρέπει νά εἶναι οἱ νορβηγοί καί οἱ σουηδοί (ὅπως ξέρετε οἱ ντόπιες Ἑνώσεις νεολαίας μπῆκαν στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ).

Σᾶς παρακαλῶ πολύ 1) νά ἐξακριβώσετε *(μέ τάκτ:* ὅλο αὐτό *συνωμοτικά)* λεπτομερειακά γι' αὐτό: ἡμερομηνία, τόπο, διάρκεια, σύνθεση· 2) νά διευκρινίσετε, ἄν θά μποροῦσε νά εἶναι καί ἀντιπρόσωπος τοῦ Κόμματός μας· νά προσπαθήσετε νά γίνει αὐτό, καί *νά εἰσχωρήσετε καί ὁ ἴδιος*· 3) νά προσπαθήσετε νά μάθετε εἰδικά, ὅσο μπορεῖ τό γρηγορότερο, ποιοί ἀκριβῶς θά εἶναι ἀπό τή Σκανδιναβία, νά συνδεθεῖτε μαζί τους, νά τούς δεῖτε καί ὅσο μπορεῖ γρηγορότερα νά τούς *συνδέσετε μαζί μας.*

Γράψτε δυό λόγια γιά τή λήψη τοῦ γράμματος αὐτοῦ καί γιά τό τί ἐλπίζετε νά κάνετε.

Salut! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Εὐχαριστεῖστε, παρακαλῶ, ἐξονόματός μου τόν Ζίφελντ γιά τά βιβλία καί πέστε του ὅτι ἐλπίζω *στή Ζυρίχη* νά πάρω ἀπ' αὐτόν τό «Πσέγκλοντ Σ-Ντ.» [219].

P. P. S. Ἴσως ἔρθω νωρίτερα ἀπό τίς 10-11· ἴσως στίς 7-9 τοῦ μήνα.

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ Γενάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

181

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Πρός πολύ μεγάλη μου φρίκη ἡ μετάφραση δέν ὑπάρχει!!! [220]. Τί πράγμα εἶναι αὐτό; Στεῖλτε την ἀμέσως καί ὁπωσδήποτε *μέ τήν ταχεία* ὄχι ἀργότερα ἀπό σήμερα (Δευτέρα) τό βράδυ, ὥστε νά τήν ἔχω **ὁπωσδήποτε** νωρίς αὔριο τό πρωί.

Ἄν δέν εἶναι τελειωμένη, στεῖλτε την *ἐπίσης* ὁπωσδήποτε!

(Ἄν εἶναι τελειωμένη, ἤ ἔγινε ἕνα μέρος της, συμπληρῶστε στό γράμμα ἄν *Ἐσεῖς ἐγγυᾶστε* γιά τήν ποιότητα τῆς μετάφρασης: ἄν μπορεῖ νά δοθεῖ *κατευθείαν* γιά ἐκτύπωση;)

Salut! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἡ γυναίκα μου παρακαλεῖ νά ἐπιστραφοῦν *ἀμέσως* τά βιβλία καί πολύ εἶναι θυμωμένη γιά τήν ἀκαταστασία, ἀπειλεῖ ὅτι δέν θά ξαναστείλει πιά ἄλλα.

P. P. S. Χθές Σᾶς ἔστειλα γράμμα γιά τή νεολαία *. Ἐλπίζω νά τό λάβατε.

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Γενάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

182

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἐγώ προσωπικά θεωρῶ ὅτι ἀπό τόν καιρό τῆς ἐμφάνισης τῆς *«Gazeta Robotnicza»* (II. 1916) ἡ κοινή πάλη μας στίς ρωσικές καί

πολωνικές ἐπιθέσεις *ἀποκλείεται*. Καί αὐτό ὄχι λόγω τῆς «ἐπίθεσης» ἐνάντια στούς «ὀπαδούς τῆς ἥττας» (αὐτό εἶναι μόνο ἕνα σύμπτωμα), ἀλλά λόγω τῆς ἀπόφασης τῆς P. S. D. γιά τά ρωσικά ζητήματα [221]. Ἄν ἡ P. S. D. τό Φλεβάρη τοῦ 1916 δέν ἐκφράζεται ἀνοιχτά καί συγκεκριμένα ὑπέρ τῆς διάσπασης στή Ρωσία, αὐτό εἶναι μόνο προετοιμασία γιά ἕνα καινούργιο 16. VII. 1914.

Κι' ἔτσι, κατά τή γνώμη μου — πάλη στό ρωσικό, πολωνικό καί γερμανικό Τύπο — καί (ἐγώ, τουλάχιστο, εἶμαι ὑπέρ αὐτοῦ) συνενωμένες ἐκδηλώσεις στήν Ἑλβετία (ὅπου τό ἐθνικό ζήτημα δέν εἶναι καθόλου φλέγον, γι' αὐτό, *κατά τό δυνατό*, νά τό ξεχωρίσουμε).

Ἐπειδή αὐτό εἶναι προσωπική μου γνώμη, γι' αὐτό στέλνω *ὅλα* τά γράμματά Σας στόν Γκριγκόρι.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τήν 1 τοῦ Φλεβάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη (τοπικό)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

183

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Μ. ΓΚΟΡΚΙ

Γιά τόν Α. Μ. Γκόρκι

Πολυσέβαστε Ἀλεξέι Μαξίμοβιτς!

Σᾶς στέλνω μέ συστημένο δέμα τήν μπροσούρα τῆς γυναίκας μου «Ἡ λαϊκή παιδεία καί ἡ δημοκρατία» [222].

Ἡ συγγραφέας ἀσχολεῖται μέ τήν παιδαγωγική ἀπό καιρό, πάνω ἀπό 20 χρόνια. Καί στήν μπροσούρα ἔχουν συγκεντρωθεῖ τόσο οἱ προσωπικές παρατηρήσεις, ὅσο καί ὑλικά σχετικά μέ τό νέο σχολεῖο στήν Εὐρώπη καί στήν Ἀμερική. Ἀπό τά περιεχόμενα θά δεῖτε ὅτι στό πρῶτο μισό τῆς μπροσούρας δίνεται ἐπίσης καί μιά σύντομη περίληψη τῆς ἱστορίας τῶν δημοκρατικῶν ἀπόψεων. Αὐτό εἶναι ἐπίσης πολύ σημαντικό, γιατί συνήθως οἱ ἀπόψεις τῶν μεγάλων δημοκρατῶν τοῦ παρελθόντος ἔχουν ἐκτεθεῖ λαθεμένα ἤ ἀπό λαθεμένη ἄποψη. Δέν ξέρω, ἄν θά μπορέσετε νά ἐξοικονομήσετε καιρό γιά τό διάβασμα καί ἄν σᾶς ἐνδιαφέρει· οἱ §§ 2 καί 12 θά μποροῦσαν νά χρησιμοποιηθοῦν σάν δεῖγμα. Οἱ ἀλλαγές στό σχολεῖο τῆς νεότερης, τῆς ἰμπεριαλιστικῆς, ἐποχῆς ἔχουν διατυπωθεῖ μέ βάση τά ὑλικά τῶν τελευταίων χρόνων καί δίνουν μιά πολύ ἐνδιαφέρουσα εἰκόνα γιά τή δημοκρατία στή Ρωσία.

Θά μέ ὑποχρεώσετε πολύ, ἄν συμβάλετε — ἄμεσα ἤ ἔμμεσα — στήν ἔκδοση τῆς μπροσούρας αὐτῆς. Ἡ ζήτηση γιά τή φιλολογία αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ὅπως φαίνεται, τώρα ἀνέβηκε πολύ στή Ρωσία.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς καί εὐχές.

Β. Οὐλιάνοφ

Wl. Ulianow. Seidenweg. 4 *a. Bern.*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 8 τοῦ Φλεβάρη 1916
Στάλθηκε στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

184

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Liebe Freunde! * Στεῖλτε, παρακαλῶ, *ὅσο τό δυνατό* γρηγορότερα τό «Tagwacht» μέ τό ἄρθρο τοῦ Ράντεκ γιά τόν Γκόρτερ καί μέ τά *δυό* ἄρθρα γιά τό ἐργατικό κίνημα τῆς Αὐστραλίας. Περιμένω ἐπίσης τά δοκίμια (1) τῶν ἄρθρων μας στό ΚΟ καί (2) τῶν γερμανικῶν θέσεων *(νά μή* τίς δημοσιεύσετε ὥσπου νά πάρετε ἀπό μένα ἀπάντηση: σκέπτομαι ἀκόμη μιά μικρή τροποποίηση) **.

Περιμένω ἐπίσης τό ἄρθρο Σας γιά τό ΚΟ καί ἀκριβές σχέδιο τοῦ φύλλου.

Δόστε, παρακαλῶ, τή διεύθυνσή μου στόν Ράντεκ μέ τήν παράκληση νά μοῦ στείλει τό ἀπόσπασμα πού μοῦ *ὑποσχέθηκε* ἀπό τήν «Vorwärts» τῆς 12. I. 1916 (τό ἄρθρο τοῦ Ρύλε γιά τή διάσπαση καί ἡ ἀπάντηση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς). Κάνω διάλεξη ἐδῶ τήν Τετάρτη, γι' αὐτό ὁ χρόνος εἶναι ἐξαιρετικά λίγος. Ἐδῶ φλυαροῦν ὅτι ἡ θέση τῶν «5 γραμματέων» [223] εἶναι ἀπελπιστική (ἡ Ρωσία εἶναι ἐνάντιά τους) καί ὅλη τους ἡ ἐλπίδα εἶναι ὅτι ὁ Τσχεΐτζε ἀπό «καθέδρας» πρόκειται νά ἐκφωνήσει: *ὑπέρ* τοῦ Τσίμμερβαλντ!!

Beste Grüße!

Ihr *Lenin* ***

Γράφτηκε στίς 12 τοῦ Φλεβάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Ἀγαπητοί φίλοι! *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τίς θέσεις «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 256-271). *Ἡ Σύντ.*

*** — Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*. *Ἡ Σύντ.*

185

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρόφισσα! Σᾶς γνωρίζω τήν καινούργια μας διεύθυνση [224]. Σᾶς παρακαλῶ, *ὅλα* νά τά στέλνετε σ' αὐτή. Νοικιάσαμε τό διαμέρισμα αὐτό γιά ἕνα μήνα. Τήν Πέμπτη (17. ΙΙ) θά κάνω ἐδῶ τήν πρώτη διάλεξη («Οἱ δυό Διεθνεῖς») καί ὕστερα ἀπό λίγες μέρες τή δεύτερη («Οἱ ὅροι τῆς εἰρήνης καί τό ἐθνικό ζήτημα», ἤ κάτι περίπου τέτιο).

Γράψτε μου, Σᾶς παρακαλῶ, πότε θά μπορέσω νά κάνω τή διάλεξη (τήν πρώτη ἤ καί τίς δυό;) στή Γενεύη καί ἄν θά καλυφθοῦν τά ἔξοδα; Πόσες καθαρές εἰσπράξεις μπορεῖ νά δόσει, τό minimum; Πρέπει νά τό ξέρω αὐτό, γιατί ἔχω μεγάλη ἀναπαραδιά καί πρέπει νά κάνω πιό προσεκτικά λογαριασμό, νά ταξιδέψω ἀπό δῶ (ἔξοδα περισσότερα) ἤ ἀπό τή Βέρνη, ἀργότερα (ἄν μοῦ ἀρέσει, μπορῶ νά μείνω ἐδῶ καί περισσότερο ἀπό ἕνα μήνα). Θά περιμένω ἀπό Σᾶς λεπτομερειακές καί ἔγκυρες ὑποδείξεις. Μπορεῖτε νά γράψετε δυό-τρία λόγια καί στή Λωζάνη, ἀξίζει ἄραγε νά πεταχτῶ ὥς ἐκεῖ γιά μιά βραδιά;

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί στέλνω στόν Β. Κ. καί σέ ὅλους τούς φίλους τούς καλύτερους χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Β. Ού.*

Ἡ Νάντια Σᾶς στέλνει πολλούς χαιρετισμούς.

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Φλεβάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

186

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρόφισσα! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τίς λεπτομερεῖς εἰδήσεις.

Ἐδῶ ἔχω δουλιά στίς 25 καί στίς 26 τοῦ Φλεβάρη.

Συνεπῶς, όρίστε Σᾶς παρακαλῶ *μόνη Σας* τή μέρα τῆς διάλεξης ἤ πρίν ἀπό τίς 25, εἴτε ὕστερα ἀπό τίς 26 καί εἰδοποιεῖστε με νωρίτερα. Ἐπίσης Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά συνεννοηθεῖτε μέ τή Λωζάνη, ἔτσι πού *σέ 2 μέρες* νά τελειώσω ὅλες τίς ὑποθέσεις, δηλαδή νά

κάνω τή διάλεξη στή Λωζάνη ἤ μιά μέρα πρίν ἤ μιά μέρα ἀργότερα ἀπό τή διάλεξη στή Γενεύη.

Συμφωνῶ γιά τό θέμα «Οἱ «ὅροι τῆς εἰρήνης» (σέ εἰσαγωγικά) καί τό ἐθνικό ζήτημα». Ἑπομένως, τό θέμα αὐτό ἐπικυρώνεται.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Χαιρετισμούς στόν Β. Κ. καί σέ ὅλους τούς φίλους.

Δικός Σας *Λένιν*

Ὑπάρχει τρένο βολικό γιά μένα: φτάνει στή Γενεύη στίς 9. *15 τό βράδυ*. Μπορεῖ νά ἔρθω μ' αὐτό; Ἄν δέν μπορεῖ, τότε δέν εἶναι δυνατό νά κάνω τή διάλεξη στή Λωζάνη *τήν προηγούμενη* μέρα; [225] Παρακαλῶ!!!

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Φλεβάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

187

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.! Ἐπιτρέψτε μου νά Σᾶς ἀνησυχήσω μέ τήν ἑξῆς παράκληση. Θά ἤθελα νά ἔχω γιά τή διάλεξη τό φύλλο ἐκεῖνο τῆς παρισινῆς ἐφ. «Γκόλος» (πού ἔβγαινε πρίν ἀπό τή «Νάσε Σλόβο»), ὅπου ὁ *Σεμκόβσκι* ἔφερε ἀντιρήσεις στίς ἀπόψεις μου πάνω στό ζήτημα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν καί σέ μιά σημείωση (θυμᾶμαι πώς ἦταν σημείωση) εἰδικά ἔθιξε τή *σύγκριση* τοῦ δικαιώματος ἀποχωρισμοῦ τῶν ἐθνῶν μέ τό *δικαίωμα γιά διαζύγιο.* Θά Σᾶς ἐπέστρεφα τό φύλλο αὐτό, μόλις θά τό ζητούσατε. Ἄν εἶναι ἀδύνατο νά στείλετε τό φύλλο αὐτό, θά μπορούσατε νά ἀντιγράψετε τή σημείωση (δέν εἶναι μεγάλη). Μήπως ἔχετε Σεῖς στή βιβλιοθήκη Σας, ἤ κανένας ἄλλος στή Γενεύη ἔχει πλήρη σειρά τῆς «Γκόλος»; Τή διάλεξη θά τήν κάνω ἐδῶ μεθαύριο, τό Σάββατο. Γι' αὐτό, ἄν δέν μπορεῖτε νά στείλετε τό φύλλο, ὥστε νά τό ἔχω τό Σάββατο τό πρωί, τότε δέν χρειάζεται καθόλου.

Χαιρετισμούς καί καλή ἀντάμωση!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Φλεβάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

188

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Ξέρω πώς Ἐσεῖς ἐνδιαφέρεστε γιά τήν ἐπιστήμη καί ὄχι γιά τήν πολιτική. Ὅμως παρόλα αὐτά οἱ συμπάθειές Σας, δέν ἀμφιβάλλω γι' αὐτό, εἶναι μέ τό μέρος τῆς Γαλλίας. Ἡ διάσπαση ἀνάμεσα στούς γερμανούς σοσιαλιστές, ὅπως δήλωσε ἕνας γάλλος ὑπουργός, δέν εἶναι χωρίς ἐνδιαφέρον γιά τή Γαλλία. Γι' αὐτό πρέπει νά δοθεῖ βοήθεια νά ἐνημερωθοῦν σχετικά καί οἱ γάλλοι καί οἱ ρῶσοι. Ὁ Otto Rühle, βουλευτής, ἐκφράστηκε στήν «Vorwärts» ἀνοιχτά ὑπέρ τῆς διάσπασης. Ὅμως ὁπωσδήποτε πρέπει νά προστεθεῖ ὄχι «μόνο» ὁ Otto Rühle, ἀλλά καί ἡ *ὁμάδα* τῶν «Διεθνιστῶν σοσιαλιστῶν τῆς Γερμανίας» (γιά τήν ὁμάδα αὐτή ἔγραφε καί ἡ *«L' Humanité»)*. Παρακαλῶ, βάλτε το αὐτό, ὅταν θά γράψετε στήν Πετρούπολη. Ἐπίσης καί τό ἑξῆς: *μόνο* ὁ Ο. Ρύλε καί οἱ «Διεθνιστές σοσιαλιστές τῆς Γερμανίας» ἐκφράστηκαν χωρίς ὑπεκφυγές ὑπέρ τῆς διάσπασης καί ἐνάντια στό «βάλτο» στήν ὁμάδα «Διεθνής» (γερμανική ὁμάδα, γιά τήν ὁποία ἐπίσης ἔγραφε ὁ *Homo* στήν *«L' Humanité»:* χαριτωμένη ἐφημερίδα!) — ἡ ὁμάδα αὐτή ταλαντεύεται: σ' αὐτήν ἡ πλειοψηφία ἔκδηλα γυρίζει ξανά στό βάλτο. Αὐτό φαίνεται καί ἀπό τίς πρόσφατες «θέσεις» τῆς ὁμάδας αὐτῆς [226] καί ἀπό τά δημοσιεύματα τοῦ Ströbel στό «Neue Zeit» καί τῆς ἐφημερίδας «Die Gleichheit» [227]. Νά μήν ξεχάσετε νά τό προσθέσετε κι' αὐτό. Τό πᾶν γιά Σᾶς εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ὅμως καί λιγάκι συμπάθεια στή Γαλλία, καί μάλιστα *πολλή* συμπάθεια, Ἐσεῖς βέβαια ἔχετε!

Salutations cordiales! * *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Φλεβάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

189

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρόφισσα! *Εἶναι ἀδύνατο* νά γίνει στή λέσχη διάλεξη σχετικά μέ τήν προηγούμενη σύσκεψη, γιατί θά βγεῖ στή δημοσιότητα, πράγμα πού τό φοβοῦνται περισσότερο καί ἀπό φωτιά οἱ ὀργανωτές τῆς σύσκεψης καί παρακάλεσαν είδικά νά ἀποφευχθεῖ μέ

* — Ἐγκάρδιους χαιρετισμούς! *Ἡ Σύντ.*

κάθε τρόπο [228]. Συνεπῶς, πρέπει νά ἀλλάξουμε τό θέμα. Δέν ἔχω σαφή ἀντίληψη *ποιοί* θά εἶναι στή διεθνιστική λέσχη [229] καί γι' αὐτό δυσκολεύομαι νά διαλέξω τό θέμα. Προτείνω νά ἐνεργήσουμε ὡς ἑξῆς: ἄν ἀπό πρίν ὀνομάσουμε τό θέμα, διαλέξτε ἕναν τίτλο πού νά μή λέει τίποτε («Πάνω σέ ἐπίκαιρα θέματα» ἤ «Τά ἄμεσα προβλήματα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» κτλ.), ἔτσι πού νά ταιριάζουν *ὅλα* στόν τίτλο αὐτό. Κι' ἐγώ θά συνεννοηθῶ στή Γενεύη καί θά προετοιμάσω τό πρωί στίς 2 τοῦ Μάρτη μιά *μικρή* εἰσήγηση, ἤ μιά εἰσαγωγή γιά συζήτηση.

Au revoir! * Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Φλεβάρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

190

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἔστειλα τήν «Αὐτοάμυνα» [230].

Συμφωνῶ ὅτι πρέπει νά βγεῖ τό φύλ. ἀρ. 52, καί ἀναλαμβάνω νά γράψω τό ἄρθρο γιά τά καθήκοντα τῆς συνδιάσκεψης τῆς 23/IV [231] (ἤ γιά τό «πρόγραμμα εἰρήνης» κτλ. — γενικά γιά θέμα τοῦ κύριου ἄρθρου σχετικά μέ τά ἄμεσα καθήκοντα) **.

Ἡ Νάντια μετάφρασε τή διακήρυξη [232]. Θά τή στείλω μέσα σ' αὐτές τίς μέρες, κι' Ἐσεῖς στεῖλτε τά χειρόγραφα τῶν ἄρθρων καί τῶν σημειωμάτων πού γράφετε γιά τό φύλ. ἀρ. 52. Θά ἑτοιμάσουμε ὅλα τά χειρόγραφα καί μετά θά τά δόσουμε ἀμέσως γιά στοιχειοθέτηση.

Πρέπει νά συντομευτεῖ τό ἄρθρο γιά τή σύσκεψη τῆς 5-8. II καί νά προστεθεῖ ἀκόμη ἕνα σημείωμα γιά τόν *Ὄρν*. στό φύλ. ἀρ. 51-52 τῆς «Νάσε Σλόβο» [233] καί γιά τή «Νάσε Σλόβο» γενικά (τό γράφω).

Στεῖλτε τό ἀπόκομμα ἀπό τήν *«Ντιέν»* *** γιά τή νίκη μας στά ἀσφαλιστικά συμβούλια *(καί παρακαλέστε* τόν Κασπάροφ νά παρακολουθεῖ τή *«Νόβογε Βρέμια»* καί *τίς ἄλλες ἐφημερίδες*, τόν Ἀμπράμ καί τούς ἄλλους ἐπίσης, γιά νά συγκεντρωθεῖ τό καθετί γι' αὐτό).

Εἶναι πολύ σοβαρό νά μάθουμε ἄν μίλησε ὁ Τσχεΐτζε στήν Κρατική δούμα γιά τήν *Τσίμμερβαλντ*. Διάβασα τό λόγο του *μόνο* ἀπό τήν

---

* — Καλή ἀντάμωση! *Ἡ Σύντ.*

** Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό ἄρθρο «Γιά τό «πρόγραμμα εἰρήνης»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 272-279). *Ἡ Σύντ.*

*** Ἐγώ ἔχω *μόνο* ἀπό τή «Ρέτς».

«Leipziger Volkszeitung» [234]: ἐκεῖ *οὔτε λέξη* γιά τήν Τσίμμερβαλντ. Προσπαθεῖστε μέσω τοῦ Ράντεκ νά παρακολουθήσετε τό σοσιαλδημοκρατικό Τύπο τῆς Γερμανίας γιά τό λόγο τοῦ Τσχεΐτζε *πιό ὁλοκληρωμένα* (ὁ Μάρτοφ καί Σία σπεκουλάρουν γιά τό ὅτι ὁ Τσχεΐτζε μίλησε ἤ θά μιλήσει *ὑπέρ* τῆς Τσίμμερβαλντ).

Καταρτίζω τίς θέσεις τῆς δικῆς μας «Antrag» * γιά τίς 23/IV σχετικά μέ τό «πρόγραμμα εἰρήνης».

Νά τραβηχτεῖ στή δουλιά αὐτή ὁ Ράντεκ; Νομίζω ὄχι. Ὁ Ράντεκ συμπεριφέρεται τόσο πρόστυχα! Δέν ἔχω *ὥς τήν ὥρα* ** πολλά ἀντίτυπα τῶν θέσεων καί αἰσθάνομαι *ἀηδία* νά γράψω στόν Ράντεκ, μιά πού αὐτός *θέλει* τή φαγωμάρα.

Γιατί δέν ἀπαντήσατε, ἄν δόσατε γιά στοιχειοθέτηση τήν προσθήκη μου στίς θέσεις; Θά μπορούσατε Σεῖς ὁ *ἴδιος* νά τή δόσετε στό τυπογραφεῖο καί ὁ *ἴδιος* νά πάρετε ἀπό κεῖ τό δοκίμιο (καί νά **παραγγείλετε** *πολλά* ἀντίτυπα): ἄς πάει στό διάβολο αὐτό, τό Dreckseele von Radek!). Ἐμεῖς, σάν συντάκτες, ἔχουμε τό *δικαίωμα* νά παραγγείλουμε τά δοκίμια τῶν θέσεων.

Ἀπό τόν Γκρίμμ πρέπει νά πάρετε τό Δελτίο ἀρ. 3 [235] σέ *πιό πολλά ἀντίτυπα* καί στά γαλλικά καί στά γερμανικά καί νά τό στείλετε *παντοῦ*, καί μάλιστα καί σέ *ὅλες* τίς ὁμάδες μας τοῦ ἐξωτερικοῦ. *Ἐδῶ ἐπίσης.*

Τό φύλλο τῆς *«Berner Tagwacht»* μέ τήν ἀπόφαση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς *Βρέμης δέν* μοῦ τό στείλατε καί γενικά δέν μοῦ τή στέλνετε, καί ἐγώ ἐδῶ δέν τήν παίρνω [236].

Τί γράφει ὁ Ἀμπραμόβιτς γιά τήν ἔκδοση τοῦ τεῦχ. 1 τοῦ «Internationale Flugblätter» *στά γαλλικά* στό La Chaux de Fonds; Πῶς τακτοποιήθηκε τό ζήτημα αὐτό;

Salut! *Λένιν*

P. S. Ὁ Ριμπάλκα μέ ἐπισκέφθηκε στή Γενεύη καί εἶπε ὅτι *ὅλοι* οἱ τζβινοφικοί [237] πέρασαν στόν πατριωτισμό, πού γι' αὐτό θά γίνει λόγος στό τεῦχ. 6 τοῦ «Μποροτμπά» [238]. (Ἔχετε τά τεύχη 1-5;) Ὁ Λεβίνσκι ὅμως λέει ὅτι ὁ Ριμπάλκα ἁπλῶς ψεύδεται!!;;

Στεῖλτε τό ὑλικό ἀπό τή Λεττονία [239]. Τί θά τό κάνουμε; Θά τό ἐκδόσουμε, καί πῶς;

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 2 καί 25 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — «Πρότασης». *Ἡ Σύντ.*

** Δόθηκε ὑπόσχεση γιά τίς 10. II, 1916!! Ἡ δουλιά πάει πολύ ἄσχημα. Πραγματικά *ἐμπαιγμός*.

191

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΡΙΕΤΤΑ ΡΟΛΑΝΤ-ΧΟΛΣΤ [240]

8/III. 1916.

Ἀγαπητή συντρόφισσα! Παρακαλῶ νά μέ συγχωρήσετε, γιατί τόσο ἀργά ἀπαντῶ στό γράμμα Σας. Ἔκανα διαλέξεις σέ διάφορες πόλεις τῆς Ἑλβετίας.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τήν εὐγενή ἀπάντησή Σας. Θά χαιρόμουν πολύ, ἄν ή συνεργασία μας γίνει χωρίς προστριβές.

Γιά νά μιλήσουμε ἀνοιχτά: δέν προκαλοῦσε καμιά ἀμφιβολία ὅτι Ἐσεῖς καί ὁ σύντρ. Πάννεκουκ εἶστε «εὐπρεπεῖς ἄνθρωποι», σύμφωνα μέ τή δική Σας διατύπωση. Μᾶς ἀνησύχησε ἡ ξαφνική ἀλλαγή τοῦ *κανονισμοῦ γιά τή Συντακτική ἐπιτροπή*. Σύμφωνα μέ τό πρῶτο σχέδιο μᾶς εἶχαν δοθεῖ δικαιώματα συντακτῶν (Συντακτική ἐπιτροπή = συμμαχία τῆς δικῆς Σας ὁμάδας (Ἐσεῖς + Τρότσκι) καί τῆς «Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ»· καί στό Γραφεῖο τῆς Ἀριστερᾶς αὐτῆς ἐμεῖς, ὅπως Σᾶς ἦταν γνωστό, εἴχαμε τίς δυό ψήφους ἀπό τίς τρεῖς: τοῦ Ράντεκ, τοῦ Ζηνόβιεφ καί τή δική μου). Μέ τήν ἀλλαγή τοῦ σχεδίου ἐμεῖς χάσαμε τά δικαιώματα συντακτῶν καί μετατραπήκαμε σέ συνεργάτες. Βέβαια, δέν μπορούσαμε ἐμεῖς νά ἀμφισβητήσουμε τό δικαίωμά Σας νά ἐκπονήσετε τό καταστατικό. Ὅμως, παρόλα αὐτά, εἶναι ἐντελῶς φυσικό — δέν εἶναι μήπως σωστό; — ὅτι ἐμεῖς, σάν συνεργάτες, θέλουμε ὡστόσο νά ἔχουμε κάποιες *νομικές ἐγγυήσεις;*

Ἐλπίζω πώς τώρα ἡ ὑπόθεση ξεκαθαρίστηκε καί λύθηκε οριστικά.

Μόλις πῆρα τό γράμμα Σας ἔδοσα *ἀμέσως* ἐντολή νά Σᾶς στέλνουν οἱ διεκπεραιωτές τό δικό μας ὄργανο (ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» *δέν βγαίνει σέ τακτά χρονικά διαστήματα*· ἀπό τήν ἔναρξη τοῦ πολέμου βγῆκαν τά φύλ. ἀρ. 33-51). Τό παίρνετε Σεῖς ἄραγε;

Ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας γιά νά συζητήσουμε τά σοβαρά ζητήματα, πού σχετίζονται μέ τή συνεργασία μας.

(1) Οἱ θέσεις μας (γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης) *. Σᾶς στάλθηκαν ἀπό τόν Ράντεκ (στεῖλτε τις, παρακαλῶ, ἐπίσης στόν Γκόρτερ: γράφω γι' αὐτό λεπτομερειακά σέ σχέση μέ τήν μπροσούρα του). Θεωρῶ τήν ἄποψη τῶν ὀλλανδῶν καί πολωνῶν θεωρητικά πολύ λαθεμέ-

---

* Βλ. «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 256-271). *Ἡ Σύντ.*

νη καί πρακτικά άποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς τῶν μικρῶν κρατῶν. Μήπως ή κοινή πάλη μας ένάντια στίς παλιές καί στίς νέες *προσαρτήσεις* (τί εἶναι προσάρτηση;) δέν μπορεῖ κάπως νά μᾶς πλησιάσει; Ἡ ἄποψη τῶν γερμανῶν, τῶν ἄγγλων, τῶν ρώσων παρόλα αὐτά εἶναι πιό σοβαρή (καί ἀντικειμενικά πιό *σωστή!)* ἀπό τήν ὀλλανδική καί τήν πολωνική! Ὁ Γκόρτερ ἀπαιτεῖ «ἐθνική ἀνεξαρτησία» γιά τήν ὀλλανδική Ἰνδία. Πολύ καλά! Μά αὐτό *ἀκριβῶς* εἶναι τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης!! Ἄν ὁ Κάουτσκι καί οἱ ρῶσοι καουτσκιστές (μαζί καί ὁ Τρότσκι) βάζουν τό ζήτημα ὄχι σωστά, αὐτό εἶναι ἁπλῶς ἕνα ἀκόμη ἐπιχείρημα ἐνάντια στούς καουτσκιστές! (Ἄν Σᾶς ἐνδιαφέρει τό ζήτημα αὐτό, τότε παρακαλέστε τόν Γκόρτερ νά Σᾶς στείλει τό γράμμα μου. Θά χαρῶ πολύ νά συζητήσουμε τό ζήτημα αὐτό πιό διεξοδικά μέ τούς ὀλλανδούς μαρξιστές.)

(2) Ἡ γερμανική ὁμάδα «Die Internationale». Διαβάσατε ἄραγε τίς θέσεις της στό 3ο φύλλο τοῦ Δελτίου τοῦ Γκρίμμ; [241]

Κατά τή γνώμη μου, αὐτό εἶναι ἕνα ἀποφασιστικό βῆμα *πρός τά δεξιά* ὕστερα ἀπό τό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Die Internationale». Οὔτε λέξη ἐνάντια στό καουτσκικό «κέντρο», ἐνῶ αὐτό εἶναι τό κύριο γιά τό γερμανικό Κόμμα. Οὔτε λέξη γιά τή διάσπαση (ὁ Ὄττο Ρύλε ἔχει ἀπόλυτα δίκιο — καί νά κρατιέται γι' αὐτό σιωπή *ὕστερα* ἀπό τό ἄρθρο του!!). Οὔτε λέξη γιά τά *καταφανῆ* μέσα πάλης — *γιά τήν παράνομη* ὀργάνωση κτλ.

Καί ἡ φράση: «στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ δέν μπορεῖ πιά νά γίνονται ἐθνικοί πόλεμοι»! Αὐτό θεωρητικά δέν εἶναι σωστό. Οἱ πόλεμοι τῶν ἀποικιῶν εἶναι *στήν οὐσία* ἐθνικοί πόλεμοι (ἡ Ἰνδία ἐνάντια στήν Ἀγγλία κτλ.). Αὐτό, πρακτικά, εἶναι *σωβινισμός*: ἐμεῖς, ἐκπρόσωποι τῶν μεγάλων κρατῶν, *ἀπαγορεύουμε* στούς καταπιεζόμενους λαούς νά κάνουν ἐθνικούς πολέμους!!

Τό συμπέρασμά μου εἶναι τό ἑξῆς: Τό «Die Internationale» θέλει νά *κάνει συμφωνία* μέ τούς καουτσκιστές. Διαφορετικά δέν μποροῦν νά ἐξηγηθοῦν οἱ θέσεις αὐτές. Καί συμπληρωματικά ἀκόμη: ὁ Στρέμπελ στό «Neue Zeit» *ἐπαινεῖ* τόν Μπέρνσταϊν [242]. Ἡ Τσέτκιν στό «Gleichheit» *ἐνάντια* στήν «Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ»: διπλωματική φρασεολογία ἐνάντια στόν «μπολσεβίκικο σεχταρισμό» (!!). Ἡ φρασεολογία εἶναι συγκροτημένη τόσο διπλωματικά, πού κανείς δέν μπορεῖ νά καταλάβει *σέ τί ἀκριβῶς* βρίσκεται ὁ «σεχταρισμός» μας!! Ἡ Τσέτ-

κιν τάσσεται ὑπέρ τῆς «aurea mediocritas» * ἀνάμεσα στόν Λέντεμπουρ καί τήν «Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ». *Πῶς* ὅμως θά πραγματοποιηθεῖ αὐτό, οὔτε λέξη. Σέ τί συνίσταται τό λάθος μας: σχετικά μ' αὐτό ὥς τώρα οὔτε λέξη, οὔτε μιά ἀράδα στήν Ἐλβετία, ὅπου δέν ὑπάρχει λογοκρισία.

Πῶς μπορεῖτε διαφορετικά νά τό ἐξηγήσετε αὐτό, παρά μέ τήν ἐπιθυμία νά γίνει συμφωνία μέ τόν Κάουτσκι καί Σία;

(3) Τό «σχέδιο» πού συντάχθηκε ἀπό Σᾶς καί τή S. D. P. (Δελτίο ἀρ. 3) μοῦ φαίνεται πολύ ἄσχημο [243]. Ὁ ἴδιος ὁ Ράντεκ δέν μπόρεσε νά ὑπερασπίσει τό σχέδιο αὐτό. Γιατί ἡ συντόμευση αὐτή τοῦ προγράμματος τοῦ Κόμματος; Πρόγραμμα τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης; Τώρα δέν ὑπάρχει ἀνάγκη γι' αὐτό, — καί σ' ἕνα παρόμοιο πρόγραμμα δέν ὑπάρχει ἡ παράγραφος γιά τήν κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, στό παρόμοιο πρόγραμμα ἡ § 6 (A) καί ἡ § 5 (B) εἶναι παράδοξες· ἡ § 6 (B) ἐπίσης εἶναι ἀλλόκοτη: ἀκριβῶς στήν περίπτωση τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης θά μᾶς εἶναι ἀναγκαία ἡ πολιτοφυλακή γιά τήν *ὑπεράσπιση* τῆς νέας τάξης. Ἐμεῖς δέν εἴμαστε πασιφιστές. Δέν μποροῦμε βέβαια νά ὑπολογίσουμε στή νίκη ἀμέσως σέ ὅλο τόν κόσμο (χωρίς ἐμφυλίους πολέμους; χωρίς πολέμους;)! Λείπει ἐντελῶς τό πρόγραμμα γιά τίς ἀποικίες.

Μονάχα στήν περίπτωση πού ἄν θά εἴμαστε *ἀπόλυτα σίγουροι* ὅτι βρισκόμαστε ἄμεσα στό κατώφλι *μιᾶς τέτιας* ἐπανάστασης, θά μᾶς χρειάζεται ἕνα τέτιο πρόγραμμα, ὅμως καί τότε διατυπωμένο ἐντελῶς διαφορετικά.

Τώρα ὅμως μᾶς χρειάζεται κάτι ἐντελῶς ἄλλο: τό ἐργατικό κίνημα ἔχει ἀνάγκη ἀπό σαφεῖς ἀπόψεις γιά τήν ἀνάγκη ρήξης μέ τούς σοσιαλσωβινιστές καί τούς καουτσκιστές, γιά τήν παράνομη ὀργάνωση, γιά τά μέσα καί τίς μεθόδους τῆς μαζικῆς πάλης κτλ.

(4) Θά Σᾶς στείλουμε γρήγορα τίς θέσεις μας γιά τίς παραγράφους 5-8 τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς δεύτερης συνδιάσκεψης **. Θά ἦταν πολύ καλά, ἄν θά μπορούσαμε νά ἔρθουμε σέ συμφωνία — ἄν ὄχι σέ ὅλα τά ζητήματα, τότε ἔστω καί σέ μερικά.

(5) Σέ τί συνίστανται οἱ διαφωνίες μας μέ τόν Τρότσκι; Αὐτό σίγουρα Σᾶς ἐνδιαφέρει. Μέ λίγα λόγια: αὐτός εἶναι

* — τῆς χρυσῆς μέσης ὁδοῦ. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Πρόταση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ στή δεύτερη σοσιαλιστική συνδιάσκεψη» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 287-298). *Ἡ Σύντ.*

καουτσκιστής, δηλ. θέλει τή συνένωση μέ τούς καουτσκιστές στή Διεθνή, μέ τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε στή Ρωσία. Ἐμεῖς εἴμαστε ἀποφασιστικά ἐνάντια σέ μιά παρόμοια συνένωση. Ὁ Τσχεΐτζε *καλύπτει* μέ τή φρασεολογία του (δῆθεν εἶναι *ὑπέρ* τῆς Τσίμμερβαλντ: βλέπε τόν τελευταῖο του λόγο, «Vorwärts», 5/III) τό γεγονός ὅτι συμμερίζεται τίς ἀπόψεις τῆς *«Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς»* καί τῶν ἀνθρώπων *πού παίρνουν μέρος στίς στρατιωτικές ἐπιτροπές* *. Ὁ Τρότσκι σήμερα εἶναι ἐνάντια στήν «Ὀργανωτική Ἐπιτροπή» (Ἀξελρόντ καί Μάρτοφ), ὅμως ὑπέρ τῆς συνένωσης μέ τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε στή Δούμα!!

Ἐμεῖς εἴμαστε ὁπωσδήποτε ἐνάντια.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς σέ Σᾶς, στόν σύντροφο Πάννεκουκ καί στούς ἄλλους ὀλλανδούς συντρόφους!

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Ἡ διεύθυνσή μου: Wl. Ulianow
Spiegelgasse. 12.
(Schuhladen Kammerer)
Zürich. I.

P. S. Ὑπάρχει μήπως δόση ἀλήθειας στίς ἀνακοινώσεις τῶν ἐφημερίδων γιά τό δεσμό τοῦ «New Reviews» (New York) μέ τό «Vorbote» (βλέπε τό «Internationale Korrespondenz», τεῦχ. 69).

Δέν νομίζετε πώς θά ἦταν ἐξαιρετικά σπουδαῖο νά ἐκδοθεῖ τό τεῦχ. 2 τοῦ «Vorbote» ἀκόμη τό Μάρτη;

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

192

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Ἀπ' ἀφορμή τό γράμμα Σας καί τήν ὑπόμνηση πού γίνεται σ' αὐτό γιά τή συνηθισμένη κατηγορία σέ βάρος μου σχετικά μέ τήν «ἀδιαλλαξία» μου, θά ἤθελα νά συζητήσω μαζί Σας πιό λεπτομερειακά.

Ὁσοναφορᾶ τόν Τζέμς, αὐτός ποτέ δέν καταλάβαινε ἀπό πολιτική, τασσόταν πάντοτε ἐνάντια στή διάσπαση. Ὁ Τζέμς εἶναι θαυμάσιος ἄνθρωπος, ὅμως οἱ κρίσεις του πάνω στά θέματα αὐτά εἶναι πολύ λαθεμένες.

* Πρόκειται γιά τίς Ἐπιτροπές πολεμικῆς βιομηχανίας. *Ἡ Σύντ.*

Σέ μᾶς στή Ρωσία (τώρα καί στήν καινούργια Διεθνή) τό ζήτημα τῆς διάσπασης εἶναι *β α σ ι κ ό*. *Ἐδῶ* κάθε ὑποχώρηση θά ἀποτελοῦσε ἔγκλημα. Ξέρω καλά ὅτι πολλοί καλοί ἄνθρωποι (Τζέμς, Γκαλέρκα, «φίλοι» διανοούμενοι τῆς Πετρούπολης) τάσσονταν *ἐνάντια* στή διάσπαση τῆς ὁμάδας στή Δούμα. Ὅλοι αὐτοί χίλιες φορές δέν εἶχαν δίκιο. Ἡ διάσπαση ἦταν ἀπαραίτητη. Καί τώρα ἡ διάσπαση μέ τόν *Τσχεΐτζε καί Σία* εἶναι *ἀπολύτως* ἀπαραίτητη. Ὅλοι ὅσοι ταλαντεύονται πάνω σ' αὐτό εἶναι *ἐ χ θ ρ ο ί* τοῦ προλεταριάτου, ἀπέναντι σ' αὐτούς *δ έ ν* χρειάζεται ὑποχωρητικότητα.

Καί ποιός ταλαντεύεται; Ὄχι μόνο ὁ Τρότσκι καί Σία, ἀλλά καί ὁ *Γ ι ο ύ ρ ι* + Εὐγκ. Μπ. (αὐτοί τό καλοκαίρι ἀκόμη «δημιουργοῦσαν σκηνές» ἐξαιτίας τοῦ Τσχεΐτζε!!). Στή συνέχεια οἱ *π ο λ ω ν ο ί* (ἀντιπολίτευση). Στήν ἐφημερίδα τους «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα», ἀρ. φύλ. 25, ὑπάρχει ἀπόφαση δική τους: πάλι *ὑ π ε κ φ υ γ έ ς*, ὅπως στίς Βρυξέλλες στίς 3/16 τοῦ Ἰούλη 1914.

Ἀπέναντι σ' αὐτούς ὁπωσδήποτε *δ έ ν* χρειάζεται ὑποχώρηση.

Ὁ Ράντεκ εἶναι ὁ καλύτερος ἀπ' αὐτούς· ἦταν ὠφέλιμο νά δουλεύει κανείς *μαζί του* (ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί γιά τήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ), καί δουλέψαμε. Ὅμως καί ὁ *Ράντεκ ταλαντεύεται*. Καί ἡ τακτική μας ἐδῶ ἔχει *δ υ ό π λ ε υ ρ έ ς* (αὐτό ὁ Γιούρι + Νικ. Ἰβ. δέν θέλησαν μέ *κ α ν έ ν α ν τ ρ ό π ο* ἤ δέν μπόρεσαν νά τό καταλάβουν): ἀπό τή μιά πλευρά, νά *βοηθήσουμε* τόν Ράντεκ νά κινηθεῖ πρός τά ἀριστερά, νά *συνενώσουμε* ὅλους ὅσους μποροῦμε γιά τήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ἀπό τήν ἄλλη, νά μήν ἐπιτρέψουμε ταλαντεύσεις *ο ὔ τ ε κ α τ ά ἕ ν α γ ι ώ τ α σ τ ό β α σ ι κ ό*.

Βασικό εἶναι ἡ διάσπαση μέ τήν ΟΕ, μέ τόν Τσχεΐτζε καί Σία.

Οἱ πολωνοί *ταλαντεύονται* καί δημοσίευσαν μιά πολύ ἀπαίσια ἀπόφαση *ὕ σ τ ε ρ α* ἀπό τήν ἐμφάνιση τοῦ «Κομμουνίστ», τεῦχ. 1.

Τό συμπέρασμα;

Ἤ θά εἴμαστε μέ τή φίρμα τοῦ «Κομμουνίστ» καί θά *ἀ ν ο ί ξ ο υ μ ε τ ή ν π ό ρ τ α σ τ ί ς φ α γ ω μ ά ρ ε ς κ α ί σ τ ί ς τ α λ α ν τ ε ύ σ ε ι ς*: στά γράμματα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή (τοῦ Ράντεκ, τοῦ Μπρόνσκι, ἴσως τοῦ Πάννεκουκ κ.ἄ.), στά παράπονα, στά κλαψουρίσματα καί στά κουτσομπολιά κτλ.

Σ έ κ α μ ι ά π ε ρ ί π τ ω σ η.

Αὐτό εἶναι ἐπιζήμιο γιά τήν ὑπόθεση.

Αὐτό θά πεῖ νά βοηθήσουμε τούς παλιανθρώπους τῆς ΟΕ, τόν Τσχεΐτζε καί Σία.

Σ έ κ α μ ι ά π ε ρ ί π τ ω σ η.

Τό «Κομμουνίστ» ἦταν προσωρινός συνασπισμός γιά νά πετύχουμε ἕναν ὁρισμένο σκοπό. Ὁ σκοπός αὐτός ἔχει ἐπιτευχθεῖ: τό περιοδικό

ἐκδόθηκε, ἡ προσέγγιση (*τότε, πρίν* ἀπό τό Τσίμμερβαλντ, αὐτό ἦταν πραγματοποιήσιμο) ἔγινε. Τώρα πρέπει νά πᾶμε ἀπό *ἄλλο* δρόμο, νά πᾶμε παραπέρα.

Τό «Κομμουνίστ» ἔγινε *ἐπιζήμιο*. Πρέπει νά τό *σταματήσουμε* καί νά τό ἀντικαταστήσουμε *μέ ἄλλη* φίρμα: «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» [244], πού θά τό ἐκδίδει ἡ *Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»)*.

Μόνο ἔτσι θά ἀποφύγουμε τίς φαγωμάρες, θά ἀποφύγουμε τίς ταλαντεύσεις.

Καί στή Ρωσία ὑπάρχουν διαφωνίες; Οὔ, φυσικά! *Ὅμως δέν εἶναι δική μας δουλιά νά τίς μεγαλώνουμε.* Ἄς ἀσχολοῦνται μέ τό μεγάλωμα τῶν διαφωνιῶν ὁ Τσχεΐτζε καί Σία, ὁ Τρότσκι καί Σία (αὐτό εἶναι «τό ἐπάγγελμά» τους), ἐνῶ ἡ δική μας δουλιά εἶναι νά ἐφαρμόζουμε τή γραμμή *μας*. Τά ἀποτελέσματα μιᾶς *τέτιας* δουλιᾶς εἶναι φανερά: οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης εἶναι 100 φορές καλύτεροι ἀπό τούς διανοούμενους τῆς Πετρούπολης (ἀκόμη καί ἀπό «τούς συμπαθοῦντες»...).

Ἐμεῖς ἀναγκαστήκαμε νά κάνουμε *προσωρινές* ὑποχωρήσεις ἀπέναντι στήν «τριάδα» (Γιούρι + Εὐγκ. Μπός + Νικ. Ἰβ.), γιατί *τότε* δέν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος νά ἐκδόσουμε τό περιοδικό (τώρα ὑπάρχει)· καί τό κυριότερο: τότε δέν εἴχαμε δεῖ ἀκόμη τήν Εὐγκ. Μπός + τόν Γιούρι *στή δουλιά* καί μπορούσαμε νά ἐλπίζουμε ὅτι ἡ *δουλιά* θά τούς *ἀνεβάσει*.

Αὐτοί ὅμως πῆραν τόν κατήφορο.

Καί πρέπει νά διαλύσουμε *ὁπωσδήποτε* τήν προσωρινή συμμαχία. Μόνο ἔτσι δέν πρόκειται νά ζημιώσει ἡ *ὑπόθεση*. Μόνο ἔτσι θά διδαχτοῦν *καί αὐτοί*.

Ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἐνάντια στή *συζήτηση*. Ἐμεῖς εἴμαστε ἐνάντια στά *συντακτικά* δικαιώματα ἐκείνων πού παρουσίασαν ἀσυγχώρητες ταλαντεύσεις (μήπως λόγω νεότητας; Τότε θά περιμένουμε: μπορεῖ μέσα σέ 5 χρόνια νά διορθωθοῦν).

Ὁ Νικ. Ἰβ. ἀσχολεῖται μέ τά οἰκονομολογικά ζητήματα, καί μεῖς *σ' αὐτό* τόν ὑποστηρίζαμε. Αὐτός ὅμως (1) πιστεύει εὔκολα τά κουτσομπολιά καί (2) εἶναι πάρα πολύ *ἀσταθής* στήν πολιτική.

Ὁ πόλεμος τόν ἔσπρωξε σέ μισοαναρχικές ἀντιλήψεις. Στή σύσκεψη πού πῆρε τίς ἀποφάσεις τῆς Βέρνης (τήν ἄνοιξη τοῦ 1915) *, ὑπόβαλε *θέσεις* (τίς ἔχω!) ἐξαιρετικά ἀνόητες· αἶσχος· μισοαναρχισμός.

Ἐγώ ἔκανα ἔντονη ἐπίθεση. Ὁ Γιούρι καί ἡ Εὐγκ. Μπός ἄκουγαν καί ἔμειναν εὐχαριστημένοι ἀπό μένα, γιατί δέν τόν ἄφησα νά πάει πρός τά ἀριστερά (αὐτοί τότε δήλωσαν ὅτι δέν συμφωνοῦν καθόλου μέ τόν Ν. Ἰβ.).

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 161-167. *Ἡ Σύντ.*

Περνάει μισός χρόνος. Ὁ Νικ. Ἰβ. σπουδάζει οἰκονομικά. *Δέν* ἀσχολεῖται μέ τήν πολιτική.

Καί νά, στό ζήτημα τῆς αὐτοδιάθεσης *αὐτός* μᾶς παρουσιάζει τήν *ἴδια πάλι* ἀνοησία. Ἡ Εὐγκ. Μπός + Γιούρι τήν ὑπογράφουν!! (Πάρτε ἀπό τόν Ν. Ἰβ. τίς «θέσεις τους» καί τήν ἀπάντησή μου σ' αὐτόν [245].)

Ὅμως τό ζήτημα εἶναι σοβαρό. Ζήτημα ζωτικό. Συνδέεται ἄμεσα μέ τό ζήτημα *τῶν προσαρτήσεων* πού εἶναι πολύ φλέγον ζήτημα.

Οἱ ἄνθρωποι δέν σκέφτηκαν. Δέν διάβασαν. Δέν ἀσχολήθηκαν. Ἄκουσαν 2-3 φορές τόν Ράντεκ (αὐτός ἔχει τήν παλιά «πολωνική» ἀρώστια: ἐδῶ μπερδεύτηκε) — καί *ὑπόγραψαν στά γρήγορα.*

Αὐτό εἶναι σκάνδαλο. Αἶσχος. Αὐτοί δέν εἶναι συντάκτες. Τούς ἀνθρώπους αὐτούς πρέπει νά τούς ἀποκρούσουμε, νά τούς ξεσκεπάσουμε, νά τούς δόσουμε τόν καιρό νά διδαχτοῦν καί νά σκεφτοῦν, καί ὄχι νά βιαζόμαστε νά τούς ἱκανοποιοῦμε: νά ποιά εἶναι τά συντακτικά σας δικαιώματα, προσφέρετε στούς ἐργάτες τίς ἀνοησίες σας!!

Ἄν εἶναι ἔτσι, τότε αὐτοί θά *φέρουν* τήν ὑπόθεση μέχρι τήν πολεμική στόν Τύπο· τότε *θά ἀναγκαστῶ* καί ἐγώ νά τούς ὀνομάσω «ἰμπεριαλιστές οἰκονομολόγους», νά δείξω τήν πλήρη κενότητά τους, τήν πλήρη ἐπιπολαιότητα καί ἀπερισκεψία τους. Ἡ πολεμική στόν Τύπο θά τούς σπρώξει μακριά *γιά πολλά χρόνια.*

Ἄν ὅμως σταματήσουμε τό «Κομμουνίστ» τώρα, τότε θά σκεφτοῦν καί θά ἀφήσουν τίς ἀνοησίες· θά διαβάσουν καί θά πειστοῦν. Ἄντε, λοιπόν, ἀγαπητοί, γράψτε μιά σοβαρή *μπροσούρα,* ἐφόσον μιλᾶτε γιά «διαφωνίες» στήν πολιτική (μ' αὐτή Ἐσεῖς δέν ἀσχοληθήκατε καθόλου, οὔτε τή μελετήσατε), ἄντε, γράψτε! Θά σκεφτοῦν καί *δέν θά γράψουν.* Καί ἔπειτα ἀπό λίγους μῆνες «θά περάσει».

Ἔτσι γινόταν. Ἔτσι θά γίνει.

Στό ζήτημα τῶν προσαρτήσεων καί τῆς αὐτοδιάθεσης (ἀπόφαση τοῦ 1913)* ὁ πόλεμος ἐπιβεβαίωσε *ἀπόλυτα* τή θέση μας. Καί τό ζήτημα αὐτό ἔγινε ἐπίκαιρο. Ἐνῶ ὁ Ράντεκ + οἱ ὀλλανδοί (Γκόρτερ καί Πάννεκουκ) ἐδῶ ὁλοφάνερα τά μπέρδεψαν. Ἐμεῖς θά ἐξηγήσουμε τήν ὑπόθεση αὐτή στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» πολλές φορές.

Πρέπει νά ὁδηγήσουμε τήν ὑπόθεση σέ τέτιο σημεῖο, ὥστε:

(1) νά σταματήσουμε τό «Κομμουνίστ»·

(2) στήν ἔκδοση τῆς συλλογῆς γιά τούς ἑβραίους [246] νά δόσουμε στόν Γιούρι + Εὐγκ. Μπός ὅσο τό δυνατό *μεγαλύτερη* ἀνοχή, δικαιώ-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 24ος, σελ. 59-61. *Η Σύντ.*

ματα καί προνόμια (αὐτό *ἐδῶ* δέν ζημιώνει τήν *ὑπόθεση*. Οἱ λεπτομερειακοί ὅροι νά συμπεριληφθοῦν σέ γραπτή συμφωνία·

(3) τό ἴδιο — σχετικά μέ τή δική τους ὁμάδα τῶν μεταφορῶν (πάρτε ἀπ' αὐτούς τό καταστατικό τους καί τίς δικές μας τροποποιήσεις πάνω σ' αὐτό)·

(4) ἐμεῖς θά ἐκδόσουμε τή «Σμπόρνικ» «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» κάτω ἀπό τήν ἐπιμέλεια «τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»».

Θά τούς καλέσουμε γιά συνεργασία. Θά τούς ποῦμε: ὑπάρχουν διαφωνίες; Ἑτοιμάστε μιά σοβαρή μπροσούρα! *Θά ἀναλάβουμε τήν ὑποχρέωση νά τήν ἐκδόσουμε.* (Δέν θά γράψουν, γιατί οὔτε καί ἄρχισαν ἀκόμη νά σκέπτονται στά σοβαρά τό ζήτημα· οὔτε καί ἀσχολήθηκαν!!)

Νά, αὐτό εἶναι *πρακτική* πολιτική.

Ἡ Εὐγκ. Μπός ἑτοιμαζόταν γιά τή Ρωσία· ἐκεῖ θά μποροῦσε νά προσφέρει ὑπηρεσίες· ἐδῶ *δέν ἔχει τί νά κάνει*, καί θά *ἐπινοεῖ* δουλιές.

Ξέρετε αὐτό τό **δυστύχημα** τοῦ ἐξωτερικοῦ: τήν «ἐπινόηση» ὑποθέσεων γι' αὐτούς πού κάθονται στό ἐξωτερικό; Φοβερό δυστύχημα.

Λοιπόν, γιά τήν ὥρα τελειώνω. Μαζέψτε ὅλα τά στοιχεῖα καί ἐνημερωθεῖτε. Θά ξαναμιλήσουμε πάλι.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἐπισυνάπτω ἀντίγραφο τῆς ἀπάντησής μου πρός τόν Ν. Ι. Μπουχάριν πάνω στό θέμα τῆς σημασίας πού ἔχουν οἱ καινούργιες «διαφωνίες».

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 11 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 7

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

193

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. ΛΑΡΙΝ

Γιά τόν Γ. Λάριν

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Δυστυχῶς, καί ἡ σύνθεση τῶν συνεργατῶν, καί ὁ ἀόριστος χαρακτήρας τῆς συλλογῆς, καί οἱ περιοριστικοί ὅροι γιά τούς συνεργάτες,

καί τό γεγονός ὅτι δέν γνωρίζω μιά μερίδα τῶν συνεργατῶν — ὅλα αὐτά μέ ἀναγκάζουν νά ἀρνηθῶ τή συμμετοχή [247].

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς

Λένιν

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

194

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

'Αγαπητή συντρόφισσα! Παρακάλεσα τόν Γκριγκόρι νά Σᾶς στείλει τήν μπροσούρα τοῦ Σουχάνοφ. Ἄν δέν τήν πήρατε ἀκόμη, γράψτε του μέ τήν πρώτη εὐκαιρία γιά νά τοῦ τό ὑπενθυμίσετε.

'Οσοναφορᾶ τό «Κομμουνίστ» ὥς τώρα ἀκόμη δέν λύθηκε τό ζήτημα, ἄν θά συνεχιστεῖ, ἤ θά βγεῖ ἡ «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». 'Επειδή τό ζήτημα δέν λύθηκε, δέν μπορῶ, δυστυχῶς, νά ἀνακοινώσω τίποτε πιό λεπτομερειακά. Θά κάνετε λίγη ὑπομονή, μά τήν ἀλήθεια! 'Αφοῦ καί μεῖς δέν ξέρουμε ἀκόμη τί θά γίνει τελικά.

Salutations cordiales *.

W. Lenine

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

195

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Εἶναι μεγάλη ἡ χαρά μου, γιατί συμφωνήσαμε μέ τόν Γκρίμμ.

'Ελπίζω ὅτι θά δημοσιεύσει *καί τή Δήλωση κατά τῆς Γραμματείας 'Εξωτερικοῦ τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς* [248]. 'Εσεῖς γι' αὐτό σιωπᾶτε! 'Απαντεῖστε.

* — Μέ ἐγκάρδιους χαιρετισμούς. *Ἡ Σύντ.*

Ὁσοναφορᾶ τόν *Σουχάνοφ* (τήν μπροσούρα) *δυό φορές* ρώτησα, κι' Ἐσεῖς δέν ἀπαντᾶτε (τή στείλατε ἄραγε στήν Ὄλγα;).

Τί λοιπόν γίνεται μέ τό «Vorbote», τεῦχ. 2; Πότε θά βγεῖ; Θά ὑπάρχει μήπως κριτική τῶν ἀποφάσεων τῆς «Internationale»;

NB || Ἄν ναί, θά εἶναι μήπως δυνατό νά δῶ τό *χειρόγραφο;*

Τή Junius *ἀκόμη δέν* τήν εἶδα [249]. Θά μπορέσετε μήπως νά τή στείλετε; (θά δοκιμάσω στόν Πλάττεν).

Σέ ποιά λοιπόν ζητήματα δέν ἀπάντησα; Καί στήν Κολλοντάι *ἔγραψα* καί θά ξαναγράψω.

(Ἄν Σᾶς πέσουν στά χέρια τά χειρόγραφα γιά τό «Vorbote», δέν μπορεῖ μήπως νά τά στείλετε πρός τά δῶ γιά ½ μέρα;)

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 16 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

196

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό ὑλικό γιά στοιχειοθέτηση. Τό ἄρθρο γιά τό «Πρόγραμμα εἰρήνης» καί τά λοιπά (γιά τό κύριο ἄρθρο) τό τελειώνω καί τό στέλνω αὔριο *.

Στήν «ἔκκληση» τῆς *I. S. K.* πρέπει νά προστεθοῦν *σύντομα* ἡ ἡμερησία διάταξη, οἱ ὅροι εἰσδοχῆς κ.ἄ. [250].

Δέν μποροῦμε ἀπολύτως νά ἀποκαλύψουμε τό ψευδώνυμο «Spartacus» [251]. *Ἀπολύτως* δέν μποροῦμε: αὐτό σημαίνει νά βοηθήσουμε τό «Internationale Korrespondenz» νά κάνει τήν ἀναδημοσίευση ἀπό μᾶς· θά βοηθήσουμε τούς χαφιέδες.

Πρέπει *ὁπωσδήποτε* νά προστεθεῖ ὁλόκληρη ἡ δήλωσή μας (5-8. II), ἡ «ἐπιφύλαξη» κατά τήν ψηφοφορία *ὑπέρ* τῆς ἐγκυκλίου.

«Ἡ δύναμη τῆς πέννας» εἶναι ἀκατάλληλη. Προτείνω ἕνα σχέδιο τροποποίησης (ἀπό τήν *1, 2, 3)* [252]. Πρέπει νά γραφτεῖ γι' αὐτό μέ ἐλάχιστο ὑβρεολόγιο, μέ τήν πιό καλύτερη *ἐπεξήγηση.* Θά ἦταν καλά νά γίνει ἀπαρίθμηση τῶν γεγονότων, νά *συγκεντρωθοῦν ὅσα ἀνάφερε* ἡ Γραμματεία Ἐξωτερικοῦ τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς (φύλ. ἀρ. 2 τοῦ Δελτίου) (+ φύλ. ἀρ. 3 τῆς «Ἰζβέστιγια») γιά τή *Σαμάρα, τόν Καύκασο, τόν Νάντ*

---

* Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Γιά τό «πρόγραμμα εἰρήνης»» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 272-279). *Ἡ Σύντ.*

κ.ἄ. καί νά **ἀποδειχτεῖ** ὅτι στή Ρωσία ὅλοι οἱ ὀκιστές πῆραν μέρος. Συνιστῶ πολύ νά κάνετε ἀλλαγές στό ἄρθρο αὐτό *ἀκόμη 2 καί 3 φορές, νά μοῦ τό ξαναστείλετε*, ὅμως νά πετύχετε καλή καί ἀκριβή ἔκθεση: αὐτό εἶναι *ἐξαιρετικά σημαντικό*.

Τήν «Αὐτοάμυνα» δόστε την γιά 2-3 μέρες στούς Σκλόβσκι, Κασπάροφ καί Σία καί στή συνέχεια ἐπιστρέψτε την *ἀμέσως*.

Τά ἀνάτυπα (τῶν γερμανικῶν θέσεων γιά τήν αὐτοδιάθεση) *ἀκόμη δέν τά ἔχω*. Ὥς πότε τέλος πάντων;;;

Ἂν ὁ Ράντεκ τρενάρει τό τεῦχ. 2 τοῦ «Vorbote», αὐτό εἶναι ἀπάτη ἀπομέρους του. Πρέπει νά σκεφτοῦμε **πῶς** νά παλέψουμε ἐνάντια σ' αὐτό. Νά στείλουμε ἄραγε ἕνα συλλογικό γράμμα στήν Ρόλαντ-Χόλστ; Γιατί ὄχι; Γιατί νά φανοῦμε διστακτικοί ἀπέναντί του; Αὐτό εἶναι παραβίαση τῆς ὑπόσχεσης, εἶναι ἐπιζήμιο γιά τήν ὑπόθεση, αὐτό δέν εἶναι νομιμόφρονο, αὐτό φρενάρει τή συζήτηση ἀκριβῶς *γιά* τή συνδιάσκεψη τοῦ Ἀπρίλη, ἀκριβῶς *γι'* αὐτή.

Τίς θέσεις μου (γιά τήν εἰρήνη κτλ.) νά μοῦ τίς ἐπιστρέψετε **ἀμέσως,** πρέπει νά κάνω ἀλλαγές *. Καλύτερα νά **μήν** τίς δείξετε στόν Ράντεκ *ὥσπου* νά γίνουν οἱ ἀλλαγές.

Salut! *Λένιν*

Γιατί δέν στέλνετε τή *«Νάς Γκόλος»;* [253]. Δέν τήν εἶδα μετά τά ἄρθρα τοῦ Μάρτοφ γιά τήν «αὐτοδιάθεση». Ἦταν μήπως ἐκεῖ ἡ ἀπάντησή σας σ' αὐτόν, πού εἴχατε ὑποσχεθεῖ;

Τί θά γίνει μέ τό Γραφεῖο τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ; Ἀφοῦ τό *Γραφεῖο* πρέπει νά ἑτοιμάσει τήν ἔκθεση γιά τή συνδιάσκεψη τοῦ Ἀπρίλη; [254] Καί οἱ θέσεις;; Τί θά γίνει μ' αὐτά;

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Μάρτη 1915
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

197

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

19/III. 1916.

Ἀγαπητή Α. Μ.! Πήραμε τό γράμμα Σας καί Σᾶς συγχαίρουμε ἀκόμη μιά φορά γιά τήν ἐπιτυχία.

Εἶμαι φοβερά ἐξοργισμένος, γιατί ἡ «εὐγενική» Γαλλία *κατάσχεσε* (γεγονός!) μιά σειρά συστημένα γράμματά μου, πού τά ἔστειλα σέ Σᾶς στήν Ἀμερική. Τίποτε δέν μπορεῖς νά κάνεις. Τώρα Ἐσεῖς

* Πρόκειται γιά τήν «Πρόταση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ στή δεύτερη σοσιαλιστική συνδιάσκεψη» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 287-298). *Η Σύντ*

πρέπει νά καταβάλετε *κάθε προσπάθεια* γιά νά άποκαταστήσετε ἐπαφές μέ τήν Ἀμερική.

Εἴχατε γράψει ὅτι λάβατε στήν Ἀμερική τό 1ο φύλλο τοῦ «Internationale Flugblätter» στά γερμανικά καί ὅτι θά προσπαθήσετε νά τό ἐκδόσετε στά ἀγγλικά! Καί τώρα *οὔτε λέξη* γιά τά ζητήματα αὐτά;;

Τί σημαίνει αὐτό;!

Εἶναι δυνατό νά μή βρέθηκαν στήν Ἀμερική συμπαθοῦντες καί στάθηκε *ἀδύνατο* νά ἐκδοθεῖ τό «Internationale Flugblätter» στά ἀγγλικά;;;;

Ἀπίστευτο!

Ἄν ὅμως, παρόλα αὐτά, τά πράγματα ἔχουν ἔτσι, τότε πρέπει νά ἐκδοθεῖ στή Νορβηγία (στά ἀγγλικά). Θά ἀναλάβετε νά τό μεταφράσετε, καί πόσο θά στοιχίσει ἡ ἔκδοση;

Ἔπειτα Σᾶς ἔγραφα στήν Ἀμερική * ὅτι ἀπό τή Boston, Mass. πῆρα τό *φυλλάδιο* τῆς «Socialist Propaganda League» [255] (ὑπογραφές: 20 σοσιαλιστές *μέ διευθύνσεις* κατά τό μεγαλύτερο μέρος, στή Massachusets). Εἶναι διεθνιστικός σύνδεσμος μέ πρόγραμμα πού κλίνει καθαρά πρός τά ἀριστερά.

Τούς ἔστειλα ἕνα *τεράστιο* γράμμα στά ἀγγλικά ** (καί τό «Internationale Flugblätter» στά γερμανικά). Ἀπάντηση δέν πῆρα. Μήπως τά κατάσχεσε ἡ «εὐγενική» Γαλλία;

Ἄν Ἐσεῖς *δέν* πήρατε καί *δέν* ξέρετε γι' αὐτούς τίποτε, θά Σᾶς στείλω τή διεύθυνσή τους καί ἕνα ἀντίγραφο τοῦ γράμματός μου. Ἀναλαμβάνετε νά τά διαβιβάσετε στήν Ἀμερική;

Καί τό Socialist *Labour* Party ***; Αὐτοί εἶναι διεθνιστές (ἄν καί μέ στενή, σεχταριστική ἀπόχρωση). Τούς στείλατε τό «Internationale Flugblätter»; Ἔχετε ἐπαφή *μ' αὐτούς;;*

Παρακάτω. Εἴχατε γράψει ὅτι *ἀρχίσατε* διαπραγματεύσεις μέ τόν *Charles* Kerr. Τό ἀποτέλεσμα; Ὑποσχέθηκε, λέει, νά δημοσιεύσει *ἕνα μέρος* τῆς μπροσούρας μας (τοῦ Λένιν καί τοῦ Ζηνόβιεφ).

Τώρα ὅμως σωπαίνετε γι' αὐτό... Τί συμβαίνει;

Τό «Internationale Korrespondenz» δημοσίευσε ὅτι τό «New Review» στήν Ἀμερική ἀνάλαβε νά δημοσιεύει ἄρθρα τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Εἶναι ἀλήθεια; Ξέρετε τό «New Review»;

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 167. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 73-76. *Ἡ Σύντ.*

*** — Σοσιαλιστικό *Ἐργατικό* κόμμα. *Ἡ Σύντ.*

Ἀπαντεῖστε ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα καί λεπτομερειακά. Φυσικά, νά μάθετε γιά *ὅλα* πολύ λεπτομερειακά γιά τά *ἀπευθείας* ταχυδρομικά ἀτμόπλοια ἀπό τή Νορβηγία στήν Ἀμερική.

Σχετικά μέ τόν Χέγκλουντ καί τούς νορβηγούς δέν μπόρεσα *μέχρι τώρα* νά καλοκαταλάβω ἄν πῆραν τό «Internationale Flugblätter», ἄν τό ἔκδοσαν στά σουηδικά καί στά νορβηγικά, ἄν προσχώρησαν **ἐπίσημα** (ὅπως ἡ «Rev. Soc. Verband» * τῆς Ρόλαντ-Χόλστ) στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ. Σᾶς παρακαλῶ, νά φροντίσετε, νά μάθετε, νά πετύχετε, νά βρίσετε, νά ἀναγκάσετε, νά παρακολουθήσετε! Ἄς Σᾶς ἀνακοινώσει ὁ Μπουχάριν αὐτό πού τοῦ γράψαμε σ' ἕνα ἰδιαίτερο γράμμα γιά τούς τσιμμερβαλντινούς καί Σεῖς παρακολουθεῖστε τήν ἐκπλήρωση.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Ἡ διεύθυνση: Herrn Uljanow (Schuhladen Kammerer). Spiegelgasse. 12. *Zürich.* I.

P. S. Τί ἐνδιαφέροντα βιβλία καί μπροσοῦρες φέρατε; Τήν Ἱστορία τοῦ χαρτισμοῦ τοῦ Σλίτερ; Καί τί ἄλλο;

P. S. Σᾶς στέλνω τίς «θέσεις» μας (ἀπό τό «Vorbote», τεῦχ. 2). Ἐξηγεῖστε τις στούς σκανδιναβούς.

Στάλθηκε στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

198

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Α. Μ.! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τό γράμμα Σας. Θά Σᾶς στείλω τή διεύθυνση τῆς «Socialist Propaganda League», ἄν δέν τήν ἄφησα στή Βέρνη: τότε θά Σᾶς τή στείλω ἀπό τή Βέρνη (δηλ. ὕστερα ἀπό 2-3 ἑβδομάδες).

Θά ἀρνηθεῖ ἄραγε ἡ «Appeal to Reason» νά ἀναδημοσιεύσει τό «Internationale Flugblätter», τεῦχ. 1; Ἀξίζει νά δοκιμάσουμε;

Καί θά συμφωνήσει τό Socialist *Labour* Party νά τό ἐκδόσει μέ *δικά μας* χρήματα; Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶναι ἤ δέν εἶναι ἀδιόρθωτοι σεχταριστές; Ἔχετε ἐπαφή μαζί τους; Γιατί *δέν μᾶς στέλνουν*

* — «Ἐπαναστατική σοσιαλιστική ἕνωση». *Ἡ Σύντ.*

ἀντίγραφα τῶν ἐγγράφων τους πρός τήν Internationale Sozialistische Kommission; (εἶδα τυχαῖα ἕνα μέρος ἀπ' αὐτά). Ἤ μήπως τούς ἔπιασε μανία μέ τήν «idée fixe» τους σχετικά μέ τήν ἰδιαίτερη «οἰκονομική» ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν;

Ρωτᾶτε, κατά πόσο εἶναι ἐπιθυμητό νά στείλει τό νορβηγικό Κόμμα ἀντιπρόσωπο στή συνδιάσκεψη; Φυσικά, εἶναι 1000 φορές καλύτερα νά σταλεῖ ἕνας συνειδητός καί ἔξυπνος *ἀριστερός* ἀπομέρους τῆς νεολαίας, παρά ἕνας δεξιός ἤ ½ - καουτσκιστής ἀπομέρους τοῦ Κόμματος.

Αὐτό εἶναι ξεκάθαρο. Ἄν μπορεῖτε, νά ἀσκήσετε ἐπιροή μ' αὐτό τό πνεῦμα.

Λυπᾶμαι πάρα πολύ πού διαφωνοῦμε στό ζήτημα τῆς αὐτοδιάθεσης. Ἄς δοκιμάσουμε λοιπόν νά συζητήσουμε λεπτομερειακά *χωρίς φαγωμάρες* (πού μᾶς ἑτοιμάζουν σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα ὁρισμένοι μέ ὅλες τίς δυνάμεις τους)... Entre nous *: ἴσως νά Σᾶς δείξει ὁ Ἀλεξάντρ τήν ἀπάντησή μου στίς παρατηρήσεις τοῦ Ν. Ι. Μπουχάριν (ἡ διαφωνία αὐτή πρέπει νά μένει γιά τήν ὥρα αὐστηρότατα μέσα στόν πιό στενό κύκλο, ὅμως βασίζομαι στήν ἐχεμύθειά Σας).

Τό ζήτημα αὐτό («ἡ αὐτοδιάθεση») εἶναι πάρα πολύ σπουδαῖο. Ἐπιπλέον, αὐτό συνδέεται *ἀδιάσπαστα* μέ τό ζήτημα τῶν **προσαρτήσεων.**

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί στέλνω τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Αὐτές τίς μέρες ἔστειλα στόν Ἀλεξάντρ πολύ μεγάλο γράμμα. Τό πῆρε ἄραγε;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

199

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τίς θέσεις **.

Πρέπει ἀκόμη νά τίς διορθώσω — ἐπιστρέψτε τις *ὅσο μπορεῖτε γρηγορότερα*.

---

* — Μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν «Πρόταση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ στή δεύτερη σοσιαλιστική συνδιάσκεψη» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 27ος, σελ. 287-298). *Ἡ Σύντ.*

Πρέπει νά βιαστοῦμε μέ *ὅλες μας τίς δυνάμεις:* ὅταν θά τίς τελειώσουμε, ἡ Ζίνα ἄς δακτυλογραφήσει * 4-5 ἀντίτυπα (θά καταπιαστεῖ ἄραγε αὐτή;) γιά νά σταλοῦν ἀμέσως στή Γαλλία, στήν Ἀγγλία, στή Σουηδία κ.ἀ.

Μετά πρέπει ἀμέσως νά μεταφραστοῦν στά γερμανικά (ἴσως τό κάνετε Σεῖς αὐτό, κι' ἐγώ θά τίς πάω στόν Χαριτόνοφ καί ὕστερα στόν Πλάττεν) (τίς τυπώνουμε μόνοι μας) καί νά τίς *ἐκδόσουμε*. Ἐπίσης καί στά γαλλικά (γιά τούς ἰταλούς καί τούς γάλλους).

Πρέπει πρίν τή συνδιάσκεψη μερικές ἑβδομάδες νά τίς δοῦν καί νά τίς συζητήσουν *ὅλοι* οἱ ἀριστεροί καί οἱ συμπαθοῦντες. Οἱ ὀλλανδοί ἐπίσης.

Δόστε τις στόν Ράντεκ, ὅμως **μονάχα γιά ½ μέρα** γιά νά τίς ἀντιγράψει. Διαφορετικά ἐγώ ἀπολύτως δέν εἶμαι σύμφωνος!!

Στόν Γκρίμμ τίς δίνουμε γιά νά δημοσιευτοῦν στό φύλ. ἀρ. 4 ** τοῦ Δελτίου: δέν τίς τυπώνει + τή διαμαρτυρία (ὁ Μάρτοφ vs *** Τσχεΐτζε), ὁπότε *οὔτε καπίκι* σ' αὐτόν [256].

Ὁ λόγος τοῦ Τσχεΐτζε *δημοσιεύτηκε*. Στή «**Vorwärts**» ὑπάρχει περίληψη: *ὑπέρ* τῆς ἀπόφασης τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τῆς εἰρήνης χωρίς προσαρτήσεις. Προφανῶς, *οὔτε λέξη* ἐνάντια στόν γκβοζντεφισμό!!!

Στή διαμαρτυρία θά καταπιαστῶ γερά μ' αὐτό.

Ἐπιστρέψτε τίς κάρτες.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 20 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

200

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ξέχασα νά προσθέσω ἕνα πράγμα καί στίς *θέσεις* καί στό *ἄρθρο* «Γιά τό «πρόγραμμα εἰρήνης»», καί εἶναι ἀπαραίτητο νά προστεθεῖ *ὁπωσδήποτε*.

---

* Στή μιά πλευρά, ὅμως πάρα πολύ στριμωγμένα, χωρίς περιθώρια καί χωρίς διαστήματα ἀνάμεσα στίς σειρές.

** Νά μάθετε πότε εἶναι ἡ *τελευταία* προθεσμία; Στίς 20 ἤ στίς 25. III; Νά μή γράψουμε μήπως ἐπίσημα, ἄν σωστά καταλάβαμε ὅτι ἡ προθεσμία εἶναι ὥς τίς 30. III, καί ὅτι θεωροῦμε τό *«χῶρο»* στό Δελτίο ἀρ. 4 πιασμένο;

*** — versus — σχετικά μέ τόν. *Ἡ Σύντ.*

Νά βρεῖτε τό μέρος ὅπου πρέπει νά προστεθεῖ (ἐγώ δέν ἔχω τό πρόχειρο), καί προσθέστε το *ὁπωσδήποτε*.

Μοναδική ἀπαραίτητη ἀπαίτηση πού οἱ σοσιαλδημοκράτες μποροῦν νά προβάλουν σάν πρόγραμμα εἰρήνης, γιά νά μήν παίξουν τό παιχνίδι τῶν ὀπορτουνιστῶν, εἶναι: *ἄρνηση πληρωμῆς τῶν πολεμικῶν χρεῶν*. Καί ἐμεῖς, τό προβάλουμε αὐτό σέ συνδυασμό μέ τήν ἐπαναστατική πάλη τῶν μαζῶν *.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

201

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Εἶχα τή μετάφραση τοῦ ὀλλανδικοῦ «Annullierung der Staatsschulden» **. Μπορεῖ νά μπεῖ κρατικῶν ἀντί πολεμικῶν· ἡ διαφορά, κατά τή γνώμη μου, δέν εἶναι πολύ οὐσιαστική.

Πῶς νά τιμωρηθοῦν οἱ «θυρωροί»; Τό μερίδιό τους στό *σύνολο* τοῦ χρέους εἶναι μηδαμινό, καί *μπορεῖ* νά τούς ὁριστεῖ *σύνταξη* ἀπό τό κρατικό ταμεῖο (ἄν ὑπηρέτησαν πολύ καιρό θυρωροί).

Ἄν συνεχίζετε νά «ἀμφιβάλλετε», μήν τό προσθέτετε *ἤ ἀφῆστε κατά μέρος γιά 2 μέρες τό φύλλο*. Νομίζω ὅτι ἡ ὀλλανδική *αὐτή* παράγραφος σάν ἐξαίρεση εἶναι *κατάλληλη* γιά τό «πρόγραμμα εἰρήνης» (μπορεῖ νά προστεθεῖ) σάν μοναδική θετική ἀπαίτηση *σέ συνδυασμό μέ τήν ἐπανάσταση* ἤ μέ τή μαζική πάλη (δέν θυμᾶμαι, τό πρόσθεσα ἄραγε αὐτό;)... πρέπει νά εἶναι...

Δυσάρεστο, ἄν τό προσθέσουμε *κατόπιν*, ἐνῶ στό ἄρθρο τοῦ ΚΟ *γιά τό θέμα αὐτό* δέν θά εἶναι. Καλύτερα νά τό ἀφήσουμε γιά δυό μέρες καί νά ἀλληλογραφήσουμε.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 27ος, σελ. 279-295. *Ἡ Σύντ.*

** «Ἀκύρωση τῶν κρατικῶν χρεῶν» (ἔτσι ὀνομάζεται ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ σχεδίου προγράμματος τῆς Ἐπαναστατικῆς σοσιαλιστικῆς ἕνωσης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ὀλλανδίας, πού δημοσιεύτηκε στό «Δελτίο τῆς ΔΣΕ», ἀρ. φύλ. 3, 29 τοῦ Φλεβάρη 1916). *Ἡ Σύντ.*

Σχετικά μέ τή wiener «Arbeiter-Zeitung» θά τό όργανώσω, σχετικά μέ τόν Τίσκα (δέν ὑπάρχει μήπως αὐτός στίς *«Schriften des Vereins für Sozial-Politik»;* *) θά κοιτάξω.

Γιά τίς συνεννοήσεις μέ τόν Ἀλεξάντρ (πῆγε στή Νορβηγία, ὅπου ἡ Α. Κ., καί *τώρα* πρέπει νά καταπιαστεῖ μ' αὐτό *γερά).*

Δέν μπορῶ μέ κανέναν τρόπο νά συμφωνήσω μέ τό I + II γιά τό «Κομμουνίστ».

Τά ἐπιχειρήματά Σας δέν ἔχουν καμιά ἐντελῶς συνέπεια.

...«Νά ἐλιχθοῦμε μόνο»;... Ἄν εἶναι ἔτσι, γιατί νά διακινδυνεύσουμε *τήν ὑπόθεση.*

«Φταῖμε πού μπλεχτήκαμε μέ γυναίκα»... Βέβαια! Ὅμως οἱ φταῖκτες πρῶτοι καί διορθώνουν. Τί λογική εἶναι αὐτή; Εἶμαι φταίκτης *γι' αὐτό* καί *δέν* διορθώνω!!!

Δέν θεωρῶ τόν ἑαυτό μου «φταίκτη»: τότε ὁ συνασπισμός ἦταν ἐπωφελής. Ἐγώ τόν ἔκανα. *Τώρα εἶναι ἐπιζήμιος.* Θά *εἶμαι* φταίκτης, ἄν δέν τόν ἀλλάξω.

Τά πρακτικά ἐπιχειρήματά μου Ἐσεῖς οὔτε κάν τά θίξατε: τά ζιζάνια τῶν συνεργατῶν (γιά τά **3-α** ζητήματα), παράπονα στήν ΚΕ· γράμματα στή Συντακτική ἐπιτροπή· γράμματα στή *«Νάσε Σλόβο»* (τοῦ Μπρόνσκι, ἴσως τοῦ Ράντεκ καί τά λοιπά) ΣΣ = ζιζάνια, καί ὄχι δουλιά.

Γιά ποιό λόγο; Ἐξαιτίας τῆς «φίρμας»;; Αὐτό εἶναι γελοῖο.

Πῆρα τήν ἀπάντηση τοῦ *Ν. Ι.* στίς θέσεις: *ἀρχιγουρουνιά,* οὔτε μιά λέξη μέ περίσκεψη.

Σχετικά μέ τόν Ἀλεξάντρ πρέπει νά μπεῖ τό ζήτημα **ἀπό θέση ἀρχῶν:** ὕστερα ἀπό τά φύλ. ἀρ. 1-2 *αὐτοί* ἐκδηλώθηκαν μέ «διαφωνίες». *Δέν πρέπει μέ τέτιες* διαφωνίες νά δοθεῖ ἰσότητα (ἤ θέση) στή Συντακτική ἐπιτροπή. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο. Νά συγκεντρωθοῦν οἱ παλιές ταλαντεύσεις τοῦ Ν. Ι. γιά τό ἴδιο ζήτημα (γιά τή δημοκρατία) καί νά ἀπαιτήσουμε: ἄς σκεφτοῦν, ἄς χωνέψουν, ἄς γράψουν τήν αἰτιολόγηση ὅλων τῶν *διαφωνιῶν* τους γιά τήν ΚΕ (μιά μικρή μπροσούρα). Ὄχι γιά τόν Τύπο, ἀλλά γιά τήν ΚΕ. Θά τήν ἐξετάσουμε καί θά τήν *απορίψουμε,* ὅμως γιά τήν ὥρα *τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».*

Salut.

Ἀπαντεῖστε.

Γράφτηκε στίς 20 ἤ 21 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — «Ἐργασίες τοῦ Συνδέσμου κοινωνικῆς πολιτικῆς». *Ἡ Σύντ.*

202

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Αὐτή τήν ὥρα (8 τό βράδυ) ἔλαβα τήν κάρτα Σας. Ἐπιμένω ὁπωσδήποτε στήν προσθήκη: «ἄρνηση πληρωμῆς τῶν *κρατικῶν* χρεῶν».

Μόλις σήμερα εἶδα τό ἄρθρο στήν «Berner Tagwacht», ἐπίσης ὑπέρ τῆς ἀπαίτησης αὐτῆς. Καί ἐκεῖ δέν ὑπάρχει λέξη γιά τούς μικρονοικοκυρέους, τούς θυρωρούς etc. Δέν χρειάζεται καί μεῖς νά φροντίσουμε γι' αὐτούς. Ἁπλῶς νά ποῦμε: «χάρη τῆς ἐπανάστασης, σέ συνδυασμό μ' αὐτήν, κατάργηση τῆς πληρωμῆς *ὅλων* τῶν κρατικῶν χρεῶν» — νά τό μοναδικό σοβαρό χτύπημα στό χρηματιστικό κεφάλαιο, ἡ μοναδική ἐγγύηση τῆς «δημοκρατικῆς εἰρήνης». Δέν εἶναι κατορθωτή χωρίς τήν ἐπανάσταση; Φυσικά. Αὐτό δέν εἶναι ἐπιχείρημα *ἐνάντια* σέ μιά τέτια παράγραφο, ἀλλά *ὑπέρ* τῆς ἐπανάστασης.

Ὁπωσδήποτε. Δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος αἰτίας νά διαφωνήσουμε *στό ζήτημα αὐτό* μέ τούς ὀλλανδούς καί μέ τήν «Berner Tagwacht».

Αὔριο στέλνω ἐκτενές γράμμα *.

Tyszka τοῦ 19 *1 2* δέν ὑπάρχει ἐδῶ· ὑπάρχει τοῦ 19 *1 4* (Löhne ** etc.), αὐτό ὑπάρχει καί στή Βέρνη στή «Schriften des Vereins für Sozial-Politik». Band 145.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

203

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τήν προσθήκη (Ο. Ρύλε καί Λῆμπκνεχτ) — κατά τή γνώμη μου, *ὁπωσδήποτε* νά τή βάλετε γιά νά τονιστοῦν τά *ἱστορικά* λόγια τοῦ Λῆμπκνεχτ.

Στέλνω τό σχέδιο συντόμευσης σέ 37 σειρές. Ἐλπίζω νά κάνετε ἀκόμη συντομεύσεις γιά νά βάλετε τόν Ρύλε καί τόν Λῆμπκνεχτ ***.

* Γιά ποιό γράμμα πρόκειται δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

** — Μισθός ἐργασίας. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. τό συνημμένο στό τέλος τοῦ γράμματος. *Ἡ Σύντ.*

Τό «Στρεκαζά» πρέπει *πάντως* νά τό βγάλετε γιατί 1) δέν εἶναι κατάλληλο· 2) πρέπει νά περιμένουμε (γιατί αὐτό δέν εἶναι μόνον ὁ Τρότσκι, ἀλλά σύν τήν *«La Vie Ouvrière»* *: γι' αὐτούς αὐτό μπορεῖ νά εἶναι πρόοδος) [257].

3) Τόν Τρότσκι καλύτερα νά τόν περιλάβουμε στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», πρέπει νά τόν περιλάβουμε πιό ἐπισταμένα.

Salut. *Λένιν*

Τίς θέσεις νά τίς στείλετε *ὁπωσδήποτε* στόν Γκρίμμ *προσωπικά* (θά ἦταν καλά νά τόν καλούσατε γιά *συνομιλία* σχετικά μ' αὐτό).

Σκέπτομαι ἀκόμη μιά προσθήκη στίς θέσεις. Εἰδοποιεῖστε με *ἔγκαιρα* πότε θά ἀρχίσουν τή στοιχειοθέτησή τους.

ΣΥΝΗΜΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

Ὁ Ὄττο Ρύλε καί ὁ Κάρλ Λῆμπκνεχτ

Ὁ Ρύλε στή *«Vorwärts»* τῆς 12/I. 1916 ἐκφράστηκε ἀνοιχτά ὑπέρ τῆς *διάσπασης* τοῦ Κόμματος. Ὁ Λῆμπκνεχτ στό λόγο του στίς 16/III τοῦ 1916 στήν πρωσική βουλή κάλεσε ἀνοιχτά «τούς πολεμιστές στά χαρακώματα» *«νά βάλουν τό ὅπλο παρά πόδα καί νά στραφοῦν ἐνάντια στόν κοινό ἐχθρό»*, καί γι' αὐτό τοῦ ἀφαίρεσαν τόν λόγο. — Ποιοί, λοιπόν, ἀπό τούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες ἔδειξαν «φραξιονισμό»: ἐκεῖνοι μήπως πού ὑπεράσπιζαν τά μοναδικά συνεπῆ μπολσεβίκικα συνθήματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί τῆς διάσπασης μέ τόν ὀπορτουνισμό; Ἤ ἐκεῖνοι πού ἀρνοῦνταν τήν ὁλοφάνερη ὀρθότητα τῶν συνθημάτων αὐτῶν, πού σ' αὐτά ὁδηγεῖ ἡ πορεία τῶν πραγμάτων τούς διεθνιστές σέ *ὅλες* τίς χῶρες;

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 23 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Τό ἐπισυνημμένο στό γράμμα πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 25 τοῦ Μάρτη 1916 στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 52

Δημοσιεύεται: τό γράμμα γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο· τό ἐπισυνημμένο σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

204

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἡ πρόταση τοῦ Ποκρόβσκι νά γίνει, βέβαια, δεκτή [258]. Θά βάλω μπρός τή δουλιά (ἐδῶ ἡ βιβλιοθήκη εἶναι καλύτερη, ἰδιαίτερα ὁσονα-

* — «Ἐργατική Ζωή». *Ἡ Σύντ.*

φορᾶ τή νέα οἰκονομική φιλολογία: ἄν μπορεῖ νά πάρετε γιά δυό μέρες — ἔστω καί τήν Κυριακή — τό δοκίμιο τοῦ νέου καταλόγου, προσπαθεῖστε νά τόν ἐξασφαλίσετε γιά μένα).

Ὁ Ποκρόβσκι ἄς ἀπαντήσει *ἐπίσημα σέ μένα* καί σέ Σᾶς, ὅτι οἱ ὅροι *ἔγιναν δεκτοί* (N. B. στεῖλτε τά παλιά γράμματά μου γιά τό μέγεθος κτλ.) καί γιά τήν προθεσμία *ἄς σιωπήσει* (ὥς τόν V, ἤ τόν VI, ἴσως προλαβαίνω).

Τό λόγο τοῦ Ρακόβσκι καί τήν *μπροσούρα* τῶν *I. S. D.* γιά τή *μειοψηφία στίς 21/XII δέν* τά εἶδα [259]. Στεῖλτε τα *καί τά δυό*.

Στεῖλτε, *ὅσο μπορεῖ* γρηγορότερα, *2 5* δοκίμια.

Στέλνω τά δοκίμια τῶν θέσεων. Δέχτηκα τή μιά τροπολογία Σας. Ὁσοναφορᾶ *τό νά μήν εἶναι μέλος τοῦ Κόμματος, δέν συμφωνῶ ἀπολύτως*. 1) Ξαναδιαβάστε τό κείμενο πρίν ἀπ' αὐτό, 2) διαβάστε τόν Austerlitz καί τόν Κ. Κάουτσκι στό *«Neue Zeit»* (3. III. 1916) καί θά δεῖτε ἀμέσως ὅτι δέν ἔχετε δίκιο. Ὁπωσδήποτε ἐμεῖς, ἡ *Συντακτική ἐπιτροπή* *, νά δηλώσει ἀνοιχτά: *δέν θεωροῦμε* ὅτι συμβιβάζεται μέ τήν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ Κόμματος — μονάχα ἔτσι χαράζουμε μιά *σωστή* Trennungslinie ** *ἀκριβῶς* μέ τούς σωβινιστές, ἀκριβῶς μέ τόν *Μάρτοφ* (+ Πλεχάνοφ) + | *Ἀξελρόντ* καί Σία, οἱ ὁποῖοι *δέν μποροῦν* νά δεχτοῦν τή θέση μας. Ἐνῶ ὁ Μπουχάριν θά σκεφτεῖ *καί θά δεχτεῖ*. Στοιχηματίζουμε;

Salut. *Λένιν*

Ν. Β. Μήπως μπορεῖ νά μοῦ προμηθεύσετε τήν *«Chemnitzer Volksstimme»* ἔστω γιά δυό μέρες; Προσπαθεῖστε! Ἄν εἶναι ἀδύνατο, στεῖλτε μου τή διεύθυνσή της *καί τόν ἀρ. φύλλου* (τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ) μέ τήν ἡμερομηνία: θά τό παραγγείλω.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 23 καί 25 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

205

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στήν «ἐξιστόρησή» Σας τῆς «διαφωνίας» ὑπάρχουν πραγματικές ἀνακρίβειες. Λογουχάρη, ἀκόμη πρίν τήν ἀναχώρηση ἀπό τή

* Πρόκειται γιά τίς θέσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» — «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 268). *Ἡ Σύντ.*

** — διαχωριστική γραμμή. *Ἡ Σύντ.*

Βέρνη καί ὄχι στήν τελευταία μας συνάντηση μιλήσαμε γιά τήν παράγραφο αὐτή, κι' ἐγώ ὄχι μόνο δέν «ἄφηνα νά μοῦ ξεφεύγουν ἀπό τό αὐτί», ἀλλά ἀπαντοῦσα διεξοδικά καί *ἐπανειλημμένα*, καί μάλιστα Ἐσεῖς *οὔτε μέ μιά λέξη* δέν ἀναφέρατε, οὔτε τότε, οὔτε καί ὕστερα ἀπό ἕναν ὁλόκληρο μήνα ὅτι γιά Σᾶς τό ζήτημα δέν ἔχει λυθεῖ, εἶναι τελεσιγραφικό κτλ. Ὅμως, ἄν βέβαια θέλετε ὁπωσδήποτε τούτη ἤ τήν ἄλλη «φαγωμάρα», τότε τά γεγονότα δέν Σᾶς ἐνδιαφέρουν, κι' ἐγώ δέν εἶμαι σέ θέση νά Σᾶς ἐμποδίσω. Μοῦ μένει νά διαλέξω μιά ἀπό τίς λύσεις πού Ἐσεῖς προτείνετε. Διαλέγω τήν πρώτη. Βάλτε τήν ὑπογραφή μου καί τυπῶστε τά δοκίμια (25) ὅσο μπορεῖ γρηγορότερα, μιά πού γιά νά συνδεθοῦμε μέ τούς ἀριστερούς εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολο σέ τόσο σύντομο διάστημα πού ἔμεινε τώρα. Ἡ δική Σας «δήλωση ἐξονόματός Σας» θά μπεῖ, ἐννοεῖται, ὄχι στό ΚΟ, ἀλλά στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» ταυτόχρονα μέ τή δημοσίευση τοῦ *ρωσικοῦ* κειμένου.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 23 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

206

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Αὐτή τή στιγμή πήραμε τήν κάρτα Σας· σπεύδω πολύ νά ἀπαντήσω: τό ταχυδρομεῖο κλείνει. Δέν εἶστε καί τόσο εὐχαριστημένη ἀπό τήν «παρέα» τῶν φίλων τοῦ σαμοβάρτσικ [260], ἐνῶ ἡ «παρέα» τῶν παιδιῶν αὐτῶν *εἶναι κατενθουσιασμένη* ἀπό Σᾶς: ἔτσι μᾶς γράφει ὁ σαμοβάρτσικ μέ τά λόγια *τά δικά τους*. Σᾶς συγχαίρω ὁλόψυχα γιά τήν *ἐπιτυχία* καί εὔχομαι τήν ἴδια ἐπίσης καί ἀκόμη πιό μεγάλη στό μέλλον. Δέν Σᾶς ἐνδιαφέρει ἡ πολιτική, ὅμως παρόλα αὐτά τρέφετε συμπάθεια πρός τή Γαλλία: ἔχουμε *ὑπέροχα* νέα γιά τή διάσπαση ἀνάμεσα στούς γερμανούς σοσιαλιστές καί γιά τήν πορεία τῶν πραγμάτων ἀνάμεσα στούς «Διεθνιστές σοσιαλιστές τῆς Γερμανίας». Τό νέο αὐτό εἶναι *πρός ὄφελος* τῆς Γαλλίας.

Σᾶς σφίγγω καί πάλι θερμά τό χέρι. Σᾶς συγχαίρω καί εὔχομαι ὅ,τι ποθεῖτε, ἡ Ὄλια ἐπίσης.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Μάρτη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

207

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Α. Μ.! Τώρα μόλις ἔμαθα ἀπό τό γράμμα τοῦ Ἀλεξάντρ πρός τόν Γκριγκόρι γιά τή θλιβερή τύχη τῶν φίλων σ' ἐκείνη τήν πόλη, ἀπό ὅπου ἦρθε ὁ Ἀλεξάντρ [261].

Ἐλπίζω ὅτι θά χρησιμοποιήσετε ὅλους τούς δεσμούς Σας καί θά κάνετε ὅ,τι Σᾶς περνάει ἀπό τό χέρι, κάθε δυνατή καί ἀδύνατη προσπάθεια, γιά νά τούς γλιτώσετε καί νά τούς βοηθήσετε μέ κάθε τρόπο.

Ἀποφάσισα νά μή γράφω στόν Μπράντινγκ, γιατί, ὅπως καταλαβαίνετε, οἱ συστάσεις μου τώρα μποροῦν νά βλάψουν ἀπό *κάθε* ἄποψη. Ἴσως τό καλύτερο θά εἶναι νά κινήσετε τήν ὑπόθεση Ἐσεῖς, μέσω τῶν φίλων Σας νορβηγῶν. Ἄν χρειάζεται τίποτε ἄλλο, τηλεγραφεῖστε.

(Σέ περίπτωση ἀνάγκης, μπορεῖτε νά ἀπευθυνθεῖτε μέσω τῆς Δανίας; Ἐπίσης θά ἦταν καλό νά ἐνεργήσετε μέσω τῶν γερμανῶν βουλευτῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ὅμως οἱ δεξιοί εἶναι πολύ θυμωμένοι ἐναντίον Σας. Ἄν μπορούσατε νά δοκιμάσετε μέσω τῶν *ὄχι* - δεξιῶν σοσιαλδημοκρατῶν γερμανῶν...)

Παραξενεύομαι πού ὁ Ἀλεξάντρ πῆρε μόνο ἕνα γράμμα μου. Τοῦ εἶχα στείλει τρία: τό δεύτερο στήν ἴδια πόλη, ἀπ' ὅπου ὁ Ἀλεξάντρ ἦρθε (στό ὄνομα τοῦ «γραμματέα τοῦ Κόμματος» μέ διεύθυνση τό σπίτι τοῦ λαοῦ — τηλεφωνεῖστε ἐκεῖ, ἄν εἶναι δυνατό)· τό τρίτο — στή σημερινή διεύθυνσή του. Ἐλπίζω τώρα τουλάχιστο νά πῆρε τό τρίτο. Περιμένω γράμματά του — ὅμως δέν ξέρω γιατί τόσο τσιγκουνεύεται στό γράψιμο. Πολλούς χαιρετισμούς σ' αὐτόν καί ἀπό μένα καί ἀπό τήν Ν. Κ. Σέ Σᾶς ἐπίσης.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

208

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἄν κι' ἐγώ ξέρω τήν τάση Σας «νά πέφτει ἡ διάθεση» γρήγορα καί νά ἐκνευρίζεστε, ὅμως *ὥς ἐδῶ* δέν τό περίμενα... Δέν περίμενα ὅτι

πιστέψατε στό μύθο (τίνος); γιά Kaltstellung!! * Ἀπάντησα σέ ὅλα τά γράμματα τοῦ Ἀλεξάντρ· τοῦ ἔγραψα *τρεῖς φορές* (εἶναι πιθανό τό 2ο γράμμα νά χάθηκε στή Σουηδία καί τό τρίτο ἀκόμη νά μήν ἔφτασε). Εἶναι ἀστεῖο νά μιλᾶτε γιά Kaltstellung, ὅταν τόν ἄνθρωπο τόν *παρακαλῶ* μέ κάθε τρόπο νά γράφει, καί *αὐτός* ἀρνεῖται (οὔτε λέξη *γιά τή σύνθεση* τῆς «ἐπιτροπῆς» πού ἀπ' αὐτόν ὁρίστηκε...) καί μόνο — ἤ ἀπειλεῖ, ἤ θυμώνει: «στήν Ἀμερική»;;; Τί σημαίνει τό ὄνειρο αὐτό;;

Οὔτε λέξη γιά τό ταξίδι στή Ρωσία, ἀλλά μιλάει γιά τήν Ἀμερική;! Βέβαια, μέ τέτια διάθεση εἶναι ὠφέλιμο νά δοθοῦν ἐξηγήσεις, ὅμως αὐτό θά ἦταν ἔγκαιρο πρίν τό ταξίδι στή Ρωσία. Ἐξάλλου τώρα πιά ἡ δουλιά ἔγινε.

Σᾶς ὑποσχέθηκε μήπως ὁ Ράντεκ τίς θέσεις 1) τίς δικές του γιά τήν αὐτοδιάθεση καί πότε; 2) Γιά τίς θέσεις τῶν ἀριστερῶν δόθηκε ὑπόσχεση γιά τό Σάββατο· σήμερα Τρίτη...

Πότε εἶναι προθεσμία γιά τό φύλλο τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τό ρωσικό, δηλ. μέ τό σημείωμα γιά τόν Τσχενκέλι; [262]

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

209

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τίς θέσεις. *Τίς προσθῆκες* βλ. σελ. *21* καί *22* (πρέπει νά μποῦν καί στά γερμανικά).

Ὁσοναφορᾶ τόν Ἀλεξάντρ δέν συμφωνῶ μαζί Σας. Ἄν θά συμφωνήσουμε (ἐμεῖς μέ Σᾶς), *ἐγώ θά ἀπόσχω*, καί Σεῖς θά μπορέσετε νά ἀποφασίσετε μέ μιά ψῆφο ὅτι «ἐμεῖς ἀποφασίσαμε νά τόν καλέσουμε».

(1) Νά τόν παρουσιάσουμε στή συνδιάσκεψη σημαίνει νά *χαντακώσουμε* τόν ἄνθρωπο. Αὐτό εἶναι καθαρό. Στή Σουηδία καί στή Νορβηγία ἡ ρωσική κυβέρνηση δέν ἔχει χαφιέδες, ἐνῶ ἐδῶ ὑπάρχει πλῆθος. Ὁ Μάρτοφ καί Σία θά τό διατυμπανίσουν.

Εἶμαι ἀπόλυτα ἐνάντια στήν ἐμφάνισή του στή συνδιάσκεψη, δέν κρατῶ ἀποχή, ἀλλά εἶμαι κατά.

---

* — γιά μποϋκοτάρισμα!! *Ἡ Σύντ.*

(2) Ἄνθρωπο στή Ρωσία *ἀπαιτεῖ ὁ ἴδιος ὁ Ἀλεξάντρ* (θά γράψω στήν Λιουντμίλα).

(3) Μιά πού ὁ *Ἀλεξάντρ* **δέν** πηγαίνει, πρέπει *νά περιμένουμε* καί νά τόν καλέσουμε *πρίν* τήν ἀναχώρησή *του*. Διαφορετικά ὅλα θά πᾶνε *χαμένα*.

(4) Νά βιαστοῦμε μ' αὐτό > τίποτε, γιατί στόν Ἀλεξάντρ θά ἐπιδράσει ὁ *Κίεβσκι*· πρέπει νά περιμένουμε, νά ἀλληλογραφήσουμε καί λοιπά. (Μέ τή βιαστική πρόσκληση τοῦ Ἀλεξάντρ **θά ἐπιταχύνετε** τό πέρασμά του στόν Μπουχάριν καί Σία, γιατί ὁ Ἀλεξάντρ τώρα εἶναι ἕτοιμος νά ξεσπάσει· ἀλλά νά περιμένουμε, θά βγεῖ τό ΚΟ, θά ἀναπτύξει τήν ἀλληλογραφία μέ τόν *Κίεβσκι*· ἐγώ κάνω μιά *συλλογή* ντοκουμέντων γιά τήν ταλάντευση τοῦ Μπουχάριν καί Σία· ὁ *Ἀλεξάντρ* θά ἔχει χρόνο νά σκεφτεῖ καί νά δεῖ ποῦ τραβᾶνε, σέ ποιό βοῦρκο *ὁ Μπουχάριν καί Σία*.

Νά καλέσουμε τόν Ἀλεξάντρ *τώρα* σημαίνει *νά ἀρχίσουμε τήν πάλη* μαζί του τώρα. Πρός τί; Γιά ποιό λόγο; Ἄν αὐτός δέν πηγαίνει, ἐμεῖς **δέν ἔχουμε λόγο** νά παλέψουμε. (Τίς ἐπαφές θά τίς πάρουμε μέσω τοῦ συμφιλιωτιστῆ Τζέμς κτλ.) (Ὁ Τζέμς βέβαια εἶναι φταίκτης.)

Τί γίνεται, μέ τίς θέσεις τοῦ Ράντεκ;

Γιά τό φύλλο σχετικά μέ τήν αὐτοδιάθεση πρέπει νά περιμένουμε, *ἄν* τό *«Vorbote»*, τεῦχ. 2 θά βγεῖ ὥς τή συνδιάσκεψη. Εἶναι *στό ἔπακρο* σοβαρό νά ἀποκρούσουμε *ἀμέσως* τίς θέσεις τοῦ Ράντεκ. Εἶναι ἀπαραίτητο νά τόν κατακεραυνώσουμε, καί στό «corpore vili» * του μπορεῖ νά *«διαφυλάξουμε πολλά»*, ὅταν θά μαστιγώσουμε τούς στοκχολμικούς.

Νά μάθετε πιό ἐξακριβωμένα, **πότε** ἀναχωρεῖ ὁ Κέντροφ; [263] Εἶναι ἀκόμη στή Βέρνη; Εἶναι ἡ γυναίκα του στή Λωζάνη;

Μέ τόν μπουντιστή συνιστῶ νά εἶστε *ἐξαιρετικά* προσεκτικός!!! Gardez-vous! **

Salut. *Lenin*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

210

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Βέβαια πρέπει *ἀμέσως* νά σταλοῦν στόν Ντολγκολιέβσκι 100 frs. Νά τό κάνετε αὐτό. Ὁ Ριαζάνοφ ἤδη ὑποσχέθηκε νά γράψει στόν Κάουτσκι γιά τόν Ντολγκολιέβσκι.

* — «εὐτελές σῶμα». *Ἡ Σύντ.*
** — Νά ἔχετε τά μάτια Σας τέσσερα! *Ἡ Σύντ.*

Γράφω ἀκόμη στόν Ριαζάνοφ σχετικά μέ τόν Γκρόιλιχ.

Παρακαλῶ, παρακολουθεῖστε πιό προσεκτικά τήν ἔκδοση τοῦ Δελτίου (ἔτσι πού νά τό πάρω *ἀμέσως*, ἔχει ἐξαιρετικά μεγάλη σημασία γιά μένα, νά τό ἔχω ἀμέσως γιά τή *συζήτηση* μέ τούς *ἐδῶ ἀριστερούς)*. Προσπαθεῖστε νά προμηθευτεῖτε τό *δοκίμιο* τῆς δικῆς μας Stellungnahme * μέ ὁποιοδήποτε πρόσχημα καί νά μοῦ τό στείλετε τό *ταχύτερο*.

Σήμερα Σᾶς ἔστειλα ἕνα μεγάλο πακέτο.

Salut. *Λένιν*

N. B. 'Απαντεῖστε: ἄν στείλατε τόν Σουχάνοφ στούς Καρπίνσκι.

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ 'Απρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

211

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΜΠ. ΡΙΑΖΑΝΟΦ

Werter Genosse! ** Σήμερα πῆρα τήν εἴδηση ὅτι ὁ Λιάλιν ἀφέθηκε ἐλεύθερος, ἐνῶ ὁ Dolgolewsky (NB Moses Dolgolewsky) βρίσκεται στίς φυλακές τῆς Στοκχόλμης καί *μᾶς γράφει*, ζητώντας βοήθεια. **Παρακαλῶ πολύ:** νά πᾶτε στόν Γκρόιλιχ καί νά τόν ἀναγκάσετε νά γράψει *ἐπί παρουσία Σας* στόν Μπράντινγκ παράκληση γιά τόν νεαρό οἰκονομολόγο Dolgolewsky.

Auf Wiedersehen ***.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ 'Απρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη (τοπικό)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τό ντοκουμέντο «Die Stellungnahme des Zentral — Komitees der S. D. A. P. Russlands zu der Tagesordnung der zweiten internationalen sozialistischen Konferenz» (δημοσιεύτηκε στίς 22 τοῦ 'Απρίλη 1916 στό «Bulletin I. S. K.», ἀρ. 4· στή ρωσική γλώσσα δημοσιεύτηκε στίς 10 τοῦ 'Ιούνη 1916 στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 54-55 μέ τόν τίτλο «Πρόταση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ στή δεύτερη σοσιαλιστική συνδιάσκεψη») (βλ. Β. Ι. Λένιν, "Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 287-298). *'Η Σύντ.*

** — 'Αξιότιμε σύντροφε! *'Η Σύντ.*

*** — Καλή ἀντάμωση. *'Η Σύντ.*

212

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΠΙΑΤΑΚΟΦ, ΤΗΝ Ε. ΜΠ. ΜΠΟΣ, ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ [264]

Μάταια παρακάμπτετε στό γράμμα Σας τό κύριο, μήν ἀποφασίζοντας νά ἀρνηθεῖτε τό γεγονός πού Σᾶς εἶναι γνωστότατο. Συγκεκριμένα: ὅτι στή βάση τῆς ὀργάνωσης μπῆκε (προσωρινά) ἡ ἀρχή τῆς *ὁμοσπονδίας* — αὐτό τό λέγαμε μέ κάθε τρόπο, πάρα πολύ ξεκάθαρα καί ἐπανειλημμένα. Οἱ ἐκτενεῖς λόγοι Σας οὔτε κατά ἕνα γιώτα δέν τό ἀλλάζουν. Καί στή συνέχεια, ὅτι ἡ ἀρχή αὐτή εἶναι ἀντικανονική, ἀντικομματική. Καί αὐτό τό λέγαμε. Κι' ἐδῶ βρίσκεται ἡ οὐσία.

Ἡ ἀντικανονικότητα ἦταν ὑποφερτή, σάν προσωρινό μέτρο, γιά τό συμφέρον τῆς σύμπραξης. Μετά τή μετοίκησή Σας φάνηκε ὅτι συμφωνήσατε καί οἱ τρεῖς πάνω στίς «θέσεις» [265], γιά τίς ὁποῖες δέν μποροῦμε ἐμεῖς νά ἀναλάβουμε τήν εὐθύνη οὔτε ἄμεσα, οὔτε ἔμμεσα ἀκόμη καί γιά προσέγγισή τους στό Κόμμα μας, καί πολύ περισσότερο γιά ἰσοτιμία.

Ἂν θέλετε νά ἐπιμένετε σ' αὐτές καί πάνω σέ μιά τέτια «σύμπραξη» καί στήν ὁμοσπονδία, λυπούμαστε πολύ.

Ρωτᾶτε γιά τή συνεργασία — σέ ποιό περιοδικό; Τό «Κομμουνίστ» σταμάτησε λόγω τῆς ἀκύρωσης τῆς προσωρινῆς συμφωνίας. Ἑπομένως σέ καινούργιο; δηλ. στό δικό Σας πάνω στή βάση τῶν «θέσεων»; Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά συνεργαστοῦμε καί θά ἀναγκαστοῦμε νά παλέψουμε ἐνάντια σ' αὐτό, γιατί τή στάση Σας ἀπέναντι στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος (§ 9) τή θεωροῦμε ὄχι μόνο λαθεμένη καί ἐπιζήμια, ἀλλά καί μή σοβαρή. Καί πραγματικά. Στούς 8 μῆνες σύμπραξης καί ζωῆς Ἐσεῖς καί οἱ *τρεῖς* μαζί *οὔτε μιά φορά* δέν ἐκδηλωθήκατε πάνω στό ζήτημα αὐτό πού ἔχει 12-χρονη ἱστορία μέσα στό Κόμμα, οὔτε *μέ μιά κοινή δήλωση* στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ, *οὔτε μέ μιά κοινή προσπάθεια* νά ἀναθυμηθεῖτε τήν κομματική φιλολογία κτλ.

Εἶναι ἐπίσης μή σοβαρά καί ἀκόμη χειρότερα: ἀντικομματικά τά ἐπιχειρήματά Σας γιά «ἐλεύθερο» (ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος; ἀπό τά κεντρικά ἱδρύματα τοῦ Κόμματος;) περιοδικό.

Ἂν θέλετε νά ἐπιμένετε στίς θέσεις, ἐμεῖς (1) εἴμαστε πρόθυμοι νά τίς ἐκδόσουμε καί (2) εἴμαστε *ὑποχρεωμένοι* νά ποῦμε τή γνώμη μας: ἐκδόστε τίς θέσεις οἱ ἴδιοι (ἄν δέν θέλετε νά τίς ἐκδόσουμε ἐμεῖς) καί νά τίς συνοδεύσετε μέ μιά μπροσούρα γιά συζήτηση,

στήν όποία θά μπορούσατε Σεῖς καί οἱ τρεῖς νά ἐπεξηγήσετε στό Κόμμα τά ἐπιχειρήματα τῆς ἐκδήλωσής Σας.

P. S. Γράφετε ὅτι τό ζήτημα τῶν χρημάτων «δέν εἶναι εὐχάριστο». Ὄχι πάντα. Ὅταν τά χρήματα τά χρησιμοποιοῦν μέ κομματικό τρόπο, αὐτό εἶναι εὐχάριστο στό Κόμμα. Ὅταν ἀπό τά χρήματα κάνουν *ὅπλο ἐνάντια* στό Κόμμα, αὐτό εἶναι πραγματικά «ὄχι εὐχάριστο», καί μάλιστα χειρότερο ἀπό δυσάρεστο.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 10 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

213

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Σήμερα Σᾶς *ἔστειλα τό δέμα.*

(1) Στέλνω τίς θέσεις μας· σ' αὐτές *παραλείφθηκαν* ολόκληρες φράσεις. Παρακαλῶ, βάλτε τις *ἀμέσως* (ἔχετε βέβαια τό πρόχειρο) καί ἐπιστρέψτε τις *ἀμέσως* (γιά τόν Πλάττεν).

(2) Ἔχετε ἀκόμη ἕνα ἀντίτυπο; Φοβᾶμαι μήπως μᾶς ἐξαπατήσει ὁ Γκρίμμ. Καί τότε ἐμεῖς, πρίν τή συνδιάσκεψη, στήν ἴδια τή συνδιάσκεψη θά εἴμαστε *χωρίς* τίς θέσεις μας!!

(3) Λίγο ταλαντεύομαι, ἀξίζει μήπως νά πάω στή συνδιάσκεψη; Πληρεξούσιο δέν ὑπάρχει (ἀπό τούς λεττονούς) καί σίγουρα δέν θά ὑπάρξει. Καί «φιλοξενούμενος» μπορεῖ μάλιστα νά μήν εἶναι βολικό· — ἀλλά μπορεῖ καί νά μέ διώξουν (γιά τή συνδιάσκεψη δέν εἶναι ὑποχρεωτική ἡ ἀπόφαση τῆς σύσκεψης στίς 5-8 II. 1916)[266].

Τί νομίζει γι' αὐτό ὁ Ράντεκ;

(4) Ὁ Ράντεκ «κρύβει» τόν Fröhlich ἤ ὄχι; Χρειάζονται *μιά σειρά* συσκέψεις τῶν ἀριστερῶν καί συσκέψεις *τυπικές.*

(5) Ὁ Fröhlich καί οἱ ἄλλοι θά *ἀποτύχουν* (ἐγγυοῦμαι γι' αὐτό), ἄν θά ζοῦν στή Βέρνη. Χρέος μας εἶναι νά ποῦμε στόν Fröhlich καί στούς ἄλλους: ἄν θέλετε νά *μήν* ἀποτύχετε, πηγαίνετε σ' ἕνα παράμερο οἰκισμό (κάπου ἐκεῖ *κοντά* στή συνδιάσκεψη, ὁ Γκρίμμ πρέπει νά *τούς* πεῖ ποῦ θά βρίσκεται ὁ οἰκισμός αὐτός)· μόνο τότε μπορεῖ νά μήν ἀποτύχουν. Καί ἐκεῖ θά μποροῦσαν νά ὀργανώσουν τή σύσκεψη *τῶν ἀριστερῶν.*

Μιλεῖστε μέ τόν Ράντεκ καί τόν Fröhlich (καί ὁ σέρβος[267] τί κάνει; σιωπήσατε γι' αὐτόν) καί ἀπαντεῖστε.

(6) Οἱ λεντεμπουριστές, δηλ. οἱ καουτσκιστές, στά σίγουρα, θά λερώσουν *ὅλη* τή συνδιάσκεψη!! Αὐτούς θά κοιτάζουν *ὅλοι!!!*

Πόσοι θά εἶναι ἀπό τό I.S.D.; *2* (Fr. + ... *);

Καί ἀπό τό «Internationale»;

(7) Χρειάζεται νά προετοιμάσουμε *τή μάχη* ἐνάντια στόν Μάρτοφ καί τόν 'Αξελρόντ γιά τό πληρεξούσιο. 'Αναλαμβάνετε νά συγκεντρώσετε τά ὑλικά *κατά παραγράφους* τοῦ φύλ. ἀρ. 2 τοῦ Δελτίου (γιά τή «Νάς Γκόλος» + τήν «Αὐτοάμυνα» + τούς λόγους τοῦ Τσχεΐτζε καί τοῦ Τσχενκέλι καί τά λοιπά;); Τότε πρέπει νά ἀρχίσετε *ἀμέσως*.

(8) Θά πρέπει νά γίνει ἡ μετάφραση τῶν θέσεών μας στά γαλλικά (ἡ 'Ινέσσα, σίγουρα, θά συμφωνήσει), γιατί ὁ Γκρίμμ δέν θά τό κάνει.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 18 τοῦ 'Απρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

214.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Δέν τό στέλνω ἐπεῖγον, γιατί μάταια μόνο θά Σᾶς ξυπνήσουν, ὅπως λογαριάζω, χωρίς νά ἐπισπευστεῖ οὐσιαστικά ἡ παραλαβή.

Συμφωνῶ ἐντελῶς μαζί Σας γιά νά *κληθοῦν* οἱ γάλλοι καί νά τούς δοθεῖ ὑπόσχεση γιά 50 frs.

Κάνετε σύσταση στούς ἀντιπροσώπους ἀπό τό Μπρέστ, νά πᾶνε *μέσω* τοῦ Ζόρζ: αὐτό εἶναι σοβαρό, γιά νά τούς «περιλάβει» ἀρχικά αὐτός κι' ἐμεῖς καί ὄχι ὁ Γκρίμμ (ἄν εἶναι δυνατό, καί τούς παρισινούς καλύτερα μ' αὐτό τόν τρόπο [268]).

Τό κατηγορητήριο ἀκόμη δέν μπόρεσα νά τό διαβάσω [269]. Κάνετε ὑπομονή!

Ἄν θέλετε, θά στείλω μιά νέα μπροσούρα τοῦ Σουχάνοφ, ἐφόσον μοῦ ὑποσχεθεῖτε (ἔστω καί γιά ½ μέρα) τήν μπροσούρα τῆς Junius ** (νά τήν πάρετε ἀπό τόν Ράντεκ, **χωρίς νά κάνετε λόγο** γιά μένα). Δέν ὑπάρχει οὔτε στόν Πλάττεν, οὔτε στόν Νόμπς.

'Εξαιρετικά ὠφέλιμο *γιά τήν ὑπόθεση* εἶναι νά δουλέψει ὁ 'Αλεξάντρ ἀρχικά στήν 'Αγγλία. Αὐτή τήν ὥρα στή Ρωσία εἶναι *ἐπικίνδυνο*, θά χάσουμε ἄδικα ἕναν ἱκανό ἄνθρωπο (καί στή Σουηδία καί

* Στή συνέχεια μιά λέξη δέν ἀποκρυπτογραφήθηκε στό χειρόγραφο. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τῆς Junius (Luxemburg). «Die Krise der Sozialdemokratie». Zurich, 1916 (Γιούνιους (Λούξεμπουργκ). Ἡ κρίση τῆς σοσιαλδημοκρατίας». Ζυρίχη, 1916. *Ἡ Σύντ.*

στή Ρωσία). Ἐδῶ τώρα εἶναι ἐπιζήμιο, γιατί αὐτός καί Σεῖς δέν θά κρατηθεῖτε, καί στή συνδιάσκεψη μάταια θά *κηλιδώσουμε* ἕναν πολύτιμο ἄνθρωπο. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ὕστερα ἀπό 1-2 μῆνες πολύ πιό ὠφέλιμο γι' αὐτόν θά εἶναι στή Ρωσία, καί πολλά *σημαντικά* ὥς τότε θά διευκρινιστοῦν καί θά ἀποκαλυφθοῦν.

Salut. *Λένιν*

P. S. Αὐτός μόνο, δουλεύοντας στήν Ἀγγλία, θά «ξεκουραστεῖ», ἐνῶ χωρίς δουλιά θά ἐξαντληθεῖ ἄσκοπα.

NB: P. S. Ἄν ὁ Γκρίμμ δέν δημοσιεύσει τή διαμαρτυρία, πρέπει νά τό μάθετε αὐτό *ἀμέσως* καί νά τή *δημοσιεύσετε* ὁ ἴδιος, *ἀλλάζοντας τό κείμενο* [270].

P. P. S. Ποῦ εἶναι καί **πότε ἐπιτέλους** θά εἶναι οἱ ἄλλες θέσεις τοῦ Ράντεκ γιά τή συμφωνία τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ;;;

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 18 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

215

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

(1) Τό «Vorbote», εἶναι φανερό, δέν θά βγεῖ ὥς τή συνδιάσκεψη. Εἶναι ἀπαραίτητο *ἀμέσως τώρα* νά *παραγγείλετε πιό πολλά* τυπωμένα ἀντίγραφα τῶν δικῶν μας θέσεων. Καί τό γρηγορότερο.

(2) Κάνατε μήπως σ' αὐτές στά γερμανικά προσθῆκες;

(3) Τί ὑλικά νά συγκεντρώσω *ἐγώ, δέν ξέρω*. Ἐσεῖς πρέπει νά τά συγκεντρώσετε, καί γιά ὅ,τι δέν φτάνει νά μοῦ γράψετε. Διαφορετικά τίποτε δέν θά γίνει.

(4) Στεῖλτε τό δοκίμιο τῆς διαμαρτυρίας ἐνάντια στόν Μάρτοφ.

(5) Γιά τούς σκανδιναβούς δέν ξέρω τίποτε [271]. Δυό φορές γράψαμε στήν Κολλοντάι. Λίγες ἐλπίδες ὑπάρχουν ὕστερα ἀπό τά γεγονότα τῆς Στοκχόλμης.

(6) Τά ἀτομικά οἰκονομικά μου δέν εἶναι ἀκόμη ἐντελῶς ἀπελπιστικά: ἀπό ποῦ προέρχονται αὐτές «οἱ ψευδεῖς διαδόσεις»;;;

(7) Πήρατε τό δέμα;

(8) Θά στείλετε τίς γερμανικές θέσεις (τό διορθωμένο ἀντίγραφο) πού Σᾶς ἔστειλα;

(9) Δέν μπορῶ νά ἔρθω τήν Παρασκευή. Δουλιά πολλή, καθυστερῶ πάρα πολύ.

Μιά πού ὁ Ράντεκ δέν ἔχει θέσεις καί δέν ὑπάρχει ἐλπίδα νά συμπράξουμε μαζί του (τό ζήτημα τῶν προσαρτήσεων καί τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν), τότε «τό Γραφεῖο» *γιά τήν ὥρα* εἶναι ἀνώφελο. Τό Γραφεῖο αὐτό θά εἶναι ὠφέλιμο τό βράδυ τῆς δεύτερης μέρας τῆς συνδιάσκεψης, ὅταν θά καθοριστεῖ ἡ σύνθεση.

(10) Δέν μπορεῖτε μήπως ἀκριβέστερα νά μοῦ ὑποδείξετε τή διεύθυνση, ὄχι μόνο τήν ὀνομασία τοῦ χωριοῦ, πού Ἐσεῖς δόσατε; [272]

Ἡ συγκέντρωση τῶν ὑλικῶν γιά τή μάχη ἐνάντια στόν Μάρτοφ εἶναι πολύ σοβαρό ζήτημα.

Ἀσχοληθεῖτε πιό συστηματικά καί *πιό νωρίς*, γιατί ἀλλιῶς δέν προλαβαίνουμε νά βροῦμε ὅ,τι δέν μᾶς φτάνει.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

216

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.!

Ἔχω γιά Σᾶς διάφορες παρακλήσεις:

1) τά συνημμένα ντοκουμέντα, ἄν δέν Σᾶς εἶναι δύσκολο (ἄν Σᾶς εἶναι δύσκολο, ἐπιστρέψτε τα μου), νά τά ἀνταλλάξετε στήν ἀστυνομία (Ἐσεῖς βέβαια γνωρίζετε ἐκεῖ τόν γραμματέα) μέ τή δική μου Aufenthaltsbewilligung ἤ Toleranzbewilligung *. Τήν ἔστειλα στή Βέρνη, γιατί ἐδῶ ἀπαιτοῦσαν τά ντοκουμέντα («νά ρίξουν μιά ματιά»). Προφανῶς, τήν αἴτηση δέν τήν ἔγραψα σύμφωνα μέ τόν τύπο. Καί τώρα, νομίζω, καλύτερα νά ἔχω στά χέρια μου τήν Aufenthaltsbewilligung, γιατί τό φθινόπωρο μπορεῖ νά μοῦ χρειαστεῖ.

2) Στεῖλτε 30 ἀντίτυπα τοῦ «Vorbote» τεῦχ. 1 στή διεύθυνση: Fr. Platten. Secretär. Volkshaus. Zürich. (Ἄν ἡ ἀποστολή δέν εἶναι σέ Σᾶς, στεῖλτε παραγγελία τοῦ Πλάττεν σ' ἐκεῖνον, πού ὑπάρχει ἡ ἀποστολή.)

---

* — ἄδεια διαμονῆς. *Ἡ Σύντ.*

3) Στεῖλτε τούς λεπτομερεῖς λογαριασμούς τοῦ Benteli, γιά νά καταλάβω κατά πόσο ἀκρίβηνε τό χαρτί...

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί στέλνω σέ ὅλους τούς καλύτερους χαιρετισμούς, ἀρχίζοντας ἀπό τή Λιούντα, κατά ἀρχαιότητα.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 18 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

217

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ὁ Ράντεκ δέν ἔχει ἀπολύτως καμιά βάση νά παρεξηγηθεῖ, καί χρειάζεται πιό ἤρεμα καί πιό ἐμπεριστατωμένα νά τοῦ τό ἐξηγήσετε αὐτό. Πρέπει νά ὀργανώσετε ὅσο μπορεῖ τό γρηγορότερο τή σύσκεψη μ' αὐτόν (μήν περιμένοντας ἐμένα) (γιά νά τοῦ διαλύσετε τίς «παρεξηγήσεις» του) — Ἐσεῖς μπορεῖτε στό ἀκέραιο νά ἀντιπροσωπεύσετε τήν ΚΕ στή σύσκεψη αὐτή, γιατί καί γενικά Ἐσεῖς ἀντιπροσωπεύετε τήν ΚΕ στή Βέρνη. Καί γιά τό ὅτι Ἐσεῖς συσκέπτεστε μέ τόν Ράντεκ σχετικά μέ τίς θέσεις, *ἀπό καιρό* ἤδη ἀλληλογραφοῦμε.

Ἡ ὑπόθεση ἔχει ὅπως ἦταν καί πρίν ἀπό τό Τσίμμερβαλντ: ἔχουμε τίς δικές μας «ἀποφάσεις», ὅμως καθόλου δέν παραιτούμαστε ἀπό τό *συνασπισμό τῶν ἀριστερῶν*.

Θά προσπαθήσω νά ἔρθω κατευθείαν στό Kiental (προσπαθεῖστε νά μάθετε πῶς λέγεται τό ξενοδοχεῖο — ἐκεῖ εἶναι δυό-τρία ὅλα καί ὅλα).

Εἶμαι ὀργισμένος τρομερά, γιατί δέν πῆρα τή Junius!

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 18 καί 24 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

218

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Α. Μ.! Ξέρετε, βέβαια, ὅτι ὁ Χούισμανς συγκαλεῖ γιά τίς 27 τοῦ Ἰούνη τούς οὐδέτερους [273]. Πρέπει νά φροντίσουμε ὥστε νά παραβρεθεῖ ἀπομέρους τῶν σκανδιναβικῶν χωρῶν κάποιος ἀπό τούς «δικούς μας» καί νά σκεφτεῖτε καλά τή στάση του. Γράψτε, Σᾶς

παρακαλῶ, λίγα λόγια τό γρηγορότερο (γιά νά προλάβουμε νά συνεννοηθοῦμε), ἄν ὑπάρχει γι' αὐτό ἐλπίδα.

Διαβάζετε τίς γερμανικές σοσιαλδημοκρατικές ἐφημερίδες; Καλά ἀπάντησε στόν Χούισμανς, ἡ «Volksfreund (Braunschweig), ἐνῶ ἡ Chemnitzer «Volksstimme», ὄργανο τῶν δεξιῶν, δήλωσε ὅτι *συμφωνεῖ ἀπόλυτα* μέ τήν κριτική πού κάνει ὁ Χούισμανς στούς τσιμμερβαλντινούς [274].

Δέν ὑπάρχει ἐλπίδα νά ἀκυρωθεῖ ἡ καταδίκη τοῦ Χέγκλουντ; Πρωτάκουστη, πρωτοφανής βαρβαρότητα!!

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Πολλούς χαιρετισμούς στόν Νικ. Ἰβάνοβιτς· πήραμε ἀπ' αὐτόν τηλεγράφημα, ὄχι ὅμως γράμμα. Τοῦ εὔχομαι ὁλόψυχα νά ἀναπαυτεῖ καί νά γίνει καλά γρήγορα. Πῶς πᾶνε τά οἰκονομικά του;

P. S. Δέν στοιχίζει ἀκριβά, 75 κορῶνες, ἡ μπροσούρα στά ἀγγλικά; [275] Μήπως χρειάζεται νά περιμένουμε λιγάκι;

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 19 τοῦ Ἀπρίλη καί 7 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

219

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στούς ἐσέρους πρέπει νά ἀπαντήσουμε *ἀρνητικά*. «Δέν μποροῦμε νά συστήσουμε τή συνένωση». Ἔδοσαν μήπως αὐτοί τή διεύθυνση γιά τήν ἀπάντηση; (Ὁπωσδήποτε νά ἀφήσετε ἀντίγραφο.)

Στόν Ἀλεξάντρ γράφω, βέβαια, ὄχι ἔτσι ὅπως Ἐσεῖς «τροποποιήσατε» τή συμφωνία μας, ἀλλά ὅπως αὐτή ἦταν: (1) ἡ παλιά συμφωνία ἀκυρώνεται· (2) ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ κάνει τή θεώρηση, *συμφωνώντας* γιά τό κάθε βιβλίο *μέ τούς ἐκδότες*· (3) ἡ ἔκδοση στή Βέρνη *.

---

* Πρόκειται γιά τούς ὅρους συνέχισης τῆς ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ» *Ἡ Σύντ.*

Τό γράμμα πρός τούς συντρόφους γιά τή συνδιάσκεψη στίς 25-29. IV νά τό γράψετε Σεῖς[276], ἔχετε πιό πολλά ὑλικά (μέ τήν εὐκαιρία: στεῖλτε, παρακαλῶ, τήν κοινή μέ τόν Ράντεκ ἀπόφασή μας, πού τή διάβασε στήν Ὁλομέλεια: πολύ τή χρειάζομαι, ἀλλά δέν τήν ἔχω).

Καί ἀπ' αὐτό τό γράμμα θά κάνετε, ἴσως, ἕνα σχέδιο ἔκκλησης πρός τούς γάλλους (πού γι' αὐτό μιλήσαμε μέ τήν Ἰνέσσα), ἐγώ *δέν* μπόρεσα νά τήν κάνω.

Ὁ Μάγερ καί Σία πρότειναν στήν Erweiterten Kommission νά βάλει σέ ψηφοφορία τίς Leitsätze *[277];

Στή Λωζάνη καί στή Γενεύη θά πάω νά κάνω διάλεξη *ὄχι* γιά τή συνδιάσκεψη, κι' ἔτσι αὐτό δέν θά Σᾶς ἐμποδίσει[278].

Σχετικά μέ τό φύλλο τοῦ ΚΟ γιά τή συνδιάσκεψη εἶμαι σύμφωνος[279]. Στεῖλτε τόν καταμερισμό τῶν ἄρθρων. Πρέπει ὁπωσδήποτε σχετικά μέ τήν ἐξαπάτηση τῆς *Διεθνοῦς* ἀπό τόν Μάρτοφ.

Τόν Ριμπάλκα *δέν* τόν πῆρα.

Salut. *Λένιν*

NB || P. S. Ὁ Νατανσόν μοῦ ἔλεγε ὅτι αὐτοί σκέπτονται τήν «προσέγγιση» μέ *ἐκείνους* ἀπό τούς «ἀμυνίτες» πού λένε: *πρῶτα* ἡ ἐπανάσταση καί *κατόπιν* ἡ ἄμυνα. Ρωτεῖστε τον (σέ ἀπάντηση), *δέν θά θελήσει μήπως αὐτός νά μᾶς γνωρίσει τό ἀποτέλεσμα τῶν συνομιλιῶν τους;*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 2 τοῦ Μάη καί 2 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

220

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ Ἀλεξάντρ! Τελείωσε ἡ συνδιάσκεψη, δημοσιεύτηκε (τήν 1 τοῦ Μάη) ἡ διακήρυξή της[280]. Ἐλπίζω ὅτι παίρνετε τή «Berner Tagwacht» — ἤ κάποια ἄλλη ἐλβετική ἐφημερίδα; Ἄν ὄχι, γράψτε μας, θά Σᾶς στείλουμε τό γαλλικό κείμενο.

Ὁ Γκριγκόρι ἑτοιμάζει λεπτομερειακό γράμμα γιά τή συνδιάσκεψη, πού θά Σᾶς σταλεῖ.

---

* — θέσεις. *Ἡ Σύντ.*

Γενικά, ἡ διακήρυξη πού ψηφίστηκε εἶναι ἕνα βῆμα μπροστά, *γιατί* οἱ γάλλοι βουλευτές (τρεῖς, ἕνας ἀπό αὐτούς ὁ Μπριζόν μισοσωβινιστής) [281] τήν ἐνέκριναν. Ἐγκρίθηκε ἀπόφαση πού κάνει κριτική στόν πασιφισμό καί ἀπόφαση γιά τό Δ.Σ.Γ., πού κάνει ἔντονη κριτική σ' αὐτό. Γενικά, παρά τίς ἐξαιρετικά πολλές ἐλλείψεις, εἶναι *ὡστόσο* ἕνα βῆμα πρός τή διάσπαση μέ τούς σοσιαλπατριῶτες.

Αὐτή τή φορά ἡ Ἀριστερά ἦταν πιό ἰσχυρή: ἕνας σέρβος, τρεῖς ἐλβετοί, ἕνας γάλλος (ὄχι βουλευτής· *δέν* ἀντιπροσώπευε ὁμάδα, ἀντιπροσώπευε τόν ἑαυτό του) ἐνίσχυσαν τήν Ἀριστερά μας. Ἔπειτα δυό γερμανοί (ἀπό τήν ὁμάδα «Διεθνής») [282] ἦταν μαζί μας στά κυριότερα σημεῖα.

Εἴδατε τή διακήρυξη τοῦ Χούισμανς; Σ' αὐτή ὑπάρχει καθαρά ἕνας κακοήθης «ὑπαινιγμός» σέ βάρος μας! Καλά τοῦ ἀπάντησε ἡ «Volksfreund» (Braunschweig) [283].

Σχετικά μέ τούς ἰάπωνες [284] ἀποφασίσαμε νά κάνουμε ἀκόμη μιά, ἐλπίζω τήν τελευταία προσπάθεια συνεννόησης: 1) ὅλες οἱ παλιές συμφωνίες (προφορικές) καταργοῦνται· 2) νά γίνεται συμφωνία ἀνάμεσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ, πού συντάσσει τό φύλλο, καί τούς *ἐκδότες* ἀπό τεῦχος σέ τεῦχος, δηλ. γιά κάθε τεῦχος χωριστά· 3) τό 3ο τεῦχος νά ἐκδοθεῖ στή Βέρνη (εἶναι φανερό ὅτι δέν μπορεῖ νά ἐκδοθεῖ στή Στοκχόλμη).

Δοκιμάστε — μπορεῖ νά γίνει τίποτε ἤ ὄχι. Ἄν ὄχι, θά ἐκδόσουμε τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». Δέν μποροῦμε νά περιμένουμε.

Νά τό σχέδιο τοῦ 3ου τεύχους:

1) Ὑλικό ἀπό τή Ρωσία (ὥς 3 φύλλα τυπογραφικά).

2) Θέσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου γιά τήν αὐτοδιάθεση.

3) Ἄρθρο τοῦ Λένιν μέ τό ἴδιο θέμα.

4) Ἡ 2η συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ὁ Γκ. Ζηνόβιεφ ἤ ὁ Λένιν.

5) Ὁ Μπουχάριν: οἰκονομικό θέμα.

6) Ὁ Λιάλιν γιά τήν ἀκρίβεια.

7) Ὁ Ἀλεξάντρ — ἀπό τή Ρωσία.

8) Ὁ σέρβος καί ὁ ἰταλός ὑποσχέθηκαν ἄρθρα.

9) Ρωσικά θέματα. Ὁ Γκ. Ζηνόβιεφ.

10) Ὁ Ράντεκ — συνέχεια (;; ἀμφιβάλλω ἄν ἀξίζει. Κατά τή γνώμη μου — ὄχι) *.

---

* Στό χειρόγραφο ἡ παράγραφος αὐτή εἶναι σβησμένη. Ὁ Β. Ι. Λένιν εἶχε ὑπόψη τή συνέχεια τοῦ ἄρθρου τοῦ Κ. Ράντεκ «Εἰκοσιπέντε χρόνια ἀνάπτυξης τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ», πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχ. 1-2 τοῦ «Κομμουνίστ». *Ἡ Σύντ.*

10) Ἡ Κολλοντάι — ἀπό τήν Ἀμερική.
11) Ὁ λεττονός.
12) Ὁ Βάριν.
13) Τό γυναικεῖο ἐργατικό κίνημα.
14) Βιβλιογραφία.
15) Γιά τόν Τρότσκι, Μάρτοφ καί τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε...

Σκεφτεῖτε, *ἀνιχνεῦστε τό ἔδαφος*, ἐξακριβῶστε μέ περισσότερο τάκτ καί ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ὅπως σᾶς ἔγραψε ἤδη ἡ Νάντια, συμφωνῶ μαζί Σας γιά τήν ἑβραϊκή συλλογή [285]. Γιά τά ὑλικά ἡ Νάντια ἔγραψε ἐπανειλημμένα στή Βέρνη. Χαιρετισμούς στήν Ἀλ. Μιχ.!!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 6 καί 13 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

221

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ *

Beste Grüße! ** Μ' ἔπιασε μόνο μιά γριππούλα, περνάει πιά. Τί γίνεται, λοιπόν μέ τήν ὑπόσχεσή Σας; (θυμᾶστε τή συνομιλία μας γιά νά κρατᾶτε διπλότυπο γιά τήν τακτοποίηση τῶν χρηματικῶν ἀπολογισμῶν;).

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Μπορεῖτε μήπως νά μοῦ στείλετε τό φύλλο τῆς «Berner Tagwacht» μέ τό ἄρθρο τοῦ *K. R.* «Ein ausgespieltes Lied» [286]; Ἀπαντεῖστε, *ναί ἤ ὄχι*.

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** — Τούς καλύτερους χαιρετισμούς! *Ἡ Σύντ.*

222

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

16. V. 1916. Ἀγαπητέ Ἀλεξάντρ! Οἱ ὅροι στό *δικό μου* τό γράμμα * δέν προβλήθηκαν γιά διπλωματία ἤ γιά ἐμπόριο, ἀλλά σάν τελευταία προσπάθεια. Ἐπειδή οἱ ὅροι αὐτοί δέν ἔγιναν δεκτοί ὁλοκληρωτικά, θεωρῶ ὅτι ἡ συμφωνία δέν ἔγινε. Αὐτό πιά εἶναι ὁριστικό. Δέν ὑπάρχει λόγος πιά νά μιλᾶμε καί νά γράφουμε γι' αὐτό. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἐπιβεβαιώνουν τίς χειρότερες ὑποθέσεις μου: τήν ἐπιθυμία νά κρύβονται πίσω ἀπό τόν Ράντεκ, χωρίς νά δουλεύουν αὐτόβουλα καί ρίχνοντας τήν εὐθύνη σέ μένα!!

Τελεία καί παύλα!

Ὅσοαναφορᾶ τό ταξίδι Σας, γράψτε πιό διεξοδικά. Μά δέν ὑπάρχει *πουθενά* δουλιά στήν Σκανδιναβία; Ἀπίθανο.

Πιό διεξοδικά Σᾶς γράφω μέσα σ' αὐτές τίς μέρες. Ἡ Νάντια ἔγραψε πολλές φορές στήν Ἐπιτροπή διεκπεραίωσης [287], καί τῆς ἀπάντησαν ὅτι *ὅλα* στάλθηκαν σέ Σᾶς.

Ξαναγράφουμε.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

223

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ὁπωσδήποτε εἶναι ἀπαραίτητο *ἀκόμη* μιά φορά νά στείλετε τό *ἴδιο* τό κείμενο στόν Κάμενεφ καί νά *περιμένετε* τήν ἀπάντησή του, *ἐπίσης γραπτή*, καί ὄχι μόνο τηλεγραφική [288]. Ἡ ὑπόθεση εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρή καί ἡ παραμικρότερη ἀπροσεξία εἶναι ἐπιζήμια. Καλύτερα *ἀργότερα*, ὅμως πιό σίγουρα.

Δέν πρέπει νά βγεῖ τό φύλλο γιά τό *Kiental*, χωρίς νά δημοσιευτεῖ ἡ *δική μας* Stellungnahme ἀπό τό *Δελτίο* [289].

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 17 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 222. *Ἡ Σύντ.*

224

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.! Ὅπως εἴχαμε συμφωνήσει, σκέπτομαι νά πάω στή Γενεύη καί τή Λωζάνη νά κάνω διάλεξη «Τά δυό ρεύματα στό διεθνές ἐργατικό κίνημα» (Ἐσεῖς λέγατε ὅτι ὁ τίτλος αὐτός εἶναι καλύτερος ἀπό τόν τίτλο «Οἱ δυό Διεθνεῖς», ὅπως εἶχα τιτλοφορήσει ἐδῶ τή διάλεξη) [290].

Ἄν οἱ συνθῆκες δέν ἀλλάξουν καί βγαίνουν τά ἔξοδα τοῦ ταξιδιοῦ, ὁρίσετε, Σᾶς παρακαλῶ, τήν ἡμέρα ὕστερα ἀπό δυό ἑβδομάδες περίπου (τήν *ἑπόμενη μέρα νά γίνει στή Λωζάνη).*

Θά περιμένω ἀπάντηση.

Θέλω νά δουλέψω καμιά μέρα στή βιβλιοθήκη τῆς Γενεύης (στή δημόσια βιβλιοθήκη). Μπορεῖτε νά μάθετε, ἄν κλείνει τυχαῖα ἄλλες μέρες, ἐκτός ἀπό τίς γιορτές;

Salutations! *

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

225

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ὁσοναφορᾶ τούς ἰάπωνες Ἐσεῖς 1000 φορές δέν ἔχετε δίκιο. Ἄς ἐκδίδουν ξεχωριστά *ἐξονόματός* τους. Δέν μπορεῖ νά ἐπιριφθεῖ ἡ εὐθύνη *σέ μᾶς* γιά τή βλακεία αὐτή: ἄς εἶναι ὑπόλογοι οἱ ἴδιοι. Ἐγώ εἶμαι *ὑπέρ* τῆς συζήτησης, ὅμως ὄχι ὑπέρ τοῦ συμφώνου μέ τή *Συντακτική ἐπιτροπή* τῶν «ἰμπεριαλιστικῶν οἰκονομολόγων» καί δέν πάω σ' ἕνα τέτιο περιοδικό *μέ κανέναν τρόπο,* ὅπως ἤδη ἔγραψα πολλές φορές.

Πρέπει νά τελειώνουμε μ' αὐτό. Δέν ὑπάρχει λόγος νά παραταθεῖ. Πρέπει νά κάνουμε ἀγγελία γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Ὅσο γιά τήν Ἐπιτροπή διεκπεραίωσης οὔτε κάν σκέψη νά γίνεται γιά νά μεταφερθεῖ ἐδῶ, ὅπου ἄνθρωποι δέν ὑπάρχουν, ἐνῶ στή Βέρνη — ἡ Ζίνα + ἡ Ἰνέσσα (πῶς *μπορούσατε* Σεῖς νά ἐπιτρέψετε νά φύγει αὐτή;; Ἀπορῶ!!) + ὁ Σκλόβσκι + ὁ Ἰλίν + ὁ Καρπίν-

* — Χαιρετισμούς! *Ἡ Σύντ.*

σκι + ὁ Κασπάροφ. Πρέπει νά τούς ὀργανώσετε καί νά μήν ἐπιτρέψετε σέ κανέναν νά φύγει.

Τήν «Avanti!» πολύ θά ἤθελα νά τήν παίρνω, γιατί ἐδῶ τή βλέπω μόνο στή βιβλιοθήκη. Δέν εἶδα τό φύλλο γιά τό ὁποῖο γράφετε.

Δέν πρέπει νά ὑποσχεθοῦμε στόν Ἀ—ντρ 100-150 frs [291]. Δέν κάνει νά παίζουμε μέ τίς ὑποσχέσεις, ἐνῶ δέν θά ὑπάρχουν χρήματα («νά στηριχτοῦμε στίς ὁμάδες» εἶναι μόνο λόγια). Ἀπό τό ἑξάμηνο ταξίδι θά προκύψει μόνο ὄφελος, γιατί ἔτσι ἤ ἀλλιῶς αὐτός νωρίτερα δέν θά πάει στό σπίτι, ἐνῶ ἡ Νορβηγία εἶναι μόνο τόπος κουτσομπολιῶν.

Stellungnahme εἶναι ἀπαραίτητο νά μπεῖ, γιατί ἡ διακήρυξη καί τά ἄλλα εἶναι *ὅλα ἄσχημα*. Πρέπει νά δείξουμε πώς ἐμεῖς νωρίτερα καί *μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια* τά εἴπαμε *ὁλοκληρωμένα*. Αὐτό εἶναι πιό σπουδαῖο ἀπό τό ἄρθρο. Πόσο χῶρο πιάνουν τά ντοκουμέντα (ἡ διακήρυξη + οἱ θέσεις + ἡ ἀπόφαση γιά τό ΔΣΓ) [292]; Γράψτε μέ περισσότερη ἀκρίβεια.

Τά ὑλικά θά τά στείλω μέσα στίς μέρες αὐτές.

Κι' ἔτσι, τόν Σουχάνοφ τόν στείλατε; Ἐπιτέλους ἀπαντήσατε... ὕστερα ἀπό 20 φορές παράκληση! Τόσο παραξενεύτηκα γιά τήν ἐπιμέλειά Σας, πού γράφω γι' αὐτήν εἰδικά στόν Μίνιν: ζήτω! [293]

Salut. *Λένιν*

Πῆρε τό «Demain» γιά τή συνδιάσκεψη [294]. Τό ἔχετε;

P. S. Ὁ Μίνιν προτείνει νά ἐκδόσουμε μιά συλλογή τῶν ἀποφάσεων τῶν διεθνῶν συνεδρίων [295]. Ὑπάρχουν ἤδη 300 ἀντίτυπα (σέ 70 σελίδες) *ὥς τό 1904*. Νά προστεθοῦν (νά συγκολληθοῦν) γιά τά 1904-1912 καί ὁ πρόλογος. Νά πουληθοῦν 50 σαντίμ τό καθένα. Τά ἔξοδα θά βγοῦν στά σίγουρα.

Εἶμαι ὑπέρ. Ἀπαντεῖστε.

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

226

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ Α.! Πῆρα τό ἐκνευρισμένο γράμμα Σας [296] καί σπεύδω νά ἀπαντήσω ἀμέσως. Προφανῶς, ἐκνευριστήκατε. Μάταια. Ὅλα Σᾶς στάλθηκαν. Ἄν δέν τά πήρατε, σημαίνει ὅτι ἡ μιά ἤ ἡ ἄλλη

λογοκρισία δέν τά άφησε. Ἡ Ζίνα βεβαιώνει ὅτι ὅλα τά ἔστειλε· ἑπομένως, τά ἔστειλε.

Ἄν ἡ λογοκρισία δέν τά ἀφήνει, πρέπει νά ἔχετε ὑπομονή, ὑπομονή καί ἐπιμονή. Περιμένετε ἀκόμη γράμμα ἀπό τήν Ν. Κ.

Τά ὑλικά τά διάβασα [297]. Πολλά εἶναι ἐξαιρετικά. Ἰδιαίτερα τό ἄρθρο γιά τίς Ἐπιτροπές πολεμικῆς βιομηχανίας. Γενικά ὁ συλλέκτης τῶν ὑλικῶν αὐτῶν ἔκανε πολύ μεγάλη δουλιά. Διαβιβάστε του τούς πιό πολλούς καί ἐγκάρδιους χαιρετισμούς μου.

Γιά τό ὅτι εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητο νά διακοποῦν *ὅλες* οἱ συνομιλίες μέ τούς ἰάπωνες καί Σία Σᾶς ἔγραψα ἤδη καί ἐπιμένω σ' αὐτό. *Ἕνας χρόνος* (!!) *πέρασε* μέ τίς «διαφωνίες», καί οἱ ἄνθρωποι δέν σκέπτονταν, δέν δούλευαν, μόνο κρύβονταν πίσω ἀπό ἄλλους καί μάλιστα κουτσομπόλευαν. Ἄν αὐτοί ὥς τώρα δέν κατάλαβαν ὅτι αὐτό δέν εἶναι ἔντιμο (νά ἐπιρίπτουν σέ *μᾶς* τήν εὐθύνη, ἀφοῦ *ἐγώ* εὐθύνομαι, ἄν *ἐγώ* συνασπίζομαι μέ Συντακτική ἐπιτροπή πού ἔχει πολύ μπερδεμένες ἀπόψεις), τότε δέν παρέχουν καμιά ἐλπίδα. Ἄν ὅμως θέλουν «νά δημοσιεύουν τά ἔργα τους» καί *οἱ ἴδιοι* νά ἔχουν τήν εὐθύνη, ἄς δημοσιεύσουν τήν μπροσούρα μόνοι τους, χρήματα ὑπάρχουν· δέν ὑπάρχει λόγος νά κρύβονται πίσω ἀπό ἄλλους. Ἄς δόσουν ἕνα ἄρθρο στό ΚΟ οἱ *ἴδιοι*, θά τό δημοσιεύσουμε!!

Χρειάζεται σοβαρά νά σκεφτοῦμε γιά τόν Μπελένιν [298], πολύ Σᾶς παρακαλῶ, σκεφτεῖτε. Οἱ ἰάπωνες εἶναι ἔκδηλο ὅτι δέν εἶναι ἱκανοί νά δουλεύουν στή μεταφορά. Ὑπάρχει μήπως ἀκόμη κάποιος στήν πόλη αὐτή [299] πού πρόσφατα ἦταν ὁ Μπελένιν; Δέν μπορεῖ μήπως αὐτός νά ἀναθέσει τή δουλιά σέ κάποιον ἀπό τούς ξένους (αὐτοί εἶναι καλύτεροι ἀπό τούς ρώσους· ἄν καί πιό ἀργά, ὅμως πιό σίγουρα); Ἄν ὁ Μπελένιν θά φύγει, τότε ὄχι πάνω ἀπό ½ χρόνο. Ὅμως καλύτερα θά ἦταν νά βρεῖ δουλιά στήν Κοπεγχάγη: μπορεῖ στά σίγουρα. Πόσα χρειάζεται ὁ Μπελένιν τό μήνα γιά ἔξοδα συντήρησης; *Ἀπαντεῖστε.* Ἀποσπαστεῖτε ἀπό κάθε ἀτομικό καί σκεφτεῖτε ἀπό τή σκοπιά τῆς ὑπόθεσης, πῶς νά τακτοποιηθεῖ καλύτερα ὁ Μπελένιν γιά ½ χρόνο. Θά πῶ εἰλικρινά: αὐτός ἀνάμεσα στούς ἰάπωνες ἐκνευρίζεται μάταια, κούφιοι καί κακοί ἄνθρωποι, πραγματικά! Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι καί παρακαλῶ ἔστω καί μέ δυό λόγια νά ἀπαντήσετε ἀμέσως.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

227

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Τό «Demain» θά τό στείλω.

Γιά τήν Stellungnahme * ἐπιμένω.

Ὀσοναφορᾶ τή συλλογή (τῶν διεθνῶν συνεδρίων) δέν συμφωνῶ, γιατί ἡ ἀπόφαση λογουχάρη τῆς *Βασιλείας δέν ὑπάρχει*. Ὅτι ὅμως θά βγοῦν τά ἔξοδα, εἶναι ἀναμφίβολο. Θά προκύψει ὠφέλεια καί γιά τούς αἰχμαλώτους καί γιά τά κομματικά στελέχη.

(Ζίνα + Ἰν. ** κ.τ.λ.) Ἄν ἡ Ἰνέσσα δέν ἔφυγε ἀπό τήν Ἐπιτροπή διεκπεραίωσης, τότε εἶναι ἀστεῖο καί νά γίνεται λόγος ὅτι ἡ Βέρνη δέν θά τακτοποιήσει τή διεκπεραίωση, ἁπλῶς ἀστεῖο. Ὁ Ἀλεξάντρ μαίνεται, γιατί δέν παίρνει τίποτε. *Πρέπει νά τοῦ στείλετε κι' ἀκόμη μιά φορά συστημένα* καί νά τά στέλνετε συστημένα.

Ὅσο γιά τούς ἰάπωνες δέν ἔχετε καθόλου δίκιο. Δέν θέλετε νά καταλάβετε ὅτι αὐτοί ἀποφεύγουν τή συζήτηση, ἐπιρίπτοντας τήν εὐθύνη σέ *μένα* καί πρόστυχα κρυβόμενοι πίσω ἀπό τόν Ράντεκ. Θέλουν συζήτηση, ἄς δημοσιεύσουν μιά μπροσούρα (ἄς ἔχουν *οἱ ἴδιοι* τήν εὐθύνη!!) ἤ ἄς δόσουν ἕνα ἄρθρο στό ΚΟ, *θά τό δημοσιεύσουμε!* Ἕνα ὁλόκληρο χρόνο οἱ πρόστυχοι κλωθογυρίζουν, καί Σεῖς ταλαντεύεστε καί ἱκανοποιεῖτε τίς ἰδιοτροπίες τους. Μάταια. Ἐγώ *δέν* θά πάω στή Συντακτική ἐπιτροπή τους καί στή συλλογή τους καί ἐπαναλαμβάνω τήν πρότασή μου: νά μπεῖ τέρμα μιά γιά πάντα στήν προστυχιά αὐτή.

Ὅσο γιά τήν «παροχή ἐγγύησης στόν Α. γιά ½ χρόνο», θά ἐξακριβώσω πόσα χρήματα τοῦ χρειάζονται ***. Δέν μπορεῖ ἐδῶ νά δοθεῖ λύση κατά προσέγγιση. Γιά «ταξίδια» καί ἡ ζωή ½ χρόνου *δέν* φτάνει· εἶναι φανερό ἀπό *ἕνα* μόνο ταξίδι. Ἡ μεταφορά ἔγινε καί θά συνεχιστεῖ χωρίς αὐτόν μέσω τῶν πρακτόρων του. Καί μιά πού αὐτός δέν πηγαίνει στό σπίτι, εἶναι πιό ἐπωφελές νά πάει γιά ½ χρόνο στήν Ἀμερική, παρά νά κάθεται χωρίς δουλιά ἀνάμεσα σέ ἀργόσχολους παλιανθρώπους καί νά ἐκνευρίζεται.

Οἱ κουτσομπόληδες καί Σία ἀκόμη καί γερό ἄνθρωπο τσακίζουν, καί τά σχέδιά Σας δέν ἐξυπηρετοῦν τήν ὑπόθεση, ἀλλά τή ζημιώνουν.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 226. *Ἡ Σύντ.*

** Ἰνέσσα. *Ἡ Σύντ*

*** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 226. *Ἡ Σύντ.*

228

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

21. V. 1916.

Ἀγαπητέ Γκριγκόρι!

Δέν ἐπιθυμῶ νά μετατρέψω τήν ἀλληλογραφία σέ πικάρισμα. Τό ζήτημα εἶναι σοβαρό καί, παρόλο πού ἔχω μιλήσει πολλές φορές γι' αὐτό, θά μιλήσω ξανά, γιατί ὑπάρχει ἀνάγκη.

Ὕστερα ἀπό δουλιά ἕξι μηνῶν καί πλέον μέ τούς «ἐκδότες» (μέ τούς Κίεβσκι) καί μιά ὁλόπλευρη μελέτη τῆς πείρας αὐτῆς, μελέτη πού κράτησε μερικούς μῆνες, ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ τό χειμώνα τοῦ 1915 τούς ἔγραψε ἕνα γράμμα, πού τό ὑπογράψατε καί Σεῖς. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ δήλωσε στό γράμμα αὐτό ὅτι ἀρνεῖται νά συμμετάσχει στό «Κομμουνίστ», γιατί ὑπῆρχαν πολλοί λόγοι πού τούς ἀνάλυσε ἐξαιρετικά λεπτομερειακά· οἱ λόγοι αὐτοί ἔπιασαν ἕνα πολύ μεγάλο μέρος τῆς ἐπιστολῆς μας καί κατάληγαν στό συμπέρασμα ὅτι ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά ἀναλάβουμε κομματική εὐθύνη γιά τέτιους συνεργάτες, ὅτι ἡ στάση τους ἀπέναντι στήν ὑπόθεση δέν εἶναι κομματική, ὅτι τήν προσωρινή προσπάθεια νά συνεννοηθοῦμε εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τή θεωρήσουμε ἀποτυχημένη.

Ἀποφασίσαμε νά ἐκδόσουμε τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Στή συνέχεια παρουσιάστηκαν σέ Σᾶς ταλαντεύσεις, πού ὁδήγησαν στήν τελευταία μας συζήτηση στό Κίνταλ. Ἐγώ ὑποχώρησα ἀπέναντί Σας, συμφώνησα νά κάνουμε μιά προσπάθεια γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν σχέσεων πάνω στούς παρακάτω ὅρους: (1) νά γίνεται συμφωνητικό τῆς *Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς* τοῦ ΚΟ μέ τούς ἐκδότες γιά κάθε τεῦχος χωριστά· (2) νά παραιτηθοῦν ἀπό τήν ὁμαδική στάση τους πού ἔχει χαρακτήρα «ἰμπεριαλιστικά-οἰκονομικό», καθώς καί ἀπό τό «παιχνίδι» τους πάνω στίς διαφωνίες μέ τόν Ράντεκ κτλ.

Οἱ ὅροι αὐτοί δέν γράφτηκαν, καί Σεῖς τώρα τούς ἀμφισβητεῖτε, ὅμως ἡ διαφωνία αὐτή ἔχασε τή σημασία της ἀπό τότε πού Ἐσεῖς ὁ *ἴδιος* διατυπώσατε γραπτά τούς ὅρους *Σας* στό σχέδιο γράμματος πρός τόν Α. καί οἱ ἐκδότες *δέν* δέχτηκαν *οὔτε αὐτούς* τούς ὅρους! (καί Σεῖς μέ διαβεβαιώνετε ὅτι τό ζήτημα εἶναι ἤδη λυμένο, ὅτι αὐτοί δέν πρόκειται νά ἐπιμένουν γιά ἰσοτιμία!).

Ἑπομένως, γεγονός εἶναι ὅτι ἄν ἀκόμη καί μετά τή συνάντησή μας στό Κίνταλ δεχτῶ τήν «ἑρμηνεία» Σας, δηλ. ὅτι ἔβαλα περισσότερους ὅρους ἀπό Σᾶς, τότε καί τούς *δικούς* Σας πιό μετριοπαθεῖς ὅρους τούς ἀπόριψαν οἱ ἐκδότες.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι τό δικό Σας ἄμεσο ἐπιτακτικό καθῆκον ὕστερα ἀπ' αὐτό θά ἦταν νά ἐπιτεθεῖτε ἐνάντια στούς ἐκδότες μέ ὅλες τίς δυνάμεις, νά ξεκόψετε ἀπ' αὐτούς όριστικά καί νά καταβάλετε κάθε προσπάθεια γιά νά ἀποδείξετε στόν 'Αλεξάντρ ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά ἔχει κανείς σχέσεις μέ τούς κυρίους αὐτούς σάν συντάκτες ἑνός καθοδηγητικοῦ περιοδικοῦ. 'Αντί νά κάνετε αὐτό, 'Εσεῖς προτείνετε νά παραδοθοῦμε σ' αὐτούς, νά παραιτηθοῦμε ἀπό κάθε ὅρο, νά πάρουμε πίσω τό γράμμα, τό ὁποῖο ἀπομέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ ὑπογράψατε Σεῖς ὁ ἴδιος! Καί ὅλα αὐτά μέ τό πρόσχημα ὅτι «αὐτούς δέν ἀξίζει νά τούς παίρνουμε στά σοβαρά»: στήν οὐσία 'Εσεῖς προτείνετε νά *μήν* παίρνουν στά σοβαρά τή *δική Σας* πολιτική, μετατρέπετε τό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ὁ διάβολος ξέρει σέ τί, ἀπαρνιέστε τόν ἑαυτό Σας καί δίνετε τό *δικαίωμα* στούς ἐκδότες νά βγάλουν τό συμπέρασμα ὅτι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ ἐνήργησε αὐθαίρετα!

Αὐτό πιά δέν εἶναι ἁπλῶς ταλαντεύσεις, αὐτό εἶναι ταλαντεύσεις στόν κύβο, πού μετατρέπονται σέ κάτι πολύ χειρότερο.

Σέ μένα δέν ἀπομένει παρά νά ἐπαναλάβω γιά τελευταία φορά γιά ποιό λόγο δέν συνεργάζομαι στό «Κομμουνίστ», γιατί τό θεωρῶ ἀντικομματικό καί ἐπιζήμιο καί γιατί ἐπιμένω νά ὑποστηρίζω τή θέση τοῦ γράμματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ γιά διακοπή τῶν σχέσεων μέ τούς ἐκδότες.

Μέ τούς ἐκδότες κλείσαμε προσωρινή «ὁμοσπονδία» καί ἔτσι τήν ἀποκαλέσαμε «ὁμοσπονδία» καί συμφωνήσαμε πολύ συγκεκριμένα ὅτι ὁ χαρακτήρας της θά εἶναι προσωρινός, «ἕνα εἶδος πειράματος». Ὅταν κλείσαμε τήν προσωρινή αὐτή συμμαχία, οἱ ἐκδότες ἐκφράζονταν *ἐνάντια* στούς δισταγμούς τοῦ Μπουχάριν (στή συνδιάσκεψη τῆς Βέρνης τό Μάρτη τοῦ 1915) [300] καί *δέν ὑπῆρχε* κανένα στοιχεῖο πού νά δείχνει ὅτι τήν ὁμάδα αὐτή τῶν τριῶν (ἐκδότες + Μπουχάριν) τή συνένωσαν ἰδιαίτερες ἀπόψεις.

Ἔπειτα ἀπό τό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μιά τέτια συσπείρωση ἔγινε καί ὅταν ἐγώ, ὕστερα ἀπό πολύχρονη προκαταρκτική ἀλληλογραφία, ἀποκάλεσα τήν κατεύθυνσή τους «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό», 'Εσεῖς μοῦ γράψατε ὅτι συμφωνεῖτε. Αὐτό ἔγινε τό Μάρτη τοῦ 1916. Ἔτσι γιά μιά φορά ἀκόμη ἐπιβεβαιώθηκε πολύ συγκεκριμένα τό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ πού εἶχε γραφτεῖ τό χειμώνα.

Ἡ κομματική — καί ἡ διεθνής — κατάσταση σήμερα εἶναι τέτια πού ἡ ΚΕ πρέπει νά συνεχίσει νά βαδίζει μπροστά αὐτοτελῶς, χωρίς *νά δεσμεύεται* οὔτε μέ ρωσικές, οὔτε μέ διεθνεῖς ὑποθέσεις. Οἱ «ἐκδότες» εἶναι τελείως ἀκατάλληλοι καί σάν φιλόλογοι καί σάν πολιτικοί (πρά-

γμα πού ἀναγκάστηκε νά παραδεχτεῖ καί ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ στό γράμμα τοῦ χειμώνα). Θέλουν νά μᾶς *δεσμεύσουν* μέ μιά συμφωνία περί *ἰσοτιμίας*, δηλ. θά πρέπει νά συμφωνήσουμε νά ἀναγνωρίσουμε ἰσοτιμία σέ μιά κυρία πού δέν ἔχει γράψει οὔτε μιά γραμμή καί δέν καταλαβαίνει ἀπολύτως τίποτε καί σέ ἕνα «νεαρό» πού βρίσκεται ὁλοκληρωτικά κάτω ἀπό τήν ἐπιροή της. Καί αὐτοί χρησιμοποιοῦν τήν ἰσοτιμία αὐτή γιά νά *παίζουν* πάνω στίς διαφωνίες μας μέ τόν Ράντεκ, τόν Μπουχάριν καί ἄλλους!

Νά συμφωνήσουμε μέ τέτιους ὅρους γιά ἰσοτιμία εἶναι παραλογισμός, αὐτό σημαίνει ὅτι θά χαλάσουμε ὅλη τή δουλιά.

Δέν εἶναι σωστό ὅτι αὐτοί θέλουν «μόνο συζήτηση». Γιά συζήτηση ἔχουν ὅλες τίς δυνατότητες. Ἔχουν λεφτά. Πέρασε ἕνας χρόνος σχεδόν. Γιατί δέν γράφουν καί δέν ἐκδίδουν μπροσοῦρες γιά συζήτηση; Γιατί δέν θέλουν νά ἔχουν *μόνοι* τους τήν εὐθύνη! Αὐτό εἶναι ξεκάθαρο. Καί σ' αὐτό βρίσκεται ἡ κοροϊδία ἀπέναντι στήν κομματικότητα, γιατί ἐκεῖνος πού δηλώνει ὅτι ὑπάρχουν διαφωνίες, πρέπει νά σκεφτεῖ τήν ὑπόθεση καλά, νά ἐμφανιστεῖ ἀνοιχτά, νά ἔχει τήν εὐθύνη καί νά μήν «παίζει» καί νά μήν ἔχει ἀξιώσεις γιά «ἰσοτιμία», ὅταν τό Κόμμα δέν ξέρει μάλιστα τίς θέσεις τους (καί ὅταν *αὐτοί* δέν ἔχουν θέσεις).

Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ Μπουχάριν σέ κάθε βῆμα σκοντάφτει στίς ἀπόψεις ἐκεῖνες πού ἔχει ἐκθέσει γραπτά τό Μάρτη τοῦ 1915 (στήν συνδιάσκεψη), ἀπόψεις πού *καί* Σεῖς τίς ἀπορίψατε. Τό γεγονός αὐτό Σεῖς τό παραδεχτήκατε καί συμφωνήσατε τό Μάρτη τοῦ 1916 (ἔπειτα ἀπό ἕνα χρόνο) μέ τήν ἐκτίμησή μου γιά «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό».

Δίνοντας «ἰσοτιμία», Ἐσεῖς δίνετε ἀπέναντι στό Κόμμα ἰσοτιμία στούς δισταγμούς τοῦ Μπουχάριν! Μᾶς δένετε τά χέρια καί ἐνθαρύνετε τούς δισταγμούς αὐτούς. Αὐτό εἶναι ἀπερίσκεπτη πολιτική.

Ἐσεῖς ξέρετε ὅτι ὁ Ράντεκ, 1ο, τόσο «θίχτηκε» (γιατί ἐμεῖς ἐπιμέναμε νά μποῦν οἱ θέσεις μας στό περιοδικό τοῦ Πάννεκουκ [301]), πού σταμάτησε, ὅπως μοῦ γράφατε τό Μάρτη τοῦ 1916, νά κάνει μαζί Σας «ὁποιαδήποτε συλλογική δουλιά»! Καί οἱ διαφωνίες μαζί του δέν ἐξαφανίστηκαν. Ἀντίθετα, Ἐσεῖς ὁ ἴδιος συμφωνήσατε μαζί μου ὅτι ἡ ἐκτίμηση τοῦ Ράντεκ γιά τήν ἰρλανδική ἐξέγερση ἀποτελεῖ προστυχιά. Καί Σεῖς προτείνετε νά δόσουμε «ἰσοτιμία» στούς ἐκδότες πού κρύβονται πίσω ἀπό τόν Ράντεκ, παίζοντας (γιά 2000 frs! *) πάνω στίς διαφωνίες μας μαζί του!! Αὐτό εἶναι ἀπερίσκεπτη πολιτική.

---

* francs! — φράγκα! *Ἡ Σύντ.*

2ο, ὁ Ράντεκ εἶναι ἕνα πράγμα καί ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας του («Γκαζέτα Ρομποτνίτσα») ἄλλο. Ἐσεῖς ὁ ἴδιος παραδεχτήκατε ὅτι καί ἡ ἐφημερίδα αὐτή ἔπαιζε (μέ τήν ὁμάδα Τσχεΐτζε, τόν Τρότσκι κ.ἄ.). Θυμηθεῖτε ὅτι ἡ ἐφημερίδα αὐτή βγῆκε τό Φλεβάρη τοῦ 1916 καί ὅτι μέ τή δική Σας συμμετοχή εἶχε συνταχθεῖ τό γράμμα τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ * *ἐνάντια* σ' αὐτή. Καί θά ἦταν σοβαρή πολιτική, ἄν ἐμεῖς σήμερα δίναμε μέσα στό καθοδηγητικό περιοδικό μας «ἰσοτιμία» σέ ἀνθρώπους πού θέλουν νά κάνουν σήμερα καριέρα, «ἐκμεταλλευόμενοι» τήν πάλη μας ἐνάντια στούς πολωνούς πού μᾶς πρόδοσαν ἀπέναντι στόν Βαντερβέλντε καί τόν Κάουτσκι στίς 3/16. VII. 1914;;

3ο, Σεῖς ξέρετε ὅτι στό Κίνταλ ὁ Ράντεκ θέλησε νά μᾶς ἐπιβάλει ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀριστερῶν, στή σύσκεψη τῶν ἀριστερῶν, χρησιμοποιώντας τόν Φρόιλιχ, τή Ρόμπμανσα κ.ἄ., καί χρειάστηκε *τελεσίγραφο* γιά νά τόν ἀναγκάσουμε νά ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ ΚΕ μας εἶναι *α ὐ τ ο τ ε λ ή ς*. Καί ποιό «παιχνίδι» θά παίξουν *ἀκόμη* πάνω σ' αὐτό, ὅταν θά μπεῖ τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στήν Junius (τό ζήτημα αὐτό μπῆκε ἤδη) ἤ τό ζήτημα τοῦ «μηχανικοῦ ἀποχωρισμοῦ» ἀπό τούς καουτσκιστές κτλ.! *Ἐ γ γ υ ᾶ σ τ ε* Σεῖς ὅτι δέν θά παίξουν κανένα παιχνίδι;; Ἄν ναί, αὐτό θά ἰσοδυναμοῦσε μέ ἄρνηση ὁλόκληρης τῆς πολιτικῆς μας ἀπομέρους Σας. Ἄν ὄχι, τότε ἔπειτα ἀπ' αὐτό εἶναι παράλογο νά δένετε τά χέρια Σας στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ καθοδηγητικοῦ περιοδικοῦ μας.

Ἐγώ σέ καμιά περίπτωση δέν θά συμφωνήσω μέ τήν παράλογη αὐτή πολιτική. Αὐτή εἶναι ἡ ὁριστική μου ἀπόφαση. Συνεχίζω νά πιστεύω ὅτι μόνο ἡ ἔκδοση τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» ξεμπερδεύει τήν ὑπόθεση (πού Ἐσεῖς θέλετε νά τήν μπερδέψετε ὁριστικά). Ἡ «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» συγκεντρώνει γύρω μας μιά σειρά πολύ χρήσιμα στελέχη (τόν Βάριν, τόν Σαφάροφ, τούς λεττονούς κ.ἄ.) ἀποσπάει τόν Μπουχάριν ἀπό τούς ἐκδότες πρός τό μέρος μας, μᾶς δίνει τή δυνατότητα νά *κ α θ ο δ η γ ο ῦ μ ε* τό Κόμμα (καί τή διεθνή Ἀριστερά) καί ὄχι νά ἀκολουθοῦμε στήν οὐρά... τῆς κυρίας ἐκδότριας.

Γράψτε μου ἀκριβῶς γιά τήν ἀπόφασή σας. Τυπικά τό ζήτημα τώρα ἔχει ἔτσι: ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ διέκοψε τήν ἐπαφή μέ τό «Κομμουνίστ», καί ἡ τελευταία προσπάθειά της (ἀκόμη καί οἱ δικοί σας *μετριοπαθέστεροι* ὅροι) ἀπότυχε. Αὐτό σημαίνει ὅτι πρέπει

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 280-283. *Ἡ Σύντ.*

νά δημοσιεύσουμε ὅτι σταματάει τό «Κομμουνίστ» καί ἐκδίδεται ἡ «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί Σᾶς στέλνω salut! *

Β. Ού.

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

229

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Γιά τόν 'Αλεξάντρ

23. V. 1916.

'Αγαπητέ φίλε! Τώρα μόλις πῆρα ἀπό τόν Γκριγκόρι τό γράμμα πού εἴχατε στείλει σ' αὐτόν στίς 19. V.

Γράφετε ὅτι «βαρεθήκατε» τρομερά τήν ἀλληλογραφία καί τίς διαπραγματεύσεις μέ τό «Κομμουνίστ». Σᾶς καταλαβαίνω πέρα γιά πέρα, ὅμως πρέπει νά ἔχετε ὑπομονή. Πραγματικά, μιά καί ἀναλάβατε νά κάνετε διαπραγματεύσεις, δέν ἐπιτρέπεται νά ἐκνευρίζεστε καί νά ἀπελπίζεστε! Αὐτό, μά τήν ἀλήθεια, δέν εἶναι προλεταριακό!

Βάζετε δυό ζητήματα: (1) νά προσληφθοῦν στή Συντακτική ἐπιτροπή ἀκόμη δυό (ὀπαδοί τοῦ ΚΟ)· (2) νά μπεῖ στό «Κομμουνίστ» «Στήλη γιά συζητήσεις».

Σχετικά μέ τό πρῶτο σημεῖο γράφετε: «'Από τίς συζητήσεις μ' αὐτούς κατάλαβα ὅτι δέν ἔχουν καμιά ἀντίρηση σχετικά μ' αὐτό, ὅμως μέ κάποιον πόνο φυσικά στήν καρδιά».

Ἄρχισα νά σκέπτομαι γιά τό σχέδιό Σας. Νά πάρουμε μή δημοσιογράφους (ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπό ὅλα τά θλιβερά πειράματα), τό θεωρῶ μιά ἐνέργεια ἐντελῶς ἄσχημη καί ἀδικαιολόγητη μπροστά στό Κόμμα. Ἕναν δημοσιογράφο θά κατορθώσουμε, ἴσως νά βροῦμε (ἔχω ὑπόψη μου ἕναν· ὅμως πρέπει νά μάθω περισσότερα καί νά σκεφτῶ ξανά καί ξανά γιά νά πῶ ναί ἤ ὄχι). Σχετικά μέ τό δεύτερο εἶναι πιό δύσκολο.

Δέν μπορεῖτε γιά λόγους πρακτικῆς ἐφαρμογῆς νά τροποποιήσετε τό σχέδιό Σας ἔτσι: εἴτε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ κάνει

* — χαιρετισμούς! *Ἡ Σύντ.*

πρόσληψη (τότε θά γίνουν 7) δυό *κομματικών δημοσιογράφων*, ἄν βρεῖ τέτιους· ἤ, ἄν βρεῖ μόνο ἕναν, τότε οἱ ἐκδότες (ὁ καί ἡ Κίεβσκι) νά ὁρίσουν ἀντιπρόσωπο στή Συντακτική ἐπιτροπή ἕναν ἀπό τό περιβάλλον τους; (τότε θά γίνουν 5: ὁ Μπουχάριν + ὁ ἐκδότης + 3 ἐδῶ).

('Εμένα προσωπικά τό τελευταῖο θά μοῦ ἄρεσε ἰδιαίτερα, γιατί (α) θά ἔβαζε τέρμα στήν *ἐπινόηση* τῶν συντακτῶν· (β) δέν θά μείωνε τά «δικαιώματα» τῶν ἐκδοτῶν, γιατί ὁ συσχετισμός ἕνας πρός ἕναν ἤ δύο πρός δύο εἶναι ὁ ἴδιος· (γ) θά δημιουργοῦσε μιά Συντακτική ἐπιτροπή ἀπό δημοσιογράφους, πράγμα πολύ σπουδαῖο ἀπό κομματική ἄποψη γιά τήν καταπολέμηση τῆς τάσης τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἐξωτερικοῦ νά γίνουν συντάκτες.)

Σκεφτεῖτε τα αὐτά καί ἀπαντεῖστε (ἄν εἶναι βολικό, ἀνιχνεύστε τό ἔδαφος στούς ἐκδότες).

Σχετικά μέ τή «Στήλη γιά συζητήσεις», τό σχέδιό Σας εἶναι συζητήσιμο, ἄν μπεῖ πρακτικά καί ἐξαλειφθεῖ ἕνα πραγματάκι πού δέν μπορούσατε νά τό ἔχετε ὑπόψη Σας.

Πρακτικά σημαίνει νά καθοριστεῖ μέ ἀκρίβεια, ποιός ἔχει τό *δικαίωμα* νά βάζει ἕνα ἄρθρο γιά συζήτηση; Ὅλα τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Φτάνει αὐτό; Νομίζω, ναί. Στή Συντακτική ἐπιτροπή θά εἶναι 5-7 ἄτομα.

Τό «πραγματάκι» — νά ποιό εἶναι. Συζήτηση μέσα στό Κόμμα. 'Αναμφισβήτητα. Ἡ ὑποδαύλιση ὅμως τῶν διαφωνιῶν, ἤ τό ἄνοιγμα τῆς πόρτας στίς *ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ*, πού δέν ἀνήκουν στό Κόμμα;; Αὐτή εἶναι ἡ οὐσία. Οἱ ἐκδότες ἔκαναν ἀδύνατη τή συνεργασία στό «Κομμουνίστ», γιατί αὐτοί δέν ἤθελαν νά συζητήσουν — αὐτοί δέν ἔγραφαν καί δέν ἑτοίμαζαν ἀπολύτως τίποτε γιά συζήτηση — ἀλλά ἤθελαν νά παίξουν μέ τήν προσπάθεια τοῦ Ράντεκ νά χωθεῖ στίς χαραμάδες τοῦ Κόμματός μας. Καί ὁ Ράντεκ καί οἱ ὀπαδοί τῆς «Νάσε Σλόβο» καί πολλοί ἄλλοι ἀπό τίς ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ κάνουν τό πᾶν γιά νά μᾶς δημιουργοῦν *μέ τή μορφή* συζήτησης διαιρέσεις, νά συνδαυλίζουν τή δυσαρέσκεια, νά φρενάρουν τή δουλιά (παλιό παιχνίδι τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἐξωτερικοῦ!).

Δέν ξέρετε, ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ Ράντεκ μᾶς ἔδιωξε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Vorbote»; Στήν ἀρχή εἶχε συμφωνηθεῖ ὅτι θά ὑπάρχει κοινή Συντακτική ἐπιτροπή ἀπό δυό ὁμάδες: (1) οἱ ὀλλανδοί (ἴσως + Τρότσκι) καί (2) ἐμεῖς (δηλ. Ράντεκ, **Γκρ. κι' ἐγώ**). Ὁ ὅρος αὐτός μᾶς ἔδινε ἰσοτιμία στή Συντακτική ἐπιτροπή.

Ὁ Ράντεκ μῆνες ραδιουργοῦσε καί πέτυχε ἀπό τή «νοικοκυρά» (τήν Ρόλαντ-Χόλστ) τήν *ἀκύρωση* τοῦ σχεδίου αὐτοῦ. Μᾶς μετάτρεψαν σέ συνεργάτες. Γεγονός!

Εἶναι λοιπόν σκόπιμο νά δοθεῖ στόν Ράντεκ σάν ἔπαθλο γιά τό κατόρθωμα αὐτό τό *δικαίωμα* «συζήτησης» καί στούς ἐκδότες τό *δικαίωμα* νά κρύβονται πίσω ἀπό τόν Ράντεκ; Αὐτό δέν θά εἶναι συζήτηση, ἀλλά δολοπλοκία καί ραδιουργία. (1) Ἡ «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» (ΙΙ. 1916), ὅπου συμμετέχει ὁ Ράντεκ, δημοσίευσε πράγματα πού ἦταν καθαρές μηχανοραφίες ἐναντίον μας καί μιά ἀπόφαση στό πνεῦμα τῆς «Νάσε Σλόβο» [302]. (2) Τώρα στό ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῆς ἐξέγερσης τῶν ἰρλανδῶν (σπουδαιότατο ζήτημα, δέν εἶναι ἔτσι; ὄχι γυμνή «θεωρία»!) *καί* ὁ Ράντεκ *καί* ὁ Κούλισερ (καντέτος στή «Ρέτς» [303]) *ἔδοσαν τήν ἴδια ἐκτίμηση*, ἀποκαλώντας την βλακῶδες «πραξικόπημα».

Ἀπίστευτο, ἀλλά γεγονός!

Ἄν οἱ ἐκδότες θέλουν μέ τή μορφή «συζήτησης» νά παραχωροῦν τό βῆμα σέ ὅλες τίς ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού θέλουν νά παλεύουν ἐνάντια στό Κόμμα μας, χωρίς νά ἀνήκουν σ' αὐτό, τότε αὐτό *δέν* εἶναι συζήτηση, ἀλλά παιχνίδι.

X Ἄν δέν τό θέλουν αὐτό, τότε γιατί δέν καθορίζουν μέ ἀκρίβεια, λογουχάρη, ὅτι τό *δικαίωμα* συζήτησης περιορίζεται (1) στά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς· (2) στίς ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας· (3) στήν ΕΟΕ, σάν ὀργάνωση τοῦ Κόμματος στό ἐξωτερικό. X

Τό «Κομμουνίστ» ἦταν *συμμαχία* μέ τούς ὀλλανδούς καί τόν Ράντεκ. Αὐτή ἡ συμμαχία *παραβιάστηκε*: μᾶς ἔδιωξαν ἀπό τό περιοδικό τῶν ὀλλανδῶν-Ράντεκ ἀπό συντάκτες, μετατρέποντάς μας σέ συνεργάτες. Μήν τρέφετε ἐπιζήμιες αὐταπάτες ὅτι ἡ συμμαχία ἔμεινε ὅπως ἦταν!! Ἐπιζήμιες αὐταπάτες!! Ἐμεῖς πρέπει νά προχωροῦμε μπροστά μόνοι μας, *χωρίς νά ἀφήνουμε* νά μᾶς δένουν τά χέρια. *Μέ κανέναν τρόπο.*

Πρακτικό συμπέρασμα: σκεφτεῖτε (θά σκεφτῶ κι' ἐγώ, θά συνεννοηθῶ καί μέ τόν Γκριγκόρι) τίς παρακάτω §§:

1) ἀλλαγή στή σύνθεση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς: 5 ἤ 7 (βλ. πιό πάνω)·

2) ἀλλαγή τῆς φίρμας (Σμπόρνικ κτλ.)·

3) ἀκριβής κανονισμός γιά τή συζήτηση (λ.χ. στό πνεῦμα τοῦ X | X)·

4) τόπος ἔκδοσης ἡ Ἐλβετία (σχετικά μ' αὐτό τό σημεῖο Ἐσεῖς σωπαίνετε. Τί συμβαίνει;)·

5) τά ἔσοδα μοιράζονται *μέ τόν ἑξῆς τρόπο*. Θά συμφωνήσουν οἱ ἐκδότες νά δίνουν τό ½ γιά τίς μεταφορές καί τή συντήρηση τοῦ ὀργανωτῆ τῶν συνδέσεων κτλ., δηλαδή τή συντήρησή Σας;

Ἀπαντεῖστε!

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

Σᾶς στέλνω τίς καλύτερες εὐχές καί *μήν ἐκνευρίζεστε*. Ἡ διοίκηση δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἐκνευρίζεται!!

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 7

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

230

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Τό γράμμα τοῦ Γιούρι μοῦ δημιούργησε μεγάλη ἀπαισιοδοξία... ἀπατηλό [304].

Μέ τίς τροποποιήσεις Σας δέν συμφωνῶ καί γι' αὐτό ἀποφάσισα νά στείλω γιά τήν ὥρα χωρίς αὐτές τό γράμμα μου στόν Ἀλεξάντρ * (γιατί γιά τό ἐμπόριο δέν πρέπει νά ἀρχίζει κανείς ἀπό τό λιγότερο, μιά πού οἱ ἐμποράκοι αὐτοί ὅλα τά βάζουν μέ πνεῦμα κερδοσκοπικό).

Εἶμαι ἕτοιμος νά κάνω ὑποχωρήσεις μονάχα στή συζήτηση καί στά ἔσοδα.

Ἡ ἀλλαγή τῆς φίρμας εἶναι ὑποχρεωτική, γιατί ὁ χαρακτήρας εἶναι *ἀπό θέση ἀρχῶν* διαφορετικός (ὄχι αὐτό πού ἤθελα νά εἶναι τό «Κομμουνίστ»)· ἐκτός ἀπ' αὐτό σοβαρές πρακτικές σκέψεις ἐπιβάλλουν τήν ἀλλαγή τῆς φίρμας.

Στή Συντακτική ἐπιτροπή δέν πρέπει νά πάρουμε τόν Ἀλεξάντρ: αὐτό σημαίνει νά μπεῖ ἐρωτηματικό στό *ὅλο* ζήτημα καί νά διακινδυνεύσουμε νά *χαλάσουμε* τίς σχέσεις μας μέ τόν Α. Αὐτό εἶναι πολύ ἐπιζήμιο.

Ἡ ὑπόθεση θά τραβήξει μπροστά *μονάχα*, ἄν ἐμεῖς *ἐδῶ* ἔχουμε πλειοψηφία. Διαφορετικά **δέν ἔχει νόημα νά γίνει ὁ,τιδήποτε.**

(Ἄν ἡ σιλβουπλέ ἀπομακρύνει τόν Γιούρι, δέν θά εἶναι καί ἄσχημα· ὅμως αὐτό εἶναι ἀπίθανο.)

Στεῖλτε τή *«Νάς Γκόλος»* μέ τή δήλωση τοῦ Μάρτοφ καί *Σία* [305].

Salut. *Λένιν*

Βιάζομαι, γιά τήν ὥρα οἱ λίγες αὐτές ἀράδες.

Δέν μένει χρόνος γιά νά τό δόσω στό Ταχυδρομεῖο.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 233-236. *Ἡ Σύντ.*

Ἡ Νάντια προτείνει δυό Συντακτικές ἐπιτροπές: τήν πλατιά καί τή στενή (ἐμεῖς μέ Σᾶς + Μπουχάριν). Ὅμως αὐτό δέν γίνεται.

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

231

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀγαπητή Α. Μ.! Χάρηκα πολύ γιά τίς ειδήσεις καί τίς πληροφορίες Σας [306]. Σχετικά μέ τήν Ἀμερική θά ὑποχρεωθοῦμε νά περιμένουμε: *μόνο* ἐκεῖ ἀξίζει νά ἐκδόσουμε τά ὑλικά.

Σχετικά μέ τούς ἀριστερούς σουηδούς καί νορβηγούς ἐλπίζω ὅτι θά κάνετε τό πᾶν γιά νά στερεώσετε τή δουλιά. Γιά τήν ὥρα τίποτε δέν εἶναι ἀκόμη σταθερό. Τίποτε! Ὅλο λόγια. Δέν ὑπάρχει οὔτε τυπική προσχώρηση στήν Ἀριστερά, οὔτε κανονικές σχέσεις μέ μᾶς, τίποτε. Κι' αὐτά ὕστερα ἀπό τήν ἱστορία μέ τόν Χέγκλουντ!! Τί ἄνθρωποι εἶναι αὐτοί;

Σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη τῶν οὐδέτερων στίς 26. VI. στή Χάγη, ἔχω τό ἑξῆς σχέδιο: εἶναι φανερό ὅτι οἱ ἄφωνοι καί ἀδρανεῖς, οἱ κοιμισμένοι νορβηγοί τίποτε *δέν θά μπορέσουν* νά κάνουν. Γιατί νά μήν πᾶτε *καί* Σεῖς; [307]

Γιατί νά μή μπορεῖ ἡ ΚΕ τοῦ νορβηγικοῦ Κόμματος νά διορίσει τόν Χ *σύν* Ἐσᾶς; Ὁ Χ εἶναι ἀπαραίτητος, εἶναι ντόπιος, ἐνῶ Ἐσεῖς θά εἶστε *σύν*. Ἔστω καί σάν διερμηνέας. Θά εἴσαστε ὑπερωφέλιμη, γιατί θά τά μαθαίνατε *ὅλα*. Διαφορετικά εἶμαι βέβαιος ὅτι *δέν* θά ἔχουμε (καί οἱ ἐργάτες ὅλου τοῦ κόσμου *δέν* θά ἔχουν) ἕναν κάπως πλήρη, ἀκριβή, σαφή, σωστό *ἀπολογισμό* γι' αὐτά πού θά γίνουν. Σκεφτεῖτε τό πράγμα αὐτό. Καί κάνετε γι' αὐτό ὅ,τι μπορεῖτε.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Τήν μπροσούρα τοῦ Ριμπάλκα [308] δέν τή διάβασα: δέν εἶχα καιρό. Πέστε μου, οἱ ἀνόητες μπροσοῦρες τῶν ἐσέρων *ἐξασθένιζαν* τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν ἀγροτῶν-ἐσέρων; Ὁ προβοκάτορας Γκαπόν *ἐξασθένισε* τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν γκαπονοφικῶν ἐργατῶν;; Νά ἀποκαλοῦν τήν ἐξέγερση τῶν ἰρλανδῶν «πραξικόπημα» (εἴδατε τό ἄρθρο τοῦ K. Radek στή «Berner

Tagwacht»;) — καί Σεῖς νά τό *ἀνέχεστε* αὐτό!!;; Δέν καταλαβαίνω. Τίποτε δέν καταλαβαίνω. Μά ἀκριβῶς ἐδῶ ἀποδείχτηκε ἡ ἄσχημη σχολαστικότητα καί ὁ ἀνόητος δογματισμός τοῦ K. Radek στό ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στή «Berner Tagwacht» καί τῶν «ὁμοίων του».

Ἄν εἶναι *ἀδύνατο* νά πᾶτε Σεῖς, μήπως θά μποροῦσε ἡ ΚΕ τοῦ νορβηγικοῦ Κόμματος νά πάρει ἔστω μιά ἀπόφαση, ὥστε ὁ ἀντιπρόσωπος νά κρατήσει σημειώσεις *μέ προσοχή καί ἐπι τόπου* γιά τό *καθετί* πού θά συμβεῖ ἐκεῖ;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 28 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

232

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρόφισσα! Εὐχαριστῶ γιά τό γράμμα. Τό Σάββατο βράδυ *δέν θά μπορέσω* νά τό διαβάσω, γιατί τό Σάββατο πρέπει νά φύγω. Γιά τό Κίνταλ *ἄν χρειάζεται* (λίγα τά ἐνδιαφέροντα), ὀργανῶστε τήν Παρασκευή, μιά ὥρα πρίν τή διάλεξη [309].

Au revoir! *

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

233

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Γιά τόν σύντροφο Ἀλεξάντρ

Ἀγαπητέ Ἀλεξάντρ! Φυσικά ἐμεῖς θά δόσουμε στόν Μπελένιν 300 κορῶνες, ἀφοῦ εἶναι πιά τόσο ἀποφασισμένος νά πραγματοποιήσει τό ταξίδι του. Κρίμα, ἄν φύγει. Πάντως Ἐσεῖς πρέπει νά

* — Καλή ἀντάμωση! *Ἡ Σύντ.*

κάνετε τό *πᾶν* γιά νά ἐξασφαλίσετε τήν ἐπιστροφή του ὕστερα ἀπό μερικούς μῆνες.

Σχετικά μέ τούς «ιάπωνες» δέν ἔχετε δίκιο νά πιστεύετε ὅτι αὐτοί ἔκαναν «σημαντικές ὑποχωρήσεις» ἀπέναντι στό σχέδιο πού στείλατε. Καμιά! Ἀπεναντίας, ἡ ἀπαίτηση νά δοθεῖ *στούς δυό* τό δικαίωμα νά παίρνουν συνεργάτες πού διαφωνοῦν, ἀποτελεῖ κάτι τό *καινούργιο*, εἶναι πρόσθετη ἀπαίτηση, surenchère *. Καί τό καινούργιο αὐτό ἀποτελεῖ φανερό ξεσκέπασμα τῆς «πολιτικῆς» τους μέ τή χειρότερη ἔννοια τῆς λέξης. Ἄν οἱ ἱδρυτές, οἱ ἐκδότες, οἱ νεαροί συνεργάτες θέλουν νά ἔχουν *γιά τόν ἑαυτό τους* ἐλευθερία γνώμης, συζήτησης — αὐτό εἶναι νόμιμο. Ὅταν ὅμως οἱ ἄνθρωποι *καμουφλάρονται* πίσω ἀπό τή νόμιμη αὐτή ἐπιθυμία, γιά νά πλασάρουν *ὄχι δική τους* «συζήτηση», ἀλλά τῶν «συνεργατῶν», τότε δέν εἶναι φανερό ὅτι πρόκειται γιά παιχνίδι;;

Ποτέ καί σέ κανένα μέρος τοῦ κόσμου δέν ἔγινε ἕνα τέτιο πράγμα. Ἄν οἱ *δυό* θέλουν νά δημοσιεύονται κάθε εἴδους ραδιουργίες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἄς βάλουν μπρός *καί ἄς ἔχουν τήν εὐθύνη γι' αὐτό*. Ἐγώ *δέν μπορῶ νά πάρω μέρος* οὔτε ἄμεσα, οὔτε ἔμμεσα.

Μπορεῖ νά ρωτήσετε, ὑπάρχουν ἀποδείξεις ὅτι πρόκειται γιά μηχανοραφίες τοῦ ἐξωτερικοῦ; *Ἀπό καιρό* τώρα Σᾶς ἔχω γράψει σχετικά, καί Σεῖς δέν ἀπαντήσατε οὔτε μιά φορά. Ἀπόδειξη εἶναι τό φύλλο τῆς «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» (Φλεβάρης τοῦ 19 **16**), πού ἔχει στή Συντακτική της ἐπιτροπή τούς «συνεργάτες» μας Ράντεκ καί Μπρόνσκι.

Αὐτό εἶναι γεγονός.

Οἱ κύριοι αὐτοί εἶναι οἱ πρῶτοι πού στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ ἄρχισαν τίς ραδιουργίες — — — καί σέ ποιά ἐποχή;!! Θέλουν νά «ποντάρουν» στόν Τσχεΐτζε καί στόν Τρότσκι.

Καί σέ μιά τέτια στιγμή αὐτοί οἱ *δυό* ἐκδότες ἔχουν τήν ἀναίδεια νά *μᾶς* προτείνουν νά τούς δόσουμε *ἐμεῖς* τήν «ἐλευθερία καί τήν ἐγγύηση» συζήτησης γιά τέτιους συνεργάτες!! Αὐτό εἶναι παραλογισμός εἴτε μεγάλη ἀδιαντροπιά.

Καί ἡ ἰσοτιμία μ' αὐτούς (6 = 3 + 3); Κι' αὐτό εἶναι ἐπίσης τό ἴδιο πράγμα. Ἀφοῦ αὐτοί Σᾶς ἔδοσαν μιά φορά νά καταλάβετε (καί Σεῖς ὁ *ἴδιος* τό γράψατε αὐτό), ὅτι θά δεχτοῦν τήν πρόσληψη *δυό, ὀπαδῶν* τοῦ ΚΟ. Ὅταν ὅμως ἡ ὑπόθεση ἔφτασε στή γραπτή συμφωνία, ἀνακάλεσαν ὅσα εἶπαν. Μήπως αὐτό δέν εἶναι ψιλικατζίδικο παιχνίδι;

Ἄν οἱ ἄνθρωποι εἶναι σύμφωνοι ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, εἶναι εἰλικρινά σύμφωνοι νά *ἐφαρμόζει* ἕνα περιοδικό ἤ μιά συλλογή τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος — ἡ πλειοψηφία πρέπει νά εἶναι ὑπέρ τοῦ προγράμματος.

---

* — συμπληρωματική. *Ἡ Σύντ.*

Διαφορετικά δέν ὑπάρχει εἰλικρίνεια, δέν παίρνονται ὑπόψη οἱ ἀρχές, ἀλλά μόνο τό «πουγγί».

Κατά τή γνώμη μου, ἀναπτύξτε τους τό ζήτημα αὐτό καθαρά, μέ ἁπλά λόγια, ἄν χρειάζεται καί γραπτά, καί κάντε τους τελεσίγραφο: ἤ ἔτσι (7 = 4 + 3), ἤ θά στείλετε στό Γραφεῖο [310] τό συμπέρασμά Σας σχετικά μέ τό «παιχνίδι» τους. Αὐτή θά εἶναι ἡ σωστή κομματική ἀπάντηση.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Μάη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 7

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

234

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἐπιστρέψτε το ἀμέσως. (Ἔχετε ἄλλο ἀντίγραφο;) [311]. Δέν δέχομαι οὔτε τά σβησμένα, οὔτε καί τόν τίτλο *«Κομμουνίστ»* (αὐτό δέν *εἶναι* ἡ ἔκδοση *πού πρέπει*· σύνδεση μέ τούς «συνεργάτες» καί ἄλλα ἐπιχειρήματα).

Συμφωνῶ μέ τήν ὑποχώρηση γιά 7 (ἀλλά ὄχι γιά 6)· 15%.

Δέν χρειάζεται μήπως νά προστεθεῖ γιά τή μεταφορά κτλ.;

Ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο, γιά νά γράψω ἀμέσως.

Ὅσο γιά τό ΚΟ συμφωνῶ.

Λένιν

P. S. Δόστε τό συνημμένο γράμμα στήν Ἐπιτροπή τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ, ἤ μεταβιβάστε τό περιεχόμενό του.

P. P. S. Νά ἐκδόσουμε μήπως δυό προκηρύξεις γιά νά ἔχει ὁ Α. ἔντυπο ὑλικό;;

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 2 καί 6 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

234

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ Α.!

Στέλνω τό σχέδιο τῶν ἰαπώνων. Ὅπως φαίνεται, μ' αὐτούς δέν γίνεται χωριό.

Θά ἀπαντήσω σύντομα:

Τά σβησμένα ἀπολύτως δέν τά δέχομαι.

Εἶμαι πρόθυμος νά κάνω ὑποχωρήσεις

(1) σχετικά μέ τούς 7 στή Συντακτική ἐπιτροπή,

(2) 15% τῆς νόρμας γιά τήν ΚΕ,

(3) τοῦ τόπου ἔκδοσης.

Ἄν θά συμφωνήσουμε στά ὑπόλοιπα, δηλαδή:

(1) τόν 6ο ἤ τόν 7ο τόν προσλαμβάνει ἡ Συντ. ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ,

(2) νέος τίτλος τῆς συλλογῆς,

(3) ἡ συμφωνία γιά *μιά* συλλογή.

Ὅσο γιά τή μεταφορά καί τά ἄλλα, ἐλπίζω ὅτι Ἐσεῖς θά κάνετε ἤδη τή συμπλήρωση τῆς συμφωνίας καί προσθέστε (αὐτοί ὁπωσδήποτε πρέπει νά δίνουν γιά τή μεταφορά, καί αὐτό ὁπωσδήποτε πρέπει νά τό προσθέσετε· χωρίς αὐτό *Ἐσεῖς* δέν μπορεῖτε νά δουλέψετε, καί θά τό θεωροῦσα πάνω ἀπό κάθε παλιανθρωπιά, ἄν οἱ καπιταλιστές, δίνοντας τά χρήματά «τους», δέν θά ἔδιναν τά πρός τό ζεῖν στόν κύριο ὀργανωτή. Αὐτό εἶναι μεγάλη παλιανθρωπιά! Σέ ἕνα τέτιο πράγμα δέν θά συμφωνήσω!).

Στά ζητήματά Σας ἡ Νάντια ἀπάντησε (ἐγώ ἔφυγα γιά τή διάλεξη). Ἐλπίζω, σέ ὅλα δόθηκε ἀπάντηση; Ἄν ὄχι, γράψτε!

Νά εἶστε πιό συγκρατημένος ἀπέναντι στούς κουλάκους, μήν ταράζεστε χωρίς λόγο, δέν ἀξίζει!

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

ΝΒ: Ἐπιστρέψτε μου, παρακαλῶ, αὐτό τό ἀντίγραφο τοῦ κειμένου τῆς συμφωνίας.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 3 καί 6 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὅσλο)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

236

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή Ὄλγα! Σᾶς χρωστῶ γιά τή βιβλιοθήκη — κοιτάξτε στό βιβλιάριο — **γιά ἕνα χρόνο** σύν γιά ἕνα μεσημέρι (1.50 ἤ περίπου τόσο).

Ἔχω χρήματα καί ἡ διάλεξη στή Λωζάνη κάλυψε τό ταξίδι καί ἔδοσε ἔσοδα.

Πολλούς χαιρετισμούς στόν Β. Κ. καί salut σέ Σᾶς!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε άργότερα άπό τίς 3 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

237

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητοί φίλοι! Ἄδικα δημιουργεῖτε «ἱστορία». Ἡ Ὄλγα μάλιστα *μέ τή βία* μοῦ ἔχωσε τά χρήματα στήν τσέπη (τῆς τά ἄφησα στό τραπέζι, πρίν ἀκόμη σηκωθεῖ). Γιατί νά ξεφεύγετε ἀπό τήν ἀλήθεια, συντρ. Ὄλγα;; Αὐτό δέν εἶναι καλό!

Στή βία καταφύγατε Σεῖς, καί κάθε διαιτητικό δικαστήριο — ἄν ἀποφασίσατε νά φτάσετε τήν ὑπόθεση ὥς τό διαιτητικό δικαστήριο ἀνάμεσά μας — θά καταδικάσει σίγουρα Ἐσᾶς.

Γιά τήν περασμένη διάλεξη πῆρα πολλά χρήματα, αὐτά εἶναι λιγότερα, ὅμως παρόλα αὐτά πῆρα *πάνω* ἀπό τά κανονικά ἔξοδα διαβίωσης. Ἐπομένως, μπορῶ νά πληρώσω καί, μιά πού ἄρχισα, σημαίνει ὅτι πρέπει. Καί πάλι ὁποιοδήποτε διαιτητικό δικαστήριο Ἐσᾶς θά καταδικάσει γιά τό ζήτημα αὐτό. Παρακαλῶ πολύ, μή δημιουργεῖτε φασαρίες καί δικαστήρια, νά μήν πεισμώνετε, μιά πού ἔκδηλα δέν ἔχετε δίκιο. Στέλνω τά χρήματα γιά τό γεῦμα στό *ἐστιατόριο* καί γιά τή βιβλιοθήκη (γιά ὅλους τούς ὑπόλοιπους μῆνες *ἐκτός* ἀπό ἕναν πού *κάποτε* τόν πλήρωσα) πού ἀκόμη δέν τήν ἔχω πληρώσει.

Ἐπισυνάπτω 16 frs καί ἐλπίζω ὅτι δέν θά ἐπιμείνετε στήν ἐπιθυμία Σας, πού εἶναι ἔκδηλα ἄδικη καί ὄχι σωστή.

Salutations cordiales *.

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

Γράφτηκε άργότερα άπό τίς 4 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Μέ ἐγκάρδιους χαιρετισμούς. *Ἡ Σύντ.*

238

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ Ἀλεξάντρ! Χθές Σᾶς ἔγραψα σύντομα *. Σήμερα θέλω νά μιλήσουμε ἀκόμη.

Οἱ «ὅροι» τῶν ἰαπώνων [312] μέ ἔκαναν νά ἀγανακτήσω ὥς τά κατάβαθα τῆς ψυχῆς μου. Δυό συντάκτες νά ἔχουν τό δικαίωμα νά βάζουν σέ συζήτηση ἕνα ἄρθρο συνεργάτη!! Μάλιστα ὄχι τρεῖς, ἀλλά δυό καί αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ ἐκδότες δέν «βασίζονται» σέ κανέναν, παρά μόνο στόν ἑαυτό τους.

Τό νόημα τοῦ σημείου αὐτοῦ εἶναι σαφές: ἡ ἐπιθυμία νά κρυφτοῦν πίσω ἀπό τόν Ράντεκ καί νά *ὑποδαυλίζουν* τίς διαφωνίες πού ἔχουμε μ' αὐτούς καί μέ τό P. S. D. [313]. Αὐτό δέν εἶναι συζήτηση, ἀλλά ἀποκορύφωμα ραδιουργίας, καί ποταπότητας. Εἶναι τό ἴδιο, ὅπως θά ἦταν, ἄν στό Παρίσι μᾶς «ἔμπλεκαν» σέ συζήτηση μέ τόν Ραπποπόρτ ἤ μέ τόν Λιόβα, ἤ τόν Βικτοριόνοκ, ἤ μέ τόν Μπογκντάνοφ τό 1911!!! Σᾶς ἔχω γράψει ὅτι ἡ πολωνική ἐφημερίδα «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» *(Φλεβάρης τοῦ 1916)* τάσσεται ἐναντίον μας ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ τότε παρισινοί.

Σέ καμιά περίπτωση δέν θά πάρω μέρος σέ Συντακτική ἐπιτροπή ὅπου ἐπικρατεῖ ἕνα τέτιο πνεῦμα ραδιουργίας, πού κρύβεται πίσω ἀπό τό παραβάν τῆς συζήτησης. Ἄν θέλετε, κύριοι ἰάπωνες, νά βοηθήσετε στήν ἀποσύνθεση τοῦ Κόμματός μας, κάντε το μέ *δική Σας* εὐθύνη. Τό πουγγί σας εἶναι γεμάτο. Ἐκδόστε μόνοι σας τή «συζήτηση» τοῦ Ράντεκ ἤ τῆς «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα»: τότε οἱ *ρῶσοι* ἐργάτες θά δοῦν ἀμέσως ὅτι εἶστε ραδιοῦργοι καί θά σᾶς διώξουν. Ἐσεῖς ὅμως θέλετε νά *περάσετε* τήν ἀτιμία αὐτή *κάτω ἀπό τήν ταμπέλα* τῆς «συλλογικῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς». Νά μέ συμπαθᾶτε, ἐγώ δέν θά κάνω μιά τέτια δουλιά καί θά σᾶς ξεσκεπάσω. Αὐτή εἶναι ἡ ἀπάντησή μου πρός τούς ἰάπωνες σχετικά μ' αὐτό.

Τό ἴδιο σχετικά καί μέ τήν «ἰσοτιμία» (τήν ἀπομάκρυνση τοῦ ἕβδομου ἤ τήν ψήφισή του) [314]. Αὐτό εἶναι συνέχεια τοῦ παλιοῦ «παιχνιδιοῦ». Τί δουλιά ἔχει ἐδῶ ἡ κομματικότητα: θά δίνουμε «ἰσοτιμία» σέ ἀνθρώπους πού κρατοῦσαν στάση *ἀρνητική!!* Ἀπό ποῦ κι' ὥς ποῦ; Ἰσοτιμία = δικαίωμα νά χαλοῦν τή δουλιά! Γιά χάρη τίνος; Γιά ποιό λόγο; Γιά τή διαιώνιση τῶν ραδιουργιῶν;

Ὄχι, ἄν θέλουν νά κάνουμε ἕνα *καινούργιο* πείραμα — τότε ἄς πάρουμε ἕνα *καινούργιο* περιοδικό καί πιό σωστά μιά *συλλογή* καί ἄς *δοκιμάσουμε* (ἡ παλιά ἐμπιστοσύνη ὑπονομεύτηκε) νά ἐκδόσουμε μιά

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 241. *Ἡ Σύντ.*

συλλογή μέ έφταμελή Συντακτική έπιτροπή. Θά κάνουμε ένα *πείραμα:* είναι τό άνώτερο όριο ύποχώρησης πού μπορώ νά κάνω σύμφωνα μέ τή συνείδησή μου. Άν τό πείραμα δέν πετύχει, οί κύριοι ραδιούργοι καί καπιταλιστές τίποτε δέν χάνουν, γιατί μπορούν πάντοτε νά πάρουν πίσω τό «πουγγί» τους. Καί μεῖς θά έκδόσουμε τότε δική μας συλλογή. Πράγμα άπλό. Καθαρό. Χωρίς μηχανοραφίες.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς παρακαλῶ νά εἶστε ύπομονητικός.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε άργότερα άπό τίς 4 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Όσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 7

...πιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

239

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Εἶναι φανερό ὅτι οί ιάπωνες *άπολύτως τίποτε* δέν ἔδοσαν. Έγραψα στόν Άν—ντρ * ὅτι εἶμαι πρόθυμος νά κάνω ύποχώρηση (1) σχετικά μέ τούς 7 (7 καί ὄχι 6)· (2) τό 15%· (3) τόν τόπο ἔκδοσης, *ἄν* θά συμφωνήσουμε στά ύπόλοιπα, δηλαδή (1) ή Συντακτική έπιτροπή τοῦ ΚΟ προσλαμβάνει καί τόν 6ο καί τόν 7ο, (χωρίς αύτό εἶναι ἔκδηλη άπάτη· καί χωρίς τήν έδῶ πλειοψηφία τῆς Συντακτικῆς έπιτροπῆς δέν ύπάρχει λόγος νά καταπιαστοῦμε)· (2) νέος τίτλος τῆς *συλλογῆς*· (3) ή συμφωνία γιά 1 συλλογή.

Τά σβησμένα πρέπει νά βγοῦν: *δέν πρέπει* νά δοθεῖ τό δικαίωμα οὔτε στούς δυό, οὔτε στούς τρεῖς νά «κάνουν» συζήτηση γιά συνεργάτη. Πάνω σ' αύτό κρατῶ άμετάκλητη στάση.

Παρακαλῶ τόν Α. νά προσθέσει τήν § γιά τή μεταφορά καί λοιπά.

Όμως, ὅπως φαίνεται, μ' αύτούς τούς κουλάκους παλιανθρώπους χωριό δέν γίνεται.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 241. *Ή Σύντ.*

240

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

8/VI. 1916.

Πολυσέβαστε Μ. Ν.!

Τήν κάρτα Σας πρός τόν Γκ. Ζ. γιά τήν τελευταία προθεσμία ὥς τό ½ τοῦ Ἰούλη μέ τόν ν. ἡμ. ὁ Γκ. Ζ. μοῦ τήν ἔστειλε. Δουλεύω ἐντατικά, ὅμως, ἐπειδή τό ὑλικό εἶναι πολύπλοκο καί λόγω τῆς ἀρώστιας καθυστερῶ. Φοβᾶμαι πολύ ὅτι δέν θά προλάβω ὥς τήν τελευταία αὐτή προθεσμία. Ἐλπίζω ὅτι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή καί ὁ ἐκδότης * θά μοῦ δόσουν τότε ἔστω καί μιά μικρή παράταση. Θά βιαστῶ [315].

Μέ πολλούς χαιρετισμούς καί τίς καλύτερες εὐχές!

Β. Οὐλιάνοφ

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Sceaux (Seine) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1958 στό περιοδικό «Β Πόμοστς Πολιτίτσεσκομου Σαμοομπραζοβάνιγιου», τεῦχ. 8

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

241

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Ἡ Νάντια μοῦ εἶπε ὅτι τά παιδιά Σᾶς καλοῦν στή Σουηδία, ὅμως Ἐσεῖς δέν σκοπεύετε νά πᾶτε. Σχετικά μ' αὐτό ἔκανα τήν ἑξῆς σκέψη. Τώρα, λόγω τῆς ἀναχώρησης ἀπό τά μέρη αὐτά τοῦ φίλου μας ** καί τῆς ρήξης (τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἤ *μερικῆς*, τό ἴδιο κάνει) μέ τούς ἰάπωνες, θά ἦταν ἐξαιρετικά ὠφέλιμο γιά τήν ὑπόθεση, ἄν θά μπορούσατε νά περάσετε μερικούς μῆνες στή Σουηδία ἤ στή Νορβηγία. Μάλιστα εἶναι πιθανό ὅτι θά μποροῦσε νά ἐπιτευχθεῖ ὁ ἐρχομός ἀπό τή Ρωσία ἑνός μέλους τοῦ Γραφείου. Ἄν ὁπωσδήποτε ἀπορίπτετε τό σχέδιο αὐτό, γράψτε 2 λόγια (ἤ μάλιστα τή σιωπή θά τήν πάρω γιά ἄρνηση). Τότε θά πάψω νά σκέπτομαι γι' αὐτό καί δέν θά μιλήσω μέ κανέναν.

* Ἐπίσημος ἰδιοκτήτης τοῦ ἐκδοτικοῦ «Πάρους» ἦταν ὁ Α. Ν. Τίχονοφ. *Ἡ Σύντ.*

** τοῦ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ. *Ἡ Σύντ.*

῎Αν ὅμως καταρχήν συμφωνεῖτε, μιλεῖστε μέ τόν Γκριγκ. καί γράψτε μου κάτι· οἱ τεχνικές δυσκολίες μποροῦν ἀσφαλῶς νά ξεπεραστοῦν. Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί εὔχομαι περισσότερη εὐδιαθεσία.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἐπειδή ὁ φίλος μας βιάζεται νά φύγει, γι' αὐτό, ἄν πρόκειται νά τό κάνετε αὐτό, νά καταπιαστεῖτε ἀμέσως.

Γράφτηκε στά μέσα τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

242

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ Α.! ῞Οπως φαίνεται, τό δεύτερο γράμμα μας πού Σᾶς εἴχαμε στείλει στή Στοκχόλμη, δέν τό πήρατε, καί αὐτό εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά διακοπεῖ ἡ ἀλληλογραφία μας καί νά δημιουργηθοῦν *πολλές* παρανοήσεις. Διαφορετικά δέν μπορῶ νά ἐξηγήσω *πῶς* μπορεῖτε νά γράφετε ὅτι δέν ἀπαντᾶμε στά ἐρωτήματα. Ἐμεῖς σέ *ὅ λ α* ἀπαντούσαμε πάρα πολύ λεπτομερειακά. *Ἐσεῖς δέν* μᾶς ἀπαντούσατε. Ἡ Ν. Κ. γράφει ἐπανειλημμένα· θά χρειαστεῖ νά ὁπλιστοῦμε μέ ὑπομονή καί νά ἐπαναλάβουμε μερικά πράγματα γιά νά ἔχουμε ἀποτελέσματα. Εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀλληλογραφοῦμε.

Σχετικά μέ τό «Κομμουνίστ» μοῦ γράφετε ὅτι ἡ διάσπαση μέ τόν Τσχεΐτζε δέν προκαλεῖ ἀμφιβολίες. Σέ ποιόν; Στόν Μπουχάριν καί Σία!

Μά ἀφοῦ ἔφραψα ὅτι αὐτό *δέν* ἀφορᾶ τόν Μπουχάριν καί Σία, ἀλλά τόν *Ράντεκ καί Σία.*

Τό «Κομμουνίστ» ἦταν ἕνας προσωρινός συνασπισμός πού κλείσαμε μέ τίς δυό ὁμάδες ἤ στοιχεῖα: 1) μέ τόν Μπουχάριν καί Σία· 2) μέ τόν Ράντεκ καί Σία. Ἐφόσον ὑπῆρχε ἡ δυνατότητα νά βαδίζουμε μαζί τους, *ἔπρεπε* νά τό κάνουμε. Τώρα *δέν γίνεται*· καί πρέπει προσωρινά νά χωρίσουμε ἤ σωστότερα νά ἀπομακρυνθοῦμε.

Οἱ πολωνοί πῆραν μιά ἀπόφαση τό *κ α λ ο κ α ί ρ ι* τοῦ 1915 (**ὕστερα** ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ «Κομμουνίστ», τεῦχ. 1-2) καί τή δημοσίευσαν *μ ό ν ο τό 1916*, πού δείχνει ξανά τίς ταλαντεύσεις τους στό ζήτημα τοῦ Τσχεΐτζε *. Θά ἦταν σκόπιμο νά τούς δόσουμε *τώρα τή δυνατότητα* καί τό **δικαίωμα** (ἀφοῦ αὐτοί εἶναι συνεργάτες τοῦ *«Κομμουνίστ»!!)* νά τρυπώσουν στό περιοδικό καί νά τό καταστρέψουν μέ τίς μηχανοραφίες;;

Κατά τή γνώμη μου δέν θά ἦταν σκόπιμο. Πολύ πιό ὠφέλιμο γιά τήν

* Βλ. ῞Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 280-283. *Ἡ Σύντ.*

ὑπόθεση θά ἦταν νά βάλουμε ἄλλη φίρμα («Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»») καί νά *περιμένουμε* ὡσότου διδαχτοῦν οἱ πολωνοί (ἤ ὥσπου νά πᾶνε πρός τή Γερμανία), ἤ ὡσότου νά ἀλλάξει ἡ κατάσταση.

Παρακάτω. Σχετικά μέ τόν Μπουχάριν καί Σία. Θά Σᾶς στείλω ὁπωσδήποτε (ἄν καί αὐτό δέν θά γίνει πολύ γρήγορα, γιατί ἐξαρτᾶται ἀπό τό ταξίδι στή Βέρνη) τίς «θέσεις» τοῦ Μπουχάριν πού εἶχε διατυπώσει τήν *ἄνοιξη* τοῦ 1915. Ἐκεῖ θά δεῖτε ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος:

1) τήν ἄνοιξη τοῦ 1915 ὁ Μπουχάριν γράφει (στή συνδιάσκεψη!) θέσεις, ὅπου φαίνεται καθαρά ὅτι κατρακυλάει στό *βάλτο*. Οἱ ἰάπωνες τάσσονται *ἐνάντιά* του. (Γι' αὐτό προσωρινά κάνουμε τίς μεγαλύτερες δυνατές ὑποχωρήσεις στό «Κομμουνίστ», γιά νά δημιουργήσουμε τήν κατάλληλη μορφή, γιά νά *ξεκαθαρίσουμε* τήν ὑπόθεση: θά μπορέσουμε νά ξεπεράσουμε «συντροφικά» τίς ταλαντεύσεις τοῦ Μπουχάριν; Θά βοηθήσει σ' αὐτό ἤ ὄχι ἡ Ε. Μπ. πού ἀποκαλεῖ τόν ἑαυτό της μπολσεβίκα;).

2) Τό καλοκαίρι τοῦ 1915 (ἤ κατά τό φθινόπωρο) ὁ Μπουχάριν + οἱ *ἰάπωνες* ὑπόγραψαν ἤδη καί οἱ τρεῖς τίς θέσεις γιά τήν αὐτοδιάθεση. Πιστεύουμε ὅτι καί ἡ *ἐπανάληψη* τῶν λαθῶν τοῦ Μπουχάριν εἶναι *στό ἔπακρο λαθεμένη*.

3) Στίς ἀρχές τοῦ 1916 ὁ Μπουχάριν στό ζήτημα τοῦ «ὀλλανδικοῦ προγράμματος» (πού δημοσιεύτηκε στό Δελτίο ἀρ. 3 τῆς ΕΣΔ) γυρίζει *ξανά* στίς ἰδέες τῶν ἀνοιξιάτικων θέσεων τοῦ 1915!!!

Συμπέρασμα; *Καί* δῶ ὁ συνασπισμός εἶναι ἀδύνατος: πρέπει *νά περιμένουμε* ὥσπου νά τελειώσουν οἱ μπουχαρινικές ταλαντεύσεις. Τό περιοδικό, σάν ὄργανο τῶν πολωνο-μπουχαρινικῶν ταλαντεύσεων, εἶναι *ἐπιζήμιο*. Σέ μιά τέτια κατάσταση θά ἦταν ἐπιζήμιο νά σταθοῦμε στήν παλιά φίρμα καί νά μή μπορέσουμε νά διαλέξουμε μιά ἄλλη φίρμα («Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»»).

Ἡ ἔλλειψη κομματικότητας, ἡ ἔλλειψη συνείδησης στή συμπεριφορά τῶν ἰαπώνων βρίσκεται στό ὅτι θέλουν νά φορτώσουν *σέ μᾶς* τήν εὐθύνη γιά τίς ταλαντεύσεις *τους*. Μᾶς συγχωρεῖτε, ἀγαπητοί, δέν θά Σᾶς τό ἐπιτρέψουμε. Ἄν θέλετε νά εἶστε κομματικοί, τότε νά βοηθήσετε, δίνοντας ἕνα μέρος χρημάτων γιά τήν ἔκδοση τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», ὅπου ἐμεῖς (μιά κι' ἐμεῖς δέν ταλαντευόμαστε), θά ἐξετάσουμε συντροφικά τά λάθη σας, *χωρίς* νά σᾶς ὀνομάσουμε, *χωρίς νά δόσουμε* στούς ἐχθρούς τή δυνατότητα νά αἰσθάνονται ἀγαλλίαση καί χαιρεκακία.

Κι' ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἄν οἱ ἰάπωνες ἔπαιρναν μιά σοβαρή στάση ἀπέναντι στό πάρα πολύ σοβαρό ζήτημα τῶν διαφωνιῶν (στό ἐξωτερικό il n' y a qu' un pas * ὡς τήν ξεχωριστή φράξια!! Πιστέψτε με, αὐτό τό παρατηρῶ

* — μόνο ἕνα βῆμα. *Ἡ Σύντ.*

20 χρόνια σχεδόν !!) θά ὑποχρεώνονταν νά δουλέψουν πάνω στή διαφωνία, νά σκεφτοῦν, νά ἀσχοληθοῦν (αὐτοί *δέν* σκέφτηκαν καί *δέν* ἀσχολήθηκαν, ἀλλά ἁπλῶς *ἔλεγαν κουταμάρες*.. Θά διατύπωναν ὁλοκληρωμένα τίς διαφωνίες *τους* εἴτε χειρόγραφα γιά στενό κύκλο συντρόφων καθοδηγητῶν (πού θά μποροῦσαν νά βοηθήσουν νά *μή* φτάσει τό ζήτημα στόν Τύπο), ἤ σέ μπροσούρα, ἄν **αὐτοί** θέλουν νά «ἐκδόσουν» (χρήματα ἔχουν).

Τότε θά ἔφερναν τήν εὐθύνη *αὐτοί οἱ ἴδιοι* γιά τίς «ἰδέες» τους. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο. Θέλεις νά διδάξεις στούς ἐργάτες καινούργιες ἀλήθειες, *πάρε τήν εὐθύνη γι' αὐτές* καί μή φορτώνεις τήν εὐθύνη σέ μᾶς, μήν κρύβεσαι (ἐμεῖς δέν φταῖμε, ἄς φέρει τήν εὐθύνη ὁ Λένιν καί Σία ἀπέναντι στό Κόμμα γιά τή «συζήτηση», δηλ. γιά ἀγαλλίαση τῶν ἐχθρῶν).

Ὄχι ἀγαπητοί!! Τό τέχνασμα αὐτό δέν θά περάσει!! *Ἐγώ* δέν πρόκειται νά φέρω εὐθύνη γιά τίς *δικές Σας* ταλαντεύσεις. Θά ἐκδόσουμε τήν «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» ἀκόμη καί χωρίς τή δική Σας, κ.κ. ἰάπωνες, βοήθεια. Θά Σᾶς δόσουμε παράταση: σκεφτεῖτε, ἐξετάστε, *ἀποφασίστε* τέλος πάντων, θέλετε νά ἀναλάβετε τήν εὐθύνη γιά τήν καινούργια σύγχυση ἤ ὄχι. Ἄν θέλετε μόνο νά **μᾶς** *«βάζετε νά τσακωνόμαστε»* στό ρωσικό Τύπο μέ τούς πολωνούς καί τούς ὀλλανδούς, αὐτό *δέν* θά σᾶς τό ἐπιτρέψουμε.

Νά ποιά εἶναι ἡ κατάσταση πραγμάτων, νά ποιές εἶναι οἱ ἀπόψεις μου· καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι θά Σᾶς στείλω ὁπωσδήποτε τίς θέσεις τοῦ Μπουχάριν πού διατύπωσε τήν ἄνοιξη, ὥστε νά μπορέσετε νά κρίνετε γιά ὅλη τήν κατάσταση *μέ βάση τά ντοκουμέντα.*

Ἡ Ν. Κ. γράφει σήμερα γιά τήν αὐτοδιάθεση. Ἐμεῖς *δέν* εἴμαστε ὑπέρ του τεμαχισμοῦ. Καί τό ζήτημα τῶν *προσαρτήσεων*; Ὁ Μπουχάριν καί Σία (ὅπως καί ὁ Ράντεκ μέ τήν Ρόζα Λούξεμπουργκ καί τόν Πάννεκουκ) δέν σκέφτηκαν τί θά πεῖ νά εἶσαι «ἐνάντια στίς παλιές καί τίς καινούργιες προσαρτήσεις» (διατύπωση *στόν Τύπο* πού τήν ἔχει δόσει ὁ Ράντεκ);; Ἀφοῦ αὐτό *ἀκριβῶς εἶναι* «αὐτοδιάθεση τῶν ἐθνῶν», μόνο πού ἐκφράζεται *μέ ἄλλα* λόγια!

Λοιπόν, χαίρετε ὥς το ἑπόμενο γράμμα.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 17 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό
περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 7

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

243

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω γράμμα τοῦ Α. Ἐπιστρέψτε το [316].

Τήν ἀπάντησή μου στόν Ἀλεξάντρ παρακαλῶ πολύ νά τή στείλετε *ἀμέσως* κατευθείαν σ' αὐτόν στή διεύθυνση Vidnes [317].

Γράψτε σύντομα, ἄν θά ἱκανοποιήσετε τήν παράκληση (τή δική μου πρός Ἐσᾶς καί πρός τή Ζίνα), γιά τήν ὁποία ἐξάλλου γίνεται λόγος καί στό γράμμα μου πρός τόν Α.* Τό «Neue Zeit» θά τό στέλνουμε.

Μά ποῦ εἶναι τά νέα βιβλία πού ὑποσχεθήκατε;

Εἶμαι ὑπέρ τοῦ νά δοθοῦν 500 κορῶνες.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

244

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

17. VI. 1916.

Ἀγαπητέ φίλε! Ἡ Ν. Κ. Σᾶς γράφει γιά ἄλλα ζητήματα, ἐνῶ ἐγώ θά Σᾶς ἀπαντήσω στήν ἐπισημείωση γιά μένα.

Γράφετε ὅτι «οἱ ἄνθρωποί μας δέν ἔχουν κακεντρεχεῖς διαθέσεις» καί προσθέτετε ὅτι ὁσοναφορᾶ τούς Κίεβσκι «πρόκειται μόνο γιά τό ἐθνικό ζήτημα καί τά ἄρθρα τά γράφουν μόνοι τους».

Ἄν ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, τότε τί χρειάζεται ἡ § τοῦ καταστατικοῦ σχετικά μέ τό δικαίωμα συζήτησης τῶν *συνεργατῶν* ὕστερα ἀπό ἀπαίτηση τῶν 2 συντακτῶν (κοιτάξτε: οὔτε μάλιστα τῶν τριῶν, ἀλλά τῶν 2, δηλ. δυσπιστία ἀπέναντι στόν Μπουχάριν ἀπομέρους τῶν ἰαπώνων); Τότε ἡ § αὐτή δέν θά εἶχε κανένα νόημα. Καί εἶναι ἀπίστευτο νά ἀπαιτοῦν οἱ δυό συντάκτες ἀπό τούς 6-7 «ἐλευθερία» συζήτησης (τάχα συζήτησης) ὄχι γιά τόν ἑαυτό τους, ἀλλά γιά τούς συνεργάτες.

Ὄχι. Ἡ γιαπωνέζα *δέν μπορεῖ* νά βάζει στό καταστατικό παραγράφους χωρίς νόημα. Ἡ παράγραφος αὐτή ἔχει ἀκριβῶς τοῦτο καί μόνο τοῦτο τό νόημα: *μᾶς* δένουν τά χέρια καί γινόμαστε ἀνίσχυροι ἀπέναντι στίς προσπάθειες τῶν πολωνῶν νά σπέρνουν ζιζάνια.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 250. *Ἡ Σύντ.*

Γράφετε ὅτι δέν εἴδατε τήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» *(ἔπρεπε νά Σᾶς τήν εἶχαν στείλει καί αὐτή* καί *τ ή ν ἀ π ό φ α σ η τ ῆ ς Ε Ο Ε*, πού πάρθηκε μέ τή συμμετοχή τοῦ Γκριγκόρι· τώρα γράφω κιόλας σ' αὐτόν καί στήν Ζίνα νά Σᾶς τίς στείλουν ἀμέσως). Στό ἴδιο γράμμα γράφετε ὅτι γι' αὐτό «δέν ξέρετε περί τίνος πρόκειται».

Καί ταυτόχρονα προσθέτετε ἐπίσης: «ἐγώ ξέρω, νιώθω ὅτι Ἐσεῖς ψυχραθήκατε ἀπέναντι στόν Ράντεκ καί Σία».

Πρέπει νά παραδεχτεῖτε πώς αὐτό εἶναι λίγο παράξενο. Γιατί οἱ φόβοι μου σχετικά μέ τίς ραδιουργίες τοῦ Ράντεκ καί Σία, *ἡ πεποίθησή* μου σχετικά μ' αὐτό βγαίνει ἀκριβῶς ἀπό τά *γεγονότα* πού ἀφοροῦν τό «Vorbote» (Σᾶς εἶχα γράψει) *. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Καί τό δεύτερο καί κυριότερο: βγαίνει ἀπό τήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα».

Ὁ Ράντεκ καί Σία *ἄρχισαν* σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἐφημερίδα τίς ραδιουργίες ἐνάντιά μας τόν καιρό πού ἐμεῖς πουθενά δέν εἴχαμε γράψει οὔτε μιά λέξη ἐνάντιά τους!! [318] Αὐτό εἶναι γεγονός. Καί τά γεγονότα δέν ἐπιτρέπεται νά μήν τά παίρνουμε ὑπόψη. Στήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» ἄρχισε τό παλιό «παιχνίδι» (ἔκφραση τῆς ἀπόφασης τῆς ΕΟΕ) πάνω στή διάσπασή μας μέ τόν Τσχεΐτζε καί Σία, τό παιχνίδι τοῦ *Τίσκα*, παλιό, ἀπό χρόνια γνωστό.

Τί πρέπει νά κάνουμε; Ἤ νά ἐπιτρέψουμε στό παιχνίδι αὐτό ὄχι μόνο νά μεγαλώνει ἀνεμπόδιστα, ἀλλά καί *ν ά δ ι ε ι σ δ ύ σ ε ι σ τ ό π ε ρ ι ο δ ι κ ό μ α ς*. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς ὁδηγεῖ ἡ παράγραφος τοῦ καταστατικοῦ στό σχέδιο τῆς γιαπωνέζας! Αὐτό θά σήμαινε ἀναπόφευκτο, ὁριστικό πόλεμο μέ τόν Ράντεκ καί Σία.

Ἐσεῖς γράφετε ὅτι «δέν μᾶς συμφέρει νά μαλώνουμε μέ τήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ», *λές κι' ἐγώ* ἔχω ἀντίθετη γνώμη.

Ἀπαντῶ: ἀκριβῶς γιά νά μή μαλώσουμε ὁριστικά μέ τόν *Ράντεκ καί Σία* (καί στή χειρότερη περίπτωση μέσω αὐτῶν καί μέ τούς ἄλλους), ἀκριβῶς γι' αὐτό *πρέπει* νά κάνουμε ἀδύνατο τό «παιχνίδι» καί τίς ραδιουργίες στό περιοδικό μας.

Νά γιατί ἀρνοῦμαι νά πάω μαζί μέ τούς συζητοῦντες «συνεργάτες», ἀρνοῦμαι νά πάω στό «Κομμουνίστ».

Ἕνα ἀπό τά δυό: ἄν συμφωνήσουμε νά ἐκδόσουμε ξανά τό «Κομμουνίστ», αὐτό σημαίνει νά ἀνοίξουμε τό δρόμο γιά νά *φουντώσουν* οἱ ραδιουργίες αὐτές, νά ἀνοίξουμε μόνοι μας τίς πόρτες σ' αὐτές. Αὐτό εἶναι κατά τή γνώμη μου παράλογη πολιτική. Καταλαβαίνει ἄραγε ἡ γιαπωνέζα ὅλη αὐτή τήν πολιτική; Δέν ξέρω, μά αὐτό δέν ἔχει καί σημασία: ὁ «μηχανισμός» τῶν σχέσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ μόνος του θά

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 234-235. *Ἡ Σύντ.*

ὁδηγοῦσε σ' αὐτό, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν κακεντρέχεια ἤ τήν ἀγγελική καλοσύνη καί ἀγνότητα τῶν προθέσεων τῆς γιαπωνέζας.

Ἄλλη προοπτική: νά *μήν* ἐκδόσουμε ξανά τό «Κομμουνίστ». Νά ἐκδοθεῖ *ἄλλη* συλλογή. Νά δοθεῖ στούς συντάκτες τό δικαίωμα συζήτησης. Νά ἐξεταστεῖ τό ἐθνικό ζήτημα. *Νά ἀποκρουστεῖ τό παιχνίδι καί οἱ ραδιουργίες τῆς «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα».*

Ὁ Ράντεκ ἤ οἱ φίλοι του μᾶς ἔκαναν ἐπίθεση στήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα». Ἐμεῖς ἀπαντήσαμε στή *δική μας* συλλογή [319], μόνο στή δική μας, προσέξτε, *ὄχι στή συλλογή πού ἐκδίδεται ἀπό κοινοῦ μέ τούς ἀριστερούς τοῦ Τσίμμερβαλντ τῶν ἄλλων χωρῶν.*

Ἡ ὑπόθεση τελείωσε.

Οἱ ἀριστεροί τοῦ Τσίμμερβαλντ, μέ τούς ὁποίους ὁ *Ράντεκ* στό Κίνταλ *προσπαθοῦσε χωρίς ἐπιτυχία* νά μᾶς βάλει νά μαλώσουμε (θέλησε μπροστά στόν Πλάττεν καί τούς ἄλλους νά μᾶς ἀφαιρέσει τήν ἰσοτιμία στήν κυριότερη ἐπιτροπή τῶν ἀριστερῶν: *καί οἱ ἀριστεροί δέν* τόν *ἄφησαν* νά τό κάνει) — οἱ ἀριστεροί αὐτοί τοῦ Τσίμμερβαλντ *δέν ἔχουν καμιά σχέση* μέ τήν πάλη πού διεξάγεται ἀνάμεσα στή «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» καί στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Οἱ ἀριστεροί τοῦ Τσίμμερβαλντ δέν μποροῦν νά ἀναμιχθοῦν στήν πάλη *αὐτή*, δέν μποροῦν νά θίγονται καί νά παραπονοῦνται: ὁ Ράντεκ καί Σία *πρῶτοι* μᾶς ἐπιτέθηκαν στή «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα», τούς ἀπάντησαν στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» (ἤ σέ ἄλλη συλλογή). *Σέ μιά τέτια κατάσταση* ὁποιεσδήποτε προσπάθειες τοῦ Ράντεκ καί Σία δέν μποροῦν, ἀπολύτως δέν μποροῦν νά μᾶς βάλουν νά μαλώσουμε μέ τούς ἀριστερούς τοῦ Τσίμμερβαλντ (ὅπως στό Κίνταλ ὁ Ράντεκ *δέν* κατάφερε, παρόλο πού προσπάθησε, νά μᾶς βάλει νά μαλώσουμε, οὔτε μέ τόν Πλάττεν, οὔτε μέ τόν ἀριστερό γερμανό).

Ὡσότου ὁ Ράντεκ καί Σία ἀπαντοῦν στό ἑπόμενο φύλλο τῆς «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» καί μεῖς σέ *ἄλλο* τεῦχος τῆς συλλογῆς (ἐπιμένω ἀπόλυτα νά γίνεται συμφωνία ἀπό τεῦχος σέ τεῦχος), θά περάσει ἀρκετός καιρός.

Καί σέ ὅλο αὐτό τό χρονικό διάστημα, μέ μιά *τέτια* τοποθέτηση τοῦ ζητήματος, ἡ σιχαμερή ἐνέργεια τοῦ Ράντεκ καί Σία στήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» *δέν θά εἶναι σέ θέση* νά μᾶς βάλει νά μαλώσουμε μέ τούς ἀριστερούς.

Νά γιατί ἔλεγα καί λέω ὅτι τώρα σέ καμιά περίπτωση δέν θά πάρω μέρος στό «Κομμουνίστ», οὔτε θά δεχτῶ ἰσοτιμία μέ τή γιαπωνέζα, οὔτε συνεργασία *γενικά μαζί* μέ τόν Ράντεκ στή συλλογή μας, γιατί εἶμαι πεισμένος ὅτι *αὐτό* σημαίνει νά γίνει ἀναπόφευκτος ὁ τσακωμός μέ τούς ἀριστερούς.

Ἄν ἐκδόσουμε τό 3ο τεῦχος τοῦ «Κομμουνίστ», τότε *καί* ὁ Ράντεκ *καί* ὁ Μπρόνσκι *καί* ὁ Πάννεκουκ (καί τό πλατύ κοινό) θά ἔχουν δίκιο νά περιμένουν καί θά περιμένουν τή *συνέχιση τῆς ἴδιας κατάστασης*, θά ἔχουν δίκιο νά περιμένουν καί θά περιμένουν ὁποιεσδήποτε ἐγγυήσεις γιά τούς συνεργάτες καί, τέλος (κι' αὐτό ἔχει ἰδιαίτερη σημασία), θά ἔχουν δίκιο νά θίγονται καί νά ἐπεμβαίνουν, ὅταν ἐμεῖς θά ἀπαντᾶμε *ἐδῶ* στίς βρωμιές τῆς «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα». Στήν περίπτωση αὐτή οἱ πόρτες θά εἶναι ὀρθάνοιχτες στίς ραδιουργίες.

Τότε ὁ Ράντεκ καί Σία θά μᾶς βάλουν στά *σίγουρα* νά μαλώσουμε μέ τούς ἀριστερούς, γιατί ἀκόμη καί ὁ Πάννεκουκ ἔχει τό ἱερότερο δικαίωμα νά πεῖ: ἐγώ *δέν* μπῆκα νά συνεργαστῶ σέ ἕνα τέτιο «Κομμουνίστ», *δέν* θέλω νά «ἐπιτίθενται» ἐνάντια στήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» (αὐτός τήν ἄμυνα θά τήν παρουσιάσει σάν ἐπίθεση: ξέρετε πῶς γίνονται αὐτά τά πράγματα).

Τότε ὁ Ράντεκ καί Σία θά ἔχουν δικαίωμα νά δημοσιεύσουν ὁποιοδήποτε γράμμα πρός τό κοινό καί στά ρωσικά *καί στά γερμανικά*, θά ἔχουν δικαίωμα νά ποῦν: οὐσιαστικά (αὐτό εἶναι γεγονός) τό «Κομμουνίστ» ἦταν κοινό ὄργανο δικό σας + τοῦ Πάννεκουκ + τοῦ Ράντεκ + τοῦ Μπρόνσκι καί σεῖς *σ' αὐτό* «θίγετε» τήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα», *ἐσεῖς ἀρχίζετε* νά διασπᾶτε τήν Ἀριστερά κτλ. κτλ. (ὅπως ἔλεγε *ἤδη* στό Κίνταλ, προσέξτε το αὐτό: τή στρατηγική αὐτή τήν ἔχει βάλει *ἤδη* σέ ἐνέργεια στό Κίνταλ).

Καί μπροστά σέ ὅλους τούς ἀριστερούς τό φταίξιμο θά πέσει σέ μᾶς!! Ἀφήσαμε νά μᾶς βάλουν νά μαλώσουμε μέ τούς ἀριστερούς, πέσαμε στήν παγίδα τοῦ Τίσκα. Νά ποῦ ὁδηγεῖ ἡ συνέχιση τῆς ἔκδοσης τοῦ «Κομμουνίστ», νά γιατί ἀρνοῦμαι νά πάω ἐκεῖ.

Ἀπεναντίας, τό ἐπαναλαμβάνω, ἄν ἐμεῖς σέ μιά ἰδιαίτερη, *καινούργια* συλλογή, *χωρίς* τόν Πάννεκουκ, τόν Ράντεκ, τόν Μπρόνσκι, θά *ἀπαντᾶμε* στήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα», θά ἀπαντᾶμε στόν Μπουχάριν καί σέ ὁποιονδήποτε ἄλλον, *αὐτό δέν θά ἀφορᾶ καθόλου τήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ* καί αὐτή *δέν θά μπορεῖ* οὔτε νά ἀναμιχθεῖ, οὔτε νά θιχτεῖ. Ὁ Ράντεκ *δέν μπορεῖ* νά «παραπονεθεῖ» οὔτε στόν Πάννεκουκ, οὔτε στούς γερμανούς γιά τό ὅτι ἡ «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» *απάντησε* στήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα».

Σ' αὐτό προστίθεται καί τό ζήτημα τῆς ἡττοπάθειας. *Πάλι τά ἴδια.*

Σ' αὐτό προστίθεται καί τό ζήτημα τῆς ὁμάδας τοῦ Τσεϊτζε. *Κι' ἐδῶ τά ἴδια.* Γιατί *πάνω σ' αὐτό* πόνταρε ἡ «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα».

Ἄν ἡ γιαπωνέζα δέν ἔχει «κακεντρεχεῖς διαθέσεις», *δέν μπορεῖ* παρά νά συμφωνήσει γιά μιά συλλογή (χωρίς τόν Ράντεκ καί τούς ἄλλους),

συμφωνᾶμε μάλιστα γιά τή συζήτηση *μέ τούς ἰάπωνες καί τόν Μπουχάριν*. Συμφωνᾶμε ἐπίσης νά δημοσιεύσουμε τή συζήτηση σέ μιά ἰδιαίτερη μπροσούρα (ἄν τό ἐπιθυμεῖ αὐτό ὁ Μπουχάριν, πού σέ μιά τέτια περίπτωση θά μπορέσει νά δεῖ ἀπό τά πρίν τό «ὕφος» μου, σχετικά μέ τό ὁποῖο διατύπωσε φόβους). Τότε θά μπορέσουμε νά ξεχωρίσουμε τίς διαφωνίες μέ τόν Μπουχάριν ἀπό τήν κοινή δουλιά μέ τόν Μπουχάριν.

Θά δημοσιεύσουμε τά δικά μας ἄρθρα καί τοῦ Γκρ. γιά τήν ἡττοπάθεια, τήν αὐτοδιάθεση, τίς βρωμιές τῆς «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα», τόν Τσχεΐτζε, τήν «αὐτοάμυνα» κτλ., τά δικά Σας γιά τίς «Ἐπιτροπές πολεμικῆς βιομηχανίας» κτλ., τοῦ Βάριν, τοῦ Σαφάροφ (οἱ ξένοι **δέν ἐπιτρέπεται** νά πάρουν μέρος στή συλλογή αὐτή) κτλ. καί *ὁποιαδήποτε ἄλλα* τοῦ Μπουχάριν καί τῶν ἰαπώνων.

Νά τό σχέδιο συμφωνίας γιά μιά συλλογή.

Ἡ γιαπωνέζα δέν μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ, ἄν δέν ἔχει κακεντρεχεῖς διαθέσεις.

Δέν ἐπιτρέπεται νά ἐπιμένουμε στήν ἔκδοση τοῦ «*Κομμουνίστ*» μιά καί διαλύθηκε. Εἶναι παράλογο καί γελοῖο νά μέ τραβοῦν μέ τή βία στό «*Κομμουνίστ*»: δέν θά μέ τραβήξουν.

Ἄν ὅμως ἡ γιαπωνέζα δέν συμφωνεῖ γιά μιά ἰδιαίτερη συλλογή, αὐτό *σημαίνει* ὅτι ἔχει κακεντρεχεῖς διαθέσεις ἤ (πράγμα πού εἶναι τό ἴδιο γιά τήν ὑπόθεσή μας) ὅτι ἡ πολιτική της *ὁδηγεῖ* σέ κακοήθεις ραδιουργίες.

Καί τότε ἐμεῖς *μόνοι μας* θά βγάλουμε τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 7

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

245

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἔ, τώρα μάλιστα καί ὁ Ἀλεξάντρ εἶδε [320], ὅπως φαίνεται, ὅτι μέ τόν Γ. * καί Σία χωριό δέν γίνεται.

---

* Γκ. Λ. Πιατακόφ. *Ἡ Σύντ.*

Προτείνω:
(1) νά ἀποφασίσουμε νά βγεῖ ἡ δική μας συλλογή (Σμπ. Σ-Ντ).
(2) Νά γίνει ἀμέσως ὁ κατάλογος τῶν ἄρθρων.
(3) νά προσκληθοῦν ὁ Μπουχ. + Γιούρ. + Α.Μ. * + Σαφ. + Βάριν. Ἡ στοιχειοθέτηση νά ἀρχίσει ἀμέσως.

Salut! *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 17 καί 25 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

246

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

(1) Θά γράψουμε στόν Γκρίσα νά προτείνει στόν τυπογράφο νά ἐκδόσει *ἕνα μέρος* (ἤ ἕνα τεῦχος) τῆς «Σμπόρνικ «Σ-Ντ»». Αὐτό θά ἦταν καλή δουλιά. Θά μποροῦσε νά διαλεχτοῦν γι' αὐτό τά δημοσιεύσιμα ἀπό τή λογοκρισία (ἀπό τή γαλλική ἄποψη) ἄρθρα. Γράψτε του καί Σεῖς σχετικά μ' αὐτό.

Μήπως ἑτοιμάζουν δική τους συλλογή;

(2) Στήν ἐρώτηση τοῦ Ράντεκ γιά ποιό λόγο ἡ «Bruch» ** μέ τόν Μπουχάριν καί τόν Λιάλιν, *δέν πρέπει* νά ἀπαντήσετε. Πρέπει πρῶτα νά συμφωνήσουμε. Ἔχετε μήπως ἀντίγραφο τοῦ γράμματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ (τέλη τοῦ 1915 πρός τόν Μπουχάριν καί Σία); [321]

Τό νά κρύβονται πίσω ἀπό τόν Γιούρι γιά τό ζήτημα τῆς αὐδιάθεσης εἶναι ἀπροκάλυπτη προστυχιά.

(3) Ἀπό τή Ρωσία (ἀπό τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ) γράφουν ὅτι ὁ Μπουχάριν καί Σία ἐπιχειροῦν νά ἀποκτήσουν *δική τους σύνδεση* μέ τήν ΕΠ, παρακάμπτοντας τό Γραφεῖο [322]. Μπράβο, ἔ; Αὐτοί ὄχι μόνο «ἐνημερώνουν» τόν Ράντεκ, ὅπως γράφετε, ἀλλά κάνουν κάτι χειρότερο.

(4) Ἀπό τή «Neue Zeit» ἦρθε ἀπάντηση: freie Exemplare *** ἀπαγορεύτηκαν. Θά γραφτῶ συνδρομητής γιά ἕνα τρίμηνο.

(5) Ποιά θέματα παίρνετε γιά τή ρωσική ἔκδοση; NB

(6) Περιμένω ἀπάντηση, πόσο ὑλικό ὑπάρχει τώρα *μέ ἀκρίβεια* γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

---

* Α. Μ. Κολλοντάι. *Ἡ Σύντ.*
** — ἡ ρήξη. *Ἡ Σύντ.*
*** — δωρεάν ἀντίτυπα. *Ἡ Σύντ.*

(7) Τί παράξενο εἶναι πού ὁ Γκρίσα καί ὁ Βάριν γράφουν γιά τό «Κομμουνίστ» καί ὄχι γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»»!

(8) Τί εἶναι αὐτό τό ἄρθρο «Bruderorgan» * στή «Berner Tagwacht»?

Στεῖλτε το!!

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 20 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

247

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρόφισσα Ὄλγα! Τῆς Ἰνέσσας τῆς χρειάζεται πολύ ἡ ταυτότητα. Σᾶς παρακαλοῦμε πολύ νά πᾶτε μέ τό συνημμένο γράμμα στόν Guilbeaux (directeur de «Demain», 28 rue du Marché, δέχεται κάθε Παρασκευή στίς 2-4· ἴσως εἶναι καλύτερα μέ κάρτα νά ζητήσετε νά τόν δεῖτε).

Βέβαια, μή λέτε οὔτε σ' αὐτόν, *οὔτε σέ κανέναν ἄλλον*, γιά *ποιόν* θά εἶναι ἡ ταυτότητα.

Καλύτερα εἶναι νά συναντηθεῖτε προσωπικά μέ τόν Γκιλμπό — ἐμεῖς τό σκεφτήκαμε ὁλόπλευρα καί ἀποφασίσαμε ὅτι αὐτό εἶναι καλύτερα ἀπό τό νά τοῦ γράψετε. Ἐλπίζω, ἡ παράκληση αὐτή νά μή φέρει σέ δύσκολη θέση Ἐσᾶς ἤ τόν Β. Κ.

Ὑπάρχει μήπως στή βιβλιοθήκη Σας τό βιβλίο: *Γ. Ντελέβσκι* (μοῦ φαίνεται, ἔτσι;) «Οἱ ταξικές ἀντιθέσεις στό σύγχρονο προλεταριάτο», ἤ *κάτι παρόμοιο;*

Ἄν δέν ὑπάρχει στή βιβλιοθήκη, μήπως ξέρετε, ἄν τό ἔχει κάποιος ἀπό τούς γνωστούς Σας (καί μέ τήν εὐκαιρία ἴσως νά ξέρετε τόν ἀκριβή τίτλο τοῦ βιβλίου;).

Σφίγγω δυνατά τό χέρι καί τῶν δυό Σας.

Ἡ Νάντια Σᾶς χαιρετάει.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Ἰούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — «ἀδελφικό ὄργανο». *Ἡ Σύντ.*

248

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ζ. Ι. ΛΙΛΙΝΑ

'Αγαπητή Ζίνα! εἶδα στή «Berner Tagwacht» [323] καί ἄκουσα ὅτι ἡ διάλεξή Σας στό 'Ολτένε ἄρεσε *πολύ*. Ich gratuliere! * Μήπως θά μπορούσατε νά ἐκθέσετε *περιληπτικά* τά κυριότερα σημεῖα γιά τή δική μας «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», ἄν θέλετε νά γράψετε πάνω στό θέμα αὐτό; Βρισκόμαστε σέ πολύ δυσάρεστη κατάσταση: δέν ὑπολογίσαμε ἀπό νωρίτερα τίς ἀκριβεῖς διαστάσεις τῶν ἄρθρων, «παραφουσκώσαμε», δέν κατορθώσαμε νά «ξαλαφρώσουμε» καί τώρα βρισκόμαστε μπροστά στήν προοπτική νά ἐκδόσουμε ἕνα ὀγκοδέστατο βιβλίο, πού δέν εἶναι καθόλου κατάλληλο γιά προπαγάνδα ἀπό τό ἐξωτερικό.

Γράψτε δυό λόγια γιά τό θέμα Σας, καί ἄν θά μπορούσατε *χωρίς νά ζημιώσει τό θέμα* νά περιοριστεῖτε σέ 4-5 σελίδες τοῦ δικοῦ μας μεγάλου σχήματος (ἔχετε τά δοκίμιά του καί, νομίζω, δέν θά Σᾶς εἶναι δύσκολο νά ὑπολογίσετε μέ ἀκρίβεια).

Γράψτε.

Beste Grüße καί χαιρετισμούς στόν Στιόπκα, πού πιστεύω θά μεγάλωσε τόσο πολύ, πού δέν θά μπορέσω πιά νά τόν σηκώσω ὥς τό ταβάνι!

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 27 τοῦ 'Ιούνη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1920 στό περιοδικό «Κράσναγια Λέτοπις», τεῦχ 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

249

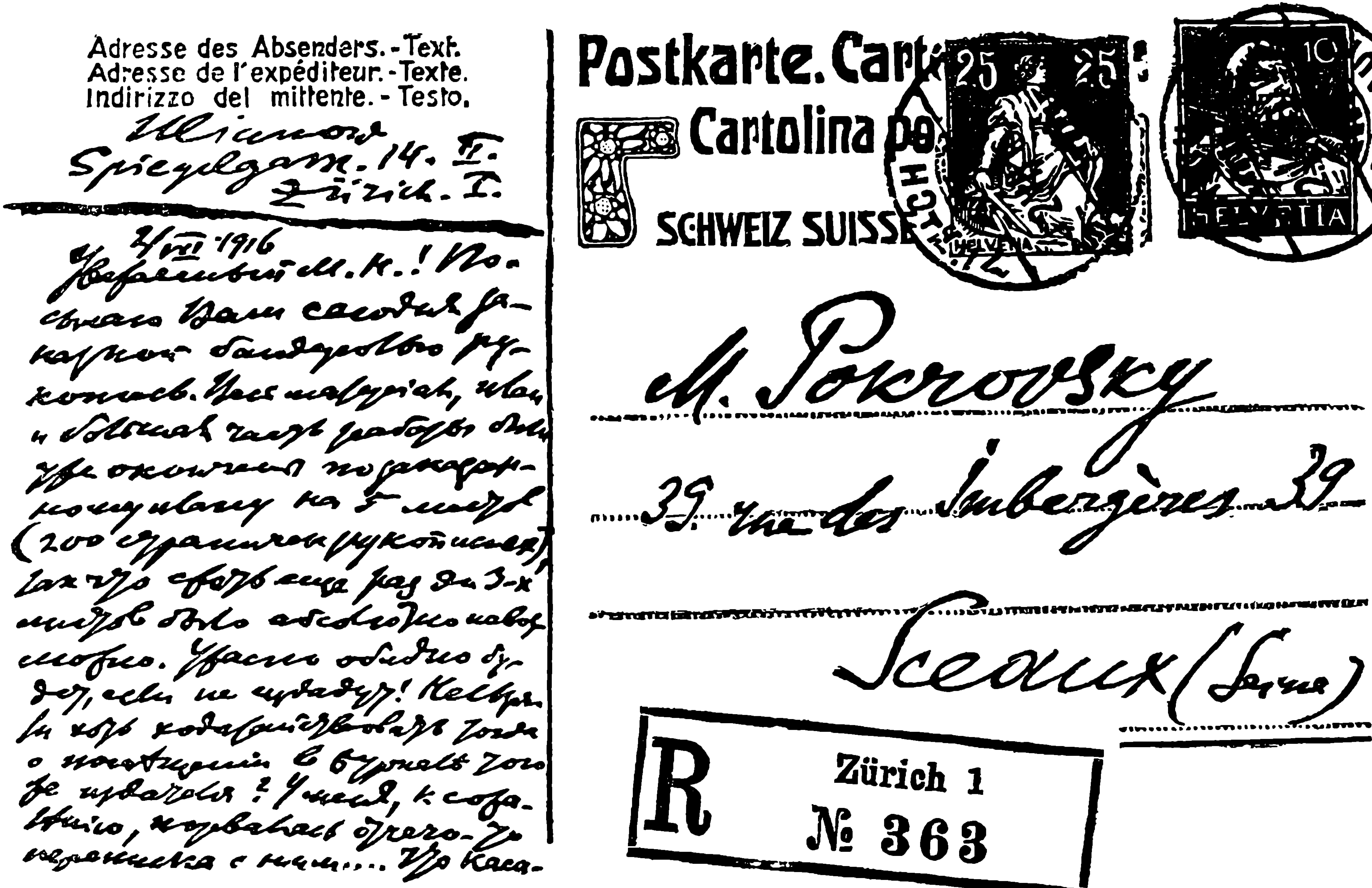
ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

2/VII. 1916.

'Αγαπητέ Μ. Ν.! Σᾶς στέλνω σήμερα τό χειρόγραφο * μέ συστημένο δέμα **. ῞Ολο τό ὑλικό, τό σχέδιο καί τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐργασίας τά εἶχα ἤδη τελειώσει σύμφωνα μέ τήν παραγγελία πού πρόβλεπε 5 φύλλα (200 χειρόγραφες σελιδοῦλες) κι' ἔτσι ἦταν ἐντελῶς ἀδύνατο νά τό συντομεύσω ἄλλη μιά φορά ὥς τά 3 φύλλα. Θά εἶναι πάρα πολύ δυσάρεστο ἄν δέν τήν ἐκδόσουν! Δέν θά ἦταν

* — Σᾶς συγχαίρω! *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τά χειρόγραφα τοῦ βιβλίου τοῦ Λένιν «'Ο ἰμπεριαλισμός ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» (βλ. ῞Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 305-433). *Ἡ Σύντ*



Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Μ. Ν. Ποκρόβσκι. — 2 τοῦ Ἰούλη 1916

стоять за именем автора, то я предпочел бы обычный свой псевдоним, конечно. Если неудобно, предлагаю новый: Н. Ленивцын. Тоже, впрочем, и любой иной. Касательно примечаний очень и очень просил бы оставить их; как увидите из них, что они для меня сугубо важны; затем в России через год [?] вдвое [?] и студенты etc.: им указания литературы нужны. Я нарочно выбрал сугубо экономную (в смысле места, бумаги) систему. При мелком шрифте 7 страничек рукописных, это каких-нб. две странички печатных. Очень прошу оставить примечания или ходатайствовать перед издателем об оставлении их. Касательно заглавия: если неудобно данное, если слово „империализм" безусловно устранить, тогда поставьте: „Основные особенности новейшего капитализма". (Подзаголовок „популярный очерк" безусловно необходим, ибо ряд „важных материй" изложен применительно к такому характеру издания). Предвижу затруднения с переменой глав, из коих некоторые отставлены [?], м.б. неловко [?] удобно, с точки зрения строгости [?], посылаю для Вас: если удобнее и безопаснее, оставьте его у себя, не посылайте дальше. Вообще было бы очень приятно, если бы можно было поместить это и другое в журнале того же издателя: если не видите в этом неудобства, черкните мне про это, я буду очень Вам благодарен. Жму руку и шлю лучшие приветы! Ваш В. Ильин

P.S. Что вышло с примечанием к „Строителям"? Трудно для меня это узнать, чувствую, что нервностей тьма из-за этого. Китай [?] 4.IX не надолго!

δυνατό τότε νά μεσολαβήσετε γιά νά δημοσιευτεῖ στό περιοδικό τοῦ ἴδιου ἐκδότη; * Δυστυχῶς, ἔχει διακοπεῖ ἀπό κάποια αἰτία ἡ ἀλληλογραφία μου μ' αὐτόν... Ὅσοναφορᾶ τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα, φυσικά, θά προτιμοῦσα τό συνηθισμένο ψευδώνυμό μου. Ἄν δέν εἶναι βολικό, προτείνω ἕνα καινούργιο: Ν. Λενίβτσιν. Ἄν θέλετε, διαλέξτε ὁποιοδήποτε ἄλλο. Ὅσο γιά τίς σημειώσεις, θά Σᾶς παρακαλοῦσα πάρα πολύ νά τίς ἀφήσετε· θά δεῖτε ἀπό τό ὑπ' ἀρ. 101 [324] ὅτι ἔχουν γιά μένα πολύ μεγάλη σημασία· στή συνέχεια, στή Ρωσία διαβάζουν καί οἱ φοιτητές etc: τούς χρειάζονται οἱ σημειώσεις γιά τή βιβλιογραφία. Σκόπιμα διάλεξα ἕνα σύστημα πάρα πολύ οἰκονομικό (ἀπό τήν ἄποψη τοῦ χώρου, *τοῦ χαρτιοῦ)*. Μέ μικρά στοιχεῖα 7 χειρόγραφες σελιδοῦλες θά πιάσουν περίπου δυό τυπογραφικές σελιδοῦλες. Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά ἀφήσετε τίς σημειώσεις, ἤ νά μεσολαβήσετε στόν ἐκδότη γιά νά τίς ἀφήσει. Σχετικά μέ τόν τίτλο: ἄν αὐτός πού ἔδοσαν δέν εἶναι κατάλληλος, ἄν πρέπει νά ἀποφύγουμε τή λέξη ἰμπεριαλισμός, τότε βάλτε: «Οἱ βασικές ἰδιομορφίες τοῦ νεότατου καπιταλισμοῦ». (Εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητος ὁ ὑπότιτλος «ἐκλαϊκευτική μελέτη», γιατί μιά σειρά ἀπό σημαντικά ὑλικά ἔχουν διατυπωθεῖ σύμφωνα μέ τόν τέτιο χαρακτήρα τῆς ἐργασίας.) Στέλνω γιά Σᾶς τήν πρώτη σελίδα μέ τήν ἀπαρίθμηση τῶν κεφαλαίων, ἀπ' αὐτά μερικά μπορεῖ νά μήν ἔχουν τελείως κατάλληλους τίτλους ἀπό τήν ἄποψη τῆς αὐστηρότητας: ἄν εἶναι βολικότερο καί ἀσφαλέστερο κρατεῖστε την, μή τή στέλνετε παραπέρα. Γενικά θά ἦταν πολύ εὐχάριστο, ἄν ἦταν δυνατό νά δημοσιευτεῖ καί αὐτό καί τό ἄλλο ὑλικό στό περιοδικό τοῦ ἴδιου ἐκδότη: ἄν βλέπετε ὅτι δέν ὑπάρχουν γι' αὐτό δυσκολίες, γράψτε τους σχετικά, θά Σᾶς εἶμαι πολύ εὐγνώμων. Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί Σᾶς στέλνω τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

P. S. Προσάρμοσα μέ ὅλες τίς δυνάμεις τό ὑλικό πρός τίς «αὐστηρότητες»: αὐτό ἦταν πάρα πολύ δύσκολο γιά μένα, νιώθω ὅτι ἐξαιτίας αὐτοῦ, οἱ ἀνωμαλίες θά εἶναι πάρα πολλές. Ἄλλο τίποτε πιά δέν γίνεται!

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Sceaux (Seine) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1932
στή 2η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ
Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXIX

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τό περιοδικό «Λέτοπις» («Χρονικά»), πού τό ἔβγαζε ὁ Α. Μ. Γκόρκι. *Ἡ Σύντ.*

250

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Ἐπιτέλους ἔπιασα τόν Πλάττεν: λέει ὅτι δέν ὑπάρχει ἐλπίδα. Ὁ Γκιλμπό λέει στήν Ὄλγα (ὕστερα ἀπό πείρα ἀναζητήσεων) τό ἴδιο. Ἡ Νάντια λέει ὅτι *ὅλες* οἱ ταυτότητές της εἶναι ἀκατάλληλες. Ἐπομένως μένει μόνο σέ Σᾶς νά γράψετε στήν Ὄλγα καί σέ ἄλλους καί νά ἀναζητήσετε ἕναν ρῶσο.

Σχετικά μέ τό γερμανικό προξενεῖο ἡ πολωνίδα εἶπε χθές στήν Νάντια ὅτι τώρα σέ κανέναν *δέν* δίνουν ἄδεια διέλευσης. Λυπηρό!

Ξεχάσατε νά στείλετε (1) τήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ γιά τήν πολωνική ἐφημερίδα («Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» *), (2) τά γράμματα τοῦ Γκρίσα γιά τίς ὑποθέσεις τοῦ Παρισιοῦ, γιά τήν ὁμιλία τοῦ Μπριζόν [325] καί γιά πολλά ἄλλα.

Salutations amicales **. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

251

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Χάρηκα πάρα πολύ γιά τό σχέδιό Σας τῆς συλλογῆς [326]. Σωστά, δέν ἀξίζει νά λυπηθοῦμε τά 2000 frs (κάποιο ἔσοδο θά μείνει καί θά εἶναι *δικό μας,* καί ὄχι στούς κουλάκους), γιά νά μή φιλονικοῦμε καί νά μή χαλᾶμε τά νεῦρα μας μέ ἐντελῶς κακοήθεις ἀνθρώπους. Καί οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ὕστερα ἀπό τό μάθημα, θά γίνουν πιό ἔξυπνοι, μά τήν πίστη μου!

Συμφωνῶ ὁλότελα μαζί Σας νά γίνει πρόταση *τυπικά* στόν Μπουχάριν *(καί* στόν Γιούρι) νά δόσουν ἀμέσως ἕνα ἄρθρο σχετικά μέ τήν αὐτοδιάθεση γιά συζήτηση. Θά τό δημοσιεύσουμε. Δέν τούς γράφετε λοιπόν; Εἶμαι τώρα τόσο ἐξαγριωμένος καί κατά τοῦ Μπουχάριν, πού δέν μπορῶ νά γράψω. Γράψτε ἀμέσως. Στόν Μπουχάριν ἀκόμη: γιά τόν Χέγκλουντ καί γιά τήν ἀπεργία στή Νορβηγία.

Ὅμως πρέπει ὅσο τό δυνατό *πιό αὐστηρά* νά καθοριστεῖ τό μέγεθος καί γιά τούς ἄλλους καί *γιά μᾶς.* Εἶναι ἀπαραίτητο!!

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 280-283. *Ἡ Σύντ.*

** — Μέ φιλικούς χαιρετισμούς. *Ἡ Σύντ.*

Συμφωνῶ πέρα γιά πέρα καί μέ τό ὅτι πρέπει νά δημοσιευτοῦν οἱ θέσεις τοῦ Ράντεκ.

Θά ἤθελα νά γράψω γιά τήν αὐτοδιάθεση — γιά τήν Junius — καί γιά τήν πολιτική τῆς ἥττας τῆς κυβέρνησής «σου» (+ «ἱμπεριαλισμός καί ὀπορτουνισμός» + γιά τήν ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε).

Πρέπει νά ἀπαιτήσετε ἀμέσως τό ἄρθρο τοῦ Βάριν. Νά τοῦ παραγγέλνατε μήπως ἀκόμη γιά τήν Ἰρλανδία; Θά ἔπρεπε!

Πρέπει νά παραγγείλετε κάτι στόν Ζώρζ καί στόν *Τίνσκι* (συμβατικά στόν δεύτερο): χρειάζεται νά παροτρύνετε τή νεολαία.

Γιά τήν *«Ἰντερνατσιονάλ»* καλύτερα 3-4 σύντομα ἄρθρα καί μιά μικρή *εἰσαγωγή* ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή [327].

Νά συμφωνήσουμε, δόστε μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια τό μέγεθος.

Μέ πολλούς χαιρετισμούς!

Λένιν

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

252

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Τά διαβατήρια τῆς Νάντιας [328] εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλα. (Ἡ ὑγεία της εἶναι ἄσχημη· ὁ καιρός εἶναι ἀπαίσιος, δέν μπορεῖ νά πάει στά βουνά.) Ζητᾶτε τή συμβουλή μου γιά τόν Γκράμπερ. Κατά τή γνώμη μου, *δέν* πρέπει νά συμφωνήσουμε μαζί του οὔτε γιά τή σύνθεση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, οὔτε γιά τήν ὑποχρεωτική δημοσίευση τῶν ἄρθρων μας, (ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι τόσο μᾶς ἐξαπάτησε τό 1915 [329]), γιατί αὐτό θά σήμαινε τώρα νά γελοιοποιηθοῦμε. Χωρίς τή μακρόχρονη, πολύμηνη πείρα τῆς συνεργασίας (τῆς δικῆς Σας ἤ τοῦ Ἀμπραμόβιτς, ἤ καί τῶν δυό Σας — μόνιμα, κάποιου ἀπ' αὐτούς — εὐκαιριακά), χωρίς αὐτό, κατά τή γνώμη μου, δέν ἀξίζει οὔτε κάν νά γίνεται λόγος γιά μιά συμφωνία στά σοβαρά. Τώρα πρέπει 10 φορές νά σκεφτεῖς καί κατόπι πιά νά καταπιαστεῖς.

Τά γράμματα πρός τούς αἰχμαλώτους γιά τό ἐρωτηματολόγιο *δέν* ἔφτασαν. Ἔγραψα μιά φορά στόν Μαλινόβσκι, προτείνοντας ἕνα πολύ ἁπλό πρόγραμμα: τόπος διαμονῆς· ἐπάγγελμα· ἡλικία· θέση στή βιοτεχνία· στάση ἀπέναντι στόν πόλεμο κτλ. Ἀπάντηση

δέν πήραμε: εἶναι φανερό ὅτι δέν ἐπιτρέπει ἡ λογοκρισία! Ἐγώ καί ἡ Νάντια στέλνουμε χαιρετισμούς στόν Ποπόφ. Θά πετύχετε μήπως νά τοῦ στείλετε κατευθείαν ἤ μέσω κάποιου ἄλλου παξιμάδια κτλ.;

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί στέλνω τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Λένιν

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

253

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Τό βιβλίο, στό ὁποῖο ἔπρεπε νά γράψω τήν ἀφιέρωση («γιά τόν ἀγαπ. σύν-φο Βολόντια» — ἔτσι ἔ;), ἔμεινε ἐδῶ. Ὅμως ἔχασα τή διεύθυνση. Νά τό στείλω σέ Σᾶς; Ἤ θά μοῦ στείλετε τή διεύθυνση; Περίμενα ἀδιάκοπα ἀπό Σᾶς τήν ἀπόφαση τῆς ΕΟΕ καί τό γράμμα τοῦ Γκρίσα γιά τόν Μπριζόν, ὅμως ἀκόμη δέν τά πῆρα. Ἡ Νάντια Σᾶς χαιρετᾶ· δέν ἔγραψε ὅλο τό διάστημα, γιατί ἦταν ἄρωστη· παραμέλησε τήν ἀρώστια της.

Best greetings!

Your *W. U.* *

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

254

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

14. VII. 1916.

Ἀξιότιμε Μ. Ν.!

Αὐτή τήν ὥρα πῆρα γράμμα ἀπό τόν Γκ. Ζ. μέ τήν εἴδηση ὅτι πῆρε τό τηλεγράφημά Σας γιά τό ὅτι ἔφτασε τό χειρόγραφό του αἰσίως. Ἀνησυχῶ ἐξαιρετικά γιά τό δικό μου, πού τό ἔστειλα συστη-

* — τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Β. Οὐ.* *Ἡ Σύντ.*

μένο ἐδῶ καί δυό ἑβδομάδες *. Νά μήν ἀρνηθεῖτε νά γράψετε στά πεταχτά μιά κάρτα γιά τήν παραλαβή του. Μέ τήν εὐκαιρία: στή σελ. 147 γράφτηκε Ὅουεν, ἐνῶ πρέπει νά εἶναι Ὅουενς: θά μέ ὑποχρεώσετε πολύ, ἄν τό διορθώσετε:

Εὐχαριστῶ ἐκ τῶν προτέρων καί Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Sceaux (Seire) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

255

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Πρός τήν Ἰνέσσα

Ἀγαπητή φίλη! Ὅσο γιά τήν ἀλληλογραφία θά τά καταφέρουμε.

Ὅσο γιά τόν Γκιλμπό δέν ξέρω τί νά πῶ. Δέν εἶναι σαφές τό σχέδιο: ποιός λοιπόν εἶναι στή Συντακτική ἐπιτροπή; (ὁ Γκιλμπό + ;;) Ὁ Γκιλμπό εἶναι π ο λ ύ ἀνάποδος καί θά χαλάσει ὅλη τή δουλιά (φοβᾶμαι!)...

Καί τί μπορῶ νά ἔχω ἐνάντια στή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου Σας στή συλλογή; [330] Μόνο ὑπέρ.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Λένιν*

P. S. Τί περίεργο πού δέν Σᾶς ἀπαντάει ὁ Ράντεκ; Δέν καταλαβαίνω. Μά στόν Γκριγκόρι αὐτός ἀπαντάει, ἔτσι;

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

256

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τόν Ρέννερ πού μόλις τόν πῆρα. Ἐδῶ εἴμαστε ἄσχημα: τό Ταχυδρομεῖο μόνο μέ τά γαϊδούρια καί μιά φορά τήν ἡμέρα. Σέ ἔσχατη ἀνάγκη νά τηλεγραφήσετε (Tschudiwiese, Flums), ἤ νά

---

* Τό χειρόγραφο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» τό κράτησε ἡ γαλλική λογοκρισία. *Ἡ Σύντ.*

τηλεφωνήσετε (τηλ. 2.26), ὅμως δέν ξέρω ἀκόμη ἄν αὐτό στοιχίζει πολύ ἀκριβά.

Ἀπό τόν Ποκρόβσκι δέν πῆρα τίποτε καί ἀνησυχῶ ἐξαιρετικά.

Ἔχετε τήν «Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία»; [331] Θά τή στείλω μόλις τή διαβάσω, ἄν καί οἱ τρεῖς [332] θά ἀναλάβετε τήν ὑποχρέωση νά τήν ἐπιστρέψετε ὕστερα ἀπό 6 μέρες.

Θά καταπιαστῶ μέ τά ἄρθρα. Στείλατε μήπως γιά στοιχειοθέτηση καί τί ἀκριβῶς;

Συμφωνεῖστε μέ τό τυπογραφεῖο γιά νά μοῦ στείλουν *ἀμέσως* ἕνα ἀντίτυπο τοῦ δοκιμίου. Στεῖλτε μου τόν κατάλογο τῶν ἄρθρων. Χαιρετισμούς σέ ὅλους καί ἀπό τούς δυό μας.

Λένιν

P. S. Στέλνετε ἐνδιαφέροντα ἀποκόμματα ἀπό τήν «Hamburger Echo» καί τήν «Arbeiter-Zeitung», γιατί ἐδῶ ὑπάρχει ἀπόλυτη φτώχια ἀπό ἐφημερίδες.

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

257

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τά χειρόγραφα μέ τά φύλλα τῶν παραρτημάτων γιά τό δικό Σας (εἶναι ἐξαιρετικά μεγάλο. Ἀ-δύ-να-το...) καί μέ τίς συντομεύσεις τοῦ ἄρθρου τοῦ Βάριν (ἔδοσε τό δικαίωμα νά συντομευτοῦν «οἱ παράγραφοι πού δέν ἀναφέρονται στόν πόλεμο» καί οἱ γενικές σκέψεις. Κατά τή γνώμη μου, θά ἔπρεπε ἀκόμη νά συντομευτεῖ).

Προκύπτει φαίνεται κάτι ἔξω ἀπό κάθε μέτρο. Αὐτό εἶναι τρομερό. Δέν ξέρω, τί νά γίνει. Εἶναι ὅμως ἀπαραίτητο νά γράψω ἀκόμη γιά τόν ὀπορτουνισμό (τό ½ εἶναι ἕτοιμο), γιά τήν πολιτική τῆς ἥττας τῆς κυβέρνησής σου, καί γιά τόν τροτσκισμό (συμπεριλαμβάνοντας τήν ὁμάδα τῆς Δούμας + P. S. D.) [333].

Ὑπολογίστε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα καί μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια πόσο *πιά* εἶναι.

Τά ἰταλικά ἀποκόμματα, φαίνεται, Σᾶς τά ἐπέστρεψα. Ἄν ὄχι, σημαίνει ὅτι τά ἄφησα στή Ζυρίχη, ὥς τήν ἐπιστροφή δέν θά τά ἔχετε.

Σχετικά μέ τόν Μπουχάριν καί Σία θά ἔπρεπε νά σταλεῖ κατά ὁμάδες (+ στόν Ράντεκ;;) ἐπίσημο γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ γιά τήν ἄρνησή της (γιατί διαφορετικά ὁ Μπουχάριν καί Σία ἤδη ἔκδηλα «θά μᾶς κατηγοροῦν»). Ἤ νά περιμένουμε μιά ἑβδομάδα; Καί ὁ Ράντεκ, ἄν θέλει νά ἔχει τή «δική» μας ἔκθεση, ἄς Σᾶς στείλει τή δική τους.

Ἂν ὁ Ριάμποβσκι εἶναι ὁ Στάρκ [334], τότε πρέπει νά περιμένουμε τήν ἀπάντηση τοῦ Τζέμς. Γιατί ὑποψίες *ὑπῆρχαν* καί γιά τόν Στάρκ καί γιά τόν Μιρόν. (Ὁ Κάμενεφ καί ὁ Μαλινόβσκι ἔλεγαν ὅτι ὁ Μιρόν σχεδόν παραδέχτηκε μιά ἄσχημη ὑπόθεσή του μέ τήν ἀστυνομία.)

Salut! *Λένιν*

P. S. Ἔχετε δίκιο πού δέν ἔχετε ἐμπιστοσύνη στόν Μπουχάριν. Εἶναι κατάλληλη ἄραγε ἡ ἐπισυναπτόμενη («Οὐσκό»); * **Ἐπιστρέψτε το.**

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 23 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

258

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τήν «Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία». Μόλις τή διαβάσετε (ὄχι > ἀπό 6 μέρες) στεῖλτε την, παρακαλῶ, στή διεύθυνση:

Herrn Ussievitsch (bei Frau Frey) Nelkenstr. 21. II. Zürich (βάζοντας Absender **).

Στεῖλτε τό χειρόγραφό Σας (τοῦ βιβλίου). Θά τό διαβάσω. Στόν Ποκρόβσκι γράφω ***. Ἔχω *200* σελίδες. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατό νά τό στείλω γιά δέσιμο; Δέν καταλαβαίνω. 1) Ἰδιαίτερα λεπτό χαρτί; 2) Ἰδιαίτερου μεγέθους; 3) Νά γράψω καί στίς δυό μεριές;

Στή «Βολνά» θά ἔπρεπε, κατά τή γνώμη μου, νά γράψετε τά παρακάτω:

1) μέ τήν κατάλληλη εὐκαιρία νά τούς παρακαλέσετε νά γράψουν συνωμοτικά (μέ χημική μελάνη στό βιβλίο) *γιά ὅλα* καί λεπτομερειακά (τή στάση ἀπέναντι στό «Πριμπόι» κτλ.).

2) Ὁ Γ. Κάμενεφ *μπορεῖ* νά βγεῖ [335].

3) Τόν Ν. Σουχάνοφ; εἴμαστε ἐνάντια (ὅμως ἄν αὐτό εἶναι *ἀπαραίτητο* γιά χρήματα ἤ γιά ἄλλες αἰτίες), νά ξεκαθαριστεῖ πρῶτα, νά βγεῖ σάν συνεργάτης ἤ σάν συντάκτης;

---

* Δέν κατορθώθηκε νά ἐξακριβωθεῖ περί τίνος πρόκειται. *Ἡ Σύντ.*

** — ἀποστολέα. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 266. *Ἡ Σύντ.*

4) Εἶναι ὁλοκληρωμένη ἡ Συντακτική του ἐπιτροπή (ἀπό τήν ἄποψη τῆς κατεύθυνσης) ἤ συνασπισμοῦ; (Ἄν ναί, τότε μέ ποιόν καί πῶς ἀκριβῶς;)

5) Τά θέματα γιά τίς συλλογές καί τίς μπροσοῦρες ὑποσχόμαστε νά τά ἐξασφαλίσουμε.

6) Ὅσοναφορᾶ τό ἄρθρο μου γιά τήν αὐτοδιάθεση συμφωνῶ νά τό προτείνετε σάν μπροσούρα (μέ ἀλλαγές)· παρακαλῶ τό γρηγορότερο νά καθορίσετε ἀκριβῶς προθεσμία.

Salut! *Λένιν*

Ἔχετε μήπως τή γερμανική μπροσούρα τῆς Γραμματείας τοῦ Ἐξωτερικοῦ τῆς ΟΕ (μέ τό σχέδιο τοῦ Κίνταλ καί μέ τήν ἀναίσχυντη «συντόμευση» τῆς διακήρυξης τοῦ Ντάν καί Σία [336]);

NB Μοῦ εἶναι *ἀπαραίτητο* γιά τό ἄρθρο ἐκεῖνο τό τεῦχος τοῦ Lichtstrahlen, ὅπου δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Ράντεκ «Selbstbestimmungsrecht der Völker» [337]. Δέν μπορεῖτε μήπως νά μοῦ τό στείλετε ἤ νά μοῦ τό προμηθεύσετε;

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

259

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

24/VII. 1916.

Ἀξιότιμε Μ. Ν.! Ὁ Γκ. Ζ. μοῦ γράφει ὅτι πήρατε τό γράμμα μου, τό χειρόγραφο ὅμως δέν ὑπάρχει (δηλ. Ἐσεῖς δέν γράφετε γι' αὐτό). Στάλθηκε ταυτόχρονα μέ τό συστημένο γράμμα, στίς 2 τοῦ Ἰούλη, μέ συστημένο δεματάκι. Ἄν δέν τό πήρατε, τί θά γίνει; Εἶναι σωστό ὅτι Ἐσεῖς δέν μπορεῖτε νά ζητήσετε πληροφορίες. Ἐγώ μπορῶ μέσω τοῦ Ταχυδρομείου, ὅμως γι' αὐτό θά χρειαστεῖ πάρα πολύς καιρός. Νά τό ἀντιγράψω ἀκόμη μιά φορά; (ἴσως σέ δυό ἀντίγραφα καί τό ἕνα νά τό στείλουμε μέσω Σουηδίας, ἔτσι σιγουρότερα;). Ὅλα τά ἔχω γράψει *τελείως* κατάλληλα ἀπό ἄποψη λογοκρισίας, γι' αὐτό δέν καταλαβαίνω καθόλου, γιά ποιό λόγο καί πῶς μπόρεσε νά γίνει αὐτό. Γράψτε, παρακαλῶ, ἀμέσως ἤ τηλεγραφεῖστε.

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἑλβετία)
Sceaux (Seine) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόρι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

260

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΤΣΧΑΚΑΓΙΑ * [338]

Ἀγαπητέ σύντροφε Μίχα!

Εὐχαριστῶ πολύ γιά τό γράμμα. Σᾶς χαιρετῶ, εὔχομαι ὑγεία καί εὐδιαθεσία.

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἐλβετία) στή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

261

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ὁσοναφορᾶ τό τηλεγράφημα ἀπό τό Γενισέισκ [339] εἶναι ἀπαραίτητο νά ρωτήσετε μέ γράμμα. Εἶναι ἀδιανόητο νά γράφετε μέ εἰκασίες. Πρέπει νά *ἐπιτύχετε* γράμμα.

Δέν ξέρω ἄν ἀξίζει νά δημοσιευτεῖ δήλωση (γιά τήν ὑπόθεση τοῦ Γκρίμμ). Ἄν ὅμως πρόκειται νά δημοσιευτεῖ τώρα, πρέπει νά τροποποιηθεῖ τό κείμενο σέ πιό δριμύ ὕφος.

Στέλνω τή γερμανική μπροσούρα τῆς ΟΕ. Ἐπιστρέψτε την.

Στέλνω τό ἄρθρο μου. Ὑπολογίστε μέ *ἀκρίβεια* πόσο εἶναι τώρα *ὅλο* τό ὑλικό. Χρειάζεται νά ἀποφασίσετε γιά τά ὑπόλοιπα. (Ἄν ὁ Γιούρι θά στείλει, θά χρειαστεῖ νά ἀπαντήσετε καί σ' αὐτόν, πραγματικά συμφορά.)

Τό ἄρθρο τοῦ Σαφάροφ δέν ταίριασε. Κατά τή γνώμη μου, νά τόν συμβουλεύσετε νά τό μετατρέψει σέ *νόμιμο* (αὐτό δέν εἶναι *καθόλου* δύσκολο) γιά τό «Λέτοπις» ἤ γιά τή «Βολνά». Δέν θά ἦταν καλύτερα νά τό κάνετε αὐτό προφορικά, ἄν θά τόν συναντήσετε γρήγορα;

Πῶς νά σταλεῖ στή «Βολνά»; Κατευθείαν καί ἁπλῶς στή διεύθυνσή τους; Μέ συστημένο δεματάκι; Δέν συμφωνήθηκε μ' αὐτούς νέο ψευδώνυμο;

Στεῖλτε τίς νόμιμες μπροσοῦρες τοῦ Πλεχάνοφ καί τοῦ Πότρεσοφ [340].

Γιά τό «Neue Zeit» ἔγραψα ἐρώτημα στή διεκπεραίωση.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 24 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

262

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Στέλνουμε πίσω τά γράμματα τοῦ Γκρίσα [341] καί τῶν γάλλων. Τό τελευταῖο δείχνει, πρός μεγάλη μου ἱκανοποίηση, ὅτι Ἐσεῖς εἴχατε μεγάλη ἐπίδραση στούς γάλλους καί ἀφήσατε ἀνεξάλειπτα ἴχνη.

Ὁσοναφορᾶ τόν Γκιλμπό θά περιμένουμε τά γεγονότα· μιά πού «κανείς δέν τόν κάλεσε γιά συντάκτη», τότε μόνος του μήπως τρύπωσε συντάκτης;

Θά περιμένουμε τήν ἀπάντηση σέ Σᾶς τοῦ Γκράμπερ καί τίς δικές Σας ἐπεξηγήσεις!

Τό σχέδιό Σας νά ὀργανώσουμε *ἐμεῖς* (!;) γαλλική ἐφημερίδα, *ἐκτός* τή «Sentinelle» (!;) μοῦ εἶναι πολύ ἀσαφές... Χμ, χμ...

Πάρτε ἀπό τόν Γκριγκόρι (ἄν ἀκόμη δέν πήρατε) τό ἄρθρο τοῦ Ζώρζ καί τό δικό μου γιά τήν αὐτοδιάθεση καί τήν Γιούνιους.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί σᾶς συμβουλεύω καί σᾶς παρακαλῶ νά *κάνετε θεραπεία*, ὥστε στό χειμώνα νά εἶστε *ἐντελῶς* ὑγιής. Πηγαίνετε στό Νότο, στόν ἥλιο!!

Ἔχετε μήπως τή «La Feuille», τό «Ce qu' il faut dire», τήν «The Call» [342]; Μπορῶ νά τά στείλω.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

263

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

25/VII. 1916.

Ἀγαπητή Α. Μ.! Ἐξαιτίας τῆς μετάβασής μας στά βουνά, πού προκλήθηκε ἀπό τήν ἀρώστια τῆς Νάντιας, ἄργησα νά ἀπαντήσω στό γράμμα Σας. Συμφωνῶ ὁλοκληρωτικά μαζί Σας ὅτι ὁ ρόλος τοῦ ἀριστεροῦ στή σύσκεψη μέ τόν Χούισμανς θά εἶναι κυρίως ἐνημερωτικός [343]. Αὐτό εἶναι τό πιό σοβαρό ἀπ' ὅλα. Νά κρατήσει σημειώσεις *ἀμέσως* καί γιά ὅλα, αὐτό εἶναι τό πιό κύριο. Νά συγκεντρώσει ὅλα καί κάθε εἴδους ντοκουμέντα· νά μήν ξεχνᾶ οὔτε λεπτό τήν ἀνάγκη τῆς *ὁλοκληρωτικῆς* ἐνημέρωσης. Νά τά γράφει ὅλα (ἔστω καί σύντομα) ἀμέσως, ἐπιτόπου, σέ ἰδιαίτερο τετράδιο, εἶναι τό μοναδικό

μέσο. Ὁ Γκρίμμ δέν πηγαίνει: δέν τοῦ ἔδοσαν διαβατήριο. Ἐπομένως, θά εἶναι ἕνας μόνο ἀριστερός. Ἀκόμη πιό μεγάλη ἡ εὐθύνη του. Γιά νά ἐφαρμοστεῖ ἡ πολιτική γραμμή ἀπό τόν ἕνα χρειάζεται μεγάλη ἀποφασιστικότητα καί πλήρης συναίσθηση: Ἐσεῖς ξέρετε καλύτερα, ἄν ὑπάρχουν οἱ ἰδιότητες αὐτές. Ἄν ὑπάρχουν, καλό θά ἦταν νά «μποῦν» δυό ζητήματα resp. * μέ τίς ψηφοφορίες: νά ἐγκριθεῖ τό Τσίμμερβαλντ· τό ἴδιο καί τό Κίνταλ· νά καταδικαστοῦν οἱ σοσιαλπατριῶτες Χάιντμαν καί Σία· Σαμπά καί Σία· Λεγκίν καί Σία· Πλεχάνοφ καί Σία. Τό ἴδιο ἐπίσης μπορεῖ καί μέ τή μορφή ἐρωτήσεων. Ἐσεῖς ξέρετε καλύτερα, ἄν αὐτό εἶναι πραγματοποιήσιμο.

Γράψτε, παρακαλῶ, δυό λόγια γιά τήν παραλαβή τῆς κάρτας αὐτῆς.

Ὁ Ἀλεξάντρ πῆρε ἀσφαλῶς ὅλες τίς διευθύνσεις καί θά προσπαθήσει νά μάθει, ἄν δημοσιεύτηκε κάτι στήν Ἀμερική γιά τήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ· νά τό προμηθευτεῖτε αὐτό· νά συνδεθεῖτε μέ τό «Socialist Propaganda League»· ἐπίσης μέ τό «Socialist Labour Party»· ἐπίσης μέ τό «International Socialist Review»· ἐπίσης μέ τήν «Appeal to Reason». Ἄν θά πάρετε τήν κάρτα αὐτή καί ἀπαντήσετε, ἴσως καί πάλι ἐπικοινωνήσουμε γιά τό τί ἀκριβῶς εἶναι βολικό νά τοῦ ἀναθέσουμε ἐκεῖ.

Μιά προσωπική παράκληση: ἔχετε μήπως ἐπαφές μέ ἐκδοτικά; Ἐγώ δέν ἔχω. Γιά ἔσοδα θά ἤθελα νά ἔχω ἤ *μετάφραση*, ἤ *παιδαγωγική*-φιλολογική ἐργασία γιά τήν Νάντια (γιατί ἡ ἀρώστια της ἀπαιτεῖ *μακρόχρονη* ζωή στά βουνά, ὅμως αὐτό κοστίζει ἀκριβά).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί εὔχομαι ὅ,τι ποθεῖτε. Ἡ Νάντια Σᾶς χαιρετᾶ.

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἐλβετία) στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

264

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό ἄρθρο τοῦ Ἔνγκελς [344]. *Γιά τήν ὥρα* δέν χρειάζεται νά τό ἐπιστρέψετε.

* — respective — σχετικά. *Ἡ Σύντ.*

Στέλνω τό ἄρθρο γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους *. Γιά τήν αὐτοδιάθεση τό τελειώνω **.

Δέν θά γράψετε Σεῖς σχετικά μέ τή σύσκεψη τῶν γερμανῶν καί αὐστριακῶν σοσιαλσωβινιστῶν γιά τή συλλογή; (Τά πρακτικά εἶναι αὐτά πού μοῦ στείλατε.)

Κατά τή γνώμη μου, χρειάζεται ἕνα σύντομο σημείωμα.

Γιατί σιωπᾶτε:

1) γιά τόν Μπουχάριν (καί τό γράμμα Σας πρός αὐτόν);
2) Τό ἴδιο καί γιά τόν Βάριν.
3) Στείλατε μήπως στόν Οὐσιγέβιτς τήν «Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία»;

(Στεῖλτε τόν κατάλογο τῶν ἄρθρων γιά τή συλλογή μας).

4) Γιά τό «Βοπρόσι Στραχοβάνιγια».
5) Γιά τίς συλλογές τῆς «Βολνά». Νά γράψουμε (καί τί;) ἤ νά περιμένουμε;

Ἔχετε μήπως τήν «Berner Tagwacht»; Ἐγώ δέν τήν ἔχω. Νά στείλετε τά ἀποκόμματα (παραίτηση τοῦ Γκρίμμ καί *τά συναφῆ)* [345].

Salut! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Δέν θά παραγγείλετε κάτι στόν Σαφάροφ γιά τή *«Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»»;*

P. P. S. Πόσο εἶναι ἀδύνατος ὁ Γκιλμπό στό τελευταῖο τεῦχος τοῦ «Demain»! [346] Εἴδατε;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

265

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Τό χειρόγραφο τό πῆρα.

Τό «Neue Zeit» τό στέλνω + τά δυό αὐστρ. βιβλία (θά τά ζητήσω ξανά, ὅμως ἀργότερα: θά γράψω ἰδιαίτερα).

Στόν Τζέμς *** γράψαμε [347].

Ὁσοναφορᾶ τό γράψιμο γιά τή νόμιμη συλλογή, φοβᾶμαι ὅτι δέν προλαβαίνω.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 1-16. *Ἡ Σύντ.*
** Βλ. στό ἴδιο σελ. 17-58. *Ἡ Σύντ.*
*** Α. Ι. Ἐλιζάροβα-Οὐλιάνοβα. *Ἡ Σύντ.*

Στεῖλτε τόν κατάλογο τῶν ἄρθρων τοῦ *δικοῦ μας* «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Στόν Γκιλμπό δέν πρέπει νά παραγγείλετε: εἶναι φλύαρος· μπορεῖ νά ντροπιαστοῦμε. Ἄς περιμένουμε.

Στείλατε μήπως στόν Οὐσιγέβιτς τήν «Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία»;

Fru Alexandra Kollontay.
Turisthotel. *Holmenkollen.*
Kristiania.

Γράψατε μήπως *τυπικά* στόν Μπουχάριν ὅτι τοῦ *προτείνουμε* νά δημοσιεύσουμε ἕνα ἄρθρο του γιά συζήτηση; [348] Εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητο νά τοῦ γράψετε τυπικά καί νά ἀφήσετε *ἀντίγραφο* (στεῖλτε το σέ μένα). Νά γράψετε, βέβαια, μέ εὐγένεια: ὅτι στίς θέσεις τοῦ Ράντεκ ἐμεῖς πρόκειται νά ἀπαντήσουμε ὁπωσδήποτε (γιά νά γίνει ὁ ὑπαινιγμός ὅτι αὐτός μπορεῖ καί νά περιμένει τή συζήτηση *αὐτή*, ἄν θέλει).

Ἔχετε μήπως τό σῶμα τῆς «Νάσε Σλόβο»;

Μιά πού τό Kriegs-Parteitag τό ἀντικατέστησαν μέ τήν Konferenz — αὐτό μυρίζει μισοσυναλλαγή μέ τούς καουτσκιστές.

Τί συμβαίνει καί ἀρωσταίνετε; Νά πᾶτε *ὁπωσδήποτε* στόν Σάλι καί νά τηρεῖτε τό καθετί *αὐστηρότατα!* Δεῖξτε αὐτό στήν Ζίνα.

Salut! *Λένιν*

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 30 Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

266

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό «Arbeiterpolitik» [349].

+ Ἀπόκομμα ἀπό τή «Leipziger Volkszeitung». Πολύ διασκεδαστικό!

+ Τή μετάφραση τῶν θέσεων τοῦ Ράντεκ, πού *ἀκόμη δέν τή* διάβασα. Ἄν θά τήν κοιτάξετε καί τή στείλετε γιά στοιχειοθέτηση, κανονίστε νά γίνει ἡ στοιχειοθέτηση *γρήγορα*: ἐγώ πρέπει νά γράψω.

Θά στρωθῶ γιά γράψιμο, ὅταν τακτοποιηθοῦμε γιά τό καλοκαίρι.

Τό ἄρθρο τοῦ Ἀλεξάντρ τό πῆρα. Θά τό στείλω αὐτές τίς μέρες.

Δέν παράγγειλα στήν Κολλοντάι, παραγείλετε Σεῖς.

Τά ὑλικά ἀπό τή Ρωσία δόστε τα κατευθείαν γιά στοιχειοθέτηση.

Ποῦ εἶναι *οἱ δικές μας* θέσεις [350] γιά τήν αὐτοδιάθεση; Σέ Σᾶς; Στεῖλτε τις γιά στοιχειοθέτηση (ἀφοῦ τίς παραβάλετε μέ τό γερμανικό). Δέν ἔχουμε κανέναν ἐδῶ νά τίς ἀντιγράψει: ὀργανῶστε Ἐσεῖς τή δουλιά αὐτή.

Ἀπό τόν Μπουχάριν, λοιπόν, *δέν ὑπάρχει ἀκόμη ἀπάντηση γιά παραγγελία;*

Τά αὐστριακά βιβλία δέν Σᾶς χρειάζονται πιά, μιά πού ἡ μπροσούρα στάλθηκε· δέν πρόλαβα νά διαβάσω *οὔτε ἕνα.*

Τήν μπροσούρα μου τήν ἔστειλα στόν Ποκρόβσκι μέ συστημένο δεματάκι. Ἀπάντηση δέν πῆρα. *Εἶμαι τώρα πάρα πολύ ἀνήσυχος!*

Τόν Λέντς τόν διάβασα. Εἶναι μέγας παλιάνθρωπος.

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 30 τοῦ Ἰούλη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλοὺμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

267

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Ὅσο γιά τά 30 frs — εἶμαι *ὑπέρ τῆς δοκιμῆς* (ὄχι > ἀπό 3 φύλλα, ὄχι περισσότερα ἀπό 100 frs), ὅμως ἀρχικά νά κοιτάξουμε τό φυλλάδιό τους, ἤ ἄς στείλουν ἕνα σῶμα, ἤ ἄς μᾶς ἐνημερώσει μέ περισσότερη ἀκρίβεια ὁ Ἀμπραμόβιτς.

Πρέπει νά ἀρχίσουμε πολύ προσεκτικά, ἐξαιρετικά προσεκτικά (χωρίς νά λέμε τίνος εἶναι, ποιός, ὀνόματα δέν χρειάζονται), γιατί ἀλλιῶς θά ἐκτεθοῦμε τρομερά, ἄν ἀρχίσουμε (χωρίς νά ἐξετάσουμε) καί τά παρατήσουμε.

Τρο-με-ρά θά ντροπιαστοῦμε!

Salutations amicales *.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε τήν 1 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλοὺμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

268

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στεῖλτε τό γρηγορότερο τά ἀποκόμματα ἀπό τήν «Berner Tagwacht» (ἐγώ *δ έ ν* ἔχω *τ ί π ο τ ε* καί δέν ξέρω ποιά εἶναι ἡ διένεξη τοῦ Γκρίμμ μέ τόν Πλάττεν καί τόν Μύντσενμπεργκ) [351] καί τό γράμμα τοῦ

* — Φιλικούς χαιρετισμούς. *Ἡ Σύντ.*

Ράντεκ (δέν ξέρω σέ τί συνίσταται ή **ύπεράσπιση** τοῦ Γκρίμμ). Χωρίς αὐτό δέν *μπορῶ* νά δόσω ἐκτίμηση στή δήλωση. (Δέν θά καθυστερήσει καί ὕστερα ἀπό μερικές μέρες, ὅμως πρέπει νά μελετηθεῖ προσεκτικά).

Τό σχέδιο τοῦ Γκρίσα δέν εἶναι ξεκάθαρο. Τοῦ ζητᾶμε νά μᾶς ἀνακοινώσει λεπτομέρειες.

Ποῦ εἶναι ὁ Σκλόβσκι; Ἂν εἶναι ἐκεῖ, ἄς μᾶς στείλει τά γράμματα τῶν αἰχμαλώτων (εἶναι ἀπαραίτητο νά τά δοῦμε, γιά νά ξέρουμε τά ἐνδιαφέροντα καί τίς σκέψεις τῶν ἀναγνωστῶν).

Γιά τό περιοδικό τοῦ Γκνιέβιτς μισοϋποσχέθηκα μέ ὅρους νά γράψω, ὅμως *φαίνεται δ έ ν θά μπορέσω:* εἶμαι χρεωμένος στούς ρώσους...

Τόν Ἔνγκελς τόν ἔστειλα. Τό «Demain» (μέ τό ἐξαιρετικά κενολόγο ἄρθρο τοῦ Raffin-Dugens) μπορῶ νά τό στείλω.

Salut! *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

269

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τή δήλωση. Δυστυχῶς δέν μοῦ στείλατε τό γράμμα τοῦ Ράντεκ. Γι' αὐτό ἀκόμη δέν ξέρω σέ τί συνίσταται ή «ύπεράσπιση» τοῦ Γκρίμμ! (Καί δέν στείλατε *ὅλα* τά ἀποκόμματα.)

Τή διεύθυνση, στήν ὁποία στείλατε τά βιβλία στόν Ποκρόβσκι, παρακαλῶ, **ἀμέσως**. ||| NB

Τό ἄρθρο γιά τήν αὐτοδιάθεση τό τέλειωσα· ἔγινε 79 σελίδες

+ «ὁ ἰμπεριαλισμός καί ή διάσπαση τοῦ σοσιαλισμοῦ» τό γράφω

+ «ἀφοπλισμός ἤ ἐξοπλισμός τοῦ λαοῦ;» (τό ἔγραψα στά γερμανικά). Περίπου 25 σελίδες.

Ποῦ θά μπεῖ αὐτό; Πῶς νά γίνει; Ποῦ εἶναι τά δοκίμια;

Γιά τή ρωσική συλλογή θά γράψω αὐτές τίς μέρες.

Τό *«Neue Zeit»* δέν τό ἔχω ὁ ἴδιος.

Salut! *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 2 καί 11 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

270

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

Ἀξιότιμε Μ. Ν.!

Πῆρα καί τίς δυό κάρτες Σας. Εὐχαριστῶ πολύ. Ἡ τρομερά θλιβερή εἴδηση γιά τήν ἀπώλεια ἐξανάγκασε τόν συγγραφέα τοῦ γνωστοῦ Σας μέ πλεχανοφικό πνεῦμα ἔργου νά καταφύγει στόν τρόπο τοῦ Γκ. Ζ. [352] (ἄχ, αὐτοί οἱ γερμανοί! Μά αὐτοί εἶναι ὑπεύθυνοι γιά τήν ἀπώλεια! νά τούς νικοῦσαν τουλαχιστον οἱ γάλλοι!).

Ὁ συγγραφέας πολύ ἐλπίζει ὅτι Ἐσεῖς θά προσπαθήσετε νά ἐξασφαλίσετε τά πέντε φύλλα γιατί διαφορετικά θά χαθοῦν καί χρόνος, καί δουλιά, καί δέν θά εἶναι ολοκληρωμένο, καί ἄλλα πολλά.

Μέ ἐγκάρδιους χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἐλβετία)
στό Sceaux (Seine) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1958 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

271

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.!

Δέν ξέρω ἄν βρίσκεστε στή Βέρνη. Μόλις πάρετε τό γράμμα, γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ, δυό-τρία λόγια.

1) Ἔχω νά Σᾶς κάνω μιά παράκληση: εἶναι ἀπαραίτητο νά στείλω ἕνα χειρόγραφο χαρτοδεμένο: 100 *φύλλα* (ὄχι σελίδες, ἀλλά φύλλα) *ἀκριβῶς τέτια*, ὅπως αὐτό (στό ἴδιο μέρος, ὅπου ἔστειλε καί ὁ Γκριγκόρι).

Σᾶς παρακαλῶ, παραγγείλετε *δύο* βιβλία *κατάλληλου* σχήματος: ὕστερα ἀπό 5-6 μέρες θά πάρετε τό χειρόγραφο. *Βιάζομαι φοβερά γιά τήν ἀποστολή* (χάθηκε τό δικό μου ἀντίτυπο!!) καί γι' αὐτό Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά βιαστεῖτε, κι' ἄν δέν μπορεῖτε Σεῖς, τότε ἀπαντεῖστε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα, γιά νά ψάξω νά βρῶ κανέναν ἄλλο πού θά μποροῦσε νά τό κάνει αὐτό.

2) Γιατί σωπαίνετε σχετικά μέ τά χαρτιά μου; Ἄν δέν γίνεται τίποτε (ἤ δέν Σᾶς ἔρχεται βολικό), γράψτε δυό λόγια, χωρίς ἐνδοιασμούς. Δέν ἀξίζει τόν κόπο νά ἀσχολεῖστε πολύ μέ τό ζήτημα αὐτό!

3) Ἐξασφαλίσατε ἀπό τόν Μόορ ἔντυπο ἀντίτυπο τοῦ «χαρτιοῦ» σχετικά μέ τήν ὑπόθεση τοῦ Τσ.;* *Εἶναι ἀπαραίτητο. Μήν ξεχνᾶτε!* Πρέπει νά τό ἐξασφαλίσετε μέ κάθε θυσία, διαφορετικά ὁ παλιάνθρωπος θά τό χάσει!

4) Γιατί ἀπό πολύ καιρό δέν στείλατε λογαριασμό σχετικά μέ τά χρήματα; Ἤ μήπως μαζεύτηκαν πιά τόσα πολλά, πού δέν μπορεῖτε νά τά μετρήσετε;

Χαιρετισμούς σέ ὅλους, ἀρχίζοντας ἀπό τήν Λιούντα.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Σᾶς παρακαλῶ, νά μᾶς στέλνετε τά γράμματα τῶν αἰχμαλώτων [353], *ἀφοῦ τά ἀξιοποιήσετε:* πρέπει νά παρακολουθοῦμε τίς διαθέσεις τους, τίς ἀπαιτήσεις, τίς γνῶμες τους κτλ.

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἑλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

272

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

Ἀξιότιμε συντάκτη!

Εἶμαι τόσο φοβισμένος ἀπό τήν παράλογη καί ἀπίθανη ἀπώλεια τοῦ χειρογράφου πού *ἦταν ἀπόλυτα στό πνεῦμα τῆς λογοκρισίας,* ὥστε φοβᾶμαι ἀκόμη καί νά πῶ τό ὄνομά Σας.

Φοβᾶμαι πώς καί τό γράμμα μου τό ἔχουν ἀντιγράψει. Ρώτησα ἐκεῖ, ἄν δέν εἶναι βολικό νά πάρω τό συνηθισμένο ψευδώνυμο (Β. Ἰλίν), νά πάρω τό: Ν. Λενίβτσιν. Τώρα χρειάζεται νά πάρω ἄλλο: Β. Ι. Ἰβανόβσκι ἔστω.

Συμβούλεψε ἐκεῖ νά ἀλλάξουν τόν τίτλο (ἄν εἶναι «φοβερή» ἡ λέξη «ἰμπεριαλισμός») ἔστω: «Ἰδιομορφίες τοῦ νεότατου καπιταλισμοῦ».

Τώρα πρέπει νά ἀλλαχτεῖ πιό διαφορετικά: «Τά νεότερα οἰκονομικά στοιχεῖα γιά τό σύγχρονο καπιταλισμό», ἤ κάτι παρόμοιο.

---

* Γιά ποιόν γίνεται λόγος, δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

Τόν τίτλο (τήν ὀνομασία τῶν κεφαλαίων) νά τόν βγάλετε (ὅταν σταλεῖ στή Ρωσία). Μπορεῖ ἀκόμη νά ἀλλάξουν καί οἱ τίτλοι τῶν κεφαλαίων; Αὐτό μπορεῖ νά γίνει.

Παρακαλῶ πολύ νά ἐξασφαλίσετε τό δοσμένο μέγεθος (γιατί τέτιο μοῦ παραγγέλθηκε). Δέν μπορεῖ νά περικοπεῖ χωρίς νά τό χαλάσουμε.

(Νά βγάλω μήπως ὁλόκληρα κεφάλαια ἀπό τό τέλος; γιά νά μπορέσω νά τά βάλω σέ ἄλλη θέση; Αὐτό πιά σέ ἔσχατη ἀνάγκη! Μέ ὅλες τίς δυνάμεις μου ὑποστηρίζω νά μήν περικοπεῖ).

Οἱ σημειώσεις παρακαλῶ πολύ νά μείνουν, γιατί εἶναι βασικές (ἰδιαίτερα ἡ 101 *), μάλιστα καί τή βιβλιογραφία *πρέπει* νά τή βάλουμε, γιατί στή Ρωσία καί οἱ φοιτητές διαβάζουν καί ἄλλο παρόμοιο κοινό.

Τίς συντακτικές τροποποιήσεις καί βελτιώσεις Σας θά τίς δεχτῶ βέβαια μετά χαρᾶς.

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς

Λένιν

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 5 καί 31 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἑλβετία) στή Γαλλία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἱστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

273

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.!

Ξεχάσατε νά μοῦ ἀπαντήσετε γιά ἕνα ζήτημα, συγκεκριμένα σχετικά μέ τό ἔντυπο ντοκουμέντο πού μαζί οἱ δυό μας τό πήγαμε, θυμᾶστε; — στό δικηγόρο γιά τόν Μόορ.

Πρέπει μέ κάθε τρόπο νά ἀπαιτήσετε νά πάρετε πίσω τό ντοκουμέντο αὐτό. Μήν ξεχνᾶτε, παρακαλῶ, νά ἐπισκέπτεστε πότε-πότε τόν δικηγόρο αὐτόν καί νά «πιάνετε» πότε-πότε τόν Μόορ, γιά νά *ἀποσπάσετε* τό ντοκουμέντο αὐτό.

Ἀκόμη μιά παράκληση: στή Βέρνη πλήρωσε 100 frs ἐγγύηση στήν ἀστυνομία. Δέν Σᾶς εἶναι μήπως δυνατό μέσω τοῦ γραμματέα, πού τόσο πολύ Σᾶς ἐκτιμᾶ, νά μεσολαβήσετε νά *τά μεταφέρουν στή Ζυρίχη* σάν δική μου ἐγγύηση, γιατί κι' ἐδῶ ἐπίσης ζητοῦν ἐγγύηση.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 259. *Ἡ Σύντ.*

Τί κάνετε; Γεροί εἶστε ὅλοι στήν οἰκογένεια; Πολλούς χαιρετισμούς στήν Λιούντα, στήν Ζένια, στήν Λία καί Μαρούσια καί στή γυναίκα Σας.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς ('Ελβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή. τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

274

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

'Αγαπητέ σύντροφε! 'Η Νάντια Σᾶς γράφει τή γιάφκα, τό παρασύνθημα καί τόν τρόπο ἐπαφῶν μέ μᾶς γιά τόν Μάρκου [354].

"Ας καλέσει αὐτός στήν Πετρούπολη ἕνα ἄτομο πού νά μιλάει τά γαλλικά ἤ τά γερμανικά (μέσω τῆς γιάφκας) καί ἄς τοῦ διηγηθεῖ *πιό διεξοδικά* ὅλα τά νέα τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τό κίνημα *τῶν ἀριστερῶν*, γιά τό «Vorbote», τεῦχ. *1* καί *2*, γιά τίς διενέξεις μας σχετικά μέ τόν ἀφοπλισμό (στέλνω τό ἄρθρο μου *. Δεῖξτε το σ' αὐτόν, καί μέ τήν εὐκαιρία, ἀπαντεῖστε μου *ποῦ εἶναι λοιπόν ὁ Νόμπς)*, γιά τό γερμανικό «Arbeiterpolitik», γιά τίς συλλήψεις στή Γερμανία, γιά τόν Λονγκέ καί τούς ὀπαδούς του στή Γαλλία, γιά τή σύλληψη τοῦ Μάκλιν στήν 'Αγγλία, γενικά πιό διεξοδικά *ὅλα* γιά τό κίνημα τῶν ἀριστερῶν καί τῶν διεθνιστῶν στήν Εὐρώπη καί στήν 'Αμερική.

Μετά ἄς προτείνει τίς ὑπηρεσίες του (ἐκεῖ, στήν Πετρούπολη) νά περάσει ἀπό τή Μόσχα, τό Κίεβο, τήν 'Οδησσό (ὅπου πηγαίνει) γιά τόν ἴδιο ἐπίσης σκοπό καί γιά νά δόσει τίς διευθύνσεις γιά τά γράμματα πρός ἐμᾶς.

Νά τόν μάθετε *(ἐπισταμένα)* νά γράφει μέ χημική μελάνη καί νά *φέρεται* στή Ρωσία **μέ ὑπερσυνωμοτικό τρόπο**: εἶμαι στρατιώτης, πηγαίνω στή Ρουμανία νά πολεμήσω καί φτάνει!

Πότε θά ἐπιστρέψουμε, ἀκόμη δέν ξέρουμε. "Ισως ὕστερα ἀπό 2 ἑβδομάδες.

Χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς ἀρχές τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς ('Ελβετία) στή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* 'Ο Νόμπς θά διορθώσει *ὁ ἴδιος* τή γλώσσα.

275

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Προτείνω νά σταλεῖ στόν Γιούρι μιά τέτια ἀπάντηση.

(Ἡ οὐσία της πρέπει νά εἶναι στό τέλος τῆς § 2: «χωρίς καμιά χρήση». Ἄν αὐτός θέλει νά μήν κατακρίνουμε τό ἄρθρο του στόν Τύπο ἔχει δίκιο.

Ὅμως μετέπειτα; Ἄν ἡ ὁμάδα τους δημιουργηθεῖ καί ἀνάψει ἡ πάλη;

Ἄν αὐτός θέλει νά μή βγάλουμε ἐμεῖς ἀντίγραφο τοῦ ἄρθρου του καί νά μή τό δείξουμε στά μέλη τοῦ Κόμματος, σ' αὐτό *δέν πρέπει νά συμφωνήσουμε.*

Ἀπό τά μέλη τοῦ Κόμματος *δέν θά τό κρύψουμε).*

Νομίζω πώς ἡ προτεινόμενη ἀπό μένα ἀπάντηση γιά τήν ὥρα εἶναι ἀρκετή *. Ἄς γελοιοποιηθεῖ μόνος του.

Πρέπει νά ἔχουμε τό ἄρθρο του γιά νά τό δείξουμε στόν Ἀλεξάντρ, στό Γραφεῖο κτλ. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο.

Τό γράμμα Σας πρός τόν Μπουχάριν τό ἐγκρίνω. Προτείνω *(ὄχι* κατηγορηματικά) μιά προσθήκη [355]. Καλύτερα νά σταλεῖ γιά τήν ὥρα μόνο ἐξονόματός Σας, λιγότερο ἐπίσημα καί λόγω τοῦ τέτιου ὕφους, εἶναι πιό κατάλληλα. Ἄς συζητήσουμε: αὐτό δέν εἶναι τόσο ἐπεῖγον, ὅσο ἡ ἀπάντηση στόν Γιούρι (δέν θά εἶναι καλύτερα νά πάρουμε πρῶτα τήν ἀπάντηση τοῦ Γιούρι, καί μετά νά σταλεῖ τό γράμμα Σας στόν Μπουχάριν;).

Salut. *Λένιν*

P. S. Ἄν δέν Σᾶς χρειάζονται *οἱ χάρτες* ὅλων τῶν θεάτρων ἐπιχειρήσεων, πού εἶναι στή «Le Temps» καί στήν «Daily Telegraph», κόψτε τους καί στεῖλτε τους.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 10 καί 20 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ το χειρόγραφο

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 279. *Ἡ Σύντ.*

276

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΠΙΑΤΑΚΟΦ

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Ἐσεῖς ἀπαιτεῖτε γιά τόν ἑαυτό Σας πολύ παράξενα προνόμια μέσα στό Κόμμα. Εἶναι πρωτοείδωτο καί πρωτάκουστο, καί ἀπό μιά ὁρισμένη κομματική στάση ἀπέναντι στήν ὑπόθεση καί ἀδιανόητο, νά βάζουν οἱ συνεργάτες κατηγορηματικό ὅρο γιά νά σταλεῖ ἕνα ἄρθρο, τήν πρόσκληση ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τρίτων προσώπων, μέ ἐπιλογή τοῦ συνεργάτη, ἤ τήν «ἐγγύηση» ὅτι ἡ ἀπάντηση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (σέ ἕνα ἄγνωστο σ' αὐτήν ἄρθρο!) νά θεωρηθεῖ ἀπό τόν συνεργάτη σάν «συντροφική» καί ἄλλα παρόμοια.

Ὅμως, γιά τό καλό τῆς ὑπόθεσης θεωροῦμε, σάν ἐξαίρεση, σκόπιμο νά φανοῦμε ὑποχωρητικοί στό δικό Σας τελεσίγραφο καί συγκεκριμένα:

ὡς πρός τό 1 σημεῖο — καλοῦμε καί τή συντρόφισσα * πού Ἐσεῖς ἀναφέρατε καί ὁποιονδήποτε ἄλλον, κατά τήν ἐπιθυμία Σας, πού ἀνήκει στό Κόμμα μας·

ὡς πρός τό 2 σημεῖο — σέ ὅλους τούς συνεργάτες καί πάντα παρέχεται ἡ ἐγγύηση ἤ τῆς δημοσίευσης τοῦ ἄρθρου χωρίς ἀλλαγές, μιά πού τό ἐπιθυμοῦν, ἤ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἄρθρου. Ἐδῶ ἡ ἐπιθυμία Σας δέν εἶναι προνόμιο, ἀλλά περιττή ἀπαίτηση·

ὡς πρός τό 3 σημεῖο — αὐτό πού ἐμεῖς μποροῦμε νά κάνουμε — νά Σᾶς στείλουμε τήν ἀπάντηση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (ἤ ἄλλου συνεργάτη) στό ἄρθρο Σας, ὥστε νά ἀποφασίσετε μόνος, ἄν ἐπιθυμεῖτε νά δημοσιευτοῦν καί τά δυό ἄρθρα ἤ ὄχι.

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 10 καί 20 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἑλβετία) στή Νορβηγία

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

277

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητοί φίλοι!

Σᾶς στείλαμε πρίν μερικές μέρες τηλεγράφημα καί κατόπιν γράμμα μέ τή διεύθυνση, στήν ὁποία παρακαλέσαμε νά σταλοῦν τά

* Τήν Ε. Μπ. Μπός. *Ἡ Σύντ.*

βιβλία (πού σᾶς στάλθηκαν ἀπό τή Βέρνη) [356]. Ἀνησυχοῦμε πολύ, γιατί δέν ὑπάρχει ἀπάντηση.

Γράψτε, παρακαλῶ, τό γρηγορότερο δυό λόγια: πήρατε ἄραγε τά βιβλία καί τά στείλατε στόν προορισμό τους;

Ὅ,τι ποθεῖτε!

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἔχετε μήπως στή βιβλιοθήκη τό «Ρούσκιγε Ζαπίσκι»; [357] Μήπως χρειάζεται νά σᾶς στείλουμε ὁρισμένα τεύχη;

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἑλβετία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

278

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Τό ἄρθρο τοῦ Lecoin εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλο. Δέν πρέπει νά μπεῖ.

Ὁ Μπρουτσού [358] εἶναι ἕνας πολύ ἀνόητος ἀναρχικός· μπορεῖ νά μπεῖ *μόνο μέ μιά σημείωση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς*. (Θά τή γράψω στό δοκίμιο.)

Τό γυναικεῖο κίνημα (;) — στεῖλτε τό χειρόγραφο. Ἄν δέν φτάνει ὁ χῶρος, θά χρειαστεῖ μάλλον νά τό ἀφήσετε προσωρινά.

Στέλνω τό ἰμπεριαλισμός καί ἀφοπλισμός *. Τό τελευταῖο ἐπιστρέψτε το *ἀμέσως*. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά μπεῖ στή συλλογή τῆς Βέρνης, γιατί εἶναι γραμμένο ἐντελῶς μέ τό πνεῦμα τῆς λογοκρισίας καί πολύ ἐπεῖγον (οἱ νεαροί καί ἄλλοι ἐδῶ τά μπέρδεψαν φοβερά).

Ἄν θέλετε νά συζητήσουμε γιά τίς προβλεπόμενες ἀπό Σᾶς διαφωνίες, στεῖλτε τό γρηγορότερο καί πάλι τό ἄρθρο Σας καί σημειῶστε ἀκριβῶς σέ τί δέν συμφωνεῖτε.

Οἱ φράσεις γιά «ἐποχή» ἔγιναν φρασεολογία — ὁ Ράντεκ καί οἱ ἄλλοι τό ἔδειξαν. Μήπως ἡ «ἐποχή» τοῦ 1789-1871 *ἀπόκλειε* τούς μή ἐθνικούς πολέμους;

Τό νά μιλᾶμε γιά «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» *γενικά* εἶναι θεωρητικά ἀνόητο. Γιατί ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας = πόλεμος *γενικά*. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ οὐσία.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 163-179 καί σελ. 151-162. *Ἡ Σύντ.*

Τόν Γιούνιους * δέν πρέπει νά τόν στείλετε στό Παρίσι, γιατί τό ἄρθρο αὐτό συνδέεται *ἀδιάρηκτα* καί μέ τήν αὐτοδιάθεση καί μέ τόν ἀφοπλισμό.

Γράψτε μέ ἀκρίβεια *τί συγκεκριμένα* στοιχειοθετεῖται.

P. S. Στέλνω τό «Neue Zeit» καί τήν «**Call**» *γιά τήν Ἰνέσσα.*

Salut! *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 22 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

279

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

1) Στέλνω τόν Τίνσκι μέ προσθῆκες (σέ *ἀντιεσερικό* πνεῦμα, εἶναι ἀπαραίτητο νά εἰπωθεῖ ἔστω καί κάτι. Διαφορετικά *δέν* εἶναι σοσιαλδημοκρατικό πράγμα. Καί τά δικά Σας «μόττο» ** δέν εἶναι ἐπίσης γι' αὐτό κατάλληλα). (Ἄν χρειάζονται μόττο, νά εἶναι *ἄλλα.)*

2) Γιά τίς ρωσικές συλλογές ἄρχισα νά γράφω «γιά τόν καουτσκισμό» [359]. *Ἤδη* Σᾶς ἔγραψα γι' αὐτό.

3) Θά προσπαθήσω νά καθήσω γρηγορότερα νά γράψω τήν ἀπάντηση στόν Γιούρι [360].

4) *Εἶναι ἀρκετό* οἱ συλλογές νά τυπωθοῦν σέ 1 500 ἀντίτυπα.

5) Ὅσο γιά τή 2η συλλογή εἶμαι *ἐνάντια* στό νά ἀποφασίσουμε ἀμέσως τώρα. Τό γράμμα τοῦ Γκρίσα δέν εἶναι σαφές: 500 frs + χαρτί; Τοῦ γράφω. *Ἄ ς περιμένουμε τήν ἀπάντηση.* Νά τόν πάρει ὁ διάβολος!! Δέν γράφει κατανοητά!!

6) Τοῦ Σαφ-τσοκ γιά *τή φράξια* βάλτε το (γιατί γιά τούς αἰχμαλώτους ἤδη στοιχειοθετήθηκε καί θά μπεῖ *ἵντε* ***).

7) Σχετικά μέ τό ἄρθρο γιά τό γυναικεῖο κίνημα Σᾶς ἔγραψα **ἤδη** ὅτι ἀμφιβάλλω (στεῖλτε το de Ms ****, ὁ χῶρος λίγος). Καί Σεῖς, *χωρίς νά ἀπαντήσετε,* γράφετε: «παραγγέλθηκε», ἄν καί ξέρετε ὅτι ἐγώ δέν παράγγειλα!! Αὐτό εἶναι ἀκαταστασία. Ἄν τό ἄρθρο

* Βλ. Β. Ι. Λένιν «Γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 1-16). *Ἡ Σύντ.*

** — ἐπιγραφές. *Ἡ Σύντ.*

*** — *συνέχεια ἀπ' αὐτό. Ἡ Σύντ.*

**** — de manuscrit — τό χειρόγραφο. *Ἡ Σύντ.*

δέν γράφτηκε, πρέπει *πρῶτα* νά ἀνακοινωθεῖ τό θέμα, τό σχέδιο καί οἱ λεπτομέρειες, πρίν νά δοθεῖ συμβουλή γιά νά γραφεῖ.

8) Γιά τό ἐθνικό ζήτημα *πολύ* θά ἤθελα νά ἐπανεκδοθεῖ ἡ αὐτοδιάθεση μέ *προσθήκη*. Θά ἀναλάβει ἄραγε ἡ *«Βολνά»; Γράψατε μήπως στή «Βολνά» σχετικά μ' αὐτό;*

9) Ἡ συλλογή τοῦ Γκνιέβιτς;; [361] Στά πολωνικά ἤ στά ρωσικά;; Χρειάζεται νά διευκρινιστεῖ, καθώς καί γιά τό ποιός ἀκόμη γράφει καί σχετικά μέ τί;; *Χρειάζεται νά διευκρινιστεῖ.* Τί τοῦ γράψατε;

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

10) Ἡ συνημμένη μετάφραση ἀπό τήν «Τριμπούνα» προτείνω νά δημοσιευτεῖ στή *Συλλογή* [362].

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 22 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

280

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Πῆρα τό «Βοπρόσι». Θά τό στείλουμε αὔριο ἤ μεθαύριο. Ἡ «Leipziger Volkszeitung» ἀπαγορεύτηκε καί ἔμεινα χωρίς γερμανική ἐφημερίδα. Δέν μπορεῖτε ἄραγε νά μοῦ στέλνετε κάθε δυό μέρες (δηλ. 4 φορές τήν ἑβδομάδα) τά διαβασμένα φύλλα τῆς «Hamburger Echo»;

(Μέ τήν ἐπισημείωση μιᾶς φράσης στό γράμμα πρός τόν Γιούρι [363] χαλάσατε τό ὕφος τοῦ γράμματος: τήν εἰρωνεία. Ἀλλά σ' αὐτήν ἦταν ὅλη ἡ οὐσία, γιατί θά τόν στριμώξω ἀκριβῶς ἔτσι πού que les rieurs seront avec nous *).

Salut! *Λένιν*

P. S. Περιμένουμε τά γράμματα τοῦ Μαλινόβσκι.

P. P. S. *Ἐπιστρέψτε* τά ρωσικά γράμματα ὅλα καί ἀμέσως (ἐκεῖνα πού ἔστειλε ἡ Νάντια).

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — νά γελοιοποιηθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

281

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἐσεῖς δέν μοῦ στείλατε τίς παρατηρήσεις μου στό ἄρθρο Σας!! Πῶς μπορεῖ λοιπόν νά βρῶ ἄκρη χωρίς αὐτές;;; Ἄσχημα!

Στεῖλτε τις.

Στό τυπογραφεῖο ἔστειλα τά δυό ἄρθρα μου.

Τίς παρατηρήσεις Σας καί ἀντιπαρατηρήσεις τίς στέλνω.

Εἶμαι ὑπέρ 1 συλλογῆς (τώρα) σέ *1 6 0* σελίδες.

Ἔξω ὁ Μπουχάριν, ὁ Στράννικ, ὁ Μπρουτσού, θά περικόψουμε τόν Ἀλεξάντρ.

Μπορεῖ νά μπεῖ γιά τούς αἰχμαλώτους; [364] Δέν θά προξενήσει ζημιά σ' *αὐτούς;* (Σύγκρ. τό γράμμα τοῦ Μαλινόβσκι.)

Νά μή ρωτηθεῖ ἄραγε ὁ Μαλινόβσκι;

Χρειάζεται νά τό σκεφτοῦμε πολύ.

Εἶμαι ἔξω φρενῶν ἀπό τήν κήρυξη πολέμου ἀπό τή Ρουμανία!! Βοήθεια!!

Salut. *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 27 καί 31 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

283

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.! Χάρηκα πολύ γιά τίς εἰδήσεις Σας. Καί γιά τά γράμματα τῶν αἰχμαλώτων Σᾶς εὐχαριστῶ. *Πετυχημένη* δουλιά, Σᾶς συγχαίρω!

Στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, χρήματα στήν «Τριμπούνα», *μέ τήν παράκληση* νά μή στέλνουν πιά τήν ἐφημερίδα! Δέν μᾶς χρειάζεται καθόλου! Καί δέν εἶχα γραφτεῖ συνδρομητής σ' αὐτή.

Χαιρετισμούς σέ ὅλη τήν οἰκογένεια.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 31 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἑλβετία) στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

283

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

᾿Αγαπητέ σύντροφε!

Μπορεῖ καί νά ἀξιοποιήσουμε τό ταξίδι, ὅμως πρέπει πρῶτα νά σκεφτοῦμε καί νά μάθουμε κατά πόσο αὐτός εἶναι ἄξιος ἐμπιστοσύνης γενικά καί μέ τήν ἔννοια τῆς ἐπιμέλειας καί τῆς συνωμοτικότητας. Νά ρωτήσουμε τόν Γκρίμμ *δέν εἶναι βολικό.* Νά μᾶς πεῖτε τή γνώμη σας καί ἄν μπορεῖτε νά μάθετε κάτι γι' αὐτόν στή Ζυρίχη (προσεκτικά). Τήν μπροσούρα γιά τόν ἰμπεριαλισμό μπορῶ νά Σᾶς τή στείλω. Γιά τή «σύσκεψη» (Γκρ. + Ράντεκ + ;;) δέν ἔχω *ἰδέα.* Μάθετε ὅ,τι εἶναι δυνατό πιό λεπτομερειακά καί πληροφορεῖστε με.

Τό ἄρθρο γιά τήν «Volksrecht»[365] ἐπίσης θά Σᾶς τό στείλω, μόλις μάθω ὅτι ὁ Νόμπς ἐπέστρεψε στή Ζυρίχη. Ὁ Νόμπς μοῦ ἔγραψε ὅτι ἔφυγε γιά Ferien * κοντά σέ μένα καί ἤθελε νά μέ ἐπισκεφθεῖ, *ὅμως χάθηκε.* Καί δέν ξέρω ποῦ εἶναι. Μήπως ξέρετε Σεῖς;

Στέλνω τό «Ausland-Politik» μέ τό ἄρθρο τοῦ Σεμκόβσκι.

Μήπως ἦταν στή «Volksrecht» ἄρθρα τοῦ Ράντεκ κατά τοῦ Entwaffnung **; Ἄν ναί, μήπως μπορεῖτε νά τά στείλετε; Ποιός Σᾶς εἶπε ὅτι ἐγώ τήν Κυριακή πρέπει νά εἶμαι στή Ζυρίχη;; Αὐτό εἶναι πάρα πολύ ἐντυπωσιακό, *ποιός* μποροῦσε νά λέει ἕνα τέτιο πράγμα!!

Μήπως μπορεῖτε νά προμηθευτεῖτε στή Ζυρίχη μιά πολωνική καί μιά μπουντική ἐφημερίδα τῆς Βαρσοβίας μέ τά στοιχεῖα (πιό λεπτομερειακά, κατά διαμερίσματα) γιά τίς ἐκλογές στή Βαρσοβία; Εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον! Ἔγραψα στόν Μπρόνσκι, ὅμως σιωπᾶ. Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί χαιρετῶ τή γυναίκα Σας καί τήν κορούλα Σας.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Δέν ἀπαντήσατε στή Νάντια στήν παράκλησή της γιά τό «Neues Leben». Ἄν δέν ἔχετε καιρό, ἴσως νά εἶναι σέ θέση ὁ Οὐσιγέβιτς νά μάθει; Ἤ εἶναι πολύ ἀπασχολημένος, *ἰδιαίτερα* τώρα;

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἑλβετία) στή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — γιορτές, διακοπές. *Ἡ Σύντ.*

** — τοῦ ἀφοπλισμοῦ. *Ἡ Σύντ.*

284

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

Ἀξιότιμε Μ. Ν.!

Συμφωνῶ μέ τίς προτάσεις Σας. Εἶμαι καταστενοχωρημένος καί μόνο ἀπό τή σκέψη γιά τήν περικοπή τοῦ τέλους. Δέν γίνεται τότε νά μπεῖ τό τέλος στό περιοδικό χωρίς ἀλλαγή; Καί μέ τήν ἐπιφύλαξη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ὅτι αὐτό εἶναι τά συμπεράσματα καί τό τέλος ἀπό τήν μπροσούρα; Γιατί εἶναι πολύ λυπηρό πού διακόπτεται ἡ *ὁλότητα* τοῦ ἔργου!! πολύ λυπηρό! Ἄν θά βοηθήσετε, θά εἶμαι πολύ εὐγνώμων. Θά γράψω καί ὁ ἴδιος γι' αὐτό, ὅμως τό γράμμα μου ἀργεῖ καί θά φτάσει ὕστερα ἀπό μερικούς μῆνες, ἄν θά φτάσει.

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Οὐλιάνοφ*

P. S. Λένε ὅτι ὁ Πότρεσοφ εἶναι μέλος τοῦ ἐκδοτικοῦ!! Καί ὁ διάσημος λογοτέχνης * συμφώνησε!! Μά αὐτό εἶναι σκάνδαλο, ἀπίθανο σκάνδαλο, ἔ;

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Αὐγούστου 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλοῦμς (Ἑλβετία)
στό Sceaux (Seine) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό περιοδικό
«Βοπρόσι Ἱστόριι ΚΚΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

285

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

1) Σχετικά μέ τό ζήτημα γιά τό «παραγγελμένο» ἄρθρο, μάταια καλύπτετε τό γεγονός ὅτι δέν ἔχετε δίκιο. Δέν μπορούσατε νά μήν καταλάβετε ὅτι ἐγώ ὄχι ἀπότομα, ἀλλά πάρα πολύ προσεκτικά σημείωσα στό 1-ο γράμμα (στό ὁποῖο δέν ἀπαντήσατε), ὅτι δέν εἶμαι καί τόσο ἱκανοποιημένος.

Ἐγώ δέν ἔγραψα γιά ἔλλειψη νομιμοφροσύνης· ἡ ἀκαταστασία εἶναι ἀκόμη πιό προσεκτική καί ὄχι ἀπότομη λέξη, πού περιέχει καί

* Α. Μ. Γκόρκι. *Ἡ Σύντ.*

τήν άπλή άφηρημάδα καί τήν άπροσεξία, λέξεις πού άπέχουν πολύ άπό τήν έλλειψη νομιμοφροσύνης. Γιατί λοιπόν τά μεγαλοποιεῖτε καί φτάνετε νά λέτε γιά «έλλειψη νομιμοφροσύνης»;

Ποῦ ἐγώ ἔγραψα ἰδιόχειρα γιά 5 σελίδες; Στεῖλτε το, ἄν ἀκόμη δέν πειστήκατε ὅτι Ἐσεῖς δέν εἴχατε δίκιο.

2) Ὅσο γιά τόν Φράντς [366] συμφωνήσαμε ἐντελῶς μαζί Σας (κι' ἐγώ καί ἡ Νάντια): ἀρχικά φαίνεται χειρότερα, ἀπ' ὅ,τι μετά.

3) Στέλνω τό σχέδιο γράμματος πρός τόν Ν. Ι. * Δέν θά εἶμαι ἐνάντια στήν προσθήκη ἀβρότητας: στεῖλτε τίς διοοθώσεις καί προσθῆκες, ἄν τό θεωρεῖτε ἀναγκαῖο [367].

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν
(Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

286

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Μόλις τώρα διάβασα τά σουηδικά καί τά νορβηγικά ἄρθρα.

Τά ἄρθρα αὐτά δέν πρέπει νά ξεχωριστοῦν. Χρειάζεται νά μποῦν *μαζί* καί δέν πρέπει νά μποῦν *χωρίς τό δικό μου* ἄρθρο ἐνάντια στόν ἀφοπλισμό. Αὐτό ἀλλάζει τά σχέδια.

Θά καθήσω νά γράψω (νά κάνω ἀλλαγές) τό ἄρθρο αὐτό γιά τή *Συλλογή* πού εἶναι ἀναπόφευκτο νά μεγαλώσει στά ὅρια αὐτά, συντομεύοντας *κατά τό δυνατό πιό πολύ* ὅλο τό ὑπόλοιπο. Εἶναι μιά τέτια ἀνοησία ὁ ἀφοπλισμός αὐτός, καί ὅμως ἀρχίζει νά μπερδεύει ὁρισμένους καί *στό Κόμμα μας!*

NB P. S. Γιά τήν ὥρα δέν λύθηκε ἀκόμη τό ζήτημα τῆς Συλλογῆς τοῦ Παρισιοῦ, πρέπει νά *κρατηθεῖ* τό ἄρθρο τοῦ Στράννικ, γιατί *ἄν* γίνει ἐπιλογή, τότε ὁπωσδήποτε θά μπεῖ τοῦ Ἀλεξάντρ.

Γράφτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χέρτενστάιν
(Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 293-294. *Ἡ Σύντ.*

287

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Τό ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν χωρίς ἀμφιβολία εἶναι ἀκατάλληλο [368]. *Δέν ἔχει* οὔτε ἴχνος γιά «τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους». Εἶναι μιά συλλογή ἀπό στοιχεῖα γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ καί τίποτε ἄλλο. Εἶναι παραλογισμός νά γεμίζει κανείς ἕνα παράνομο περιοδικό μέ νομιμότατο ὑλικό. Πρέπει νά τό ἀπορίψετε (εὐγενικότατα, ὑποσχόμενοι κάθε συμβολή γιά τή νόμιμη δημοσίευσή του) *.

Ἄς περιμένουμε ὅμως τά ἄρθρα τοῦ Γιούρι καί γιά τήν ὥρα μή γράφετε στόν Μπουχάριν.

Νά περιμένουμε καί σχετικά μέ τό γράμμα πρός τόν Μπουχάριν γιά τή «φράξιά» τους, διαφορετικά θά νομίσει ὅτι ἀρνηθήκαμε λόγω τοῦ «φραξιονισμοῦ».

Νά βάζουμε τό ζήτημα γιά τήν «ἐποχή» καί τό *«δοσμένο πόλεμο»* σάν «ἀκρότητες» σημαίνει ἀκριβῶς ὅτι πέφτουμε στόν ἐκλεκτισμό. Τό δικό μας καθῆκον σάν νά βρίσκεται ἀκριβῶς στήν προσπάθεια νά ἀκολουθήσουμε τό «μέσο δρόμο» «ἀνάμεσα στίς ἀκρότητες»!!!

Καθῆκον μας εἶναι νά καθορίσουμε *σωστά* τή σχέση τῆς *ἐποχῆς* ἀπέναντι στό *δοσμένο* πόλεμο. Αὐτό ἀκριβῶς ἔγινε τόσο στίς ἀποφάσεις, ὅσο καί στά ἄρθρα μου: «ὁ *δοσμένος* ἰμπεριαλιστικός πόλεμος δέν *ἀποτελεῖ ἐξαίρεση*, ἀλλά τυπικό φαινόμενο τῆς ἰμπεριαλιστικῆς *ἐποχῆς*». Τό τυπικό δέν εἶναι μοναδικό.

Εἶναι ἀδύνατο νά καταλάβει κανείς τό δοσμένο πόλεμο, ἄν δέν καταλάβει τήν ἐποχή.

Ὅταν μιλοῦν ἔτσι γιά τήν ἐποχή, αὐτό δέν εἶναι φρασεολογία. Αὐτό εἶναι σωστό. Καί τά ἀποσπάσματά σας παρμένα ἀπό παλιά ἄρθρα δικά μου, μιλοῦν **μόνο** γι' αὐτό. *Τά ἀποσπάσματα αὐτά εἶναι σωστά.*

Ὅταν ὅμως ἀπό δῶ *ἄρχισαν* μερικοί νά βγάζουν τό συμπέρασμα: «στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ δέν **μπορεῖ** νά ὑπάρχουν ἐθνικοί πόλεμοι», αὐτό εἶναι ἀνοησία. Πρόκειται γιά καθαρό λάθος καί ἱστορικό καί πολιτικό καί *λογικό* (γιατί ἡ ἐποχή εἶναι ἄθροισμα ποικίλων φαινομένων, στό ὁποῖο, ἐκτός ἀπό τό τυπικό, ὑπάρχει *πάντα* καί κάτι ἄλλο).

Καί σεῖς *ἐπαναλαμβάνετε τό λάθος αὐτό,* ὅταν γράφετε στίς παρατηρήσεις:

* Προσωπικά, ἀπομέρους μου θά ἔδινα μιά συμβουλή στόν Μπουχάριν: νά ἀλλάξει τόν τίτλο καί νά ἀφήσει *μόνο* τό οἰκονομικό μέρος. Γιατί τό πολιτικό μέρος δέν τό δούλεψε καθόλου, δέν τό σκέφτηκε, δέν λέει τίποτε.

«οἱ μικρές χῶρες δέν μποροῦν στή σημερινή ἐποχή νά ὑπερασπιστοῦν τήν πατρίδα».

[= ἐκχυδαϊστές]

Δέν εἶναι σωστό!! Ἐδῶ βρίσκεται τό λάθος τῆς Γιούνιους, τοῦ Ράντεκ, τῶν ὀπαδῶν τοῦ «ἀφοπλισμοῦ» καί τῶν ἰαπώνων!!

Πρέπει νά ποῦμε: «*Καί* οἱ μικρές χῶρες *στούς ἰμπεριαλιστικούς πολέμους*, πού εἶναι ἰδιαίτερα τυπικοί γιά τή σύγχρονη ἰμπεριαλιστική ἐποχή, δέν μποροῦν νά ὑπερασπίσουν τήν πατρίδα».

Αὐτό διαφέρει.

Στή διαφορά αὐτή βρίσκεται *ὅλη ἡ οὐσία* ἐνάντια στούς *ἐκχυδαϊστές*. Καί δέν προσέξατε ἀκριβῶς τήν *οὐσία*.

Ὁ Γκρίμμ ἐπαναλαμβάνει τό λάθος τῶν ἐκχυδαϊστῶν καί σεῖς τόν σιγοντάρετε, δίνοντας μιά λαθεμένη διατύπωση. Ἀντίθετα, πρέπει τώρα ἀκριβῶς (καί στίς συζητήσεις καί στά ἄρθρα) νά ἀποκρούσουμε τούς ἐκχυδαϊστές μπροστά στόν Γκρίμμ.

Ἐμεῖς δέν εἴμαστε καθόλου ἐνάντια στήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» *γενικά*. Πουθενά, σέ καμιά ἀπόφαση (καί σέ κανένα ἄρθρο δικό μου) *δέν* θά βρεῖτε τήν ἀνοησία αὐτή. Εἴμαστε ἐνάντια στήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας καί τῆς ἄμυνας στόν *ἰμπεριαλιστικό πόλεμο* τοῦ 1914-1916 καί σέ ἄλλους *ἰμπεριαλιστικούς* πολέμους, πού εἶναι τυπικοί γιά τήν ἰμπεριαλιστική *ἐποχή*. Στήν ἰμπεριαλιστική ὅμως *ἐποχή* **μποροῦν** νά ὑπάρξουν καί «δίκαιοι», «ἀμυντικοί», ἐπαναστατικοί πόλεμοι [[συγκεκριμένα: 1) ἐθνικοί, 2) ἐμφύλιοι, 3) σοσιαλιστικοί κτλ.]] NB

Γράφτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς
στό Χέρτενσταϊν (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1932 στό
περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 22

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

288

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Αὐτό εἶναι τό σχέδιο συντομεύσεων τῆς Νάντιας [369].

Διάβασα τό ἄρθρο δεύτερη φορά (τό εἶχα ἤδη μιά φορά διαβάσει. Εἶμαι κατηγορηματικά κατά τῶν συντομεύσεων. Αὐτό σημαίνει

νά χαλάσουμε τό ἄρθρο. Ἕνα ὁλοκληρωμένο συνοπτικό ἄρθρο (μέ λεπτομέρειες, μέ ὑποδείξεις στόν συμμέτοχο ἤ συνομιλητή) εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαῖο.

Γιά νά εἶμαι εἰλικρινής, δέν πρέπει νά συντομευτεῖ τό ἄρθρο αὐτό.

Τί νά γίνει λοιπόν;

Νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, εἶναι δυνατό νά «ξαλαφρωθοῦμε» σοβαρά, ἄν ἀναβληθεῖ τό ἄρθρο Σας· οἱ λόγοι:

1) Τό ἄρθρο αὐτό *δέν* γράφτηκε γιά τή συλλογή αὐτή.

2) Μπαίνει στό βιβλίο, γιά τήν ἔκδοση τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἤδη συμφωνία· ἑπομένως οἱ ἐλπίδες γιά τήν ἔκδοση εἶναι σοβαρές. Νά τυπωθεῖ γιά δεύτερη φορά εἶναι πολυτέλεια, ἰδιαίτερα στίς συνθῆκες τῆς φτώχιας μας.

3) Τό κύριο καί τό βασικό γιά τήν ἱστορία τῆς Διεθνοῦς εἰπώθηκε ἤδη ἀπό Σᾶς στό ἄρθρο στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ».

4) Ἡ συλλογή εἶναι ἀπαραίτητο νά *περιοριστεῖ* (α) στά ὑλικά ἀπό τή Ρωσία + (β) στά ζωτικά ζητήματα τῆς συζήτησης, στά ἐπίμαχα, φλέγοντα ζητήματα τοῦ *Κόμματος*.

5) Καί ἡ πολιτική ἥττας τῆς κυβέρνησής «σου» ποῦ εἶναι καί πῶς;

Γράψτε *εἰλικρινά* ποιά εἶναι ἡ θέση Σας στήν πρόταση αὐτή: ἀπό τήν ἄποψη τῶν πρακτικῶν σκέψεων τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (καί ποιῶν ἤ ἀπό τήν ἄποψη τῆς προσβολῆς;

{ Καί οἱ συζητήσεις μας καί ἡ συνεννόηση εἶναι *ἀ π α ρ α ί τ η τ ο* νά συνεχιστοῦν *ὁ π ω σ δ ή π ο τ ε*. }

Συλλογή μέ 160 σελίδες, ὅπως ἐγώ σχεδιάζω, θά ἔδινε τό *πλούσιο*, πολυτιμότατο ρωσικό ὑλικό + τή συζήτηση γιά τήν αὐτοδιάθεση (χωρίς τόν Γιούρι *)
+ πολιτική ἥττας τῆς κυβέρνησής «σου» + Τρότσκι,
+ γιά τή *Δ ι ε θ ν ή* — (Τσχεΐτζε)
δηλ. ὅλα πού **δ έ ν ἐ π ι δ έ χ ο ν τ α ι** *ἀναβολή*.

Τά ἔξοδα περίπου 2500 frs + 400 στήν Λιουντμίλα (= ἐπίσης μεταφορά) + περίπου 500 γιά τή μεταφορά = za ** 3400. *Ὡς ἐδῶ* θά τά βγάλουμε πέρα, πιό πολλά ὅμως σέ *κ α μ ι ά π ε ρ ί π τ ω σ η*.

Συμφωνῶ νά βγεῖ τό φύλλο τοῦ ΚΟ (+ ἀκόμη 100-200 frs).

Γράφτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χέρτενσταϊν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* γιατί στόν Γιούρι πρέπει νά γράψουμε [370] τήν ἀπάντηση καί νά τοῦ τή στείλουμε ἀκόμη!!

** — περίπου. *Ἡ Σύντ.*

289

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Λοιπόν, συμφωνήσατε ἐπιτέλους!! Πραγματικά δέν μποροῦσα νά κρατήσω τό χαμόγελο. Γράψατε μέχρι καί γιά «δικαστήριο»... Ἀλήθεια, ὁποιοδήποτε «δικαστήριο» καί σέ ὁποιαδήποτε περίπτωση θά κατάληγε στό ὅτι: τό νά χαρακτηριστεῖ «μή συντροφική» ἡ πρόταση γιά νά ἀναβληθεῖ τό ἄρθρο, σημαίνει νά μή μπορεῖ νά γίνεται συλλογική δουλιά.

Εὐτυχῶς γιά Σᾶς, δέν ἔγινε «δικαστήριο», γιατί στά σίγουρα θά Σᾶς «καταδίκαζε».

Ὡστόσο ὅμως χρειάζεται πραγματικά νά «συντομεύσουμε» μέ κάποιον τρόπο. Ξεφύγαμε καί ξεφεύγουμε ἀπό τό *προηγούμενο* σχέδιο τῆς «συλλογῆς» (τό ὑλικό ἀπό τή Ρωσία + ἡ συζήτηση γιά τήν αὐτοδιάθεση). Μάθετε μέ ἀκρίβεια καί ἐπίσημα ἀπό τόν Benteli; τήν τιμή τοῦ φύλλου. Ὁπότε θά λογαριάσουμε *ἀκριβῶς* πόσο μποροῦμε νά τυπώσουμε (γιατί δωρεάν *δέν* τυπώνουν: μήν τό ξεχνᾶτε!).

Salut! *Λένιν*

Μήπως χρειάζεται νά Σᾶς ἐπιστρέψω τήν «Hamburger Echo»;

Τό ἄρθρο τοῦ Ἀλεξάντρ τό στέλνω: δέν καταπιάνομαι νά τό συντομεύσω!

Ἀκολουθοῦν ἀκόμη τά σουηδικά καί τά νορβηγικά ἄρθρα!! [371] Σκάνδαλο!!

Ὁ Σαφάρτσικ ὅμως *πρέπει* νά μπεῖ, ἔχετε δίκιο. *Θά τόν βάλουμε!*

Μήπως παίρνετε τό «Arbeiterpolitik»; Δέν εἶδα τό 5ο καί τό 7ο τεῦχος ff. *

Γράφτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

290

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Δέν ὑπάρχει καμιά διένεξη: αὐτό, νά πάρει ἡ εὐχή, Σᾶς φάνηκε «ὑπερβολικό». Θυμηθεῖτε (ἤ ξαναδιαβάστε τό γράμμα μου: ἐγώ δέν δήλωνα ὅτι *ψηφίζω* ἐνάντια στό ἄρθρο Σας, ἀλλά μονάχα ἔγραφα:

* — und folgende — καί τά ἑπόμενα. *Η Σύντ.*

«γράψτε είλικρινά, πῶς κρίνετε ἕνα τέτιο σχέδιο *. Ἐσεῖς γράψατε.

Αὐτό ἦταν ὅλο.

Τό ἄρθρο συνεπῶς εἶναι κατάλληλο.

Ὁ Γιούρι ἀκόμη πιό πολύ νομίζω ὅτι θά μᾶς «συμφιλιώσει» [372], γιατί *σ' αὐτόν* συγκεκριμένα προκύπτει: «στήν *ἐποχή* τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ» δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας».

Ὅμως στήν πραγματικότητα: «στόν *ἰμπεριαλιστικό πόλεμο*, πού προκαλεῖται ἀπό τήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας εἶναι ἀπάτη».

Αὐτό εἶναι «δυό *μεγάλες* διαφορές».

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

P. S. Δέν εἶναι μήπως ἡ στιγμή νά στείλουμε τό γράμμα στόν Ν. Ι. Μπ. γιά τήν ὁμάδα; Νομίζω εἶναι. Καί γιά τό ἄρθρο του;

Εἶμαι *ὑπέρ* τῆς ἔκδοσης τοῦ ΚΟ, *σύμφωνος!*

Γράφτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

291

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

1) Στέλνω τήν Ρόλαντ-Χόλστ. Κατά τή γνώμη μου, ἐπίσης νά μήν τυπωθεῖ.

2) Τήν ἀπάντηση στόν Μπουχάριν [373]. Συμφωνῶ μέ τίς ἀλλαγές Σας, ὅμως εἶναι *ἀπαραίτητο* νά προστεθεῖ *ἕνα*, συγκεκριμένα: ὅτι τό **κύριο** *γιά μᾶς* εἶναι *οἱ ἐλλείψεις τοῦ ἄρθρου* **ἀπό θέσεις ἀρχῶν.**

Χωρίς αὐτό προκύπτει ὅτι ἐμεῖς ἀποφεύγουμε νά ἀπαντήσουμε ἀνοιχτά.

Ἄν συμφωνεῖτε μέ τήν προσθήκη αὐτή, τότε στεῖλτε τό γράμμα (ἐκλεπτύνοντας τή λογική ἀλληλουχία).

Ἄν ὄχι, τό ξανασυζητᾶμε.

3) *Δέν* βρίσκω τό φύλλο, στό ὁποῖο Ἐσεῖς ἀναφέρεστε ὅτι ἐγώ ἔκφρασα ἐκεῖ κάποια συγκατάθεσή μου γιά τήν παραγγελία. Τό λάθος ἐδῶ εἶναι ἀπό[μέρους] Σας **.

4) Ὁ Φράντς ἄφησε ἕνα ἄρθρο, κατά τή γνώμη μου, πολύ καλό καί *σύντομο.* Εἶμαι ὑπέρ τῆς δημοσίευσης. Θά τό στείλω.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 288-289. *Η Σύντ.*

** Στή συνέχεια τό κείμενο τοῦ χειρογράφου εἶναι ἐνμέρει κατεστραμένο. Ἡ λέξη πού εἶναι στίς ἀγκύλες, μπῆκε ἐννοιακά. *Η Σύντ*

5) *Δέν* χρειάζεται νά βιαστοῦμε γιά τή συλλογή τοῦ Παρισιοῦ. Ἄς λογαριάσουμε μέ ἀκρίβεια *τί* θά χωρέσει (5 φύλλα ἀπό 50 000 = 250 000 γράμματα *συνολικά).*

6) Τήν ἀπάντηση στόν Γιούρι τή γράφω. Ὡστόσο, αὐτή ἡ δουλιά θά *πάρει πολύ χρόνο.*

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Αὐγούστου ἀρχές Σεπτέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χέρτενσταϊν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύτηκε μερικά τό 1932 στό
περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 22
Ὁλόκληρο δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

292

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

1) Στέλνω τό ἀρθράκι — προκήρυξη τοῦ Ζώρζ. Κατά τή γνώμη μου, εἶναι τρομερά ἀποτυχημένο. Δέν ξέρω μάλιστα ἄν ἀξίζει νά τροποποιηθεῖ... Ἐκχυδαϊσμένο, ἀστόχαστο, στομφῶδες, παραποιημένο γιά νά πάρει «ἁπλό λαϊκό στύλ». Εἶναι ὑπόδειγμα πού δείχνει πῶς νά *μή* γράφονται πράγματα γιά ἐκλαΐκευση...

Μπορεῖ μήπως νά μιλήσετε μαζί του ὅταν θά συναντηθεῖτε;

2) Ὅσο γιά τόν ἀφοπλισμό ταλαντεύομαι. Ἄν μπεῖ στή συλλογή ὁ σουηδός καί ὁ νορβηγός, ὁπωσδήποτε πρέπει νά δοθεῖ *ἐκεῖ καί* τό ἄρθρο γιά τόν ἀφοπλισμό. Σύντομα θά τό γράψω, θά τροποποιήσω τό δικό μου [374]. Ὅμως θά χωρέσει;

Πρέπει νά ἀποφασίσουμε. Ἀπαντεῖστε.

Ἄς ξαναλογαριάσουμε, πόσο τότε θά μεγαλώσει ὁ ὄγκος τῆς συλλογῆς, πού καί χωρίς αὐτό εἶναι φουσκωμένη.

3) Ἀπάντηση στόν Μπουχάριν. Πρέπει ἐπίσης νά ἀποφασίσουμε. Ἄν δέν θέλετε νά είπωθεῖ ὅτι τό *κύριο* εἶναι οἱ διαφωνίες ἀρχῶν, τότε ἐγώ συμφωνῶ νά τό ἀλλάξετε ἔτσι, ὥστε οἱ αἰτίες (τῆς μή δημοσίευσης) νά εἶναι *δυό:* (α) τεχνικές καί οἰκονομικές
(β) ἀρχῶν.

Στεῖλτε μιά τέτια παραλλαγή (μήν ξεχάσετε νά συνδέσετε λογοτεχνικά πιό καλά καί τά δυό μέρη τοῦ γράμματος) καί ἄς ἀποφασίσουμε τό γρηγορότερο. Ἐσεῖς βέβαια ἔχετε ὑπόψη ὅτι ἡ ἀπάντησή μας στόν Μπουχάριν ἔχει *μεγάλη* σημασία: χρειάζεται νά καλοσκεφτοῦμε καί νά φυλάξουμε τό ἀντίγραφο.

4) Πρέπει νά ἀποφασίσουμε σχετικά μέ τή συλλογή τοῦ Παρισιοῦ: περιεχόμενο καί μέγεθος;

Ἄν 2000 ἀντίτυπα ἀπό 5 φύλλα (= 10 000 φύλλα) κοστίζουν 500 frs, τότε 1500 ἀντίτυπα (περισσότερα δέν χρειάζονται) μπορεῖ νά ἐκδοθοῦν σέ $6^2/_3$ φύλλα

× 50 000

330 χιλ. γράμματα.

Πιθανόν, λιγότερα ἀπό 330 χιλ. περίπου *300* χιλ.;

Ἔτσι δέν εἶναι;

Πρέπει νά ἐξακριβωθεῖ ἀκόμη, ἄν αὐτοί στό Παρίσι ἀναλαμβάνουν καί παράνομα; δηλ. τυπώνουν μυστικά; NB

Αὐτό εἶναι ἰδιαίτερα σοβαρό!! Καί ἀπό τόν Γκρίσα ἔτσι καί δέν ἔχουμε ἀκόμη *ὁλοκληρωμένη* ἀπάντηση!!!

Ἀφοῦ ἐξακριβωθοῦν ὅλα αὐτά, θά κάνουμε μαζί τόν κατάλογο τῆς ὕλης γιά τό Παρίσι.

(Νομίζω ὅτι τό ἄρθρο τοῦ Γιούρι καί τήν ἀπάντηση σ' αὐτό μπορεῖ νά *μήν* τά ὑπολογίσουμε, γιατί 1) ἀκόμη δέν γράφτηκε ἡ ἀπάντηση· 2) εἶναι ἄγνωστο ἄν ἡ Αὐτοῦ ἐμπορική μεγαλειότητα θά δεχτεῖ ἄραγε νά τυπωθεῖ;)

5) Θά ἀσχοληθῶ (κοίταγμα) μέ τίς θέσεις [375] τοῦ Ράντεκ: ἀκόμη δέν τίς διάβασα στό δοκίμιο.

6) Ἐπιστρέφω τίς προσθῆκες τοῦ Στράννικ [376]. Τί θά γίνει μ' αὐτές;

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Αὐγούστου — ἀρχές τοῦ Σεπτέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς στό Χερτενστάιν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύτηκε ἕνα μέρος του τό 1932 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 22
Ὁλόκληρο δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

293

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Ἀγαπ. σύντρ.!

Δυστυχῶς τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους» δέν μποροῦμε νά τό δημοσιεύσουμε. Ἔτυχε νά πιαστεῖ ὁ χῶρος τόσο πολύ ἀπό ρωσικό ὑλικό, ὥστε νά περιοριστοῦν ὅλα τά ἄλλα θέματα καί τά χρήματα δέν φτάνουν. Συναντᾶμε δυσκολίες.

Ὅμως τό βασικό δέν εἶναι αὐτό. Τό βασικό εἶναι ὅτι ἔχει ὁρισμένες ἐλλείψεις τό ἄρθρο.

Ὁ τίτλος δέν ἀνταποκρίνεται στό περιεχόμενο. Τό ἄρθρο ἀποτελεῖται ἀπό δυό μέρη καί ἡ συνένωσή τους δέν ἔγινε καί τόσο μελετημένα: 1) γιά τό κράτος γενικά καί 2) γιά τόν κρατικό καπιταλισμό καί τήν ἀνάπτυξή του (ἰδιαίτερα στή Γερμανία). Τό 2-ο μέρος εἶναι καλό καί χρήσιμο, ὅμως εἶναι νόμιμο κατά τά 9/10. Θά Σᾶς συνιστούσαμε νά δημοσιευτεῖ σέ καμιά νόμιμη συλλογή (ἄν ὄχι στό «Λέτοπις») ὕστερα ἀπό μιά *πολύ* μικρή διασκευή, καί εἴμαστε ἕτοιμοι νά κάνουμε ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπό μᾶς γιά μιά τέτια δημοσίευση.

Τό πρῶτο μέρος θίγει ἕνα θέμα τεράστιας σπουδαιότητας ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, ὅμως ἀκριβῶς τό *θίγει* ἁπλῶς. Ἐκδίδοντας συλλογές μιά φορά τό χρόνο, δέν μποροῦμε νά δημοσιεύσουμε πάνω σ' ἕνα ζήτημα θεωρίας ἕνα ἄρθρο πού δέν ἔχει μελετηθεῖ ἀρκετά. Ἀφήνοντας κατά μέρος τήν πολεμική ἐνάντια στόν Γκουμπλόβιτς etc. (καί τό μέρος αὐτό καλύτερα θά ἦταν νά τό διασκευάσετε καί νά τό *ἀναπτύξετε* ὥστε νά γίνει νόμιμο ἄρθρο), ἐμεῖς θά πρέπει νά ἀναφέρουμε μιά σειρά ἐξαιρετικά ἀνακριβεῖς διατυπώσεις τοῦ συγγραφέα.

Ὁ μαρξισμός εἶναι «κοινωνιολογική» (;;;) «θεωρία τοῦ κράτους». Κράτος = «γενική» (;) ὀργάνωση τῶν κυρίαρχων τάξεων· τά ἀποσπάσματα τοῦ Ἔνγκελς *διακόπτονται* σ' ἐκεῖνα τά σημεῖα, τά ὁποῖα εἶναι *ἰδιαίτερα* σημαντικά, ἀφοῦ γίνεται λόγος γιά τό ζήτημα αὐτό. Ἡ διαφορά τῶν μαρξιστῶν ἀπό τούς ἀναρχικούς στό ζήτημα τοῦ κράτους (σελ. 15-16) καθορίζεται *πολύ λαθεμένα*: ἐφόσον γίνεται λόγος γι' αὐτό, *δέν* πρέπει νά μιλᾶμε ἔτσι· *δέν κάνει* νά μιλᾶμε ἔτσι. Τό συμπέρασμα (ὑπογράμμιση τοῦ συγγραφέα): «ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά τονίζει ἰδιαίτερα τήν ἐχθρότητά της ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἀπέναντι στήν κρατική ἐξουσία» (σ. 53)· [συγκρίνετε: τό προλεταριάτο δημιουργεῖ «τή δική του προσωρινή κρατική ὀργάνωση ἐξουσίας» (σ. 54) («κρατική ὀργάνωση ἐξουσίας»!;)] — ἐπίσης εἶναι ἤ πάρα πολύ μπερδεμένο, ἤ λαθεμένο.

Συμβουλή: διασκευάστε το σέ νόμιμο (α) γιά τόν κρατικό καπιταλισμό καί (β) τήν πολεμική ἐνάντια στόν Γκουμπλόβιτς καί Σία. Τό ἄλλο *ἀφῆστε το νά ὡριμάσει*. Αὐτή εἶναι ἡ πεποίθησή μας.

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Αὐγούστου — ἀρχές τοῦ Σεπτέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τό Φλούμς (Ἑλβετία) στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1932 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ 22

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

294

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Στέλνω τό χειρόγραφο. Ἐπιστρέψτε το, παρακαλῶ, *ἐπίσης συστημένο:* τό μοναδικό ἀντίτυπο (καί ἀρκετά ἐπειγόντως μοῦ χρειάζεται πάλι).

Τό ἄρθρο γιά τόν ἀφοπλισμό θά τό στείλω αὐτές τίς μέρες, τώρα δέν τό ἔχω. Ἐμεῖς ἐδῶ ἀρχίσαμε λιγάκι νά γνωριζόμαστε μέ τούς νέους καί πολύ λυπηθήκαμε πού δέν ξέρουμε ὁλοκληρωμένα οὔτε μιά γλώσσα. Νά ποῦ βρίσκεται ἐνδιαφέρουσα καί δημιουργική δουλιά! Ἡ ὀργάνωση τῶν νέων ἀναπτύσσεται σέ ὅλη τήν Ἐλβετία. Σᾶς σφίγγω τό χέρι, καί ὅ,τι ποθεῖτε.

Β. Λένιν

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Σεπτέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

295

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Εἶμαι ἐντελῶς ἀπασχολημένος μέ τόν αὐστριακό καί γι' αὐτό δέν μπορῶ νά ἀπαντήσω στά διάφορα ζητήματα. Γιά τήν ὥρα ἕνα: συμφωνῶ νά σταλεῖ ὁ Στράννικ μόνο σέ μιά περίπτωση: ἄν καί οἱ δυό μας συμφωνοῦμε ὅτι ὁ Ἀλεξάντρ μπαίνει ὁλοκληρωτικά στή συλλογή τῆς Βέρνης (σέ περίπτωση ἀποτυχίας τῆς παρισινῆς) καί ἄν αὐτό εἶναι πραγματοποιήσιμο νά γίνει ἀκριβῶς ἔτσι.

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

P. S. Ἡ Νάντια παρακαλεῖ νά τῆς στείλετε τά τεύχη τοῦ «Βοπρόσι Στραχοβάνιγια», γιά τά ὁποῖα Σᾶς ἔγραψε.

Γράφτηκε στις 15 του Σεπτέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν
(Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

296

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στόν Μπουχάριν γράψαμε.

Στέλνω τό ἄρθρο· αὐτό πρέπει νά σταλεῖ ἐπίσης στή Βέρνη, γιατί τό Παρίσι σιωπᾶ.

Πρέπει νά ὑπολογίσετε μέ περισσότερη ἀκρίβεια (ἔχετε καί τά χειρόγραφα καί τά δοκίμια) *π ό σ α* μαζεύονται γιά τή Βέρνη.

Βέβαια, ἐγώ δέν μπορῶ νά εἶμαι «εὐχαριστημένος» ἀπό τό ὅτι Ἐσεῖς τόσον καιρό ἀλατίζετε τά ἄρθρα μου. Στεῖλτε τα ἀμέσως στό τυπογραφεῖο: ἀφοῦ Ἐσεῖς μάλιστα μέ βιάζατε, λέγοντας ὅτι Σᾶς βιάζει ὁ στοιχειοθέτης!!

Καί ποῦ εἶναι οἱ θέσεις μας; * Ποῦ εἶναι τό δοκίμιό τους;

Ὅσο γιά τή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τό ζήτημα εἶναι δύσκολο, γιατί *φοβᾶμαι ὅτι θά κ α θ υ σ τ ε ρ ή σ ο υ μ ε* ἔτσι τό *«Σ μ π ό ρ ν ι κ* «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»»!!

Ὅταν θά ἐπιστρέψετε τό «Ἀφοπλισμός» **, θά σκεφτῶ ὁριστικά. Θά σταθμίσουμε μέ *π ε ρ ι σ σ ό τ ε ρ η ἀ κ ρ ί β ε ι α*, τί ἀκριβῶς μπορεῖ νά μπεῖ ἐκεῖ, κατά πόσο θά καθυστερήσει τό *Σμπόρνικ*.

Γιά τό «Βοπρόσι» *** γιά τήν ὥρα δέν γράφω. Θέλω ὅμως νά γράψω στή συλλογή («Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία») γιά τόν καουτσκισμό [377] (μέ τήν εὐκαιρία, ἐπιστρέψτε *τ ό γ ρ η γ ο ρ ό τ ε ρ ο* τήν μπροσούρα γιά τόν ἰμπεριαλισμό: μοῦ χρειάζεται γιά περικοπές).

Salut! *Λένιν*

P. S. Στά πρακτικά ζητήματα πολύ περισσότερο δέν ἀπαντᾶτε.

Γράφτηκε στά μέσα τοῦ Σεπτέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

297

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τόν Ριμπάλκα: ξέρετε μήπως κάτι *σχετικά μ' αὐτό;* Σέ τί συνίσταται ἡ οὐσία ἐπί τοῦ προκειμένου;

Ἐπιστρέψτε το.

Ἐπίσης — τό ἐρώτημα γιά τόν Μπ.;

---

* Βλ. «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 256-271). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Γιά τό σύνθημα τοῦ «ἀφοπλισμοῦ»» (5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 151-162). *Ἡ Σύντ.*

*** Περιοδικό «Βοπρόσι» Στραχοβάνιγια». *Ἡ Σύντ.*

Στέλνω τό ἄρθρο τοῦ Φράντς (Φ. — παρακάλεσε ἔτσι νά ὑπογραφεῖ).

Συμβουλεύω νά ἀπαντήσετε [378] στόν Μπουχάριν πιό διεξοδικά: *γιά τήν ὥρα* δέν ὑπάρχει λόγος νά θυμώνετε τόσο.

Στέλνω τόν 'Αβίλοφ.

Ἔχετε μήπως τό «Arbeiterpolitik» τεύχ. 5 καί 7 folg.;

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 15 τοῦ Σεπτέμβρη καί 5 τοῦ 'Οχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

298

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

'Αγαπητή φίλη!

Σήμερα ζήτησα πληροφορίες γιά τά πρακτικά τῶν γαλλικῶν σοσιαλιστικῶν συνεδρίων. *'Εδῶ δέν ὑπάρχουν.*

Συνιστῶ νά ἀπευθυνθεῖτε μέ κάρτες, μέ πληρωμένη ἀπάντηση, στίς βιβλιοθῆκες τῆς Γενεύης καί τῆς Νεϋσατέλλης καί στήν *κομματική* (γαλλική) βιβλιοθήκη τῆς Γενεύης.

Best greetings.

Your * *W. Lenin*

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

299

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Μ. ΚΑΣΠΑΡΟΦ **

'Αγαπητέ Κασπάροφ! Σᾶς στέλνω πολλούς χαιρετισμούς καί εὔχομαι ὑγεία. Κάνετε θεραπεία πιό σοβαρά καί νά μέ ἐνημερώνετε *συχνότερα*.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας. *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ*

300

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ *

Ἀγαπητέ φίλε! Ἡ Νάντια ἔγραψε τόσο λεπτομερειακά [379], πού ἐγώ δέν ἔχω νά προσθέσω τίποτε. Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι, Σᾶς συγχαίρω γιά τήν ἐπιτυχία στήν Ἀμερική καί παρακαλῶ νά ἀλληλογραφοῦμε καλύτερα. Ἄν ὁ Μπελένιν θέλει νά πάει, πρέπει νά εἶναι *τρεῖς φορές* προσεκτικός (ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος) καί νά σκεφτεῖ καλύτερα τά ταξίδια γιά τήν ἀποκατάσταση *ἐπαφῶν*. Αὐτό μᾶς ἔλειπε. Καί ποῦ εἶναι ὁ Α. Μ.; Χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

301

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Ὅπως φαίνεται, ὁ Μπελένιν ἔχει πάρει ἤδη ἀπόφαση σχετικά μέ τόν «περίπατό» του, ἄν κρίνω ἀπό τό γράμμα πού μοῦ ἔστειλε σήμερα ὁ Γκριγκόρι. Καί τό χρονικό διάστημα εἶναι ἐντελῶς μικρό! Στό μεταξύ εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νά ἀλληλογραφήσουμε καί νά συνεννοηθοῦμε μαζί του: ἡ ὑπόθεση αὐτή τώρα ἔχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία. Γι' αὐτό, Σᾶς παρακαλῶ πολύ, πάρα πολύ νά πάρετε ὅλα τά μέτρα γιά νά συναντηθεῖτε *προσωπικά* μέ τόν Μπελένιν, νά τοῦ ἀνακοινώσετε ὅλα τά παρακάτω καί νά μοῦ γράψετε *μέ παρρησία* καί λεπτομερειακά ἐπίσης (ὁπωσδήποτε!), πῶς ἔχει ἡ ὑπόθεση, δηλ. ὑπάρχουν διαφωνίες, διαφορές κτλ. ἀνάμεσα σέ μᾶς καί στόν Μπελένιν καί ποιές (καί πῶς θά τίς ἐξαλείψουμε, ἄν ὑπάρχουν), ἤ δέν ὑπάρχουν.

Ἡ ἀπομάκρυνση τῆς Τζέμς (γιά τήν ἀπομάκρυνση αὐτή Σᾶς παρακαλῶ πάρα πολύ νά μήν πεῖτε σέ *κανέναν* ἄνθρωπο τοῦ ἐξωτερικοῦ οὔτε μιά λέξη: Ἐσεῖς δέν μπορεῖτε νά φανταστεῖτε πόσο ἐπικίνδυνη εἶναι *ἀπό κάθε* ἄποψη ἡ φλυαρία τοῦ ἐξωτερικοῦ πάνω σέ τέτια θέματα καί *σέ σύνδεση* μέ τέτια γεγονότα) — ἡ ἀπομάκρυνση τῆς Τζέμς κάνει κρίσιμη τήν κατάσταση καί βάζει ξανά στήν ἡμερήσια διάταξη τό ζήτημα τοῦ γενικοῦ σχεδίου τῆς δουλιᾶς.

---

* Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ*

Κατά τή γνώμη μου, τό σχέδιο αὐτό ἀποτελεῖται, 1-ο, ἀπό τήν *θεωρητική* γραμμή· 2-ο, ἀπό τά ἄμεσα καθήκοντα *τακτικῆς* καί, 3-ο, ἀπό τά ἄμεσα ὀργανωτικά καθήκοντα.

(1) Πάνω στό πρῶτο σημεῖο στήν ἡμερήσια διάταξη σήμερα βρίσκεται ὄχι μόνο ἡ *συνέχιση* τῆς γραμμῆς, πού τήν ἔχουμε κατοχυρώσει (ἐνάντια στόν τσαρισμό κλπ.) στίς ἀποφάσεις καί στήν μπροσούρα (τή γραμμή αὐτή τήν ἐπιβεβαίωσαν θαυμάσια τά γεγονότα, ἡ διάσπαση στήν 'Αγγλία κτλ.), ἀλλά καί τό ξεκαθάρισμά της ἀπό τίς μεγάλες ἀνοησίες καί τή σύγχυση σχετικά μέ τήν ἀπόριψη τῆς δημοκρατίας (σ' αὐτές ὑπάγονται ὁ ἀφοπλισμός, ἡ ἄρνηση τῆς αὐτοδιάθεσης, ἡ λαθεμένη θεωρητικά ἄρνηση «γενικά» τοῦ συνθήματος τῆς πατρίδας, οἱ ταλαντεύσεις στό ζήτημα τοῦ ρόλου καί τῆς σημασίας τοῦ κράτους γενικά κτλ.).

Θά εἶναι πολύ δυσάρεστο, ἄν ὁ Μπελένιν δέν περιμένει τό ἄρθρο μου πού εἶναι ἀπάντηση στόν Κίεβσκι (χτές ἀκριβῶς στάλθηκε γιά ἀντιγραφή καί θά εἶναι ἕτοιμο μόνο ὕστερα ἀπό μερικές μέρες. Τί θά γίνει; Μήν περιφρονεῖτε μιά συνεννόηση στό θεωρητικό τομέα: μά τήν ἀλήθεια, αὐτή εἶναι ἀπαραίτητη γιά τή δουλιά σέ τέτιους δύσκολους καιρούς. Γιά σκεφτεῖτε, δέν θά ἦταν δυνατό νά βάλουμε σέ ἐφαρμογή τό παρακάτω (ἤ ἕνα παρόμοιο) σχέδιο: ὑποψιάζομαι ὅτι ἡ γυναίκα τοῦ Μπελένιν δέν εἶναι στήν 'Αμερική, ὅπως πίστευα, ἀλλά στήν 'Ισπανία, καί ἀπό κεῖ πρόκειται νά περάσει καί ὁ Μπελένιν τώρα. Δέν θά μποροῦσε νά ὀργανώσουμε τήν ἀλληλογραφία καί τήν ἀποστολή τῶν χειρογράφων πρός τήν γυναίκα του, στήν 'Ισπανία; Τότε ἴσως καί τό ἄρθρο μου καί ἄν ἀκόμη σταλεῖ ὕστερα ἀπό μιά ἑβδομάδα θά ἔφτανε ἔγκαιρα στόν Μπελένιν, γιατί ὁπωσδήποτε θά παραμείνει μερικές μέρες στήν 'Ισπανία.

Σκεφτεῖτε: ἐκτός ἀπό τήν ειδική αὐτή περίπτωση, ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά ὀργανώσουμε τακτική ἀλληλογραφία μέ τή γυναίκα τοῦ Μπελένιν καί τήν 'Ισπανία γενικά. 'Η 'Ισπανία τώρα ἀποτελεῖ ἕνα πολύ σπουδαῖο σημεῖο, γιατί ἐκεῖ παρόλα αὐτά εἶναι βολικότερο νά δουλεύει κανείς ἐνάντια στήν 'Αγγλία, παρά σέ ἄλλα μέρη.

Δέν μπορῶ νά ἐπεκταθῶ περισσότερο γιά τή θεωρητική συνεννόηση. Οἱ ἐχθροί ἁρπάχτηκαν ἤδη ἀπό τήν κουτούτσικη ἄρνηση τῆς σημασίας πού ἔχει ἡ δημοκρατία (Πότρεσοφ στό «Ντιέλο», τεῦχ. 1). 'Ο Μπαζάροφ ἔγραφε κουταμάρες στό «Λέτοπις». 'Ο Μπογκντάνοφ λέει *ἄλλες* ἀνοησίες, ὅμως *καί πάλι* ἀνοησίες στό «Λέτοπις». 'Εκεῖ ὑπάρχει κάποιος ἐξαιρετικά ὕποπτος συνασπισμός τῶν μαχιστῶν καί τῶν ὀπαδῶν τῆς ΟΕ. 'Απαίσιος συνασπισμός! Εἶναι ἀμφίβολο, ἄν μποροῦμε νά τόν συντρίψουμε... Νά δοκιμάσουμε μήπως ἕναν συνα-

σπισμό μέ τούς μαχιστές ἐνάντια στούς ὀπαδούς τῆς ΟΕ; Μάλλον δέν θά μπορέσουμε!! Ὁ Γκόρκι στήν πολιτική ἦταν πάντοτε πάρα πολύ ἀσταθής καί ἐπηρεάζεται ἀπό τό συναισθηματισμό καί τίς διαθέσεις τῆς στιγμῆς.

Ὁ νόμιμος Τύπος στή Ρωσία ἀποκτᾶ πολύ μεγάλη σημασία, γι' αὐτό καί τό ζήτημα τῆς σωστῆς γραμμῆς ἀποκτᾶ ὅλο καί μεγαλύτερη σπουδαιότητα, γιατί στό πεδίο αὐτό ὁ ἐχθρός μπορεῖ εὐκολότερα νά μᾶς «χτυπάει» μέ τά πυρά του.

Τό καλύτερο μοῦ φαίνεται θά ἦταν, ἄν μποροῦσε ὁ Μπελένιν νά ἔχει «βάση» στήν Ἰσπανία, νά παίρνει ἐκεῖ τά γράμματά μας καί τά χειρόγραφά μας, ἔτσι θά συνεχίζαμε τή συνεννόηση, θά ἀνταλλάσσαμε γράμματα, θά μποροῦσε ὁ Μπελένιν νά γυρίσει ἐκεῖ ἀμέσως ὕστερα ἀπό ἕνα σύντομο ταξίδι πιό μακριά, γιατί ὁ κίνδυνος εἶναι πολύ μεγάλος καί γιά τήν ὑπόθεση θά ἦταν πολύ ὠφελιμότερο, ἄν ὁ Μπελένιν ἔκανε *σύντομες* περιοδεῖες σέ μερικές πόλεις καί μετά νά ἐπέστρεφε στήν Ἰσπανία ἤ πάλι ἐκεῖ, ὅπου βρίσκεται τώρα, ἤ σέ καμιά γειτονική χώρα, γιά νά *σταθεροποιήσει* τίς ἐπαφές κτλ.).

Πάνω στό δεύτερο σημεῖο. Νομίζω ὅτι τό κυριότερο σήμερα εἶναι νά ἐκδίδουμε ἐκλαϊκευτικά φυλλάδια καί προκηρύξεις ἐνάντια στόν τσαρισμό. Συζητεῖστε το, δέν θά μποροῦσε νά ὀργανωθεῖ ἡ δουλιά αὐτή στήν Ἰσπανία; Ἄν ὄχι, τότε θά ἑτοιμάσουμε τό ἔντυπο ὑλικό ἐδῶ καί θά τό στέλνουμε, γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητες *πάρα πολύ νοικοκυρεμένες* συνδέσεις γιά τή μεταφορά! Εἴχατε πέρα γιά πέρα δίκιο ὅτι οἱ ἰάπωνες ἀποδείχτηκαν *τελείως* ἀκατάλληλοι. Καλύτερα ξένοι, μέ τούς ὁποίους θά μποροῦμε νά ἀλληλογραφοῦμε μαζί τους στήν ἀγγλική ἤ σέ ἄλλη γλώσσα. Δέν θά ἐπεκταθῶ σχετικά μέ τίς μεταφορές, γιατί Ἐσεῖς καί μόνος σας βλέπετε καί ξέρετε. Τό ἀτύχημα εἶναι ὅτι δέν ἔχουμε χρήματα, ὅμως θά πρέπει νά μαζέψουν στήν Πετρούπολη.

Τό κυριότερο κομματικό ζήτημα στή Ρωσία ἦταν *καί παραμένει* τό ζήτημα τῆς «ἑνότητας». Ὁ Τρότσκι στά 500-600 φύλλα τῆς ἐφημερίδας του δέν εἶπε ὥς τό τέλος τί θέλει καί δέν σκέφτηκε τό ζήτημα ὥς τό τέλος: ἑνότητα μέ τόν Τσχεΐτζε, τόν Σκόμπελιεφ καί Σία; Ἤ ὄχι; Φαίνεται ὅτι ὑπάρχουν «ἑνωτικοί» καί στήν Πετρούπολη, ἄν καί εἶναι πολύ ἀδύνατοι (μήπως αὐτοί δέν εἶναι πού ἔχουν ἐκδόσει τό «Ραμπότσιγε Βέντομοστι» στήν Πετρούπολη;). Λένε ὅτι ὁ «Μακάρ» εἶναι στή Μόσχα, λένε ἐπίσης ὅτι κι' αὐτός συμβιβάζεται. Ὁ συμβιβασμός καί ὁ ἑνωτισμός εἶναι πολύ ἐπιζήμια πράγματα γιά τό Ἐργατικό κόμμα στή Ρωσία, δέν εἶναι μόνο ἠλιθιότητα, ἀλλά καί *καταστροφή* τοῦ Κόμματος. Γιατί *στήν πραγματικότητα* ἡ «συνένωση» (ἤ ὁ συμβιβασμός κτλ.) μέ τόν Τσχεΐτζε καί τόν Σκόμπελιεφ (σ' αὐτούς βρίσκεται ἡ οὐσία, γιατί αὐτοί ἐμφανίζονται σάν «διεθνιστές») — εἶναι «ἑνότητα» μέ τήν

ΟΕ, καί μέσω αὐτῆς μέ τόν Πότρεσοφ καί Σία, δηλ. στήν πραγματικότητα εἶναι *λακεδισμός* μπροστά στούς σοσιαλσωβινιστές. Ἄν δέν τό κατάλαβαν αὐτό ὁ Τρότσκι καί Σία, τόσο τό χειρότερο γι' αὐτούς. Τό «Ντιέλο», τεῦχ. 1, καί — βασικά — ἡ συμμετοχή τῶν ἐργατῶν στίς στρατιωτικοβιομηχανικές ἐπιτροπές *ἀποδείχνουν* ὅτι ἔτσι ἔχει ἡ ὑπόθεση.

Ὄχι μόνο στίς ἐκλογές τῆς Δούμας, πού θά γίνουν τήν ἑπομένη τῆς εἰρήνης, ἀλλά καί γενικά *σέ ὅλα* τά ζητήματα τῆς κομματικῆς πρακτικῆς ἡ «ἑνότητα» μέ τόν Τσχεΐτζε καί Σία ἀποτελεῖ σήμερα τό *βασικό*. Μποροῦμε νά στηριζόμαστε μόνο σέ ὅσους κατάλαβαν ὅλη τήν ἀπάτη πού κρύβει ἡ ἰδέα τῆς ἑνότητας καί ὅλη τήν ἀνάγκη τῆς διάσπασης μέ τήν παρέα αὐτή (μέ τόν Τσχεΐτζε καί Σία) στή Ρωσία. Ὁ Μπελένιν θά πρέπει νά συσπειρώσει *μόνο* τέτιους ἀνθρώπους, πού θά παίξουν τό ρόλο τῶν καθοδηγητῶν.

Μέ τήν εὐκαιρία: ἡ διάσπαση σέ διεθνή κλίμακα ἐπίσης ἔχει ὡριμάσει. Νομίζω ὅτι τώρα εἶναι τελείως ἐπίκαιρο νά τό καταλάβουν αὐτό *ὅλοι* οἱ συνειδητοί-καθοδηγητές ἐργάτες τῆς Ρωσίας καί νά πάρουν ἀποφάσεις ὑπέρ τοῦ ὀργανωτικοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπό τή ΙΙ Διεθνή, ἀπό τό Διεθνές Γραφεῖο τῶν Χούισμανς, Βαντερβέλντε καί Σία — ὑπέρ τῆς συγκρότησης ΙΙΙ Διεθνοῦς πού θά ταχθεῖ *ὁπωσδήποτε* ἐνάντια στούς καουτσκιστές ὅλων τῶν χωρῶν (ὁ Τσχεΐτζε καί Σία, ὅπως καί ὁ Μάρτοφ μέ τόν Ἀξελρόντ = ρῶσοι καουτσκιστές), θά προσεγγίσει μόνο τούς ἀνθρώπους πού ὑποστηρίζουν τίς θέσεις τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ.

Πάνω στό τρίτο σημεῖο. Τό πιό εὐαίσθητο σημεῖο σήμερα εἶναι: ἡ ἀδύνατη σύνδεση ἀνάμεσα σέ μᾶς καί τούς καθοδηγητές ἐργάτες στή Ρωσία!! Καμιά ἀλληλογραφία!! Δέν εἴχαμε ἄλλον ἐκτός ἀπό τήν Τζέμς, τώρα καί αὐτή δέν ὑπάρχει!! Ἔτσι δέν γίνεται δουλιά. Χωρίς *κανονική* συνωμοτική ἀλληλογραφία *δέν μποροῦμε* νά πετύχουμε οὔτε ἔκδοση προκηρύξεων, οὔτε μεταφορά, οὔτε συνεννόηση σχετικά μέ τίς προκηρύξεις, οὔτε ἀποστολή σχεδίων προκηρύξεων κτλ. κτλ. Σ' αὐτό βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης!

Ὁ Μπελένιν αὐτό δέν τό ἔκανε (ἴσως τότε δέν μποροῦσε) στό πρῶτο ταξίδι. Νά τόν πείσετε, Σᾶς θερμοπαρακαλῶ, νά τό κάνει ὁπωσδήποτε στό δεύτερο ταξίδι! Ὁπωσδήποτε!! Μά τήν ἀλήθεια, τήν ἄμεση ἐπιτυχία τοῦ ταξιδιοῦ πρέπει νά τή μετρᾶμε μέ τόν ἀριθμό τῶν συνδέσεων!! (Φυσικά ἡ προσωπική ἐπιρροή τοῦ Μπελένιν ἔχει ἀκόμη μεγαλύτερη σημασία, ὅμως αὐτός *δέν θά μπορέσει* νά παραμείνει γιά πολύ πουθενά, χωρίς νά ἐκτεθεῖ σέ μεγάλο κίνδυνο καί χωρίς νά κάνει ζημιά στήν ὑπόθεση). Μέ τόν ἀριθμό τῶν συνδέσεων στήν κάθε πόλη μετριέται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ταξιδιοῦ!!

Τό λιγότερο δυό-τρεῖς συνδέσεις μέ καθοδηγητές *ἐργάτες* στήν κάθε πόλη, δηλ. ἔτσι πού νά *γράφουν* μόνοι τους, νά κατέχουν *οἱ ἴδιοι* τόν τρόπο τῆς συνωμοτικῆς ἀλληλογραφίας (τίς δουλιές αὐτές δέν τίς κάνουν οἱ θεοί), νά ἑτοιμάζουν μόνοι τους ἀπό 1-2 «διαδόχους» ὁ καθένας γιά νά συνεχίσουν τή δουλιά σέ περίπτωση χτυπήματος. Νά μήν ἐμπιστευθοῦν τή δουλιά αὐτή μόνο στή διανόηση. Νά μή τήν ἐμπιστευθοῦν. Μποροῦν καί πρέπει νά τήν κάνουν οἱ καθοδηγητές ἐργάτες. Χωρίς αὐτό ἡ δουλιά *δέν μπορεῖ* νά εἶναι συνεχής καί ὁλοκληρωμένη, καί αὐτό εἶναι τό βασικό.

Μοῦ φαίνεται, αὐτά εἶναι ὅλα;

Σχετικά μέ τό νόμιμο Τύπο θά προσθέσω ἀκόμη:

ἔχει μεγάλη σημασία νά ξεκαθαριστεῖ, ἄν θά ἀφήνουν νά δημοσιεύονται τά ἄρθρα στό «Λέτοπις» (ἐφόσον δέν μποροῦμε νά διώξουμε τούς ὀπαδούς τῆς ΟΕ, κλείνοντας συνασπισμό μέ τούς μαχιστές), θά δημοσιεύονται μέ περιορισμούς; Καί μέ ποιούς;

Πρέπει νά ξεκαθαριστεῖ λεπτομερειακά ἡ ὑπόθεση τοῦ ἐκδ. «Βολνά».

Γιά τόν ἑαυτό μου θά ἤθελα νά πῶ ὅτι μοῦ χρειάζονται ἔσοδα. Διαφορετικά, μά τήν ἀλήθεια, θά τά τινάξω!! Διαβολική ἀκρίβια καί δέν ἔχεις μέ τί νά ζήσεις. Πρέπει μέ *τό ζόρι* νά ἐξοικονομήσουμε χρήματα * ἀπό τόν ἐκδότη τοῦ «Λέτοπις», σ' αὐτόν ἔχουν σταλεῖ δυό μπροσοῦρες μου (νά πληρώσει· *ἀμέσως* καί ὅσο μπορεῖ περισσότερα!). Τό ἴδιο μέ τόν Μπόντς. Τό ἴδιο καί μέ τίς *μεταφράσεις*. Ἄν δέν κανονιστεῖ τό ζήτημα αὐτό, τότε ἐγώ, μά τήν ἀλήθεια, δέν θά ἀντέξω, αὐτό τό λέω πέρα γιά πέρα στά σοβαρά, πέρα γιά πέρα στά σοβαρά.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι, δόστε χίλιες καλύτερες εὐχές στόν Μπελένιν καί γράψτε ὅταν πάρετε τό γράμμα *ἀμέσως*, ἔστω καί δυό λόγια.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Γράψτε *εἰλικρινά*, μέ τί διάθεση φεύγει ὁ Μπουχάριν; Θά μᾶς γράφει ἤ ὄχι; Θά ἐκπληρώνει τίς παρακλήσεις ἤ ὄχι; Ἡ ἀλληλογραφία (μέ τήν Ἀμερική) μπορεῖ νά γίνει *μόνο* μέσω τῆς Νορβηγίας: νά τό πεῖτε αὐτό σ' αὐτόν καί νά ὀργανώσετε τήν ὑπόθεση.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 3 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Ὁ Μπελένιν νά μιλήσει γιά χρήματα μέ τόν Κάτιν καί τόν ἴδιο τόν Γκόρκι, φυσικά, *ἐφόσον θά εἶναι* βολικό.

302

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ Β. Κ.!

Στέλνω τό χειρόγραφο γιά άντιγραφή [380] — σέ *4* άντίτυπα. Όσο μπορεϊ *πιό πυκνά*, παρακαλῶ, καί σέ φύλλα τοῦ ένός τετάρτου καί ὄχι στό μισό.

Ἄν ἔχετε κομματικά χρήματα, πάρτε ἀπ' αὐτά γιά τά ἔξοδα (χαρτί, ἀντιγραφή καί ἄλλα)· ἄν ὄχι, γράψτε ἀμέσως πόσα νά στείλουμε.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 5 τοῦ 'Οχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1933 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ XXI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

303

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Στέλνω τό ἄρθρο [381]. Μάλιστα, αὐτό εἶναι πετυχημένο! Θά μπορούσατε μήπως νά προσθέσετε δυό πραγματάκια;

(1) ὅτι ἀνάμεσα στούς γερμανούς ὑπάρχουν ὀπαδοί τῆς ἥττας, γιά τούς ὁποίους θά μιλήσει ἡ ἱστορία (θυμηθεῖτε τήν ἀφήγηση τοῦ Seger καί γιά τόν Μπλόχ)·

(2) γιά τήν ἄπρεπη πράξη τῆς «Gazeta Robotnicza» ἐνάντιά μας ἀπ' ἀφορμή τή γραμμή γιά τήν ἥττα τῆς κυβέρνησής «σου».

Σχετικά μέ τό ΔΣΓ καλύτερα, νομίζω, νά περιμένουμε πρόσκληση!

Τήν «Avanti!» τή βλέπω, ὅμως δέν τήν παρακολουθῶ προσεκτικά. Ἄς γράψει ὁ Ζόρζικ *μέ ἀκρίβεια* τό φύλλο καί τήν ἡμερομηνία.

(Δέν ἦταν μήπως αὐτό ἡ συνάντηση τῶν *βουλευτῶν*, γιά τήν ὁποία πράγματι μιλήσαμε, μοῦ φαίνεται, στό Κίνταλ;)

Βουλευτές εἶναι πραγματικά *ὅλοι* οἱ καουτσκιστές.

Μιά πού ὁ 'Αλεξάντρ ἤδη στοιχειοθετήθηκε, εἴμαστε σέ δυσκολούτσικη κατάσταση. Τί νά γίνει;

Νά συντομεύσω τόν Στράννικ δέν μπορῶ! Τόν διάβασα *δυό* φορές!! Δέν ἔχω δυνάμεις νά τόν διαβάσω περισσότερο.

Τήν ἀπάντησή μου στόν Γιούρι θά Σᾶς τήν στείλω αὐτές τίς μέρες *.

Δέν συμφωνεῖτε πρῶτα μέ τό Παρίσι μέ περισσότερη ἀκρίβεια;

* Πρόκειται γιά τήν «'Απάντηση στόν Π. Κίεβσκι (Γ. Πιατακόφ)». *Ἡ Σύντ.*

Δέν θά εἶναι κουταμάρα, ἄν θά *ἀρχίσουμε* νά στέλνουμε, *δέν θά μποροῦμε* ὅμως νά στέλνουμε συνεχῶς;

Μαλώνω τόν Γκρίσα διαβολεμένα, γιατί δέν εἶναι τακτικός καί ἀκριβής: δέν μπορεῖ νά γράψει κατανοητά! Στέλνει ἀνόητα τελεγραφήματα!

Στή Ζυρίχη δέν ὑπάρχει ἀπολύτως κανένας γιά νά ἀσχοληθεῖ μέ τήν ἀλληλογραφία.

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Ἀπό τόν Γκρίσα πρέπει αὐτές τίς μέρες νά ὑπάρχει συνωμοτικό γράμμα. Ἔτσι δέν εἶναι;

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

304

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἐπιστρέψτε τό γρηγορότερο καί τά *δ υ ό* χειρόγραφα [382]: πρέπει νά δοθοῦν ἀκόμη γιά δακτυλογράφηση.

Πρέπει νά συζητήσουμε: τί νά κάνουμε, ὥστε *νά μή μπορέσει* ὁ Γιούρι νά ἀρνηθεῖ τή δημοσίευση; Ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας;

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

305

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Γράφω στόν Γκρίσα νά μᾶς ἀπαντήσει *πόσα* χρήματα μπορεῖ νά μᾶς στείλει. Γιατί εἶναι φανερό, ὅτι ἡ λογοκρισία πραγματικά δέν θά ἐπιτρέψει ὁλόκληρα καί τά ἄρθρα τοῦ Γιούρι, χωρίς νά γίνεται λόγος γιά τόν Στράννικ. Εἶναι ἀνόητος αὐτός ὁ Γκρίσα πού ἔχυνε νερό ἐπί 1½ μήνα, καί τό *κύριο* δέν ἔγραψε!!

Κατά τή γνώμη μου, χρειάζεται νά βγεῖ δεύτερη Συλλογή ἐδῶ σέ μᾶς. Σέ ἕνα βιβλίο δέν εἶναι καθόλου βολικό νά μποῦν *δυό* συζητήσεις γιά τήν αὐτοδιάθεση. (Μπορεῖ μήπως τό ἄρθρο τοῦ Γιούρι καί ἡ ἀπάντηση νά βγοῦν σέ ἰδιαίτερο τεῦχος, μπροσούρα;). Ἡ λογοκρισία στό Παρίσι ἀνατρέπει *ὅλη* τήν ὑπόθεση ριζικά: δέν πρέπει νά βγοῦν μέ μουντζοῦρες... καί γιά ποιό λόγο;

Τό χαρτί ἔγινε πιό ἀκριβό. Δέν θά ἀνεβάσει μήπως ὁ Benteli τίς τιμές πιό πάνω ἀπό ἐκεῖνες; Πρέπει Ἐσεῖς (ἴσως εἶναι πιό βολικά μέ προσωπική ἐπίσκεψη) νά τό ἐξακριβώσετε αὐτό, φυλάσσοντας τή γραπτή του ἀπάντηση.

Τό «Ντιέλο» ἐπιστρέψτε το πιό γρήγορα. Τόν Ἀβίλοφ θά τόν στείλω: ἔγραψα γι' αὐτόν κατά λάθος *.

Τήν ἀπάντηση στόν Γιούρι τή δίνω γιά δακτυλογράφηση καί μετά θά *Σᾶς* τήν στείλω, γιά νά σταλεῖ σ' αὐτόν: γιά νά μή χαθεῖ χρόνος, γράψτε μέ περισσότερη ἀκρίβεια πότε ἀκριβῶς καί ποῦ νά Σᾶς γράψω.

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

306

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἀπό τόν Γκρίσα πάρθηκε αὐτή τήν ὥρα γράμμα μέ τήν εἴδηση ὅτι ἡ συλλογή ἐκδίδεται ἀπ' αὐτούς *μέ τόν* ἔλεγχο τῆς λογοκρισίας!! Νά πού καί οἱ δυό μας τήν «πάθαμε»!! Τί θά γίνει ὅμως μέ τόν Στράννικ; Καί τό χαρτί ἀκρίβηνε *διαβολικά*. Τό ξέρετε μήπως αὐτό; Ὑπολογίσατε μήπως πόσο θά μᾶς κοστίσει **τώρα** ἡ συλλογή μας;

Πήρατε μήπως τό καλάθι μέ τήν κριτική μου τοῦ Γιούρι; Ἐπιστρέψτε καί τά δυό χειρόγραφα τό *γρηγορότερο*, παρακαλῶ. Πήρατε τό γράμμα τοῦ Ἀλεξάντρ;

Στόν Μπουχάριν ἔγραψα ἕνα ἤπιο γράμμα **.

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 5 καί 14 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Χερτενστάιν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

307

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Κ.!

Προσθέστε παρακαλῶ τή συνημμένη σημείωση [383] (ἤ σάν σημείωση, ἤ σάν κείμενο, ἀνάλογα μέ τό τί προσφέρεται στήν προκειμένη

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 279. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 306-310. *Ἡ Σύντ.*

περίπτωση) στό σημεῖο ἐκεῖνο τοῦ ἄρθρου, ὅπου γίνεται λόγος ὅτι εἶναι πραγματοποιήσιμη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Φιλλανδίας.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Δέν μπορεῖ νά μεταβιβάσετε σ' αὐτό τό ζωντόβολο τόν Ριμπάλκα (ἔστω καί μέσω τοῦ Κουζμά) ὅτι τοῦ *ἐπιτρέπω ὁλότελα* νά δημοσιεύσει τά γράμματά μου καί τίς ἐπισημειώσεις; [384] Ἤ Σᾶς εἶναι δύσκολο;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

308

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Καί σήμερα, Δευτέρα, δέν ὑπάρχει ἀκόμη τό ἄρθρο!! Κι' ἐγώ παρακάλεσα νά ἐπιστραφεῖ, ἔγραψα ὅτι μοῦ χρειάζεται * καί Σεῖς *πρό πολλοῦ* ὑποσχεθήκατε νά τό στείλετε «αὔριο». Τί σημαίνει αὐτό; Παρακαλῶ πολύ νά τό στείλετε ἀμέσως!

Salutations amicales **. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

309

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

14. X. 1916.

Ἀγαπητέ Ν. Ι.! [385]

Ἀπ' ἀφορμή τό «κακότυχο», ὅπως Ἐσεῖς ἐκφράζεστε, ἄρθρο, κάνετε κρίσεις στ' ἀλήθεια ἐντελῶς παράξενες, ἤ, πιό σωστά, δέν κάνετε καθόλου κρίσεις, ἀλλά ἐξάπτεστε καί ξεφεύγετε ἐντελῶς. Κοιτάξτε, πραγματικά, ἀνεπηρέαστα, τί συνάγεται ἀπό τά γραφόμενά Σας:

---

* Πρόκειται γιά τήν ἐργασία τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τό στρατιωτικό πρόγραμμα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 131-143). *Ἡ Σύντ.*

** — Μέ φιλικούς χαιρετισμούς. *Ἡ Σύντ.*

«... Ἔχω πραγματικά ἕνα τέτιο αἴσθημα (1) ὅτι ἡ ὑπόθεση δέν (!) βρίσκεται στά σημεῖα τῆς κατηγορίας (!), ἀλλά «γενικά»...».

Ἔτσι κατά γράμμα εἶναι γραμμένο!! Ἔ, λοιπόν, μπορεῖ μήπως ἔτσι νά κρίνει κανείς; Μά αὐτό σημαίνει νά βουλώνεται τό στόμα τοῦ καθένα πού κρίνει καί συζητάει. Στό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς παρατέθηκαν *μέ ἀκρίβεια* οἱ ὑποδείξεις καί οἱ διατυπώσεις γιατί δέν συμφωνεῖ καί Σεῖς ἐξάπτεστε: αἴσθημα, κατηγορία, γενικά...

Ἐσεῖς κάνατε διάλεξη «γιά τό ἴδιο θέμα», καί κανείς ἀπό τούς ὀκιστές φιλόλογους «δέν εἶπε οὔτε κάν λέξη γιά ἀναρχισμό».

Πάλι: μά αὐτό εἶναι ἐπιχείρημα; Γιά ἀναρχισμό καί στό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς δέν γίνεται λόγος. Τί ἀκριβῶς εἴπατε στή διάλεξη, δέν μπορεῖ νά καθοριστεῖ. Τό ὅτι οἱ ὀκιστές φιλόλογοι εἶναι ἀνόητοι, αὐτό εἶναι γεγονός. Καί Σεῖς συμπληρώνετε: «ἐγώ τούς περιέλουσα γιά τά ἄλλα σημεῖα»...

«Ὀπορτουνισμός εἶναι τό νά φοβᾶται κανείς τί θά πεῖ ἡ λικβινταριστική-κίτρινη Μαρία Ἀλεξέγεβνα» (Πότρεσοφ).

Δυνατά, δυνατά! Ὅμως δέν χτυπάει τό στόχο! Γιατί ἐγώ ὑποστηρίζω ὅτι ὁ Πότρεσοφ ἐδῶ *ἔχει δίκιο* στήν ἐπίθεσή του ἐνάντια στόν Μπαζάροφ [386].

(1) Εἶναι αὐτό σωστό ἤ ὄχι; Ἐσεῖς δέν τό ἐξετάζετε. — (2) Μήπως αὐτό εἶναι ἄσχημο, ἄν οἱ κίτρινοι *ἔχουν δίκιο* πού ἐπιτίθενται ἐνάντια στά λάθη τῶν ἀνθρώπων μας; Παρακάμψατε τά ζητήματα τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς μέ δυνατές λεξοῦλες. Φαίνεται ὅτι «φοβόσαστε» καί νά σκεφτεῖτε τή σημασία πού ἔχει τό γεγονός ὅτι ὁ Πότρεσοφ ἔχει δίκιο ἐνάντια στόν Μπαζάροφ!

«... Ἐσεῖς δέν μπορεῖτε ὅμως νά μοῦ ἀποδόσετε ὅτι ἀρνοῦμαι τήν πάλη γιά τή δημοκρατία...» Σᾶς ἀποδίδω μιά σειρά λάθη πάνω στό ζήτημα αὐτό καί ὑποδείχνω ἀκριβῶς ποιά. Ἐσεῖς ὅμως ἀποφεύγετε τή συζήτηση πάνω στήν οὐσία.

Ἐσεῖς διατυπώνετε τρεῖς «ἰσχυρισμούς», δῆθεν «ἀπόλυτα ἀδιαφιλονίκητους καί μαρξιστικά ὀρθόδοξους», στούς ὁποίους *«μπορεῖ νά συνοψιστεῖ»* τό πρῶτο κεφάλαιο.

Οἱ ἰσχυρισμοί ὅμως αὐτοί (1) εἶναι τόσο γενικοί πού ἀπέχουν ἀκόμη πολύ ἀπό τό νά εἶναι συγκεκριμένοι· (2-ο καί κύριο) αὐτό *δέν εἶναι ἐκεῖνο* πού εἰπώθηκε στό ἄρθρο!!

«Καί ὁ Γκρ., καί Σεῖς οὔτε κάν προσπαθεῖτε νά μοῦ πεῖτε ποῦ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ αἴρεση».

Μέ συγχωρεῖτε, αὐτό δέν εἶναι ἀλήθεια. Στό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς αὐτό εἰπώθηκε μέ *ἐξαιρετική ἀκρίβεια,* καί Σεῖς *δέν* ἀπαντᾶτε σ' αὐτό πού *εἰπώθηκε* ἀπό μᾶς, πού *ὑποδείχτηκε* ἀπό μᾶς. Δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἀπάντησης οὔτε σέ μιά ἀπό τίς πολλές ἀκριβεῖς ὑποδείξεις μας!!

Μιά ἀπό τίς ὑποδείξεις μας: τίς περικοπές ἀπό τόν Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς τίς ἀποσπᾶτε *ἔτσι,* πού μεταδίνεται ὄχι σωστά ἡ ἔννοια, ἤ βγαίνουν ὄχι ἀκριβῆ συμπεράσματα. Ἐσεῖς ἀπαντᾶτε μόνο στό σημεῖο αὐτό καί πῶς ἀπαντᾶτε; Ὅτι τή «συνέχεια (τῶν περικοπῶν) τήν ξέρω ἄριστα». «Ὅμως ὡς πρός τά δοσμένα σημεῖα αὐτοί εἶχαν γνώμη πού δέν ὑπόκειται σέ παρερμηνεία».

Καί αὐτό εἶναι ὅλο!! Θά ἦταν γελοῖο, ἄν δέν ἦταν θλιβερό. Ἐμεῖς συγκεκριμένα κάνουμε τήν ὑπόδειξη *ἀκριβῶς* γιά τήν «παρερμηνεία». Ἐσεῖς, χωρίς νά ἐξετάζετε τό ἐπιχείρημα, χωρίς νά παραθέτετε *οὔτε* μιά περικοπή (μά ἐγώ τίς ἀντιπαράθεσα *σκόπιμα*· μά δέν σᾶς ἔγραψα στά χαμένα· ἀντιπαράθεσα *ὄχι* μονάχα μιά περικοπή!), δέν δίνετε σημασία, γράφοντας: «δέν ὑπόκειται σέ παρερμηνεία». Τό φταίξιμο εἶναι ὁλοκληρωτικά δικό Σας — ἀντί νά συζητηθοῦν οἱ διαφωνίες, Ἐσεῖς δέν δίνετε σημασία.

Ἀπ' ἀφορμή αὐτό δέν Σᾶς κατηγορήσαμε οὔτε γιά «αἵρεση», οὔτε γιά «ἀναρχισμό», ἀλλά γράψαμε: «ἄς ἀφήσουμε νά ὡριμάσει». Αὐτό εἶναι «δυό μεγάλες διαφορές». Ἐσεῖς ὄχι μόνο δέν ἀπαντᾶτε στίς ὑποδείξεις μας, ἀλλά καί μεταβάλλετε τή σημασία τους. *Ἔτσι δέν κάνει!*

Τό «ἄρθρο ἔμενε πολύ καιρό...». Αὐτό εἶναι ἐπίκριση ἐκ τῶν ὑστέρων. Ἐμεῖς ἀλληλογραφούσαμε ἀργοπορημένα μέ τόν Γκρ., γιατί μᾶς ἀποσποῦσαν ἄλλα ἄρθρα. Ἀκόμη Ἐσεῖς δέν ὁρίσατε προθεσμία, καί γιά τήν ἐνδεχόμενη ἀναχώρησή Σας κανείς δέν μποροῦσε νά ξέρει. Αὐτό εἶναι στρεψοδικία.

Ὅσο γιά τό «πέταγμα ἔξω» καί τήν πολεμική σέ μή ἐκρηκτικό τόνο πρέπει νά πῶ ὅτι ἐγώ στόν Τύπο δέν ἄνοιξα ἀκόμη πολεμική *ἐνάντιά Σας,* ἀλλά *ἀλληλογράφησα* πρίν τήν πολεμική καί *γιά τήν ἀποφυγή* της. Αὐτό εἶναι γεγονός. Facts are stubborn things *. Μέ τό κουτσομπολιό δέν ξεπερνᾶς τά γεγονότα. Στόν Π. Κίεβσκι ἀπαντῶ γιά τόν Τύπο (ὄχι σέ Σᾶς, ἀλλά στόν Π. Κίεβσκι) καί τοῦ δίνουμε προνόμιο, πού σέ *κανέναν* δέν δόσαμε *ποτέ:* τοῦ στέλνουμε νωρίτερα τό ἄρθρο γιά τή «συγκατάθεσή» του. (Δυστυχῶς, ὁ δακτυλογράφος ἀρώστησε στή μέση τῆς δουλιᾶς· γι' αὐτό ἀκόμη δέν ὑπάρχει τό ἄρθρο, καί Σεῖς σίγουρα, δέν θά τό δεῖτε ὥς τήν ἀναχώρηση· ὅμως *μέ τήν Ἀμερική ὑπάρχει ταχυδρομεῖο,* καί ὁ Π. Κίεβσκι σίγουρα θά Σᾶς τό στείλει. Δέν ἐπιτρέπεται νά τό πάρουμε ἀπό αὐτόν τό δακτυλογράφο καί νά τό δόσουμε σέ ἄλλον, γιατί αὐτός εἶναι σέ ἄλλη πόλη· ἄλλον δέν ἔχουμε ὑπόψη μας· αὐτός ἔχει ἀνάγκη, καί νά τοῦ ἀφαιρέσουμε ἔστω καί τό μικρούτσικο ἔσοδο πού νωρίτερα τοῦ ὑποσχεθήκαμε, *δέν ἐπιτρέπεται.)*

* — Τά γεγονότα εἶναι πεισματάρικα. *Ἡ Σύντ.*

Τό ἄρθρο τοῦ Π. Κίεβσκι εἶναι ἐντελῶς ἄσχημο καί τό μπέρδεμά του (γενικά γιά τό ζήτημα τῆς δημοκρατίας) εἶναι φοβερότατο» *.

Ἐσεῖς ξέρετε ὅτι ὅλοι μας Σᾶς ἐκτιμούσαμε πολύ πάντοτε καί ἐπί μῆνες ἀλληλογραφούσαμε λεπτομερειακά, ὑποδείχνοντας ἀπό τήν *ἄνοιξη* τοῦ 1915 ὅτι στό ζήτημα γιά τό πρόγραμμα-μίνιμουμ καί τή δημοκρατία ἔχετε ταλαντεύσεις. Θά χαρῶ μέ ὅλη μου τήν ψυχή, ἄν ἡ πολεμική θά γίνεται *μονάχα* ἐνάντια στόν Π. Κίεβσκι, πού τήν ἄρχισε καί ἄν οἱ διαφωνίες μας μαζί Σας θά ἐξομαλυνθοῦν. Ὅμως γι' αὐτό χρειάζεται νά ἐξετάζετε τά ζητήματα (σάν διαφιλονικούμενα) στήν οὐσία τους καί προσεκτικά, καί ὄχι νά μή δίνετε σημασία.

Χαίρομαι πάρα πολύ γιατί οἱ δυό μας συμφωνοῦμε σχετικά μέ τόν «ἀφοπλισμό». Χάρηκα ἐπίσης πολύ γιά τή γνωριμία μέ τόν Φράντς: φαίνεται, ἔγινε σοβαρή δουλιά μαζί του μέ τήν ἔννοια τῆς μπολσεβίκικης προπαγάνδας· ἐδῶ, ὅπως φαίνεται, εἶναι μεγάλη ἡ δική Σας ὑπηρεσία. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός προσπαθεῖ νά ἐμβαθύνει στήν ὑπόθεση καί δίνει ἀρκετές ἐλπίδες.

Ἐπισυνάπτω τό πιστοποιητικό. Ἡ ἀλληλογραφία μέ τήν Ἀμερική μπορεῖ νά γίνεται *μόνο* μέσω Σκανδιναβίας: διαφορετικά *ὅλα* θά χάνονται· ἡ γαλλική λογοκρισία εἶναι *ἀναίσχυντη*.

Σχετικά μέ τήν Ἀμερική. Ἔστειλα ἐκεῖ τό 1915 μιά σειρά γράμματα: *ὅλα* τά κατάσχεσε ἡ καταραμένη γαλλική καί ἀγγλική λογοκρισία.

Πολύ θά ἤθελα

(1) Νά ἐκδοθεῖ ἐκεῖ στά ἀγγλικά ἡ διακήρυξη τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ.

(2) Ἐπίσης — ἡ μπροσούρα μας γιά τόν πόλεμο (τροποποιημένη γιά τή νέα ἔκδοση).

(3) Νά ὀργανωθεῖ, ἄν μπορεῖ, ἡ δωρεάν ἀποστολή στήν ΚΕ τῶν σπουδαιότερων ἐκδόσεων καί μπροσούρων τοῦ Socialist Party καί τοῦ Socialist Labour Party (ἐγώ ἔχω *μόνο* τό «Appeal to Reason»).

(4) Ὁ διευθυντής τῆς *ἑβραϊκῆς ἐφημερίδας* τῆς Νέας Ὑόρκης Κάγκαν μέ ἐπισκέφθηκε στήν Κρακοβία τό 1912 καί μοῦ ὑποσχέθηκε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, νά στείλει τίς ἐκδόσεις τῆς ἐπίσημης οἰκονομικῆς στατιστικῆς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν (ἐκεῖ οἱ ἐκδόσεις μοι-

* Δέν ξέρω τί Σᾶς ἔγραψε ὁ Γκριγκόρι, καί δέν μπορῶ νά ἀπαντήσω πάνω στό σημεῖο αὐτό. Ἐσεῖς ἀποκαλεῖτε τά γραφόμενά του «ἀδιάκριτη ἀνοησία»... Χμ... χμ! Δέν φοβόσαστε μήπως ὅτι αὐτό εἶναι «ἐκρηκτικό» ὕφος; Ἐγώ καθόλου δέν φτάνω σ' ἕνα τέτιο ὕφος στήν πολεμική κατά τοῦ Π. Κίεβσκι.

ράζονται δωρεάν στίς Συντακτικές ἐπιτροπές), λέγοντας ὅτι καθόλου δέν θά δυσκολέψει τήν ἐφημερίδα μας ἕνα τέτιο δέμα, μέ τήν τεράστια διεκπεραίωσή της. Τήν ὑπόσχεση *δέν* τήν ἐκπλήρωσε. Ἄν είδωθεῖτε, βολιδοσκοπεῖστε: δέν ὑπάρχουν ἐλπίδες ἤ ὑπάρχουν;

(5) Καλά θά ἦταν νά συγκροτηθεῖ ἀπό ρώσους καί λεττονούς μπολσεβίκους μιά μικρή ὁμάδα, ἱκανή νά παρακολουθεῖ τήν *ἐνδιαφέρουσα* φιλολογία, νά τή στέλνει, νά γράφει γι' αὐτήν, νά *μεταφράζει* καί νά *δημοσιεύει* ὅ,τι στέλνουμε ἀπό δῶ, μετά γενικά ἀπό κοινοῦ νά συζητοῦνται καί νά «προωθοῦνται» τά διάφορα ζητήματα γιά τήν III Διεθνή καί γιά τήν «Ἀριστερά» στό διεθνές σοσιαλιστικό κίνημα.

Ἄν θά συνδέονταν δυό μπολσεβίκοι πιό δραστήρια μέ δυό λεττονούς πού ξέρουν καλά τά ἀγγλικά, τότε ἡ δουλιά αὐτή θά τραβοῦσε ἴσως μπροστά.

(6) Γενικά στούς λεττονούς δόστε ἰδιαίτερη προσοχή καί, είδικότερα, προσπαθεῖστε νά συναντήσετε τόν *Μπέρζιν*. Νά τόν αναζητήσετε, νομίζω μέσω τοῦ Strahdneks.

(7) Στά τέλη τοῦ 1914 ἤ τό 1915 πῆρα ἀπό τήν Ἀμερική ἕνα φυλλάδιο τοῦ Socialist Propaganda League c profession de foi * *στό πνεῦμα* τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ἐπισυνάπτω τή διεύθυνση. Τούς ἔστειλα ἕνα *μακροσκελές* γράμμα στά ἀγγλικά. Μάλλον χάθηκε; Θά προσπαθήσω νά βρῶ τό ἀντίγραφο νά Σᾶς τό στείλω, ἄν Ἐσεῖς ἀπό πληροφορίες κρίνετε ὅτι χρειάζεται. Ἔγραψα ἐπίσης γι' αὐτό τό League καί στούς λεττονούς μέσω τοῦ Strahdneks ἐπίσης, πιθανό, χάθηκε.

(8) Στήν Ἀμερική πρέπει νά ὑπάρχει *βάση* γιά τή δουλιά ἐνάντια στήν ἀγγλική ἀστική τάξη, πού ἔφερε τή λογοκρισία μέχρι παραλογισμοῦ. Αὐτό ἔχει σχέση μέ τήν § 5.

(9) Προσπαθεῖστε νά μᾶς ἀπαντήσετε ἀμέσως ἔστω καί μέ μιά κάρτα μέ δυό γραμμές, γιά νά προσπαθήσουμε νά ἔχουμε *κανονικά* σχέσεις μέ τήν Ἀμερική· καί *ἀπό τά πρίν* προειδοποιεῖστε (πρίν 1-1½ μήνα) γιά τό χρόνο τῆς ἐπιστροφῆς.

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1932 στό
περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 22

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Τοῦ Συνδέσμου σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας μέ πρόγραμμα δράσης. *Ἡ Σύντ*

310

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Πῆρα τήν μπροσούρα γιά τόν ἰμπεριαλισμό καί τό ἐκτενές γράμμα Σας. Ὅλα τά πῆρα. Εὐχαριστῶ πολύ. Τήν «The Call» θά τή στείλουμε. Θά στείλει ἀκόμη νέες, ἴσως, ὁ Γκριγκόρι ἀπό τή Βέρνη. Ἡ Νάντια εἶναι ἀπασχολημένη μέ τό συνέδριο τοῦ συνδέσμου. Σᾶς στέλνει χαιρετισμούς. Χτές Σᾶς ἔστειλε ἐκτενές γράμμα. *Μή* κάθεστε στό Ζιόρενμπεργκ: θά παγώσετε καί θά κρυολογήσετε.

Πολλούς χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Μήπως δέν ἔχετε χρήματα γιά τή μετοίκησή Σας; Γράψτε ὁπωσδήποτε: θά βροῦμε εὔκολα, ὅσα χρειάζονται...

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

311

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. ΚΟΡΙΤΣΟΝΕΡ

25. X. 1916.

Ἀγαπητέ φίλε! Λυπούμαστε πολύ, γιατί μέχρι σήμερα δέν μᾶς γράψατε οὔτε μιά γραμμή. Πρέπει νά ἐλπίζουμε ὅτι τά σοβαρά γεγονότα τῆς Βιένης θά Σᾶς πείσουν ἐπιτέλους νά μᾶς γράψετε λεπτομερειακά.

Στή «Berner Tagwacht» (στή συνέχεια καί σέ ἄλλες ἐφημερίδες) δημοσιεύτηκε ἡ εἴδηση ὅτι στό πολεμικό ἐργοστάσιο στή Σπέερ (Αὐστρία) ἀπήργησαν 24 000 ἐργάτες, ὅτι οἱ τσέχοι στρατιῶτες πυροβόλησαν καί σκότωσαν 700 (ἑπτακόσιους!) ἐργάτες! Τί εἶναι ἀλήθεια ἀπ' αὐτά; Γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ, σχετικά μ' αὐτό ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακά.

Θά Σᾶς παρακαλοῦσα νά μέ πληροφορούσατε λεπτομερειακά σχετικά μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Φρίντριχ Ἄντλερ.

Οἱ τοπικές ἐφημερίδες («Berner Tagwacht» καί «Volksrecht» — τίς παίρνετε καί τίς δυό; ἤ δέν παίρνετε καμιά ἀπ' αὐτές;) ἐξυμνοῦν

τήν πράξη αὐτή. Ἡ «Avanti!» (πέφτει ἄραγε στά χέρια σας ἡ «Avanti!»;) γράφει ὅτι ὁ Φρίντριχ Ἄντλερ εἶναι συγγραφέας τοῦ περίφημου μανιφέστου τῶν αὐστριακῶν διεθνιστῶν [387]. Εἶναι ἀληθινό αὐτό; Καί μπορεῖ νά μιλάει κανείς τώρα ἀνοιχτά γι' αὐτό;

(1) Μίλησε ὁ Φρίντριχ Ἄντλερ μέ κανέναν γιά τό σχέδιό του; (2) Μήπως ἔχει παραδόσει σέ κανέναν φίλο ντοκουμέντα, γράμματα, δηλώσεις μέ σκοπό νά δημοσιευτοῦν ἀργότερα; (3) Εἶναι ἀληθινό αὐτό πού γράφει ἡ βιενέζικη «Arbeiter-Zeitung», ὅτι αὐτός *παντοῦ* (καί στή λέσχη τῶν σιδηροδρομικῶν καί σέ ἄλλα μέρη) ἔμεινε τάχα μειοψηφία (καί πόσο μεγάλη ἦταν ἡ μειοψηφία αὐτή;)· 4) — ὅτι ἡ θέση του στήν ὀργάνωση ἔγινε «ἀνυπόφορη» (;) — 5) — ὅτι στήν τελευταία κομματική συνδιάσκεψη πῆρε μόνο *ἑπτά* ψήφους; — 6) ὅτι στίς τελευταῖες δυό συνελεύσεις τῶν πληρεξουσίων ἔκανε ἐξαιρετικά ἔντονη ἐπίθεση ἐνάντια στό Κόμμα καί ζητοῦσε «διαδηλώσεις»; (τί εἴδους διαδηλώσεις συγκεκριμένα;).

Παρακαλῶ, νά γράψετε ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακά γιά ὅλα αὐτά τά ζητήματα καί γενικά — περισσότερες πληροφορίες καί λεπτομέρειες γιά τόν Φρίντριχ Ἄντλερ. Ἄν δέν μᾶς κάνετε είδική ὑπόδειξη, *ἐμεῖς θά δημοσιεύσουμε* στίς ἐφημερίδες μας ὅλα ὅσα θά παίρνουμε ἀπό Σᾶς (καί θά τά δημοσιεύσουμε καί στόν ἐδῶ γερμανικό Τύπο, σάν δικό μας ὑλικό, τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς).

Ὁσοναφορᾶ τήν πολιτική ἐκτίμηση τῆς πράξης — ἐμεῖς, φυσικά, παραμένουμε στήν παλιά μας ἄποψη, πού ἔχει ἐπιβεβαιωθεῖ ἀπό τήν πείρα δεκαετιῶν, ὅτι οἱ ἀτομικές τρομοκρατικές ἀπόπειρες δολοφονίας εἶναι *ἄσκοπο* μέσο πολιτικῆς πάλης.

«Killing is no murder» * — ἔγραφε σχετικά μέ τίς ἀπόπειρες δολοφονίας ἡ παλιά «Ἴσκρα» μας· ἐμεῖς *δέν εἴμαστε γενικά ἐνάντια* στόν πολιτικό φόνο (ἀπό τήν ἄποψη αὐτή εἶναι ἀηδιαστικά τά λακεδίστικα γραπτά τῶν ὀπορτουνιστῶν τῆς *«Vorwärts»* καί τῆς βιενέζικης *«Arbeiter-Zeitung»)*, ὅμως οἱ μεμονωμένες ἀπόπειρες δολοφονίας, σάν ἐπαναστατική τακτική, εἶναι ἄσκοπες καί ἐπιζήμιες. Μόνο τό μαζικό κίνημα μπορεῖ νά θεωρηθεῖ σάν πραγματική πολιτική πάλη. Καί οἱ μεμονωμένες τρομοκρατικές ἐνέργειες μποροῦν καί πρέπει νά φέρουν ὄφελος

---

* — «Ἡ θανάτωση δέν εἶναι φόνος». *Ἡ Σύντ.*

μόνο ὅταν βρίσκονται σέ στενή καί ἄμεση σύνδεση μέ τό μαζικό κίνημα. Οἱ τρομοκράτες στή Ρωσία (ἐνάντιά τους πάντοτε παλεύαμε) ἔκαναν μιά σειρά μεμονωμένες ἀπόπειρες δολοφονίας, ὅμως τό Δεκέμβρη τοῦ 1905, ὅταν ἡ ὑπόθεση ἔφτασε ἐπιτέλους στό μαζικό κίνημα, στήν ἐξέγερση — ὅταν χρειαζόταν νά βοηθήσουμε τή *μάζα* νά χρησιμοποιήσει βία, τότε ἀκριβῶς οἱ «τρομοκράτες» *ἀπουσίασαν*. Καί δῶ βρίσκεται τό λάθος τῶν τρομοκρατῶν.

Ὁ Ἄντλερ θά ὠφελοῦσε πολύ περισσότερο τό ἐπαναστατικό κίνημα ἄν, χωρίς νά φοβᾶται τή διάσπαση, περνοῦσε συστηματικά στήν παράνομη προπαγάνδα καί ζύμωση. Θά ἦταν πολύ καλό, ἄν βρισκόταν καί μιά ἀριστερή ὁμάδα πού νά ἐκτύπωνε στή Βιένη προκήρυξη καί νά ἀνακοίνωνε μ' αὐτή τήν ἄποψή της στούς ἐργάτες: νά στιγμάτιζε μέ τόν πιό ἔντονο τρόπο τό λακεδισμό τῆς βιενέζικης *«Arbeiter-Zeitung»* καί τῆς *«Vorwärts»*, νά δικαίωνε ἠθικά τήν ἐνέργεια τοῦ Ἄντλερ («killing is no murder»), ὅμως καί νά δήλωνε σάν *μάθημα* γιά τούς ἐργάτες: ὄχι τρομοκρατία, ἀλλά συστηματική, μακρόχρονη, γεμάτη αὐτοθυσία δουλιά ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας καί ζύμωσης, διαδηλώσεις κτλ. κτλ. *ἐνάντια* στό λακέδικο ὁπορτουνιστικό Κόμμα, *ἐνάντια* στούς ἱμπεριαλιστές, *ἐνάντια* στίς δικές τους κυβερνήσεις, *ἐνάντια* στόν πόλεμο — νά τί χρειαζόταν.

Σᾶς παρακαλῶ ἐπίσης νά μᾶς γράψετε, ἄν θά ἦταν σωστό νά θεωρήσουμε τήν ἐνέργεια τοῦ Ἄντλερ σάν πράξη *ἀπελπισίας;* Νομίζω ὅτι πολιτικά τέτια εἶναι. Αὐτός ἔχασε τήν ἐμπιστοσύνη στό Κόμμα, δέν μπόρεσε νά ὑποφέρει τό γεγονός ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά δουλέψει μαζί μέ τό Κόμμα αὐτό, ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά δουλέψει μαζί μέ τόν Βίκτορ Ἄντλερ, δέν μποροῦσε νά συμβιβαστεῖ μέ τήν ἰδέα τῆς διάσπασης, νά ἀναλάβει τό βαρύ καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντια στό Κόμμα. Καί ἀποτέλεσμα τῆς ἀπελπισίας ἦταν ἡ ἀπόπειρα δολοφονίας.

Ἐνέργεια ἀπελπισίας καουτσκιστῆ (ἡ «Volksrecht» γράφει ὅτι ὁ Ἄντλερ δέν ἦταν ὀπαδός τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ, ἦταν μάλλον καουτσκιστής).

Ὅμως ἐμεῖς οἱ ἐπαναστάτες δέν μποροῦμε νά ἀπελπιζόμαστε. Δέν φοβόμαστε τή διάσπαση. Ἀντίθετα: ἐμεῖς παραδεχόμαστε τήν ἀνάγκη τῆς διάσπασης, ἐμεῖς ἐξηγοῦμε στίς μάζες, γιατί ἡ διάσπαση εἶναι ἀναπόφευκτη καί ἀπαραίτητη, ἐμεῖς κάνουμε ἔκκληση νά πάρουν μέρος στή δουλιά ἐνάντια στό παλιό Κόμμα, στήν ἐπαναστατική μαζική πάλη.

Τί ρεύματα (resp. * τί ἀτομικές ἀποχρώσεις) ὑπάρχουν στή Βιένη καί στήν Αὐστρία σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τῆς ἐνέργειας τοῦ Ἄντλερ;

Φοβᾶμαι ὅτι ἡ βιενέζικη κυβέρνηση θά ἀνακηρύξει τόν Φρίντριχ Ἄντλερ ψυχοπαθή καί δέν θά ἐπιτρέψει δίκη. Ἄν ὅμως ἡ ὑπόθεση φτάσει ὥς τό δικαστήριο, τότε θά πρέπει ὁπωσδήποτε νά ὀργανωθεῖ τό μοίρασμα προκηρύξεων.

Νά γράφετε πιό πολλά καί πιό λεπτομερειακά καί νά παίρνετε μέ ἀκρίβεια ὅλα τά τεχνικά μέτρα προφύλαξης.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βιέννη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 1 τοῦ Μάρτη 1932 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 60

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

312

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Γ. ΜΠΕΛΕΝΚΙ

Ἀγαπητέ Γκρίσα! Κι' ἔτσι ἡ παρεξήγηση ξεκαθαρίστηκε [388]. Δέν ἀξίζει τόν κόπο νά μιλᾶμε πιά γι' αὐτή. *Δέν* ἀξίζει νά κάνουμε ἐκδόσεις στό Παρίσι κάτω ἀπό λογοκρισία. Ἄν ἐξακριβώσετε πολύ καλά ὅτι ὑπάρχει δυνατότητα νά ἐκδίδουμε χωρίς λογοκρισία, τότε γράψτε καί μέ μεγαλύτερη ὅσο τό δυνατό ἀκρίβεια.

Γιά τή Συντακτική ἐπιτροπή (προσωρινή) τῶν φυλλαδίων στό Παρίσι συμφωνοῦμε: ὁ Βάριν + ὁ Ντόμοφ + 1 ἀπό τήν ὁμάδα τοῦ Παρισιοῦ.

Οἱ ἐφημερίδες γράφουν ὅτι στίς 24. XII. 1916 θά γίνει στό Palais Bourbon ** συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν τῆς *Entente*. Ἐξακριβῶστε, αὐτό ἀληθεύει; Θά στείλουμε ἕνα φυλλάδιο ἀπομέρους τῆς ΚΕ καί Σεῖς νά προετοιμάσετε μέ μεγάλη προσοχή τήν ἔκδοση καί τή διάδοσή του.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολύ γιά ὅλα ὅσα μᾶς στείλατε. Νά στέλνετε καί νά γράφετε περισσότερα.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — respective — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

** — Ἀνάκτορα τῶν Βουρβόνων. *Ἡ Σύντ.*

313

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Χθές Σᾶς ἔστειλα τό τεῦχ. 7 τοῦ «Λέτοπις». Μόλις τό τελειώσετε νά τό ἐπιστρέψετε ἤ νά τό στείλετε στή Βέρνη, ἔτσι ὥστε ἀπό κεῖ *ὁπωσδήποτε* νά τό ἐπιστρέψουν, χωρίς νά τό δόσουν παραπέρα. Ἦταν ἐδῶ ὁ Ἀμπραμόβιτς καί συζητήσαμε ἀρκετά. Καλά δουλεύει ὁ νεαρός *ἀπό κάτω*, ἀνεξάρτητα ἀπό τόν Χοῦβερ, *«οἱ συμφωνίες»* μέ τόν ὁποῖο, βέβαια, εἶναι τιποτένιο πράγμα. Ἄν ἔχουν *ἐνδιαφέρον* τά φύλλα τῆς «L' Humanité» μέ κριτική τῶν «μειοψηφικῶν» κτλ. ποῦ καί ποῦ στέλνετέ τα, θά σᾶς εἶμαι εὐγνώμων.

Μέ φιλικούς χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Ὀχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

314

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Ἑτοιμάζομαι νά μιλήσω στό συνέδριο τοῦ Ἑλβετικοῦ κόμματος (τό Σάββατο 4. XI) μέ χαιρετιστήριο λόγο [389]. Ἐπισυνάπτω τό κείμενο. Πολύ θά Σᾶς παρακαλοῦσα νά τό μεταφράσετε στά γαλλικά *· σέ περίπτωση πού δέν θά βγάλετε τίς μουντζοῦρες τοῦ πρόχειρου, συμπληρώνω (σελ. 4) μέ τήν ἀντιγραφή τῶν δύο πιό μουντζουρωμένων σελίδων.

Ἄν ἀπροσδόκητα δέν μπορέσετε νά τό κάνετε αὐτό, *τηλεγραφεῖστε*, Σᾶς παρακαλῶ, (Uljanow — Kammerer — Spiegelgasse. *14)*.

Ἄν μπορεῖτε, ἀπαντεῖστε *ἀμέσως* μέ κάρτα ὅτι πήρατε τό γράμμα αὐτό, *πότε* θά τελειώσετε καί πότε θά στείλετε τή μετάφραση γιά νά τή λάβω τήν Παρασκευή, γιατί φοβᾶμαι πολύ μήπως ἀργήσω: ὁ χρόνος εἶναι λίγος καί οἱ ταχυδρομικές ἐπαφές μέ τό Ζιόρενμπεργκ εἶναι ἄσχημες.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 318. *Ἡ Σύντ.*

Τίς μεταφρασμένες περικοπές τίς ἔχω ἀντιγράψει ἀπό τήν μπροσούρα, ὅμως πρέπει *νά ἐναρμονιστοῦν* μέ τό γαλλικό κείμενο τοῦ λόγου.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ 'Οχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

315

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

'Αγαπητή φίλη!

Βάλτε, Σᾶς παρακαλῶ, τίς δυό παρακάτω συμπληρώσεις στό κείμενο:

στίς λέξεις:

χρησιμοποίηση βίας ἀπομέρους τῶν καταπιεζόμενων τάξεων

συμπληρῶστε: *«ἐνάντια στούς καταπιεστές»*

στίς λέξεις:

'Υποστηρίζαμε — παραδείγματος χάρη 4 χρόνια πρίν τήν ἐπανάσταση — τή χρησιμοποίηση βίας ἀπό τή μάζα

συμπληρῶστε:

«ἐνάντια στούς καταπιεστές της» [390].

'Η Νάντια θέλει αὔριο νά Σᾶς γράψει.

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ 'Οχτώβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Ζιόρενμπεργκ ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

316

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. ΝΤ. ΚΙΚΝΑΤΖΕ

'Αγαπητέ φίλε!

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τήν ἀφήγηση σχετικά μέ τίς συζητήσεις πού ἔγιναν στή Γενεύη [391]: γιά μᾶς ἔχει πολύ μεγάλη σημασία νά ξέρουμε τίς γνῶμες τῶν ἀναγνωστῶν. Εἶναι δυσάρεστο, γιατί σπάνια μᾶς ἐνημερώνουν μ' αὐτές.

Ὁ Λουνατσάρσκι, ὁ Μπεζραμπότνι καί Σία εἶναι ἄνθρωποι χωρίς μυαλό.

Σᾶς συνιστῶ νά τούς βάλετε τό ζήτημα ὠμά: ἄς δόσουν *γραπτές* θέσεις (ἀργότερα καί ἔντυπες) σύντομες, σαφεῖς (ὅπως οἱ ἀποφάσεις μας) (1) γιά τήν αὐτοδιάθεση (ἡ § 9 τοῦ προγράμματος τοῦ Κόμματός μας). Συμφωνοῦν μέ τήν ἀπόφαση τοῦ 1913 ἤ ὄχι;

Ἄν ὄχι, γιατί σώπαιναν; Γιά ποιό λόγο δέν διατύπωσαν τή δική τους θέση;

(2) *Γιατί* ἀρνοῦνται τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας στόν *δοσμένο* πόλεμο;

(3) *Πῶς* τοποθετοῦν τό ζήτημα τῆς «ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας»;

(4) Τί στάση παίρνουν ἀπέναντι στούς ἐθνικούς πολέμους καί (5) — ἀπέναντι στίς ἐθνικές ἐξεγέρσεις;

Ἄς ἀπαντήσουν!

Βάζω στοίχημα ὅτι θά τά μπερδέψουν σάν παιδιά. Αὐτοί δέν κατάλαβαν *ἀπολύτως τίποτε* ἀπό τό ζήτημα τοῦ ἱστορικοῦ χαρακτήρα τοῦ «ἔθνους» καί τῆς «ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας».

Μιά καί θέλετε νά ἀνοίξετε συζήτηση μαζί τους, Σᾶς στέλνω τό ἄρθρο μου ἀπό τή συλλογή, τεῦχ. 3 (ἤ 4) πάνω στό θέμα αὐτό *. *Αὐτό εἶναι προσωπικό, δηλαδή μόνο γιά Σᾶς:* ὅταν τό διαβάσετε, νά τό ἐπιστρέψετε σέ μένα ἤ νά τό δόσετε στούς Καρπίνσκι, *γιά νά μοῦ τό ἐπιστρέψουν μέ τό ἑπόμενο δέμα.* Ἀκόμη δέν μπορῶ νά τό δείξω στό κοινό.

Νόμιζα ὅτι εἴχατε φύγει καί γι' αὐτό ἔστειλα γράμμα γιά τίς ἐλβετικές ὑποθέσεις μόνο στόν Νόι. Ὅμως τό γράμμα *προορίζεται* καί γιά Σᾶς. *Διαβάστε το.* Ὁ Νόι *οὔτε λέξη* δέν γράφει. Περίεργο! Πολύ περίεργο!

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς. Καλή ἀνάρωση!

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη
ἀρχές Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»» (Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 30ός, σελ. 77-130). *Ἡ Σύντ.*

317

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τή μετάφραση. Νά τό διαβάσω δέν κατόρθωσα· μίλησα στήν ἀρχή τοῦ συνεδρίου, ὅταν οἱ γάλλοι δέν εἶχαν ἔρθει ἀκόμη καί δέν μεταφραζόταν τίποτε στά γαλλικά. Θά προσπαθήσω ὅμως νά ἀξιοποιήσω τή μετάφραση. Θά τή στείλω στόν Ἀμπραμόβιτς κτλ., θά προσπαθήσουμε νά τή δημοσιεύσουμε κάπου.

Δέν πρόλαβα σήμερα τό ταχυδρομεῖο: ἔκλεισαν στίς 7 τό βράδυ, ἐγώ ὅμως ἤμουν ἀπασχολημένος στό συνέδριο.

Οἱ ἐντυπώσεις μου ἀπό τό συνέδριο εἶναι καλές. Πρώτη φορά στή διάρκεια τοῦ πολέμου στό ἐλβετικό συνέδριο ὄχι μόνο ἐμφανίστηκε ἡ Ἀριστερά (τό 1914 δέν ὑπῆρχε καθόλου· τό 1915 μόλις ἄρχισε νά ἐμφανίζεται), ἀλλά ἀρχίζει *ἄμεσα νά συσπειρώνεται* σέ ἀντιπολίτευση καί ἐνάντια στή δεξιά καί στό «κέντρο» (Γκρίμμ). Ἐδῶ εἶναι μεγάλη ἡ προσφορά τοῦ Ράντεκ· παλιότερα, τό καλοκαίρι, κάπως τά μπέρδεψε αὐτός, γιατί ὁ Γκριγκόρι μοῦ ἔγραφε θετικά, πώς ὁ Ράντεκ τοῦ ἔγραφε, παινευόμενος, ὅτι ἐγώ, λέει — «συμβίβασα τόν Γκρίμμ μέ τόν Πλάττεν» (ὡραία ὑπηρεσία!). Ἐνῶ ὁ Μπρόνσκι ἀκολουθεῖ γραμμή τρεῖς φορές πιό ἀμφιταλαντευόμενη καί τρεῖς φορές πιό κουτή ἀπό τόν Ράντεκ.

Ὁ Ράντεκ ἦρθε καί μεῖς «συμφιλιωθήκαμε» μ' αὐτούς (ὑπῆρχε ἔνταση πού πλησίαζε στή ρήξη). Τίς παραμονές τοῦ συνεδρίου πετύχαμε νά ὀργανώσουμε ἰδιαίτερη σύσκεψη τῶν ἀριστερῶν ἀντιπροσώπων (γιά τήν ὁποία ἐγώ ἐπέμεινα ἐδῶ καί τρεῖς ἑβδομάδες, ἀνεπιτυχῶς μέχρι τότε!). Στή σύσκεψη αὐτή ἦταν *ὅλοι* οἱ ἡγέτες, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν νεαρῶν *. Ἐμεῖς μέ τόν Ράντεκ, δρώντας ὁμόφωνα, μέ μεγάλη εὐκολία περάσαμε τήν ὁλοκληρωτικά δική μας ἀπόφαση, συμφωνώντας σέ ἀνεκτές ὑποχωρήσεις. Στό συνέδριο ἄρχισε ἤδη πάλη. Ἡ πρώτη μάχη ἦταν γιά τήν ἐκτίμηση τῆς ὁμάδας τῆς «Ἐθνικῆς ράτας». Οἱ ἀριστεροί ἐπιτίθονταν. Οἱ λόγοι τοῦ Νέν καί τοῦ Πλάττεν ἦταν ὑπέροχοι. Ὁ Γκρόιλιχ ὑπεράσπιζε τούς δεξιούς πάρα πολύ ἀδύνατα. Ὁ Γκρίμμ ἔπαιζε πάλι στό κέντρο καί μέ «τροπολογίες» πέτυχε ὁμόφωνη ἀπόφαση (μπερδεύοντας λίγο τά χαρτιά). Εἶδε ὅτι ἡ πλειοψηφία εἶναι καθαρά μέ τό μέρος τοῦ Πλάττεν. Αὔριο πρέπει νά δοθεῖ μάχη γιά τό ζήτημα τοῦ Κίνταλ: ἐδῶ ἡ

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 322-323. *Ἡ Σύντ.*

ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου τῆς ἀριστερῆς ἀπόφασης ἔγινε μέ τή συμμετοχή μας· εἶναι καλύτερο ἀπό τό σχέδιο γιά τήν Ἐθνική ράτα. Νά δοῦμε τί θά βγεῖ! Ἐγώ σάν γέρικο ἄλογο στή μάχη.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

318

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. ΝΤ. ΚΙΚΝΑΤΖΕ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Ἐσεῖς ἀμφισβητεῖτε τήν παρατήρησή μου ὅτι ὑπάρχει *δυνατότητα* νά μετατραπεῖ *καί* ὁ δοσμένος ἰμπεριαλιστικός πόλεμος σέ ἐθνικό.

Τό ἐπιχείρημά Σας; «ἐμεῖς θά πρέπει νά ὑπερασπίζουμε μιά πατρίδα ἰμπεριαλιστική»...

Μά εἶναι λογικό αὐτό; Ἄν παραμείνει ἡ πατρίδα *«ἰμπε*ριαλιστική» πῶς θά εἶναι ὁ πόλεμος ἐθνικός;;

Οἱ συζητήσεις γιά τίς «δυνατότητες», κατά τή γνώμη μου, θεωρητικά μπῆκαν λαθεμένα ἀπό τόν Ράντεκ καί ἀπό τήν § 5 τῶν θέσεων τῆς «Διεθνοῦς» [392].

Ὁ μαρξισμός στηρίζεται σέ γεγονότα καί ὄχι σέ δυνατότητες.

Ὁ μαρξισμός πρέπει στήν πολιτική του νά ἀναφέρεται *μόνο* σέ ἀκριβῆ καί ἀπολύτως ἀποδειγμένα *γεγονότα*.

Ἔτσι κάνει καί ἡ δική μας (κομματική) ἀπόφαση *.

Ὅταν *στή θέση* αὐτῆς τῆς ἀπόφασης μᾶς λένε ὅτι εἶναι «ἀδύνατο», ἐγώ ἀπαντῶ: λάθος, αὐτό δέν εἶναι μαρξιστικό, πρόκειται γιά καλούπι. *Εἶναι δυνατές* κάθε εἴδους μετατροπές.

Καί ἀναφέρω τό ἱστορικό γεγονός (οἱ πόλεμοι τοῦ 1792-1815). Παίρνω παράδειγμα γιά νά τονίσω παραστατικά ὅτι καί σήμερα ὑπάρχει ἡ δυνατότητα μιᾶς τέτιας μετατροπῆς (κατά τήν ἐξέλιξη *πρός τά πίσω)*.

Κατά τή γνώμη μου, *Ἐσεῖς* μπερδεύετε τό δυνατό (γιά τό ὁποῖο *δέν* ἄρχισα ἐγώ τή συζήτηση!!) μέ τό πραγματικό, ὅταν πιστεύετε ὅτι ἡ ἀναγνώριση τῆς δυνατότητας ἐπιτρέπει τήν ἀλλαγή τῆς τακτικῆς. Αὐτό εἶναι πολύ παράλογο.

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 161-167. *Ἡ Σύντ.*

Ἐγώ παραδέχομαι ὅτι εἶναι δυνατό νά μετατραπεῖ ὁ σοσιαλδημοκράτης σέ ἀστό *καί τό ἀντίστροφο.*

Ἀναμφισβήτητη ἀλήθεια. Καί βγαίνει ἀπ' αὐτό ὅτι τόν *δοσμένο* ἀστό, τόν Πλεχάνοφ, θά τόν παραδεχτῶ τώρα γιά σοσιαλδημοκράτη; Ὄχι, δέν πρέπει. Ὅμως σάν δυνατότητα; Θά περιμένουμε τή μετατροπή της σέ πραγματικότητα.

Αὐτό εἶναι ὅλο. Καί ἀκριβῶς στή «μεθοδολογία» (γιά τήν ὁποία γράφετε Σεῖς) θά ἔπρεπε νά ξεχωρίζετε τή δυνατότητα ἀπό τήν πραγματικότητα.

Εἶναι δυνατές *κάθε εἴδους* μετατροπές, ἀκόμη καί ὁ βλάκας μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ ἔξυπνο, ὅμως μιά τέτια ἀλλαγή σπάνια συμβαίνει νά εἶναι *πραγματική*. Καί ξεκινώντας ἀπό μιά μόνο «δυνατότητα» μετατροπῆς ἑνός τέτιου εἴδους βλάκα, δέν θά σταματήσω νά τόν θεωρῶ βλάκα.

Μοῦ εἶναι ἀκατανόητες οἱ ἀπορίες Σας σχετικά μέ τή «διπλή» διαπαιδαγώγηση. Ἐγώ ἔφερα *συγκεκριμένο* παράδειγμα (τῆς Νορβηγίας) καί στό «Προσβεστσένιγε» * καί στό ἄρθρο ἐνάντια στόν Κίεβσκι **.

Ἐσεῖς *δέν* ἀπαντᾶτε σ' αὐτό!! Παίρνετε ἕνα ἐντελῶς ἀσαφές παράδειγμα γιά τήν Πολωνία.

Αὐτό δέν εἶναι «διπλή» διαπαιδαγώγηση, ἀλλά *ἀναγωγή* διαφόρων πραγμάτων σέ κοινό παρονομαστή, εἶναι σάν τήν περίπτωση νά ξεκινήσεις γιά τήν ἴδια τή Μόσχα καί ἀπό τό Νίζνι καί ἀπό τό Σμολένσκ.

Ὁ σουηδός σοσιαλδημοκράτης πού δέν ὑποστηρίζει τήν *ἐλευθερία* ἀποχωρισμοῦ τῆς Νορβηγίας εἶναι παλιάνθρωπος. Αὐτό Ἐσεῖς δέν τό ἀμφισβητεῖτε. Ὁ νορβηγός μπορεῖ νά εἶναι *ὑπέρ* τοῦ ἀποχωρισμοῦ καί *κατά*. Εἶναι ὑποχρεωτική ἡ ἑνότητα πάνω σέ ἕνα τέτιο ζήτημα γιά ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες, ὅλων τῶν χωρῶν; Ὄχι. Αὐτό θά εἶναι καλούπι, γελοῖο καλούπι, γελοία ἀπαίτηση.

Ἐμεῖς ποτέ δέν κατηγορήσαμε (τό ἔγραφα αὐτό στό «Προσβεστσένιγε») τούς πολωνούς σοσιαλδημοκράτες, ἐπειδή *αὐτοί* ἦταν ἐνάντια στήν ἀνεξαρτησία τῆς Πολωνίας.

Στή θέση μιᾶς ἁπλῆς, ξεκάθαρης, θεωρητικά ἀναντίρρητης ἐπιχειρηματολογίας: δέν μποροῦμε νά ὑποστηρίζουμε τώρα ἕνα *τέτιο* δημοκρατικό αἴτημα (ἀνεξάρτητη Πολωνία) πού *στήν πράξη* μᾶς ὑποτάσσει *πέρα γιά πέρα* σέ μιά ἀπό τίς ἰμπεριαλιστικές δυνάμεις, ἤ σέ ἕναν ἀπό τούς συνασπισμούς

---

* Βλ. «Γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 25ος, σελ. 290-296). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»» (Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 30ός, σελ. 99-106). *Ἡ Σύντ.*

(αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, αὐτό φτάνει· αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο καί ἀρκετό)

— στή θέση αὐτοῦ, ἔφτασαν νά λένε παράλογα πράγματα: «ἀπραγματοποίητο».

Ἐμεῖς περιγελάσαμε αὐτό τό 1903 καί τόν Ἀπρίλη τοῦ 1916.

Οἱ ἀγαθοί πολωνοί σοσιαλδημοκράτες σχεδόν, σχεδόν ἀπόδειξαν ὅτι εἶναι ἀνεφάρμοστη ἡ δημιουργία καινούργιου κράτους πολωνικοῦ, μόνο... μόνο ὁ ἰμπεριαλιστής Χίντενμπουργκ μπῆκε στή μέση: καταπιάστηκε καί τό ἐφάρμοσε [393].

Σέ τί γελοῖο δογματισμό φτάνουν οἱ ἄνθρωποι πού θέλουν (ἀπό τήν ἄποψη τῆς Κρακοβίας [394]) νά βαθύνουν (ἤ νά ἀποβλακώσουν;) τό «οἰκονομικό»!!

Ἔφτασαν οἱ P. S. D.* μέχρι τήν ἄρνηση τῆς «Staatenbau»!! ** Καί ὁλόκληρη ἡ δημοκρατία δέν εἶναι Staatenbau; Καί ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ὁλλανδικῆς Ἰνδίας, πού ζητάει ὁ Γκόρτερ *δέν* εἶναι Staatenbau;

Ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε τήν ἐλευθερία τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς ὁλλανδικῆς Ἰνδίας. Ὅμως ὁ σοσιαλδημοκράτης τῆς ὁλλανδικῆς Ἰνδίας *εἶναι ὑποχρεωμένος* νά ὑποστηρίζει τόν ἀποχωρισμό; Νά λοιπόν ἀκόμη ἕνα παράδειγμα «διπλῆς»-δῆθεν διαπαιδαγώγησης!!

Ὁ πόλεμος εἶναι συνέχιση τῆς πολιτικῆς! Τό Βέλγιο, λέτε Σεῖς, εἶναι χώρα ἀποικιακή. Πραγματικά, δέν θά μπορέσουμε νά καθορίσουμε *ποιά* πολιτική συνεχίζει ὁ *δοσμένος* πόλεμος, τήν πολιτική τῆς βελγικῆς δουλοκτησίας ἤ τῆς βελγικῆς ἀπελευθέρωσης;;

Νομίζω ὅτι θά μπορέσουμε.

Καί ἄν κανένας μπερδευτεῖ, αὐτό θά κριθεῖ ἀπό τά *στοιχεῖα*.

Μά δέν εἶναι δυνατό «νά ἀπαγορευτοῦν» οἱ ἐθνικοί πόλεμοι (ὅπως τό θέλει ὁ Ράντεκ) ἀπό φόβο μήπως βρεθοῦν ἄνθρωποι χωρίς μυαλό στό κεφάλι, ἤ ἀπατεῶνες καί παρουσιάσουν *πάλι* τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο γιά ἐθνικό!! Αὐτό εἶναι γελοῖο, ὅμως μέ τόν Ράντεκ αὐτό συμβαίνει.

Ἐμεῖς δέν εἴμαστε κατά τῆς *ἐθνικῆς* ἐξέγερσης, ἀλλά *ὑπέρ*. Αὐτό εἶναι ξεκάθαρο. Καί παραπέρα δέν μποροῦμε νά πᾶμε: θά ἐξετάσουμε κάθε περίπτωση συγκεκριμένα, ἴσως δέν θά θεωρήσουμε τήν ἐξέγερση τοῦ Νότου τῆς Ἀμερικῆς τό 1863 σάν «ἐθνική ἐξέγερση»...

---

* — ΠΣΔ (πολωνοί σοσιαλδημοκράτες). *Ἡ Σύντ.*

** — «κρατική συγκρότηση»!! *Ἡ Σύντ.*

Τό ἄρθρο τοῦ Ἔνγκελς ἀπό τό Ἀρχεῖο τοῦ Γκρύνμπεργκ [395] τό εἶχα, τό ἔστειλα ὅμως στόν Γκριγκόρι. Θά τό πάρω ἀπ' αὐτόν καί *θά Σᾶς τό στείλω.*

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Ἡ Ν. Κ. παρακαλεῖ πολύ νά Σᾶς μεταδόσω καί τό δικό της χαιρετισμό.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

319

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Ἀντί γιά «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό» γράφετε ὅτι δέν καταλαβαίνετε τήν ἔκφραση «οἰκονομικός ἰμπεριαλισμός».

Ὁ παλιός «οἰκονομισμός» δέν ἔβαζε σωστά τό ζήτημα τῆς σχέσης τοῦ καπιταλισμοῦ πρός τήν πολιτική πάλη.

Ὁ νέος «οἰκονομισμός» δέν βάζει σωστά τό ζήτημα τῆς σχέσης τοῦ καπιταλιστικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ πρός τήν πολιτική πάλη.

Λεπτομερειακά γι' αὐτό γράφω στό ἄρθρο μου κατά τοῦ Γιούρι (ὁ ἐμποράκος αὐτός ἔδοσε «συγκατάθεση» νά δημοσιευτεῖ — δηλαδή, θά μπεῖ στή *Συλλογή,* τεῦχ. 3 ἤ 4).

Οἱ διαφωνίες μέ τόν Ράντεκ ἔχουν *γιά τή Ρωσία* (καί γιά τή Γερμανία, Ἀγγλία, γιά τίς χῶρες μέ ἀποικίες) *ὄχι* μόνο θεωρητικό ἐνδιαφέρον. Γιά τήν Ἐλβετία — ναί.

Ὁ Γκρίμμ εἶναι ἀδιάντροπος καί παλιάνθρωπος: ὕπουλα ἐπιτίθεται ὄχι ἐναντίον μου (ὅπως ἐσφαλμένα νομίζει ὁ Γκριγκόρι, κακῶς πληροφορημένος ἀπό τήν Ζίνα), ἀλλά ἐνάντια στόν *Ράντεκ.* Ἡ ὑπόθεση ἔχει ὡς ἑξῆς (entre nous): τήν Παρασκευή τό βράδυ ὀργανώσαμε σύσκεψη τῶν ἀριστερῶν (ὅπου βαδίζαμε ἐντελῶς ὁμόφωνα ὁ Ράντεκ καί ἐγώ) καί πήραμε (διορίζοντας ἐπιτροπή) ἀπόφαση γιά τό Κίνταλ. Ἦταν ὁ Πλάττεν, ὁ Νόμπς, ὁ Münzenberg καί κάποιοι ἄλλοι, δηλ. *ὅλοι* οἱ ἀρχηγοί τῶν ἀριστερῶν. Τό *Σάββατο* τό ἀπόγευμα, ὅταν εἶχε ἀρχίσει τό συνέδριο (ἄρχισε τό Σάββατο τό πρωί), ἔγινε *ὄχι* στό κτίριο τοῦ συνεδρίου συγκέντρωση τῶν «νεαρῶν» (καί ταυτόχρονα ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου). Προέδρευε ὁ Münzenberg. Εἰσήγηση γιά τή *(δική μας)* ἀπόφαση ἔκανε ὁ *Ράντεκ.*

Ἐγώ σιωποῦσα. Ἡ ἀπόφαση ψηφίστηκε. Στή συγκέντρωση αὐτή ἦρθαν (δέν ἔκλεισαν τίς πόρτες!) *χωρίς πρόσκληση* ἡ κυρία (Genossin Block (Bloch) φιλενάδα τοῦ Γκρίμμ καί κουτσομπόλα), ἡ Ντίμκα (ἐπίσης κουτσομπόλα καί φιλενάδα τοῦ Μάρτοφ) κτλ. Εἶναι φανερό ὅτι αὐτές «ἀνέφεραν» στόν Γκρίμμ. Ὁ Γκρίμμ ἔτσι καί ἀποφάσισε (πιστεύοντας τίς κουτές γυναῖκες), ὅτι «πραγματικός συγγραφέας» = ὁ Ράντεκ καί πώς αὐτός ὁ συγγραφέας (Urheber) ἔγραφε «Vor einem anderen Forum» [396]. Ὁ Χαριτόνοφ δημοσιεύει διάψευση στή «Volksrecht».

Ἐγώ ἔκανα ἐντατική ζύμωση στόν Πλάττεν καί στόν Νόμπς γιά τήν ὀργάνωση (καλύτερα: συσπείρωση) τῶν ἀριστερῶν [397]. Γι' αὐτό θά *τούς* κάνω διάλεξη (ὁ Πλάττεν *ὑποσχέθηκε* νά τήν ὀργανώσει). Θά δῶ, ἄν θά τά βγάλω πέρα μέ τή γλώσσα, κι' ἄν θά βγεῖ κανένα ὄφελος.

Ὁ Ράντεκ *ὑποσχέθηκε* νά μιλήσει *ἀνοιχτά* ἐνάντια στόν Γκρίμμ στό «Arbeiterpolitik» [398] (Σᾶς συνιστῶ νά προμηθευτεῖτε αὐτό τό ἑβδομαδιαῖο περιοδικάκι, στοιχίζει 15 πφέννιγκ = 20 σαντίμ τό τεῦχος).

Νά δοῦμε, θά τό κάνει;

Μήν ἀρωσταίνετε.

(Τό ἄρθρο στό ΚΟ εἶναι δικό μου *.)

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Λένιν*

P. S. Τίς «θέσεις» μου τίς ἔστειλα γιά Σᾶς στή Βέρνη (στή διεύθυνση τοῦ Γκριγκόρι), παρακαλώντας Σας νά τίς μεταφράσετε στά γαλλικά (γιά τή Γενεύη, τή Λωζάνη, τή Σώ-ντέ-Φόν κτλ.). Τίς πήρατε; Ποιά ἡ γνώμη Σας;

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

320

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Βέβαια, κι' ἐγώ θέλω νά ἀλληλογραφοῦμε, θά συνεχίσουμε λοιπόν.

Καί γέλασα μέ τήν κάρτα Σας, τήν κοιλιά μου κρατοῦσα, ὅπως λένε. «Στή Γαλλία δέν ὑπάρχει μονάδα ha, ἀλλά ὑπάρχει τό ἄκρο καί Σεῖς δέν ξέρετε, εἶναι ἄραγε μεγάλο τό ἄκρο...»

Εἶναι γιά γέλια, γιά τίποτε ἄλλο!

---

* Γιά ποιό ἄρθρο πρόκειται, δέν ἔχει ἐξακριβωθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

Τό μετρικό σύστημα τό καθιέρωσε — imaginez-vous? * — — *ή Γαλλία*. Σύμφωνα μέ τό μετρικό σύστημα πού έφαρμόστηκε στίς περισσότερες χώρες τοῦ κόσμου ἕνα ha = hectare = 100 ares. Acre εἶναι μέτρο *ὄχι* γαλλικό, ἀλλά ἀγγλικό, περίπου 4/10 τοῦ ἐκταρίου.

Λοιπόν, μή παρεξηγεῖστε πού ἐγώ ξεκαρδίστηκα. Δέν τό ἔκανα ἀπό κακία. Καί τί τό παράξενο πού σπάνια συναντᾶτε τίς λέξεις hectare, ha κτλ.; Λέξεις μή ἐνδιαφέρουσες, εἰδικές.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τή μετάφραση τῶν θέσεων [399]. Θά τίς στείλω στόν Ἀμπραμόβιτς καί τόν Γκιλμπό.

Νά τίς διασκευάσω γιά τή Γαλλία; Μάλλον δέν ἀξίζει τόν κόπο, ἐκεῖ πολλά πράγματα εἶναι διαφορετικά.

Σήμερα ἔγινε ἐδῶ συνέλευση τῶν ἀριστερῶν: *δέν* ἦρθαν ὅλοι, ὅλο-ὅλο 2 ἐλβετοί + 2 ξένοι γερμανοί + 3 ρωσο-ἑβραιο-πολωνοί **... Ἄσχημα! Νομίζω ὅτι δέν θά ἔχει κανένα σχεδόν ἀποτέλεσμα: ἡ δεύτερη συνέλευση καθορίστηκε νά γίνει σέ 10 μέρες... Τούς εἶναι δύσκολο, γιατί ὅλη ἡ ὑπόθεση βρίσκεται *ἀκριβῶς* στό νά κάνουν πόλεμο ἐνάντια στόν Γκρίμμ, καί δυνάμεις ἔχουν πολύ λίγες. Ὁ χρόνος θά τό δείξει.

Σχετικά μέ τίς γυναῖκες εἶμαι σύμφωνος μέ τήν προσθήκη Σας.

Ἐπικρίνατε τή θέση ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες (1) στήν *Ἐλβετία* (2) σήμερα δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά ψηφίσουν τά πολεμικά κονδύλια. Μά ἀφοῦ στήν ἀρχή *ὅλο τόν καιρό* γίνεται λόγος γιά *τό δοσμένο* ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Μόνο γι' αὐτόν γίνεται λόγος.

«Ὁ ἐργάτης δέν ἔχει πατρίδα» — αὐτό σημαίνει ὅτι (α) ἡ οἰκονομική του θέση (le salariat ***) δέν εἶναι ἐθνική, ἀλλά διεθνής· (β) ὅτι ὁ ταξικός ἐχθρός του εἶναι διεθνής· (γ) οἱ ὅροι τῆς ἀπελευθέρωσής του ἐπίσης· (δ) ἡ διεθνιστική ἑνότητα τῶν ἐργατῶν εἶναι *σπουδαιότερη* ἀπό τήν ἐθνική.

Μήπως αὐτό σημαίνει, μήπως βγαίνει ἀπό δῶ ὅτι *δέν πρέπει* νά παλεύουμε, *ὅταν πρόκειται* γιά ἀνατροπή τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ;; Ναί ἤ ὄχι;

Ὁ πόλεμος τῶν ἀποικιῶν γιά τήν ἀπελευθέρωση;

— τῆς Ἰρλανδίας ἐνάντια στήν Ἀγγλία;

Καί ἡ ἐξέγερση (ἡ ἐθνική) μήπως δέν ἀποτελεῖ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας;

Θά Σᾶς στείλω τό ἄρθρο μου ἐνάντια στόν Κίεβσκι γι' αὐτό τό ζήτημα ****.

---

* — φανταστεῖτε. *Ἡ Σύντ.*

** Καί διάλεξη δέν ἔγινε, παρά μόνο συζήτηση.

*** — σύστημα μισθωτῆς ἐργασίας. *Ἡ Σύντ.*

**** Βλ. «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»» (Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 30ός, σελ. 77-130). *Ἡ Σύντ.*

Ἄν Σᾶς χρειαστοῦν κι' ἄλλα βιβλία — γράψτε. Πολλά μπορεῖ νά βρεῖ κανείς ἐδῶ, κι' ἐγώ ἔτσι ἤ ἀλλιῶς πηγαίνω τακτικά στίς βιβλιοθῆκες.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

321

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σχετικά μέ τή διασκευή τῶν θέσεων γιά τούς γάλλους, ἐγώ δέν θά ἤθελα νά καταπιαστῶ *. Μήπως θά θέλατε νά δοκιμάσετε Σεῖς;

Ἔχουν γραφεῖ γιά τούς ἐλβετούς: καί τό «στρατιωτικό μέρος» ἐδῶ εἶναι ἰδιόμορφο (γιά ἕνα μικρό κράτος) καί ἡ ἐσωκομματική κατάσταση διαφορετική κτλ. κτλ. Μά καί *συγκεκριμένο* ὑλικό γιά τή Γαλλία δέν διαθέτω.

Θά χαιρόμουν ὁλόψυχα, ἄν μποροῦσα νά κάνω κάτι γιά τούς γάλλους ἀριστερούς, ὅμως κάπως δέν ὀργανώνεται ἡ σύνδεση. Ὁ Γκρίσα γράφει μακροσκελῆ γράμματα, χωρίς ὅμως κανένα ἀπολύτως νόημα, φλυαρεῖ, ἀναμασᾶ τά παλιά, ὅμως δέν λέει τίποτε τό πρακτικό, τό συγκεκριμένο γιά τούς γάλλους *ἀριστερούς* καί δέν ἀποκαθιστᾶ καμιά, μά καμιά ἀπολύτως σύνδεση μαζί τους.

Σχετικά μέ τήν πατρίδα, ὅπως φαίνεται, θέλετε νά διαπιστώσετε ὅτι ὑπάρχουν ἀντιφάσεις ἀνάμεσα στά παλιά γραπτά μου (πότε; Τό 1913; Ποῦ ἀκριβῶς; Τί ἀκριβῶς;) καί τά σημερινά. Δέν πιστεύω ὅτι ὑπάρχουν ἀντιφάσεις. Βρεῖτε τά ἀκριβῆ κείμενα καί τότε τά βλέπουμε μιά φορά ἀκόμη.

Φυσικά, ἀνάμεσα στούς ὀρθόδοξους καί στούς ὀπορτουνιστές ὑπῆρχαν πάντοτε διαφωνίες σχετικά μέ τήν ἔννοια πατρίδα (σύγκρ. ὁ Πλεχάνοφ τό 1907 ἤ τό 1910, ὁ Κάουτσκι τό 1905 καί τό 1907 καί ὁ Ζωρές «L' armée nouvelle» **). Εἶμαι ἀπόλυτα σύμφωνος μ' αὐτό: ἡ διαφορά ἐδῶ εἶναι ριζική. Καί δέν πιστεύω ὅτι κάπου ἔχω πεῖ κάτι τό ἀντίθετο σ' αὐτό.

---

* Πρόκειται γιά τίς θέσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τά καθήκοντα τῶν ἀριστερῶν τοῦ Τσίμμερβαλντ στό Ἑλβετικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα». *Ἡ Σύντ.*

** — «Νέος στρατός». *Ἡ Σύντ.*

Ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας (ὅταν ἐπιτρέπεται) μόνο σάν ὑπεράσπιση τῆς δημοκρατίας (σέ μιά ἀνάλογη ἐποχή), αὐτό ἀποτελεῖ καί δική μου γνώμη.

Ἐννοεῖται πώς οἱ προλετάριοι ποτέ δέν πρέπει νά «συγχωνευτοῦν» μέ τό πανδημοκρατικό κίνημα. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς δέν «συγχωνεύτηκαν» μέ τό ἀστικοδημοκρατικό κίνημα τῆς Γερμανίας τό 1848. Ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, δέν «συγχωνευτήκαμε» μέ τό ἀστικοδημοκρατικό κίνημα τό 1905.

Ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, εἴμαστε πάντα ὑπέρ τῆς δημοκρατίας ὄχι «στό ὄνομα τοῦ καπιταλισμοῦ», ἀλλά στό ὄνομα τοῦ ξεκαθαρίσματος τοῦ δρόμου γιά τό *δικό μας* κίνημα, καί τέτιο ξεκαθάρισμα εἶναι ἀδύνατο χωρίς τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἄν σᾶς χρειαστοῦν βιβλία, γράψτε.

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Ζιόρενμπεργκ (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό
περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

322

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Entre nous * — ἀνεπίσημα! — δέν συμβουλεύω νά στείλετε *τέτιο* γράμμα [400]. Μέ *τέτια* εὐθύτητα μπορεῖ νά μιλήσει κανείς μόνο μέ *πάρα πολύ* ἔμπιστους καί πάρα πολύ φίλους ἀριστερούς.

Ποῦ εἶναι αὐτοί; Ποιοί εἶναι αὐτοί; Εἴτε αὐτοί;;;

«Θέλουμε νά πάρουμε στά χέρια μας» — μά αὐτό θά πέσει στόν Τύπο καί θά Σᾶς χλευάσουν!!

Ἡ γνώμη μου: ἔτσι νά γράφετε *μόνο* στούς πολύ κοντινούς φίλους (μέσω τοῦ Ράντεκ, λογουχάρη, ἄν **αὐτός** ἀναλάβει ὑπεύθυνα νά στείλει στούς *φίλους* καί μόνο σ' αὐτούς).

Γιά τό σοσιαλδημοκρατικό κοινό *γενικά* νά τροποποιηθεῖ μέ πολύ μεγάλη προσοχή.

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

323

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σχετικά μέ τό βιβλίο τοῦ Delaisi μέ λύπη μου εἶμαι ὑποχρεωμένος νά πῶ, πώς δέν τό ἔχω. Πρέπει νά τό ἔχω ἀφήσει στή Βέρνη, ἤ τό «οἰκειοποιήθηκε» κάποιος.

Σχετικά μέ τό γράμμα Σας πρός τίς γυναῖκες, φαίνεται, παραξηγηθήκατε μέ τίς παρατηρήσεις μου; Ἴσως καί τίς καταλάβατε λίγο διαφορετικά;

Σᾶς ἔγραφα ὅτι θά Σᾶς συνιστοῦσα νά βγάλετε τό σημεῖο ὅπου λέει πώς «ἐμεῖς θέλουμε νά πάρουμε στά χέρια μας», γιατί αὐτό θά φανεῖ γελοῖο. Ἄν *δέν* συμφωνεῖτε νά τό βγάλετε, *τότε* σᾶς συνιστῶ νά τό στείλετε *μόνο* στούς πολύ κοντινούς, στούς πολύ ἔμπιστους φίλους, στή Γερμανία, *λογουχάρη*, μέσω τοῦ Ράντεκ.

Ἄν ὅμως συμφωνεῖτε νά διορθώσετε τίς ἀπρόσεκτες ἐκφράσεις (μπορεῖ ἴσως τό γράμμα μέ τή σημερινή τάξη πραγμάτων στήν ταχυδρομική ὑπηρεσία, τίς συλλήψεις στή Γερμανία καί στή Γαλλία κτλ. νά πέσει σέ *ξένα* χέρια), τότε ἡ συμβουλή του ἐκπίπτει. Τέτιο ἦταν τό νόημα τῶν συμβουλῶν μου. Τίποτε ἀπολύτως περισσότερο. *Οὔτε ἴχνος* «δυσαρέσκειας» ἀπό τό γράμμα Σας, *κάθε ἄλλο.*

Ρωτήσατε τή γνώμη μου: ἐγώ τήν εἶπα καί *μόνο* μικρές ἀλλαγές συμβούλεψα *μόνο.*

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Ζιόρενμπεργκ
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

324

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Θά χαρῶ *πολύ*, ἄν ἐπισκεφθεῖτε τή Γενεύη καί μιλήσετε σχετικά μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ νέου ὀργάνου [401].

Σωστά!

Ὁ Μπριλιάντ μᾶς πρόλαβε καί «γράπωσε» τόν Γκιλμπό.

Εἶναι λυπηρό. Πώ πώ, πόσο λυπηρό.

Μπορεῖ νά βοηθήσουμε; Γράφω στήν Ὄλγα καί στόν Γκριγκόρι, νά προσπαθήσουν νά βάλουν στή Συντακτική ἐπιτροπή τουλάχιστο κάποιον ἀπό τά μέλη τοῦ Κόμματός μας. Ἡ Ὄλγα νομίζει πώς αὐτό δέν εἶναι ἀδύνατο. Θά ἦταν πολύ ἀπαραίτητο.

Σχετικά μέ τό βιβλίο (πού ἔχετε Ἐσεῖς) ἀπό τήν ἐδῶ βιβλιοθήκη. Μπορῶ, μοῦ φαίνεται, νά Σᾶς ἱκανοποιήσω μέ τήν παρακάτω πρόταση:

ὅταν ἀναχωρήσετε ἀπό τό Κλαράν, ἀφήνετε *καί* στό Ταχυδρομεῖο *καί στό Τηλεγραφεῖο* τή νέα Σας διεύθυνση (γιά νά Σᾶς στείλουν τό τηλεγράφημα *ἀμέσως)* καί πάρτε τό βιβλίο τῆς βιβλιοθήκης (μέ χαρτί περιτυλίγματος καί σπάγκο) *μαζί Σας*.

Μόλις πάρετε τηλεγράφημα: «Envoyez le livre» * τό στέλνετε μέ τό πρῶτο Ταχυδρομεῖο, χωρίς νά καθυστερήσετε οὔτε *μιά ὥρα*.

Μέ τόν παραπάνω ὅρο μπορεῖτε νά τό καθυστερήσετε, ἀναλαμβάνω ἐγώ τήν εὐθύνη. Εὐθύνη τιποτένια, γιατί κατά 99% ὁ βιβλιοθηκάριος *δέν* θά ζητήσει τό βιβλίο. Ἐγώ ὅμως πρέπει νά εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος, ὅτι σέ *περίπτωση πού τό ζητήσει*, θά τό ἐπιστρέψω τήν ἄλλη μέρα (γιατί ἀλλιῶς θά μέ πιάσουν γιά ἀποστολή βιβλίου ἔξω ἀπό τή Ζυρίχη, καί αὐτό θά εἶναι *ἀνυπόφορο* σκάνδαλο).

Νομίζω ὅτι τά προληπτικά μέτρα πού Σᾶς πρότεινα εἶναι κάτι πού δέν θά Σᾶς δυσκολέψει. Εἶναι ὅμως ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητα.

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

325

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σχετικά μέ τήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» δέν ξέρω ἄν ὑπάρχουν ἀνάμεσά μας διαφωνίες ἤ ὄχι. Βρίσκετε ὅτι ὑπάρχει ἀντίφαση ἀνάμεσα στό ἄρθρο μου πού δημοσιεύτηκε στή συλλογή «Στή μνήμη τοῦ Μάρξ» ** καί στίς τωρινές μου δηλώσεις,

* — «Στεῖλτε τό βιβλίο». *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Μαρξισμός καί ἀναθεωρητισμός» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 16-26). *Ἡ Σύντ.*

χωρίς νά παραθέτετε ἀκριβῆ ἀποσπάσματα οὔτε ἀπό τό ἄρθρο, οὔτε ἀπό τίς δηλώσεις. Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά ἀπαντήσω στήν παρατήρηση αὐτή. Δέν ἔχω τή συλλογή «Στή μνήμη τοῦ Μάρξ». Φυσικά, δέν μπορῶ νά θυμηθῶ κατά λέξη ὅσα ἔγραφα ἐκεῖ. Δέν εἶμαι σέ θέση νά ἀπαντήσω σ' ἕνα *τέτιο* ἐπιχείρημα δικό Σας, χωρίς νά ἔχω *ἀκριβῆ* ἀποσπάσματα, τοτινά καί τωρινά.

Καί, μιλώντας *γενικά,* μοῦ φαίνεται ὅτι κρίνετε τά πράγματα λίγο μονόπλευρα καί φορμαλιστικά. Πήρατε *ἕνα* ἀπόσπασμα ἀπό τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» (οἱ ἐργάτες δέν ἔχουν πατρίδα) καί σάν νά θέλετε νά τό χρησιμοποιήσετε χωρίς ἐπιφυλάξεις, *φτάνοντας ὥς τήν ἄρνηση τῶν ἐθνικῶν πολέμων.*

Ὅλο τό πνεῦμα τοῦ μαρξισμοῦ, ὅλο τό σύστημά του ἀπαιτεῖ νά ἐξετάζουμε τήν κάθε θέση μόνο α) ἱστορικά· β) μόνο σέ σύνδεση μέ ἄλλες θέσεις· γ) μόνο σέ σύνδεση μέ τή συγκεκριμένη πείρα τῆς ἱστορίας.

Ἡ πατρίδα εἶναι ἔννοια ἱστορική. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ πατρίδα τήν ἐποχή ἤ πιό συγκεκριμένα: τή *στιγμή* πού γίνεται πάλη γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἐθνικῆς καταπίεσης. Καί ἄλλο πράγμα τή στιγμή πού τά ἐθνικά κινήματα ἔχουν μείνει ἀρκετά πίσω. *Δέν μπορεῖ* νά ἐφαρμοστεῖ κατά τόν ἴδιο τρόπο καί γιά τούς «3 τύπους χωρῶν» (§ 6 τῶν θέσεών μας γιά τήν αὐτοδιάθεση) * καί σέ ὅλες τίς συνθῆκες ἡ θέση γιά τήν πατρίδα καί τήν ὑπεράσπισή της.

Στό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» λέγεται ὅτι οἱ ἐργάτες δέν ἔχουν πατρίδα.

Σωστά. Ὅμως ἐκεῖ *δέν* λέγεται *μόνο* αὐτό. Ἐκεῖ λέγεται ἀκόμη ὅτι μέ τή διαμόρφωση τῶν ἐθνικῶν κρατῶν ὁ ρόλος τοῦ προλεταριάτου γίνεται κάπως ἰδιόμορφος. Ἄν πάρουμε τήν πρώτη θέση (οἱ ἐργάτες δέν ἔχουν πατρίδα) καί *ξεχάσουμε* τή *σ ύ ν δ ε σ ή* της μέ τό δεύτερο (οἱ ἐργάτες διαμορφώνονται σάν τάξη ἐθνικά, ὄχι ὅμως μέ τήν ἴδια ἔννοια πού διαμορφώνεται ἡ ἀστική τάξη), θά κάνουμε πολύ μεγάλο λάθος.

Ποῦ βρίσκεται ἡ σύνδεση αὐτή; Κατά τή γνώμη μου, ἀκριβῶς στό γεγονός ὅτι, ὅταν ἔχουμε *δημοκρατικό* κίνημα (σέ μιά τέτια στιγμή, σέ μιά τέτια συγκεκριμένη κατάσταση), τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ νά μήν τό ὑποστηρίξει (συνεπῶς δέν μπορεῖ νά μήν ὑπερασπίσει καί τήν πατρίδα σέ ἕνα ἐθνικό πόλεμο).

Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς εἶπαν στό *«Κομμουνιστικό Μανιφέστο»* ὅτι οἱ ἐργάτες δέν ἔχουν πατρίδα. Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Μάρξ ἐπανειλημμέ-

---

* Βλ. «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 264-265). *Ἡ Σύντ.*

να *καλοῦσε νά πάρουν μέρος σέ ἐθνικό* πόλεμο: ὁ Μάρξ τό 1848, ὁ Ἔνγκελς τό 18 *5 9* (τό τέλος τῆς μπροσούρας του «Πό καί Ρῆνος», ὅπου διαγείρεται ἀνοιχτά τό *ἐθνικό* αἴσθημα τῶν γερμανῶν, τούς καλοῦν ἀνοιχτά σέ ἐθνικό *πόλεμο).* Τό *1 8 9 1* ὁ Ἔνγκελς, λόγω τῆς ἀπειλῆς καί τοῦ ἐπερχόμενου τότε πολέμου τῆς Γαλλίας (Μπουλανζέ) + τοῦ Ἀλέξανδρου τοῦ Γ΄ ἐνάντια στή Γερμανία, ἀναγνώριζε *ἀνοιχτά* τήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» 402.

Μήπως ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς τά μπέρδευαν καί ἔλεγαν ἄλλα σήμερα καί ἄλλα αὔριο; Ὄχι. Κατά τή γνώμη μου, ἡ ἀναγνώριση τῆς «ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας» στόν ἐθνικό πόλεμο ἀνταποκρίνεται *ἀπόλυτα* στό μαρξισμό. Τό 1891 οἱ γερμανοί *σοσιαλδημοκράτες* πραγματικά *θά ἔπρεπε* νά ὑπερασπίσουν τήν πατρίδα τους στόν πόλεμο ἐνάντια στόν Μπουλανζέ καί τόν Ἀλέξανδρο τόν Γ΄. Αὐτό θά ἦταν μιά ἰδιόμορφη παραλλαγή *ἐθνικοῦ* πολέμου.

Ἀνάμεσα στ' ἄλλα: λέγοντας αὐτό, *ἐπαναλαμβάνω* ἐκεῖνο πού εἰπώθηκε στό ἄρθρο ἐνάντια στόν Γιούρι *. Ἐσεῖς δέν ξέρω γιατί σωπαίνετε σχετικά μ' αὐτό. Μοῦ φαίνεται ὅτι γιά τό ζήτημα πού ἀνακινήθηκε ἐδῶ, σ' αὐτό *ἀ κ ρ ι β ῶ ς* τό ἄρθρο ὑπάρχουν μιά σειρά θέσεις πού ξεκαθαρίζουν ὥς τό τέλος (ἤ σχεδόν ὥς τό τέλος) τή δική μου ἀντίληψη περί μαρξισμοῦ.

Γιά τόν Ράντεκ — γιά τά «μαλώματα» (;;;!!!) μέ τόν Ράντεκ. Τήν ἄνοιξη εἶχα ἤδη μιά συζήτηση μέ τόν Γκριγκόρι πού δέν εἶχε καταλάβει καθόλου τήν πολιτική κατάσταση ἐκείνης τῆς στιγμῆς καί μέ κατηγοροῦσε ὅτι ξέκοψα ἀπό τήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ. Αὐτό εἶναι ἀνοησία.

Ἡ σύνδεση μέ τήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ εἶναι ἐπίσης πράγμα συμβατικό. Πρῶτο, ὁ Ράντεκ δέν = Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ. Δεύτερο, δέν ὑπῆρξε γενικά «ξέκομμα» ἀπό τόν Ράντεκ, παρά μόνο σέ μιά ὁρισμένη *σφαίρα.* Τρίτο, ἡ σύνδεση μέ τόν Ράντεκ εἶναι ἀνόητο νά τήν καταλαβαίνει κανείς ἔτσι, πού νά *μᾶς* δένει τά χέρια στόν τομέα τῆς *ἀπαραίτητης* θεωρητικῆς καί πρακτικῆς πάλης.

Ad 1 (σχετικά μέ τό 1-ο σημεῖο). Ποτέ καί σέ καμιά περίπτωση δέν ἔκανα οὔτε μιά ἐνέργεια, οὔτε ἴχνος ἐνέργειας, ὄχι μόνο γιά ξέκομμα, ἀλλά οὔτε καί γιά ἐξασθένιση τῆς σύνδεσης μέ τήν «Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ». Κανένας δέν μέ ἐπέκρινε καί δέν θά μέ ἐπικρίνει γι' αὐτό. Οὔτε μέ τόν Μπόρχαντ, οὔτε μέ τούς σουηδούς, οὔτε μέ τόν Knief κτλ. κτλ.

(Ὁ Ράντεκ πολύ πρόστυχα μᾶς ἔδιωξε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Vorbote». Ὁ Ράντεκ στήν πολιτική φέρεται σάν μικρέμπορος τύπου Τίσκα, ἀναιδής, αὐθάδης, ἀνόητος. *Ὁ Γκριγκόρι* μοῦ ἔγραφε τήν ἄνοιξη

---

* Βλ. «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 77-130). *Ἡ Σύντ.*

τοῦ 1916, ὅταν βρισκόμουν ἤδη στή Ζυρίχη, ὅτι *αὐτός* δέν ἔχει *καμιά* «συλλογική δουλιά» μέ τόν Ράντεκ. Ὁ Ράντεκ *ἀπομακρύνθηκε* — αὐτό εἶναι *τό γεγονός*. Ἀποτραβήχτηκε *ἐξαιτίας* τοῦ «Vorbote» καί ἀπό μένα καί *ἀπό τόν Γκριγκόρι*. Ἡ Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ δέν ἔπαψε νά εἶναι Ἀριστερά λόγω τῆς ἀναίδειας καί τῆς μικρεμπορικῆς προστυχιᾶς ἑνός προσώπου, καί δέν κάνει νά *τήν* μπερδεύετε ἐδῶ, δέν εἶναι λογικό, δέν εἶναι σωστό.

Ἡ «Gazeta Robotnicza», τό φύλλο τοῦ Φλεβάρη 1916, ἀποτελεῖ ἕνα πρότυπο τέτιου φοβερά λακεδίστικου «παιχνιδιοῦ» τύπου Τίσκα (ὁ Ράντεκ βαδίζει στά ἴχνη του). Θεωρῶ βλάκα ἤ παλιάνθρωπο ἐκεῖνον πού *συγχωρεῖ* τέτια πράγματα στήν πολιτική. *Ἐγώ ποτέ δέν θά τά συγχωρήσω*. Γι' αὐτά δίνουν γροθιές στή μούρη ἤ γυρνοῦν τίς πλάτες.

Ἐγώ, φυσικά, ἔκανα τό δεύτερο. Καί δέν μετανιώνω. Δέν χάσαμε *οὔτε γιά μιά στιγμή* τή σύνδεσή μας μέ τούς γερμανούς *ἀριστερούς*. Ὅταν ἔμπαινε καθῆκον νά πᾶμε *πραγματικά* μαζί μέ τόν Ράντεκ (συνέδριο τῆς Ζυρίχης 4-5. XI. 1916 [403]), *ἐμεῖς πήγαμε* μαζί. Ὅλες οἱ ἀνόητες φράσεις τοῦ Γκριγκόρι γιά ξέκομμα δικό μου ἀπό τήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ ἀποδείχτηκαν ὅτι ἦταν ἀνοησίες, ὅπως ἦταν πάντοτε.)

Ad 2 — «σφαίρα» τῆς διακοπῆς μέ τόν Ράντεκ ἦταν (α) οἱ ρωσικές καί οἱ πολωνικές ὑποθέσεις. Ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ τό ἐπιβεβαίωσε. (β) Ἡ ἱστορία μέ τόν Γιούρι καί Σία. Ὁ Ράντεκ καί σήμερα γράφει πολύ αὐθάδη γράμματα (μπορῶ νά Σᾶς τά στείλω, ἄν τά θέλετε) σέ μένα (καί στόν Γκριγκόρι) πάνω στό θέμα, ὅτι «ἐμεῖς», λέει, (αὐτός + Μπουχάριν + Γιούρι καί Σία) «βλέπουμε» μ' αὐτόν τόν τρόπο!! Ἔτσι μπορεῖ νά γράφει μόνο ἕνας βλάκας καί παλιάνθρωπος, πού θέλει *«νά σκαρώσει μηχανοραφίες», τρυπώνοντας στή χαραμάδα* τῶν διαφωνιῶν πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα σέ μᾶς καί στόν Γιούρι καί Σία. Ἄν ὁ Ράντεκ *δέν* καταλάβαινε *τί* ἔκανε, τότε εἶναι βλάκας. Ἄν καταλάβαινε, τότε εἶναι παλιάνθρωπος.

Τό πολιτικό καθῆκον τοῦ Κόμματός μας ἦταν σαφές: *ἐμεῖς δέν μπορούσαμε* νά δέσουμε τά χέρια μας, ἀποδεχόμενοι ἰσοτιμία στή Συντακτική ἐπιτροπή μέ τούς Ν. Ι. + Γιούρι + Ε. Μπ. (ὁ Γκριγκόρι δέν τό κατάλαβε αὐτό καί μ' ἔκανε νά φτάσω ὥς τό σημεῖο νά στείλω ἀνοιχτό τελεσίγραφο: δήλωσα ὅτι θά *ἀποχωρήσω* ἀπό τό «Κομμουνίστ», ἄν δέν κόψουμε τήν ἐπαφή μαζί του. Τό *«Κομμουνίστ»* ἦταν καλό, *ὥσότου* ἡ τριάδα πού ἀποτελοῦσε τό ½ τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς *δέν εἶχε* ἰδιαίτερο πρόγραμμα). Θά ἦταν ἠλιθιότητα καί θά χαλούσαμε ὅλη τή δουλιά, ἄν δίναμε *ἰσοτιμία* στήν ὁμάδα Μπουχάριν + Γιούρι + Ε. Μπ.

Κουκούτσι μυαλό δέν ἔχει ὁ Γιούρι, εἶναι ἐντελῶς γουρουνόπουλο, οὔτε καί ἡ Ε. Μπ., καί ἄν φτάσουν μέχρι τήν *ὁμαδική* βλακεία μαζί μέ τόν Μπουχάριν, τότε θά πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε τή στάση μας μαζί τους, πιό συγκεκριμένα: νά ξεκόψουμε μέ τό «Κομμουνίστ». Κι' αὐτό ἔγινε.

Ἡ πολεμική ἐξαιτίας τῆς αὐτοδιάθεσης μόλις ἀρχίζει. Ἐδῶ ἔχουν ἀπόλυτη σύγχυση καί *σέ ὅλο τό ζήτημα* τῆς στάσης ἀπέναντι στή δημοκρατία. Στήν περίπτωση αὐτή νά δόσουμε «ἰσοτιμία» στά γουρουνόπουλα καί στούς βλάκες — ποτέ! Δέν θελήσατε νά διδαχτεῖτε εἰρηνικά καί συντροφικά, τώρα βάλτε τα μέ τόν ἑαυτό σας. (Τούς *γινόμουν τσιμπούρι*, ἀνοίγοντας ἐπίτηδες συζητήσεις γι' αὐτό στή Βέρνη: γύριζαν τή μύτη ἀλλοῦ! Τούς ἔγραφα γράμματα δεκάδες σελίδες στή Στοκχόλμη — γύριζαν τή μύτη ἀλλοῦ! Ὅμως ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, πηγαίνετε στό διάβολο. Ἔκανα ὅ,τι μποροῦσα γιά μιά *εἰρηνική* λύση. Δέν θέλετε — θά σᾶς σπάσω τή μούρη καί θά σᾶς ρεζιλέψω μπροστά σέ ὅλο τόν κόσμο σάν βλάκες. Ἔτσι καί μόνο ἔτσι πρέπει νά ἐνεργήσουμε.) Τί σχέση ἔχει ἐδῶ ὁ Ράντεκ; ἴσως νά ρωτήσετε.

Γιατί αὐτός ἦταν τό «βαρύ πυροβολικό» τῆς «ὁμάδας» αὐτῆς, τό πυροβολικό πού ἦταν κρυμένο παράμερα στούς θάμνους. Ὁ Γιούρι καί Σία δέν ὑπολόγιζαν καί ἄσχημα (ἡ Ε. Μπ. ἔχει ἱκανότητες γιά μηχανοραφίες, ἀποδείχτηκε ὅτι δέν *ἔφερνε τόν Γιούρι πρός τό μέρος μας*, ἀλλά συγκροτοῦσε ὁμάδα ἐνάντιά μας). Αὐτοί ὑπολόγιζαν: ἐμεῖς θά ἀνοίξουμε πόλεμο, θά πολεμήσει ὅμως γιά μᾶς ὁ Ράντεκ!! *Γιά μᾶς* θά πολεμήσει ὁ Ράντεκ, καί ὁ Λένιν θά ἔχει τά χέρια *δεμένα.*

Δέν πρόκειται νά γίνει κάτι τέτιο, ἀγαπητά γουρουνόπουλα! Δέν θά δέσω τά χέρια μου στήν πολιτική. Θέλετε νά πολεμήσετε; Τραβᾶτε ἀνοιχτά. Καί ὁ ρόλος τοῦ Ράντεκ — νά παρακινεῖ στά κρυφά τά νεαρά γουρουνόπουλα καί ὁ ἴδιος νά κρύβεται πίσω ἀπό τήν «Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ», ξεπερνάει κάθε προστυχιά. Ὁ πιό κακοήθης... ἀπό τό βάλτο τοῦ Τίσκα δέν θά μποροῦσε νά κάνει πιό πρόστυχα τόν ψιλικατζῆ, νά φερθεῖ πιό λακεδίστικα καί νά δολοπλοκεῖ πίσω ἀπό τίς πλάτες.

Ad 3 — εἰπώθηκε ἤδη ξεκάθαρα. Τό ζήτημα τῆς σχέσης τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἀπέναντι στή δημοκρατία καί τό πρόγραμμα-μίνιμουμ μπαίνει ὅλο *καί πιό πλατιά* (βλ. τό ὀλλανδικό πρόγραμμα στό δελτίο, τεῦχ. 3 [404]· οἱ ἀμερικανοί τοῦ S. L. P. * πέταξαν *ὁλόκληρο* τό πρόγραμμα-μίνιμουμ. Entwaffnungsfrage **). Ὁ Ράντεκ ἔχει **ἀπόλυτη σύγχυση** στό κεφάλι (αὐτό φάνηκε καθαρά ἀπό τίς θέσεις του· αὐτό

* — Socialist Labour Party — Σοσιαλιστικό Ἐργατικό κόμμα. *Ἡ Σύντ.*

** — Τό ζήτημα τοῦ ἀφοπλισμοῦ. *Ἡ Σύντ.*

τό ἔδειξε ἀκόμη καί τό ζήτημα σχετικά μέ τούς ἔμεσους καί ἄμεσους φόρους, πού τό ἀνακίνησαν οἱ θέσεις μου). Ποτέ δέν θά δέσω τά χέρια μου, ὅταν πρόκειται νά ἐξηγήσω τό σπουδαιότατο καί θεμελιακό αὐτό ζήτημα. Δέν μπορῶ. Τό ζήτημα πρέπει νά ξεκαθαριστεῖ. Πάνω σ' αὐτό *δεκάδες* θά «πέσουν» ἀκόμη (θά σκοντάψουν).

Ὅποιος καταλαβαίνει τή «σύνδεση» τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ ἔτσι, ὅτι δηλαδή θά δέσουμε τά χέρια *μας* στή θεωρητική πάλη ἐνάντια στόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό» (αὐτή εἶναι *διεθνής* ἀρώστια: ὀλλανδο-ἀμερικανο-ρωσική κτλ.), αὐτός δέν καταλαβαίνει τίποτε. Ἐγώ δέν πρόκειται νά δεχτῶ νά ἀποστηθίσω τήν «Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ» καί νά χτυπῶ τό μέτωπο καταγῆς, ὑποκλινόμενος μπροστά στήν πλήρη θεωρητική σύγχυση τοῦ Ράντεκ.

Συμπεράσματα: ὕστερα ἀπό τό Τσίμμερβαλντ οἱ *έλιγμοί* ἔγιναν *δυσκολότεροι*. Ἔπρεπε *νά πάρουμε ὅ,τι χρειαζόταν* ἀπό τόν Ράντεκ καί τήν Ε. Μπ. καί *Σία*, χωρίς *νά δέσουμε τά χέρια μας*. Νομίζω αὐτό τό πέτυχα. Ἔπειτα ἀπό τήν ἀναχώρηση τοῦ Μπουχάριν στήν Ἀμερική καί τό *κυριότερο*, ὅταν μᾶς στάλθηκε ὕστερα τό ἄρθρο τοῦ Γιούρι καί *ἀποδέχτηκε* (αὐτός ἀποδέχτηκε! *ἀνα — γκάστηκε* νά ἀποδεχτεῖ) τήν ἀπάντησή μου — ἡ ὑπόθεσή τους, σάν ὁμάδα, *τελείωσε*. (Καί ὁ Γκριγκόρι ἤθελε νά *διαιωνίσει* τήν ὁμάδα αὐτή, δίνοντάς της *ἰσοτιμία:* θά τῆς δίναμε *ἐμεῖς* ἰσοτιμία!!)

Χωρίσαμε μέ τόν Ράντεκ πάνω στό ρωσο-πολωνικό στίβο καί *δέν τόν καλέσαμε* στή *Συλλογή* μας*. *Ἔτσι ἔπρεπε νά γίνει*.

Κι' αὐτός δέν μπορεῖ τώρα νά κάνει τίποτε πού νά *βλάπτει* τή δουλιά. Στό συνέδριο τῆς Ζυρίχης (5. XI. 1916) ἀναγκάστηκε νά πάει *μαζί μου*, ὅπως καί τώρα, *ἐνάντια στόν Γκρίμμ*.

Τί θά πεῖ αὐτό; Αὐτό θά πεῖ ὅτι μπόρεσα νά *ξεχωρίσω* ** τά ζητήματα: ἡ διεθνής πίεση πάνω στούς καουτσκιστές δέν μειώθηκε *οὔτε κατά ἕνα γιώτα* (ὁ Γκρίμμ compris ***) καί ταυτόχρονα δέν ὑποτάχθηκα στήν «ἰσοτιμία», ἀκολουθώντας τή βλακεία τοῦ Ράντεκ.

Νομίζω ὅτι τώρα κερδίσαμε τήν ὑπόθεση στρατηγικά. Μπορεῖ ὁ Γιούρι + *Σία* + Ράντεκ + Σία νά *βρίζουν*. Allez-y, mes

---

* Πρόκειται γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». *Ἡ Σύντ.*

** Αὐτό ἦταν πολύ δύσκολο!!

*** — συμπεριλαμβάνεται. *Ἡ Σύντ.*

amis! * *Τώρα odium* ** θά πέσει σέ *σᾶς* καί ὄχι σέ μᾶς. Ὅμως *τώρα* δέν πρόκειται νά κάνετε ζημιά στήν ὑπόθεση καί ὁ δρόμος μας εἶναι ξεκαθαρισμένος. Ξεμπλέξαμε ἀπό τή *βρώμικη* (ἀπ' ὅλες τίς ἀπόψεις) σύγχυση μέ τόν Γιούρι καί τόν Ράντεκ, *χωρίς νά ἀδυνατίσουμε* τήν «Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ» *οὔτε κατά ἕνα γιώτα* καί ἔχουμε τίς *προϋποθέσεις* νά παλέψουμε ἐνάντια στίς ἀνοησίες στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή δημοκρατία.

Voilà ***. Ζητῶ συγνώμη γιά τό τόσο ἐκτενές γράμμα καί γιά τήν ἀφθονία τῶν ἀπότομων λέξεων: δέν μπορῶ νά γράψω διαφορετικά, ὅταν μιλῶ ἀνοιχτά. Μά αὐτά ὅλα εἶναι entre nous **** καί μπορεῖ νά εἰπωθεῖ καί καμιά παραπανίσσια βρισιά.

Σᾶς στέλνω τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γενικά καί ὁ Ράντεκ καί ὁ Πάννεκουκ *δέν βάζουν σωστά* τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στόν καουτσκισμό. Αὐτό **NB!!**

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ Νοέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

326

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΣΜΙΤ

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά Σᾶς προτείνω μιά φιλική συμφωνία;

Πρέπει νά παραδεχτῶ ὅτι χτές δέν ἔδοσα τήν ἀπαιτούμενη προσοχή σέ ἕνα πολύ σοβαρό σημεῖο τῶν συλλογισμῶν Σας [405]. Καί συγκεκριμένα, στή σκέψη ὅτι ἡ ἰδιομορφία τῆς Ἑλβετίας βρίσκεται, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί στή μεγαλύτερη δημοκρατικότητά της (παλλαϊκή ψηφοφορία), καί ὅτι τήν ἰδιομορφία αὐτή πρέπει νά τή χρησιμοποιήσουμε *ἐπίσης καί* γιά τήν προπαγάνδα.

* — Ἐνεργεῖτε ἔτσι, φίλοι μου! *Ἡ Σύντ.*
** — εὐθύνη. *Ἡ Σύντ.*
*** — Ἰδού. *Ἡ Σύντ.*
**** — μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

Ἡ σκέψη αὐτή εἶναι πολύ σημαντική καί, κατά τή γνώμη μου, ἀπόλυτα σωστή.

Δέν θά μποροῦσε νά χρησιμοποιήσουμε τή σκέψη αὐτή ἔτσι πού νά ἐξαλειφθοῦν οἱ διαφωνίες μας (πιθανόν, πολύ ἀσήμαντες); Παράδειγμα:

Ἄν βάλουμε τό ζήτημα τοῦ δημοψηφίσματος *μόνο* ἔτσι: ὑπέρ τῆς πλήρους ἐξάλειψης ἤ κατά; — τότε θά ἔχουμε ἕνα ἀνακάτωμα ἀπό πασιφιστικούς (ἀστικο-πασιφιστικούς κτλ.) καί σοσιαλιστικούς ψήφους ὑπέρ, δηλ. δέν θά ἔχουμε ξεκαθάρισμα τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης, ἀλλά μόνο συσκότισή της, δέν θά ἔχουμε ἐφαρμογή τῆς ἰδέας καί τῆς πολιτικῆς τῆς *ταξικῆς πάλης* στό ειδικό αὐτό ζήτημα (ἀκριβῶς στό ζήτημα τοῦ μιλιταρισμοῦ), ἀλλά ἀπάρνηση τῆς ἄποψης τῆς ταξικῆς πάλης πάνω στό ζήτημα τοῦ μιλιταρισμοῦ.

Ἄν ὅμως βάλουμε τό ζήτημα στό δημοψήφισμα ἔτσι: ὑπέρ τῆς ἀπαλλοτρίωσης τῶν μεγάλων καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων στή βιομηχανία καί τήν ἀγροτική οἰκονομία, πού ἀποτελεῖ τό *μοναδικό δρόμο* γιά τήν πλήρη ἐξάλειψη τοῦ μιλιταρισμοῦ, ἤ κατά τῆς ἀπαλλοτρίωσης;

Στήν περίπτωση αὐτή στήν πρακτική μας πολιτική θά λέμε τό ἴδιο πράγμα, πού παραδεχόμαστε ὅλοι ἐμεῖς θεωρητικά, καί συγκεκριμένα, ὅτι ἡ πλήρης ἐξάλειψη τοῦ μιλιταρισμοῦ εἶναι νοητή καί πραγματοποιήσιμη μόνο σέ σύνδεση μέ τήν ἐξάλειψη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Συνεπῶς, θά πρέπει νά ἔχουμε μιά τέτια περίπου διατύπωση: 1) Ἀπαιτοῦμε τήν *ἄμεση* ἀπαλλοτρίωση τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων — ἴσως μέ τή μορφή ἑνός ἄμεσου ὁμοσπονδιακοῦ φόρου ἐπί τῆς περιουσίας καί τοῦ εἰσοδήματος, ὁ φόρος αὐτός θά καθορίζει τόσο μεγάλα, ἐπαναστατικά μεγάλα κλιμάκια φόρου ἀπέναντι στίς μεγάλες περιουσίες, ὥστε οἱ καπιταλιστές θά ἀπαλλοτριωθοῦν οὐσιαστικά.

2) Ἐμεῖς δηλώνουμε ὅτι ἕνας τέτιος σοσιαλιστικός μετασχηματισμός τῆς Ἑλβετίας οἰκονομικά εἶναι δυνατός ἀκόμη καί τώρα, ἄμεσα, καί ἐξαιρετικά ἀπαραίτητος λόγω τῆς ἀνυπόφορης ἀκρίβιας, καί ὅτι γιά τήν πολιτική ἐφαρμογή ἑνός τέτιου μετασχηματισμοῦ ἡ Ἑλβετία χρειάζεται ὄχι ἀστική, ἀλλά προλεταριακή κυβέρνηση, πού δέν θά στηρίζεται στήν ἀστική τάξη, ἀλλά στίς πλατιές μάζες τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν καί τοῦ ἁπλοῦ λαοῦ, καί ὅτι ἡ ἐπαναστατική μαζική πάλη, πού ἄρχισε ὅπως βλέπουμε στίς μαζικές λογουχάρη ἀ-

περγίες τῆς Ζυρίχης καί στίς διαδηλώσεις στούς δρόμους της, πάλη πού τήν ἔχει διαπιστώσει ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἄαραου [406], ἐπιδιώκει αὐτόν *ἀκριβῶς* τό σκοπό, νά βάλει μέ τόν τρόπο αὐτό πραγματικό τέρμα στήν ἀνυπόφορη κατάσταση τῶν μαζῶν.

3) Ἐμεῖς δηλώνουμε ὅτι ἕνας τέτιος μετασχηματισμός τῆς Ἑλβετίας *θά προκαλέσει ἐντελῶς ἀναπόφευκτα* τή μίμηση καί τήν πιό ἀποφασιστική, ἐνθουσιώδη ὑποστήριξη ἀπομέρους τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς μάζας τῶν ἐκμεταλλευομένων ὅλων τῶν πολιτισμένων χωρῶν, καί ὅτι *μόνο* σέ σύνδεση μέ τό μετασχηματισμό αὐτό ἡ *πλήρης ἐξάλειψη τοῦ μιλιταρισμοῦ* πού ἐπιδιώκουμε καί πού τόν ποθοῦν ἐνστικτωδῶς σήμερα ἰδιαίτερα οἱ πλατιές μάζες τῆς Εὐρώπης, δέν θά μείνει μιά κούφια φράση, ἕνας ἀγαθούτσικος πόθος, ἀλλά θά ἀποτελέσει ἕνα πραγματικό, πρακτικά ἐφαρμόσιμο, πολιτικά αὐτονόητο μέτρο.

Τί γνώμη ἔχετε σχετικά μ' αὐτό;

Δέν νομίζετε ὅτι μέ μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος (τόσο στήν πρακτική ζύμωση, ὅσο καί στούς κοινοβουλευτικούς λόγους καί στίς προτάσεις γιά νομοθετικές πρωτοβουλίες καί γιά τό δημοψήφισμα) θά ἀποφύγουμε *τοῦτο* τόν κίνδυνο: νά καταλάβουν οἱ ἀστοί καί οἱ «σοσιαλιστές» πασιφιστές λαθεμένα καί νά παρερμηνεύσουν τό ἀντιμιλιταριστικό μας σύνθημα, δίνοντας τήν ἔννοια ὅτι ἐμεῖς θεωροῦμε τάχα δυνατή τήν πλήρη ἐξάλειψη τοῦ μιλιταρισμοῦ στήν *ἀστική Ἑλβετία*, μέ τόν *ἰμπεριαλιστικό* περίγυρό της, *χωρίς* νά γίνει σοσιαλιστική ἐπανάσταση (πράγμα πού εἶναι, φυσικά, ἀνοησία, τήν ὁποία ἀπορίπτουμε ὅλοι ἐμεῖς ὁμόφωνα).

Μέ κομματικούς χαιρετισμούς *Ν. Λένιν*

Wl. Uljanow.
Spiegelgasse 14 II (bei Kammerer). Zürich I.

Γράφτηκε στίς 1 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε στό Βίντερτουρ
(Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο
ἀντίγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

327

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΜΠΡΟΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Νομίζω πώς θά ἦταν καλύτερη ἡ ἑξῆς λογική σύνταξη τῆς ἀπόφασης (στή βάση τῆς ἀπόφασης τοῦ Πλάττεν [407]) (σέ παρένθεση *ἀκριβῶς* ἀπό τόν Πλάττεν):

1. «Ὁ σημερινός παγκόσμιος πόλεμος εἶναι ἰμπεριαλιστικός πόλεμος».

2. («Ἡ ἐγκληματική πολιτική εἰρήνης»), συγκεκριμένα τῆς Ἑλβετίας, πού μπορεῖ *ἐπίσης* νά μπλεχτεῖ στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, ἀπό τή μιά μεριά, ἐξαιτίας τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά, λόγω τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ περίγυρου.

3. Γι' αὐτό ἡ «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» ἀποτελεῖ ἐπίσης καί γιά τήν Ἑλβετία «ὑποκριτική φράση».

4. Ἄρνηση ἀπό θέση ἀρχῶν τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας καί «τά πιό πρακτικά μέτρα προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης». Πιθανόν ἕνας πιό συμπληρωμένος κατάλογος τῶν μέσων αὐτῶν.

Ἄμεση *ἀποστράτευση*.

5. «Ὁλοκληρωτική ἐξόντωση τοῦ μιλιταρισμοῦ» *ὄχι* σέ πασιφιστικό πνεῦμα, ἀλλά σέ στενή σύνδεση μέ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί σάν *συνέπειά* της.

Κατά τή γνώμη μου, μ' αὐτό τόν τρόπο μποροῦμε νά ἔχουμε μιά καλή ἀπόφαση μέ πέντε σημεῖα.

Εἶναι εὐνόητο πώς δέν δίνω ἐδῶ καμιά διατύπωση, ἀλλά ἁπλῶς ὑποδείχνω τή λογική σειρά καί τόν εἱρμό τῶν σκέψεων.

Μέ ἐγκάρδιους χαιρετισμούς. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς ἀρχές τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

328

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

6/XII 1916.

Ἀξιότιμε Μιχ. Νικ.!

Ἔλαβα τήν κάρτα καί διακόσια φράγκα, τά ὁποῖα ἔστειλα στόν Ζηνόβιεφ (ἐγώ ἔλαβα ἀπό τήν Πετρούπολη 869 frs = 500 ρούβλ.), δηλαδή, φαίνεται, ὅλη τήν ἀμοιβή· *ἄν* ἕνα μέρος δέν εἶναι ἀμοιβή γιά τήν ἀγροτική ἐργασία *. Λυπηρό, λυπηρό, ὅτι οἱ ραδιοῦργοι δουλεύουν γύρω ἀπό τόν «νοικοκύρη» ** τῶν ἐκδόσεων ἐνάντια στίς ἐκδόσεις!!...

Ἐγκάρδιο χαιρετισμό! *Β. Οὐλιάνοφ*

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Sceaux (Seine) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόρii ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

329

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Μόλις τώρα πῆρα τήν κάρτα Σας. Σᾶς εἶχα στείλει μιά κάρτα στή Βέρνη post restante σύντομη, πού περιεῖχε μόνο τήν παράκληση νά ἀπαντήσετε, γιατί ἡ σιωπή Σας ἄρχισε νά μέ ἀνησυχεῖ κάπως.

Τώρα μέ ἔχει ἀπορροφήσει ἡ σκέψη νά ἐκδοθοῦν φυλλάδια γιά τίς ἐλβετικές ὑποθέσεις.

Ἐδῶ ὀργανώθηκε κάτι σάν ὅμιλος ἀριστερῶν. Πάντως ἡ ἔκφραση αὐτή δέν εἶναι ἀκριβής: γιά τήν ὥρα μόνο μερικές συγκεντρώσεις (πού προκλήθηκαν ἀπό τίς θέσεις μου). Συμμετέχουν οἱ Νόμπς, Πλάττεν, Μύντσενμπεργκ, ἀκόμη μερικοί νεαροί. Κάνουμε συζήτη-

---

* Πρόκειται γιά τήν ἀμοιβή τῆς ἐργασίας: «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» καί «Νέα στοιχεῖα γιά τούς νόμους ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στή γεωργία». *Ἡ Σύντ.*

** — Α. Μ. Γκόρκι. *Ἡ Σύντ.*

ση γιά τήν ἀπόφαση σχετικά μέ τόν πόλεμο σέ σύνδεση μέ τά καθήκοντα τῶν ἀριστερῶν. Οἱ συζητήσεις αὐτές μοῦ ξεκαθάρισαν ἰδιαίτερα: 1) πόσο φοβερά ἀδύνατοι (ἀπό *κάθε* ἄποψη) εἶναι οἱ ἐλβετοί ἀριστεροί· 2) πόσο ἄσχημο εἶναι τό «σύστημα» ἐπιροῆς τοῦ Μπρόνσκι καί τοῦ Ράντεκ πού ἔγραφαν καί γράφουν ἄρθρα γιά τούς ἀριστερούς *σέ ἄλλες* χῶρες! Σ' αὐτό συνίσταται ἡ οὐσία, ὅτι ὁσοναφορᾶ τό ἐξωτερικό ὅλοι πρόθυμα εἶναι ἀριστεροί: αὐτό εἶναι εὔκολο!! Ὁσοναφορᾶ τήν Ἐλβετία... ἄσχημα!

Ὁ Ἀμπραμόβιτς ἀναλαμβάνει νά διαδόσει 1500 ἀντίτυπα μπροσοῦρες καί φυλλάδια *(θά ἀναλάβετε νά μεταφράσετε;* συστηματικά καί μόνιμα; Ἀπαντεῖστε!), ἐνῶ ὁ Μύντσενμπεργκ, μέ τόν ὁποῖο μίλησα χθές, ἐπικεφαλῆς τῆς ὀργάνωσης τῶν νεαρῶν μέ *4000!!* μέλη γερμανούς, ἀναλαμβάνει τή διάδοση *maximum* 1500!!

Ὁ Guilbeaux, στόν ὁποῖο ἔστειλα τίς θέσεις [408], γράφει ὅτι εἶναι πολύ ἱκανοποιημένος ἀπ' αὐτές καί θά τίς λάβει σάν *βάση* τῆς νεοϊδρυμένης ἀπ' αὐτόν Ἐπιτροπῆς τῶν διεθνιστῶν. Θά δοῦμε!

Διάβασα τήν «Plaidoirie» Humbert-Droz!! [409] Θεέ μου, τί θολούρα στό κεφάλι! Καί αὐτό τό 1916! Τολστοϊστής — φοβᾶμαι *ἀδιόρθωτος.*

Ὁ Γκριγκόρι μοῦ γράφει πώς στό τεῦχ. 25 τοῦ «Arbeiterpolitik» ὑπάρχει σημείωμα γιά τούς «Τρεῖς συντάκτες τοῦ «Κομμουνίστ»» [410] καί ὅτι ὁ «Ράντεκ ἀκολουθεῖ μέ τήν Ε. Μπ. + Μπουχάριν τήν ἴδια πολιτική πού ἀκολουθεῖ ὁ Τίσκα μέ τήν Ἀριστερά»... Ἐπιτέλους καί ὁ Γκριγκόρι ἄρχισε νά τό καταλαβαίνει αὐτό, ἄν καί ἐπιμένει ἀκόμη «παρόλα ὅμως αὐτά δέν πρέπει νά ἔρθουμε σέ ρήξη μέ τόν Ράντεκ». Χά-χά!

Πῶς τακτοποιηθήκατε; Εἶναι κρύο μήπως τό διαμέρισμα Maison Vincent; Πᾶτε μέ σκί; Ὁπωσδήποτε σᾶς τά συνιστῶ: εἶναι πολύ ὠφέλιμο. Κάντε περίπατο στά βουνά μέ σκί γύρω ἀπό τό Rocher de Naye.

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Λένιν

P. S. Τί ἄνθρωπος εἶναι ἡ γυναίκα τοῦ Οὐσιγέβιτς; Φαίνεται δραστήρια; Θά τήν κάνει μπολσεβίκα, ἤ αὐτή θά τόν κάνει οὔτε τό ἕνα οὔτε τό ἄλλο;

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

330

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

'Αγαπητή φίλη! Σήμερα πήραμε ένα ακόμη γράμμα από τήν Πετρούπολη, τόν τελευταίο καιρό από κεί φροντίζουν καί γράφουν τακτικά.

'Εκτός από τό γράμμα τοῦ Γκουτσκόφ, πού θά δημοσιευτεῖ στό ΚΟ, άρ. φύλ. 57 (στοιχειοθετεῖται) καί πού Σᾶς τό ἔχει δείξει σίγουρα ό Γκριγκόρι στή Βέρνη [411], πάρθηκαν γράμματα από τόν Λβόφ καί τόν Τσελνοκόφ, κι' όλα γράφουν γιά τό ίδιο πράγμα, γιά τήν αγανάκτηση πού επικρατεῖ στή χώρα (ενάντια στούς προδότες πού διεξάγουν διαπραγματεύσεις γιά ξεχωριστή ειρήνη) etc.

Οί διαθέσεις, γράφουν, εἶναι έξαιρετικά επαναστατικές.

Τό χειρόγραφό μου γιά τόν ιμπεριαλισμό ἔφτασε ώς τήν Πετρούπολη καί σήμερα γράφουν ότι ό εκδότης (καί αυτός εἶναι ό Γκόρκι! ἄχ τό μοσχαράκι!) είναι δυσαρεστημένος από τό απότομο ὕφος ενάντια... σέ ποιόν νομίζετε Σεῖς;.. τόν Κάουτσκι! Θέλει νά αλληλογραφήσει μαζί μου!!! Εἶναι γελοῖο καί λυπηρό.

Αυτή εἶναι ή τύχη μου. Ἡ μιά μαχητική καμπάνια μετά τήν ἄλλη ενάντια στίς πολιτικές ήλιθιότητες, τίς προστυχιές, τόν όπορτουνισμό κτλ.

Αυτό χρονολογεῖται από τό 1893. Καί τό μίσος τῶν πρόστυχων έξαιτίας αὐτοῦ. Κι' όμως δέν θά ἄλλαζα τήν τύχη αυτή γιά νά κερδίσω «ειρήνη» μέ τούς πρόστυχους.

Τώρα πάλι ό Ράντεκ. Στήν «Jugend-Internationale», άρ. φύλ. 6 (τήν εἴδατε;) τό ἄρθρο τοῦ Nota Bene. Μέ τό πρῶτο καταλάβαμε (εγώ καί ό Γκριγκόρι) ότι εἶναι τοῦ Μπουχάριν. 'Απάντησα στίς καθαρές βλακεῖες του στό τεῦχ. 2 τῆς Συλλογῆς *. (Δέν τό εἴδατε; Τίς μέρες αυτές θά εἶναι ἕτοιμο).

Ὁ Γκριγκόρι σήμερα στέλνει τό «Arbeiterpolitik», τεῦχ. 25. 'Εκεί υπάρχει *τό ίδιο* ἄρθρο (μέ περικοπές ολοφάνερα τῆς λογοκρισίας) υπογραμμένο από τόν Μπουχάριν. (Πήραμε ακόμη ένα φύλλο τῆς «Νόβι Μίρ» από τή Νέα Ύόρκη, εκεί υπάρχει κριτική — δυστυχῶς! δυστυχῶς! *σωστή* — καί σ' αυτό βρίσκεται τό ατύχημα, ό μενσεβίκος *ἔχει δίκιο,* κάνοντας κριτική ενάντια στόν Μπουχάριν!! — μιά κριτική, όπως φαίνεται, *στό ίδιο* ἄρθρο (έμεῖς δέν τό ἔχουμε τό φύλλο αυτό) τοῦ Μπουχάριν πού δημοσιεύτηκε στή «Νόβι Μίρ».)

Καί ό Ράντεκ — χρησιμοποιεῖ τίς «μεθόδους τοῦ Τίσκα», μοῦ γράφει σήμερα ό Γκριγκόρι — επιτρέπει νά δημοσιευτεῖ στό «Arbeiterpolitik» τεῦχ. 25 ἔπαινος γιά τόν Μπουχάριν («νεαρή δύναμη») καί σχόλιο στά πεταχτά γιά τούς «τρεῖς συντάκτες τοῦ «Κομμουνίστ»»!

---

* Βλ. «Ἡ Διεθνής τῶν νέων» (σημείωμα) ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 225-229). *Η Σύντ*

Χώνεται στίς χαραμάδες τῶν διαφωνιῶν μας: παλιά πολιτική τῶν ἀποριμάτων καί τῶν παλιανθρώπων, πού δέν μποροῦν νά συζητήσουν *μαζί μας* ἀνοιχτά καί καταφεύγουν σέ δολοπλοκίες, τρικλοποδιές, παλιανθρωπιές.

Αὐτή εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς κατάστασης *πού ὑπάρχει* καί *αὐτά κάνει* ὁ Ράντεκ (δέν κρίνουν τόν ἄνθρωπο ἀπό ἐκεῖνα πού ὁ ἴδιος λέει ἤ σκέπτεται γιά τόν ἑαυτό του, ἀλλά ἀπό ἐκεῖνα πού κάνει — τή θυμᾶστε τή μαρξιστική αὐτή ἀλήθεια;).

Voilà *.

Νά ἐνάντια σέ ποιό *«περιβάλλον»* εἶσαι ὑποχρεωμένος νά παλέψεις!

Καί τί θεωρητικό αἶσχος καί ἀνοησίες ὑπάρχουν στίς «θέσεις» τοῦ Ράντεκ...

Διάβασα τοῦ Humbert-Droz τό «Plaidoirie». Θεέ μου τί πρόστυχος τολστοϊσμός!! Ἔγραψα καί στόν Ἀμπραμόβιτς: νά εἶναι ἀλήθεια τόσο ἀδιόρθωτος; Σκέπτομαι: δέν ὑπάρχουν ἄραγε στήν Ἑλβετία βάκιλλοι μικροαστικῆς (καί μικροκρατικῆς) χοντροκεφαλιᾶς, τολστοϊσμοῦ, πασιφισμοῦ, πού χαντακώνει καί τούς καλύτερους ἀνθρώπους; Στά σίγουρα ὑπάρχουν!

Διάβασα τή δεύτερη μπροσούρα τοῦ P. Golay («L' Antimilitarisme») ** — τί τεράστιο βῆμα ἔκανε πρός τά πίσω σέ σύγκριση μέ τήν πρώτη («Le Socialisme qui meurt» ***) καί πέφτει *στόν ἴδιο* βάλτο...

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Κάνετε σκί; Νά κάνετε ὁπωσδήποτε! Νά μάθετε, νά κάνετε σκί καί στά βουνά — ὁπωσδήποτε. Εἶναι καλά τό χειμώνα στά βουνά! Θαῦμα καί μυρίζει Ρωσία.

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

331

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Πρέπει νά κάνω ἐδῶ διάλεξη γιά τήν 9. I. 1905 [412] καί δέν ἔχω ὑλικά. Σᾶς παρακαλῶ βοηθεῖστε με νά τά βρῶ:

---

* — Ἰδού. *Ἡ Σύντ.*
** — Π. Γκολέ («Ἀντιμιλιταρισμός»). *Ἡ Σύντ.*
*** — «Ὁ σοσιαλισμός πού πεθαίνει». *Ἡ Σύντ.*

1) Τό περιοδικό «Μίσλ» 1910 (;) — 1911
τά ἄρθρα τοῦ Ἰλίν γιά τίς ἀπεργίες στή Ρωσία *.
2) Τό «Ντισκουσιόννι Λιστόκ» τοῦ ΚΟ τοῦ ΣΔΕΚΡ 1910-1911 (;) ὅπου δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο μου γιά τήν ἐπανάσταση καί τήν ἀντεπανάσταση στή Ρωσία μέ τόν ἀπολογισμό τῆς στατιστικῆς τῶν ἀπεργιῶν [413].
3) Trotzky: «Russland in der Revolution».
4) Γκόρν, Μέτς, Τσερεβάνιν κ.ἄ.
μικρές συλλογές (νόμιμες) 1906-1907 (;) Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία ἤ κάτι τέτιο. Ἕνα τεῦχος σχετικά μέ τήν *ἀγροτιά*. (Ἀγροτικό πρόβλημα)
5) Μάσλοφ, τόμ. II. Τό ἀγροτικό κίνημα στά 1905—1906.
6) «Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία». Πεντάτομη συλλογή τοῦ Πότρεσοφ καί Σία.
7) «Ἡ Μόσχα τό 1905».
καί ἄλλες μπροσοῦρες γιά τό 1905—1906. *Ὅ,τι ὑπάρχει.*

Στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, ὅ,τι ἔχετε, ἤ σημειῶστε μέ βάση τόν κατάλογο αὐτό τί ὑπάρχει καί τί μπορεῖ νά στείλετε.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἔστειλα στόν Γκιλμπό τίς θέσεις μου σχετικά μέ τή δουλιά στούς ἀριστερούς τοῦ Ἐλβετικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί τόν παρακάλεσα νά τίς δόσει ἔπειτα σέ Σᾶς **. Δόστε τις καί στόν Νόι καί στόν Στεπκό.

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

332

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ ***

Σχετικά μέ τό «Κομμουνίστ» δέν ἀξίζει πλέον νά λογομαχοῦμε, μιά πού Ἐσεῖς ἀρνεῖστε τό γεγονός ὅτι ἐπέμεναν αὐτοί μέχρι τέλους

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 385-414). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Τά καθήκοντα τῶν ἀριστερῶν τσιμμερβαλντινῶν στό Ἐλβετικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 196-208). *Ἡ Σύντ.*

*** Τό πρῶτο μέρος τοῦ γράμματος εἶναι «Παρατηρήσεις ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο γιά τό μαξιμαλισμό» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 385-388). *Ἡ Σύντ.*

γιά *ἰσότητα* καί *δέν συμφώνησαν* νά ἀλλάξει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή. Αὐτά πιά εἶναι γεγονότα: (1) ἰσότητα· (2) ὁ Τίσκα im Hintergrunde *

200 frs ἔστειλα.

Τό σκάνδαλο μέ τόν Σκλόβσκι μέ ἔχει ἐξοργίσει φοβερά καί μέ ἀνησυχεῖ [414]. Καί Σεῖς θέλατε ἀκόμη νά τοῦ δόσετε ὅλο τό ταμεῖο!! Πρέπει νά δράσετε ἐνεργητικά: νά τοῦ πεῖτε πώς τά χρήματα χρειάζονται ὥς τό νέο χρόνο καί νά ἐπιμένετε, μέχρι πού νά τά ἐπιστρέψει ὅλα! Διαβολεμένο σκάνδαλο! Πραγματικά «παναμάς» ** καί κάτω ἀπό τή μύτη μας.

Συμφωνῶ γιά τό σχέδιό Σας ὁμαδικοῦ γράμματος στό «Arbeiterpolitik».

Χαιρετισμούς. *Λένιν*

P. S.	Τί ἔγινε τό γράμμα γιά τό Παρίσι; Ἄραγε ἡ Ἰνέσσα δέν τό ἔστειλε ἀκόμη;	NB

P. S. **Στεῖλτε** σχετικά μέ τό *«Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν* καί λοιπά γιά τό 1905.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

333

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

21. XII. 1916.

Ἀξιότιμε Μ. Ν.! Πῆρα τήν κάρτα Σας μέ ἡμερομηνία 14. XII. 1916. Ἄν Σᾶς γράφουν ὅτι ὁ ἐκδότης μοῦ χρωστάει «ἐκτός ἀπό τά 500 ρ. καί ἄλλα 300 ρ.» τότε πρέπει νά πῶ ὅτι ἐγώ ὑπολογίζω νά χρωστάει *περισσότερα*, γιατί πῆρε (1) τήν ἐργασία μου γιά τό ἀγροτικό πρόβλημα, τεῦχος I *** καί (2) τήν μπροσούρα τῆς γυναίκας μου πάνω σέ παιδαγωγικό θέμα [415]. Καί νομίζω ὅτι πρέπει νά πληρώσει γιά ὅσα παίρνει, ἐφόσον τό χειρόγραφο φτάνει στά χέρια του.

Γι' αὐτό ἔγραψα στήν Πετρούπολη, οἱ ἐπαφές μου ὅμως μέ τήν Πετρούπολη εἶναι πολύ ἄσχημες καί ἀργοποροῦν ἀνυπόφορα.

---

* — πίσω ἀπ' αὐτούς. *Ἡ Σύντ.*

** «Παναμάς»: μεγάλη κατάχρηση πού παρουσιάζεται κατά τήν κατασκευή τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ μέ ἀνάμιξη καί πολιτικῶν προσώπων. *(Σημ. μετ.)*.

*** Βλ. «Νέα στοιχεῖα γιά τούς νόμους ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στή γεωργία». Τεῦχος I (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 131-229). *Ἡ Σύντ.*

«Θεωρήσατε δυνατό» νά βγάλετε ἀπό τήν μπροσούρα μου [416] τήν κριτική τοῦ Κάουτσκι... Λυπηρό! Μά τήν ἀλήθεια, λυπηρό. Γιατί; Δέν θά ἦταν καλύτερα νά παρακαλέσετε τούς ἐκδότες: δημοσιεῦστε, ἀγαπητοί κύριοι, ἀνοιχτά: *ἐμεῖς*, τό ἐκδοτικό, ἀφαιρέσαμε τήν κριτική γιά τόν Κάουτσκι. Ἀλήθεια, ἔτσι ἔπρεπε νά γίνει... Ἐγώ, βέβαια, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ὑποταχθῶ στόν ἐκδότη, ὅμως ἄς μή φοβᾶται ὁ ἐκδότης νά πεῖ τί θέλει καί τί δέν θέλει· ἄς εὐθύνεται ὁ ἐκδότης γιά τή συντόμευση καί ὄχι ἐγώ.

Ἐσεῖς γράφετε «δέν θά μᾶς κοπανίσετε;», δηλ. ἐγώ νά Σᾶς κοπανίσω γιατί συμφωνήσατε νά βγεῖ ἡ κριτική αὐτή;; Ἀλίμονο, ἀλίμονο, ζοῦμε σέ πολύ πολιτισμένο αἰώνα, γιά νά λύνουμε τά ζητήματα τόσο ἁπλά...

Ἄς ἀφήσουμε τά ἀστεῖα στήν ἄκρη, εἶναι λυπηρό, νά πάρει ὁ διάβολος... Τέλος πάντων, κάπου ἀλλοῦ θά λογαριαστῶ μέ τόν Κάουτσκι.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς στέλνω τούς καλύτερους χαιρετισμούς.

Β. Οὐλιάνοφ

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Sceaux (Seine) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1932
στά Ἅπαντα τοῦ Β. Ι. Λένιν, 2η ἔκδ., τόμ. XXIX

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

334

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Σχετικά μέ τόν Ράντεκ. Γράφετε: «Ἐγώ τοῦ εἶπα στό Κίνταλ ὅτι δέν ἐνεργοῦσε καλά».

Καί μόνο; Καί μόνο! Καί τό πολιτικό συμπέρασμα;; Ἤ μήπως ἡ ἐνέργειά του εἶναι κάτι τό τυχαῖο;; Μόνο προσωπική ὑπόθεση;; Τίποτε τό παρόμοιο! Νά ποῦ βρίσκεται ἡ πηγή τοῦ πολιτικοῦ Σας λάθους. Δέν ἐκτιμᾶτε πολιτικά αὐτό πού γίνεται. Καί, μά τήν ἀλήθεια, αὐτό εἶναι ζήτημα πολιτικῆς, ὅσο καί ἄν θά φαινόταν αὐτό παράξενο ἀπό πρώτη ματιά.

Σχετικά μέ τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας. Θά μοῦ ἦταν πάρα πολύ δυσάρεστο, ἄν θά διαφωνούσαμε. Ἄς δοκιμάσουμε μιά φορά ἀκόμη νά συνεννοηθοῦμε.

Νά μερικά «ὑλικά γιά συλλογισμό»:

Ὁ πόλεμος εἶναι συνέχιση τῆς πολιτικῆς.

Ὅλη ἡ ὑπόθεση βρίσκεται στό *σύστημα* τῶν πολιτικῶν σχέσεων πρίν τόν πόλεμο καί στήν περίοδο τοῦ πολέμου.

Οἱ βασικοί τύποι τῶν συστημάτων αὐτῶν: (α) οἱ σχέσεις ἑνός καταπιεζόμενου ἔθνους ἀπέναντι σ' ἐκεῖνο πού καταπιέζει, (β) οἱ σχέσεις ἀνάμεσα σέ δυό ἔθνη πού καταπιέζουν ἐξαιτίας τῆς λείας, γιά τό μοίρασμά της κτλ., (γ) οἱ σχέσεις ἑνός ἐθνικοῦ κράτους πού δέν καταπιέζει ἄλλα, ἀπέναντι σέ ἕνα πού καταπιέζει, ἰδιαίτερα ἀπέναντι σέ ἀντιδραστικό.

Γιά σκεφτεῖτε πάνω σ' αὐτό.

Καισαρισμός στή Γαλλία + τσαρισμός στή Ρωσία ἐνάντια στή *μή ἰμπεριαλιστική* Γερμανία τό 1891 — αὐτή ἦταν ἡ ἱστορική κατάσταση τό 1891.

Γιά σκεφτεῖτε πάνω σ' αὐτό! Καί ἐγώ ἔγραψα γιά *τ ό 1 8 9 1* καί στή Σμπόρνικ, τεῦχ. 1 *.

Πόσο χάρηκα πού συζητήσατε μέ τόν Γκιλμπό καί τόν Λεβί! Θά ἦταν καλά νά τό κάνετε αὐτό συχνότερα, ἤ καί ἀπό καιρό σέ καιρό. Καί ὁ ἰταλός λέει ψέματα: ὁ λόγος τοῦ Τουράτι εἶναι ὑπόδειγμα *σιχαμένου* καουτσκιστῆ (ἀνακάτεψε τά «droits nationaux» ** μέ τόν *ἰμπεριαλιστικό* πόλεμο!!). Σιχαμένο εἶναι καί τό ἄρθρο τοῦ *ββ* πού ἀναφέρεται στό λόγο αὐτό καί δημοσιεύτηκε στή «Volksrecht».

Ἔχ, θά ἤθελα νά γράψω γι' αὐτό ἤ νά μιλήσω μέ ἰταλό!!

Πόσο κουτό εἶναι τό ὅτι ὁ Λεβί ἐπιτίθεται ἐνάντια στόν κοινοβουλευτισμό!! Κουτό!! Καί εἶναι μάλιστα «ἀριστερός»!! Θεέ μου, τί σύγχυση ὑπάρχει στά κεφάλια.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 23 τοῦ Δεκέμβρη 1916 Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

355

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Σχετικά μέ τόν Ράντεκ Ἐσεῖς, μετά τόν Γκριγκόρι, ἔχετε κάτι σάν ἀνακάτεμα τῶν προσωπικῶν ἐντυπώσεων καί τῆς θλίψης λόγω τῆς

* Βλ. «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 17-58). *Ἡ Σύντ.*

** — «ἐθνικά δικαιώματα». *Ἡ Σύντ.*

«σκοτεινῆς» πολιτικῆς εἰκόνας καί γενικά τῆς πολιτικῆς. Λυπᾶστε, θλίβεστε, ἀναστενάζετε — καί μόνο. Ἄλλη πολιτική ἀπό αὐτή πού ἀκολουθήθηκε, *δέν μποροῦσε* νά ἀκολουθηθεῖ· δέν μποροῦσε νά ἀπαρνηθεῖ κανείς τίς σωστές ἀπόψεις καί νά πέσει θύμα στούς «τρόπους τοῦ Τίσκα». Δέν εἶναι «σκοτεινή» ἡ εἰκόνα ἀπ' αὐτό, καί οἱ ἀριστεροί εἶναι ἀδύνατοι ὄχι ἀπ' αὐτό, καί τό «Vorbote» δέν βγαίνει ὄχι ἀπ' αὐτό, ἀλλά γιατί τό ἐπαναστατικό κίνημα ἀναπτύσσεται πολύ ἀργά καί δύσκολα. Αὐτό πρέπει νά τό περάσουμε· σάπιοι συνασπισμοί μέ ἕνα πρόσωπο (ἤ μέ τήν Ε. Μπ. + *Κ καί ἐγώ)* θά ἔμπαιναν ἁπλῶς ἐμπόδιο στήν ἐκπλήρωση τοῦ δύσκολου καθήκοντος νά ἀντέξει κανείς στά δύσκολα χρόνια.

Ὁσοναφορᾶ τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό» κάπως βγαίνει ὅτι «σάν νά μιλᾶμε, προσπερνώντας ὁ ἕνας τόν ἄλλον». Ἐσεῖς *παρακάμπτετε* τόν ὁρισμό μου, τόν *προσπερνᾶτε* καί βάζετε πάλι τό ἐρώτημα.

Οἱ «οἰκονομιστές» δέν «ἀπαρνοῦνταν» τήν πολιτική πάλη (ὅπως γράφετε Ἐσεῖς) — αὐτό εἶναι ἀνακρίβεια. Αὐτοί δέν τήν προσδιόριζαν *σωστά*. Τό ἴδιο καί οἱ «ἰμπεριαλιστικοί οἰκονομιστές».

Γράφετε: «Μήπως ἡ πλήρης ἀκόμη ἄρνηση ἀπό τά δημοκρατικά αἰτήματα θά σήμαινε ἄρνηση ἀπό τήν πολιτική πάλη; Μήπως ἡ *ἄμεση* πάλη γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας δέν εἶναι πολιτική πάλη;».

Νά ἐδῶ εἶναι ἡ οὐσία, ὅτι στόν Μπουχάριν (ὥς ἕνα βαθμό καί στόν Ράντεκ) ἀκριβῶς παρουσιάζεται κάτι τέτιο, ἀλλά αὐτό δέν εἶναι σωστό. «Ἄμεση πάλη γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας» μέ «τήν πλήρη ἄρνηση ἀπό τά δημοκρατικά αἰτήματα» — αὐτό εἶναι κάτι τό ἀκατανόητο, τό ἀπερίσκεπτο, τό μπερδεμένο, ἀκριβῶς ἐδῶ τά μπερδεύει ὁ Μπουχάριν.

Δηλαδή: Ἐσεῖς ἀντιμετωπίζετε τό ζήτημα κάπως ἀπό ἄλλη ἀκόμη πλευρά, βλέποντας ἀντίθεση ἀνάμεσα στίς §§ 2 καί 8.

Στήν § 2 ἀναφέρεται *γενικά:* ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση *εἶναι ἀδύνατη* χωρίς τήν πάλη γιά τή δημοκρατία. Αὐτό εἶναι ἀδιαφιλονίκητο, καί ἀκριβῶς σ' αὐτό συνίσταται ἡ ἀδυναμία τοῦ Ράντεκ + Μπουχάριν, ὅτι αὐτοί, *ἐνῶ δέν συμφωνοῦν* (ὅπως καί Σεῖς), δέν ἀποφασίζουν νά τό ἀμφισβητήσουν αὐτό!!

Ὅμως — παρακάτω — ἀπό μιά ὁρισμένη ἔννοια γιά κάποια περίοδο *κάθε* δημοκρατικός σκοπός (ὄχι μόνο ἡ αὐτοδιάθεση!! Προσέξτε το αὐτό! Ἐσεῖς τό ξεχάσατε!) εἶναι ἱκανός νά βάλει ἐμπόδια στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Μέ ποιά ἔννοια; Σέ ποιά στιγμή; Πότε; Πῶς; Λογουχάρη, ἄν τό κίνημα ἄναψε πιά, *ἄρχισε*

πιά ή ἐπανάσταση, πρέπει νά *πάρουμε τίς τράπεζες*, ἐμᾶς ὅμως μᾶς καλοῦν: περίμενε, πρῶτα δυνάμωσε, νομιμοποίησε τή δημοκρατία καί λοιπά!

Παράδειγμα: τόν Αὔγουστο τοῦ 1905 ἡ ἀποχή ἀπό τή Δούμα ἦταν σωστή καί δέν ἦταν ἄρνηση ἀπό τήν πολιτική πάλη.

((§ 2 = *γενικά* ἡ ἄρνηση ἀπό τή συμμετοχή σέ ἀντιπροσωπευτικά ἱδρύματα εἶναι παραλογισμός· § 8 = ὑπάρχουν περιπτώσεις, ὅταν *πρέπει* νά ἀρνηθεῖς: νά μιά παραστατική ἀντιπαράθεση, πού διασαφηνίζει ὅτι ἀνάμεσα στήν § 2 καί τήν § 8 *δέν ὑπάρχουν* ἀντιθέσεις.))

Ἐνάντια στήν Γιούνιους. Στιγμή: ἰμπεριαλιστικός πόλεμος. Μέσο ἐνάντια στόν πόλεμο; Μόνο ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση στή Γερμανία. Ἡ Γιούνιους δέν τό ὁλοκλήρωσε αὐτό καί πῆρε τή δημοκρατία **χωρίς** τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Πρέπει νά ξέρεις νά *σ υ ν ε ν ώ σ ε ι ς* τήν πάλη γιά τή δημοκρατία μέ τήν πάλη γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, *ὑ π ο τ ά σ σ ο ν τ α ς* τήν πρώτη στή δεύτερη. Σ' αὐτό συνίσταται ὅλη ἡ δυσκολία, σ' αὐτό βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία.

Οἱ τολστοϊστές καί οἱ ἀναρχικοί ἀπορίπτουν τό πρῶτο. Ὁ Μπουχάριν καί ὁ Ράντεκ τά μπέρδεψαν, δέν μπόρεσαν νά συνενώσουν τό πρῶτο μέ τό δεύτερο.

Ἐγώ ὅμως λέω: νά μή σοῦ ξεφύγει τό *κύριο* (ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση)· βάλτο αὐτό στήν πρώτη γραμμή (ἡ Γιούνιους δέν τό ἔκανε αὐτό)· ὑποτάσσοντας σ' αὐτή, συνδυάζοντας, συνυποτάσσοντας σ' αὐτή, βάζοντας *ὅλα* τά δημοκρατικά αἰτήματα (ὁ Ράντεκ + ὁ Μπουχάριν παραμερίζουν παράλογα τό ἕνα ἀπό αὐτά) καί νά μή ξεχνᾶς ὅτι μπορεῖ νά ἀνάψει ἡ πάλη γιά τό κύριο, ὅταν ἀρχίσει καί ἡ πάλη γιά τό μερικότερο. Κατά τή γνώμη μου, μόνο αὐτή ἡ ἀντίληψη γιά τήν ὑπόθεση εἶναι σωστή.

Ὁ πόλεμος τῆς Γαλλίας + Ρωσίας ἐνάντια στή Γερμανία τό 1891. Ἐσεῖς παίρνετε τό «κριτήριό μου» καί τό ἐφαρμόζετε *μόνο* στή Γαλλία καί στή Ρωσία!!!! Μέ συμπαθᾶτε, ποῦ εἶναι ἐδῶ ἡ λογική; Μά ἐγώ λέω ὅτι *ἀπό* τήν πλευρά τῆς Γαλλίας καί τῆς Ρωσίας θά ἦταν ὁ πόλεμος αὐτός ἀντιδραστικός (πόλεμος γιά νά γυρίσει πρός τά πίσω τήν ἀνάπτυξη τῆς Γερμανίας, νά τή γυρίσουν πίσω ἀπό τήν ἐθνική ἑνότητα στόν κατατεμαχισμό). Καί *ἀ π ό τ ή ν π λ ε υ ρ ά τ ῆ ς Γ ε ρ μ α ν ί α ς;* Δέν λέτε τίποτε. Μά αὐτό εἶναι τό βασικό. Ἀπό τήν πλευρά τῆς Γερμανίας τό 1891 δέν εἶχε καί δέν μποροῦσε νά ἔχει ὁ πόλεμος ἰμπεριαλιστικό χαρακτήρα.

Ξεχάσατε τό βασικό: τό 1891 δέν ὑπῆρχε ἰμπεριαλισμός γενικά (προσπάθησα νά τό ἀποδείξω στήν μπροσούρα μου ὅτι ὁ ἰμπεριαλισμός

γεννήθηκε στά 1898-1900, όχι νωρίτερα) καί δέν υπήρχε ιμπεριαλιστικός πόλεμος, καί δέν μποροῦσε νά υπάρχει άπό τήν πλευρά τῆς Γερμανίας. (Έδῶ πού τά λέμε, δέν υπῆρχε τότε καί έπαναστατική Ρωσία, αυτό εἶναι πολύ σοβαρό.)

Παρακάτω: ««ή δυνατότητα» διαμελισμοῦ τῆς Γερμανίας δέν άποκλείεται καί στόν πόλεμο 1914-1917», γράφετε Έσεῖς, περνώντας άπό τήν έκτίμηση αυτοῦ πού υπάρχει σ' αυτό πού εἶναι *δυνατό*.

Αυτό δέν εἶναι ιστορικά σωστό. Αυτό δέν εἶναι πολιτική.

Αυτό πού *υπάρχει* τώρα εἶναι *ιμπεριαλιστικός* πόλεμος άπό *τίς δυό* πλευρές. Τό έχουμε πεῖ 1000 φορές. Αυτό εἶναι ή ουσία.

Καί τό «δυνατό»!!;; Μά πολλά εἶναι τά «δυνατά»!

Εἶναι άστεῖο νά άρνεῖται κανείς τή *«δυνατότητα»* τῆς μετατροπῆς τοῦ ιμπεριαλιστικοῦ πολέμου σέ έθνικό (παρόλο πού ό Ούσιγέβιτς τρόμαξε άπ' αυτό!). Καί τί δέν εἶναι «δυνατό» στόν κόσμο! Όμως ό πόλεμος **μέχρι τώρα** δέν μετατράπηκε. Ό μαρξισμός στηρίζει τήν πολιτική στήν *πραγματικότητα* καί όχι στή «δυνατότητα». Εἶναι δυνατό ένα φαινόμενο νά μετατραπεῖ σέ άλλο — καί ή δική μας τακτική δέν εἶναι άποστεωμένη. Parlez-moi de la réalité et non pas des possibilités! *

Ό Ένγκελς εἶχε δίκιο. Έγώ στή ζωή μου εἶδα πάρα πολλές καί πολύ βιαστικές κατηγορίες κατά τοῦ Ένγκελς γιά όπορτουνισμό, καί τίς βλέπω μέ μεγάλη δυσπιστία: Δοκιμάστε, λέει, νά άποδείξετε πρῶτα ότι ό Ένγκελς δέν εἶχε δίκιο!! Δέν θά τό άποδείξετε!

Ό πρόλογος τοῦ Ένγκελς στήν «Πάλη τῶν τάξεων στή Γαλλία»; [417] Μά μήπως δέν ξέρετε ότι εἶναι διαστρεβλωμένος στό Βερολίνο *παρά* τή θέλησή του; Μά μήπως εἶναι αυτό σοβαρή κριτική;

Ή δήλωσή του γιά τή βελγική άπεργία;[418] Πότε; Ποῦ; Ποιά; Δέν ξέρω.

Όχι. Όχι. Ό Ένγκελς *δέν* εἶναι άλάθητος. Ό Μάρξ *δέν* εἶναι άλάθητος. Μά γιά νά άποδείξει κανείς τίς «άμαρτίες» του πρέπει νά καταπιαστεῖ, διαφορετικά, μά τήν πίστη μου, έντελῶς διαφορετικά. Δέν έχετε δίκιο 1000 φορές.

Σᾶς σφίγγω δυνατά, δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Έλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Μιλᾶτε μου γιά τήν πραγματικότητα καί όχι γιά δυνατότητες! *Ή Σύντ.*

336

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.!

Εἶναι πολύς καιρός πού ἔστειλα γράμμα στόν γραμματέα τῆς ἀστυνομίας τοῦ καντονιοῦ, χρήματα ὅμως *ἀκόμη* δέν ὑπάρχουν. Φαίνεται, χωρίς *προσωπική* ὑπενθύμιση δέν θά γίνει τίποτε. Ἔτσι συνέβηκε κάποτε καί μέ μᾶς στή Βέρνη: ὥσπου *προσωπικά* δέν πήγαμε στόν γραμματέα δέν γινόταν τίποτε, ἦταν ὅλα ματαιοπονία. *Πηγαίνετε, παρακαλῶ, σ' αὐτόν.* Ἄν δέν μπορεῖτε, γράψτε *ἀμέσως* 2 λόγια τουλάχιστο σέ μιά κάρτα, γιατί δέν μποροῦμε νά περιμένουμε περισσότερο, εἶναι πιά Δεκέμβρης.

Καί «Προσβεστσένιγε» μοῦ στείλατε δυό τεύχη (1914, τεῦχ. 4 καί 5), ἐνῶ τό 3ο ἀκόμη δέν ὑπάρχει!! (1914, τεῦχ. 6, τέλος τοῦ ἄρθρου γιά τήν αὐτοδιάθεση *). Μά αὐτό τό *ἔχετε* Σεῖς! Ἐγώ τό εἶχα πάρει ἀπό Σᾶς. *Στεῖλτε το,* Σᾶς παρακαλῶ!

Ἐγκάρδιους χαιρετισμούς σέ Σᾶς καί σέ ὅλη τήν οἰκογένεια.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

337

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ **

Ἀγαπητέ Γκ. Λ.! Τί γίνεται μέ τήν ἐγγύηση; Εἴσασταν στήν ἀστυνομία; Συνειδητοποιήσετέ το!! Μήν τό ἀναβάλλετε! Χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 8

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. Β. Ι. Λένιν «Γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 257-321). *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

338

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Καλή χρονιά, άγαπητοί φίλοι! Ἐλπίζω ἡ Ὄλγα νά μήν εἶναι θυμωμένη ὑπερβολικά μέ μένα. Ἄν εἶναι ὑπερβολικά, τότε ἐγώ θά ξαναγράψω. Ἐγκάρδιους χαιρετισμούς καί τίς καλύτερές μου εὐχές.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Δεκέμβρη 1916
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1919 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

1917

339

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

'Αξιότιμε Μ. Ν.!

Πῆρα τήν κάρτα Σας καί Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τίς φροντίδες γιά τή διάσωση τῆς μπροσούρας μου. Μά τήν ἀλήθεια, δέν ἔχετε δίκιο πού νομίζετε ὅτι ἔστω καί στό ἐλάχιστο σᾶς κατηγορῶ. Κάθε ἄλλο! Εἶμαι πεισμένος πώς χωρίς τήν ἀνάμιξή Σας θά ἦταν πολύ χειρότερα, γιατί ὁ ἐκδότης *, φαίνεται, ἀκούει τίς «τυχαῖες» συμβουλές ἀπό τό στρατόπεδο τῶν μικροαστῶν. Τί νά γίνει. Καλό εἶναι κι' αὐτό, πού 'Εσεῖς καταφέρατε νά περιφρουρήσετε ἕνα (καί πολύ μεγάλο) μερίδιο. Σᾶς στέλνω χαιρετισμούς καί τίς καλύτερες εὐχές μου γιά τό νέο χρόνο!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Sceaux (Seine)
(Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 24 τοῦ 'Απρίλη
1958 στήν ἐφημερίδα
«Κομσομόλσκαγια Πράβντα», ἀρ φύλ. 95

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

340

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Θέλω νά Σᾶς πῶ τή σκέψη μου γιά τό ἑξῆς σχέδιο.

Τίς θέσεις μου γιά τά καθήκοντα τῶν ἑλβετῶν ἀριστερῶν τίς κυκλοφόρησα καί στά γερμανικά καί στά γαλλικά. Σέ σχέση μ' αὐτό

* Α. Μ. Γκόρκι. *Ἡ Σύντ.*

μοῦ γεννήθηκε ἕνα σχέδιο: νά ἱδρύσω ἕνα μικρό ἐκδοτικό καί νά βγάζει φυλλάδια, προκηρύξεις καί *μικρές* μπροσοῦρες γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν θέσεων αὐτῶν.

Ἔγραψα στόν Ἀμπραμόβιτς. Ἀπάντησε: ἀναλαμβάνω τή διάδοση 1500 ἀντίτυπων. Ἔχω πίστωση στό Imprimerie coopérative * γιά ½ χρόνο. Θά στοιχίζει 50-70 frs ἡ προκήρυξη. Ὅσο γιά τίς λεπτομέρειες θά μάθω καί θά στείλω (ρώτησα λεπτομέρειες: τιμές γιά 2, 4, 8 σελίδες καί γιά 2000 καί γιά 5000 ἀντίτ.: οἱ τιμές τῶν μητρῶν· ἡ ταχύτητα ἔκδοσης). *Ὅμως δέν ἔστειλε ἀκόμη!*

Ἀπάντησα στόν Ἀμπραμόβιτς ὅτι *γιά τήν ὥρα* θά χρειαστεῖ νά ἐγκαταλείψω τό σχέδιο αὐτό: λόγω τῶν δυσκολιῶν, γιά τίς ὁποῖες γράφω παρακάτω, μέ ὑποχρέωσε ἤ καλύτερα μέ παρακίνησε νά ἀπαντήσω ἔτσι τό γεγονός ὅτι ὁ Ἀμπραμόβιτς, φαίνεται πώς ὑποφέρει ἀπό κάτι σάν μελαγχολία: μερικές φορές *ἑβδομάδες ὁλόκληρες* δέν ἀπαντάει!! Δέν συνήθισα νά ἀλληλογραφῶ καί νά μελαγχολῶ!! Μά ἔτσι δέν μπορεῖς νά δουλέψεις.

Νά στηρίζεται ὅλη ἡ ὑπόθεση μόνο στόν Ἀμπραμόβιτς μοῦ φάνηκε ριψοκίνδυνο.

Παρακάτω. Ἔγραψα στόν Γκιλμπό — αὐτός ἀπάντησε: οἱ θέσεις εἶναι «ὑπέροχες». Καλά: θά βοηθᾶτε στή διάδοση τῆς προκήρυξης!; Πόσα ἀντίτυπα;

Ἀπάντηση δέν πῆρα καμιά! (Εἶναι φανερό, ἐξαιτίας τοῦ *δικοῦ του* σχεδίου γιά περιοδικάκι.)

Πῆγα στόν Μύντσενμπεργκ: θά βοηθήσετε; Μάλιστα. Ὅμως πάνω ἀπό *1500* (πολύ λίγα!!) δέν μποροῦμε: εἴμαστε παραφορτωμένοι ἀπό φιλολογία!

Μεταφραστή στά γερμανικά δέν ἔχω. Ὁ Νόμπς μισοϋποσχέθηκε, ὅμως *εἶναι φανερό* πώς δέν θά τό κάνει.

Ἐκτός ἀπ' αὐτό. Τό Κόμμα (δηλ. ἡ Parteivorstand **) μόλις αὔριο (7.I) ἀποφασίζει, ἄν θά ἀναβάλουν τό συνέδριο ἤ ὄχι. Ἀπό αὐτό φυσικά ἐξαρτῶνται πολλά.

Νά πῶς ἔχει τό πράγμα, πού μοῦ γέννησε τό «θαραλέο σχέδιο», καί ὕστερα τήν ἐγκατάλειψή του (προσωρινά).

Δέν θά εἴχατε τήν ἐπιθυμία νά καταπιαστεῖτε Ἐσεῖς μέ τήν ὑπόθεση;

Λογουχάρη κατά τόν ἑξῆς περίπου τρόπο:

Ἐσεῖς θά εἶστε ἡ ἐκδότρια τῶν φυλλαδίων στά γαλλικά. Ἐγώ ἀναλαμβάνω τή σύνταξη (νά γράφω καί νά θεωρῶ). Ἐσεῖς θά εἶστε καί

---

* — συνεταιριστικό τυπογραφεῖο. *Ἡ Σύντ.*

** — ἡ Διοικούσα Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

μεταφράστρια. Ἐσεῖς θά πηγαίνετε (γιά λίγο χρονικό διάστημα, γιά μερικές μέρες ἔχω τή γνώμη, νά ζήσετε ἐκεῖ δέν προβλέπεται σκόπιμο) στό Λά-Σώ-ντέ-Φόν καί θά διευκρινίζατε ἐπίσης, ἄν θά μπορούσατε νά ἐξασφαλίσετε (ἤ νά προκαταβάλετε) χρήματα γιά τό ἐκδοτικό αὐτό (πόσα; δέν ξέρω. Σκέπτομαι, ἀπό 100 frs ὥς μερικές *ἑκατοντάδες,* ὥς 300 — ὥς 500 frs, ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἀπάντηση τοῦ τυπογραφείου καί ἀπό τό πόσα ἀντίτυπα θά βγάζουμε).

Ἐσεῖς θά μπορούσατε νά περιοδεύσετε σέ ἀρκετά κέντρα τῆς γαλλικῆς Ἑλβετίας (Λά-Σώ-ντέ-Φόν, Fribourg, Genève, Lausanne, Bern, Neuchâtel καί τά *λοιπά,* ἡ ἀπαρίθμηση *μόνο σάν παράδειγμα),* διοργανώνοντας ὁμάδες γιά τή διάδοση, κάνοντας διαλέξεις κτλ., συνδέοντας, ὀργανώνοντας, ἐλέγχοντας.

Ἐπαναλαμβάνω: αὐτό εἶναι ἕνα κατά προσέγγιση σχέδιο δουλιᾶς στήν πιό πλατιά του ἔκταση (θά μποροῦσε νά ἐπιτευχθεῖ, ἀλήθεια, μόνο ἕνα μέρος του). Τό γαλλικό ἐκδοτικό *ἴσως* θά παρακινοῦσε καί τούς γερμανούς.

Νομίζω ὁ Ἀμπραμόβιτς δέν λέει ψέματα: 1500 θά τά κυκλοφορήσει. Ἄς συμπληρώσουμε minimum 500 στή Γενεύη κ.ἄ. Σύνολο = 2000. Μποροῦμε νά τά ἐκτυπώσουμε, γιά νά μή ριψοκινδυνεύσουμε, χάνοντας χρήματα γιά δημιουργία μεγάλης ποσότητας. Γιά τή διανομή νά πληρώσουμε τίς Ἑνώσεις νεολαίας 20%.

(α) Θά βγοῦνε τά ἔξοδα; (β) Καί σέ πόσο χρονικό διάστημα θά ξαναγυρίσουμε πίσω τά χρήματα;

Ἀπό τά δυό αὐτά ἐρωτήματα ($\alpha + \beta$) ἐξαρτᾶται τό πᾶν.

Ἄν (α) δέν βγοῦνε τά ἔξοδα, τότε δέν πρέπει νά καταπιαστοῦμε, γιατί ἐμεῖς δέν ἔχουμε ἀνθρώπους νά θυσιάζουν χρήματα. Νά ἀρχίσουμε μόνο τότε ἐφόσον θά καλύπτονται τά ἔξοδα. Ἄν (β) θά γίνεται πολύ ἀργά ἡ κυκλοφορία τοῦ χρήματος, δηλ. ὄχι κανονική (αὐτό ἔχει ἰδιαίτερη σημασία) καί ἀργά θά πληρώνουν τίς μπροσοῦρες, τότε *ἤ* δέν πρέπει νά ἀρχίσει ἡ ὑπόθεση, *ἤ* πρέπει νά ἐπιχορηγηθεῖ μεγάλο ποσό γιά νά θέσουμε σέ κυκλοφορία *μερικά* φυλλάδια (πάντα μπορεῖ νά χρειαστεῖ ἡ ἔκδοση πολεμικῆς ἀπάντησης, γιατί οἱ ἐχθροί δέν θά σιωποῦν, οἱ ἐχθροί ἔχουν ἐφημερίδες· γιά τίς ἀπαντήσεις πρέπει νά ἔχεις τή δυνατότητα νά ἐκδόσεις ἔκτακτη μπροσούρα ἤ φυλλάδιο). Ἡ κατάσταση στό Κόμμα εἶναι τέτια, πού μπορεῖ νά ἀνάψει **λυσσαλέα** πάλη.

Νά τά σύν καί τά πλήν, οἱ αἰσιόδοξες προοπτικές καί οἱ δυσκολίες.

Ἄν ἡ σκέψη αὐτή δέν Σᾶς ἐνδιαφέρει, ἤ ἄν γιά τόν ἄλφα ἤ βήτα λόγο δέν νομίζετε δυνατή ἤ δέν Σᾶς ταιριάζει νά καταπιαστεῖτε μέ τό Ἐκδοτικό καί μέ τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς, τότε, παρακαλῶ, χωρίς *προσχήματα* σχίστε τό γράμμα αὐτό. Θά μείνει αὐτό μόνο σάν μιά συζήτηση μεταξύ μας σχετικά μέ ἕνα ἀπό τά σχέδιά μου (ὡσότου βρῶ ἴσως παραπέρα κάποια δυνατότητα νά ἀνανεώσω τά σχέδιά μου).

Ἄν σᾶς ἐνδιαφέρει, τότε πηγαίνετε στόν Ἀμπραμόβιτς, ξεκαθαρίστε πρακτικά ὅλα αὐτά καί γράψτε μου ἀμέσως τά ἀποτελέσματά Σας. Τότε ἐμεῖς ἄλλη μιά φορά ἀπό κοινοῦ καί ἐπισταμένα θά συζητήσουμε τό σχέδιο, θά ἀνταλλάξουμε γράμματα.

Τά φυλλάδια, κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά εἶναι δύο εἰδῶν: (αα) γιά τή μάζα καί (ββ) γιά τούς σοσιαλιστές.

Καί τά μέν καί τά δέ μικρά: *ἀπό 2 ὥς 8 τυπογραφικές σελιδοῦλες* μικροῦ σχήματος (μέ ψιλά στοιχεῖα καί πυκνογραμμένα).

Θέματα (περίπου):

(αα) — κατά τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας· κατά τῶν ἔμμεσεων φόρων· ἡ ἀκρίβια· ἡ ἐφαρμογή τοῦ σοσιαλισμοῦ σάν ἄμεσος σκοπός· ἡ ἀπολλοτρίωση τῶν τραπεζῶν κτλ.

(ββ) — ἄσχημα καί σωστά ἐπιχειρήματα γιά τήν ἀπόριψη τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας· κατά τῶν σοσιαλπατριωτῶν καί τοῦ «κέντρου»· κατά τῶν γκρουτλιανικῶν ἔξω ἀπό τό Κόμμα καί στό Κόμμα κτλ. κτλ.

Πῶς νά ἑτοιμαστοῦμε γιά τό συνέδριο τοῦ Κόμματος· ἀστικορεφορμιστικό ἐργατικό κόμμα ἤ σοσιαλιστικό;

Τά φυλλάδια θά μποροῦσαν νά εἶναι μιᾶς φίρμας, ἄς ποῦμε «Σβέτ» ἤ ὁποιασδήποτε ἄλλης.

Ὁ Μύντσενμπεργκ μοῦ εἶπε ὅτι αὐτοί (οἱ «νεαροί») θά τά διαδίδουν μάλιστα χωρίς ποσοστά, ὅμως αὐτό νομίζω εἶναι ἀδύνατο. Ἄν παίρνουν 20% (1 σαντίμ σέ κάθε 5 σαντίμια τῆς τιμῆς πώλησης) αὐτοί, τότε σίγουρα, θά τά διανέμουν *δραστήρια*.

Νομίζω ὅτι Σᾶς τά ἐξήγησα ὅλα, δηλαδή ὅτι Σᾶς τά ἔγραψα ὅλα ὅσα ἔχω στή διάθεσή μου (μέ τήν ἔννοια τῶν σχεδίων καί πληροφοριῶν) γιά νά πεῖτε τή γνώμη Σας γιά ὅλη τήν ἐπιχείρηση.

Θά θεωροῦσα πολύ σπουδαῖο νά ἐκδίδονταν *τά ἴδια* καί στά γερμανικά καί στά ἰταλικά. Γι' αὐτό ὅμως χρειάζονται (1) μεταφραστές· (2) νέα χρήματα. Οὔτε τό ἕνα, οὔτε τό ἄλλο γιά

τήν ὥρα δέν ἔχουμε. Νομίζω: ἄν θά ἄρχιζε ἡ γαλλική ἔκδοση, οἱ γερμανοί *θά βρίσκανε* ἴσως μεταφραστές.

Μπορεῖ νά μήν πετύχει ἡ ὑπόθεση ἁπλῶς καί μόνο ἀπό τό ὅτι δέν θά καταφέρουμε νά πάρουμε τό σωστό τόνο ἀπό τήν ἄποψη τῆς γαλλικῆς mentalité! *

Αὐτό μέ ἀνησυχεῖ *πολύ* καί *π ο λ ύ* μέ φοβίζει.

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

341

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Πολύ Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τά νέα ἀπό τή Γενεύη. Ἔγραψα ἕνα πολύ ταραγμένο γράμμα στήν Ὄλγα, τό ὁποῖο ὁ Καρπίνσκι τό ἀποκάλεσε ὑβριστικό. Φαίνεται, αὐτή θά παρεξηγήθηκε. Θά τῆς γράψω καί θά τῆς ζητήσω συγνώμη.

Ἦταν δύσκολο νά ἀνεχθῶ τό γεγονός ὅτι ὁ Μπριλλιάντ «ἀπέσπασε» τόν Γκιλμπό.

Ὅμως ἀπό τό γράμμα Σας βλέπω ὅτι αὐτό ἦταν ἀναπόφευκτο: ἐνάντια στίς ἀπό κοινοῦ ἐπιδράσεις τοῦ Λουνατσάρσκι (ποιητής!) + Μπριλλιάντ (αὐτός ἔχει *χρήματα*, μοῦ γράφει ὁ Γκριγκόρι) + Naine + Graber, ἐμεῖς φυσικά *δέν θά μπορούσαμε* νά ἀντιπαλέψουμε, ἔχοντας ὑπόψη τίς ἀδυναμίες τοῦ Γκιλμπό.

Θά περιμένουμε νά δοῦμε τί ὄργανο θά βγάλουν.

Ἄν παίρνετε «l' Humanité», στέλνετέ μου, σᾶς παρακαλῶ, ἀφοῦ δέν θά Σᾶς χρειάζονται μετά τό διάβασμα, ἀποκόμματα (*κ ε ί μ ε ν ο* τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου· ἄρθρα γι' αὐτό· λόγοι τοῦ Λονγκέ καί Σία· οἱ ἀποφάσεις *τ ο υ ς*· *ἐνδιαφέροντα* ἄρθρα πού εἶναι γενικά σπάνια, κτλ. [419].

Σέ τί αἰσχρή ἀπόφαση συμφώνησαν ὁ Longuet + Renaudel (2800 κατά 120!!) καί ὁ Μπουρντερόν + Raffin-Dugens *αὐτομόλησαν* σ' αὐτούς!! Ὁ Merrheim ὅμως; Μά αὐτός ψήφισε μαζί μέ τόν Ζουώ ὑπέρ τῆς πασιφιστικῆς ἀπόφασης τοῦ C. G. T.!!

Αἶσχος!

Τό βάζω αὐτό σέ σχέση μέ τά 5 ἄρθρα τοῦ Κάουτσκι γιά τήν εἰρήνη (ἡ ἴδια χυδαιότητα) + τό Ἰταλικό Σοσιαλιστικό κόμμα καί ὁ λόγος τοῦ Τουράτι 17/XII 1916 (ἡ ἴδια χυδαιότητα).

* — νοοτροπία! *Ἡ Σύντ.*

Ἡ νίκη τοῦ καουτσκιστικοῦ πασιφισμοῦ *κατά* τοῦ Τσίμμερβαλντ, τήν ὁποία ὁ Γκρίμμ (ἔκκληση τῆς ΔΣΕ 30. XII. 1916) [420] τήν πασαλείφει μέ ὑπερεπαναστατικές φράσεις!! Ἀκριβῶς τά ἴδια, ὅπως στή II Διεθνή: ἐπαναστατική ταμπέλα + ρεφορμιστική οὐσία.

Κηρύττω (καλύτερα: θέλω νά κηρύξω) ἐκστρατεία γιά τήν ἀποκάλυψη αὐτῆς τῆς ψευτιᾶς.

Τί αἶσχος στό Ἐλβετικό κόμμα! 10 μέρες πρίν ἡ στρατιωτική ἐπιτροπή (πού ἐκλέχτηκε εἰδικά ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος) συνέταξε 2 ψηφίσματα: 5 ψῆφοι κατά τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας καί 4 *ὑπέρ*.

Μέχρι τώρα *δ έ ν* δημοσιεύτηκε **οὔτε** μία!!

Οἱ ὁπορτουνιστές (καί ὁ Γκρίμμ!) καταβάλλουν ὅλες τους τίς δυνάμεις γιά νά ἀποσύρουν τό ζήτημα αὐτό καί νά ἀναβάλουν τό συνέδριο (τάχα οἱ ἐργάτες δέν εἶναι ἕτοιμοι, στήν πραγματικότητα, ὅμως αὐτοί, οἱ ὁπορτουνιστές, *καθυστεροῦν* τήν προετοιμασία...).

Δέν θέλουν νά κάνουν ἐκλογές στή Βουλή (φθινόπωρο τοῦ 1917) μέ τό σύνθημα νά μήν ὑπερασπίσουμε τήν πατρίδα!!

Αἶσχος καί διαφθορά πέρα γιά πέρα...

Σᾶς σφίγγω δυνατά, δυνατά, δυνατά τό χέρι καί
Σᾶς εὔχομαι ὑγεία καί ὅ,τι καλύτερο στό νέο χρόνο.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 6 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

342

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σᾶς στέλνω τό φύλλο τῆς «Volksrecht» πού Σᾶς ὑποσχέθηκα μέ τήν ἀπόφαση γιά τή συγκέντρωση διαμαρτυρίας κατά τῆς ἀναβολῆς τοῦ συνεδρίου [421]. Ἄν ὑπάρχουν ἐλβετοί ἀριστεροί στό Κλαράν καί στή Λωζάνη, θά ἦταν καλά νά μεταφράζατε τήν ἀπόφαση αὐτή καί νά τούς παρακινούσατε καί αὐτούς νά κάνουν διαμαρτυρία.

Τόν Κάμενεφ [422] νά μοῦ τόν ἐπιστρέψετε, ἀφοῦ τόν διαβάσετε, κατευθείαν σέ μένα, γιατί δέν τόν διάβασα ἀκόμη.

Στέλνω τούς καταλόγους γιά 2 μέρες: κοιτάξτε τους καί γράψτε (τίτλους καί τεύχη) *ὅ, τι Σᾶς ἐνδιαφέρει*. Μπορῶ νά Σᾶς στέλνω

ἀπό ἕνα βιβλίο τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς. Ἔχω καί *μεγάλο* βασικό κατάλογο: μπορεῖ νά Σᾶς τόν στείλω *κι' αὐτόν*, ἄν Σᾶς ἐνδιαφέρει καί ἄν δέν ὑπάρχει στήν τοπική λαϊκή βιβλιοθήκη.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

343

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Τήν Κυριακή (7. I) ἔγινε ἐδῶ συνέλευση τῆς ΚΕ τοῦ Ἑλβετικοῦ Κόμματος.

Ὁ παλιάνθρωπος ὁ Γκρίμμ *ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν δεξιῶν* κατάφερε νά ψηφιστεῖ (παρά τή θέληση τῶν Νόμπς, Πλάττεν, Μύντσενμπεργκ *καί Νέν)* ἀπόφαση πού *ἀναβάλει* γιά ἀκαθόριστο χρονικό διάστημα τό συνέδριο τοῦ Κόμματος, τό ὁποῖο εἶχε ὁριστεῖ γιά τίς 11. II. 1917 είδικά γιά τό πολεμικό ζήτημα. Τά ἐπιχειρήματα εἶναι ψεύτικα. Στήν πραγματικότητα θέλει νά κλείσει συνασπισμό μέ τούς δεξιούς, μέ τούς σοσιαλπατριῶτες, πού ἀπειλοῦν νά παραιτηθοῦν, ἄν θά ἐγκρινόταν ἡ ἀπόριψη τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας!! Δέν θέλουν νά ἐπιτρέψουν στούς ἐλβετούς ἐργάτες νά λύσουν τό ζήτημα τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας!!!

Λένε ὅτι ὁ Νέν τόνισε ὑπέροχα στόν Γκρίμμ ὅτι αὐτοκτονεῖ σάν γραμματέας διεθνιστής.

Πρόεδρος τοῦ Τσίμμερβαλντ κτλ. — καί τέτιος παλιάνθρωπος στήν πολιτική!

Σκέπτομαι νά γράψω ἀνοιχτό γράμμα στόν Σάρλ Νέν, μέλος τῆς I. S. K. *, νά τό δημοσιεύσω καί σ' αὐτό νά ἀποκαλέσω τόν Γκρίμμ ἀχρεῖο καί νά δηλώσω ὅτι δέν θέλω νά εἶμαι μαζί μέ ἕνα τέτιο ὑποκείμενο στήν ὀργάνωση τοῦ Τσίμμερβαλντ καί στέλνω στή δική μας ΚΕ αἰτιολογημένη δήλωση γι' αὐτό.

Εἶναι σημαντικό νά «τσακώσουμε» τόν Γκρίμμ ἀμέσως, en flagrant délit **, — νά τόν ξεσκεπάσουμε (γιατί «αὐτοί» δέν θά ἀφήσουν νά δημοσιευτεῖ τίποτε στόν Τύπο), νά τοῦ βγάλουμε τή μάσκα.

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 281-295. *Ἡ Σύντ.*

** — στόν τόπο τοῦ ἐγκλήματος. *Ἡ Σύντ.*

Νομίζω ὅτι αὐτό θά ἀναγκάσει καί τόν Ράντεκ + Ρόλαντ-Χόλστ *κάτι* νά ποῦν στόν Γκρίμμ.

Φυσικά, γιά τήν ἔκδοση φυλλαδίων ἕνα *τέτιο* φυλλάδιο δέν ταιριάζει, πρέπει νά ἐκδοθεῖ χωριστά, ἐκτός φίρμας.

Σᾶς σφίγγω δυνατά, δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 35ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

344

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ [423]

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Σᾶς στέλνω μιά *σπουδαιότατη* πληροφορία.

Συζητεῖστε την μόνοι Σας καί ὕστερα μεταβιβάστε την στόν Μπριλλιάντ καί στόν Γκιλμπό: νά ποῦ θά λυθεῖ τό ζήτημα, *μέ* ποιόν καί *ποιοί* εἶναι αὐτοί: εἶναι δειλοί ἤ εἶναι ἱκανοί νά ἀγωνιστοῦν.

Ὅλη ἡ πάλη θά μεταφερθεῖ τώρα ἐδῶ.

Γράψτε δυό λόγια τί στάση κράτησαν καί ἄν ὑπάρχουν πιθανότητες γιά δημοσίευση διαμαρτυρίας ἤ ἀνοιχτοῦ γράμματος.

Πρέπει νά ἀξιοποιηθεῖ τό γεγονός ὅτι ὁ *Νέν* εἶναι ἀδιαφιλονίκητη αὐθεντία στή γαλλική Ἑλβετία.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς. Δικός Σας *Λένιν*

Τήν Κυριακή, 7. Ι. 1917, ἔγινε στή Ζυρίχη συνεδρίαση τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς (Parteivorstand) τοῦ Ἑλβετικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος.

Πάρθηκε μιά ἐπαίσχυντη ἀπόφαση, νά ἀναβληθεῖ ἐπ' ἀόριστο τό συνέδριο τοῦ Κόμματος πού εἶχε οριστεῖ γιά τίς 11. ΙΙ. 1917 στή Βέρνη γιά νά συζητήσει ειδικά τό ζήτημα τοῦ πολέμου. Λόγοι: πρέπει νά παλέψουμε ἐνάντια στήν ἀκρίβια· οἱ ἐργάτες δέν εἶναι ἕτοιμοι· στήν ἐπιτροπή δέν ἐπιτεύχθηκε ὁμοφωνία καί ἄλλες τέτιες δικαιολογίες, πού ἀποτελοῦν καθαρό ἐμπαιγμό τοῦ Κόμματος. (Στήν ἐπιτροπή ἔχουν ἤδη ἑτοιμαστεῖ καί *τυπωθεῖ μυστικά* δυό σχέδια: τῶν Ἀφφόλτερ, Νόμπς, Σμίτ, Νέν καί Γκράμπερ *ἐνάντια* στήν ὑπεράσπιση τῆς

πατρίδας καί τῶν Γκ. Μύλλερ, Πφλύγκερ, *Huber* καί Klöti *ὑπέρ* τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας.)

Ἡ συνεδρίαση τῆς 7. Ι. ἦταν πολύ θυελλώδης. Ὁ *Γκρίμμ* ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν δεξιῶν, δηλ. τῶν ὀπορτουνιστῶν, δηλ. τῶν ἐθνικιστῶν, ξεστόμιζε προστυχότατες φράσεις ἐνάντια στούς «ξένους», ἐνάντια στούς *νέους*, κατηγοροῦσε γιά «διάσπαση» (!!!) κτλ. Ἐνάντια στήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου μίλησαν *σταθερά* οἱ Νέν, Πλάττεν, Νόμπς, Μύντσενμπεργκ. Ὁ Νέν δήλωσε ἀνοιχτά στόν Γκρίμμ ὅτι αὐτοκτονεῖ σάν «διεθνιστής γραμματέας»!

Ἡ ἀπόφαση πού πάρθηκε σημαίνει πλήρη ἀσυδοσία ἀπομέρους τοῦ Γκρίμμ καί *ἐμπαιγμό τοῦ Κόμματος* ἀπομέρους τῶν ὀπορτουνιστῶν ἡγετῶν, τῶν σοσιαλεθνικιστῶν. *Ὅλη* ἡ Ἕνωση τοῦ Τσίμμερβαλντ-Κίνταλ καί ἡ δράση της *οὐσιαστικά* μετατράπηκε σέ φράσεις μιᾶς χούφτας ἡγετῶν (μαζί καί ὁ Γκρίμμ), πού ἀπειλοῦν νά καταθέσουν τίς ἐντολές (sic!!), ἄν ἐγκριθεῖ ἡ παραίτηση ἀπό τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας καί ἀποφάσισαν *νά μήν ἐπιτρέψουν* νά συζητηθεῖ αὐτό τό ζήτημα ἀπό τόν «ὄχλο» τοῦ Κόμματος πρίν τό τέλος τοῦ πολέμου. Ἡ ἐφημερίδα «Grütlianer» [424] τῆς (4. Ι. καί 8. Ι.) λέει τήν *ἀλήθεια*, χαστουκίζοντας ἕνα τέτιο Κόμμα.

Ὅλη ἡ πάλη τῶν ἀριστερῶν, ὅλη ἡ πάλη *ὑπέρ* τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τοῦ Κίνταλ ἔχει μεταφερθεῖ τώρα σέ ἄλλο πεδίο: πάλη ἐνάντια σ' αὐτή τή συμμορία τῶν ἡγετῶν πού ἐξευτέλισαν τό Κόμμα. Πρέπει παντοῦ νά συγκεντρώσουμε τούς ἀριστερούς καί νά συζητήσουμε τίς μεθόδους πάλης. Βιαστεῖτε!

Δέν θά ἦταν ἄραγε καλύτερη μέθοδος πάλης (δέν ἐπιτρέπεται νά χάνουμε οὔτε λεπτό) νά πετύχουμε νά ψηφιστοῦν ἀμέσως τώρα στή La Chaux-de-Fonds καί στή Γενεύη, ἀποφάσεις διαμαρτυρίας καί ἀνοιχτά γράμματα πρός τόν Νέν καί νά τά δημοσιεύσουμε ἀμέσως; Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ «ἀρχηγοί» θά κινήσουν ὅλους τούς μοχλούς, γιά νά μήν ἀφήσουν τή δημοσίευση διαμαρτυρίας στίς ἐφημερίδες.

Στό ἀνοιχτό γράμμα νά ἀναφέρουμε χωρίς περιστροφές ὅλα ὅσα ἐκτέθηκαν ἐδῶ καί νά βάλουμε ὀρθά-κοφτά τό ἐρώτημα (1) διαψεύδει ὁ Νέν αὐτά τά γεγονότα; (2) θεωρεῖ ὅτι εἶναι *ἀνεκτό* σέ δημοκρατικό κόμμα σοσιαλιστῶν νά ἀκυρώνεται ἀπόφαση συνεδρίου μέ ἀπόφαση τῆς Διοικούσας Ἐπιτροπῆς; — (3) εἶναι *ἀνεκτό* νά κρύβονται ἀπό τό Κόμμα ἡ ψηφοφορία καί οἱ *λόγοι* τῶν προδοτῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ στή συνεδρίαση τῆς 7. Ι. 1917; — (4) εἶναι *ἀνεκτό* νά συμβιβάζεται κανείς μ' ἕναν τέτιον πρόεδρο τῆς Internationale Sozialistische Kommission * (τόν

* — Διεθνοῦς Σοσιαλιστικῆς Ἐπιτροπῆς. *Ἡ Σύντ.*

Γκρίμμ), πού συνενώνει τίς άριστερές φράσεις μέ τή *βοήθεια* πού δίνει στούς έλβετούς έθνικιστές, τούς έχθρούς τοῦ Τσίμμερβαλντ, τούς «ύπερασπιστές τῆς πατρίδας», Πφλύγκερ, *Huber* καί Σία, στό ἔργο τῆς οὐσιαστικῆς *κατάργησης* τῶν ἀποφάσεων τοῦ Τσίμμερβαλντ; — (5) εἶναι ἀνεκτό νά βρίζει κανείς στή «Berner Tagwacht» τούς γερμανούς σοσιαλπατριῶτες καί νά βοηθάει κρυφά τούς έλβετούς σοσιαλπατριῶτες; κτλ.

Ἐπαναλαμβάνω: στίς ἀστικές ἐφημερίδες δέν θά ἐπιτρέψουν τή δημοσίευσή τους. Αὐτό εἶναι φανερό. Ὁ καλύτερος τρόπος εἶναι νά δημοσιεύσουμε ἕνα ἀνοιχτό γράμμα πρός τόν Νέν, ἀκριβῶς ἐξονόματος κάποιας ὁμάδας. Ἂν αὐτό εἶναι δυνατό, βιαστεῖτε καί ἀπαντεῖστε χωρίς καθυστέρηση.

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιευεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

345

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

Ἀξιότιμε Μ. Ν.!

Σᾶς ἔστειλα ἀμέσως μιά κάρτα σχετικά μέ τήν μπροσούρα (ἀπαντώντας στή δική Σας), μόλις ἄρχισα νά παίρνω χρήματα. Μέχρι τώρα ἔχω πάρει σέ 2 δόσεις 500 frs, πράγμα γιά τό ὁποῖο Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.

Ἔλαβα ἐπίσης τυπική ἀπάντηση (τοῦ Ταχυδρομείου) ὅτι τό χειρόγραφό μου γιά τήν οἰκονομία *, πού Σᾶς ἔστειλα στίς 2. XII. 1916 saisi l' autorité militaire!!! **

Κυριολεκτικά ἀπίστευτο!! Εἶναι μήπως δυνατό νά κάνουμε κι' ἄλλοῦ ἐνέργειες, ἤ δέν ὑπάρχει ἐλπίδα;

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς καί τίς καλύτερες εὐχές

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Sceaux (Seine) (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἱστόριι ΚΠΣΣ», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Πρόκειται γιά τό χειρόγραφο τοῦ βιβλίου «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο καπιταλισμοῦ». *Ἡ Σύντ.*

** — τά κατάσχεσαν οἱ στρατιωτικές ἀρχές!!! *Ἡ Σύντ.*

346

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Α.! Καλά μέ «κοπανίσατε» γιά τόν Νικολάι ΙΙ, ἔ; *
Σχετικά μέ τόν *Garton Foundation* δέν ἔχω δεῖ ὁδηγίες καί δέν ξέρω ποῦ καί πῶς νά ψάξω. Δέν θυμᾶστε, ποῦ ἀκριβῶς τό διαβάσατε; Δέν μπορεῖτε νά βρεῖτε τό φύλλο αὐτό τῆς ἐφημερίδας — θά ἔβρισκα τότε ἐγώ ἐδῶ τήν ὁδηγία αὐτή στή βιβλιοθήκη.

Ἐπισυνάπτω τή «Volksrecht» ὅπου, ἐκτός ἀπό τή δήλωση τῆς ΚΕ, προσέξτε τήν ἀπόφαση τῆς συνέλευσης τῆς Ζυρίχης *ἐνάντια στήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου* [425]. Παρακαλῶ πολύ τήν Ὄλγα νά τό βάλει αὐτό στήν ὁμάδα τῆς Γενεύης τῶν τσιμμερβαλντινῶν ἀριστερῶν καί μέ κάθε τρόπο νά τό ὑποστηρίξει, νά μεταφραστεῖ ἡ ἀπόφαση, νά ψηφιστεῖ μιά παρόμοια κτλ. (τήν ἀπόφαση αὐτή τήν προετοιμάσαμε ἐδῶ στόν ὅμιλο τῶν τσιμμερβαλντινῶν ἀριστερῶν. Θά ἤτανε καλό νά συνενώναμε τή δράση μας).

Δέν θά ἤθελα νά πήγαινα στή Γενεύη: (1) δέν εἶμαι καλά· τά νεῦρα μου εἶναι χάλια. *Φοβᾶμαι* τίς διαλέξεις· (2) στίς 22. Ι. θά εἶμαι ἀπασχολημένος ἐδῶ, πρέπει νά ἑτοιμαστῶ γιά τή *γερμανική* εἰσήγηση. Γι' αὐτό δέν ὑπόσχομαι νά ἔρθω. (Γράψτε, τί σύσκεψη προτείνει ὁ Γκιλμπό, *ἀπό ποιούς*, πότε; Μπορῶ νά φανῶ χρήσιμος; Πῶς;)

Σφίγγω δυνατά τό χέρι καί στούς δυό καί στέλνω πολλούς χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 10 καί 22 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη
Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

347

ΠΡΟΣ ΜΗ ΕΞΑΚΡΙΒΩΜΕΝΟ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ

Ὁ Νόμπς καί ὁ Μύντσενμπεργκ μοῦ διηγήθηκαν σήμερα τά ἑξῆς περιστατικά πού δέν στεροῦνται σημασίας:

---

* Περί τίνος πρόκειται, δέν ἔχει ἐξακριβωθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

Στίς 7. Ι ὁ Μύντσενμπεργκ πρότεινε νά ἀναβληθεῖ τό συνέδριο *ὥς τό Μάρτη* (θέλοντας ὁλοφάνερα μέ τήν πρόταση αὐτή νά ξεσκεπάσει τά κίβδηλα ἐπιχειρήματα τοῦ Γκρίμμ + τῶν σοσιαλπατριωτῶν). Ἡ πρόταση καταψηφίστηκε [426].

Ὁ *Γκρόιλιχ* πρότεινε νά ἀναβληθεῖ *ὥς τό Μάη*. Ὁ Νόμπς δήλωσε ὅτι εἶναι ὑπέρ (καί πάλι προτιμώντας τό μικρότερο κακό καί ξεσκεπάζοντας τήν ἴδια παρέα). Ὅταν ὁ Νόμπς εἶπε ὅτι εἶναι *ὑπέρ*, ὁ Γκρόιλιχ (τί χηνάριο!) *ἀπόσυρε* τήν πρότασή του (ἐπειδή κατάλαβε τό λάθος του). Τότε ὁ Νέν δήλωσε ὅτι *αὐτός* ὑποβάλλει πρόταση τοῦ Γκρόιλιχ. *Ἡ πρόταση καταψηφίστηκε.*

Ὁ Μύντσενμπεργκ πρότεινε νά καθοριστεῖ στίς καντονιακές Διοικοῦσες Ἐπιτροπές, (στίς ὁποῖες ἀνατέθηκε τώρα ἡ ὑπόθεση) προθεσμία ὥς τόν Ἰούλη. Ἡ πρόταση καταψηφίστηκε!

Ἀπ' αὐτά τά περιστατικά μπορεῖ νά δεῖ κανείς μέχρι ποιό βαθμό πρωτάκουστης ἀναισχυντίας ἔφτασε ὁ Γκρίμμ στό ἄρθρο του («Berner Tagwacht» στίς 9 ἤ στίς 8. Ι Parteibeschlüsse [427]), ὅταν λέει ὅτι οἱ ἀριστεροί «ἀπό ἄποψη ἀρχῶν» *δέν ἦταν* ἐνάντια στήν ἀναβολή!

Ὁ Μύντσενμπεργκ ἔγραψε ἄρθρο γιά τή *«Volksrecht»* (ὁ Νόμπς ὑποσχέθηκε νά τό δημοσιεύσει αὔριο ἤ μεθαύριο) ἐνάντια στήν ἀπόφαση τῆς Partei-Vorstand * [428].

Ἀφοῦ διαβάσετε τό γράμμα αὐτό, διαβιβάστε το στήν Ὄλγα γιά νά τό στείλει στόν Ἀμπραμόβιτς.

Γράφτηκε στίς 11 ἤ 12 τοῦ Γενάρη 1917
στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

348

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Χθές εἴχαμε ἐδῶ συνέλευση τῶν ἀριστερῶν γερμανῶν. Ἡ πλειοψηφία ἦταν ἐργάτες, ὑπάρχουν νεολαῖοι. Ἡ δουλιά μας ἀκόμη δέν τακτοποιήθηκε: ἡ ἐντύπωσή μου εἶναι διπλή, ἀσταθής. Καλός εἶναι καί αὐτός ὁ Νόμπς: τοῦ ἔστειλε ἕνας ἐργάτης ἕνα ἀριστερό ἄρθρο σχετικά μέ τήν ποταπή ἐνέργεια γιά τήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου. Ὁ Νόμπς δημοσίευσε τό ἄρθρο ἐνυπόγραφο καί τήν ἄλλη

* — Διοικοῦσα Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

μέρα ἕνα ἄρθρο ἄλλης κατεύθυνσης, καί μάλιστα τό ἄρθρο τοῦ *ἀριστεροῦ* τό *χάλασε*· τό καταψαλίδισε, πράγμα πού τό ἀνακάλυψα τυχαῖα στή συνέλευση, κάνοντας κριτική *ἀκριβῶς* σ' ἐκεῖνα τά μέρη τοῦ ἄρθρου πού παραμόρφωσε ὁ Νόμπς!

Τί «ἀριστεροί» κι' αυτοί!

Ἀνάμεσα στ' ἄλλα: στή συνέλευση ἐξακριβώθηκε ὅτι ὑπάρχει ἐπαφή μέ τούς ἀριστερούς στή Νεϋσατέλη, οἱ ὁποῖοι ἀκόμη νωρίτερα τάσσονταν κατά τῶν ὀπορτουνιστῶν. Νά πού δέν θά ἦταν ἄσχημο νά πᾶτε ἐκεῖ μέ τίς διευθύνσεις (respective * μέ συστατικό γράμμα, πού θά μποροῦσα νά πάρω ἀπό δῶ) καί νά τούς διδάξετε, νά κάνετε διάλεξη, νά συνδεθεῖτε κτλ.

Σᾶς ἔγραψα μήπως, ὅτι ὁ Naine στή συνεδρίαση τῆς Parteivorstand (7. I) εἶχε τήν εὐσυνειδησία νά μιλήσει *κατά* τοῦ Γκρίμμ, κατηγορώντας τον ἀκριβῶς σάν «διεθνιστή γραμματέα»!

Ἡ Ὄλγα μοῦ γράφει σήμερα ὅτι ὁ Γκιλμπό ἔκανε διάλεξη γιά τό γαλλικό συνέδριο, ἐπέκρινε δριμύτατα τούς ὀπαδούς τοῦ Λονγκέ («πιό τσουχτερά ἀπό Σᾶς», ὅπως γράφει), τάχτηκε ὑπέρ τῆς διάσπασης. Αὐτό εἶναι καλό, ὅμως ὁ Γκιλμπό δέν ἔχει *βάσεις*, εἶναι ἄνθρωπος τῶν διαθέσεων τῆς στιγμῆς, θεμέλια, θεωρία, δέν ἔχει. Αὐτό εἶναι ἐπικίνδυνο. Περιμένει τή γυναίκα του ἀπό τό Παρίσι, ἡ ὁποία κάνει προπαγάνδα ἐκεῖ. Ὁ Γκιλμπό καί ὁ Μπριλλιάντ συμφώνησαν νά πάρουν ἀπόφαση διαμαρτυρίας σχετικά μέ τήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου. Στίς 22. I ἔχουν συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων γιά νά ψηφίσουν τήν ἀπόφαση αὐτή.

Ἐδῶ μεθαύριο, τήν Κυριακή, θά ἔχουμε συνεδρίαση τοῦ Γραφείου τῶν ἀριστερῶν (Γκριγκόρι, Ράντεκ κι' ἐγώ) γιά τό ζήτημα τῆς διαμαρτυρίας κατά τοῦ Γκρίμμ. Νά δοῦμε!

Σᾶς σφίγγω δυνατά, δυνατά τό χέρι καί ἀκόμη μιά φορά παρακαλῶ νά πᾶτε κάπου τουλάχιστο προσωρινά, ἔστω γιά διαλέξεις ἤ κάτι ἄλλο, νά ξεσκάσετε καί νά ἀσχοληθεῖτε μέ κάτι συναρπαστικό καί ὠφέλιμο γιά καινούργιους καί φρέσκους ἀνθρώπους. Μά τήν ἀλήθεια, ἡ δουλιά ἀνάμεσα στούς γάλλους εἶναι χρησιμότατη καί ὠφελιμότατη.

Τό βιβλίο καί τούς καταλόγους τά πῆρα. Merci.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

349

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Ἔλαβα τό γράμμα Σας καί τό ἀπόκομμα ἀπό τό *«Ρούσσκιγε Βέντομοστι»* [429]. Γιά ὅλα εὐχαριστῶ πολύ.

Ἀγαπητή φίλη! Ξέρω πόσο Σᾶς εἶναι τρομερά δύσκολο καί θά ἤθελα ἐξαιρετικά νά Σᾶς βοηθήσω μέ κάθε τρόπο, μέ ὅ,τι εἶναι δυνατό. Δέν δοκιμάζετε νά ζήσετε ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχουν φίλοι καί ὅπου εἶναι δυνατό ὅλο τόν καιρό νά συζητᾶτε γιά τίς ὑποθέσεις τοῦ Κόμματος, νά συμμετέχετε σ' αὐτές;

Σήμερα πῆρα γράμμα ἀπό τόν Γκιλμπό, σύντομο. Γράφει πώς ἑτοιμάζει συγκέντρωση γιά τό ζήτημα τῆς εἰρήνης. Ἔγραψα 4 ἄρθρα (ἤ κεφάλαια) σχετικά μ' αὐτό γιά τή *«Νόβι Μίρ»* (ὅπου, λένε, πληρώνουν πέντε δολάρια γιά τό ἄρθρο, πράγμα πού θά ἦταν γιά μένα, μεταξύ τῶν ἄλλων, ὅ,τι χρειαζόταν) [430]. Σᾶς τά στέλνω· ἴσως θά μπορούσατε νά μελετήσετε τό ἑξῆς σχέδιο: ἐγώ θά μποροῦσα νά Σᾶς ἐξασφαλίσω καί μέ συμπληρωματικά ὑλικά, καί Σεῖς θά ἑτοιμάζατε μιά διάλεξη στά γαλλικά πάνω σ' αὐτό τό θέμα πού εἶναι πάρα πολύ ἐπίκαιρο καί θά περιοδεύατε ὅλη τή γαλλική Ἐλβετία. Θά ἦταν πολύ ὠφέλιμο γιά τήν ὑπόθεση, γιατί πασιφιστικό κουρκούτι στά κεφάλια ὁλονῶν ἔχει *ὅσο θέλεις*, καί τό κουρκούτι αὐτό μπορεῖ νά διαλυθεῖ μόνο μέ ἐντατική, συστηματική ἐπενέργεια. Ἀλήθεια καταπιαστεῖτε, καταρτίστε *λεπτομερειακές* θέσεις γιά τή διάλεξή Σας (θά μπορούσαμε νά τίς συζητήσουμε μαζί), ἤ μάλιστα γράψτε ὅλη τή διάλεξη. Δέν ὑπάρχει *κανείς* στήν Ἐλβετία γιά νά κάνει διάλεξη στούς γάλλους ἐργάτες γιά τή μαρξιστική στάση ἀπέναντι στόν πασιφισμό, ἐνῶ *Ἐσεῖς* θά μπορούσατε νά τήν κάνετε, δίνοντας στούς ἐργάτες πάρα πολύ ὑλικό γιά νά τό σκεφτοῦν. Ἀρχίστε νά *ἑτοιμάζεστε* σιγά-σιγά τώρα κιόλας· ἡ δουλιά θά Σᾶς *ἀπορροφήσει*, πιστέψτε ὅτι ἡ δουλιά πού σᾶς ἑλκύει εἶναι τό πιό βασικό γιά τήν ἀνάρρωση καί τήν ἠρέμηση! Θά Σᾶς στέλνω ἀποκόμματα ἀπό τή «Bataille», κείμενα ἀποφάσεων, κείμενα ἀπό τήν «Avanti!» (μπορῶ νά προμηθευτῶ παλιά φύλλα τῆς «Avanti!», *εὔκολα* θά μάθετε νά διαβάζετε ἰταλικά· αὐτό ἐπίσης εἶναι πολύ *σημαντικό*, γιατί ἰταλοί ἐργάτες στήν Ἐλβετία εἶναι πάρα πολλοί, καί γι' αὐτούς ἐπίσης *δέν ὑπάρχει κανένας* νά τούς μάθει μαρξισμό).

Στίς 23. I ὁ Γκρίμμ συγκαλεῖ (αὐτό μεταξύ μας) συνδιάσκεψη σοσιαλιστῶν τῆς *Entente* (γιά νά συζητήσουν τή στάση τους στή συνδιάσκεψη τῶν σωβινιστῶν-σοσιαλιστῶν τῆς Entente). Ἐμεῖς ἑτοιμάζουμε δριμύτατη διαμαρτυρία ἐνάντια στόν Γκρίμμ (μέχρι καί

τήν ἀπαίτηση γιά τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπό τήν I. S. K.) γιά τήν ἐπονείδιστη στάση του στό ζήτημα τῆς ἀναβολῆς τοῦ συνεδρίου *. Πολύ Σᾶς συνιστῶ νά βρεῖτε τή «Volksrecht» (θά Σᾶς στείλω τό φύλλο μέ τήν ἀπόφαση), τήν «Berner Tagwacht» (ἀπό τή Βέρνη θά Σᾶς τή στείλουν ἴσως; ἰδιαίτερα τό φύλλο τῆς 8 ἤ 9. I) καί τήν «Grütlianer» (4. I καί 9. I). Θά Σᾶς γράψω ἀκόμη γι' αὐτό. Ἡ συνεδρίαση τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐλβετικοῦ κόμματος (Parteivorstand) στίς 7. I 1917 ἦταν *ἱστορική*: ἀνέβαλαν ἐπ' ἀόριστο τό συνέδριο, πού ἀκριβῶς ἀφιερωνόταν στό Militärfrage!! ** Καί ὁ Γκρίμμ τέθηκε ἐπικεφαλῆς *ὑ π έ ρ* τῆς ἀναβολῆς μαζί μέ τούς σοσιαλπατριῶτες!! Ὄχι, αὐτό δέν θά τοῦ τό συγχωρήσουμε. Σήμερα ἔχουμε ἐμεῖς ἐδῶ συγκέντρωση τῶν ἀριστερῶν. Μέ τόν Γκριγκόρι γράψαμε στόν Ράντεκ, τόν καλοῦμε αὐτόν καί τήν Ρόλαντ-Χόλστ κτλ. νά διαμαρτυρηθοῦν κατά τοῦ Γκρίμμ. Θά καλέσουμε ἐπίσης τόν Γκιλμπό, ὅμως αὐτός εἶναι τελείως ἀπροετοίματος γιά νά καταλάβει τό ζήτημα, καί ἡ διάλεξή Σας (δημόσια ἤ σάν ἀρχή συζήτησης στήν ὁμάδα τῶν ἀριστερῶν τῆς Γενεύης) θά ἦταν πάρα πολύ ὠφέλιμη.

Ἡ Ὄλγα μοῦ ἔγραψε ὅτι ἔρχεται κάποιος ἀριστερός γάλλος στόν Γκιλμπό (καί κόλλησε στόν Γκιλμπό τήν ἰδέα νά μέ καλέσουν σέ σύσκεψη μ' αὐτόν: ἐμένα μέ φέρνει σέ δύσκολη θέση καί εἶναι ὄχι βολικό· δέν θά πάω). Μήπως εἶναι ὁ γάλλος πού ἔρχεται στίς 23. I;; Ἄν Ἐσεῖς ὁρισμένο διάστημα *γύρω* ἀπ' αὐτή τήν ἡμερομηνία (23. I) βρισκόσασταν στή Γενεύη καί κάνατε ἐκεῖ (ἤ ἑτοιμάζατε) τή διάλεξή Σας, τότε ἀκριβῶς θά πιάνατε *ἀ π ρ ο σ δ ό κ η τ α*, (κι' ἐδῶ εἶναι τό σοβαρό, ἀκριβῶς ἀπροσδόκητα νά τόν συναντήσετε) τό γάλλο ἀπό τό Παρίσι καί θά τοῦ μαθαίνατε πολλά. Ἑτοιμάστε τή διάλεξη ἤ τή συζήτηση γιά τίς 25. I.;; (ὅμως ἄν *«αὐτοί»* δέν ἐπιστρέψουν στίς 25, τότε ἀναβάλετέ την *μ ε τ ά*, ὕστερα ἀπό τή συνομιλία μέ τόν Γκιλμπό, ὥσπου νά ἐπιστρέψουν· ἔτσι μπορεῖτε νά «πιάσετε» καί τόν Γκιλμπό καί τόν γάλλο, τί λέτε;).

Στόν Ἀμπραμόβιτς μάλλον γιά τήν ὥρα μήν πᾶτε, γιατί μοῦ ἔγραψε χθές ὅτι *στέλνει* πληροφορίες ἀπό τό τυπογραφεῖο. Μποροῦμε νά περιμένουμε τήν ἄφιξή τους.

Σᾶς σφίγγω δυνατά, δυνατά τό χέρι καί εὔχομαι νά καταπιαστεῖτε γρήγορα μέ τή διάλεξη (θά Σᾶς χρειαστεῖ ἀργότερα σέ κάθε περίπτωση).

Δικός Σας *Λένιν*

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 366. *Ἡ Σύντ.*

** — ζήτημα τοῦ πολέμου!! *Ἡ Σύντ.*

P. S. Ἀκριβῶς τώρα ὁ *πασιφισμός* εἶναι τό πιό ἐπίκαιρο ζήτημα. Ἀκριβῶς *ἐδῶ*, δηλ. πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα πρέπει τώρα νά μάθουμε (τόν Γκιλμπό καί τούς γάλλους ἰδιαίτερα) νά τόν τοποθετοῦν μαρξιστικά. Ἀπαντεῖστε μου ἀμέσως σχετικά μέ τό σημεῖο αὐτό.

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

350

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Μόλις σήμερα, Δευτέρα, τελειώσαμε τή σύσκεψη πού εἴχαμε ἀρχίσει χθές γιά νά ταχθοῦμε κατά τοῦ Γκρίμμ. Πῆρε μέρος καί ὁ γερμανός, μέλος τῆς ὁμάδας «Die Internationale», «ἀριστερός» πέρα γιά πέρα.

Ἐγκρίναμε μιά τέτια κατηγορηματική δήλωση κατά τοῦ Γκρίμμ (ἀπαιτώντας τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπό τήν I. S. K.) πού ὁ Πλάττεν τήν ὀνόμασε «πολιτική δολοφονία».

Αὐτό γιά τήν ὥρα αὐστηρά μεταξύ μας.

Θά περάσει μιά—δυό ἑβδομάδες, ὥσπου νά σταλεῖ αὐτή στήν Ρόλαντ-Χόλστ κ.ἄ. καί νά ἔρθει ἡ ἀπάντηση ἀπ' αὐτούς.

Κουράστηκα ἀρκετά — ξεσυνήθισα ἀπό συνελεύσεις!

Ἐλπίζω ὅτι δέν ἀπαντᾶτε στήν πρότασή μου νά πᾶτε νά κάνετε τή διάλεξη στά γαλλικά ὄχι γιατί εἶστε ἀπολύτως ἐνάντια, ἀλλά μόνο καί μόνο γιατί μελετᾶτε καλύτερα τό σχέδιο αὐτό, προκειμένου νά τό ἀποδεχτεῖτε. Δέν Σᾶς βιάζω καί δέν θά ἐπαναλάβω τίς προσπάθειες νά Σᾶς πείσω, θά ἤθελα ὅμως πάρα πολύ γιά νά συνέρθετε καλύτερα, νά ἀλλάξετε ἀέρα, νά βρεθεῖτε ἀνάμεσα σέ νέους καί παλιούς φίλους, θά ἤθελα πάρα πολύ νά Σᾶς πῶ περισσότερο φιλικά λόγια, γιά νά αἰσθανόσασταν καλύτερα, ὡσότου τακτοποιηθεῖτε στή δουλιά πού θά Σᾶς ἀπορροφήσει κυριολεκτικά. Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Περιμένω μεγάλο ὄφελος ἀπό τήν ὁμιλία Σας ἐνάντια στόν Γκρίμμ.

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

351

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητοί φίλοι! Μοῦ χρειάζεται πολύ τό «Ντισκουσιόννι Λιστόκ» τοῦ ΚΟ τοῦ ΣΔΕΚΡ (*Παρίσι,* 1910 ἤ 1911), ὅπου ἦταν δημοσιευμένο τό ἄρθρο μου ἐνάντια στόν Μάρτοφ καί τόν Τρότσκι σχετικά μέ τή ρωσική ἐπανάσταση (μέ στοιχεῖα γιά τίς ἀπεργίες καί τό % τῶν νομῶν σχετικά μέ τό ἀγροτικό κίνημα) *. Ὅλα τά τεύχη τοῦ «Ντισκουσιόννι Λιστόκ» ἦταν πολύ λίγα καί σέ Σᾶς *πρέπει* νά ὑπάρχουν, δέν εἶναι δύσκολο νά βρεῖτε τό ἄρθρο. Παρακαλῶ, νά μοῦ τό στείλετε ἀμέσως. Θά Σᾶς τό ἐπιστρέψω κι' αὐτό καί τά ἄλλα πού στείλατε προηγούμενα, πολύ σύντομα.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στή ρωσική γλώσσα τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

352

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Ἄν ἡ Ἑλβετία ἐμπλακεῖ στόν πόλεμο, οἱ γάλλοι ἀμέσως θά καταλάβουν τή Γενεύη. Τότε τό νά εἶσαι στή Γενεύη — σημαίνει ὅτι βρίσκεσαι στή Γαλλία καί ἀπό κεῖ ἔχεις ἐπαφές μέ τή Ρωσία. Γι' αὐτό σκέπτομαι νά παραδόσω τό *κομματικό* ταμεῖο σέ Σᾶς (γιά νά τό κουβαλᾶτε *μαζί Σας,* σέ σακουλάκι, εἰδικά γι' αὐτό ραμένο, γιατί ἀπό τήν Τράπεζα δέν θά μᾶς δίνουν στή διάρκεια τοῦ πολέμου). Γράφω γι' αὐτό στόν Γκριγκόρι. Αὐτά εἶναι ἁπλῶς σχέδια, γιά τήν ὥρα μεταξύ μας.

Νομίζω ὅτι ἐμεῖς θά μείνουμε στή Ζυρίχη, ὅτι δέν εἶναι πιθανός ὁ πόλεμος.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τη Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ το χειρόγραφο

---

* Βλ. «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία» (Ἅπαντα. 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 366-384). *Ἡ Σύντ.*

353

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Σᾶς παρακαλῶ, μεταφράστε τήν ἐπισυναπτόμενη ἀπόφαση στά γαλλικά καί νά μοῦ τήν *ἐπιστρέψετε* (δίνοντάς την νά ἀντιγραφεῖ γιά τήν ὁμάδα τῶν *γερμανῶν* τῆς Λωζάνης)[431].

Ἡ ἀπόφαση πού πάρθηκε ἐδῶ ἀπό τούς *ἀριστερούς* κυκλοφορεῖ σέ ὅλη τήν Ἐλβετία.

Πρέπει νά φροντίσουμε νά μοιραστεῖ μέ κάθε τρόπο ἀνάμεσα στά *μέλη* τοῦ Κόμματος καί νά περάσει μέσα σέ ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις, ἔστω καί στίς πιό μικρές.

Ἄν *μιά* τουλάχιστο, ἔστω καί ἡ μικρότερη, ψηφίσει αὐτή τήν ἀπόφαση, τότε πρέπει *ἐπίσημα* νά τή στείλει καί στήν τοπική καί στήν κεντρική Διοικούσα ἐπιτροπή τοῦ κόμματος (Geschäftsleitung der Soz. Partei. *Zürich.* Volkshaus) μέ *τήν ἀπαίτηση* νά δημοσιευτεῖ. Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Στέλνω καί στήν Ὄλγα γιά τόν Γκιλμπό καί τόν Ἀμπραμόβιτς ἀπό ἕνα ἀντίγραφο.

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

354

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Σχετικά μέ τόν Ἔνγκελς. Ἄν πέσει στά χέρια σας τό *«Neue Zeit»* μέ τήν ἀφήγηση τοῦ Κάουτσκι (καί τά γράμματα τοῦ Ἔνγκελς) πού λέει μέ τί τρόπο διαστρέβλωσαν τόν πρόλογο τοῦ Ἔνγκελς στό ἔργο «Klassenkämpfe», θά ἦταν καλό νά τήν ἀντιγράφατε μέ λεπτομέρειες σέ ξεχωριστό τετράδιο. Ἄν αὐτό εἶναι ἀδύνατο, τότε στεῖλτε σέ μένα μέ ἀκρίβεια ποιό τεῦχος τοῦ «Neue Zeit» εἶναι, χρόνος, τόμος, σελίδα[432].

Οἱ ἐπιθέσεις Σας ἐνάντια στόν Ἔνγκελς, κατά τή γνώμη μου, εἶναι τελείως ἀστήριχτες. Μέ συγχωρεῖτε γιά τήν εἰλικρίνεια:

πρίν γράψει κανείς ἔτσι, πρέπει νά ἑτοιμαστεῖ πολύ πιό σοβαρά! Διαφορετικά εἶναι εὔκολο νά ρεζιλευτεῖ — Σᾶς προειδοποιῶ entre nous *, φιλικά, πρόσωπο μέ πρόσωπο, σέ περίπτωση πού καμιά φορά ἐκφραστεῖτε *ἔτσι* στόν Τύπο ἤ σέ συνέλευση.

Ἡ βελγική ἀπεργία; Πρῶτο — μπορεῖ στό συγκεκριμένο αὐτό ζήτημα, ἕνα ζήτημα μερικό, ὁ Ἔνγκελς νά ἔκανε λάθος. Φυσικά, αὐτό εἶναι δυνατό. Πρέπει νά μαζέψει κανείς ὅλα, ὅσα ἔχει γράψει γι' αὐτό. Δεύτερο — σχετικά μέ τή γενική ἀπεργία τά γεγονότα *γενικά* τῆς *τελευταίας* περιόδου καί ὁριστικά τοῦ 1905 ἔδοσαν κάτι τό *καινούργιο*, πού ὁ Ἔνγκελς δέν τό ἤξερε. Ὁ Ἔνγκελς συνήθισε νά ἀκούει δεκάδες χρόνια σχετικά μέ τή «γενική ἀπεργία» *μόνο* τίς κούφιες φράσεις τῶν ἀναρχικῶν, πού *δικαιολογημένα* τούς μισοῦσε καί τούς περιφρονοῦσε. Καί τά γεγονότα ἀργότερα *παρουσίασαν* ἕνα *νέο* τύπο «μαζικῆς ἀπεργίας», τόν *πολιτικό*, δηλ. τύπο πού δέν ἦταν καθόλου ἀναρχικός. Ὁ Ἔνγκελς δέν ἤξερε *ἀκόμη* τό καινούργιο αὐτό στοιχεῖο καί οὔτε μποροῦσε νά τό ξέρει.

Δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε αὐτό.

Δέν ἦταν μήπως ἡ βελγική ἀπεργία *πέρασμα* ἀπό τό παλιό στό καινούργιο; Ὁ Ἔνγκελς, μποροῦσε *τότε* (τό 1891-1892 ;; ἦταν 71-72 χρονῶν· βάδιζε πρός τό θάνατο) νά δεῖ ὅτι αὐτό δέν ἦταν ἡ παλιά βελγική ξεπερασμένη πιά κατάσταση (οἱ βέλγοι γιά πολύ καιρό ἦταν προυντονιστές), ἀλλά ἕνα πέρασμα πρός τό καινούργιο; Αὐτό χρειάζεται νά τό σκεφτοῦμε.

Σχετικά μέ τήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» κατά τή γνώμη μου, οἱ ἀπόψεις Σας παίρνουν ἕναν ἀφηρημένο καί μή ἱστορικό χαρακτήρα. Ἐπαναλαμβάνω ἐκεῖνο πού εἶπα στό ἄρθρο ἐνάντια στόν Γιούρι: ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας = δικαίωση τῆς συμμετοχῆς στόν *πόλεμο*. Τίποτε περισσότερο. Νά τό γενικεύεις αὐτό, νά τό μετατρέπεις σέ «γενική ἀρχή» εἶναι *γελοῖο*, παραπάνω ἀπό ἀντιεπιστημονικό. (Σᾶς στέλνω τό ἀμερικανικό πρόγραμμα τοῦ S. L. P. ** μαζί μέ τή γελοία αὐτή γενίκευση.) Οἱ πόλεμοι εἶναι ἕνα πράγμα ἐξαιρετικά πολύχρωμο, ποικιλόμορφο, σύνθετο. Δέν κάνει νά τούς ἐξετάζουμε μέ ἕνα γενικό καλούπι.

(I) Ὑπάρχουν τρεῖς κύριοι τύποι: οἱ σχέσεις τοῦ καταπιεζόμενου ἔθνους ἀπέναντι σ' ἐκεῖνο πού καταπιέζει (κάθε πόλεμος εἶναι συνέχεια τῆς πολιτικῆς· πολιτική εἶναι *οἱ σχέσεις* ἀνάμεσα στά ἔθνη, στίς τάξεις κτλ.). Σύμφωνα μέ τό γενικό κανόνα ὁ πόλεμος εἶναι δίκαιος

---

* — μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

** — Socialist Labour Party — Σοσιαλιστικό Ἐργατικό κόμμα. *Ἡ Σύντ.*

ἀπομέρους τοῦ καταπιεζόμενου (τό ἴδιο κάνει ἄν εἶναι, ἀπό στρατιωτική ἄποψη, ἀμυντικός ἤ ἐπιθετικός).

(ΙΙ) Οἱ σχέσεις ἀνάμεσα σέ δυό καταπιέζοντα ἔθνη. Πάλη γιά τίς ἀποικίες, γιά τίς ἀγορές κτλ. (Ρώμη καί Καρχηδόνα· Ἀγγλία καί Γερμανία 1914-1917). Σύμφωνα μέ τό γενικό κανόνα, ἕνας τέτιος πόλεμος εἶναι ληστεία καί *ἀπό τίς δυό* πλευρές· καί οἱ σχέσεις τῆς δημοκρατίας (καί τοῦ σοσιαλισμοῦ) ἀπέναντι σ' αὐτόν ὑπάγονται στόν κανόνα: «δυό κλέφτες τσακώνονται, ἄς ἐξοντωθοῦν καί οἱ δυό»...

(ΙΙΙ) Ὁ τρίτος τύπος. Τό *σύστημα* τῶν ἰσότιμων ἐθνῶν. Τό πρόβλημα **εἶναι πολύ πιό σύνθετο** !!!! Ἰδιαίτερα ὅταν δίπλα στά πολιτισμένα, συγκριτικά δημοκρατικά ἔθνη στέκει ὁ τσαρισμός. Ἔτσι ἦταν (περίπου) στήν Εὐρώπη ἀπό τό 1815 ὥς τό 1905.

Τό 1891. Ἡ ἀποικιακή πολιτική τῆς Γαλλίας καί τῆς Γερμανίας ἦταν *μηδαμινή*. Ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰαπωνία, οἱ Ἑνωμ. Πολιτεῖες *γενικά δέν εἶχαν* ἀποικίες (τώρα ἔχουν). Στή Δυτική Εὐρώπη διαμορφώθηκε ἕνα *σύστημα* (ΝΒ!! νά τό σκεφτεῖτε αὐτό!! μήν τό ξεχνᾶτε!! ζοῦμε ὄχι μόνο σέ ξεχωριστά κράτη, ἀλλά καί σέ ἕνα ὁρισμένο *σύστημα* κρατῶν· οἱ ἀναρχικοί μποροῦν νά τό ἀγνοοῦν· ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἀναρχικοί), ἕνα *σύστημα* κρατῶν πού γενικά εἶναι κράτη συνταγματικά, ἐθνικά· *δίπλα* σ' αὐτά στέκει ὁ πανίσχυρος, ὁ ἀκλόνητος, ὁ προεπαναστατικός τσαρισμός, πού καταληστεύει καί καταπιέζει ὅλους ἑκατοντάδες χρόνια, πού σύντριψε τίς ἐπαναστάσεις τοῦ 1849 καί τοῦ 1863.

Ἡ Γερμανία (τοῦ 1891) ἦταν ἡ χώρα τοῦ *πρωτοπόρου* σοσιαλισμοῦ. Καί τή χώρα αὐτή τήν ἀπειλοῦσε ὁ τσαρισμός σέ συμμαχία μέ τόν μπουλανζισμό!

Ἡ κατάσταση δέν ἦταν, μά καθόλου δέν ἦταν ἡ ἴδια μέ τό 1914-1917, ὅταν ὁ τσαρισμός εἶχε ὑπονομευτεῖ ἀπό τά γεγονότα τοῦ 1905, ἐνῶ ἡ Γερμανία κάνει πόλεμο γιά τήν κυριαρχία της πάνω σέ ὅλο τόν κόσμο. Εἶναι ἐντελῶς *διαφορετικό* ζήτημα!!

Νά συνταυτίζουμε, ἀκόμη καί νά παρομοιάζουμε τή διεθνή κατάσταση τοῦ 1891 μέ ἐκείνη τοῦ 1914 εἶναι ἕνα πράγμα *ἐξαιρετικά* ἀντιιστορικό.

Τελευταῖα ὁ ἀνόητος Ράντεκ ἔγραψε στήν πολωνική ἔκκληση («Befreiung Polens»): ἡ «Staatenbau» * δέν ἀποτελεῖ σκοπό τῆς πάλης τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Αὐτό εἶναι μεγάλη ἀνοησία! Εἶναι μισοαναρχισμός, μισοηλιθιότητα! Ὄχι, ὄχι, ἐμεῖς δέν εἴμαστε καθόλου ἀδιάφοροι ἀπέναντι στή Staatenbau, ἀπέναντι στό *σύστημα* τῶν κρατῶν, ἀπέναντι στίς *ἀμοιβαῖες σχέσεις τους*.

* — («Ἀπελευθέρωση τῆς Πολωνίας»): «οἰκοδόμηση τοῦ κράτους». *Ἡ Σύντ.*

Ὁ Ἔνγκελς ἦταν ὁ πατέρας τοῦ «παθητικοῦ ριζοσπαστισμοῦ»;; Δέν εἶναι σωστό! Τίποτε τό παρόμοιο. Ποτέ δέν θά τό ἀποδείξετε αὐτό. (Ὁ Μπογκντάνοφ καί Σία δοκίμασαν, μόνο πού ρεζιλεύτηκαν.)

Στόν *ἰμπεριαλιστικό* πόλεμο τοῦ 1914-1917 ἀνάμεσα στούς *δυό* ἰμπεριαλιστικούς συνασπισμούς, ἐμεῖς πρέπει νά εἴμαστε ἐνάντια στήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας», γιατί (1) ὁ ἰμπεριαλισμός εἶναι οἱ παραμονές τοῦ σοσιαλισμοῦ· (2) ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος εἶναι πόλεμος κλεφτῶν γιά τή λεία· (3) καί στούς *δυό* συνασπισμούς ὑπάρχει *πρωτοπόρο* προλεταριάτο· (4) καί στούς δυό *ὡρίμασε* ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση. *Μόνο* γι' αὐτό εἴμαστε ἐνάντια στήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας», **μόνο** γι' αὐτό!!

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς καί εὐχές! Δικός Σας *Λένιν*

Παράγγειλα τίς διευθύνσεις τῶν ὀργανώσεων τῆς νεολαίας. Μοῦ ὑποσχέθηκαν.

Ἔτσι λοιπόν, σχετικά μέ τό πρόγραμμα τοῦ ἐκδοτικοῦ *βάλτε* μπρός τή δουλιά. Καί τή διάλεξη *γιά τόν πασιφισμό;* [433]

P. S. Τά δυό τελευταῖα γράμματά Σας τά πῆρα ταυτόχρονα, κι' αὐτό ὁλοφάνερα ἀπό δικό μου φταίξιμο.

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν ('Ελβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

355

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ φίλε! Σᾶς στέλνω τήν ἀπόφαση. Σᾶς παρακαλῶ, νά τή διαβάσετε καί νά τή διαβιβάσετε τόσο στόν Γκιλμπό, ὅσο καί στή γερμανική ὁμάδα.

Αὐτή ἡ ἀπόφαση πρέπει νά ἐγκριθεῖ (ἐδῶ ἐγκρίθηκε ἀπό τή συνέλευση τῶν ἀριστερῶν) [434] ἀπό ὅλες τίς ὑπάρχουσες ὀργανώσεις καί, ὅταν τήν ἐγκρίνει ἔστω καί μιά *μικρή κομματική* ὀργάνωση, νά σταλεῖ *ἐπίσημα* καί στήν τοπική Διοικούσα ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος καί στήν κεντρική (Geschäftsleitung der

sozialistischen Partei. *Zürich.* Volkshaus) μέ τήν άπαίτηση νά δημοσιευτεῖ.

Εἶμαι πάρα πολύ θυμωμένος μέ τόν Γκιλμπό — νά τοῦ τό πεῖτε —γιατί *δέν* μοῦ *έπιστρέφει* τό σχέδιο δήλωσης ένάντια στόν Γκρίμμ [435] (Σᾶς τό ἔδειξε; Νά Σᾶς τό δείξει!)

Δέν θέλει νά τό ύπογράψει, τότε ἄς τό έπιστρέψει *ἀμέσως.*

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

356

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Ἐπισυνάπτω τό γράμμα τοῦ Ἀμπραμόβιτς *(νά τό ἐπιστρέψετε ἀμέσως)* καί τό ἀμερικανικό φυλλάδιο (νά τό ἐπιστρέψετε, ἀφοῦ τό μελετήσετε: δέν εἶναι ἐπεῖγον).

Τό γράμμα τοῦ Ἀμπραμόβιτς δείχνει ὅτι οἱ δουλιές πᾶνε καλά (ἐδῶ ἐπίσης: χθές πάρθηκε ἀπόφαση ἐνάντια στήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου καί μέ τήν ἀπαίτηση νά γίνει δημοψήφισμα γιά τό συνέδριο [436]).

Ἀπό αὐτά φαίνεται ὅτι πρέπει νά βιαστοῦμε μέ τό ἐκδοτικό *μας* (φυλλαδίων καί προκηρύξεων). Πολύ νά βιαστοῦμε!! (καί μέσω τῶν γερμανικῶν ὁμάδων στό La Chaux-de-Fonds καί στή Λωζάνη νά ὀργανώσουμε γερμανικό ἐκδοτικό — *δικό μας).*

Ἐπιταχύνετε τό ταξίδι Σας στό La Chaux-de-Fonds γιά μερικές μέρες, πάρτε ἀκριβή λογαριασμό ἐξόδων ἀπό τό τυπογραφεῖο (ὄχι μόνη Σας, ἀλλά μέσω τοῦ Ἀμπραμόβιτς) καί γράψτε μου γρήγορα. Πόσα χρήματα μπορεῖτε νά ἐξασφαλίσετε καί σέ τί προθεσμίες: 50 frs; 100 ἤ 200;

Βιαστεῖτε! Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Σχετικά μέ τόν πόλεμο *δέν* εἶναι κίνδυνος: τήν ἄνοιξη μόνο ἀναμένεται γενική ἐπιστράτευση.

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

357

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Χτές ἔγινε ἡ διάλεξή Σας καί περιμένω ἀνυπόμονα νά μάθω εἰδήσεις πῶς πῆγε. Ὅταν πῆρα τήν Πέμπτη τό ἐπεῖγον γράμμα Σας, ἔτρεξα στήν ἄλλη ἄκρη τῆς πόλης, στόν Ράντεκ καί πῆρα ἀπ' αὐτόν τά ἀποκόμματα. Ἤθελα πάρα πολύ νά Σᾶς γράψω ἕνα μεγάλο γράμμα γιά τόν πασιφισμό (τό θέμα γενικά εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαῖο· ἕνα ἀπό τά κυριότερα ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὅλης διεθνοῦς κατάστασης σήμερα, καί γι' αὐτό ἔγραφα στό ἄρθρο * Π τό πῆρα· merci! — καί ἐπιπλέον ἰδιαίτερα σημαντικό *γιά τήν Ἑλβετία*). Ὅμως δέν πρόλαβα: καί τήν Πέμπτη καί τήν Παρασκευή εἴχαμε συνελεύσεις τῶν ἀριστερῶν.

Οἱ ὑποθέσεις τῶν ἀριστερῶν ἐδῶ πᾶνε ἄσχημα, γιατί ὁ Νόμπς καί ὁ Πλάττεν φοβήθηκαν τόν πόλεμο ἐνάντια στόν Γκρίμμ, πού ἔκανε *λυσσαλέα ἐπίθεση* ἐνάντια στό δημοψήφισμα, καί φόβισαν τούς νεαρούς μας!! Δυσάρεστο!! Στή Βέρνη, ἄν κρίνει κανείς ἀπό τά γράμματα τοῦ Γκριγκόρι, πᾶνε καλύτερα. Ὁ Ράντεκ, ὕστερα ἀπό δική μου ἐπιμονή, ἔγραψε μιά μπροσουρίτσα ἐνάντια στό ἐδῶ «κέντρο» καί τόν Γκρίμμ, χθές ὅμως οἱ «ἀριστεροί» χαντάκωσαν (!!) τό σχέδιο τῆς ἔκδοσής της ἀπό τούς ἀριστερούς: τούς τρόμαξε ὁ φόβος τοῦ Νόμπς καί τοῦ Πλάττεν. Ἔχ, κάτι παλληκαράδες! Μά ἀριστεροί εἶναι αὐτοί!

Νομίζω ὅτι θά ἔπρεπε τή χθεσινή Σας διάλεξη νά τήν πάρετε σάν *πρόβα* καί νά ἑτοιμάσετε τήν ἐπανάληψή της στή Γενεύη καί στό Λα-Σώ-ντέ-Φόν: γιά τό θέμα αὐτό ἀξίζει νά δουλέψει κανείς καί νά κάνει πάνω σ' αὐτό διάλεξη *ὄχι* μόνο μιά φορά. Τό ὄφελος γιά τούς ἐλβετούς θά εἶναι τεράστιο. Γράψε *πιό λεπτομερειακά πῶς* βάλατε Σεῖς τό ζήτημα, *τί* ἐπιχειρήματα χρησιμοποιήσατε, τί ἀντιρήσεις Σᾶς ἔφεραν κτλ.

Μεταφράστηκαν στά γαλλικά τά προοριζόμενα γιά τό ἐλβετικό συνέδριο σχέδια ἀποφάσεων σχετικά μέ τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας καί τό ζήτημα τοῦ πολέμου; Ἔχω ὑπόψη μου τή μετάφραση πού θά ἐμφανιστεῖ στόν *Τύπο* «Grütlianer», «Sentinelle» κτλ. Ἤ ὄχι;

Ἄν δέν ἔχουν μεταφραστεῖ, θά πρέπει νά φροντίσετε γιά τή μετάφρασή τους, γιά τή ζύμωση καί τήν προπαγάνδα.

Πιθανόν μέ τό ταξίδι σας στό Ch.-de-Fonds νά προωθηθεῖ τό ζήτημα αὐτό. Θά περιμένω εἰδήσεις Σας.

---

* Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Πασιφισμός ἀστικός καί πασιφισμός σοσιαλιστικός» (Ἅπαντα 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 239-260). *Ἡ Σύντ.*

Ὁ Ἀμπραμόβιτς δουλεύει θαυμάσια καί θά πρέπει νά τόν ὑποστηρίζουμε μέ κάθε τρόπο.

Σᾶς στέλνω πολλούς χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ὁ Τρότσκι ἔστειλε ἕνα ἀνόητο γράμμα: δέν πρόκειται οὔτε νά τό δημοσιεύσουμε, οὔτε νά τοῦ ἀπαντήσουμε.

Ἄρχισε στόν Τύπο τῆς γαλλικῆς Ἑλβετίας ἡ καμπάνια (1) γιά τό δημοψήφισμα καί (2) ἡ καμπάνια σχετικά μέ τίς ἀποφάσεις γιά τό ζήτημα τοῦ πολέμου, πού προοριζόταν γιά τό συνέδριο; Ἤ δέν ἄρχισε *καμιά;* Βλέπετε Σεῖς κανονικά τή «Volksrecht» καί τή «Berner Tagwacht»; Αὐτό σήμερα εἶναι ἀπαραίτητο· πρέπει νά βοηθήσουμε τούς ἐλβετούς ἀριστερούς.

Σᾶς ἔγραψα ὅτι ὁ Γκιλμπό ἀρνήθηκε νά ὑπογράψει τήν ἀπόφαση ἐνάντια στόν Γκρίμμ (ἤ μήπως τό εἴχατε μάθει ἤδη ἀπό τόν Γκριγκόρι;). Ἀσχημούτσικος εἶναι ὁ Γκιλμπό μας: *φοβᾶται* τόν πόλεμο ἐνάντια στόν Γκρίμμ, *φοβᾶται* τόν Σοκόλνικοφ πού *φοβᾶται* τή διάσπαση· φοβᾶται τόν Μέρχαϊμ, πού φοβᾶται τόν «κύριο» Ζουώ!! Ἔχ, κάτι παλληκαράδες!! Θέλω νά γράψω γι' αὐτό στήν Ὄλγα.

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 35ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

358

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Πῆρα τή μετάφραση. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Τήν προώθησα παραπέρα [437].

Σχετικά μέ τή λογοκρισία, στήν ὁποία ὑποβάλατε Σεῖς τό ἄρθρο μου στά γαλλικά *, ἀπόρησα, μά τήν ἀλήθεια. Μιά πού Ἐσεῖς δέν στείλατε τό πρωτότυπο, καί ἐφόσον ἐγώ γενικά εἶναι ζήτημα, ἄν θά καταπιανόμουν νά κάνω ὁ ἴδιος μετάφραση στά γαλλικά, τό ἔστειλα, ὅπως βέβαια τό θελήσατε, παραλείποντας τά μέρη γιά τόν Ἔνγκελς.

---

* Βλ. «Ἀνοιχτό γράμμα πρός τόν Μπορίς Σουβάριν» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 261-272). *Ἡ Σύντ.*

«Μόνο μέ τή σκέψη ὅτι ὑπερασπίζω τήν ἄποψη τοῦ Ἔνγκελς γιά τόν πόλεμο καί τή θέση τῶν τότε γερμανῶν, ἀνάβουν τά αἵματά Σας καί δέν μπορεῖτε νά τό μεταφράσετε...»

Ἀλήθεια! Δέν τό περίμενα! Μά ἐμεῖς, καί ἐγώ, καί ὁ Γκρ. πάνω σ' αὐτό τό σημεῖο — παραπάνω ἀπό σημεῖο: δήλωση, θέση, διακήρυξη — τοῦ Ἔνγκελς ἀναφερθήκαμε πολλές φορές, ἄμεσα καί ἔμμεσα τό 1914 καί τό 1915.

Μά αὐτό εἶχε γραφτεῖ ἀπό τόν Ἔνγκελς στήν ἀρχή γιά τούς *γάλλους* σοσιαλιστές καί δημοσιεύτηκε στό *δικό τους* «Almanach du Parti Ouvrier» [438]. Καί τότε οἱ γάλλοι δέν διαμαρτυρήθηκαν, διαισθανόμενοι — ἄν δέν τό καταλάβαιναν καθαρά, πώς ὁ πόλεμος τῶν Μπουλανζέ + Ἀλέξαντρος III κατά τῆς τότε Γερμανίας θά ἦταν ἀντιδημοκρατικός *μόνο* ἀπό τήν πλευρά τους, ὅμως ἀπό τήν πλευρά τῆς Γερμανίας (γιά τόν ἰμπεριαλισμό της, τότε δέν μποροῦσε *οὔτε λόγος νά γίνει!!)* θά ἦταν πραγματικά μόνο «ἄμυνα», πραγματικά πόλεμος γιά τήν ἐθνική ὕπαρξη.

Καί νά αὐτό πού οἱ ἴδιοι οἱ γάλλοι τό ἀναγνώρισαν τό 1891 σάν σωστό, Ἐσεῖς ξαφνικά τό διαγράφετε, καί πῶς μάλιστα! Καί τήν παραμονή, στή συνέλευση τῶν ἀριστερῶν ἐλβετῶν, αὐτοί (οἱ μισοπασιφιστές, δέν γίνεται τίποτε μαζί τους) μέ ἀπίστευτη, πού χαρακτηρίζει μόνο αὐτούς, ἐπιπολαιότητα δέν ἔδοσαν σημασία στήν παραπομπή μου στή δήλωση αὐτή τοῦ Ἔνγκελς.

Ἐσεῖς καί στό ἄρθρο μου σέ ἀπάντηση πρός τόν Κίεβσκι δέν εἴπατε τίποτε.

Ἐμένα ἡ δουλιά μέ τούς ἀριστερούς ἐλβετούς, ὅπως καί οἱ σκέψεις γιά τίς ἀνοησίες πού κατάντησε νά λέει ὁ Ράντεκ, ὅλο καί περισσότερο μέ πείθουν ὅτι ὡς πρός τό σπουδαιότατο ζήτημα τῶν *αἰτίων* τῆς ἀπόριψης τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας *μόνο* ἡ δική μας θέση εἶναι σωστή. Εἴδατε μήπως τό τεῦχ. 6 τοῦ «Jugend-Internationale», γιά τό ὁποῖο ἔγραψα στή *Συλ., τεῦχ. 2* (τό πήρατε;), τό «Arbeiterpolitik», τεῦχ. 25; [439]

Πῆρα ἀπό τόν Κάμενεφ μιά κάρτα. Θά Σᾶς τή στείλω. Ἡ Ὄλγα γράφει ὅτι βελτιώνεται ἡ κατάσταση τῶν ἀριστερῶν, πώς ἱδρύθηκε ὀργάνωση τῶν γάλλων + τῶν ιταλῶν (!! αὐτό ἰδιαίτερα μέ χαροποιεῖ) + τῶν ρώσων — τῶν ἀριστερῶν τοῦ Τσίμμερβαλντ καί ὅτι ὁ Γκιλμπό θά μοῦ γράψει γι' αὐτή (θά Σᾶς τό στείλω, ἄν θέλετε). Φροντίζω νά παρακολουθῶ τήν «Avanti!» καί πείθομαι πώς ὁ Souvarine ἔχει δίκιο: ὁ Turati εἶναι πέρα γιά πέρα καουτσκιστής καί ὅλη τή σοσιαλιστική ὁμάδα στήν ιταλική Βουλή τήν ὁδηγεῖ σ' αὐτή τή γραμμή. Ὁ τελευταῖος λόγος του (17. I) ἦταν γραμμένος μέ

ἐπιτηδειότητα: καπάτσος τοῦ ἀστικοῦ πασιφισμοῦ, γενικά δέν εἶναι σοσιαλιστής.

Σᾶς σφίγγω δυνατά, δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

359

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σᾶς στέλνω τά ἀποκόμματα πού πῆρα ἀπό τόν Ράντεκ (μόνο ὥς τό Σάββατο: νά τά ἐπιστρέψετε (σέ μένα) **ἀμέσως** ὕστερα ἀπό τή διάλεξη).

Προσέξτε ἐκείνη τήν § τῆς ἀπόφασης τῆς *Διεθνοῦς*, πού μιλάει ἐνάντια στόν πασιφισμό (ἐνάντια στίς «προσπάθειες ἀλλαγῆς γνώμης»).

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Χάγης κτλ., οἱ πασιφιστικές δηλώσεις καί τά μέτρα τῶν κυβερνήσεων καί τῆς ἀστικῆς τάξης ἔχουν σάν βάση:

(1) τήν ὑποκρισία·

(2) τήν ἐξαπάτηση τοῦ λαοῦ·

(3) τό *ρεῦμα* τοῦ ἀστικοῦ πασιφισμοῦ, πού διαθέτει «μεγάλα» ὀνόματα καί ὀνειρεύεται *εἰρήνη* χωρίς νά γίνει κοινωνική ἐπανάσταση. Τό ρεῦμα αὐτό ἔχει στή διάθεσή του *τεράστια* φιλολογία (πού προορίζεται γιά τούς ἀφέντες καί ὄχι γιά τό λαό)·

(4) τόν ὑπολογισμό: εἶναι ὠφέλιμο κάποτε γιά τή μιά, κάποτε γιά τήν ἄλλη δύναμη νά «παρουσιάζεται» εἰρηνόφιλη, νά κερδίσει χρόνο κτλ.

Αὐτά γενικά. Συγκεκριμένα: πρέπει νά μελετᾶμε κάθε ξεχωριστή περίπτωση, κάθε κράτος.

Τά νούμερα πού ζητᾶτε *δέν* τά ἔχω.

(Οἱ διευθύνσεις ἔχουν σταλεῖ: *ἄν χρειαστεῖ* σύσταση, εἶναι καλύτερα νά τή δόσει ὁ Ἀμπραμόβιτς καί οἱ φίλοι του.)

Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος γιά τόν πασιφισμό (ζήτημα ἐξαιρετικά σπουδαῖο γιά τήν Ἑλβετία): ἡ ἰδέα ὅτι ὁ πόλεμος *δέν* συνδέεται τάχα μέ τόν καπιταλισμό, ὅτι *δέν* εἶναι *σ υ ν έ χ ι σ η* τῆς πολιτικῆς τῆς *ε ἰ ρ η ν ι κ ῆ ς* περιόδου. Σ' αὐτό βρίσκεται θεωρητική παραποίηση· πρακτική πού ἀνάγεται στήν παράκαμψη τῆς κοινωνικῆς *ἐπανάστασης*.

Βιάζομαι πολύ! Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 22 καί 30 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

360

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Πῆρα τά ἀποκόμματα. Merci!

Τελευταῖα ἦρθαν σέ μᾶς δυό δραπέτες αἰχμάλωτοι. Ἦταν ἐνδιαφέρον νά βλέπει κανείς «ζωντανούς» ἀνθρώπους, πού δέν τούς ἔχει διαφθείρει ἡ ἐμιγκράτσια. Τύποι: ὁ ἕνας ἑβραῖος ἀπό τή Βεσσαραβία, πού εἶχε δεῖ πολλά, σοσιαλδημοκράτης ἤ σχεδόν σοσιαλδημοκράτης, ἔχει ἀδελφό — μπουντοφικό κτλ. Μπασμένος στή ζωή, ὅμως ὁ ἴδιος προσωπικά δέν εἶχε ἐνδιαφέρον, γιατί ἦταν ἕνας συνηθισμένος τύπος. Ὁ ἄλλος — ἀγρότης ἀπό τήν περιοχή τοῦ Βορόνεζ, ἄνθρωπος τῆς γῆς, ἀπό οἰκογένεια μέ παλιές συνήθειες. Δύναμη ἀπό τή μαυροχώματη περιοχή. Εἶχε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον νά βλέπεις καί νά ἀκοῦς. Ἔκανε ἕνα ὁλόκληρο χρόνο αἰχμάλωτος στούς γερμανούς (ἐκεῖ γενικά γίνονται πάρα πολλά φοβερά πράγματα), σέ ἕνα στρατόπεδο μέ 27 000 *οὐκρανούς*. Οἱ γερμανοί συγκροτοῦν στρατόπεδα κατά ἐθνότητες καί μέ κάθε τρόπο τούς ἀποσποῦν ἀπό τή Ρωσία. Στούς οὐκρανούς ἔστειλαν καπάτσους ὁμιλητές γιά διαλέξεις ἀπό τή Γαλικία. Τά ἀποτελέσματα; Ὕστερα ἀπό τίς προσπάθειες τῶν προπαγανδιστῶν, πού βάσταξαν ὁλόκληρους μῆνες, μόνο 2000 τάχθηκαν ὑπέρ τῆς «αὐτοτέλειας» (ἀνεξαρτησία μέ τήν ἔννοια νά δοθεῖ περισσότερο αὐτονομία παρά ἀποχωρισμός)!! Καί οἱ ὑπόλοιποι ἀγανακτοῦσαν στή σκέψη τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπό τή Ρωσία καί τοῦ περάσματος στούς γερμανούς ἤ τούς αὐστριακούς.

Σημαντικό γεγονός! Δέν εἶναι δυνατό νά μή τό πιστέψει κανείς. 27 000 — μεγάλος ἀριθμός. Ἕνας χρόνος εἶναι μεγάλο διάστημα. Οἱ συνθῆκες γιά τήν προπαγάνδα τῆς Γαλικίας ἦταν παραπάνω ἀπό εὐνοϊκές. Καί παρόλα αὐτά οἱ δεσμοί μέ τούς μεγαλορώσους ὑπερίσχυσαν. Ἀπ' αὐτό φυσικά *δέν* βγαίνει καθόλου τό συμπέρασμα ὅτι τό σύνθημα «ἐλευθερία ἀποχωρισμοῦ» δέν εἶναι σωστό. Ἀντίθετα. Ὅμως ἀπό δῶ βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ μελλοντική πορεία θά ἀπαλλάξει τή Ρωσία ἀπό τήν ἐξέλιξη «αὐστριακοῦ τύπου».

Σχετικά μέ τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας ὁ βορονέζος μας εἶναι ὅπως ὁ Τρογιανόβσκι καί ὁ Πλεχάνοφ. Συμπαθεῖ τό σοσιαλισμό, ὅμως «μιά καί ὁ γερμανός σέ κυνηγάει, πῶς νά μήν ἀμυνθεῖς;». Δέν καταλαβαίνει. Θίχτηκε πάρα πολύ (καί αὐτός *καί ὁ ἑβραῖος!!*) γιατί οἱ γερμανοί χτυποῦν τούς «δικούς μας» ἀλύπητα. Σχετικά μέ τόν τσάρο καί τό θεό ὅλοι, καί οἱ 27000, ἐξόφλησαν τελείως μαζί τους, τό ἴδιο καί σχετικά μέ τούς μεγαλοτσιφλικάδες. Θά γυρίσουν στή Ρωσία καταγανακτισμένοι καί φωτισμένοι.

Ὅλη ἡ προσπάθεια τοῦ βορονέζου εἶναι νά γυρίσει πίσω, στό σπίτι του, στή γῆ, στό νοικοκυριό του. Γύριζε, δουλεύοντας στά γερμανικά χωριά· ἐρευνοῦσε, μάθαινε.

Τούς γάλλους τούς ἐπαινοῦν (στήν αἰχμαλωσία) — εἶναι καλοί σύντροφοι. «Καί οἱ γερμανοί βρίζουν τόν δικό τους κάιζερ». Μισοῦν τούς ἐγγλέζους: «ὑπεροπτικοί», δέν σοῦ δίνει ἕνα ξεροκόμματο, ἄν δέν τοῦ σφουγγαρίσεις τό πάτωμα» (ὁρίστε καθάρματα, χαλασμένα ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό!).

Γιά ἕνα ἄλλο ζήτημα: τί ὑπέροχη φασαρία ξεσήκωσε τό δημοψήφισμα, ἰδιαίτερα τό αἰτιολογικό του! Θαῦμα! Ἄν θά βλέπατε τά ἄρθρα τοῦ Γκρίμμ καί Σία στή «Berner Tagwacht» καί στόν «ἐπαρχιακό» σοσιαλδημοκρατικό Τύπο! Θρῆνος καί ὀδυρμός. Χτυπήσαμε τούς παλιανθρώπους αὐτούς εὔστοχα. Παρακινοῦσα μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις τόν Ράντεκ νά γράψει τήν μπροσουρίτσα (βρίσκεται ἐδῶ ἀκόμη καί ἔχουμε *μεγάλες* φιλίες — δέν τό περιμένατε; — ὅπως πάντα, ὅταν *δέν ὑπάρχει* ἔδαφος γιά ραντεκικές ὑπεκφυγές καί δυνατότητα νά παίξει μέ τά «δικαιώματα» κτλ., τάσσεται ἐνάντια στό κέντρο): ὧρες γυρίζαμε στή Ζυρίχη καί γώ τόν «κούρδιζα συνέχεια». Κάθησε καί τήν ἔγραψε. Οἱ «ἀριστεροί» μας, πού φοβήθηκαν τόν Νόμπς καί τόν Πλάττεν (οἱ ἥρωες αὐτοί *φοβήθηκαν* τόν Γκρίμμ, πού φοβήθηκε τόν Γκρόιλιχ καί Σία!!) τήν ἄκουσαν καί τή *χαντάκωσαν* (!!): νά μή τυπωθεῖ, γιατί διαφορετικά θά τούς διώξουν ἀπό τό Κόμμα (!!). Θά τήν τυπώσουμε χωριστά.

Ἡ στιγμή εἶναι τέτια, πού τό ἐνδιαφέρον ἔχει ἀνέβει καί ὅλοι *οἱ διεθνιστές πρέπει* νά βοηθήσουν ὄχι στά λόγια τούς ἐλβετούς ἐργάτες καί ἀριστερούς. Κι' ἐμεῖς θά τούς βοηθήσουμε!

Καί γιά ἕνα ἄλλο ζήτημα ἀκόμη. Διάβασα ξανά τό «Zur Wohnungsfrage» τοῦ Ἔνγκελς μέ τόν πρόλογο τοῦ 1887 [440]. Ξέρετε; Θαῦμα! Εἶμαι ἀκόμη «ἐρωτευμένος» μέ τόν Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς καί δέν μπορῶ νά μείνω ἥσυχος, ὅταν ἀκούω κατηγορίες ἐναντίον τους. Ὄχι, αὐτοί ἦταν πραγματικοί ἄνθρωποι! Ἀπ' αὐτούς πρέπει νά διδασκόμαστε. Ἀπό τή βάση αὐτή δέν πρέπει νά ξεφεύγουμε. Ἀπό τή βάση *αὐτή* ξέφυγαν οἱ σοσιαλσωβινιστές καί οἱ καουτσκιστές. (Μέ τήν εὐκαιρία: εἴδατε τήν ἀπόφαση τῶν Loriot-Rappoport, Saumoneau; [441] Καί αὐτή εἶναι κατά ¾ καουτσκική. Θά ἤθελα νά γράψω γιά τούς γάλλους, νά τήν κουρελιάσω καί αὐτή καί ὁλόκληρο τόν πασιφισμό. Θά ρωτήσω τόν Γκρίσα, ἄν θά τήν ἐκδόσει. *Δέν* ἀπάντησε σχετικά μέ τήν ἀπάντησή μου στόν Σουβάριν! *) Σᾶς εὔχομαι κάθε εἴδους εὐτυχία, φλυάρησα πάρα πολύ.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι! Δικός Σας *Λένιν*

---

* Βλ. «Ἀνοιχτό γράμμα πρός τόν Μπορίς Σουβάριν» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 261-272). *Ἡ Σύντ.*

P. S. Ἐλπίζω ὅτι τό δημοψήφισμα θά φέρει μεγάλο ὄφελος καί στή ρωμανική Ἑλβετία. Περιμένω εἰδήσεις ἀπό τόν Ἀμπραμόβιτς, τήν Ὄλγα κτλ.

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ Γενάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

361

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Χθές στό Ὄλτεν ἦταν πολύ ἐνδιαφέρον: ἡ μή προσέλευση τῶν γάλλων καί τῶν ἰταλῶν ἔδοσε τή δυνατότητα στούς Ράντεκ + Λεβί + Γκριγκόρι + Μύντσενμπεργκ νά ποῦν κατάμουτρα τήν ἀλήθεια στόν Γκρίμμ. Μοῦ τά εἶπε σήμερα ὁ Ράντεκ, Ἐσᾶς, ἀσφαλῶς, θά Σᾶς τά γράψει ὁ Γκριγκόρι.

Σχετικά μέ τό «Arbeiterpolitik» γράψτε στόν Ράντεκ, ἔφυγε ἤδη (Hern Sobelsohn. Zur Stelle. *Davos-Dorf*).

Σέ ποιό «κεντρικό σημεῖο» δέν Σᾶς ἔχω ἀπαντήσει, δέν μπορῶ νά μαντέψω.

Θά περιμένω ἐξηγήσεις.

Τά ἀγγλικά ἔργα τοῦ Μάρξ μοῦ εἶναι γνωστά. Εἶναι είδικά ἔργα, τά ὁποῖα πρέπει μέ τόν καιρό νά τά διαβάσω (ἕνα μέρος τους τό ἀγόρασα στό Λονδίνο καί ἄρχισα νά τά διαβάζω, δέν τά ἔχω ὅμως τελειώσει), *τώρα ὅμως δέν ἔχω καιρό.*

Τό ὅτι ὁ Γκρίμμ «δέν θέλει μαζικό κίνημα», γιά τήν ἀκρίβεια δέν θέλει τήν ἐπαναστατική δουλιά, σ' αὐτό ἔχετε πέρα γιά πέρα δίκιο. Τό ἄρθρο του εἶναι γενικά στό σύνολό του καουτσκιστικό, «κεντριστικό», ἀπατεωνίστικο.

Ὁ καουτσκιστής τῆς Βέρνης καί ὁ ὀκιστής Σπεκτάτορ ἔβγαλε στή Βέρνη μιά μπροσουρίτσα γιά τό «Vaterlands-Verteidigung» * (25 cts), ὅπου προσπαθεῖ νά μᾶς κάνει νά μαλώσουμε ἐγώ καί ὁ Ράντεκ (δέν τή διάβασα ὁλόκληρη, εἶδα μόνο αὐτό), — ὅπως καί ὁ Μάρτοφ προσπαθοῦσε νά τό κάνει αὐτό χθές (ὑπερασπίζοντας!!! τόν Γκρίμμ) [442]. Τοῦ κάκου, μάταιες προσπάθειες!

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Εἶναι ἕνα πράγμα βρωμερό καουτσκιστικό-ὀκιστικό! Λοιπόν θά τοῦ ἀπαντήσω ἐγώ! Θά μείνει ἱκανοποιημένος!

362

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Χάρηκα πολύ μέ τό γράμμα σας. Τό σχέδιο τῆς διάλεξής Σας πολύ μοῦ ἄρεσε *. Σᾶς συνιστῶ νά τήν ἐπαναλάβετε ὁπωσδήποτε, νά προκαλέσετε σέ μάχη τόν Η. Droz, νά συμπληρώσετε τή διάλεξη μέ ἕνα σημεῖο γιά τήν ἐπανάσταση (μόνο δέν ξέρω ἄν τό μέγεθος τῆς διάλεξης τό ἐπιτρέπει), δηλ. ἕνα σημεῖο πού νά λέει *πῶς* μπορεῖ νά γίνει ἡ ἐπανάσταση; Τί εἶναι ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου; Γιατί εἶναι ἀπαραίτητη; Γιατί εἶναι *ἀδύνατη* χωρίς τόν ἐξοπλισμό τοῦ προλεταριάτου; Γιατί μπορεῖ νά συμβιβάζεται πέρα γιά πέρα μέ τή δημοκρατία, τήν πλήρη καί τήν ὁλόπλευρη δημοκρατία; (σέ ἀντίθεση μέ τή χυδαία ἄποψη).

Ὁ Droz καί οἱ ἄλλοι ἐλβετοί σοσιαλπασιφιστές *δέν* τό καταλαβαίνουν αὐτό· *δέν* τό σκέφτηκαν· καί οἱ ἐλβετικές συνθῆκες d' un petit État et de la petite bourgeoisie d' un petit État ** μέ κάθε τρόπο *γεννοῦν* ἀκριβῶς τό μικρ. (μικροαστικό) πασιφισμό.

Ἄν παίρνετε τή «Volksrecht» καί τή «Berner Tagwacht» (εἶναι *ἀπαραίτητο* νά διαβάζετε τίς δυό αὐτές ἐφημερίδες) αὐτό, κατά τή γνώμη μου, φτάνει γιά νά κρίνει κανείς τή θέση τοῦ *κέντρου* πού ὑποστηρίζει πέρα γιά πέρα ὁ Γκρίμμ (ὁ παλιάνθρωπος! Πόσο ἀπατεωνίστικα «παλεύει» ἐνάντια στόν σοσιαλπατριώτη Huber-Rohrschach!!) καί στήν ἴδια αὐτή θέση κατρακύλησαν (κατά τά ¾) καί ὁ Νόμπς καί ὁ Πλάττεν. Κάνετε μεγάλο λάθος, ἄν δέν ἀστειεύεστε, ὅταν γράφετε ὅτι ἀσκῶ «ἐπιροή» στόν Πλάττεν. Ἡ ὑπόθεση ἔχει ἔτσι: αὐτός καί ὁ Νόμπς στό Τσίμμερβαλντ καί στό Κίνταλ «γράφτηκαν» στούς ἀριστερούς. Πάρα πολλές φορές προσπάθησα νά τούς τραβήξω σέ συζήτηση, σέ ὅμιλο, σέ συνομιλίες. Ὅλα χωρίς ἐπιτυχία. Αὐτοί *φοβοῦνται* τόν Γκρίμμ καί τήν πάλη ἐνάντιά του. Αὐτοί κατά ¾ εἶναι μέ τό «κέντρο». Εἶναι *σχεδόν* ἀδιόρθωτοι. Ἴσως νά τούς διορθώσει μόνο ἕνα δυνατό κίνημα τῶν ἀριστερῶν, ὅμως καί αὐτό εἶναι ἀμφίβολο.

Σήμερα δέν ὑπάρχει ἀκόμη διορθωμένη ἀπόφαση. Θά περιμένουμε αὔριο.

Ὁ Μύντσενμπεργκ μοῦ εἶπε χθές ὅτι τήν Τρίτη θά ἔχουν σύσκεψη τῶν νέων τῆς γερμανικῆς καί τῆς γαλλικῆς Ἐλβετίας. Εἶναι ἀπαραίτητο μέχρι τότε νά εἶναι ἕτοιμη ἡ ἀπόφασή *μας* πάνω στό ζήτημα

* Πρόκειται γιά τό σχέδιο διάλεξης τῆς Ἀρμάντ γιά τόν πασιφισμό. *Ἡ Σύντ.*

** — μικροῦ κράτους καί μικρῆς ἀστικῆς τάξης ἑνός μικροῦ κράτους. *Ἡ Σύντ.*

τοῦ πολέμου. (Ὁ Ράντεκ ἀνάλαβε νά προετοιμάσει τό σχέδιο, μέχρι τώρα ὅμως *δέν* τό ἔδοσε.) Κατά τή γνώμη μου, Ἐσεῖς πρέπει νά καταπιαστεῖτε μέ τή δουλιά, βάζοντας ὅλες τίς δυνάμεις, ὥστε νά προλάβετε *μέχρι* τήν Τρίτη (1) νά γράψετε στή Γενεύη καί στό Ch.-de-F. * νά πάρουν γιά τήν ὥρα σάν βάση τίς θέσεις *μου* (§§ πάνω στό ζήτημα τοῦ πολέμου, μέρος I)· (2) νά μάθετε ποιός θά εἶναι στή συνέλευση τῶν νέων ἀπό τή ρωμανική Ἑλβετία· (3) νά τούς «δουλέψετε», νά τούς «διδάξετε» ἔτσι, ὥστε νά καταλάβουν ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς διαφορᾶς μας (α) ἀπό τό σοσιαλπασιφισμό, καί (β) ἀπό τό «κέντρο» (= Γκρίμμ καί Σία). (Ὁ Πλάττεν τίποτε ἀπολύτως δέν κατάλαβε καί οὔτε θέλει νά μάθει.) Ἡ θέση μας γενικά = Κ. Λῆμπκνεχτ, πάλη ἐνάντια στό σοσιαλ-πατριωτισμό καί τό κέντρο τῆς χώρας *μας*· ἀδιάρηκτη σύνδεση τῆς πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο μέ τήν πάλη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί μέ τήν *ὁλόπλευρη* καί *ἄμεση ἐπαναστατική* δουλιά *ὑπέρ* τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Τά αἰτιολογικά τοῦ δημοψηφίσματος, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, = τό πρῶτο βῆμα τῆς πλατφόρμας τῶν *ἀριστερῶν* τῆς Ἑλβετίας. Αὐτό *NB*.

Τήν Τρίτη οἱ νέοι ἀπό τή ρωμανική Ἑλβετία θά πρέπει ὁπωσδήποτε νά παρουσιάσουν σχέδιο τῆς ἀριστερῆς ἀπόφασης καί νά παλέψουν γι' αὐτό. Δέν εἶδα ἀκόμη τίς διορθώσεις, εἶμαι ὅμως σίγουρος ὅτι αὐτό *χαλάει* τήν ὑπόθεση (συμβιβάζοντας, μπερδεύοντας τίς διαφωνίες πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στούς ἀριστερούς καί τούς ἐλβετούς σοσιαλπατριῶτες, ἀντί νά τίς ξεσκεπάζει. Σ' αὐτό βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία καί ὅλη ἡ προστυχιά τῶν ἄρθρων τοῦ Γκρίμμ στήν «Berner Tagwacht» καί στό «Neues Leben» σχετικά μέ τήν πλειοψηφία καί τή μειοψηφία).

Προσπαθεῖστε νά πλησιάσετε τούς ὑπό περιορισμό γάλλους, ὀργανῶστε ἀλληλογραφία, ἀποκτεῖστε συνδέσεις, *συγκροτεῖστε* (κρυφή καί ὄχι ἐπίσημη) ὁμάδα *ἀριστερῶν* μέσα σ' αὐτούς. Αὐτό εἶναι **πολύ** σημαντικό.

Τό σύνθημα «μαζικό κίνημα» δέν εἶναι ἄσχημο, ὅμως *δέν* εἶναι ἀπόλυτα σωστό. Γιατί αὐτό ξεχνάει τήν *ἐπανάσταση*, τήν *κατάκτηση τῆς ἐξουσίας*, τή *δικτατορία* τοῦ *προλεταριάτου*. Αὐτό NB!! Τό σωστότερο εἶναι: ὑποστήριξη καί ἀνάπτυξη (ἀμέσως) κάθε εἴδους *ἐπαναστατικῶν* μαζικῶν ἐκδηλώσεων μέ *σκοπό* τήν ἐπίσπευση τῆς *ἐπανάστασης κτλ*.

Ὁ Πλάττεν = τά μπερδεύει. Μέ τόν Σάιντεμαν ἤ μέ τόν Λῆμπκνεχτ; ρωτάει, γιατί δέν ἔχει καταλάβει ὅτι ὁ Γκρίμμ ἀκριβῶς «συμ-

* — Σώ-ντέ-Φόν. *Ἡ Σύντ.*

φιλιώνει», ενώνει, *μπερδεύει* τούς ἐλβετούς σοσιαλπατριῶτες (τόν Γκρόιλιχ καί Σία) μέ τούς ἐλβετούς «ἀριστερούς», πού εἶναι *ἐντελῶς ἀσυνειδητοποίητοι!!!*

Ἔχετε δίκιο: χρειάζεται *ἀμέσως* ἐπαναστατική πάλη ἐνάντια στήν ἀκρίβεια, τίς ἀπεργίες, διαδηλώσεις κτλ. Νά «πᾶμε ἀμέσως στό λαό» δηλ. στίς *μάζες*, στήν *πλειοψηφία* τῶν καταπιεζομένων, προπαγανδίζοντας τή *σοσιαλιστική ἐπανάσταση* (δηλ. νά πάρουμε τίς τράπεζες καί *ὅλες* τίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἐλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 35ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

363

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἀγαπητέ Ράντεκ! Ἡ μπροσούρα τοῦ Σπεκτάτορ * εἶναι τόσο ἀνόητη, ὥστε στήν ἀρχή εἶχα ἀμφιβολίες, ἄν θά ἄξιζε τόν κόπο νά ἀπαντήσω. Ἐπειδή ὅμως αὐτός ὁ μικροπρεπής ραδιοῦργος προσπαθεῖ μέ πρόστυχο καί πολύ κουτό τρόπο νά ἐκμεταλλευτεῖ τίς διαφωνίες μας, ὑποθέτω — ἰδιαίτερα γιά τό λόγο ὅτι αὐτός ἐμένα, καί *μόνο* ἐμένα ἀναφέρει προσωπικά — νά τοῦ ἀπαντήσω — εἶναι δικαίωμά *μου* καί ὑποχρέωσή *μου*. Θά κάνω τό πᾶν, ὥστε νά δημοσιευτεῖ ἡ ἀπάντησή μου *ὄχι μόνο* στή ρωσική γλώσσα.

Ὅσοναφορᾶ *τό δικό μας* σχέδιο ἀπόφασης κατά τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας (γιά τήν Ἐλβετία) **, ἐγώ ξέχασα νά Σᾶς πῶ τά ἑξῆς: τό σχέδιό μου (στίς θέσεις μου — οἱ πρῶτες §§) Σᾶς ἱκανοποίησε, δηλαδή τότε ἐγώ μπόρεσα νά ἐκφράσω τήν κοινή ἄποψη. Γιατί νά μήν τό πάρουμε *αὐτό* σάν βάση τοῦ κοινοῦ σχεδίου;

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς.

Οὐλιάνοφ

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 379. *Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τίς «Θέσεις γιά τή στάση τοῦ Ἐλβετικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ἀπέναντι στόν πόλεμο» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 209-211). *Η Σύντ.*

P. S. Πῆρα ἀπό τήν Ἀμερική τό πρῶτο φύλλο τῆς νέας ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδας «Ἰντερνατσιοναλίστ». Στή Διακήρυξη αὐτοί τάσσονται ἀλληλέγγυοι μέ τούς «ἀριστερούς τῆς Εὐρώπης». Ἐκδότης εἶναι ὁ Πάννεκουκ ἀπό τό «Vorbote». Τί νά Σᾶς στείλω, τό ἀγγλικό πρωτότυπο ἤ τή ρωσική μετάφραση;

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Νταβός (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

364

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σάν νά πέρασε καιρός πού δέν πῆρα οὔτε μιά ἀράδα Σας. Ὑποσχεθήκατε «αὔριο» νά γράψετε — σχεδόν πρίν μιά ἑβδομάδα — καί οὔτε φωνή. Μήπως κάτι τό ἰδιαίτερο Σᾶς ἐμπόδισε; Γράψτε μου τουλάχιστο δυό λόγια, ἄν δέν θέλετε νά γράψετε γράμμα, γιατί ἀνησυχῶ κάπως.

Γιά τήν 1. II. νομίζω, Σᾶς ἔγραψα λίγα λόγια.

Στίς 3. II, ἔγινε σύσκεψη (ἐντελῶς ἰδιωτική) τοῦ Γκρίμμ μέ τούς φίλους του + Νόμπς καί Πλάττεν. (Ὁ Μύντσενμπεργκ καί ὁ Μπρόνσκι εἶχαν προσκληθεῖ, ὅμως ἀρνήθηκαν νά πᾶνε σ' αὐτούς τούς Zentrumsleute * καί βέβαια καλά ἔκαναν πού ἀρνήθηκαν.) Ὁ Νόμπς καί ὁ Πλάττεν εἶναι ἄνθρωποι ἐντελῶς ἀνερμάτιστοι (ἄν ὄχι χειρότερα) καί «φοβοῦνται» τόν Γκρίμμ πιό πολύ κι' ἀπό τή φωτιά.

Ψήφισαν κάποιες τροποποιήσεις στήν ἀπόφαση (βέβαια, ὁ Γκρίμμ «κατάφερε» τόν Νόμπς καί τόν Πλάττεν). Δέν εἶδα ἀκόμη τίς τροποποιήσεις αὐτές. Αὔριο (Πέμπτη) πρέπει νά δημοσιευτοῦν [443]. Γενικά οἱ ἐδῶ ἀριστεροί, νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, εἶναι μεγάλοι παλιάνθρωποι.

Χθές ἔγινε συνέλευση (κουράζομαι ἀπό τίς συνελεύσεις· τά νεῦρα μου εἶναι σέ πολύ ἄσχημη κατάσταση, πονοκέφαλοι· ἔφυγα προτοῦ τελειώσει) — γενική. Ἔγινε ἐκλογή τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς ὅλης τῆς ὀργάνωσης τῆς Ζυρίχης. Ἐκλέξανε *καί* τόν Μπρόνσκι. Φανταστεῖτε το: οἱ ἀχρεῖοι σοσιαλπατριῶτες (μέ τόν Μπάουμαν ἐπικεφαλῆς) βγῆκαν καί ἔφυγαν **. Δέν θέλουμε νά δουλέψουμε μέ τόν Μπρόνσκι!!

---

*— κεντριστές. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 365. *Ἡ Σύντ.*

Καί ὁ Νόμπς + ὁ Πλάττεν ἔφαγαν τό χαστούκι καί ψήφισαν τήν ἀναβολή!! Αἶσχος, αἶσχος!! Καί αὐτοί εἶναι ἀριστεροί!! Ἡ νεολαία ὅμως «φοβᾶται» τόν Νόμπς καί τόν Πλάττεν!!

Λένε, ὁ Humbert Droz ἔκανε ἤδη διάλεξη στή Γενεύη καί ἀποπλανᾶ τή νεολαία μέ τόν ἠλίθιο πασιφισμό του. Τί καλά θά ἦταν νά τόν ἀντιπαλεύατε δημόσια, — εὐγενικά, ὅμως ὁριστικά νά δείχνατε ὅλο τό αἶσχος τοῦ πασιφισμοῦ, ὅλη τήν ποταπότητά του καί νά δίνατε τό ἐπαναστατικό πρόγραμμα!

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

365

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή συντρόφισσα Ὄλγα!

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τό γράμμα σχετικά μέ τά ζητηματάκια στό τοπικό Σας Κόμμα. Γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια ἡ «ἀπαισιοδοξία» πιάνει πολλές φορές ὄχι μόνο Ἐσᾶς [444]. Τό Κόμμα ἐδῶ εἶναι πέρα γιά πέρα ὀπορτουνιστικό, φιλανθρωπικό ἵδρυμα γιά τούς ὑπαλλήλους-μικροαστούς.

Ἀκόμη καί οἱ δῆθεν ἀριστεροί ἡγέτες (σάν τόν Νόμπς καί τόν Πλάττεν) δέν ἀξίζουν *τίποτε*· οἱ δυό αὐτοί ἰδιαίτερα [445]. Ἄν δέν ἔχεις τή δυνατότητα νά πᾶς στίς μάζες, τίποτε δέν μπορεῖς νά κάνεις. Ὡστόσο, χωρίς νά τρέφουμε ὑπερβολικές ἐλπίδες, δέν ἀξίζει καί νά πέφτουμε στήν ἀπαισιοδοξία: ἡ στιγμή εἶναι σοβαρή καί, ἄν Σᾶς βοηθήσουμε ἔστω καί *λίγο* (μέ δυό - τρία φυλλάδια κτλ.), κι' αὐτό *κάτι* εἶναι. Κι' αὐτό *δέν θά πάει χαμένο* χωρίς νά ἀφήσει ἴχνη.

Χάρηκα πολύ, πάρα πολύ γιά τήν πρόθεσή Σας νά βοηθήσετε μέ κάθε τρόπο τήν κυκλοφορία τοῦ φυλλαδίου [446]. Μήν ξεχνᾶτε, Σᾶς παρακαλῶ, νά καταστρέφετε *ὅλη* τήν ἀλληλογραφία μας.

Πότε θά γίνει τό καντονικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος; Ἔστειλα τό σχέδιο ἀπόφασης στόν Ἀμπραμόβιτς. Σᾶς τό ἔστειλε; Ξέρετε τίποτε (ἐκτός ἀπό ὅσα δημοσιεύτηκαν στή Volksrecht) γιά τό συνέδριο τοῦ Κόμματος τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης στό Töss; [447]

Ποιός ἔκανε ἔκθεση γιά τή συνεδρίαση τῆς 1. II στό Ὄλτεν; [448] Μόνο ὁ Γκιλμπό καί Σία; Μά αὐτοί δείλιασαν!! Δέν κατάλαβαν τό καθῆκον, φοβήθηκαν!

Δέν μπορῶ νά κάνω διάλεξη στά γαλλικά.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία. Χαιρετισμούς στόν Βιατσεσλάβ Ἀλεξέγεβιτς!

Δικός Σας *Λένιν*

Καί πῶς πάει ἡ δουλιά μέ τό δημοψήφισμα; Πόσες ὑπογραφές μαζεύτηκαν; Ἐξακολουθοῦν νά μαζεύουν;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 12 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

366

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Σχετικά μέ τήν τροποποιημένη ἀπόφαση (τοῦ ἐλβετικοῦ Κόμματος) τῆς «πλειοψηφίας» ἔχετε δίκιο: εἶναι χειρότερη καί ἀπό κακή [449]. Εἶναι πέρα γιά πέρα «κεντριστική» καουτσκιστική. Ὁ Γκρίμμ χάλασε τήν ὑπόθεση, ἐνῶ ὁ Νόμπς καί ὁ Πλάττεν *ὑποχώρησαν*. Τήν Κυριακή ἔγινε τό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης. Οἱ δικοί μας (οἱ «νεαροί») ὑπέβαλαν τήν ἀριστερή ἀπόφαση πού προετοιμάσαμε ἐμεῖς, ἡ ὁποία συγκέντρωσε 32 ψήφους. Εἶναι μεγάλη ἐπιτυχία αὐτό.

Ὁ Ἀμπραμόβιτς ἔπρεπε νά Σᾶς στείλει τό κείμενο τῆς ἀπόφασής μου (πού τό πρακτικό της μέρος μπῆκε στό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀπόφασης πού ὑποβλήθηκε προχθές στό συνέδριο (θά τή μάθετε ἀπό τίς ἐφημερίδες, ἄν ἀκόμη δέν ἔχετε ἐνημερωθεῖ)) [450].

Νομίζω ὅτι πρέπει νά ἑτοιμάσετε διάλεξη (στά γαλλικά) γιά τά τρία ρεύματα στό ἐλβετικό Κόμμα. Ὑλικό — τό δημοψήφισμα + οἱ τρεῖς ἀποφάσεις (ἡ δεξιά, τοῦ Γκρίμμ καί ἡ ἀριστερή). Πραγματικά ἀξίζει.

Μέ τόν Humb.-Droz, μιά πού εἶναι τολστοϊκός, πρέπει νά παλέψουμε σέ *ὅλη* τή γραμμή. Ὁπωσδήποτε.

Δέν εἶναι σωστό ὅτι στήν Ἐλβετία «εἶναι ἀδύνατες» οἱ ἐπαναστατικές μαζικές ἐκδηλώσεις. Καί ἡ γενική ἀπεργία τῆς Ζυρίχης τό

1912; Έγινε καί στή Γενεύη καί στή La Chaux-de-Fonds. Τώρα μάλιστα, στόν καιρό τοῦ πολέμου, *ἀκόμη πιό πολύ* εἶναι δυνατές καί ἐκδηλώσεις τῶν μαζῶν καί ἀκόμη καί ἐπανάσταση στήν Ἐλβετία (αὐτό θά εἶχε σημασία γιά τή Γαλλία καί τή Γερμανία).

Ὑπάρχει ἔδαφος γιά τή δημιουργία *ἀριστερῆς κατεύθυνσης* στό ἐλβετικό Κόμμα. Εἶναι γεγονός. Δέν εἶναι εὔκολη δουλιά, ὅμως εἶναι ἀποδοτική.

Ποῦ βρήκατε ντοκουμέντα γιά τόν πρόλογο τοῦ Ἔνγκελς στήν ταξική πάλη; Στή *«Neue Zeit»;* Ξέρετε ὅμως ὅτι ἀπό τόν πρόλογο αὐτό οἱ «ἀρχηγοί» τοῦ Βερολίνου *ἔσβησαν* τό ἐπαναστατικό τέλος;

Σχετικά μέ τόν πόλεμο (τοῦ 91) περιμένω τίς παρατηρήσεις Σας γιά τό «κεντρικό σημεῖο», γιά τό ὁποῖο δῆθεν σιώπησα.

Jaurès, Disc. parlem. * *Δέν ἔχω* τό δεύτερο τόμο.

Δέν μπορεῖτε νά προμηθευτεῖτε τά Ἅπαντα τοῦ Fourier καί νά βρεῖτε γιά μένα αὐτά πού λέει γιά τή συγχώνευση τῶν ἐθνοτήτων;

Σᾶς σφίγγω γερά τό χέρι.

Λένιν

P. S. Τά καταφέρατε νά ἐπιδράσετε στή Μπελοούσοβα *(αὐτός* εἶναι βλάκας) καί στή γυναίκα τοῦ Οὐσιγέβιτς;

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

367

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Α.! Θά εἴχατε τήν καλοσύνη νά μοῦ στείλετε τήν μπροσούρα τοῦ *Κάουτσκι* «Ἡ κοινωνική ἐπανάσταση», ἔκδοση Γενεύης 1902 ἤ 1903 (μετάφραση μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Λένιν); Ἐγώ κυρίως χρειάζομαι τό δεύτερο μέρος: «Τήν ἐπομένη τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης», ὅμως νομίζω στά ρωσικά τά δυό μέρη εἶναι μαζί;

* — Ζωρές. Λόγοι στή βουλή. *Ἡ Σύντ.*

Ὁ Ἀμπραμόβιτς ὑποσχέθηκε νά Σᾶς στείλει τό γράμμα μου γιά τίς ἐδῶ, τίς ἑλβετικές ὑποθέσεις.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί εὔχομαι ὅ,τι τό καλύτερο. Ἡ Νάντια στέλνει χαιρετισμούς σέ Σᾶς καί στήν συντρ. Ὄλγα.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

368

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

17. II. 1917.

Ἀγαπητή Α. Μ.! Σήμερα πήραμε τό γράμμα Σας καί χαρήκαμε πάρα πολύ γι' αὐτό. Γιά πολύ καιρό δέν ξέραμε ὅτι βρίσκεστε στήν Ἀμερική καί δέν εἴχαμε πάρει ἀπό Σᾶς γράμματα, ἐκτός ἀπό ἕνα μέ τήν εἴδηση γιά τήν ἀναχώρησή Σας ἀπό τήν Ἀμερική.

Σᾶς ἔγραψα στίς 7-8. I (μέρα ἀποστολῆς τοῦ γράμματος ἀπό τή Στοκχόλμη — κατευθείαν ἀπό δῶ γιά τήν Ἀμερική τά ἁρπάζουν ὅλα οἱ γάλλοι!), ὅμως εἶναι φανερό ὅτι τό γράμμα αὐτό (μαζί μέ ἄρθρο γιά τή «Νόβι Μίρ») δέν Σᾶς πρόλαβε στή Νέα Ὑόρκη.

Πόσο εὐχάριστο ἦταν νά μάθουμε ἀπό Σᾶς γιά τή νίκη τοῦ Ν. Ἰβ. καί τοῦ Πάβλοφ στή «Νόβι Μίρ» (τήν ἐφημερίδα αὐτή τήν παίρνω πάρα πολύ ἀκανόνιστα, προφανῶς φταίει τό ταχυδρομεῖο καί ὄχι ἡ ὑπηρεσία διεκπεραίωσης τῆς ἴδιας τῆς ἐφημερίδας) — καί πόσο δυσάρεστη ἦταν πάλι ἡ εἴδηση ὅτι ὁ Τρότσκι ἔκλεισε συνασπισμό μέ τούς δεξιούς γιά νά παλέψει ἐνάντια στόν Ν. Ἰβ. Τέτιο γουρούνι εἶναι αὐτός ὁ Τρότσκι — λέει ἀριστερές φράσεις καί κλείνει συνασπισμό μέ τούς δεξιούς ἐνάντια στούς ἀριστερούς τοῦ Τσίμμερβαλντ!! Θά ἔπρεπε νά τόν ξεσκεπάσετε (Σεῖς) ἔστω καί μέ ἕνα γράμμα στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»!

Πῆρα ἤδη τό φύλ. ἀρ. 1 τῆς «Internationalist» καί χάρηκα πολύ. Γιά τή συνδιάσκεψη τοῦ S. L. P. καί τοῦ S. P., πού ἔγινε στίς 6-7. I. 1917 δέν ἔχω ὁλοκληρωμένες εἰδήσεις. Φαίνεται ὅτι τό S. L. P. πετάει ὁλόκληρο τό πρόγραμμα - minimum (αὐτός εἶναι ὁ πειρασμός καί ὁ κίνδυνος γιά τόν Μπουχάριν, πού «στό μέρος αὐτό ἀκριβῶς» σκόνταφτε σέ μᾶς ἀπό τό 1915!!). Εἶναι πολύ δυσάρεστο πού δέν μπορῶ νά μαζέψω ὅλα τά στοιχεῖα γιά τό S. L. P. (παρακάλεσα γι' αὐτό τόν Μπουχάριν, ὅπως φαίνεται ὅμως, τά

γράμματα χάνονται. Δέν ἔχετε Σεῖς ὑλικά; Θά μπορούσα νά τά ἐπιστρέψω ὕστερα ἀπό τό διάβασμα.

Ἑτοιμάζω (σχεδόν ἑτοίμασα τό ὑλικό) ἄρθρο πάνω στό ζήτημα τῆς στάσης τοῦ μαρξισμοῦ ἀπέναντι στό κράτος[451]. Ἔφτασα σέ συμπεράσματα πολύ πιό κατηγορηματικά ἐνάντια στόν Κάουτσκι παρά ἐνάντια στόν Μπουχάριν· (εἴδατε τή «Nota Bene» του στό τεῦχ. 6 τοῦ «Jugend-Internationale»; καί τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», τεῦχ. 2; *). Τό ζήτημα εἶναι πολύ σοβαρό· ὁ Μπουχάριν εἶναι πολύ καλύτερος ἀπό τόν Κάουτσκι, τά λάθη ὅμως τοῦ Μπουχάριν μποροῦν νά χαντακώσουν τή «δίκαιη αὐτή ὑπόθεση» στήν πάλη ἐνάντια στόν καουτσκισμό.

Θά Σᾶς στείλω τό ἄρθρο μου γιά τήν αὐτοδιάθεση ἐνάντια στόν Π. Κίεβσκι. Δυστυχῶς δέν ὑπάρχουν χρήματα! Θά ἐκδίδαμε τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», τεῦχ. 3 (ὅλο τό ὑλικό *ὑπάρχει)* καί τό τεῦχ. 4 (τό ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν, πού τό ἀπορίψαμε στήν ἀρχή, γιά τό κράτος, καί τό δικό μου ἄρθρο γιά τό κράτος)!

Κατά τή γνώμη μου, ἡ Δεξιά τοῦ Τσίμμερβαλντ ἔθαψε ἰδεολογικά τό Τσίμμερβαλντ: ὁ Bourderon + Merrheim στό Παρίσι ψήφισαν ὑπέρ τοῦ *πασιφισμοῦ*, ὁ Kautsky ἐπίσης στό Βερολίνο στίς 7. Ι. 1917, τό ἴδιο ὁ Τουράτι (17. XII. 1916!!) καί ὁλόκληρο τό ἰταλικό Κόμμα ἐπίσης. Αὐτό ἦταν θάνατος γιά τό Τσίμμερβαλντ!! Στά λόγια *καταδίκασαν* τό «σοσιαλπασιφισμό» (βλ. τήν ἀπόφαση τοῦ Κίνταλ), ἐνῶ στήν πράξη γύρισαν πάλι σ' αὐτόν!!

Ὁ Γκρίμμ ἐπαίσχυντα γύρισε πρός τούς σοσιαλπατριῶτες τοῦ ἑλβετικοῦ Κόμματος (ὁ φίλος μας τῆς Στοκχόλμης θά Σᾶς στείλει ὑλικό γι' αὐτό), κλείνοντας συνασπισμό μ' αὐτούς στίς 7. Ι. 1917 (Parteivorstandssitzung **) *ἐνάντια στούς ἀριστερούς* γιά τήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου!! Καί τώρα ἐπιτέθηκε πολύ πιό πρόστυχα ἐνάντια στούς ἀριστερούς γιά τή Begründung des Referendums *** (θά στείλουμε τό ὑλικό) καί ἔφτιαξε μιά «μέση», «κεντριστική» ἀπόφαση. Μήπως ἔχετε, μήπως μπορεῖτε νά βρεῖτε τήν züricher «Volksrecht»;; Ἄν ὄχι, τότε κάτι θά Σᾶς στείλουμε ἤ θά προσπαθήσουμε.

Αὔριο (18. II) θά ἀρχίσει τό συνέδριο τοῦ σουηδικοῦ Κόμματος. Ἴσως νά ἔχουμε διάσπαση. Ὅπως φαίνεται, ὑπάρχει φοβερή σύγχυση καί θαλάσσωμα στούς νεαρούς. Ξέρετε σουηδικά; Μπορεῖτε νά ὀργανώσετε συνεργασία (δική μου καί ἄλλων ἀριστερῶν) στήν ἐφημερίδα τῶν σουηδῶν νεαρῶν;

---

*Βλ. «Ἡ Διεθνής τῶν νέων» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 225-229). *Ἡ Σύντ.*

**— συνεδρίαση τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

***— αἰτιολόγηση τοῦ δημοψηφίσματος. *Ἡ Σύντ.*

Νά άπαντάτε, Σάς παρακαλώ, έστω καί σύντομα, όμως *γρήγορα, τακτικά,* γιατί μάς είναι πάρα πολύ σημαντικό νά καθιερώσουμε *καλή* άλληλογραφία μαζί Σας.

Τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία ('Όσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

369

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

'Αγαπητή φίλη! Σάς στέλνω ένα φυλλάδιο καί πολύ Σάς παρακαλώ νά τό μεταφράσετε στά γαλλικά καί στά άγγλικά [452]. 'Ελπίζω νά μού κάνουν τή μετάφραση στά γερμανικά στή Βέρνη.

Μέ ένδιαφέρει έξαιρετικά ή σκέψη γιά μιά τέτια προπαγάνδα καί ίδιαίτερα γιά τήν άπεργία τής 1. V — παρόμοια άπεργία πρότεινε ένας άριστερός στήν 'Ελβετία («Holzarbeiter-Zeitung», Schweizerische, von 27. I. 1917). Πολύ θέλω νά στείλω τό φυλλάδιο αύτό στό Παρίσι: έλπίζω ότι ό Γκρίσα θά μπορέσει νά τό έκδόσει, καί μετά νομίζω έπίσης νά φτάσει καί στή Γερμανία.

Σάς παρακαλώ, μεταφράστε το μέ πιό δυναμική γλώσσα, μέ σύντομες φράσεις. Γράφετε, παρακαλώ, σέ δυό άντίτυπα σέ ψιλό χαρτί καί πιό καθαρά, ώστε όταν γίνει ή στοιχειοθέτηση νά μή γίνονται λάθη. Άν είναι δυνατό, άς βγάλει ό Ούσιγέβιτς (φυλάγοντας αύτό τό μυστικό) άντίγραφο τού *ρωσικού* κειμένου γιά νά σταλεί στόν 'Αμπραμόβιτς (μαζί μέ 1 άντίγραφο τής γαλλικής μετάφρασης). 'Ενώ τά δυό άγγλικά άντίγραφα, 1 γαλλικό καί τό δικό μου ρωσικό νά τά έπιστρέψετε *τό γρηγορότερο* σέ μένα: πρέπει νά βιαστείτε, γιατί μέ τίς δυσκολίες άποστολής πού ύπάρχουν δέν έχουμε πολύ χρόνο μέχρι τήν 1. V, πρέπει όμως νά γίνει ζύμωση άπό νωρίτερα.

Σάς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. 'Η Νάντια αίσθάνεται σήμερα καλύτερα, παρόλο πού είναι άκόμη στό κρεβάτι. Σάς στέλνει πολλούς χαιρετισμούς. Τό έπισυναπτόμενο διαβάστε το καί στείλτε το στόν 'Αμπραμόβιτς μαζί μέ τό ρωσικό κείμενο καί τή γαλλική μετάφραση.

Γράφτηκε άνάμεσα στίς 19 καί 27 τού Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

370

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Τίς μέρες αὐτές πήραμε ἕνα εὐχάριστο γράμμα ἀπό τή Μόσχα (σύντομα θά Σᾶς στείλουμε ἀντίγραφο, ἄν καί τό κείμενο δέν ἔχει ἐνδιαφέρον). Γράφουν ὅτι οἱ διαθέσεις τῶν μαζῶν εἶναι καλές, ὅτι ὁ σωβινισμός ὁλοφάνερα ὑποχωρεῖ καί ὅτι στά σίγουρα θά ἔχουμε καί μεῖς γιορτή στή γειτονιά μας. Ἡ ὀργάνωση ὑποφέρει, γιατί οἱ ἡλικιωμένοι βρίσκονται στό μέτωπο, ἐνῶ στίς φάμπρικες εἶναι ὅλο νεολαία καί γυναῖκες. Στέλνουν ἕνα ἀντίγραφο προκήρυξης (καλή) πού κυκλοφόρησε τό Μοσχοβίτικο γραφεῖο τῆς ΚΕ [453]. Θά τή δημοσιεύσουμε στό ἑπόμενο φύλλο τοῦ ΚΟ.

Παρόλα αὐτά ζοῦν. Δυσκολεύονται οἱ ἄνθρωποι καί ἰδιαίτερα τό Κόμμα μας. Καί ὅμως ζοῦν.

Ἀκόμη ἕνα γράμμα ἀπό τήν Κολλοντάι πού (αὐτό ἄς εἶναι γιά τήν ὥρα entre nous *) ἐπέστρεψε ἀπό τήν Ἀμερική στή Νορβηγία. Ὁ Ν. Ἰβ. καί ὁ Πάβλοφ (ὁ λεττονός πού ἦταν στίς Βρυξέλλες: ὁ Πάβελ Βασίλιεβιτς) *κατέκτησαν* τή «Νόβι Μίρ» (παίρνω τήν ἐφημερίδα αὐτή πολύ ἀκανόνιστα) ὅμως... ἔφτασε ὁ Τρότσκι καί ὁ παλιάνθρωπος αὐτός ἔπιασε ἀμέσως στενές σχέσεις μέ τή *δεξιά* πτέρυγα τῆς «Νόβι Μίρ» ἐνάντια στούς ἀριστερούς τσιμμερβαλντινούς!! Νά, ἔτσι ἔχουν τά πράγματα!! Αὐτός εἶναι ὁ Τρότσκι!! Πάντα ὁ ἴδιος = ὅλο ὑπεκφυγές, κατεργαριές, ποζάρει σάν ἀριστερός, *βοηθάει* τούς δεξιούς, ὅσο αὐτό εἶναι δυνατό...

Ἀνάμεσα στούς ἀριστερούς στήν Ἀμερική ἡ δουλιά δέν πάει καί ἄσχημα, ἄν καί ἡ Κολλοντάι φοβᾶται τά ἀναρχοσυνδικαλιστικά ρεύματα στό S. L. P. (ὁ Ν. Ἰβ. δέν τά φοβᾶται). Διάβασα στό ὄργανο τοῦ S. L. P. («Weekly People») [454] ὅτι αὐτοί πετᾶν στήν ἄκρη τό πρόγραμμα - μίνιμουμ... ' Ο Ν. Ἰβ. «σ' αὐτό ἀκριβῶς τό μέρος ««σκοντάφτει ἀπό τό 1915. Τόν φοβᾶμαι . Καί τό ταχυδρομεῖο μέ τήν Ἀμερική *δέν* λειτουργεῖ.

Τόν τελευταῖο καιρό ἀσχολήθηκα ἐπίμονα μέ τό ζήτημα τῆς σχέσης τοῦ μαρξισμοῦ μέ τό *κράτος*, μάζεψα πολύ ὑλικό καί, ὅπως μοῦ φαίνεται, κατάληξα σέ πολύ ἐνδιαφέροντα καί σπουδαῖα συμπεράσματα *πολύ περισσότερο* ἐνάντια στόν Κάουτσκι, παρά ἐνάντια στόν Ν. Ἰβ. Μπουχάριν (πού παρόλα αὐτά δέν ἔχει δίκιο, ἄν καί βρίσκεται *πιό κοντά* στήν ἀλήθεια ἀπό τόν Κάουτσκι). Θά ἤθελα πάρα πολύ νά γράψω γι' αὐτό: νά ἐκδίδαμε τό 4ο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ

---

*— μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» μέ τό ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν καί μέ μιά δική μου ἀνάλυση, πού θά ἀναφερόταν στά μικρά λάθη τοῦ Μπουχάριν καί στά μεγάλα ψέματα καί στόν ἐκχυδαϊσμό τοῦ μαρξισμοῦ ἀπομέρους τοῦ Κάουτσκι.

Ἡ Νάντια εἶναι ἄρωστη: ἅρπαξε βρογχίτη καί εἶναι κατάκοιτη μέ πυρετό. Ὅπως φαίνεται, θά χρειαστεῖ νά μείνει ξαπλωμένη. Σήμερα κάλεσα τή γιατρό.

Λοιπόν τί γίνεται μέ τό ταξίδι Σας στό La Chaux-de-Fonds; Μήπως ἐγκαταλείψατε ὁλοκληρωτικά τή σκέψη αὐτή καί ὅλα γενικά τά σχέδια σχετικά μέ τή ρωμανο-ελβετική δουλιά; Δέν θά ἔπρεπε νά τά παρατήσετε. Οἱ ὑποθέσεις ἐδῶ, ὅπως ἔγραψα, δέν πηγαίνουν καί τόσο καλά, ὡστόσο σήμερα τελειώσαμε τό *φυλλάδιο, ἀρ. 1* («ἡ ἐλβετική ὁμάδα τῶν ἀριστερῶν τοῦ Τσίμμερβαλντ»). Νά δοῦμε τί θά βγεῖ!

Ἄν ὄχι τώρα, γενικά (δηλ. λίγο ἀργότερα) θά δοθεῖ ἡ δυνατότητα (εἶμαι σίγουρος) — ἄν ὄχι σέ μᾶς — πάντως στούς διαδόχους μας — νά δημιουργήσουν *κατεύθυνση* ἀριστερῶν στήν Ἑλβετία. *Ἔδαφος* γι' αὐτό ὑπάρχει!

Διαβάσατε τίς προτάσεις τῶν ἀριστερῶν στό συνέδριο τοῦ Κόμματος τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης πού ἔγινε στό Töss στίς 11. II. 1917; Δημοσιεύτηκαν στή «Volksrecht»; Παρόλα αὐτά δέν ἦταν καί ἄσχημες, ἔ;

Τούς πιό καλούς χαιρετισμούς καί Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Μέ συγχωρεῖτε γιά τή μουντζούρα στήν τελευταία σελίδα, μέ βιάζουν οἱ δουλιές.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1949 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

371

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σᾶς παρακαλῶ, βιαστεῖτε ὅσο εἶναι δυνατό μέ τό φυλλάδιο. Ἄν παρατράβηξε ἡ μετάφραση, στεῖλτε μου *ἀμέσως* ἀντίγραφο τοῦ ρωσικοῦ κειμένου· γιά τό λόγο ὅτι δίνεται εὐκαιρία νά τό στείλουμε στή Γερμανία. Εἶναι τόσο σπάνια, πού δέν πρέπει νά τή χάσουμε, καί ἡ εὐκαιρία ἀποστολῆς πρόκειται *σύντομα* νά δοθεῖ.

Οἱ ἔρευνες τοῦ Ε. Φ. στό Χάρκοβο καί τό «Χαρτί» *ἐξετάστηκαν* ἀπό ἐπιτροπή!!

Ἀπό τή Βέρνη ὁ Γκριγκόρι γράφει γιά τή χθεσινή μεγάλη νίκη κατά τῆς παρέας τοῦ Γκρίμμ! Ζήτω!

Κάντε ἐπίμονα δουλιά ἀνάμεσα στή νεολαία! Τί γίνεται ἡ μάχη ἐνάντια στόν Droz; Τί γίνεται μέ τό δημοψήφισμα;

Μήπως δέν γράφετε σέ δυό ἀντίτυπα τή γαλλική καί τήν ἀγγλική μετάφραση τοῦ φυλλαδίου;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

372

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Ἄν στείλετε τίς θέσεις Σας γιά τό ζήτημα τοῦ πολέμου, τότε, βέβαια, εὐχαρίστως θά ἀνταλλάξω σκέψεις γι' αὐτές. Σχετικά μέ τήν ὁμιλία Σας ἐνάντια στόν Golay δέν καταλαβαίνω γιατί μποροῦσε νά Σᾶς γεννηθεῖ ἡ σκέψη ὅτι αὐτό Σᾶς ἔφερε σέ δύσκολη θέση. Κατά τή γνώμη μου, αὐτό, ἀπεναντίας, ἦταν πάρα πολύ καλό, καί πάρα πολύ ὠφέλιμο. Ἀκριβῶς πιό ἀνοιχτά καί πιό ἀποφασιστικά πρέπει νά τάσσεται κανείς ἐνάντια στό γελοῖο πασιφισμό τῶν γάλλων (νά φέρεις τό σοσιαλισμό χωρίς ἐπανάσταση κτλ.) καί στή γελοία πίστη στή δημοκρατία. Τοῦ Γκολέ, κατά τή γνώμη μου, ἔπρεπε είδικά νά τοῦ τίς βρέξει κανείς δημόσια γιά τήν ὑποχώρησή του ἀπό τίς πολύτιμες ὁμολογίες στήν μπροσούρα του «Le Socialisme qui meurt» *. Θεωρῶ πώς ἡ μπροσούρα αὐτή εἶναι ὑπέροχο ὑλικό, ὁ καμβάς γιά κριτική τῆς ἀδυναμίας, τῆς ἀπερισκεψίας τῶν γάλλων ἀριστερῶν.

Πῆρα ἀπό Σᾶς τό ἀντίγραφο τοῦ ρωσικοῦ κειμένου τοῦ φυλλαδίου (χάρηκα πολύ πού Σᾶς ἄρεσε). Τό γαλλικό κείμενο ἀκόμη μέχρι τώρα δέν ὑπάρχει!!! Μά ἐγώ παρακάλεσα νά τό γράψετε σέ 2 ἀντίγραφα!! Μέ βασανίζει ἡ σκέψη ὅτι θά ἀργήσουμε — γιατί μέχρι τή 1. V. ἔμειναν ὅλο-ὅλο 2 μῆνες καί οἱ δυσκολίες ἐπαφῆς μέ τίς ἐμπόλεμες χῶρες εἶναι φοβερά μεγάλες.

Σχετικά μέ τόν Οὐσιγέβιτς γράφετε ἀκριβῶς ὅτι εἶναι «ἀσταθής». Δηλαδή δέν τόν μάλωσα ἄδικα (παρακάλεσα ὅμως νά Σᾶς δείξουν τό γράμμα ἀκριβῶς γιά νά συμφωνήσουμε σχετικά μέ τούς τρόπους ἐπενέργειας σ' αὐτόν).

Κι' ἔτσι, ἄν εἶναι δυνατό, ἐπισπεῦστε *μέ κάθε τρόπο* τή μετάφραση τοῦ φυλλαδίου στά γαλλικά καί στά ἀγγλικά. Ἄν γιά ὁποιονδήποτε λόγο, ἀπροσδόκητα δέν θά μπορέσετε νά γράψετε σέ 2 ἀντίγρα-

* — «Σοσιαλισμός πού πεθαίνει». *Ἡ Σύντ.*

φα, τότε πληροφορεῖστε ἐμένα τουλάχιστο, πότε στείλατε ἀκριβῶς τό φυλλάδιο (στά γαλλικά) στόν Ἀμπραμόβιτς.

Πάρα πολύ μέ χαροποιεῖ τό ὅτι ἀρχίσατε ὅλο καί πιό συχνά νά κάνετε ὁμιλίες στή νεολαία. Ὠφέλιμο πράγμα! Μόνο στή νεολαία ἀξίζει νά δουλεύεις! Πρέπει μέ κάθε τρόπο νά χτυπηθεῖ ὁ πασιφισμός της, ἡ δυσπιστία στό μαζικό κίνημα (καί ἡ ἀπεργία τῆς Ζυρίχης τό 1912; Τῆς Γενεύης τό 1900 ἤ τό 1902;). Καλά θά ἦταν νά συγκεντρώσετε ὑλικό γιά τίς ἀπεργίες στήν ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς γαλλικῆς Ἐλβετίας.

Ἡ Νάντια ἀνάρρωσε.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Διάβασα στή «Neue Zeit» (1912) τοῦ Πάννεκουκ τή συζήτηση μέ τόν Κάουτσκι: Ὁ Κάουτσκι εἶναι πολύ ἄτιμος, ἐνῶ ὁ Πάννεκουκ ἔχει *σχεδόν* δίκιο· ἔχει μόνο *ἀνακρίβειες*, λαθάκια. Ὁ Κάουτσκι ὅμως εἶναι παραπάνω ἀπό ὀπορτουνιστής.

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Φλεβάρη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἐλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

373

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή Ὄλγα! Ξέχασα χθές νά Σᾶς γράψω ἀκόμη: μήπως ἔχετε Ἐσεῖς τήν μπροσούρα τοῦ Μπακούνιν «Ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ καί ἡ ἔννοια τοῦ κρατικοῦ συστήματος»; [455] στά ρωσικά ἤ στά γαλλικά; Ἄν δέν τήν ἔχετε, δέν θά μπορούσατε νά τήν ἐφοδιαστεῖτε ἀπό τούς ἀναρχικούς γιά μερικές μέρες;

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

374

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

5. III. 1917.

Ἀγαπητή Α. Μ.! Οἱ εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων λένε ὅτι στίς 12. V θά συγκληθεῖ τό συνέδριο νέων στή Σουηδία γιά τήν ἵδρυση καινούργιου κόμματος πάνω στίς «ἀρχές τοῦ Τσίμμερβαλντ».

Θά πρέπει νά ὁμολογήσω ὅτι ἡ εἴδηση αὐτή μέ ἀνησυχεῖ ἰδιαίτερα καί μέ ἐξοργίζει. Γιατί εἶναι φανερό ὅτι τό «Τσίμμερβαλντ» χρεοκόπησε καί τά καλά λόγια χρησιμοποιοῦνται ξανά γιά νά σκεπάσουν τή σαπίλα! Τήν πλειοψηφία τοῦ Τσίμμερβαλντ τήν ἀποτελοῦν ὁ Τουράτι καί Σία, ὁ Κάουτσκι μέ τόν Λέντεμπουρ, ὁ Merrheim — *ὅ λ ο ι* πέρασαν στίς θέσεις τοῦ σοσιαλπασιφισμοῦ, πού εἶχε καταδικαστεῖ τόσο πανηγυρικά (καί τόσο ἄκαρπα!) στό Κίνταλ. Τό μανιφέστο τοῦ Κάουτσκι καί Σία μέ ἡμερομηνία 7. I. 1917, μιά σειρά ἀποφάσεις τοῦ Ἰταλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος, οἱ ἀποφάσεις τῶν Μέρχαϊμ — Ζουώ καί Λονγκέ — Μπουρντερόν (+ Ραφέν Ντυζάν σέ *ὁμοφωνία* μέ τόν Ρενοντέλ *) μήπως δέν ἀποτελοῦν χρεοκοπία τοῦ Τσίμμερβαλντ; Καί τό «κέντρο» τοῦ Τσίμμερβαλντ — ὁ Ρ. Γκρίμμ, πού ἔκλεισε στίς 7. I. 1917 *συμμαχία* μέ τούς σοσιαλπατριῶτες τῆς Ἑλβετίας γιά νά παλέψει ἐνάντια στούς ἀριστερούς!! Ὁ Γκρίμμ βρίζει τούς σοσιαλπατριῶτες *ὅλων* τῶν χωρῶν *ἐκτός* ἀπό τούς ἐλβετούς, πού τούς *καλύπτει!!* C' est dégoûtant! ** Εἶμαι καταγανακτισμένος ἐνάντια σ' αὐτούς τούς παλιανθρώπους· αἰσθάνομαι ἀηδία νά ἀκούω αὐτούς καί γι' αὐτούς· ἀκόμη περισσότερο δέν θέλω νά δουλέψω μαζί τους. Θά ἦταν κωμωδία!

Ἑτοιμαζόμαστε νά μαζέψουμε ὑλικό γιά Σᾶς σχετικά μέ τή χρεοκοπία αὐτή τοῦ Γκρίμμ. Ἀπαντεῖστε ἄν μπορεῖτε νά βρεῖτε τή zürcher «Volksrecht». Ἐκεῖ στήν αἰτιολόγηση τοῦ δημοψηφίσματος καί στήν ἀπόφαση τῶν *ἀριστερῶν* στό Töss 11. II. 1917 κ.ἄ. θά βρεῖτε τό *κύριο* ὑλικό.

Ὅμως εἶναι *σίγουρο* ὅτι οἱ σουηδοί ἀριστεροί στήν πλειοψηφία τους εἶναι εἰλικρινεῖς. Αὐτό εἶναι καθαρό. Καί πρέπει νά τούς βοηθήσουμε ὁπωσδήποτε μέχρι τίς 12. V, νά καταλάβουν *ἀπό νωρίτερα* ὅλη τήν ἀτιμία τοῦ σοσιαλπασιφισμοῦ καί τοῦ καουτσκισμοῦ, νά τούς βοηθήσουμε νά καταλάβουν ὅλη τήν προστυχιά τῆς πλειοψηφίας τοῦ Τσίμμερβαλντ, νά τούς βοηθήσουμε νά ἐπεξεργαστοῦν καλό πρόγραμμα καί τακτική γιά τό καινούργιο Κόμμα.

Μά τήν ἀλήθεια, πρέπει ἐμεῖς (ὅλοι ἐμεῖς, οἱ ἀριστεροί στή Σουηδία καί ὅσοι μποροῦν νά ἔρθουν σέ ἐπαφή μαζί τους) νά συσπειρωθοῦμε, νά ἐντείνουμε ὅλες τίς προσπάθειες, νά βοηθήσουμε, γιατί ἡ στιγμή αὐτή στή ζωή τοῦ σουηδικοῦ Κόμματος, τοῦ σουηδικοῦ *καί τοῦ σκανδιναβικοῦ* ἐργατικοῦ κινήματος, εἶναι *ἀποφασιστική*.

Ἐφόσον Ἐσεῖς διαβάζετε σουηδικά (καί μιλᾶτε ἐπίσης) σέ Σᾶς πέφτει ἕνα μεγάλο μέρος τῆς εὐθύνης, ἄν καταλαβαίνουμε τό «διεθνισμό» ὄχι μέ τήν ἔννοια «καρφί δέν μοῦ καίγεται γιά τούς ἄλλους».

---

* Βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Πασιφισμός ἀστικός καί πασιφισμός σοσιαλιστικός» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 239-260). *Ἡ Σύντ.*

** — Αὐτό εἶναι ἀποκρουστικό! *Ἡ Σύντ.*

Εἶμαι σίγουρος ὅτι Ἐσεῖς κάνετε πάρα πολλά. Θά ἤθελα νά συσπειρώσουμε, νά ἑνώσουμε τούς ἀριστερούς γιά νά βοηθήσουμε τούς σουηδούς σέ μιά τόσο δύσκολη στιγμή τῆς ζωῆς τους. Δέν θά ἔπρεπε νά ὀργανώσουμε γιά τό σκοπό αὐτό στή Χριστιανία, τήν Κοπεγχάγη καί τή Στοκχόλμη μιά ὁμάδα ρώσων μπολσεβίκων καί ἀριστερῶν, πού νά ξέρουν σουηδικά καί νά μποροῦν νά βοηθήσουν; Νά μοιράσουμε τή δουλιά: νά συγκεντρώσουμε τά βασικά ντοκουμέντα καί ἄρθρα (μοῦ ἔστειλαν τήν πολεμική τοῦ Νέρμαν ἐνάντια στόν Mauritz Västberg πού δημοσιεύτηκε στήν «Politiken» μέ ἡμερομηνία 28. XI. 1916 πάνω στό θέμα: «στήν ἀρχή πρόγραμμα καί ὕστερα τό καινούργιο Κόμμα». Μά δέν μπόρεσα νά καταλάβω τί γράφει)· νά τούς βοηθήσουμε ἐπεξεργαζόμενοι δικές μας θέσεις· νά δημοσιεύσουμε μιά σειρά ἄρθρα γιά νά τούς βοηθήσουμε. Οἱ σουηδοί πού μποροῦν *νά γράψουν* στά γερμανικά, γαλλικά ἤ ἀγγλικά θά μποροῦσαν νά μποῦν ἐπίσης σέ μιά τέτια ὁμάδα *.

Ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας, μπορεῖ νά γίνει αὐτό ἤ ὄχι; Ἀξίζει νά ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτό;

Κατά τή γνώμη μου, ἀξίζει, ὅμως ἀπό μακριά, ὄντας ἔξω ἀπό τά πράγματα, δέν εἶμαι φυσικά σέ θέση νά κρίνω. Βλέπω μόνο καί *ξέρω* πέρα γιά πέρα σίγουρα ὅτι τό ζήτημα τοῦ προγράμματος καί τῆς τακτικῆς τοῦ *καινούργιου* σοσιαλισμοῦ, τοῦ πραγματικά ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ καί ὄχι τοῦ σιχαμεροῦ καουτσκισμοῦ, *μπῆκε παντοῦ* στήν ἡμερήσια διάταξη. Αὐτό φαίνεται καί ἀπό τό S. L. P. καί «The Internationalist» στήν Ἀμερική καί ἀπό τά στοιχεῖα γιά τή Γερμανία (ἀποφάσεις τῶν ἀριστερῶν στίς 7. I. 1917) καί γιά τή Γαλλία (ἡ μπροσουρίτσα τῶν ἀριστερῶν στό Παρίσι: «Les Socialistes de Zimmerwald et la guerre» **) *κ. τ. λ.*

Στή Δανία ὁ *Τρίρ* κ. ἄ. στά σίγουρα θά προχωροῦσαν στήν ὑπόθεση τῆς δημιουργίας *νέου, μαρξιστικοῦ,* κόμματος στή Σκανδιναβία· ἕνα μέρος τῶν ἀριστερῶν νορβηγῶν ἐπίσης. Ἡ πάλη ἐνάντια στόν Μπράντινγκ καί Σία εἶναι σοβαρή ὑπόθεση: ἡ ἀνάγκη *πρέπει* νά τούς ὑποχρεώσει νά ἀντιμετωπίζουν πιό σοβαρά τά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς τακτικῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ.

Κατά τή γνώμη μου, θά ἔπρεπε νά προωθήσουμε τή δουλιά προετοιμασίας γιά τίς 12. V *ἐντατικά* καί ἀπό τρεῖς ταυτόχρονα πλευρές: (1) μιά ὁμάδα βοήθειας, γι' αὐτό πού μιλήσαμε παραπάνω· (2) ὁμάδες σκανδιναβῶν ἀριστερῶν: γράψτε ἕνα ἀρθράκι (στίς σουηδικές ἐφημερίδες) γιά τήν ἀνάγκη νά δημιουργήσουν *ἀμέσως* τέτιες ὁμάδες πού θά προετοιμάσουν τό πρόγραμμα καί τήν τακτική γιά τίς 12. V.

* Ποιός εἶναι ὁ Lindhagen: «ἐσέρος»; «ναρόντνικος»; «ριζοσπάστης-σοσιαλιστής»; Ἑρβέ;

** — «Οἱ σοσιαλιστές τοῦ Τσίμμερβαλντ καί ὁ πόλεμος». *Ἡ Σύντ.*

(3) — τό τρίτο μέ ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα, ὄχι γιατί εἶναι σημαντικότερο (πιό σημαντικό εἶναι ἡ πρωτοβουλία ἀπό τά μέσα), ἀλλά γιατί στό σημεῖο αὐτό *ἐμεῖς* μποροῦμε νά βοηθήσουμε. Ἄν π.χ. ἐσεῖς, *τώρα* κιόλας, ἀφοῦ ἐξετάσετε τή βασική φιλολογία τῶν ἀριστερῶν καί δεξιῶν τῆς Σουηδίας, γράφατε *μέ βάση αὐτήν* θέσεις σάν αὐτές:

Θεωρητικές (προγραμματικές) καί πρακτικές (τακτικῆς) διαφωνίες

ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας·
ἡ ἔννοια τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ·
ὁ χαρακτήρας τοῦ πολέμου·
ὁ ἀφοπλισμός·
ὁ σοσιαλπασιφισμός·

\+ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου {
τό ἐθνικό ζήτημα·
ἡ ἐπανάσταση·
«ἡ μαζική δράση»·
ὁ ἐμφύλιος πόλεμος·
ἡ στάση ἀπέναντι στά συνδικάτα·
ὁ ὀπορτουνισμός καί ἡ πάλη ἐνάντιά του

κτλ.

Κάθε θέση θά πρέπει νά περιλαμβάνει, (α) τί λένε *(«τήν οὐσία»)* γι' αὐτό οἱ ἀριστεροί τῆς Σουηδίας· (β) οἱ δεξιοί ἐπίσης.

Μέ βάση αὐτό καί παίρνοντας ὑπόψη τή θέση τῶν ἀριστερῶν τῆς Ρωσίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Ἀμερικῆς (τῶν βασικῶν χωρῶν στόν τομέα αὐτό) θά μπορούσαμε νά ἐπεξεργαστοῦμε τίς θέσεις μας καί, δημοσιεύοντάς τις στά σουηδικά, νά βοηθήσουμε τούς σουηδούς στήν προετοιμασία τους γία τίς 12. V.

Γιά τό λόγο αὐτό θά ἔπρεπε μερικά *βασικά* σημεῖα ἀπό τίς *κυριότερες* ἀποφάσεις καί ἄρθρα τῆς δεξιᾶς καί τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς Σουηδίας νά μεταφραστοῦν στά ρωσικά ἤ στά γερμανικά, ἤ στά γαλλικά, ἤ στά ἀγγλικά.

Στήν ουσία ὅλοι μας φέρουμε καί ἠθική καί πολιτική εὐθύνη γιά τούς σουηδούς νέους καί πρέπει νά τούς βοηθήσουμε.

Ἡ θέση Σας εἶναι ἐξαιρετικά εὐνοϊκή γιά μιά τέτια βοήθεια. Γράψτε ἀμέσως τί σκέπτεστε σχετικά.

Πιθανόν νά εἶναι ὠφέλιμο νά στείλετε τό γράμμα αὐτό μαζί μέ τίς γνῶμες Σας στήν Λιουντμίλα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι κάθε ἐπιτυχία.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε το 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

375

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Εἶναι κάπως καιρός πού δέν ἔχω νέα Σας. Ἐδῶ σέ μᾶς στή Ζυρίχη ἡ δουλιά μέ τούς *γερμανούς* ἀριστερούς πάει πολύ ἄσχημα. Μετά τό πέρασμα τοῦ Νόμπς καί τοῦ Πλάττεν «πίσω στόν Γκρίμμ» καί οἱ ἀρχηγοί τῶν «νέων» τούς ἀκολούθησαν. Ὁ Μύντσενμπεργκ *ἀπόριψε* τό ἄρθρο τοῦ Ράντεκ ἐνάντια στόν Γκρίμμ, ὁ Μποῦχερ, κ.ἄ. οἱ φίλοι τοῦ Μύντσενμπεργκ ἐπαναλαμβάνουν τίς ἴδιες φράσεις γιά τόν κίνδυνο «διάσπασης»!! Θά ἦταν γελοῖο, ἄν δέν ἦταν τόσο αἰσχρό...

Προσπαθῶ νά πείσω τόν Γκριγκόρι νά δοκιμάσουμε γερμανική ἐφημερίδα *(τοῦ δίνουν* γι' αὐτήν 300 frs;), ὅμως φαίνεται ὅτι χάσαμε καί αὐτό τό τελευταῖο ἀτοῦ.

Ζηλεύω Ἐσᾶς καί τόν Γκριγκόρι, γιατί μπορεῖτε καί οἱ δυό Σας νά κάνετε δημόσιες διαλέξεις. Ὅσο νἆναι, ὅταν κάνεις δημόσια διάλεξη, ἔχεις μπροστά σου *φρέσκους* ἀνθρώπους, ἐργάτες, πλῆθος, καί ὄχι ὑπαλλήλους ἤ μελλοντικούς ὑπαλλήλους, ἤ μιά δράκα φοβισμένη ἀπό ὑπαλλήλους. Κάνοντας δημόσια διάλεξη, μιλᾶς στή *μάζα*, ἔρχεσαι σέ *ἄμεση* ἐπαφή μ' αὐτή, τή βλέπεις, γνωρίζεσαι μ' αὐτή, *ἐπιδρᾶς κατά τό δικό σου τρόπο.*

Ὅπως φαίνεται, ἐδῶ στή Ζυρίχη *τελειώνουν* οἱ σκοτοῦρες μέ τούς γερμανούς ἀριστερούς. Ἡ αἰτιολόγηση τοῦ δημοψηφίσματος καί ἡ ἀπόφαση τῶν ἀριστερῶν στό Töss ἦταν *ὅ λ ο ι* οἱ καρποί. Ἐδῶ πού τά λέμε δέν λυπᾶμαι γιά τό χρόνο πού χάσαμε (τώρα βρίσκομαι σέ ἐξαιρετικά ὀργισμένη κατάσταση, γιατί ἦρθα ἀπό μιά συγκέντρωση τῶν ἀριστερῶν πού *ματαιώθηκε:* σκόρπισε τό κοινό μας!). Δέν λυπᾶμαι, γιατί κοντά στή θεωρητική ἀντίληψη τῆς ἀποσύνθεσης τῶν εὐρωπαϊκῶν κομμάτων, μοῦ προστέθηκε καί ἡ ὄχι ἀνώφελη *πρακτική* ἀντίληψη.

Πάντως οἱ δημόσιες διαλέξεις εἶναι ὠφέλιμες, σ' αὐτές πρέπει νά πολεμάει κανείς ἀνοιχτά καί ἐνάντια στό «κέντρο» (Γκρίμμ καί Σία), καί ἐνάντια στούς «ἀριστερούς» (σάν τόν Νόμπς, Πλάττεν, Νέν, Γκράμπερ, Ντρώ κτλ.).

Ἴσως, δέν ἔχετε διάθεση νά ἀσχοληθεῖτε μέ τή μετάφραση τοῦ φυλλαδίου στά ἀγγλικά; Τότε παρατεῖστε τα: θά τό στείλω ἔτσι στό Παρίσι, μπορεῖ νά βροῦν ἐκεῖ ἄγγλο. Μπράβο στόν Ἀμπραμόβιτς, νά τίνος πάει καλά ἡ δουλιά!

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

376

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

'Αγαπητή φίλη! Ίσως οί προηγούμενες έξηγήσεις μου σχετικά μέ τή σιωπή Σας νά ἦταν λαθεμένες.

Μήπως «παρεξηγηθήκατε» πού Σᾶς ἔγραψα ὅτι δέν ἐπανεξετάσατε τό γαλλικό κείμενο; Εἶναι ἀπίστευτο! 'Απίστευτο, γιατί καί ὁ 'Αμπραμόβιτς μοῦ ἔγραψε πάνω σ' αὐτό τό θέμα, μά εἶναι δυνατό γενικά νά *παρεξηγηθεῖτε* γιά ἕνα τέτιο πράγμα; 'Απίστευτο!!

'Από τήν ἄλλη μεριά, ἡ ἀπόλυτη σιωπή, λογουχάρη, γιά τό ζήτημα τῆς ἀγγλικῆς μετάφρασης εἶναι παράξενη...

Βέβαια, ἄν δέν ὑπάρχει θέληση νά ἀπαντήσετε, ἤ μάλιστα ὑπάρχει «θέληση» καί ἀπόφαση νά μήν ἀπαντήσετε, δέν θά γίνω βαρετός μέ ἐρωτήσεις.

Οἱ ἀριστεροί στήν 'Ελβετία τώρα ἔφυγαν ἀπό μᾶς καί ἐδῶ καί στή Βέρνη. (Μόνο στόν 'Αμπραμόβιτς καί σέ Σᾶς ἡ δουλιά πάει καλά, γιατί ὑπάρχει *ἄμεσος* δρόμος πρός τίς *μάζες* μέ τίς διαλέξεις σέ Σᾶς, καί ὁ 'Αμπραμόβιτς ἔχει προσωπικές ἐπαφές.)

Μέ τόν Γιούρι καί Σία τέλειωσαν οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν ἔκδοση *ἀπ' αὐτούς* μέ ἔγκριση τοῦ Τμήματος ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ φυλλαδίων. *Αὐτό εἶναι εὐχάριστο!*

'Από τή Ρωσία δέν ἔχουμε τίποτε, οὔτε γράμματα!! 'Οργανώνουμε μέσω Σκανδιναβίας.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Γράφω σήμερα στόν Οὐσιγέβιτς, ἀπαντώντας στό γράμμα του μέ πνεῦμα «συμβιβασμοῦ».

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

377

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

'Αγαπητή φίλη! 'Επισυνάπτω τό φυλλάδιο [456] καί Σᾶς ἐκφράζω τά καλύτερα συγχαρητήριά μου γι' αὐτό.

Γιά τήν ὥρα μή τό δόσετε σέ κανέναν: θά ἦταν καλό νά μήν ἤξερε κανείς ὅτι αὐτό *ἐνμέρει* προέρχεται ἀπό ρώσους. Μήπως φλυάρησε ὁ Οὐσιγέβιτς ἤ κανένας ἄλλος ἀπό τό περιβάλλον του;

Ἄς κυκλοφορήσει ἀπό τίς *ἐλβετικές* ὁμάδες.

Ἐμεῖς σήμερα στή Ζυρίχη βρισκόμαστε σέ ἀναταραχή: ὑπάρχει τηλεγράφημα στήν «Zürcher Post» καί στή «Neue Zürcher Zeitung», μέ ἡμερομηνία 15. III. ὅτι στή Ρωσία στίς 14. III *νίκησε* ἡ ἐπανάσταση στήν Πετρούπολη, ἔπειτα ἀπό τριήμερο ἀγώνα, ὅτι στήν ἐξουσία βρίσκονται 12 μέλη τῆς Δούμας καί ὅτι ἔχουν *συλληφθεῖ ὅλοι οἱ ὑπουργοί.*

Ἄν δέν λένε ψέματα οἱ γερμανοί, αὐτό εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Ρωσία τίς τελευταῖες μέρες βρισκόταν στίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης.

Εἶμαι καταγανακτισμένος, γιατί δέν μπορῶ νά πάω στή Σκανδιναβία!! Δέν συγχωρῶ τόν ἑαυτό μου, γιατί δέν ριψοκινδύνευσα νά πάω τό 1915!

Σᾶς στέλνω τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἐλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἀπάντων τοῦ Β.Ι. Λένιν, τόμ. 35ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

378

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

16. III. 1917.

Ἀγαπητή Α. Μ.! Τώρα πήραμε γιά δεύτερη φορά κυβερνητικά τηλεγραφήματα γιά τήν ἐπανάσταση τῆς 1 (14). III στήν Πετρούπολη. Μιά ἑβδομάδα αἱματηρῶν μαχῶν τῶν ἐργατῶν καί στήν ἐξουσία βρίσκεται ὁ Μιλιουκόφ + Γκουτσκόφ + Κέρενσκι!! Σύμφωνα μέ τό «παλιό» εὐρωπαϊκό καλούπι...

Ἔ, κι' ἔπειτα; Αὐτό τό «πρῶτο στάδιο τῆς πρώτης (ἀπ' αὐτές πού γεννάει ὁ πόλεμος) ἐπανάστασης» δέν θά εἶναι οὔτε τό τελευταῖο, οὔτε μόνο ρωσικό. Ἐμεῖς φυσικά θά συνεχίσουμε νά εἴμαστε ἐνάντια στήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας, ἐνάντια στήν ἰμπεριαλιστική σφαγή, πού τήν καθοδηγεῖ ὁ Σινγκαριόφ + Κέρενσκι καί Σία.

Ὅλα τά συνθήματά μας παραμένουν τά ἴδια. Στό τελευταῖο φύλλο τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» μιλούσαμε ἀνοιχτά ὅτι μπορεῖ νά σχηματιστεῖ κυβέρνηση «τοῦ Μιλιουκόφ μέ τόν Γκουτσκόφ, ἄν ὄχι τοῦ Μιλιου-

κόφ μέ τόν Κέρενσκι» *. Βγῆκε **καί** — **καί:** καί οἱ τρεῖς μαζί. Ἐξαίσια! Θά δοῦμε μέ τί τρόπο τό Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας (μιά καί τήν πλειοψηφία στήν καινούργια κυβέρνηση τήν ἔχει αὐτό, γιατί ὁ Κονοβάλοφ βρίσκεται μάλλον λίγο «ἀριστερότερα» καί ὁ Κέρενσκι ἀνοιχτά ἀριστερότερα! θά δόσει στό λαό ἐλευθερία, ψωμί, εἰρήνη... Θά δοῦμε!

Τό βασικό τώρα εἶναι ὁ Τύπος, ἡ ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν στό *ἐπαναστατικό* Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Ὁ Τσχενκέλι θά πρέπει τώρα (ὑποσχέθηκε!) νά δόσει χρήματα γιά τήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας». Καί ὁ Τσχεΐτζε, ἄν ἔβγαζε ὑπεραριστερούς λόγους *τόν καιρό* τῆς ἐπανάστασης ἤ στίς παραμονές της (ὅταν καί ὁ Ἐφρέμοφ μιλοῦσε ὄχι λιγότερο ὑπερεπαναστατικά), ὡστόσο δέν ἀξίζει φυσικά νά τοῦ ἔχουμε *καμιά* ἐμπιστοσύνη ὕστερα ἀπ' ὅλη τήν «πολιτική» του μέ τόν Πότρεσοφ καί Σία, μέ τόν Τσχενκέλι κτλ. Θά ἦταν πολύ μεγάλο ἀτύχημα, ἄν θά ὑπόσχονταν τώρα οἱ καντέτοι νόμιμο ἐργατικό Κόμμα, καί ἄν οἱ δικοί μας συμφωνοῦσαν νά κάνουν «ἑνότητα» μέ τόν Τσχεΐτζε καί Σία!!

Ὅμως αὐτό δέν πρόκειται νά γίνει. Πρῶτο, οἱ καντέτοι δέν θά ἐπιτρέψουν σέ κανέναν νά δημιουργήσει νόμιμο ἐργατικό Κόμμα, παρά μόνο στούς Πότρεσοφ καί Σία. Δεύτερο — ἄν ἐπιτρέψουν, ἐμεῖς θά δημιουργήσουμε, ὅπως καί παλιότερα, τό *δικό μας* ἰδιαίτερο Κόμμα καί θά συνδυάσουμε *ὁ π ω σ δ ή π ο τ ε* τή νόμιμη δουλιά μέ τήν παράνομη.

Μέ κανέναν τρόπο δέν θά δημιουργήσουμε ξανά Κόμμα τύπου τῆς δεύτερης Διεθνοῦς! *Μέ κανέναν τρόπο* δέν θά πᾶμε μέ τόν Κάουτσκι! Χρειάζεται ὁπωσδήποτε *πιό ἐπαναστατικό* πρόγραμμα καί τακτική (τέτια στοιχεῖα ὑπάρχουν στόν Λῆμπκνεχτ, στό L. S. P. τῆς Ἀμερικῆς, στούς ὀλλανδούς μαρξιστές κτλ.) καί ὁπωσδήποτε συνδυασμός τῆς νόμιμης δουλιᾶς μέ τήν παράνομη. Δημοκρατική προπαγάνδα, πάλη ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό, ἐπαναστατική προπαγάνδα *ὅπως καί πρίν,* ζύμωση καί πάλη γιά τή διεθνή προλεταριακή ἐπανάσταση καί τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας «ἀπό τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν-βουλευτῶν» (καί ὄχι ἀπό τούς ἀπατεῶνες καντέτους).

...Ὕστερα ἀπό «great rebellion» τοῦ 1905 — «glorious revolution» τοῦ 1917!... **

Ἔχετε τήν καλοσύνη νά στείλετε τό γράμμα αὐτό στήν Λιουντμίλα καί γράψτε μου δυό λέξεις κατά πόσο συμφωνοῦμε, κατά πόσο ἔχουμε διαφορετικές γνῶμες, καθώς καί γιά τά σχέδια τῆς Α. Μ. κτλ. Ἄν ἀφήσουν

* Βλ. «Στροφή στήν παγκόσμια πολιτική» (Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 30ός, σελ. 339-348). *Ἡ Σύντ.*

** — ὕστερα ἀπό τή «μεγάλη ἀνταρσία» τοῦ 1905 — ἡ «ἔνδοξη ἐπανάσταση» τοῦ 1917!.. *Ἡ Σύντ.*

τούς βουλευτές μας νά γυρίσουν [457], έναν άπ' αυτούς θά πρέπει νά τόν φέρουμε όπωσδήποτε γιά δυό έβδομάδες στή Σκανδιναβία. Σάς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία ('Οσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 27 τού 'Ιούλη 1924 στήν έφημερίδα «Πράβντα», άρ. φύλ. 169

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

379

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

17. III. 1917.

'Αγαπητή Α. Μ.! Τώρα μόλις πήραμε τό τηλεγράφημά Σας πού είναι έτσι διατυπωμένο, ώστε άντηχεί σχεδόν είρωνικά (πώς νά σκεφτείς νά δόσεις «ντιρεκτίβες» άπό δώ, όταν μάλιστα οί ειδήσεις πού έχουμε είναι πάρα πολύ λίγες, καί στήν Πετρούπολη υπάρχουν ίσως σύντροφοι τού Κόμματός μας πού όχι μόνο είναι ουσιαστικοί καθοδηγητές, άλλά καί έπίσημοι πληρεξούσιοι άντιπρόσωποι τής Κεντρικής 'Επιτροπής!).

Μόλις τή στιγμή αύτή διάβασα ένα τηλεγράφημα τού Τηλεγραφικού πρακτορείου τής Πετρούπολης μέ ήμερομηνία 17, πού περιέχει τό πρόγραμμα τής νέας κυβέρνησης καί μιά είδηση σχετικά μέ τήν άνακοίνωση τού Bonar Law, ότι ό τσάρος δέν παραιτήθηκε άκόμη άπό τό θρόνο του καί είναι άγνωστο πού βρίσκεται.

Χτές φαινόταν ότι ή κυβέρνηση τών Γκουτσκόφ-Μιλιουκόφ είχε νικήσει πέρα γιά πέρα καί ότι είχε κλείσει ήδη συμφωνία μέ τή δυναστεία. Σήμερα τά πράγματα έχουν ώς έξής: δυναστεία δέν υπάρχει, ό τσάρος έφυγε καί έτοιμάζει, όπως φαίνεται, άντεπανάσταση!..

'Αρχίσαμε νά έπεξεργαζόμαστε θέσεις *, τίς όποίες ίσως τό βράδυ θά τίς τελειώσουμε καί, φυσικά, θά Σάς τίς στείλουμε άμέσως. "Αν μπορεί, περιμένετε τίς θέσεις πού ** διορθώνουν (resp. *** άναιρούν) αύτά πού τώρα γράφω μόνο έξονόματός μου γιά τήν ώρα.

---

* Βλ. «Σχέδιο θέσεων 4(17) τού Μάρτη 1917» ("Απαντα 5η έκδ., τόμ. 31ος, σελ. 1-6). *'Η Σύντ.*

** Σ' αύτό τό μέρος τού χειρογράφου διαγράφηκαν οί λέξεις «άν θά τίς προλάβετε». *'Η Σύντ.*

***— respective — είτε. *'Η Σύντ.*

— — Τώρα καταφέραμε νά συντάξουμε μαζί μέ τόν Ζηνόβιεφ τό πρῶτο σχέδιο τῶν θέσεων, *πρόχειρο*, πού ἀπό ἄποψη σύνταξης δέν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικό (φυσικά ἐμεῖς δέν θά τό δημοσιεύσουμε *ἔ τ σ ι)* ἐλπίζω ὅμως ὅτι δίνει τήν κύρια εἰκόνα.

Σᾶς παρακαλοῦμε πάρα πολύ νά ἐνημερώσετε γι' αὐτό τόν Γιούρι καί τήν Εὐγκ. Μπ., καθώς καί τήν Λιουντμίλα καί πρίν φύγετε * νά μᾶς γράψετε ἔστω καί δυό λέξεις — ὅπως ἐπίσης νά συνεννοηθεῖτε *ὁπωσδήποτε* μέ ὁποιονδήποτε πού θά *μείνει* στή Νορβηγία, γιά νά στέλνει *τά δικά μας* χαρτιά στή Ρωσία καί τά *ρωσικά* σέ μᾶς. Σᾶς παρακαλῶ, κάνετέ το αὐτό καί παρακαλέστε αὐτόν τό σύντροφο πού θά μείνει (ἤ νορβηγός πού νά ξέρει γερμανικά, γαλλικά, ἤ ἀγγλικά) νά εἶναι *ἐξαιρετικά* τακτικός. Χρήματα γιά τά ἔξοδα θά στείλουμε.

Κατά τή γνώμη μου, τό κύριο τώρα εἶναι νά μήν μπερδευτοῦμε σέ κουτές «ἑνωτικές» προσπάθειες μέ τούς σοσιαλπατριῶτες (ἤ, πράγμα πιό ἐπικίνδυνο, μέ τούς ταλαντευόμενους σάν τήν ΟΕ, τόν Τρότσκι καί Σία) καί νά συνεχίσουμε τή δουλιά τοῦ Κόμματός *μας* μέσα σέ συνεπές - *δ ι ε θ ν ι σ τ ι κ ό* πνεῦμα.

Τώρα στήν ἡμερήσια διάταξη βρίσκεται ἡ διεύρυνση τῆς δουλιᾶς, ἡ ὀργάνωση τῶν μαζῶν, ἡ ἀφύπνιση καινούργιων στρωμάτων, τῶν καθυστερημένων, τῶν ἀγροτικῶν στρωμάτων, τοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ, ἡ δημιουργία πυρήνων στό στρατό γιά τό συστηματικό, σοβαρό Entlarvung ** τῆς νέας κυβέρνησης καί τήν προετοιμασία τῆς κατάκτησης τῆς ἐξουσίας *ἀπό τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν*. Μόνο μιά τέτια ἐξουσία *μπορεῖ* νά δόσει ψωμί, *εἰρήνη* καί ἐλευθερία.

Τώρα πρέπει νά συντρίψουμε τελειωτικά τήν ἀντίδραση, *καμιά ἀπολύτως* ἐμπιστοσύνη καί ὑποστήριξη στή νέα κυβέρνηση (καμιά ἀπολύτως ἐμπιστοσύνη στόν Κέρενσκι, Γκβόζντιεφ, Τσχενκέλι, Τσχεΐτζε καί Σία) καί *ἔνοπλη ἀναμονή, ἔνοπλη προετοιμασία* μιᾶς *πλατύτερης* βάσης γιά ἕνα πιό *ἀνώτερο* στάδιο.

Ἄν ὑπάρχει ἐλευθερία Τύπου, νά ἐπανεκδοθοῦν (σάν ὑλικό γιά τήν ἱστορία τοῦ πρόσφατου παρελθόντος) οἱ ἐδῶ ἐργασίες μας καί νά μᾶς ἐνημερώσετε τηλεγραφικά, ἄν μποροῦμε νά βοηθήσουμε, γράφοντας ἀπό δῶ μέσω Σκανδιναβίας. Φοβόμαστε ὅτι δέν θά τά καταφέρουμε νά ἀναχωρήσουμε σύντομα ἀπό τήν καταραμένη Ἐλβετία.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Σᾶς εὔχομαι κάθε εἴδους ἐπιτυχίες!

---

* Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τήν ἀναχώρηση τῆς Α. Μ. Κολλοντάι καί ἄλλων μπολσεβίκων γιά τή Ρωσία. *Ἡ Σύντ.*

** — ξεσκέπασμα. *Ἡ Σύντ.*

P. S. Φοβᾶμαι τώρα ὅτι στήν Πετρούπολη θά εἶναι γενική *ἀρώστια* ὁ «ἁπλός» ἐνθουσιασμός, χωρίς συστηματική δουλιά, γιά τή δημιουργία Κόμματος *νέου* τύπου, πού *σέ καμιά* περίπτωση δέν θά εἶναι Κόμμα à la «II Διεθνή». Νά ἁπλώσουμε! Νά ξεσηκώσουμε καινούργια στρώματα! Νά ξυπνήσουμε καινούργιες πρωτοβουλίες, νά συγκροτήσουμε καινούργιες ὀργανώσεις σέ ὅλα τά στρώματα καί νά τούς *ἀποδείξουμε* ὅτι μόνο τό ἔνοπλο Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ἄν πάρει τήν ἐξουσία, θά δόσει *εἰρήνη*.

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία ('Οσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 27 τοῦ 'Ιούλη 1924 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 169

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

380

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ [458]

'Αγαπητή φίλη! Γράφω στό δρόμο: πῆγα γιά διάλεξη. Χθές (Σάββατο) διάβασα γιά τήν ἀμνηστία [459]. Ποθοῦμε ὅλοι τή μετάβασή μας. Ἂν πηγαίνετε στήν πατρίδα, περάστε πρῶτα ἀπό μᾶς. Νά μιλήσουμε. Πολύ θά ἤθελα νά Σᾶς δόσω μιά ἀποστολή: νά μάθετε στήν 'Αγγλία ἀθόρυβα καί σίγουρα, ἄν ἐγώ θά μπορέσω νά περάσω.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε στό Κλαράν

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

381

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητέ Βιατσ. 'Αλ.!

Σκέπτομαι διάφορους τρόπους γιά νά ταξιδέψουμε *. Τό παρακάτω εἶναι ἀπόλυτα ἀπόρρητο. Παρακαλῶ νά μοῦ ἀπαντήσετε ἀμέσως καί ἴσως εἶναι καλύτερα μέ «ἐπεῖγον» (δέν πρόκειται νά καταστρέψουμε

* 'Ο λόγος γίνεται γιά τήν ἐπιστροφή τοῦ Λένιν ἀπό τήν ἐμιγκράτσια στή Ρωσία. *'Η Σύντ.*

τό Κόμμα, ἄν στείλουμε καμιά δεκαριά «ἐπεῖγον» ἐπί πλέον) γιά νά εἴμαστε πιό ἥσυχοι ὅτι κανένας δέν διάβασε τά γράμματα.

Βγάλτε χαρτιά στό ὄνομά Σας γιά ταξίδι στή Γαλλία καί Ἀγγλία κι' ἐγώ θά περάσω *μέ αὐτά* μέσω Ἀγγλίας (καί *Ὀλλανδίας)* στή Ρωσία.

Μπορῶ νά φορέσω περούκα.

Θά φωτογραφηθῶ μέ περούκα, καί στή Βέρνη *ἐγώ* θά παρουσιαστῶ στό προξενεῖο μέ περούκα καί μέ τά δικά σας χαρτιά.

Ἐσεῖς τότε θά πρέπει νά ἐξαφανιστεῖτε ἀπό τή Γενεύη τό λιγότερο γιά μερικές ἑβδομάδες (ὥσπου νά πάρετε τηλεγράφημά μου ἀπό τή Σκανδιναβία): στό διάστημα αὐτό πρέπει νά κρύβεστε καλά στά βουνά, παίρνοντας ὅλα τά μέτρα καί *ἐννοεῖται* ὅτι τήν πανσιόν *θά τήν πληρώσουμε ἐμεῖς γιά Σᾶς.*

Ἄν συμφωνεῖτε, ἀρχίστε τήν *προετοιμασία χωρίς καθυστέρηση* καί μέ τόν πιό δραστήριο (καί πιό μυστικό) τρόπο, καί ὁπωσδήποτε γράψτε μου ἀμέσως.

Δικός Σας *Λένιν*

Σκεφτεῖτε καλά ὅλες τίς πρακτικές ἐνέργειες *πού ἔχουν σχέση μ' αὐτό* καί γράψτε λεπτομερειακά. Γράφω σέ Σᾶς, γιατί εἶμαι σίγουρος ὅτι ὅλα θά μείνουν τελείως μεταξύ μας.

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 22 τοῦ Ἀπρίλη 1926 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 92

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

382

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σᾶς γράφω, ἀπαντώντας στά γράμματα πού πῆρα σήμερα ἀπό Σᾶς καί ἀπ' ἀφορμή τήν τηλεφωνική μας συνδιάλεξη.

Δέν μπορῶ νά κρύψω ἀπό Σᾶς ὅτι ἀπογοητεύτηκα πολύ. Κατά τή γνώμη μου, ὁ καθένας τώρα πρέπει νά ἔχει μιά σκέψη: νά βιαστεῖ. Ὅμως οἱ ἄνθρωποι κάτι «περιμένουν»!!

Εἶμαι σίγουρος πώς θά μέ συλλάβουν, ἤ τουλάχιστο θά μέ κρατήσουν στήν Ἀγγλία, ἄν ταξιδέψω μέ τό ὄνομά μου, γιατί ἀκριβῶς ἡ Ἀγγλία κατάσχεσε μιά σειρά γράμματά μου πρός τήν

'Αμερική, καί ρωτοῦσε ἀκόμη (ἡ ἀστυνομία της) τόν παπάσα * τό 1915, ἄν ἔχει ἀλληλογραφία μαζί μου καί ἄν ἔρχεται σέ ἐπαφή μέ τούς γερμανούς σοσιαλιστές μέσω ἐμένα.

Γεγονός! Γι' αὐτό δέν μπορῶ νά μετακινηθῶ ὁ ἴδιος χωρίς ἐξαιρετικά «εἰδικά» μέτρα.

Οἱ ἄλλοι ὅμως; 'Εγώ ἤμουν πεισμένος ὅτι θά πεταγόσασταν στήν 'Αγγλία, γιατί μόνο ἐκεῖ μπορεῖ κανείς νά μάθει πῶς νά περάσει καί ἄν εἶναι πολύ ἐπικίνδυνο (λένε, μέσω 'Ολλανδίας: Λονδίνο — 'Ολλανδία — Σκανδιναβία εἶναι λιγότερο ἐπικίνδυνο) κτλ.

Χθές Σᾶς ἔστειλα μιά κάρτα ἀπό τό δρόμο **, νομίζοντας ἀναμφίβολα πώς σκέπτεστε καί ἀποφασίσατε νά πᾶτε στή Βέρνη στόν πρόξενο.

'Ενῶ 'Εσεῖς ἀπαντᾶτε: ταλαντεύομαι, θά σκεφτῶ.

Βέβαια, τά νεῦρα μου εἶναι πολύ τεντωμένα. Καί πῶς νά μήν εἶναι! Νά κάνεις ὑπομονή, νά κάθεσαι ἐδῶ...

῎Ισως νά ἔχετε ἰδιαίτερους λόγους, μπορεῖ ἀπό ὑγεία νά μήν εἶστε καλά κτλ.

Θά προσπαθήσω νά πείσω τήν Βάλια νά πάει (ἦρθε γιά λίγο σέ μᾶς τό Σάββατο ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο περίπου πού εἶχε νά ἔρθει!). Αὐτήν ὅμως, λίγο τήν ἐνδιαφέρει ἡ ἐπανάσταση.

Νά, παραλίγο νά ξεχάσω. Νά τί μπορεῖτε καί πρέπει νά κάνετε ἀμέσως στό Κλαράν: νά καταπιαστεῖτε νά βρεῖτε διαβατήριο (α) ἀνάμεσα στούς ρώσους, οἱ ὁποῖοι θά συμφωνοῦσαν νά δόσουν τό δικό τους (χωρίς νά πεῖτε ὅτι εἶναι γιά μένα) γιά τήν ἀναχώρηση τώρα ἄλλου προσώπου. (β) ἀνάμεσα σέ ἐλβετίδες ἤ ἐλβετούς πού θά μποροῦσαν νά τό δόσουν σέ ρῶσο.

Τήν ῎Αννα Εὐγκ. καί τόν 'Αμπράμ πρέπει νά τούς ἀναγκάσετε *ἀμέσως* νά πᾶνε στήν πρεσβεία, νά πάρουν τήν ἄδεια (ἄν δέν τούς τή δόσουν, νά διαμαρτυρηθοῦν *τηλεγραφικά* στόν Μιλιουκόφ καί στόν Κέρενσκι) καί νά φύγουν, ἤ ἄν δέν φύγουν, νά μᾶς ἀπαντήσουν μέ βάση τά *ἔργα* (καί ὄχι τά λόγια): πῶς δίνουν καί παίρνουν τήν ἄδεια.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στό Κλαράν (ἤ στά περίχωρα) ὑπάρχουν πολλοί πλούσιοι καί μή πλούσιοι ρῶσοι σοσιαλπατριῶτες κτλ. (ὁ Τρογιανόβσκι, ὁ Ρουμπάκιν κ.ἄ.), οἱ ὁποῖοι πρέπει νά ζητήσουν ἀπό τούς γερμανούς ἄδεια — βαγόνι μέχρι τήν Κοπεγχάγη γιά διάφορους ἐπαναστάτες.

---

* Μ. Μ. Λιτβίνοφ. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 403. *Ἡ Σύντ.*

Γιατί ὄχι;

Ἐγώ δέν μπορῶ νά τό κάνω αὐτό. Ἐγώ εἶμαι «ὀπαδός τῆς ἥττας τῆς κυβέρνησής μου».

Ὁ Τρογιανόβσκι ὅμως καί ὁ Ρουμπάκιν + Σία *μ π ο ρ ο ῦ ν*.

Ὦ, νά εἶχα τή δυνατότητα νά μάθω τούς παλιανθρώπους καί τούς βλάκες αὐτούς νά γίνουν ἔξυπνοι!...

Θά πεῖτε ὅτι μπορεῖ οἱ γερμανοί νά *μή* δόσουν βαγόνι. Βάζουμε στοίχημα ὅτι *θά δόσουν!*

Βέβαια, ἄν μάθουν ὅτι αὐτή ἡ σκέψη *εἶναι δική μου*, ἤ *δική Σας*, τότε θά χαλάσει ἡ ὑπόθεση...

Δέν ὑπάρχουν στή Γενεύη χαζοί γιά τό σκοπό αὐτό;..

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

383

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Τό σχέδιο τοῦ Μάρτοφ [460] εἶναι καλό: *πρέπει* νά καταβληθοῦν προσπάθειες γι' αὐτό, μόνο πού *ἐμεῖς* (καί Σεῖς) δέν μποροῦμε νά τό κάνουμε αὐτό ἄμεσα. Θά *μᾶς* ὑποψιαστοῦν. Ἐκτός ἀπό τόν Μάρτοφ, πρέπει καί οἱ ἐξωκομματικοί ρῶσοι καί οἱ πατριῶτες ρῶσοι νά ἀπευθυνθοῦν στούς ἐλβετούς ὑπουργούς (καί σέ ἀνθρώπους μέ κύρος, δικηγόρους κτλ., πράγμα πού μπορεῖ νά γίνει καί στή Γενεύη) μέ τήν παράκληση *ν ά μ ι λ ή σ ο υ ν* γι' αὐτό τό ζήτημα μέ τόν πρεσβευτή τῆς γερμανικῆς κυβέρνησης στή Βέρνη. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά πάρουμε μέρος σ' αὐτό οὔτε ἄμεσα, οὔτε ἔμμεσα: ἡ συμμετοχή μας θά τά *χαλάσει* ὅλα. Ὅμως τό σχέδιο αὐτό καθαυτό εἶναι *π ο λ ύ* καλό καί *π ο λ ύ* σωστό.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

384

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, πάρα πολύ γιά τήν ἐνημέρωση. Δέν θά πάω πιά οὔτε γιά διάλεξη, οὔτε στή συγκέντρωση [461], γιατί πρέπει νά γράφω καθημερινά γιά τήν «Πράβντα» στήν Πετρούπολη.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Νά μέ ένημερώνετε καί στό έξῆς μέ τά νέα καί γιά τίς όμιλίες διαφόρων κατευθύνσεων.

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

385

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

22/ΙΙΙ 1917.

'Αγαπητέ φίλε! Μόλις τώρα ἔστειλα μέ τό ἐπεῖγον ταχυδρομεῖο δυό γράμματα μέ δυό ἄρθρα * γιά τήν «Πράβντα» τῆς Πετρούπολης στή Χριστιανία (Βίντνες, «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», γιά τήν Κολλοντάι). 'Ελπίζω τά δυό γράμματα νά προλάβουν τήν Κολλοντάι στή Χριστιανία προτοῦ φύγει (φεύγει στίς 27.ΙΙΙ, τό πρωί). Ἄν ὄχι, Σᾶς παρακαλῶ, ἄν ἔχετε τήν καλοσύνη, πρῶτο, νά ἐλέγξετε ἄν δουλεύει καλά ὁ μηχανισμός διεκπεραίωσης στή Χριστιανία· δεύτερο, ἄν χρειαστεῖ, νά τά ἀποστείλετε ὅλα *ὁ ἴδιος*. 'Εγώ χρησιμοποιῶ γιά τήν ὥρα μόνο μιά διεύθυνση τῆς Πετρούπολης: 'Εκδοτικό «Ζίζν ἰ Ζνάνιγε», Κύριον Βλαντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς, Φοντάνκα 38, διαμέρισμα 19: Πετρούπολη. 'Ο ἐκδότης αὐτός θά τά δόσει ἀμέσως στήν «Πράβντα».

'Ελπίζω ὅτι *χωρίς καθυστέρηση* θά μοῦ στέλνετε «Πράβντα» καί *κ α θ ε τ ί* ἄλλο παρόμοιο· ἔτσι δέν εἶναι; Σᾶς παρακαλῶ, μόλις πάρετε τό γράμμα μου αὐτό νά μοῦ τηλεγραφήσετε: «πῆρα τό γράμμα, ἐξασφάλισα τήν ἀποστολή».

Χαιρετισμούς, Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί συγχαρητήρια.

Δικός Σας *Βλ. Ούλιάνοφ*

P. S. Πολύ, πάρα πολύ Σᾶς παρακαλῶ γιά τήν ένημέρωση.

Στάλθηκε άπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία ('Οσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1928 στήν έφημερίδα «Πράβντα», άρ. φύλ. 18

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση άπό τά γερμανικά

---

* Πρόκειται γιά τά «Γράμματα άπό μακριά. Γράμμα 1. Τό πρῶτο στάδιο τῆς πρώτης ἐπανάστασης. Γράμμα 2. 'Η νέα κυβέρνηση καί τό προλεταριάτο» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 31ός σελ. 9-33). *'Η Σύντ.*

386

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΣΟΥΗΔΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΣΟΤΣΙΑΛ-ΝΤΕΜΟΚΡΑΤ»

Πρός τή Συντακτική Επιτροπή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Ἀξιότιμοι σύντροφοι! *

Ξέρετε ὅτι στή Ρωσία συμβαίνουν σοβαρά ἐπαναστατικά γεγονότα. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τό λόγο αὐτό θεωρεῖ πολύ σημαντικό νά πληροφοροῦνται σωστά γιά τό κίνημα ὅλοι οἱ σύντροφοι τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ συνιστᾶ τήν συντρ. *Ἀ. Κολλοντάι*, οἱ πληροφορίες τῆς ὁποίας εἶναι ἀπολύτως ἀξιόπιστες.

Μέ σοσιαλδ. χαιρετισμούς μέ ἐντολή τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

387

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Τό γράμμα στάλθηκε **. Ὁ θεῖος θέλει νά μάθει λεπτομερεῖς πληροφορίες. Ὁ ἐπίσημος δρόμος γιά ὁρισμένα πρόσωπα εἶναι ἀπαράδεκτος. Γράψτε ἐπειγόντως στόν Βαρσάβσκι. Κλούζβεγκ, 8.

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

---

* Οἱ πρῶτες δυό σειρές εἶναι γραμμένες ἀπό τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** Φαίνεται ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό γράμμα του πρός τόν Γκανέτσκι τῆς 22 τοῦ Μάρτη 1917 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 407). *Ἡ Σύντ.*

388

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Πρός τόν Φύρστενμπεργκ. Μπουλβάρ-ότέλ. Χριστιανία

Τηλεγραφεῖστε στήν «Πράβντα», ἐπισυνάπτοντας τή διεύθυνση τοῦ ἀποστολέα. Μόλις τώρα διάβασα ἀποσπάσματα ἀπό τή Διακήρυξη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς [462]. Τίς καλύτερες εὐχές μου! Ζήτω ἡ προλεταριακή πολιτοφυλακή, πού προετοιμάζει τήν εἰρήνη καί τό σοσιαλισμό!

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Χριστιανία (Ὄσλο)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

389

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Στέλνω κάρτες τοῦ Κάμενεφ. Ἀφοῦ τίς διαβάσετε, νά τίς ἐπιστρέψετε!

Εἴδατε στή «Frankfurter Zeitung» (καί στή «Volksrecht») ἀποσπάσματα ἀπό τή Διακήρυξη τῆς ΚΕ; Ὡραῖα εἶναι!

Σᾶς συγχαίρω.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἀγοράζετε «Times»: εἶναι οἱ καλύτερες πληροφορίες.

Εἴπανε τῆς Βάλιας ὅτι μέσω Ἀγγλίας δέν γίνεται τίποτε ἀπολύτως (στήν ἀγγλική πρεσβεία).

Ἄν ὅμως *οὔτε* ἡ Ἀγγλία, οὔτε ἡ Γερμανία δέν ἐπιτρέψουν *μέ κανέναν τρόπο*!! Καί αὐτό εἶναι δυνατό!

P. S. Τά ἐπισυναπτόμενα ἀντίγραφα τῶν ἄρθρων * μου διαβάστε τα *ἀ μ έ σ ω ς*, νά τά δόσετε γιά διάβασμα στόν Οὐσιγέβιτς καί *ἀ μ έ σ ω ς* νά τά ἐπιστρέψουν.

N. B. Τά ἀντίγραφα αὐτά μοῦ χρειάζονται τή Δευτέρα.

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

*Πρόκειται γιά τά «Γράμματα ἀπό μακριά» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 9-33). *Ἡ Σύντ.*

390

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Σᾶς ἔστειλα (μέσω τῆς Ἰνέσσας) ἀντίγραφα δυό ἄρθρων μου γιά τήν *«Πράβντα»* γιά ἐνημέρωση, γιά συνεννόηση.

Μοῦ χρειάζονται πίσω τή *Δευτέρα*: ἄν χρειάζεται, στεῖλτε τα μέ τό ἐπεῖγον ταχυδρομεῖο καί φέρτε τα στό σταθμό.

Νά εἴσαστε προσεκτικοί στούς συνασπισμούς μέ τούς ὀπαδούς τῆς «Νατσάλο» [463]: ἐμεῖς εἴμαστε ἐνάντια στήν προσέγγιση μέ ἄλλα Κόμματα, ἐμεῖς εἴμαστε *ὑπέρ* τῆς προφύλαξης τῶν ἐργατῶν *ἀπέναντι* στόν Τσχεΐτζε. Ὁπωσδήποτε! Ὁ Τσχεΐτζε εἶναι φανερό ὅτι ταλαντεύεται: βλ. πῶς τόν ἐπαινοῦν ἡ «Temps» τῆς 22 τοῦ Μάρτη καί πολλές ἄλλες. Ἐμεῖς εἴμαστε *ὑπέρ* τῆς ΚΕ στή Ρωσία, *ὑπέρ* τῆς «Πράβντα», *ὑπέρ* τοῦ δικοῦ μας Κόμματος, *ὑπέρ* τῆς προλεταριακῆς πολιτοφυλακῆς πού προετοιμάζει τήν εἰρήνη καί τό σοσιαλισμό.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή. τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

391

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Β. ΛΟΥΝΑΤΣΑΡΣΚΙ [464]

Ἀξιότιμε σύντροφε Ἀνατόλι Βασίλιεβιτς!

Σχετικά μέ τή σύσκεψη, ἡ *προσωπική* μου γνώμη (στέλνω τό γράμμα Σας στόν Ζηνόβιεφ) εἶναι ὅτι αὐτή τώρα εἶναι σκόπιμη μόνο ἄν γίνει ἀνάμεσα σέ ἀνθρώπους ἕτοιμους νά προφυλάξουν τό προλεταριάτο ὄχι μόνο ἀπό τούς γκβοζντιεφικούς [465], μά καί ἀπό τίς *ταλαντεύσεις τοῦ Τσχεΐτζε.*

Κατά τή γνώμη μου, ἡ οὐσία τῆς ἐσωκομματικῆς κατάστασης, καί ἄν εἶναι δυνατό νά ἐκφραστεῖ κανείς ἔτσι, καί τῆς κατάστασης στό περιβάλλον τοῦ Κόμματος, βρίσκεται σ' αὐτό.

Καί γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο *δέν* χάνω καιρό οὔτε γιά μιά σύσκεψη μέ τόν Μάρτοφ καί Σία.

Ἡ αὐτοτέλεια καί ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρας τοῦ Κόμματός μας, ἡ θέση *νά μή γίνει καμιά προσέγγιση μέ ἄλλα Κόμματα* ἀποτελοῦν γιά μένα ὅρους ἀπαράβατους. Χωρίς αὐτό δέν μποροῦμε νά βοηθήσουμε τό προλεταριάτο νά προχωρήσει μέσω τῆς *δημοκρατικῆς* ἀνατροπῆς πρός τήν *κομμούνα*, κι' ἐγώ δέν θά ἐξυπηρετοῦσα ἄλλους σκοπούς.

Ἐγώ προσωπικά θά ἤμουν *ὑπέρ* τῆς σύσκεψης μέ ἄτομα ἤ ὁμάδες πού θα συμφωνοῦσαν σ' αὐτό τό βασικό.

Θά χαιρόμουν πολύ καί θά τό θεωροῦσα *ὠφέλιμο* γιά μένα προσωπικά (καί γιά τήν ὑπόθεση) ἄν συζητούσαμε ἁπλῶς μαζί Σας χωρίς νά κάνουμε ὁποιεσδήποτε τυπικές συσκέψεις.

Σᾶς συγχαίρω μέ ὅλη μου τήν ψυχή ἀπομέρους μου, καί Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι, Σᾶς χαιρετῶ καί τούς δυό Σας καί ἀπομέρους τῆς Ν. Κ.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς *Λένιν*

Ἡ διεύθυνσή μου:
Wl. Uljanow. Spiegelgasse. 14 II (bei Kammerer).
Zürich I.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 25 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρογράφο

392

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Σᾶς ἔστειλα μέσω τῆς Ἰνέσσας τά ἀντίγραφα ἀπό τά 2 γράμματά μου γιά τήν «Πράβντα». Ἐλπίζω νά ἐκπληρώσατε τήν παράκλησή μου καί σήμερα (Κυριακή) ἤ αὔριο νά μοῦ τά στείλετε πίσω μέ *ἐπεῖγον*.

Ὕστερα ἀπό τήν Τρίτη (τήν Τρίτη τό βράδυ ἔχω ἐδῶ διάλεξη) [466] θά Σᾶς στείλω ἀντίγραφο τοῦ γράμματος ἀρ. 3 *. Τότε νομίζω θά μᾶς εἶναι εὔκολο νά *συνεννοηθοῦμε* στό ζήτημα τῆς τακτικῆς.

Ὁ Λουνατσάρσκι μοῦ ἔγραψε, προτείνοντας νά κάνουμε «σύσκεψη». Ἐγώ τοῦ ἀπάντησα: συμφωνῶ νά μιλήσω προσωπικά μέ Σᾶς (τόν Λουνατσάρσκι) **. (Θά εἶναι στή Ζυρίχη.) Συμφωνῶ νά γίνει ἡ σύσκε-

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδο., τόμ. 30ος, σελ. 34-47. *Ἡ Σύντ.*
** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 410-411. *Ἡ Σύντ.*

ψη *μόνο* μέ τόν ὅρο νά προειδοποιήσουμε τούς ἐργάτες *νά φυλαχτοῦν* ἀπό τίς ταλαντεύσεις τοῦ Τσχεΐτζε. Αὐτός (ὁ Λουνατσάρσκι) *σώπασε.*

Αὐτό σημαίνει ὅτι θά περιοριστοῦμε σέ *προσωπική* συζήτηση.

Ὁ Τσχεΐτζε εἶναι φανερό ὅτι *ταλαντεύεται:* βλ. «Le Temps» τῆς 22 τοῦ Μάρτη *ἐπαινεῖ* τόν Τσχεΐτζε· στίς 24 τοῦ Μάρτη *βρίζουν* τόν Τσχεΐτζε.

Ἡ εἰκόνα εἶναι ξεκάθαρη!!

Γι' αὐτό φοβᾶμαι ὅτι Ἐσεῖς βιαστήκατε νά διατυπώσετε κοινή ἀπόφαση [467] (τήν ἔστειλα σήμερα στήν *«Πράβντα»* μαζί μέ τό ἄρθρο μου στή διεύθυνση: Herrn Fürstenberg. Boulevard Hotel, *Kristiania.* Μπορεῖτε νά στέλνετε σ' αὐτή ἄρθρα, ἐξηγώντας ὅτι τά ἄρθρα εἶναι γιά τήν *«Πράβντα»* καί ὅτι τή διεύθυνση Σᾶς τήν ἔδοσα ἐγώ· γιά τά ἄρθρα *ἀρχῶν* θά ἦταν ὠφέλιμο νά συνεννοούμαστε μαζί Σας προκαταβολικά).

Ἡ *«Πράβντα»*, πιθανῶς, **χρειάζεται** ἄρθρα. Ἐγώ μιά φορά γράφω, καί *συμβουλεύω ὅλους τούς φίλους νά γράφουν.*

Φοβᾶμαι ὅτι βιάζεστε νά ἑνωθεῖτε μέ τούς «βπεριοντοφικούς».

Στήν ἀπόφασή Σας τό τέλος εἶναι καλό (πρόλαβα νά τοῦ ρίξω μιά *γρήγορη* ματιά: χρειάστηκε νά τό στείλω), ἐνῶ ἡ ἀρχή (γιά τή δημοκρατία γενικά) μοῦ φάνηκε πολύ ἄσχημη.

Ὁσοναφορᾶ τήν ἕνωση μέ τήν «Βπεριόντ». Τηλεγράφησα στή Σκανδιναβία στά μέλη τοῦ Κόμματός μας πού ἀναχωροῦν:

«Notre tactique: méfiance absolue, aucun soutien nouveau gouvernement, Kerensky surtout soupçonnons, armement prolétariat seule garantie, élection immédiate douma de Petrograd, *aucun rapproshement autres partis»* *.

Τό τελευταῖο — conditio sine qua non **.

Δέν ἐμπιστευόμαστε τόν Τσχεΐτζε.

Οἱ βουλευτές μας καί ὁ Κάμενεφ βρίσκονται *ἤδη* στήν Πετρούπολη *ἤ* θά βρίσκονται τίς μέρες αὐτές. Ἡ *ΚΕ* βρίσκεται στήν Πετρούπολη (στή «Frankfurter Zeitung» δημοσιεύτηκαν ἀποσπάσματα ἀπό τή διακήρυξή της, *θαῦμα!),* ἡ *«Πράβντα»* βγαίνει. Ἐμεῖς εἴμαστε *ὁπωσδήποτε* ὑπέρ τῆς διατήρησης τοῦ Κόμματος *αὐτοῦ,* εἴμαστε ἐνάντια σέ κάθε εἴδους συγχώνευση μέ τήν ΟΕ.

---

* — «Ἡ τακτική μας εἶναι: καμιά ἐμπιστοσύνη, καμιά ὑποστήριξη στή νέα κυβέρνηση, ὑποψιαζόμαστε ἰδιαίτερα τόν Κέρενσκι, ὁ ἐξοπλισμός τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ μοναδική ἐγγύηση, ἄμεσες ἐκλογές γιά τή Δούμα τῆς Πετρούπολης, *καμιά προσέγγιση μέ ἄλλα Κόμματα. Ἡ Σύντ.*

** — ἀπαραίτητος ὅρος. *Ἡ Σύντ.*

('Η ΟΕ θά πρέπει νά *μή* βρίσκεται στήν Πετρούπολη, γιατί ή «Franfkurter Zeitung» καί ή «Vossische Zeitung» δημοσίευσαν μέ λεπτομέρειες τήν *έκκληση* τοῦ Τσχεΐτζε καί Σία μέ ήμερομηνία 16 τοῦ Μάρτη [468] — καί σ' αὐτό δέν γράφουν *οὔτε λέξη* γιά τήν ΟΕ.)

'Ακριβῶς γιά τίς ἐκλογές τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης (ἤ γιά τήν ἀνατροπή τῆς κυβέρνησης τῶν Γκουτσκόφ καί Μιλιουκόφ) μᾶς *χρειάζεται* ξεχωριστό Κόμμα, τό δικό μας, πού δικαιώθηκε κατά τή γνώμη μου *π έ ρ α γ ι ά π έ ρ α* στήν περίοδο 1914-1917.

Δηλαδή; Θέλουν οἱ βπεριοντοφικοί νά μποῦν, νά μποῦν *τίμια* στό Κόμμα αὐτό;

Bon! *

Δέν θέλουν; 'Εγώ δέν θά συμφωνήσω νά κάνω «ὑποχωρήσεις» οὔτε «παζάρια».

Κουβεντιάστε μαζί τους *ἀνοιχτόκαρδα* καί *ὄχι μιά φορά* καί γράψτε μου, ἔτσι πού τήν Τρίτη (τό ἀργότερο τήν Τετάρτη πρωί) νά ἔχω τήν ἀπάντησή Σας.

'Αναλαμβάνετε νά δακτυλογραφήσετε σέ 2 ἀντίγραφα (ἤ σέ 1 ἀντίγραφο) *μέ πληρωμή ὄχι μικρότερη ἀπό τήν προηγούμενη* τό χειρόγραφό μου πού ἔχει 500 σελίδες (χειρόγραφες σέ μέγεθος ἑνός ὀγδόου τῆς κόλλας;) **. Θά τό ἔβγαζα ἀμέσως στήν Πετρούπολη.

Θά μέ ὑποχρεώσετε πολύ!

'Απαντεῖστε!

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἡ Λιουντμίλα ἔφυγε ἀπό τή Στοκχόλμη. Μή γράφετε στή Στοκχόλμη!

P. P. S. Ἄν θά ὑπάρχει δυνατότητα, 'Εσεῖς καί ἡ Ὄλγα θά πᾶτε στή Ρωσία; Καί πότε; Ποιός ἀκόμη θά πάει ἀπό τή Γενεύη;

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1930 στη Λενινιστική Συλλογή, τόμ XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Καλά! *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τό «'Αγροτικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 205-435). *Ἡ Σύντ.*

393

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη!

Ὅπως φαίνεται, Ἐσεῖς ἐκνευρίζεστε ὑπερβολικά — ἔτσι ἐξηγῶ μιά σειρά θεωρητικές «παραξενιές» πού ὑπάρχουν στά γράμματά Σας.

Δέν πρέπει νά ξεχωρίζουμε τήν 1η καί τή 2η ἐπανάσταση, ἤ τό 1ο καί τό 2ο στάδιο;;

Ἀκριβῶς πρέπει. Ὁ μαρξισμός ἀπαιτεῖ νά ξεχωρίζουμε τίς *τάξεις* πού δροῦν. Στή Ρωσία δέν βρίσκεται στήν ἐξουσία *ἐκείνη* ἡ τάξη πού ἦταν πρίν. Συνεπῶς ἡ ἐπερχόμενη ἐπανάσταση θά εἶναι ἐντελῶς, μά ἐντελῶς *διαφορετική*.

Ἡ φράση μου γιά ὑποστήριξη τῶν ἐργατῶν ἀπομέρους τῶν Μιλιουκόφ ἔχει (μοῦ φαίνεται) ξεκάθαρη ἔννοια: *ἄ ν* οἱ κ.κ. Μιλιουκόφ ἤθελαν πραγματικά νά τσακίσουν τή μοναρχία, αὐτοί *θά ἔπρεπε* νά ὑποστηρίξουν τούς ἐργάτες. Μόνο!

Ἀπό τήν ἐπανάσταση δέν πρέπει νά φτιάχνουμε «εἴδωλο». Ὁ Κέρενσκι εἶναι ἐπαναστάτης, ὅμως ἀερολόγος, ψεύτης· ἐξαπατᾶ τούς ἐργάτες. Εἶναι σχεδόν βέβαιο ὅτι ἡ *π λ ε ι ο ψ η φ ί α* τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν *ἀ κ ό μ η* καί στήν Πετρούπολη ἔχει ἐξαπατηθεῖ ἀπ' αὐτόν (μέ τή βοήθεια τοῦ Τσχεΐτζε πού ταλαντεύεται καί μπερδεύει τά πράγματα). Καί τί θά γίνει μέ τό χωριό;

Εἶναι *ἀ π ο λ ύ τ ω ς* δυνατό *π ρ ο σ ω ρ ι ν ά* ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν νά *ὑποστηρίξει* πραγματικά τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο (πού τόν παρουσιάζουν οἱ Γκουτσκόφ καί Μιλιουκόφ σάν «ὑπεράσπιση τῆς δημοκρατίας»).

Θά ἦταν καλό, ἄν κάποιος εὔκαιρος ἄνθρωπος (καί καλύτερα ἀκόμη μιά ὁμάδα, ἄν ὅμως δέν ὑπάρχει ὁμάδα, ἔστω καί ἕνας ἄνθρωπος) ἀναλάμβανε νά *μ α ζ ε ύ ε ι ὅ λ α* τά τηλεγραφήματα (καί τά ἄρθρα κατά τό δυνατό) *ὅλων* τῶν ἐφημερίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τή ρωσική ἐπανάσταση.

Ὑπάρχει ἄφθονο ὑλικό. Δέν προλαβαίνω νά τό παρακολουθῶ.

Ὅπως φαίνεται, στή Ρωσία *δ έ ν* θά μπορέσουμε νά πᾶμε!! Ἡ Ἀγγλία **δέν ἐπιτρέπει.** Μέσω Γερμανίας δέν βγαίνει τίποτε.

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 25 καί 31 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν
(Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1950 στήν
4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν,
τόμ. 35ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

394

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Βιατσ. Ἀλ.!

Χθές Σᾶς ἔστειλα ἕνα μεγάλο γράμμα *· γιά τήν «Πράβντα» *δέν* μπορῶ νά πῶ λεπτομερειακά *τίποτε*, γιατί ὁ ἴδιος δέν ξέρω.

Στεῖλτε μου, Σᾶς παρακαλῶ, τήν ἔκθεσή *μου* γιά τό συνέδριο τῆς Στοκχόλμης τοῦ 1906 (τήν μπροσούρα πού βγῆκε στή Ρωσία τό 1906) καί τή δική μου ἐπίσης «Ἡ νίκη τῶν καντέτων» (Μάρτης 1906) **, ἄν τά ἔχετε.

Ἄν δέν προλάβετε νά τά στείλετε σήμερα τό βράδυ, τότε αὔριο νά τά στείλετε, παρακαλῶ, μέ τό ἐπεῖγον ταχυδρομεῖο, γιά νά τά *ἔχω* ὥς τό βράδυ.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

395

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Ἀγαπητή φίλη! Σήμερα πῆρα ἀπό τόν Καρπίνσκι τό 1ο μου γράμμα πού σημαίνει ὅτι προλάβατε νά τοῦ τό στείλετε. Εὐχαριστῶ.

Τό δεύτερο γράμμα ὄχι. Μά ἀφοῦ Ἐσεῖς τό πήρατε;; Ποῦ εἶναι;

Τό 3ο καί 4ο γράμμα πρός τήν «Πράβντα» θά Σᾶς τό στείλω αὔριο, Τετάρτη. Ἀφοῦ τά διαβάσετε, νά τά δείξετε στόν Οὐσιγέβιτς, νά τά στείλετε, παρακαλῶ, στούς Καρπίνσκι. Σήμερα ἔχω ἐδῶ διάλεξη [469].

Περίεργο, τί θά πεῖτε γιά τό γράμμα ἀρ. 3 — σχετικά μέ τίς συζητήσεις μας.

Σᾶς σφίγγω πολύ δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμ., σελ. 411-413. *Ἡ Σύντ.*

** «Ἡ νίκη τῶν καντέτων καί τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ Κόμματος, — χωριστή μπροσούρα πού δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1906 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 12ος, σελ. 269-352). Ἡ «Ἔκθεση γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ» βγῆκε σέ χωριστή μπροσούρα τόν Ἰούνη τοῦ 1906 (5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 1-67). *Ἡ Σύντ.*

P. S. Νόμιζα πώς θά μέ πληροφορούσατε μέ κάρτα γιά τήν ἀποστολή τοῦ γράμματος στόν Καρπίνσκι καί χθές ἔγραψα στόν Οὐσιγέβιτς, νομίζοντας ὅτι Ἐσεῖς ἔχετε φύγει.

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη
στό Κλαράν (Ἑλβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

396

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητή Ὄλγα!

Σᾶς παρακαλῶ, φροντίστε ὥστε ὁ Βιατσ. Ἀλ. νά μή δημιουργεῖ πιά ἱστορίες γιά τήν ἀντιγραφή *: αὔριο θά πάρει τό χειρόγραφο ἀπό τόν Γκριγκόρι. *Συμφωνημένο:* πληρωμή *ὄχι λιγότερη* ἀπό τότε.

Νά γράψει *2 ἀντίγρ.* σχήματος θά ἦταν καλά (ὄχι ὑποχρεωτικά) ἑνός τετάρτου.

Τό σχέδιό Σας γιά παντρειά [470] μοῦ φαίνεται πολύ λογικό, καί γώ θά ὑποστηρίξω (στήν ΚΕ) νά Σᾶς χορηγηθοῦν 100 frs: 50 frs: γιά τάισμα τοῦ δικηγόρου καί 50 frs στό «βολικό γεροντάκι» **, πού θά Σᾶς παντρευτεῖ!

Μά τήν πίστη μου!! Νά ἔχεις δικαίωμα εἰσόδου *καί* στή Γερμανία *καί* στή Ρωσία!

Ζήτω! Σκεφτήκατε θαυμάσια!

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς.

Δικός Σας *Λένιν*

Τά γράμματά μου πρός τήν «Πράβντα» παρακαλῶ νά δακτυλογραφηθοῦν στό *πιό* ψιλό χαρτί.

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τή δακτυλογράφηση τοῦ χειρογράφου τοῦ βιβλίου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 205-413). *Η Σύντ.*

** Πάρτε τόν Ἀξελρόντ!

397

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Ἡ ἔγκριση τοῦ Βερολίνου εἶναι ἀπαράδεκτη γιά μένα. Εἴτε ἡ ἐλβετική κυβέρνηση θά πάρει βαγόνι μέχρι τήν Κοπεγχάγη *, εἴτε ἡ ρωσική θά συνεννοηθεῖ γιά τήν ἀνταλλαγή ὅλων τῶν ἐκπατρισμένων μέ τούς γερμανούς κρατούμενους σέ στρατόπεδα.

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

398

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ [471]

Παρακαλῶ νά μέ πληροφορήσετε ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακά, 1ο, ἄν εἶναι σύμφωνη ἡ ἀγγλική κυβέρνηση νά ἐπιτρέψει νά περάσουμε γιά τή Ρωσία ἐγώ καί μιά σειρά μέλη τοῦ Κόμματός μας, ΣΔΕΚΡ (Κεντρική Ἐπιτροπή) μέ τούς παρακάτω ὅρους: (α) ὁ ἐλβετός σοσιαλιστής Φρίτς Πλάττεν ἀποκτᾶ τό δικαίωμα ἀπό τήν ἀγγλική κυβέρνηση νά περάσει μέσω Ἀγγλίας ὁποιονδήποτε ἀριθμό προσώπων, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς πολιτικές τους κατευθύνσεις καί ἀπό τίς ἀπόψεις τους σχετικά μέ τόν πόλεμο καί τήν εἰρήνη· (β) ὁ Πλάττεν ὁ ἴδιος εὐθύνεται τόσο γιά τή σύνθεση τῶν μεταφερόμενων ὁμάδων, ὅσο καί γιά τήν τάξη, παίρνοντας στή διάθεσή του, ὁ Platten, βαγόνι πού θά τό κλειδώνει ὁ ἴδιος γιά τή μεταφορά μέσω Ἀγγλίας. Στό βαγόνι αὐτό δέν θά ἔχει κανείς τό δικαίωμα νά μπεῖ χωρίς τήν ἔγκριση τοῦ Πλάττεν. Στό βαγόνι αὐτό δίνεται τό δικαίωμα τῆς ἑτεροδικίας· (γ) ἀπό λιμάνι τῆς Ἀγγλίας ὁ Πλάττεν θά μεταφέρει τήν ὁμάδα μέ πλοῖο ὁποιασδήποτε οὐδέτερης χώρας, ἀναλαμβάνοντας τό δικαίωμα νά εἰδοποιεῖ *ὅλες* τίς χῶρες γιά τήν ὥρα τῆς ἐκκίνησης τοῦ ἴδιου αὐτοῦ πλοίου· (δ) γιά τή σιδηροδρομική μεταφορά ὁ Πλάττεν θά πληρώσει σύμφωνα μέ τό τιμολόγιο, ἀνάλογα μέ τόν ἀριθμό τῶν θέσεων· (ε) ἡ ἀγγλική κυβέρνηση ὑποχρεοῦται νά μήν παρεμποδίζει τή ναύλωση καί ἐκκίνηση τοῦ εἰδικοῦ πλοίου τῶν ρώσων πολιτικῶν προσφύγων καί νά μήν καθυστερήσει τό

* Οἱ λέξεις «μέχρι τήν Κοπεγχάγη» γράφτηκαν ἀπό τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

πλοῖο στήν 'Αγγλία, δίνοντας τή δυνατότητα νά περάσουν ἀπ' αὐτή τό γρηγορότερο.

2ο, σέ περίπτωση συμφωνίας, ποιές θά εἶναι οἱ ἐγγυήσεις γιά τήν τήρηση τῶν ὅρων αὐτῶν πού θά δόσει ἡ 'Αγγλία καί ἄν θά ἔχει ἀντιρήσεις γιά τή δημοσίευση αὐτῶν τῶν ὅρων.

Σέ περίπτωση τηλεγραφικῆς ἐπερώτησης στό Λονδίνο, ἀναλαμβάνουμε τά ἔξοδα τοῦ τηλεγραφήματος μέ ἀπάντηση πληρωμένη.

Προθεσμία...

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 30 τοῦ Μάρτη 1917

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

399

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Τό σχέδιό Σας εἶναι ἀπαράδεκτο. Ἡ 'Αγγλία ποτέ δέν θά μέ ἀφήσει νά περάσω, μάλλον θά μέ φυλακίσουν. Ὁ Μιλιουκόφ θά μᾶς ἐξαπατήσει. Ἡ μόνη ἐλπίδα εἶναι νά στείλετε κάποιον στήν Πετρούπολη, νά πετύχει μέσω τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τήν ἀνταλλαγή μέ τούς κρατούμενους σέ στρατόπεδο γερμανούς. Τηλεγραφεῖστε.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

400

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

30. III. 1917.

'Αγαπητέ σύντροφε! Σᾶς εὐχαριστῶ μέ ὅλη μου τήν ψυχή γιά τίς φροντίδες καί τή βοήθεια. Δέν μπορῶ φυσικά νά κάνω χρήση τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν σχέση μέ τόν ἐκδότη τοῦ περ. «Κόλοκολ». Σᾶς τηλεγράφησα σήμερα ὅτι ἡ μοναδική ἐλπίδα πού ὑπάρχει νά ξεφύγουμε ἀπό δῶ εἶναι ἡ ἀνταλλαγή ἐλβετῶν ἐμιγκρέδων μέ γερμανούς κρατούμενους σέ στρατόπεδα. Ἡ 'Αγγλία μέ κανέναν τρόπο δέν θά ἀφήσει νά περάσουμε οὔτε ἐμένα, οὔτε τούς

διεθνιστές γενικά, οὔτε τόν Μάρτοφ καί τούς φίλους του, οὔτε τόν Νατανσόν καί τούς φίλους του. Τόν Τσερνόφ οἱ ἄγγλοι τόν γύρισαν στή Γαλλία, ἄν καί εἶχε ὅλα τά χαρτιά γιά νά περάσει!! Εἶναι φανερό ὅτι ἡ ρωσική *προλεταριακή* ἐπανάσταση δέν ἔχει χειρότερο ἐχθρό ἀπό τούς ἄγγλους ἰμπεριαλιστές. Εἶναι φανερό ὅτι ὁ ὑπάλληλος τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κεφαλαίου καί ρῶσος ἰμπεριαλιστής Μιλιουκόφ (καί Σία) εἶναι ἱκανοί νά κάνουν *τό πᾶν*, νά ἐξαπατήσουν, νά προδόσουν, ὅλα, ὅλα εἶναι ἱκανοί νά τά κάνουν γιά νά παρεμποδίσουν τούς διεθνιστές νά ἐπιστρέψουν στή Ρωσία. Ἡ παραμικρή ἐμπιστοσύνη ἀπό τήν ἄποψη αὐτή καί στόν Μιλιουκόφ καί στόν Κέρενσκι (σέ ἕναν κούφιο φαφλατά καί πράκτορα τῆς ρωσικῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης σύμφωνα μέ τόν ἀντικειμενικό του ρόλο) θά ἦταν τελείως καταστρεπτική γιά τό ἐργατικό κίνημα καί γιά τό Κόμμα μας, θά πλησίαζε τά ὅρια προδοσίας τοῦ διεθνισμοῦ. Ἡ μοναδική, χωρίς ὑπερβολές μοναδική ἐλπίδα γιά μᾶς νά γυρίσουμε στή Ρωσία εἶναι νά στείλουμε ὅσο μποροῦμε πιό γρήγορα ἕναν σίγουρο ἄνθρωπο στή Ρωσία γιά νά *πετύχουμε* ἀπό τήν κυβέρνηση μέ τήν πίεση τοῦ «Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν» τήν *ἀνταλλαγή* ὅλων τῶν ἐλβετῶν ἐμιγκρέδων μέ τούς κρατούμενους σέ στρατόπεδα, γερμανούς. Πρέπει νά ἐνεργήσουμε πολύ δραστήρια, πρωτοκολλώντας κάθε ἐνέργεια, χωρίς νά λυπούμαστε χρήματα γιά τηλεγραφήματα, συγκεντρώνοντας ντοκουμέντα ἐνάντια στόν Μιλιουκόφ καί Σία, πού εἶναι ἱκανοί νά τρενάρουν τήν ὑπόθεση, νά μᾶς τρέφουν μέ ὑποσχέσεις, νά μᾶς ξεγελοῦν κτλ. Μπορεῖτε νά φανταστεῖτε πόσο βασανιστικό εἶναι γιά μᾶς νά καθόμαστε ἐδῶ τέτιον καιρό.

Παρακάτω. Ἡ ἀποστολή ἑνός σίγουρου ἀνθρώπου στή Ρωσία *χρειάζεται ἀκόμη περισσότερο* καί γιά λόγους ἀρχῆς. Οἱ τελευταῖες εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ δείχνουν ὅλο καί πιό καθαρά ὅτι ἡ κυβέρνηση, μέ τήν ἄμεση βοήθεια τοῦ Κέρενσκι καί χάρη στίς ἀσυγχώρητες (γιά νά ἐκφραστῶ ἤπια) ταλαντεύσεις τοῦ Τσχεΐτζε, ἐξαπατᾶ τούς ἐργάτες *καί* τούς ἐξαπατᾶ *ὄχι χωρίς ἀποτυχία,* παρουσιάζοντας τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο γιά «ἀμυντικό». Σύμφωνα μέ τηλεγράφημα τοῦ Τηλ. πρακτορείου τῆς Πετρούπολης μέ ἡμερομηνία 30. III. 1917, ὁ Τσχεΐτζε ἄφησε νά τόν ἐξαπατήσουν μέ τό σύνθημα αὐτό πού τό ἀποδέχτηκε καί τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ἄν πιστέψει κανείς τήν πηγή αὐτή, πού φυσικά, εἶναι γενικά ὄχι σίγουρη. Πάντως καί ἄν ἀκόμη ἡ εἴδηση αὐτή δέν εἶναι σωστή, ὡστόσο ὁ *κίνδυνος* ἀπό μιά πα-

ρόμοια ἐξαπάτηση εἶναι ἀναμφίβολα *τεράστιος*. Ὅλες οἱ προσπάθειες τοῦ Κόμματος πρέπει νά στραφοῦν στήν πάλη ἐνάντια σ' αὐτόν. Τό Κόμμα μας θά ρεζιλευόταν γιά πάντα, πολιτικά θά αὐτοκτονοῦσε, ἄν γινόταν θῦμα μιᾶς τέτιας ἀπάτης. Ἄν κρίνει κανείς ἀπό μιά ἀνακοίνωση, ὁ Μουράνοφ *μαζί μέ τόν Σκόμπελιεφ* γύρισε ἀπό τήν Κρονστάνδη. Ἄν ὁ Μουράνοφ πῆγε ἐκεῖ *μέ ἐντολή* τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης τῶν Γκουτσκόφ-Μιλιουκόφ, Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά μεταδόσετε (μέ σίγουρο ἄνθρωπο) *καί νά δημοσιεύσετε* ὅτι ἐγώ *τό κατακρίνω αὐτό ἀνεπιφύλακτα*, ὅτι κάθε προσέγγιση μέ τούς ταλαντευόμενους πρός τήν πλευρά τοῦ σοσιαλπατριωτισμοῦ καί μέ τόν Τσχεΐτζε καί Σία πού ὑποστηρίζουν τήν πολύ λαθεμένη, ἐξαιρετικά ἐπιζήμια σοσιαλπασιφιστική, καουτσκιστική θέση εἶναι, σύμφωνα μέ τήν ἀκράδαντη πεποίθησή μου, *ἐπιζήμια* γιά τήν ἐργατική *τάξη, ἐπικίνδυνη, ἀπαράδεκτη*.

Ἐλπίζω νά ἔχετε πάρει τά «Γράμματα ἀπό μακριά» ἀρ. 1-4 *, ὅπου ἔχω ἀναπτύξει τίς θεωρητικές καί πολιτικές βάσεις τῶν ἀπόψεων αὐτῶν. Ἄν τά γράμματα αὐτά χάθηκαν ἤ δέν ἔφτασαν ὥς τήν Πετρούπολη, παρακαλῶ νά μοῦ τηλεγραφήσετε καί θά σᾶς στείλω ἀντίγραφα.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι στό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν τῆς Πετρούπολης ὑπάρχουν πολλοί καί, ὅπως φαίνεται, ὑπερέχουν μάλιστα (1) οἱ ὀπαδοί τοῦ Κέρενσκι, τοῦ πιό ἐπικίνδυνου πράκτορα τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, πράκτορα πού ἐφαρμόζει τόν ἰμπεριαλισμό, δηλ. τήν ὑπεράσπιση καί τή δικαίωση τοῦ ληστρικοῦ, τοῦ κατακτητικοῦ *ἀπό τήν πλευρά τῆς Ρωσίας* πολέμου, καλυπτόμενος μέ ἀμέτρητες ἠχηρές φράσεις καί κούφιες ὑποσχέσεις· (2) οἱ ὀπαδοί τοῦ Τσχεΐτζε, πού ταλαντεύεται φοβερά πρός τό μέρος τοῦ σοσιαλπατριωτισμοῦ καί συμμερίζεται ὅλη τήν προστυχιά, ὅλη τήν ἀνοησία τοῦ καουτσκισμοῦ. Τό Κόμμα μας εἶναι ὑποχρεωμένο νά παλέψει ἐνάντια καί *στά δυό* ρεύματα μέ τόν πιό πεισματώδη, στηριγμένο σέ ἀρχές, τόν πιό ἐπίμονο, τόν πιό ἀμείλικτο τρόπο. Καί ἐγώ προσωπικά δέν θά διστάσω οὔτε γιά ἕνα δευτερόλεπτο νά δηλώσω, καί νά δηλώσω στόν Τύπο, ὅτι θά προτιμήσω καί τήν ἄμεση ἀκόμη διάσπαση μέ ὁποιονδήποτε ἄνθρωπο τοῦ Κόμματός μας, παρά νά ὑποχωρήσω στό σοσιαλπατριωτισμό τοῦ Κέρενσκι καί Σία, ἤ στό σοσιαλπασιφισμό καί τόν καουτσκισμό τῶν Τσχεΐτζε καί Σία.

---

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 9-54. *Ἡ Σύντ.*

Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ζητήσω νά ἐπανεκδοθοῦν ὁπωσδήποτε στήν Πετρούπολη, ἔστω καί μέ τόν τίτλο «'Από τήν ἱστορία τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ τσαρισμοῦ» — ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» πού βγαίνει ἐδῶ, ἡ μπροσούρα τοῦ Λένιν καί Ζηνόβιεφ γιά τόν πόλεμο καί τό σοσιαλισμό [472], τό «Κομμουνίστ» καί ἡ «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». Καί πιό πολύ καί πρίν ἀπόλα οἱ *θέσεις* πού δημοσιεύτηκαν στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 47 (τῆς 13. X. 1915) *. Οἱ θέσεις αὐτές ἔχουν σήμερα πολύ μεγάλη σημασία.

Οἱ θέσεις αὐτές μιλοῦν ἀνοιχτά, καθαρά, συγκεκριμένα τί πρέπει νά κάνουμε ὅταν γίνει ἐπανάσταση στή Ρωσία, μιλοῦν 1½ χρόνο πρίν τήν ἐπανάσταση.

Οἱ θέσεις αὐτές ἐπιβεβαιώθηκαν θαυμάσια, κατά γράμμα ἀπό τήν ἐπανάσταση.

'Ο πόλεμος *δέν* ἔπαψε νά εἶναι ἰμπεριαλιστικός ἀπό τήν πλευρά τῆς Ρωσίας *καί δέν μπορεῖ νά πάψει* ἐφόσον (1) βρίσκονται στήν ἐξουσία οἱ τσιφλικάδες καί οἱ καπιταλιστές, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης· (2) ἐφόσον βρίσκονται στήν ἐξουσία τέτιοι ἄμεσοι πράκτορες καί ὑπηρέτες τῆς ἀστικῆς αὐτῆς τάξης, ὅπως εἶναι ὁ Κέρενσκι καί οἱ ἄλλοι σοσιαλπατριῶτες· (3) ἐφόσον ἰσχύουν τά σύμφωνα τοῦ τσαρισμοῦ μέ τούς ἀγγλογάλλους ἰμπεριαλιστές (ἡ κυβέρνηση Γκουτσκόφ-Μιλιουκόφ δήλωσε *ἀνοιχτά στό ἐξωτερικό* — δέν ξέρω ἄν τό ἔκανε αὐτό καί στή Ρωσία — ὅτι παραμένει *π ι σ τ ή* στά σύμφωνα αὐτά). Τά σύμφωνα αὐτά γιά τήν ἁρπαγή τῆς Γαλικίας, τῆς 'Αρμενίας, τῆς Κωνσταντινούπολης κτλ. κτλ. εἶναι ληστρικά· (4) ἐφόσον τά σύμφωνα αὐτά *δ έ ν* ἔχουν δημοσιευτεῖ καί *δ έ ν* ἔχουν καταγγελθεῖ· (5) ἐφόσον *δ έ ν* ἔχει διαλυθεῖ ἀκόμη ὅλη γενικά ἡ συμμαχία τῆς Ρωσίας μέ τίς ἀγγλογαλλικές ἀστικές, ἰμπεριαλιστικές κυβερνήσεις· (6) ἐφόσον ἡ κρατική ἐξουσία στή Ρωσία *δέν* πέρασε *ἀ π ό* τήν ἰμπεριαλιστική ἀστική τάξη (οἱ ἁπλές ὑποσχέσεις καί οἱ «πασιφιστικές» δηλώσεις, ὅσο καί ἄν τίς πίστεψαν οἱ κουτούτσικοι Κάουτσκι, Τσχεΐτζε καί Σία *δ έ ν* μετατρέπουν τήν ἀστική τάξη σέ *μ ή* ἀστική τάξη) στά *χέρια* τοῦ προλεταριάτου, πού **αὐτό μόνο** εἶναι ἱκανό, ὅταν θά ἔχει τήν ὑποστήριξη τῆς πιό φτωχῆς μερίδας τῆς ἀγροτιᾶς, νά ξεκόψει στήν πράξη καί *ὄ χ ι σ τ ά λ ό γ ι α* ἀπό τά συμφέροντα τοῦ κεφαλαίου, ἀπό τήν ἰμπεριαλιστική πολιτική, νά ξεκόψει ἀπό τήν καταλήστευση τῶν ἄλλων χωρῶν, νά ἀπελευθερώσει *ὁλοκληρωτικά* τούς καταπιεζόμενους ἀπό τούς μεγαλορώσους λαούς, νά ἀποσύρει

---

* Βλ. Β. Ι. Λένιν «Μερικές θέσεις» ('Από τή Συντακτική ἐπιτροπή) ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 50-53). *'Η Σύντ.*

ἀμέσως τά στρατεύματα ἀπό τήν 'Αρμενία καί τή Γαλικία κτλ· (7) μόνο τό προλεταριάτο εἶναι ἱκανό, ὅταν ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ἐπιροή τῆς δικῆς του ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης, νά ἐμπνεύσει *πραγματική* ἐμπιστοσύνη στούς προλετάριους *ὅλων* τῶν ἐμπόλεμων χωρῶν καί νά ἀρχίσει *μαζί τους* διαπραγματεύσεις γιά εἰρήνη· (8) οἱ προλεταριακοί αὐτοί ὅροι εἰρήνης ἔχουν διατυπωθεῖ μέ ἀκρίβεια καί σαφήνεια καί στή *«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»*, ἀρ. φύλ. 47 καί στό γράμμα μου ἀρ. *4*.

'Από δῶ εἶναι φανερό ὅτι τό σύνθημα: ἐμεῖς ὑπερασπίζουμε *τώρα* τή δημοκρατία στή Ρωσία, ἐμεῖς διεξάγουμε *τώρα* «ἀμυντικό πόλεμο», ἐμεῖς θά πολεμᾶμε ἐνάντια στόν Γουλιέλμο, ἐμεῖς πολεμᾶμε γιά τήν ἀνατροπή τοῦ Γουλιέλμου, εἶναι πολύ μεγάλη ἀπάτη, πολύ μεγάλη ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν!! Γιατί οἱ Γκουτσκόφ — Λβόφ — Μιλιουκόφ καί Σία εἶναι τσιφλικάδες καί καπιταλιστές, ἐκπρόσωποι *τῆς τάξης* τῶν τσιφλικάδων καί καπιταλιστῶν, *ἰμπεριαλιστές* πού πολεμοῦν γιά *τούς ἴδιους ἐκείνους* ληστρικούς σκοπούς, μέ βάση τά ἴδια ἐκεῖνα ληστρικά σύμφωνα τοῦ τσαρισμοῦ, σέ συμμαχία μέ *τήν ἴδια ἐκείνη* ἰμπεριαλιστική, ληστρική ἀστική τάξη τῆς 'Αγγλίας, τῆς Γαλλίας καί τῆς 'Ιταλίας.

'Η ἔκκληση πρός τούς γερμανούς ἀπομέρους τῆς ἀστικῆς καί τῆς *ἰμπεριαλιστικῆς* δημοκρατίας τῆς Ρωσίας: «ἀνατρέψτε τόν Γουλιέλμο» εἶναι ἐπανάληψη τοῦ ἀπατηλοῦ συνθήματος τῶν γάλλων σοσιαλσωβινιστῶν, τῶν προδοτῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ, τοῦ Ζύλ Γκέντ, τοῦ Σαμπά καί Σία.

Πρέπει μέ ἕναν τρόπο πολύ ἐκλαϊκευτικό, πολύ σαφή, χωρίς ἐπιστημονικούς ὅρους νά ποῦμε στούς ἐργάτες καί στούς στρατιῶτες ὅτι πρέπει νά ἀνατρέψουν ὄχι μόνο τόν Γουλιέλμο, ἀλλά καί τόν ἄγγλο καί τόν ἰταλό βασιλιά. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Καί τό δεύτερο καί *κύριο* νά ἀνατρέψουν τίς *ἀστικές* κυβερνήσεις καί νά *ἀρχίσουν ἀπό τή Ρωσία*, γιατί διαφορετικά δέν μποροῦν νά ἐξασφαλίσουν τήν εἰρήνη. Εἶναι πιθανό *νά μή μποροῦμε* «νά ἀνατρέψουμε» τώρα ἀμέσως τήν κυβέρνηση Γκουτσκόφ-Μιλιουκόφ. Ἄς τό παραδεχτοῦμε. Ὅμως αὐτό δέν εἶναι ἐπιχείρημα γιά *νά μήν ποῦμε τήν ἀλήθεια!!* Στούς ἐργάτες πρέπει νά λέμε τήν *ἀλήθεια*. Πρέπει νά λέμε ὅτι ἡ κυβέρνηση Γκουτσκόφ-Μιλιουκόφ καί Σία εἶναι ἰμπεριαλιστική κυβέρνηση, ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες πρέπει *στήν ἀρχή* (τώρα ἤ ὕστερα ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Συντακτική συνέλευση, ἄν δέν ἐξαπατοῦν μ' αὐτή τό λαό, ἄν δέν ἀναβάλλουν τίς ἐκλογές ὥσπου νά τελειώσει ὁ πόλεμος, τό ζήτημα τῆς στιγμῆς δέν εἶναι δυνατό νά λυθεῖ ἀπό δῶ), στήν ἀρχή πρέπει νά πετύχουν τό πέρασμα *ὅλης* τῆς

κρατικῆς ἐξουσίας στά χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης πού εἶναι ἐχθρός τοῦ κεφαλαίου, ἐχθρός τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, καί μόνο τότε θά ἔχουν τό *δικαίωμα* νά κάνουν ἔκκληση γιά τήν ἀνατροπή *ὅλων* τῶν βασιλιάδων καί *ὅλων* τῶν ἀστικῶν κυβερνήσεων.

Προσπαθεῖστε, μά τήν ἀλήθεια, νά φτάσουν ὅλα αὐτά στήν Πετρούπολη καί στήν «Πράβντα» καί στόν Μουράνοφ καί στόν Κάμενεφ κ. ἄ. Βάλτε, μά τήν ἀλήθεια, ὅλα τά δυνατά Σας νά τό στείλετε αὐτό μέ τόν πιό σίγουρο ἄνθρωπο. Τό καλύτερο ἀπ' ὅλα θά ἦταν νά πήγαινε ἕνα σίγουρο, ἔξυπνο παλληκάρι, ὅπως ὁ Κούμπα (θά πρόσφερε μεγάλη ὑπηρεσία σέ ὁλόκληρο τό παγκόσμιο ἐργατικό κίνημα) καί θά βοηθοῦσε τούς φίλους μας τῆς Πετρούπολης!! Ἐλπίζω ὅτι θά τό κάνετε αὐτό!! Κάνετε ὅ,τι εἶναι δυνατό.

Οἱ συνθῆκες στήν Πετρούπολη εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολες. Οἱ πατριῶτες-δημοκρατικοί ἐντείνουν *ὅλες* τίς δυνάμεις τους. Θέλουν νά λερώσουν τό Κόμμα μας μέ βρωμόνερα καί λάσπη («ὑπόθεση» Τσερνομάζοφ — στέλνω ντοκουμέντο γι' αὐτόν *) κτλ. κτλ.

Δέν ἐπιτρέπεται νά ἔχετε ἐμπιστοσύνη οὔτε στόν Τσχεΐτζε καί Σία, οὔτε στόν Σουχάνοφ, οὔτε στόν Στεκλόφ, κ.ἄ. Καμιά προσέγγιση μέ ἄλλα Κόμματα, μέ κανένα! Καμιά ἐμπιστοσύνη καί ὑποστήριξη στήν κυβέρνηση Γκουτσκόφ-Μιλιουκόφ καί Σία!! Ἡ πιό ἀνειρήνευτη προπαγάνδα τοῦ διεθνισμοῦ καί τῆς πάλης ἐνάντια στό δημοκρατικό σωβινισμό καί τό σοσιαλσωβινισμό παντοῦ, καί στόν Τύπο, καί μέσα στά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ὀργάνωση τοῦ Κόμματός *μας*, σ' αὐτό βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Ὁ Κάμενεφ πρέπει νά καταλάβει ὅτι ἀναλαμβάνει *κοσμο*-ιστορική εὐθύνη [473].

Μή λυπᾶστε χρήματα γιά τίς συνδέσεις ἀνάμεσα στήν Πετρούπολη καί στή Στοκχόλμη!!

Σᾶς παρακαλῶ πολύ, ἀγαπητέ σύντροφε, τηλεγραφεῖστε μου γιά τή λήψη τοῦ γράμματος αὐτοῦ καί γενικά κρατᾶτε με au courant ** ἀπό κάθε ἄποψη. Ἐλπίζω νά βοηθήσουν στό ζήτημα αὐτό καί οἱ σουηδοί φίλοι.

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι! Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1921 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τεχνάσματα τῶν δημοκρατικῶν σωβινιστῶν» (Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 31ος, σελ. 79-82). *Ἡ Σύντ.*

** — ἐνήμερο. *Ἡ Σύντ.*

401

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ρ. ΓΚΡΙΜΜ [474]

Πρός τόν ἐθνικό σύμβουλο Γκρίμμ

Τό Κόμμα μας ἀποφάσισε νά δεχτεῖ χωρίς καμιά ἀντίρηση τήν πρόταση νά περάσουν οἱ ρῶσοι ἐκπατρισμένοι μέσω Γερμανίας καί νά ὀργανωθεῖ ἀμέσως τό ταξίδι αὐτό *. Ἀπό τώρα ἤδη ὑπολογίζουμε νά πάρουν μέρος στό ταξίδι πάνω ἀπό δέκα ἄτομα.

Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά ἔχουμε καμιά ἀπολύτως εὐθύνη γιά τήν παραπέρα καθυστέρηση, διαμαρτυρόμαστε ἀποφασιστικά ἐνάντια σ' αὐτή καί θά ταξιδέψουμε μόνοι μας. Σᾶς παρακαλοῦμε ἐπίμονα νά συνεννοηθεῖτε ἀμέσως καί, ἄν εἶναι δυνατό, νά μᾶς ἀνακοινώσετε αὔριο κιόλας τήν ἀπόφαση.

Μέ εὐγνωμοσύνη *Λένιν* **

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Μάρτη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ ἀντίγραφο, γραμμένο ἀπό ἄγνωστο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

402

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. Φ. ΑΡΜΑΝΤ

Τό προηγούμενο φύλλο τό ἔγραψα προχθές σάν ἀπάντηση στό γράμμα Σας μέ τά ἐρωτήματα, δέν ἤθελα νά τό στείλω ἀσυμπλήρωτο.

Ἦταν τόσα τά σύρτα-φέρτα, πού δέν πρόλαβα, δέν μπόρεσα νά τό συμπληρώσω μέχρι σήμερα τό βράδυ.

Ἐλπίζω ὅτι τήν Τετάρτη φεύγουμε — ἐλπίζω μαζί μέ Σᾶς.

Ὁ Γκριγκόρι ἦταν ἐδῶ, συμφωνήσαμε νά πᾶμε μαζί.

Τά χρήματα (100 frs) ἐλπίζω νά τά πήρατε μέ τό πρωινό ἐπεῖγον ταχυδρομεῖο.

Χρήματα γιά τό ταξίδι μας ὑπάρχουν περισσότερα ἀπό ὅ,τι νόμιζα, φτάνουν γιά 10-12 ἀνθρώπους, γιατί *ἀρκετά* βοήθησαν οἱ σύντροφοι στή Στοκχόλμη.

---

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 119-121. *Ἡ Σύντ.*

** Τό τηλεγράφημα ὑπόγραψαν ἐπίσης ὁ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ καί ἡ Οὐλιάνοβα (Ν. Κ. Κρούπσκαγια). *Ἡ Σύντ.*

Εἶναι πολύ ἐνδεχόμενο ὅτι στήν Πετρούπολη τώρα ἡ *πλειοψηφία* τῶν ἐργατῶν εἶναι σοσιαλπατριῶτες...

Θά παλέψουμε.

Καί ὁ πόλεμος θά κάνει ζύμωση **ὑπέρ** ἡμῶν.

Πολλούς χαιρετισμούς. Au revoir *.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 31 τοῦ Μάρτη καί 4 τοῦ 'Απρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στό Κλαράν ('Ελβετία)

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

403

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Διαθέστε δυό χιλιάδες, καλύτερα τρεῖς χιλιάδες, κορῶνες γιά τό ταξίδι μας. Σκεπτόμαστε νά ἀναχωρήσουμε τήν Τετάρτη ** τουλάχιστο 10 ἄνθρωποι. Τηλεγραφεῖστε.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε τήν 1 τοῦ 'Απρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

404

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

'Αγαπητοί φίλοι!

Κι' ἔτσι τήν *Τετάρτη* φεύγουμε μέσω Γερμανίας.

Αὔριο θά ἀποφασιστεῖ ὁριστικά.

Θά Σᾶς στείλουμε ἕνα σωρό δέματα μέ τά βιβλία, τά *ἔγγραφα* καί τά πράγματά μας καί θά Σᾶς παρακαλέσουμε νά τά στείλετε μέ τή σειρά τους στή Στοκχόλμη γιά νά μᾶς τά στείλουν στήν Πετρούπολη.

Θά Σᾶς στείλουμε χρήματα καί ἐξουσιοδότηση ἀπομέρους τῆς ΚΕ γιά τή διεκπεραίωση ὅλης τῆς ἀλληλογραφίας καί τή διαχείριση τῶν ὑποθέσεων.

---

* — Καλή ἀντάμωση. *Ἡ Σύντ.*

** στίς 4 τοῦ 'Απρίλη. *Ἡ Σύντ.*

Σκεπτόμαστε νά ἐκδόσουμε μιά προκηρυξούλα «'Αποχαιρετιστήριο γράμμα πρός τούς ἐλβετούς ἐργάτες» * στά γερμανικά, *στά γαλλικά* καί στά ἰταλικά.

'Η 'Ινέσσα δέν θά προλάβει νά κάνει τή γαλλική μετάφραση: ἐλπίζω ὅτι θά τήν κάνετε καί θά τήν ἐκδόσετε Σεῖς (μαζί μέ τόν Γκιλμπό).

Τήν ἰταλική μετάφραση μοῦ ὑποσχέθηκε νά τήν κάνει καί νά τήν ἐκδόσει ἕνας σύντροφος ἐδῶ (ξέρει γερμανικά καί ἰταλικά), ὁ Julius *Mimiola.*

(Krummgasse. 2.)

Zürich. 4.

Τοῦ ἔδοσα τή διεύθυνσή *Σας.* "Οταν θά πάρετε τή γερμανική μπροσουρίτσα, στεῖλτε την σ' αὐτόν (καί ἕνα γράμμα στή *γερμανική* γλώσσα) καί χρήματα γιά τήν ἔκδοση.

((Σᾶς στέλνω καί ἄλλη μιά διεύθυνση ἑνός ντόπιου *ἀριστεροῦ* γερμανοῦ, πού ἔχει ἐκδόσει τό φυλλάδιο τῆς 'Αριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ, τεῦχ. 1 καί μπορεῖ νά φανεῖ χρήσιμος ἀκόμη καί γιά τήν ἔκδοση: Herrn Karl *Schnepf.* Thurwiesenstrasse. 8. *Zürich.* **Θά τοῦ δόσω τή διεύθυνσή Σας.**))

Σᾶς στέλνω τούς καλύτερους χαιρετισμούς καί χίλιες εὐχές.

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. 'Ελπίζουμε νά μαζέψουμε χρήματα γιά τό ταξίδι **γιά 12 ἄτομα,** γιατί μᾶς βοήθησαν *πολύ* οἱ σύντροφοι τῆς Στοκχόλμης.

P. S. Σᾶς παρακαλῶ, βγάλτε 2-3 ἀντίγραφα ἀπό τά γράμματά μου ἀρ. 1 καί 2 πού προορίζονταν γιά τήν «Πράβντα» («Γράμματα ἀπό μακριά») σέ πολύ ψιλό χαρτί καί στεῖλτε τα (γιά ἐνημέρωση τῶν συντρόφων) στό Παρίσι καί στήν 'Ελβετία.

Θά Σᾶς παραδόσουμε τήν ἀλληλογραφία μέ τό Παρίσι: 'Εσεῖς θά πρέπει νά βρεῖτε ἕναν βιβλιοδέτη (ἐξαιρετικά σίγουρο) γιά τήν ἀποστολή τῆς ἀλληλογραφίας στό Παρίσι μέσα σέ ἐξώφυλλα βιβλίων (αὐτός πρέπει νά μάθει νά χρησιμοποιεῖ χημική μελάνη).

P. P. S. Συνεννοηθεῖτε *λεπτομερειακά* μέ τόν 'Αμπραμόβιτς (εἰδοποιεῖστε τον νά βιαστεῖ νά φύγει, δηλ. νά προετοιμαστεῖ: φεύγουμε τήν Τετάρτη) γιά τήν ἀλληλογραφία μέ τό Σώ-ντέ-Φόν καί γιά τήν ἔκδοση τῆς ὁμιλίας μου [475].

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ 'Απρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Ζυρίχη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. "Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 87-94. *'Η Σύντ.*

405

ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΤΗΣ ΖΥΡΙΧΗΣ

Ἀγαπητοί φίλοι!

Ἐπισυνάπτω τήν ἀπόφαση (οἱ Καρπίνσκι, ἀφοῦ βγάλουν 2 ἀντίγραφα, πρέπει νά μοῦ ἐπιστρέψουν *ἀμέσως* τήν ἀπόφαση) τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματός μας [476]. Νά βγάλετε *ἀμέσως (γιά τόν ἑαυτό Σας)* ἀντίγραφο τῆς ἀπόφασης καί νά τό στείλετε *ἐπεῖγον μέ τήν πρώτη ἁμαξοστοιχία (νά τό πᾶτε στό σταθμό)* στούς Καρπίνσκι, *ἐπισυνάπτοντας καί τό γράμμα μου αὐτό.*

Νά εἰδοποιήσετε στή Λωζάνη (τόν Γκόμπερμαν) [477] εἰδικά.

Ἀπό τήν πλευρά μου προσθέτω: πιστεύω ὅτι οἱ μενσεβίκοι πού τορπίλλισαν τήν κοινή ὑπόθεση εἶναι *παλιάνθρωποι* πρώτης κατηγορίας, ἄνθρωποι «πού φοβοῦνται» τό τί θά πεῖ ἡ «κοινή γνώμη», *δηλ.* οἱ σοσιαλπατριῶτες!!! [478] Ἐγώ θά πάω (καί ὁ Ζηνόβιεφ) *ὁπωσδήποτε.*

Νά ἐξακριβωθεῖ μέ ἀκρίβεια (1) ποιός θά ἔρθει, (2) πόσα χρήματα ἔχει.

Νά γράψετε αὐτά ἀμέσως στόν Ραντομίσλσκι, Neufeldstr. 27. Bern.

Ἔχουμε *ἤδη* ἕνα ἀπόθεμα ἀπό 1000 frs γιά τό ταξίδι. Σκεπτόμαστε νά ὁρίσουμε σάν μέρα ἀναχώρησης τήν Τετάρτη, 4. IV.

Ὅλοι νά πάρουν *ἀμέσως* διαβατήρια ἀπό τό ρῶσο πρόξενο στόν τόπο διαμονῆς τους.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Νά στείλετε ἀμέσως στόν Ἀμπράμ καί στή γυναίκα του ἀντίγραφα.

P. S. Ἐπισυνάπτω 100 frs πού ζητήσατε δάνειο ἀπό τόν Γκριγκόρι.

Γράφτηκε στίς 2 ἤ 3 τοῦ Ἀπρίλη 1917

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

406

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀγαπητοί φίλοι! Ἡ ὑπόθεση πάει καλά. Πραγματοποιεῖται τό σχέδιο πού ξέρει ὁ σ. Μίνιν. Ὁ Πλάττεν τά ἀναλαμβάνει ὅλα ὑπεύθυνα. Παρακάτω σᾶς ἀνακοινώνω τό ἀντίγραφο τῶν ὅρων πού ἔβαλε ὁ Πλάττεν. Μοῦ φαίνεται θά γίνουν ἀποδεκτοί. Χωρίς αὐτό δέν πρόκειται

νά φύγουμε. Ὁ Γκρίμμ συνεχίζει τίς προσπάθειές του νά πείσει τούς μενσεβίκους, ἐμεῖς ὅμως, ἐννοεῖται, δροῦμε ἐντελῶς ἀνεξάρτητα. Σκεπτόμαστε πώς ἡ ἀναχώρησή μας θά γίνει τήν Παρασκευή, τήν Τετάρτη, τό Σάββατο. Καί τώρα νά τί θέλουμε. Πρίν τήν ἀναχώρησή μας νά καταρτιστεῖ λεπτομερές πρωτόκολλο γιά ὅλα. Γιά νά τό ὑπογράψουν θά κληθοῦν ὁ Πλάττεν, ὁ Λεβί (ἀντιπρόσωπος τοῦ Τύπου ἀπό τήν «Berner Tagwacht») κτλ. Πολύ θά θέλαμε νά συμμετεῖχαν καί γάλλοι. N. B. Μιλεῖστε ἐπειγόντως μέ τόν Γκιλμπό, ἐξηγεῖστε του τήν κατάσταση, δεῖξτε του τούς ὅρους καί, ἄν αὐτός δείξει κατανόηση, παρακαλέστε τον τηλεγραφικά *νά ἔρθει* ἀπό δῶ (τά ἔξοδα θά τά καλύψουμε). Αὐτό θά ἦταν πολύ σημαντικό. Εἶναι πολύ πιθανό νά καλέσουμε ἐπίσης τόν Σάρλ Νέν (ὁ Πλάττεν θά μιλήσει μαζί του τηλεφωνικά).

NB Καί ἕνα ἀκόμη πιό βασικό: ἄν ὁ Γκιλμπό δείξει κατανόηση, τότε δέν θά μποροῦσε νά τραβήξει καί τόν Ρομαίν Ρολλάν νά ὑπογράψει; *Πολύ σοβαρό:* στήν «Petit Parisien» ὑπῆρχε σχόλιο ὅτι τάχα ὁ Μιλιουκόφ ἀπειλεῖ νά παραπέμψει στό δικαστήριο ὅλους, ὅσοι θά ἐπιστρέψουν μέσω Γερμανίας. Πέστε το αὐτό στόν Γκιλμπό. Ἡ συμμετοχή τῶν γάλλων σέ σχέση μ' αὐτό ἔχει μεγάλη σημασία. Ἀπαντεῖστε ἀμέσως. Ἐγκάρδιους χαιρετισμούς. 4/IV–1917.

Ἀπό τό Πέρμ πήραμε τηλεγράφημα: «Salut fraternel Ulianow, Zinowieff. Aujourdhui partons Petrograd etc. *
Ὑπογραφές: Κάμενεφ, Μουράνοφ, Στάλιν».

Στάλθηκε ἀπό τη Ζυρίχη στή Γενεύη

*Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά **, σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο (τῆς μυστικῆς λογοκρισίας)*

407

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Μᾶς παρουσιάστηκε μιά παράξενη καθυστέρηση ***. Οἱ μενσεβίκοι ζητοῦν ἔγκριση τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Νά στείλετε

* — Ἀδελφικό χαιρετισμό στόν Οὐλιάνοφ, Ζηνόβιεφ. Σήμερα ἀναχωροῦμε γιά τήν Πετρούπολη κτλ. *Ἡ Σύντ.*

** Τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II, τό γράμμα αὐτό ἀπό λάθος δημοσιεύτηκε σάν γράμμα τοῦ Ζηνόβιεφ. *Ἡ Σύντ*

*** Πιό λεπτομερειακά γιά τήν καθυστέρηση τῆς ἀναχώρησης τῶν ἐκπατρισμένων στή Ρωσία βλ. στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια πρός τόν Β. Μ. Κασπάροφ (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII, σελ. 271-272). *Ἡ Σύντ.*

ἀμέσως κάποιον στή Φιλλανδία ἤ στήν Πετρούπολη καί νά συνεννοηθεῖ μέ τόν Τσχεΐτζε, ἐφόσον αὐτό εἶναι δυνατό. Θά θέλαμε νά ἔχουμε τή γνώμη τοῦ Μπελένιν [479]. Τηλεγραφεῖστε στό Σπίτι τοῦ Λαοῦ, Βέρνη.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ 'Απρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924
στό περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

408

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚΙΛΜΠΟ

Φεύγουμε αὔριο τό μεσημέρι γιά τή Γερμανία *. 'Ο Πλάττεν θά συνοδεύσει τό τρένο. Σᾶς παρακαλοῦμε νά ἔρθετε ἀμέσως, θά καλύψουμε τά ἔξοδα. Νά φέρετε μαζί Σας τόν Ρομαίν Ρολλάν, ἄν ἀπό ἄποψη ἀρχῶν εἶναι σύμφωνος. Νά κάνετε ὅ,τι μπορεῖτε γιά νά φέρετε μαζί σας τόν Νέν ἤ τόν Γκράμπερ. Τηλεγραφεῖστε στό Σπίτι τοῦ Λαοῦ, στόν Οὐλιάνοφ.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ 'Απρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1923 στά γαλλικά
στό βιβλίο: Henri Guilbeaux.
«Wladimir Iljitsch Lenin», Berlin

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου
Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά

409

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Φεύγουμε αὔριο τό μεσημέρι. 'Ελᾶτε. Ρωτεῖστε νά μάθετε γιά τήν ἄδεια ταχυδρομείου 'Ελβετίας **. Θά πληρώσουμε τά ἔξοδα ταξιδιοῦ τοῦ Μίχα.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ 'Απρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά

---

* 'Ο Β. Ι. Λένιν μέ ὁμάδα πολιτικῶν προσφύγων ἀναχώρησε ἀπό τήν 'Ελβετία στίς 9 τοῦ 'Απρίλη 1917 (μέ τό νέο ἡμερολόγιο). *'Η Σύντ.*

** Βλ. τό παρακάτω ντοκουμέντο. *'Η Σύντ.*

410

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Διαβάστε: ἄδεια ἐξόδου ἀπό τήν Ἐλβετία, ἀντί ταχυδρομείου Ἐλβετίας.

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά

411

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νά καθυστερήσουμε. Ἐλᾶτε χωρίς χαρτιά. Ὁ Μίχα, Μπρεντιστέν * πρέπει νά ἀναχωρήσουν ὁπωσδήποτε ἀπό τή Βέρνη στίς 10.40 τό πρωί.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

412

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀναχωροῦμε αὔριο στίς 10.45 τό πρωί ἀπό τή Βέρνη. Ἐλᾶτε ἀμέσως.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

---

* Φαίνεται πώς στό τηλεγράφημα ἔχει παραποιηθεῖ ἡ λέξη· πρέπει νά διαβαστεῖ «μπουντιστές». *Ἡ Σύντ.*

413

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Αὔριο φεύγουν 20 ἄνθρωποι. Ὁ Λιντχάγκεν καί ὁ Στριόμ ἄς περιμένουν ὁπωσδήποτε στό Τρέλλεμποργκ. Καλέστε ἐπειγόντως τόν Μπελένιν, τόν Κάμενεφ στή Φιλλανδία.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924
στό περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

414

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Ὁριστική ἀναχώρηση τή Δευτέρα *. 40 ἄνθρωποι. Ὁ Λιντχάγκεν, ὁ Στριόμ ὁπωσδήποτε στό Τρέλλεμποργκ.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

415

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Ὁ Πλάττεν πρέπει νά φροντίσει νά ἀποσπάσει ἄδεια νά πάρει μαζί του τρόφιμα, ἐκτέλεση ἀναφέρετε τηλεφωνικά 12.11 ** αὔριο ὥρα 12.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

---

* 9 τοῦ Ἀπρίλη 1917. *Ἡ Σύντ.*

** Οἱ ἀριθμοί σημαίνουν τόν ἀριθμό τηλεφώνου. *Ἡ Σύντ.*

416

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Α.!

Ἐσωκλείω γράμμα γιά Σᾶς καί γιά τόν *Γκιλμπό*. Παρακολουθεῖστε καλά νά ἀποσταλεῖ πρός τόν Γκρίμμ ἀντίγραφο καί νά ληφθεῖ ἀπάντηση. Τό γράμμα-διαμαρτυρία τοῦ Γκρίμμ [480] τό ἔστειλε ὁ Ράντεκ στόν Γκιλμπό. Τό ρωσικό κείμενο τοῦ ἀποχαιρετιστηρίου γράμματος * θά Σᾶς τό στείλει ὁ Ἀξελρόντ (ἡ νέα διεύθυνσή του: Ottikerstr. 37).

Δικός Σας *Λένιν*

Ἐπισυνάπτω τήν είδοποίηση τοῦ Πλάττεν [481].

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

417

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Μ. ΚΑΣΠΑΡΟΦ **

Ἀγαπητέ Κασπάροφ! Σᾶς σφίγγω δυνατά, δυνατά τό χέρι καί τοῦ Κάρλ, εὔχομαι ὑγεία. Πρέπει νά κάνετε ὑπομονή. Ἐλπίζω νά ἀνταμώσουμε στήν Πετρούπολη καί σύντομα.

Ἀκόμη μιά φορά τούς καλύτερους χαιρετισμούς μου καί στούς δυό σας.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Βέρνη στό Νταβός (Ἐλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τό «Ἀποχαιρετιστήριο γράμμα πρός τούς ἐλβετούς ἐργάτες» (βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 87-94). *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

418

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΜΠΡΟΝΣΚΙ ΚΑΙ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Πρός τόν Βαρσάβσκι, Ράντεκ. Κλοῦσβεγκ, 8. Ζυρίχη.

Τώρα ἀμέσως νά κάνετε μετάφραση ὅλων τῶν ντοκουμέντων [482]. Τήν ἀρχή νά τή στείλετε ὁπωσδήποτε σήμερα, τό ὑπόλοιπο αὔριο στόν Γκιλμπό *.

— — — Ἀντίγραφο στή Βέρνη.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 9 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε στή Ζυρίχη κατά τή διαδρομή
ἀπό τήν Ἑλβετία στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

419

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Φτάνουμε σήμερα ὥρα 6 στό Τρέλλεμποργκ.

Πλάττεν, Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 12 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε στή Στοκχόλμη κατά τή διαδρομή
ἀπό τό Ζάσνιτς (Γερμανία)
στό Τρέλλεμποργκ (Σουηδία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό
περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ
τό κείμενο τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

420

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἡ γερμανική κυβέρνηση τήρησε σύμφωνα μέ τό νόμο τήν ἑτεροδικία τοῦ βαγονιοῦ μας. Συνεχίζουμε τό ταξίδι. Νά δημοσιεύσετε τό ἀποχαιρετιστήριο γράμμα. Χαιρετισμούς.

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε στή Γενεύη κατά τή διαδρομή
πρός τή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

---

* Στό πίσω μέρος τοῦ χειρογράφου ὁ Λένιν ἔγραψε τή διεύθυνση τοῦ Α. Γκιλμπό: «Guilbeaux. 15. Rue Merle d' Auligne. 15. *Genève*». *Ἡ Σύντ.*

421

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

Ἀγαπητέ Β. Α.! Ἐλπίζω νά πήρατε ἤδη τό τηλεγράφημά μας * *(τό στείλαμε γιά νά δημοσιευτεῖ* στήν züricher «Volksrecht») καί νά δόσετε νά στοιχειοθετηθεῖ τό «Ἀποχαιρετιστήριο γράμμα».

Ἐλπίζω ἐπίσης ὅτι στείλατε ἤδη στόν Ράντεκ (διεύθυνση: Fürstenberg – μέσα: γιά τόν Ράντεκ — Birgerjarlsgatan, 8. Stockholm) τό ντοκουμέντο πού τοῦ ἔλειπε γιά τά πρακτικά, συγκεκριμένα: τήν ἀπόφαση τῆς συγκέντρωσης τῶν μενσεβίκων, τῶν ὁπαδῶν τῆς «Νατσάλο» καί τῶν λοιπῶν κατά τῆς ἀναχώρησης.

Σᾶς ἔδοσα ἄραγε τή διεύθυνση τῶν οἰκείων μου; Μαρία Ἰλίνιτσνα Οὐλιάνοβα (γιά τόν Β. Ι. Οὐ.), Πετρούπολη, ὁδός Σιρόκαγια, σπίτι 48/9 διαμέρισμα. Γράψτε μου μιά κάρτα στή διεύθυνση αὐτή, βγῆκε ἄραγε (καί σέ ποιές γλῶσσες) τό Abschiedsbrief **, στάλθηκε ἄραγε στή Στοκχόλμη κτλ.;

Μή ξεχνᾶτε νά ἔρθετε σέ ἐπαφή μέ τόν Γκρίσα καί νά παίρνετε ἀπ' αὐτόν γαλλικές καί ἀγγλικές ἀντιπολιτευτικές ἐφημερίδες γιά τόν Ράντεκ.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τή Χαπαράντη (Σουηδία) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

422

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Μ. Ι. ΟΥΛΙΑΝΟΒΑ ΚΑΙ ΤΗΝ Α. Ι. ΕΛΙΖΑΡΟΒΑ-ΟΥΛΙΑΝΟΒΑ

Φτάνουμε τή Δευτέρα [483] τή νύχτα, 11. Εἰδοποιεῖστε τήν «Πράβντα».

Οὐλιάνοφ

Γράφτηκε στίς 2(15) τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τό Τόρνεο (Φιλλανδία) στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 11

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 433. *Ἡ Σύντ.*

** — Ἀποχαιρετιστήριο γράμμα. *Ἡ Σύντ.*

423

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Πρός τόν Μπελένιν

μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς *

Ἐσωκλείω τίς ἀποδείξεις πληρωμῆς γιά τό ταξίδι τῆς ὁμάδας μας. 300 σουηδικές κορῶνες πῆρα βοήθημα ἀπό τόν ρῶσο πρόξενο στή *Haparanda* (ἀπό τό ταμεῖο τῆς Τατιάνας). Πλήρωσα συμπληρωματικά *472 ρούβλια 45 κοπ.* Τά χρήματα αὐτά πού δανείστηκα θά ἤθελα νά τά πάρω ἀπό τήν Ἐπιτροπή βοήθειας ἐξορίστων καί πολιτικῶν προσφύγων.

Ν. Λένιν

Γράφτηκε στίς 5(18) τοῦ Ἀπρίλη 1917

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 17 τοῦ Σεπτέμβρη 1924 στήν ἐφημερίδα «Λενινγκράντσκαγια Πράβντα», ἀρ φύλ. 212

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

424

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

12. IV. 1917.

Ἀγαπητέ φίλε! Ἐλπίζω ὅτι τό γράμμα θά φτάσει παρ' ὅλα αὐτά σέ Σᾶς, ὅπως καί οἱ ἐφημερίδες πού Σᾶς στέλνουμε. Λέω: «παρ' ὅλα αὐτά», γιατί οἱ δυσκολίες ἐπικοινωνίας μέ τό ἐξωτερικό εἶναι ἀπίστευτα μεγάλες. Μᾶς ἄφησαν νά περάσουμε, ἐδῶ μᾶς ὑποδέχτηκαν μέ μιά λυσσαλέα ἐπίθεση, ὅμως μέχρι τώρα δέν παίρνουμε οὔτε βιβλία, οὔτε χειρόγραφα, οὔτε γράμματα. Ὅπως φαίνεται, ἡ στρατιωτική λογοκρισία δουλεύει θαυμάσια καί μέ ὑπερβολικό μάλιστα ζῆλο, γιατί ξέρετε φυσικά ὅτι ἐμεῖς δέν εἴχαμε καμιά ἀπολύτως αὐταπάτη σχετικά μέ τόν πόλεμο καί οὔτε μποροῦσε νά ἔχουμε.

Σᾶς παρακαλῶ, νά σταματήσει ἡ ἀντιγραφή τοῦ χειρογράφου σχετικά μέ τό ἀγροτικό πρόβλημα, γιατί *βρῆκα* ἐδῶ 1 ἀντίγραφο στοιχειοθετημένο ἤδη. Λείπει τό τέλος τοῦ «ἐπιλόγου» [484], καί συγκεκριμένα ἀπό τίς λέξεις:

* Πρόκειται γιά τήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν. *Ἡ Σύντ.*

«Όλη ή άγροτιά καί όλο τό προλεταριάτο εἶναι ἐνάντια στήν ἀτομική ἰδιοκτησία γῆς. Ὁ μεταρυθμιστικός δρόμος τῆς δημιουργίας μιᾶς γιουνκερικῆς ἀστικῆς Ρωσίας προϋποθέτει ἀπαραίτητα τή διατήρηση τῶν βάσεων τῆς παλιᾶς γαιοκτησίας καί τήν ἀργή...».

Ἀκριβῶς ἀπό αὐτές τίς λέξεις λείπει τό τέλος τοῦ ἐπιλόγου.

Θά μέ ὑποχρεώσετε πολύ ἄν βγάλετε, ἀρχίζοντας *ἀπό τίς λέξεις αὐτές* καί ὥς τό τέλος τοῦ ἐπιλόγου 4-5 ἀντίγραφα καί τά στείλετε: 1) σέ μένα προσωπικά· 2) στήν «Πράβντα», Μόικα, 32· 3) στή Στοκχόλμη, στή διεύθυνση πού σᾶς δόσαμε. Εἶναι πιθανό νά πάρω ἕνα ἀπό τά ἀντίγραφα αὐτά.

Γράψτε μου μέ κάρτα, στήν «Πράβντα», καί καλύτερα στόν Ἐλιζάροφ Μ. Τ. (γιά τόν Β. Ι.), Σιρόκαγια, οἰκ. 48/9, διαμ. 24. Πετρούπολη, μέ κάρτα, ἄν πήρατε τό γράμμα αὐτό καί πότε στείλατε τά ἀντίγραφα τοῦ τέλους τοῦ ἐπιλόγου.

Φτάσαμε θαυμάσια. Ὁ Μιλιουκόφ δέν ἐπέτρεψε τήν εἴσοδο στόν Πλάττεν.

Ἡ ἀτμόσφαιρα ἐδῶ — λυσσαλέα ἐπίθεση τῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντιά μας. Στούς ἐργάτες καί *στρατιῶτες* ἔχουμε συμπάθειες.

Ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες νικάει τό σύνθημα τοῦ «ἐπαναστατικοῦ ἀμυνιτισμοῦ» (τάχα τώρα ἔχουμε τί νά ὑπερασπίσουμε, τή δημοκρατία ἐνάντια στόν Γουλιέλμο). Ὁ Τσχεΐτζε καί Σία, ὁ Στεκλόφ (οἱ ἡγέτες τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν) κατρακύλησαν τελείως στόν ἐπαναστατικό ἀμυνιτισμό. Ὁ Τσχεΐτζε ἔκλεισε συνασπισμό μέ τόν Πότρεσοφ. Ὅλοι πολεμοῦν καί φωνάζουν γιά «ἑνότητα» ὁλόκληρου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἐμεῖς φυσικά εἴμαστε ἐνάντια.

Στίς 22. IV. 1917 θά γίνει ἡ Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκων (τοῦ Κόμματός μας) στήν Πετρούπολη [485].

Γράψτε, ἄν δημοσιεύτηκε τό «Ἀποχαιρετιστήριο γράμμα» μας, σέ ποιές γλῶσσες καί πῶς πάει ἡ κυκλοφορία του.

Γράψτε, ἄν πήρατε τίς ἐφημερίδες (Σᾶς στέλνω μιά συμπληρωμένη σειρά φύλλων τῆς «Πράβντα» καί ἀποκόμματα ἀπό διάφορες ἐφημερίδες). Νά ἐνημερώνετε καλύτερα τό Παρίσι καί ὅλη τήν Ἑλβετία. Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι.

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

Γράφτηκε στίς 12(25) τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Γενεύη
Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1923
στό περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο
(τῆς μυστικῆς λογοκρισίας)

425

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ ΚΑΙ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ *

Πρός τούς συντρόφους Γκανέτσκι καί Ράντεκ: Herrn Fürstenberg (Fürstenberg). 8. Birgerjarlsgatan. 8. Stockholm.

12. IV. 1917.

Ἀγαπητοί φίλοι! Μέχρι τώρα δέν πήραμε ἀπό Σᾶς τίποτε, μά ἀπολύτως τίποτε: οὔτε γράμματα, οὔτε δέματα, οὔτε χρήματα [486]. Μόνο δυό τηλεγραφήματα ἀπό τόν Γκανέτσκι. Σᾶς στέλνουμε δυό πλήρεις σειρές τῆς «Πράβντα»: τή μιά γιά Σᾶς, τήν ἄλλη γιά τόν Καρπίνσκι (Mr. Karpinsky. Bibliothèque russe. 7. rue Hygo de Senger. 7. Genève. (Genf) Suisse) καί δυό σειρές ἀποκόμματα: τή μιά γιά Σᾶς, τήν ἄλλη γιά τόν Καρπίνσκι.

Νά μᾶς πληροφορήσετε μέ κάρτα (Μ. Τ. Ἐλιζάροφ (γιά τόν Β. Ι.). Ὁδός Σιρόκαγια, 48, διαμ. 24. Πετρούπολη) ἤ μέ τηλεγράφημα ὅτι πήρατε τό γράμμα αὐτό καί τίς ἐφημερίδες.

Ὁ Στάινμπεργκ [487] ἦρθε καί ὑπόσχεται νά βρεῖ τά δέματα πού εἶχαν σταλεῖ. Θά δοῦμε ἄν τό πετύχει.

Ἄν θά πάρετε τίς ἐφημερίδες, θά καταλάβετε ἀπ' αὐτές ὅλη τήν κατάσταση.

Γιά τήν περίπτωση πού οἱ ἐφημερίδες δέν φτάσουν ἐκεῖ, θά μιλήσω σύντομα.

Ἡ ἀστική τάξη (+ Πλεχάνοφ) μᾶς κάνει λυσσαλέα ἐπίθεση, ἐπειδή ἤρθαμε μέσω Γερμανίας. Προσπαθοῦν νά ξεσηκώσουν ἐνάντιά μας τούς στρατιῶτες. Γιά τήν ὥρα δέν τό κατάφεραν: ὑπάρχουν ὀπαδοί καί ἀφοσιωμένοι. Στούς ἐσέρους καί στούς σοσιαλδημοκράτες ἐπικρατεῖ ἡ πιό φοβερή σωβινιστική παραζάλη, πού πῆρε τή μορφή τοῦ «ἐπαναστατικοῦ ἀμυντισμοῦ» (τώρα ἔχουμε τάχα, τί νά ὑπερασπίσουμε: τή δημοκρατία ἀπό τόν Γουλιέλμο). Μᾶς κάνουν λυσσαλέα ἐπίθεση ἐπειδή εἴμαστε ἐνάντια στήν «ἑνότητα», ἐνῶ οἱ μάζες εἶναι ὑπέρ τῆς ἑνότητας ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἐμεῖς εἴμαστε ἐνάντια.

Ὁ Τσχεΐτζε κατρακύλησε πέρα γιά πέρα στόν «ἐπαναστατικό ἀμυντισμό». Σέ συνασπισμό μέ τόν Πότρεσοφ. *Ὅλοι* εἶναι ὑπέρ τοῦ δανείου τῆς ἐλευθερίας [488]. Μόνο ἐμεῖς εἴμαστε κατά + οἱ ὀπαδοί τῆς «Νάσε Σλόβο» + ὁ Λάριν καί μιά μικρή ὁμαδούλα τῶν φίλων τοῦ Μάρτοφ.

Στίς 22. IV. 1917 συγκαλοῦμε Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκων.

Ἐλπίζουμε νά διορθώσουμε ἐντελῶς τή γραμμή τῆς «Πράβντα», πού ταλαντεύτηκε πρός τόν «καουτσκισμό» [489].

---

* Τό γράμμα γράφτηκε σέ ἔντυπο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Πράβντα». *Ἡ Σύντ.*

Γράψτε γιά τήν «Πράβντα» ἄρθρα σχετικά μέ τήν ἐξωτερική πολιτική — πολύ σύντομα καί στό πνεῦμα τῆς «Πράβντα» (εἶναι πολύ μικρή! διαθέτει λίγο χῶρο! παιδευόμαστε νά τή μεγαλώσουμε). Ἐπίσης ἄρθρα πολύ σύντομα γιά τό γερμανικό ἐπαναστατικό κίνημα καί τόν Τύπο τῶν ἀριστερῶν.

Γράψτε ἕνα γράμμα πού θά ἐξιστορεῖ τί κάνουν καί πῶς πᾶνε οἱ ἀριστεροί τῆς Σουηδίας [490]. Ἀκούσαμε ὅτι ὁ σωβινιστής Μπράντινγκ κάνει καμπάνια ἐνάντια στόν Ράντεκ.

Τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν ἔκλεισε στήν ἀρχή τῆς ἐπανάστασης *συμφωνία* μέ τήν Προσωρινή κυβέρνηση γιά τήν *ὑποστήριξή* της [491]. Ὑπάρχει «ἐπιτροπή ἐπαφῆς»: τό Σοβιέτ «ἐλέγχει» τήν Προσωρινή κυβέρνηση.

Ἡ κατάσταση εἶναι ὅσο δέν παίρνει πολύπλοκη καί ἐνδιαφέρουσα. Βγάζουμε μερικές μπροσοῦρες γιά τήν τακτική *. Τό Σοβιέτ θέλει νά συγκληθεῖ *κοινό* σοσιαλιστικό παγκόσμιο συνέδριο. Ἐμεῖς εἴμαστε *μόνο* ὑπέρ ἑνός συνεδρίου ἀριστερῶν, ἐνάντια στούς σοσιαλσωβινιστές καί ἐνάντια στό «κέντρο».

Σᾶς σφίγγω θερμά τό χέρι καί εὔχομαι ὁλόψυχα κάθε καλό. Γράφετε συχνότερα, νά εἴσαστε πολύ τακτικοί καί προσεκτικοί στίς σχέσεις.

Δικός Σας *Β. Οὐλιάνοφ*

Γράφτηκε στίς 12(25) τοῦ Ἀπρίλη 1917
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1923 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιουτσίγια», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

426

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

Ἀγαπητέ σύντροφε, τό γράμμα ἀρ. 1 (ἀπό 22-23 τοῦ Ἀπρίλη) τό πῆρα σήμερα 21/IV — μέ τό παλιό ἡμερολόγιο.

Τά χρήματα (2 χιλ.) ἀπό τόν Κοζλόβσκι τά πήραμε. Τά δέματα μέχρι τώρα δέν ἔχουν φτάσει. Οἱ ἐφημερίδες ἀπό τίς ἐπαρχίες δέν ἔρχονται καθόλου κανονικά, γι' αὐτό τό λόγο κι' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δέν ἔχουμε συλλογή ἐφημερίδων, ἀλλά ἁπλῶς μερικά σκόρπια φύλλα. Γενικά βγαίνουν περίπου 15 μπολσεβίκικες ἐφημερίδες: στό Ἕλσινγκφορς, Κρονστάνδη, Χάρκοβο, Κίεβο, Κρασνογιάρσκ, Σαμάρα, Σαράτοφ κ.ἄ. πόλεις. Στή Μόσχα βγαίνει ἡ ἡμερήσια ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-

* Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γράμμα γιά τήν τακτική», πού ἐκδόθηκε τό 1917 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 131-144). *Ἡ Σύντ.*

Ντεμοκράτ». Στό Χάρκοβο, στήν Κρονστάνδη, στό Ἐλσινγκφορς ἐπίσης ἡμερήσιες ἐφημερίδες. Αὔριο ἀρχίζει τίς ἐργασίες της ἡ Πανρωσική συνδιάσκεψη, ἀναμένονται 300 περίπου ἀντιπρόσωποι. Στήν Πετρούπολη γίνεται ἀναβρασμός· ἀπ' ἀφορμή τή διακοίνωση τῆς κυβέρνησης γίνονται ἀπό χθές συγκεντρώσεις καί διαδηλώσεις. Εἶναι πολύ δύσκολο νά ὀργανωθεῖς μέσα σ' αὐτόν τόν ἀναβρασμό. Ὅλοι εἶναι πνιγμένοι στή δουλιά. Δέν εἶναι εὔκολο νά τακτοποιήσεις τή δουλιά τῶν συνδέσμων, ὅμως θά πάρουμε ὅλα τά μέτρα. Τώρα πηγαίνει ειδικά ἄνθρωπος γιά νά ὀργανώσει ὅλη τή δουλιά, ἐλπίζουμε νά τά τακτοποιήσει ὅλα. Τά τηλεγραφήματα πᾶνε πολύ ἀργά, ἀκόμη καί μέσα στή χώρα δυσκολεύονται οἱ τηλεγραφικές ἐπαφές. Ἐπειδή ἀναχώρησε ὁ ἄνθρωπος, δέν στείλαμε τηλεγράφημα γιά τή λήψη τοῦ γράμματος ἀρ. 1. Σχετικά μέ τόν Στέινμπεργκ θά πάρουμε μέτρα.

Στέλνουμε χαιρετισμούς στόν Ράντεκ. Σήμερα ὑπάρχει τόση φούρια, ὥστε δέν μποροῦμε νά γράψουμε λεπτομερειακό γράμμα καί ἀποφάσεις σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη κτλ. Θά τά μάθετε ὅλα ἀπό τήν «Πράβντα» πού Σᾶς στέλνουμε. Τά τηλεγραφήματα δέν φτάνουν στόν προορισμό τους. Τό ζήτημα γιά τήν ὀργάνωση τηλεγραφικῶν πληροφοριῶν γι' αὐτό παραμένει ἀνοιχτό. Πρέπει νά τακτοποιήσουμε τίς πληροφορίες μέ ἄλλο τρόπο. Τί ειδήσεις ἔχετε γιά τόν Πλάττεν; Ἐπέστρεψε ἄραγε, ἔφτασε καλά;

Πολλούς χαιρετισμούς.

Τώρα ἔφτασαν πληροφορίες γιά τεράστιες διαδηλώσεις, πυροβολισμούς κ. ἄ.

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Ἀπρίλη (4 τοῦ Μάη) 1917
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη
στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1923 στό περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο
(τῆς μυστικῆς λογοκρισίας)

392

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ [492]

Πρός τό Προεδρεῖο τοῦ συνεδρίου τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ μετώπου

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Πῆρα τήν πρόσκλησή Σας καί Σᾶς εὐχαριστῶ ὁλόψυχα γι' αὐτό. Πολύ Σᾶς παρακαλῶ νά μέ συγχωρήσετε, γιατί δέν ἔχω ἀπολύτως τή δυνατότητα νά παραβρεθῶ σήμερα σέ Σᾶς, λόγω

τῶν ὑποχρεώσεων πού ἔχω ἀναλάβει ἀπέναντι στήν Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ Κόμματός μας [493].

Ἡ συνδιάσκεψη καθυστέρησε, θά κρατήσει ἴσως ὅλη τή νύχτα καί ἐγώ δέν μπορῶ νά λείψω οὔτε ἕνα λεπτό.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς.

Ν. Λένιν

Γράφτηκε όχι άργότερα άπό τίς 29 τοῦ Ἀπρίλη (12 τοῦ Μάη) 1917

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό βιβλίο: Ἡ Ἑβδόμη Πανρωσική συνδιάσκεψη (τοῦ Ἀπρίλη) τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπολσεβίκων) Ἡ Συνδιάσκεψη τῆς πόλης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπολσεβίκων) Ἀπρίλης 1917 Πρακτικά, σελ. 364, στή σημείωση 175

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

428

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ [494]

Πρός τό σύντρ. Ράντεκ

29. V. 1917.

Ἀγαπητέ φίλε! Σᾶς γράφω πρώτη φορά, τό γράμμα ἀρ. 1, καί Σᾶς παρακαλῶ νά ἀπαντήσετε ἄν τό πήρατε. Φροντίστε νά στείλετε πιό γρήγορα τό δελτίο ἀρ. 1 (τό δελτίο τῆς «Πράβντα») [495] — μετά ἀπαντεῖστε ἄν ἔχετε ἀπάντηση ἀπό τή Γενεύη, ἀπό τόν Καρπίνσκι (τόν εἶχα παρακαλέσει νά μοῦ στείλει τό τέλος — τόν «ἐπίλογο» — τοῦ βιβλίου γιά τό ἀγροτικό ζήτημα — καί τά δυό ἄρθρα: τοῦ Γιούρι, τοῦ «Πιότρ Κίεβσκι», καί τό δικό μου γιά τήν αὐτοδιάθεση).

Συμφωνῶ πέρα γιά πέρα μέ Σᾶς ὅτι τό Τσίμμερβαλντ ἀποτελεῖ τελικά τροχοπέδη, ὅτι πρέπει τό γρηγορότερο νά ξεκόψουμε μ' αὐτό (ξέρετε ὅτι διαφώνησα μέ τή συνδιάσκεψη πάνω σ' αὐτό τό σημεῖο) [496]. Πρέπει μέ ὅλες τίς δυνάμεις νά ἐπισπεύσουμε τή σύσκεψη τῶν ἀριστερῶν, διεθνή καί *μόνο* τῶν ἀριστερῶν. Γράφετε, τί μπορεῖτε νά κάνετε γι' αὐτό: χρήματα (ὁρισμένο ποσό γύρω στίς 3-4 χιλιάδες ρούβλια) σύντομα θά σᾶς στείλουμε.

Ἄν κάνουμε τό γρηγορότερο διεθνή σύσκεψη τῶν ἀριστερῶν, θά ἱδρυόταν ἡ τρίτη Διεθνής.

Μπορεῖ νά ὑπολογίζει κανείς στούς σκανδιναβούς ἀριστερούς; Διαφωτίσατε τόν Χέγκλουντ καί Σία; Μπορεῖ νά ἐλπίζουμε νά πάρου-

με τούς ἄγγλους καί τούς ἀμερικανούς; Μήπως θά ἔπρεπε ἡ τριάδα σας στή Στοκχόλμη νά ἔβγαζε ἀπομέρους τῆς ΚΕ μας, σύν ἀπό τούς πολωνούς, σύν ἀπό τό «Arbeiterpolitik», σύν ἀπό τόν Χέγκλουντ καί Σία, **ἀμέσως** διεθνή ἔκκληση γιά σύσκεψη *μόνο* τῶν ἀριστερῶν (κατάλογο βλ. στήν ἀπόφασή μας) σέ διεθνή κλίμακα;

Γράψτε, τί ἐνέργειες κάνετε.

Μέ συγχωρεῖτε πού γράφω σπάνια: δέν ἔχω καθόλου καιρό. Ἐλπίζω νά Σᾶς τά ἔχουν πεῖ τώρα ὅλα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 29 τοῦ Μάη (11 τοῦ Ἰούνη) 1917
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη
στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1932 στό περιοδικό
«Κράσναγια Λέτοπις», τεῦχ 5-6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

429

ΠΡΟΣ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ [497]

Ἀπ' ἀφορμή τήν αἴτηση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ὁμάδων τῆς ΣΔΠ καί Λ πού ἐπιδόθηκε στή Νομική Ἐπιτροπή παρακαλῶ νά πάρετε ὑπόψη ὅτι τό σημεῖο πού συμπεριλαμβάνεται στήν αἴτηση γιά νά «ζητηθοῦν ἐξηγήσεις» ἀπό τόν Γκανέτσκι περιέχει μιάν ἐντελῶς ἀπαράδεκτη προσβολή τῆς ἐντιμότητας ἑνός συντρόφου πού ἀπουσιάζει (γιά λόγους *κομματικούς)* καί μάλιστα εἶναι ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ.

Μέ βάση τίς ἐνδείξεις τοῦ πασίγνωστου συκοφάντη, τοῦ κ. Ζασλάβσκι, πού ἐπανειλημμένα ἔχει ἀναφερθεῖ στήν ἐφημερίδα σάν συκοφάντης, εἶναι *γενικά* ἀπαράδεκτο νά «ζητηθοῦν ἐξηγήσεις», καί εἰδικά εἶναι ἀπαράδεκτο νά δοθοῦν στόν Τύπο.

Ὁ κ. Ζασλάβσκι ἐνήργησε μόνο σάν κουτσομπόλης. Πρέπει μέ ἀκρίβεια, νομικά νά ξεχωρίσει κανείς τήν ἔννοια κουτσομπόλης καί συκοφάντης ἀπό τήν ἔννοια κατακριτής (πού ἀπαιτεῖ τόν καθορισμό μέ ἀκρίβεια τῶν προβλεπόμενων στοιχείων).

Πρέπει νά καθιερωθεῖ ἡ ἀρχή ὅτι τό *Κόμμα* δέν πρέπει νά ἀπαντᾶ στά κουτσομπολιά καί στίς συκοφαντίες (ἀλλά μόνο νά

ἐπαναλαμβάνει ὅτι οἱ συκοφάντες εἶναι συκοφάντες) *ὡσότου* στόν Τύπο δέν ἀπαγγέλλεται (1) συγκεκριμένη κατηγορία, ἐνυπόγραφη ἀπό ἕνα ὁρισμένο πρόσωπο καί ὄχι ἀπό σεσημασμένο συκοφάντη, (2) κατηγορία πού πρέπει νά δίνει τή δυνατότητα ἀγόρευσης σέ νόμιμο δικαστήριο τῶν *δυό* πλευρῶν, (3) κατηγορία, ὑποστηριζόμενη ἀπό πολιτικές ὀργανώσεις, σοβαροῦ χαρακτήρα.

Χωρίς τά παραπάνω δέν μπορεῖ νά ἀπαντήσει τό *Κόμμα*, ἀλλά ὁ θιγόμενος *σύντροφος* καί μάλιστα ἤ σέ χωριστή μπροσούρα (ἤ σέ φυλλάδιο: *μέ ντοκουμέντα)*, εἴτε μόνο μέ πνεῦμα ἀνασκευῆς τῶν κουτσομπολιῶν.

Εἶναι ἰδιαίτερα ἀπαράδεκτο ἔστω καί ἴχνος ἀμφιβολίας σχετικά μέ τήν ἐντιμότητα ὑπεύθυνου στελέχους τοῦ Κόμματος, ἤ ἴχνος προσπάθειας νά ἀναμοχλεύουμε («νά ζητηθοῦν ἐξηγήσεις») τήν ἀτομική του ζωή χωρίς *προκαταρκτική* ἐξέταση μαρτύρων (Ροζάνοφ, Τσουντνόβσκι, Στέρ κ. ἄ. ἀπό τήν Κοπεγχάγη) καί μελέτη τῶν *ντοκουμέντων*.

Παρακαλῶ τή Νομική Ἐπιτροπή νά ἐξετάσει τήν αἴτησή μου αὐτή γιά τό ἀπαράδεκτο παρόμοιων δημοσιεύσεων ἀπό ἄποψη συντροφική καί πρακτική (καί μάλιστα ὄχι ἀπό τήν *ΚΕ* τῶν πολωνῶν), σάν αἴτηση πού διαβιβάζεται στή Νομική Ἐπιτροπή.

13. VI. 1917.

Ν. Λένιν

Γράφτηκε στίς 13 (26) τοῦ Ἰούνη 1917

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

430

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Τήν Κυριακή διαδήλωση ὅλης τῆς ἐπανάστασης. Συνθήματά μας: κάτω ἡ ἀντεπανάσταση, ἡ IV Δούμα, τό Κρατικό Συμβούλιο, οἱ ἰμπεριαλιστές πού ὀργανώνουν τήν ἀντεπανάσταση. Ὅλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ. Ζήτω ὁ ἔλεγχος τῆς παραγωγῆς ἀπό τούς ἐργάτες. Ἐξοπλισμός ὅλου τοῦ λαοῦ. Οὔτε χωριστή εἰρήνη μέ τόν Γιουλιέλμο, οὔτε μυστικές συμφωνίες μέ τίς κυβερνήσεις τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Γαλλίας. Ἀμέσως νά δημοσιευτοῦν ἀπό τά Σοβιέτ οἱ πραγματι-

κά δίκαιοι ὅροι εἰρήνης. Ἐνάντια στήν πολιτική τῆς ἐπίθεσης. Ψωμί, εἰρήνη, ἐλευθερία.

Γράφτηκε στίς 16(29) τοῦ Ἰούνη 1917
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1937 στό βιβλίο Λένιν. Β. Ι Ἔργα τοῦ 1917 σέ τρεῖς τόμους, τόμ II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφικοῦ ἐντύπου

431

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

17. VI. 1917.

Ἀγαπητέ Ράντεκ! Λόγω τῆς ἀρώστιας μου δέν μπόρεσα νά παρακολουθήσω τά τηλεγραφήματα τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Γι' αὐτό δέν ἔχω ξεκαθαρισμένη ἀντίληψη τῆς ὑπόθεσης Τσίμμερβαλντ.

Ἄν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ μπερδεμένος, ὁ θλιβερός Γκρίμμ (δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι πάντα δέν τοῦ εἴχαμε ἐμπιστοσύνη αὐτοῦ τοῦ ὑπουργοθήρα παλιανθρώπου!) παρέδοσε ὅλες τίς ὑποθέσεις τοῦ Τσίμμερβαλντ στούς ἀριστερούς σουηδούς καί ὅτι αὐτοί οἱ τελευταῖοι συγκαλοῦν τίς μέρες αὐτές συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ, τότε ἐγώ, προσωπικά (τά γράφω αὐτά ἁπλῶς ἀπομέρους μου), *θά ἤθελα πάρα πολύ νά σᾶς προειδοποιήσω* γιά νά μήν μπλεχτεῖτε μέ τό Τσίμμερβαλντ.

«Τί καλά θά ἦταν νά κατακτήσουμε τώρα τή Διεθνή τοῦ Τσίμμερβαλντ» — ἔλεγε σήμερα ὁ Γκριγκόρι.

Κατά τή γνώμη μου, αὐτό εἶναι μιά πολύ ὀπορτουνιστική καί βλαβερή τακτική.

«Νά κατακτήσουμε» τό Τσίμμερβαλντ; Δηλαδή νά φορτωθοῦμε *στίς πλάτες μας* τό νεκρό φορτίο τοῦ Ἰταλικοῦ Κόμματος (τῶν καουτσκιστῶν καί τῶν πασιφιστῶν), τῶν ἐλβετῶν Γκρόιλιχ καί Σία, τοῦ S. P. Ἀμερικῆς (ἀκόμη χειρότερα!), τῶν διάφορων Peluso, τῶν λονγκετιστῶν, κτλ. κ.ο.κ.

Αὐτό θά σήμαινε νά ἀπαρνηθοῦμε ὅλες τίς ἀρχές μας, νά ξεχάσουμε τό πᾶν, ὅ,τι γράψαμε καί εἴπαμε ἐνάντια στό κέντρο, νά μπερδευτοῦμε καί νά ντροπιαστοῦμε οἱ ἴδιοι.

Ὄχι, ἄν οἱ ἀριστεροί τῆς Σουηδίας πῆραν στά χέρια τους τό Τσίμμερβαλντ καί ἄν αὐτοί θέλουν νά ἀνακατευτοῦν, πρέπει νά *τούς* τό θέσουμε τελεσιγραφικά: *ἤ* κηρύσσουν τή διάλυση τοῦ Τσίμμερβαλντ στήν πρώτη κιόλας συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ καί ἱδρύουν τήν ΙΙΙ Διεθνή, *ἤ* ἐμεῖς φεύγουμε.

Ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, πρέπει νά θάψουμε τό ἐπαίσχυντο («γκριμμοφικό»: ἐδῶ πού τά λέμε εἶναι γκριμμοφικό) Τσίμμερβαλντ ὁπωσδήποτε καί νά ἱδρύσουμε *πραγματική* ΙΙΙ Διεθνή *μόνο* ἀπό τούς ἀριστερούς, *μόνο ἐνάντια στούς καουτσκιστές*. Κάλλιο λίγα καί καλά.

Διαβάστε τό γράμμα αὐτό στόν Ὀρλόβσκι καί στόν Γκανέτσκι. Θερμούς χαιρετισμούς.

Μέ συγχωρεῖτε γιά τή συντομία: εἶμαι ἄρωστος.

Ἐδῶ πιό πολύ μοιάζει μέ τίς παραμονές τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰούνη 1848. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι ὅλα πέρα γιά πέρα τά παραδίνουν στούς καντέτους (= στούς Καβιενάκ). Qui vivra verra *.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 17(30) τοῦ Ἰούνη 1917
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη
στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 7 τοῦ Νοέμβρη 1932
στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 309

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

432

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ

Πρός τόν σ. Κάμενεφ

Entre nous **: ἄν μέ ξεκάνουν, Σᾶς παρακαλῶ νά ἐκδόσετε τό τετράδιό μου: «Ὁ μαρξισμός γιά τό κράτος» (σκάλωσε στή Στοκχόλμη [498]). Ἔχει μπλέ ἐξώφυλλο καί εἶναι δεμένο. Ἔχω συγκεντρώσει σ' αὐτό ὅλα τά ἀποσπάσματα ἀπό τόν Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς, καθώς καί ἀπό τόν Κάουτσκι ἐνάντια στόν Πάννεκουκ. Ὑπάρχουν μιά σειρά παρατηρήσεις, σημειώσεις καί διατυπώσεις. Νομίζω ὅτι μέ δουλιά μιᾶς ἑβδομάδας μπορεῖ νά ἐκδοθεῖ. Τό θεωρῶ σπουδαῖο, γιατί ὄχι μόνο ὁ Πλεχάνοφ, ἀλλά καί ὁ Κάουτσκι τά μπέρδεψαν. Μέ τόν ὅρο: ὅλα αὐτά νά μένουν ἐντελῶς entre nous!

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 5 (18),
ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 7 (20) τοῦ Ἰούλη 1917

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στόν πρόλογο
τοῦ ἐκδοτικοῦ γιά τό βιβλίο: Ν. Λένιν.
«Κράτος καί ἐπανάσταση. Ἡ διδασκαλία τοῦ
μαρξισμοῦ γιά τό κράτος καί τά
καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση».
Μόσχα, ἐκδ. «Κράσναγια Νόβ»

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Ἡ ζωή θά τό δείξει. *Ἡ Σύντ.*
** — Μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

433

ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ [499]

Μόλις τώρα, ὥρα 3¼ μ.μ., 7 τοῦ Ἰούλη, ἔμαθα ὅτι στό διαμέρισμά μου, σήμερα τή νύχτα ἔγινε ἔρευνα, παρά τίς διαμαρτυρίες τῆς γυναίκας μου, ἀπό ἔνοπλους, χωρίς νά παρουσιάσουν ἔγγραφη διαταγή. Διαμαρτύρομαι γι' αὐτό καί παρακαλῶ τό Γραφεῖο τῆς ΚΕΕ νά ἐξετάσει αὐτή τήν ἀνοιχτή παραβίαση τοῦ νόμου.

Ταυτόχρονα, θεωρῶ ὑποχρέωσή μου νά ἐπιβεβαιώσω ἐπίσημα καί ἔγγραφα ἕνα πράγμα γιά τό ὁποῖο εἶμαι βέβαιος ὅτι δέν θά μπορεῖ νά ἀμφιβάλλει οὔτε ἕνα μέλος τῆς ΚΕΕ, καί συγκεκριμένα: ὅτι σέ περίπτωση κυβερνητικῆς διαταγῆς γιά τή σύλληψή μου καί ὕστερα ἀπό ἔγκριση τῆς διαταγῆς αὐτῆς ἀπό τήν ΚΕΕ, θά παρουσιαστῶ στό μέρος πού θά μοῦ καθορίσει ἡ ΚΕΕ γιά τή σύλληψή μου.

Το μέλος τῆς ΚΕΕ *Βλαντίμιρ Ἰλίτς Οὐλιάνοφ*
(Ν. Λένιν)

Πετρούπολη, 7/VII. 1917.

Γράφτηκε στίς 7 (20) τοῦ Ἰούλη 1917

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

434

ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ [500]

17/30 τοῦ Αὐγούστου 1917. Ἀγαπητοί φίλοι! Μέ μεγάλη δυσκολία, ὕστερα ἀπό πολλές ἑβδομάδες ἀναγκαστικῆς διακοπῆς, πετύχαμε, ὅπως φαίνεται, νά ἀρχίσουμε ξανά τήν ἀλληλογραφία. Φυσικά, γιά νά τό πετύχουμε αὐτό ἀπόλυτα θά πρέπει νά φροντίσετε καί Σεῖς καί νά δουλέψετε ἐντατικά γιά τήν ὀργάνωσή της ἀπό τή δική σας πλευρά.

Ἡ πρόστυχη συκοφαντική καμπάνια πού ξεσήκωσε ἡ ἀστική τάξη ἐνάντια στόν Γκανέτσκι, τήν Κολλοντάι καί πολλούς ἄλλους, κατηγορώντας τους ὅτι κάνουν δῆθεν κατασκοπεία, ἤ ἔχουν ἐπαφές μ' αὐτή, ἀποτελεῖ, φυσικά, ἐπαίσχυντη συγκάλυψη τῆς ἐκστρατείας ἐνάντια στούς διεθνιστές ἀπομέρους τῶν γενναίων «δημοκρατῶν»

μας, πού ἐπιθυμοῦν μέ τή συκοφαντία νά «ξεχωρίσουν ἐπωφελῶς» τόν ἑαυτό τους ἀπό τόν τσαρισμό.

(1) Κάπου διάβασα σέ ρωσικές ἐφημερίδες ὅτι ὁ Γκανέτσκι καί ὁ Ράντεκ τά διαψεύδουν [501]. Δέν ξέρω ἄν αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Ὅμως αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο. Πρέπει, πρῶτο, ὁ Ράντεκ νά γράψει στό Παρίσι καί νά πάρει τά πρακτικά τῆς τελευταίας δίκης του πού ἔγινε ἐκεῖ (τόν δίκασαν διάφορες ὁμάδες τοῦ ΣΔΕΚΡ). Ὁ Λουνατσάρσκι, μαστιγώνοντας τούς πρόστυχους συκοφάντες, ἔχει ἀφηγηθεῖ ἀπό καιρό τώρα στή «Νόβαγια Ζίζν» [502] γιά τή δίκη αὐτή. Ὅμως αὐτό εἶναι λίγο. Πρέπει νά φροντίσετε νά βρεῖτε τά πρακτικά, ἤ ἔστω ὁλόκληρη τήν ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου καί, ἄν δέν μπορεῖτε νά τήν ἐκδόσετε, νά τήν ἀντιγράψετε στή γραφομηχανή σέ μερικά ἀντίγραφα καί νά τή στείλετε ἐδῶ. Ἄν εἶναι ἀδύνατο νά πάρετε τά πρακτικά ἤ τήν ἀπόφαση, τότε θά χρειαζόταν νά ἐξασφαλίσετε μιά γραπτή, γιά τή δίκη, ἀφήγηση κανενός παρισινοῦ πού πῆρε μέρος στή δίκη καί νά ἐκδόσετε ἔστω καί μιά μικρή μπροσούρα στά ρωσικά (στή Χριστιανία ὑπάρχει ρωσικό τυπογραφεῖο), γιά νά ἀποκρούσουμε μέ στοιχεῖα τίς σιχαμερές συκοφαντίες. Θά καταφέρετε νά περάσετε ἀπό τά σύνορα λίγα ἀντίτυπα τῆς μπροσούρας καί ἀποσπάσματα ἀπ' αὐτή θά πρέπει νά δημοσιευτοῦν στίς «Arbeiterpolitik», «Politiken», καί στό «Demain» κλπ.

(2) Εἶναι ἐπίσης στόν ἴδιο βαθμό ἀπαραίτητο νά ἀποκρούσει ὁ Γκανέτσκι τούς συκοφάντες μέ στοιχεῖα, δημοσιεύοντας ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα οἰκονομικό ἀπολογισμό τοῦ ἐμπορίου του καί τῶν «ὑποθέσεών» του μέ τήν Σούμενσον (τί ἄνθρωπος εἶναι; Πρώτη φορά ἄκουσα γι' αὐτήν) καί μέ τόν Κοζλόβσκι (καλά θά ἦταν νά γίνει ἔλεγχος στόν ἀπολογισμό καί νά ἐπιβεβαιωθεῖ μέ τήν ὑπογραφή ἑνός σουηδοῦ συμβολαιογράφου, ἤ μερικῶν σουηδῶν, σοσιαλιστῶν, μελῶν της Βουλῆς). Εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητο νά δημοσιεύσετε τό κείμενο τῶν τηλεγραφημάτων (στίς ρωσικές ἐφημερίδες, στή «Ρούσκαγια Βόλια», στή «Μπέζ λίσνιχ σλόβ» [503] κ. ἄ., ἔχουν ἤδη δημοσιευτεῖ, ὅμως δέν ἔχουν ἴσως δημοσιευτεῖ στό σύνολό τους) καί τό καθένα νά τό ἀναλύσετε, νά τό ἐξηγήσετε.

Ἐνάντια σ' αὐτή τήν αἰσχρή ὑπόθεση Ντρέυφους, ἐνάντια στή συκοφαντική αὐτή καμπάνια πρέπει νά παλέψουμε μέ τήν ἔκδοση μπροσούρας καί μάλιστα τό γρηγορότερο, χωρίς νά λυπηθοῦμε κόπο, φροντίδες, χρήματα, γιά νά στιγματίσουμε τούς συκοφάντες καί νά βοηθήσουμε ὅσο εἶναι δυνατό, αὐτούς πού πιάστηκαν μέ βάση τήν ἐπαίσχυντη συκοφαντική αὐτή κατηγορία.

(3) Πῶς πᾶνε οἱ οἰκονομικές ὑποθέσεις τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ πού ὁρίστηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή μας; Ὕστερα ἀπό τίς διώξεις τοῦ Ἰούλη εἶναι φανερό ὅτι ἡ ΚΕ μας δέν μπορεῖ νά βοηθήσει (ἐγώ

τουλάχιστο ἔτσι νομίζω). Γράψτε, μπορέσατε νά μαζέψετε τίποτε μέσω τῶν ἀριστερῶν σουηδῶν καί ἄν θά συνεχίσει νά ὑπάρχει τό Γραφεῖο; Καί τό δελτίο; Πόσα τεύχη ἔχουν ἐκδοθεῖ καί σέ ποιές γλῶσσες; Ὁ Γκιλμπό πῆρε τά τεύχη; Ἔχετε ὅλη τή σειρά τῆς «Demain»; Ἔφτανε τό δελτίο στήν Ἀμερική, στή Βόρεια καί στή Νότια; Γράψτε γιά ὅλα αὐτά πιό λεπτομερειακά.

(4) Μέ τήν εὐκαιρία. Δέν θυμᾶμαι, κάποιος μοῦ εἶπε νομίζω ὅτι στή Στοκχόλμη, ὕστερα ἀπό τόν Γκρίμμ καί ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτόν, παρουσιάστηκε ὁ Μόορ. Δέν μέ παραξενεύει τό γεγονός ὅτι ὁ παλιάνθρωπος ὁ Γκρίμμ, σάν «κεντριστής»-καουτσκιστής, ἀποδείχτηκε ἱκανός νά ἔρθει σέ μιά πρόστυχη προσέγγιση μέ τόν ὑπουργό «του»: ὅποιος δέν ξεκόβει ἀποφασιστικά μέ τούς σοσιαλσωβινιστές, αὐτός πάντα διακινδυνεύει νά βρεθεῖ στήν ἐπαίσχυντη αὐτή θέση. Ὅμως τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός ὁ Μόορ; Εἶναι πέρα γιά πέρα καί ἀπόλυτα ἀποδειγμένο ὅτι πρόκειται γιά τίμιο ἄνθρωπο; Ὅτι ποτέ του δέν εἶχε καί δέν ἔχει οὔτε ἄμεσες, οὔτε ἔμμεσες σχέσεις μέ τούς γερμανούς σοσιαλιμπεριαλιστές; Ἄν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Μόορ βρίσκεται στή Στοκχόλμη καί ἄν Ἐσεῖς τόν γνωρίζετε, τότε θά Σᾶς παρακαλοῦσα πολύ, πάρα πολύ, θά Σᾶς παρακαλοῦσα ἐπίμονα, θά Σᾶς παρακαλοῦσα ἐπιτακτικά νά πάρετε ὅλα τά μέτρα γιά νά κάνετε τόν πιό αὐστηρό καί ντοκουμενταρισμένο ἔλεγχο τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἐδῶ δέν ὑπάρχει, δηλ. δέν πρέπει νά ὑπάρχει καμιά ὑποψία, κατηγορία, διάδοση κτλ. Πολύ λυπᾶμαι πού ἡ «Ἐπιτροπή τοῦ Τσίμμερβαλντ» δέν καταδίκασε πιό αὐστηρά τόν Γκρίμμ! [504] Ἔπρεπε πιό αὐστηρά!

(5) Ἤμουν καί ἀναμφίβολα εἶμαι καί τώρα ἐνάντια στή συμμετοχή στή συνδιάσκεψη τῆς Στοκχόλμης [505]. Πρέπει νά σημειώσω ὅτι τό γράμμα αὐτό τό γράφω προσωπικά ἀπομέρους μου, γιατί δέν εἶχα τή δυνατότητα οὔτε νά ρωτήσω τήν ΚΕ, οὔτε καί νά ἐπικοινωνήσω μαζί της. Γι' αὐτό, ἀπαντώντας σέ μένα πολύ λεπτομερειακά, ἐπισυνάψτε στό γράμμα Σας τόν δικό Σας (ὅλου τοῦ Γραφείου) ἀπολογισμό πρός τήν ΚΕ, ἐπίσημο, λεπτομερειακό, πρακτικό, ντοκουμενταρισμένο, ἐγώ θά τόν στείλω.

Ἔτσι λοιπόν εἶμαι ἀπολύτως ἐνάντια στή συμμετοχή στή συνδιάσκεψη τῆς Στοκχόλμης. Θεωρῶ τήν ὁμιλία τοῦ Κάμενεφ [506] (εἴδατε τή «Νόβαγια Ζίζν»; Πρέπει νά ἐγγραφεῖτε συνδρομητής σ' αὐτή) πάρα πολύ κουτή, ἄν ὄχι πρόστυχη, καί ἔγραψα ἤδη γι' αὐτό στήν ΚΕ, ἔγραψα καί γιά τόν Τύπο. Εὐτυχῶς, ὁ Κάμενεφ μιλοῦσε μόνο γιά λογαριασμό του καί ἀποκρούστηκε ἀπό ἕναν ἄλλον μπολσεβίκο.

Θεωρῶ τή συμμετοχή στή συνδιάσκεψη τῆς Στοκχόλμης καί σέ ὁποιαδήποτε ἄλλη συνδιάσκεψη, ὅπου θά πάρουν μέρος οἱ ὑπουργοί

(καί παλιάνθρωποι) Τσερνόφ, Τσερετέλι, Σκόμπελιεφ καί τά Κόμματά τους, ἄμεση προδοσία καί θά ἀρθρογραφήσω στόν Τύπο ἐνάντια σέ ὁποιονδήποτε, ὑποστηρίζοντας τήν ἄποψη αὐτή. Ἄν στήν «Ἐπιτροπή τοῦ Τσίμμερβαλντ» (κρίνοντας ἀπό τήν εἰσήγηση τοῦ σοσιαλσωβινιστῆ Ροζάνοφ) κατορθώθηκε νά ἀποκρούσουν σχεδόν ἤ νά μισοαποκρούσουν τή Στοκχόλμη, αὐτό εἶναι πολύ καλό. Ὅμως τό «σχεδόν» καί τό «μισό» δέν ἀξίζουν τίποτε καί ὁλόκληρη αὐτή ἡ «μισο»-σοσιαλσωβινιστική Ἐπιτροπή τοῦ Τσίμμερβαλντ, πού ἐξαρτᾶται ἀπό τούς ἰταλούς καί τούς ὀπαδούς τοῦ Λέντεμπουρ, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν «ἑνότητα» μέ τούς σοσιαλσωβινιστές, εἶναι ἕνα ἐπιβλαβέστατο ὄργανο.

(6) Κάνουμε ἕνα πολύ μεγάλο καί ἀσυγχώρητο λάθος, ὅταν καθυστεροῦμε ἤ ἀναβάλλουμε τή σύγκληση συνδιάσκεψης τῶν ἀριστερῶν γιά τήν ἵδρυση τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς. Ἀκριβῶς τώρα, ἀκριβῶς ὅταν τό Τσίμμερβαλντ ταλαντεύεται τόσο ἐπαίσχυντα, ἤ ἐξαναγκάζεται σέ ἀδράνεια, ἀκριβῶς τώρα, *ἐφόσον ὑπάρχει ἀκόμη* στή Ρωσία νόμιμο (σχεδόν νόμιμο) διεθνιστικό Κόμμα μέ πάνω ἀπό 200000 (240000) μέλη * (πράγμα πού δέν ὑπάρχει πουθενά στόν κόσμο σέ περίοδο πολέμου), ἀκριβῶς τώρα ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά συγκαλέσουμε συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν, καί θά εἴμαστε πραγματικά ἐγκληματίες, ἄν *ἀργοπορήσουμε* νά τό κάνουμε αὐτό (στή Ρωσία ἀπό μέρα σέ μέρα σπρώχνουν τό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων στήν παρανομία).

Χρήματα γιά τή συνδιάσκεψη θά βρεθοῦν. Ὑπάρχει δυνατότητα νά ἐκδόσουμε ἀρκετά φύλλα τοῦ δελτίου τῆς συνδιάσκεψης. Ὑπάρχει κέντρο γι' αὐτό στή Στοκχόλμη. Ὑπάρχει γαλλικό «στήριγμα» («Demain») καί ἀγγλικό (τό «Σοσιαλιστικό *Ἐργατικό* κόμμα» τῆς Ἀμερικῆς· τίς μέρες αὐτές ὁ ἀντιπρόσωπός του ὁ Ρέινστεϊν ** ἦταν στήν Πετρούπολη, ἴσως πάει καί στή Στοκχόλμη) — ἐπιπλέον, *ἐκτός* ἀπό τό S. L. P. (τό «Σοσιαλιστικό *Ἐργατικό* κόμμα» τῆς Ἀμερικῆς) ὑπάρχει καί ἄλλο ἀγγλικό στήριγμα, καί ὁ Tom Mann στήν Ἀγγλία καί οἱ ντόπιες μειοψηφίες στό British Soc. Party *** καί οἱ σκωτσέζοι σοσιαλιστές, καί ἡ «The Internationale» **** στήν Ἀμερική.

Θά ἦταν πραγματικά ἐγκληματικό νά ἀναβάλλουμε τώρα τή σύγκληση συνδιάσκεψης τῶν ἀριστερῶν.

* 17 καθημερινές ἐφημερίδες· συνολικά ἑβδομαδιαία κυκλοφορία 1.415.000, ἀντίτυπα· 320.000 τήν ἡμέρα.

** Δέν ἔχω ἰδέα τί ὑποκείμενο εἶναι αὐτός. Σύμφωνα μέ τίς ἐφημερίδες, χαιρέτισε τό «ἑνωτικό συνέδριο» τῶν μενσεβίκων!! Δηλαδή πρόκειται γιά ὕποπτο ὑποκείμενο.

*** — Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Βρετανίας. *Ἡ Σύντ.*

**** — «Διεθνής». *Ἡ Σύντ.*

Θά ἦταν ἀφάνταστα βλακῶδες νά «περιμένουμε» «μεγάλο» ἀριθμό ἀνθρώπων καί νά «στενοχωριόμαστε», γιατί τώρα εἶναι «λίγοι». Γιατί μιά τέτια συνδιάσκεψη τώρα θά ἀποτελέσει *ἰδεολογική* δύναμη, ἀνεξάρτητα ἀπό τόν ἀριθμό αὐτῶν πού θά πάρουν μέρος, ἐνῶ ἀργότερα θά μπορέσουν νά τήν *πνίξουν στή σιωπή*.

Οἱ μπολσεβίκοι, τό P. S. D., οἱ ὀλλανδοί, ἡ «Arbeiterpolitik», ἡ «Demain» — ὅλοι αὐτοί ἀποτελοῦν σημαντικό *π υ ρ ή ν α*. Ἂν ἐνεργήσουμε δραστήρια, σ' αὐτόν θά προστεθεῖ στά σίγουρα ἕνα μέρος τῶν δανῶν (Τρίρ κ. ἄ., πού ἔχουν φύγει ἀπό τό Κόμμα τοῦ πρόστυχου Στάουνινγκ), ἕνα μέρος τῶν σουηδῶν νέων (ἀπέναντί τους *ἐμεῖς* κάνουμε λάθος, γιατί δέν τούς *κ α θ ο δ η γ ο ῦ μ ε*, ἐνῶ *πρέπει* νά τούς *καθοδηγοῦμε),* ἕνα μέρος τῶν βουλγάρων, οἱ ἀριστεροί τῆς Αὐστρίας («Φράντς»), ἕνα μέρος τῶν φίλων τοῦ Loriot στή Γαλλία, ἕνα μέρος τῶν ἀριστερῶν τῆς Ἑλβετίας («Ἡ Διεθνής τῆς Νεολαίας») καί τῆς Ἰταλίας, καί στή συνέχεια τά στοιχεῖα τοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ κινήματος πού ἀνάφερα ἤδη.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῶν μπολσεβίκων (24-29. IV. 1917) καί τοῦ συνεδρίου τους (VII. 1917: βλ. ἀποφάσεις στή «Νόβαγια Ζίζν») * τό σχέδιο τοῦ νέου προγράμματος τοῦ ἴδιου Κόμματος — αὐτά ἀποτελοῦν ἤδη σημαντική *ἰδεολογική βάση* (προσθέτοντας καί τή «Vorbote», τήν «Tribune», τήν «Arbeiterpolitik» κ. ἄ.), πού δίνουν μπροστά σέ ὅλο τόν κόσμο σαφεῖς ἀπαντήσεις στά ζητήματα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί καταγγέλλουν τούς σοσιαλσωβινιστές καί τούς καουτσκιστές.

Πρέπει νά συγκαλέσουμε *ἀ μ έ σ ω ς* μιά τέτια συνδιάσκεψη, νά συγκροτήσουμε τό προσωρινό *Γ ρ α φ ε ῖ ο τ η ς*, νά δημοσιεύσουμε σέ 3 γλῶσσες τήν ἔκκλησή της καί τά σχέδια τῶν ἀποφάσεων γιά νά σταλοῦν στά Κόμματα. Ἐπαναλαμβάνω ἀκόμη μιά φορά: εἶμαι ἀκράδαντα πεισμένος ὅτι, ἄν δέν τό κάνουμε αὐτό **ἀ μ έ σ ω ς** τώρα, θά δυσκολέψουμε πάρα πολύ τή δουλιά αὐτή στό μέλλον καί θά διευκολύνουμε πάρα πολύ τήν «ἀμνηστεία» τῶν προδοτῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ.

(7) Πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε ἐντατικά τήν ὑπουργοποίηση τῶν ρώσων μενσεβίκων - «ὀπαδῶν τοῦ Τσίμμερβαλντ», γιά νά δόσουμε τελεσίγραφο στό Τσίμμερβαλντ γενικά: ἤ θά ξεκόψετε ἀπό τούς Μπράντινγκ, Χούισμανς καί Σία, ἤ ἐμεῖς φεύγουμε ἀμέσως. Μέ τήν εὐκαιρία: διεξάγει ἡ «Arbeiterpolitik» ἐκστρατεία ἐνάντια στήν Τσέτκιν καί ἐνάντια στήν ἐφημερίδα Braunschweiger «Volksfreund» γιατί οἱ παλιάνθρωποι αὐτοί, ξεκινώντας ἀπό μηχανοραφίες, δικαιολογοῦσαν καί ὑπο-

* Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς ἕβδομης συνδιάσκεψης (τοῦ Ἀπρίλη) καί τοῦ VI συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ» 7η ρωσ. ἔκδ., μέρος I, 1945, σελ. 335-353 καί 372-388). *Ἡ Σύντ.*

στήριζαν τούς ρώσους μενσεβίκους, τόν Τσχεΐτζε καί Σία, πού άποδείχτηκαν ότι άποτελοῦν ύπουργική βρωμιά σάν τούς Σαμπά, Ρενοντέλ, Τομά καί Σία;

Εἶναι δυνατό καί ό Μέρινγκ νά μή κατάλαβε μέχρι τώρα όλη τήν προστυχιά τῶν Τσχεΐτζε, Τσερετέλι, Σκόμπελιεφ καί Σία;

(8) Εἶναι άπαραίτητο νά όργανώσετε τήν άποστολή πρός τά δῶ τῶν γραμμάτων Σας — έλπίζω νά πάρω άμέσως γράμμα *έξίσου* λεπτομερειακό, όπως καί τό δικό μου (διαφορετικά δέν συμφωνῶ νά ἔχουμε άλληλογραφία) — καί τοῦ Τύπου: τουλάχιστο άπό τά μέσα τοῦ Ἰούνη πλήρη σειρά τῶν «Arbeiterpolitik», «Demain», «Kampf» (Duisburg), «Weekly People» (S. L. P.), «Leipziger Volkszeitung», Neue Zeit», «The Call» καί άλ. τῆς Spartacus, τῶν έκδόσεων τοῦ Loriot καί τῶν φίλων του, τῆς «Avanti!» κτλ. κτλ. Στήν άρχή στεῖλτε ἔστω καί άποκόμματα.

(9) Θά πρέπει νά στέλνετε έδῶ, όσο αύτό εἶναι δυνατό, κάθε έβδομάδα, πρῶτο: ἄρθρα γιά τόν κομματικό Τύπο τῶν έπαρχιῶν καί τῆς Πετρούπολης (άνασκοπήσεις τοῦ κινήματος τῶν άριστερῶν στό έξωτερικό, στοιχεῖα, στοιχεῖα) — δεύτερο, φυλλάδια (σέ 4-8-16 σελιδοῦλες) γιά νά έκδίδονται σέ μικρές μπροσοῦρες. Συλλογή *στοιχείων* γιά τή χρεοκοπία τῆς Διεθνοῦς, γιά τό αἶσχος τῶν σοσιαλσωβινιστῶν, γιά τό αἶσχος τῶν καουτσκιστῶν, γιά τήν άνάπτυξη τοῦ κινήματος τῶν άριστερῶν: ἔστω 4 μπροσουρίτσες γιά τό καθένα άπό τά θέματα αύτά μέ 16-32 σελιδοῦλες. **Στοιχεῖα** καί πάλι **στοιχεῖα.** Ὑπάρχει έλπίδα νά τά έκδόσουμε. Ἀπαντεῖστε άμέσως, ἄν μπορεῖτε νά άναλάβετε. Νά τά στέλνετε μέ τό δικό μας τρόπο (γιά νόμιμη άποστολή οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει τώρα), νομίζω ότι *δέν ἔχει σημασία* σέ ποιά γλώσσα θά γράφετε.

(10) Ἐλπίζω νά ἔχετε όλόκληρη σειρά τῆς «Πράβντα». Νά γραφτεῖτε στή «Νόβαγια Ζίζν». Ἄν δέν ἔχετε τή «Ραμπότσι ί Σολντάτ» (ἔκλεισε), τήν «Προλετάρσκογε Ντιέλο» (Κρονστάνδη) καί τή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» (Μόσχα), γράψτε άμέσως καί θά σᾶς τίς στέλνω μόλις τακτοποιηθεῖ ό καινούργιος δρόμος πού τόν δοκιμάζουμε γιά πρώτη φορά μέ τό γράμμα αύτό.

P. S. 18 τοῦ Αὐγούστου. Μόλις τώρα πῆρα τά φύλλα τῆς καινούργιας έφημερίδας «Προλετάρι», άρ. φύλ. 1, 2, 4, τοῦ ΚΟ — πού, φυσικά, θά τήν κλείσουν σύντομα. Θά προσπαθήσω νά Σᾶς τά στείλω. Στέλνω τά φύλ. άρ. *1-7*.

20 τοῦ Αὐγούστου. Τό γράμμα δέν κατάφερα άκόμη νά τό στείλω καί ἴσως νά μή μπορέσω νά τό στείλω σύντομα. Κι' ἔτσι άντί γράμμα καταντάει νά γίνει κάτι πού μοιάζει μέ ήμερολόγιο! Δέν μπορεῖς νά κά-

νεις κι' ἀλλιῶς. Ἐσεῖς πρέπει νά ἔχετε μεγάλη ὑπομονή καί ἐπιμονή, ἄν θέλετε νά ἔχετε γενικά ἐπαφές μέ τούς διεθνιστές «στήν πιό ἐλεύθερη» ἰμπεριαλιστική δημοκρατία. Σήμερα ἔμαθα ἀπό τήν «Ἰζβέστιγια» ὅτι στή Στοκχόλμη βγαίνει κάθε ἑβδομάδα ἡ «Ἰζβέστιγια τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν τῆς Στοκχόλμης τοῦ Σοβιέτ τῶν Ἐργατῶν καί Στρατιωτῶν Βουλευτῶν». Προσπαθεῖστε νά στείλετε μιά *ὁλόκληρη σειρά* ἀπό ὅλες τίς ἐκδόσεις τῆς Στοκχόλμης. *Δέν βλέπουμε τίποτε.*

25 τοῦ Αὐγούστου (7 τοῦ Σεπτέμβρη). Ὅπως φαίνεται, αὔριο θά μπορέσω νά στείλω τό γράμμα. Καταβάλετε *ὅλες* τίς προσπάθειες γιά νά ὀργανώσετε τήν ἀποστολή ἀπομέρους σας. Νά ἀπαντήσετε ὁπωσδήποτε **ἀμέσως**, ἔστω καί σύντομα, στή διεύθυνση ἐκείνη (στό ἐσωτερικό τῆς χώρας *σας*) πού θά Σᾶς ἀνακοινώσει ὁ σύντροφος, ὁ ὁποῖος θά σᾶς δόσει τό γράμμα αὐτό (ἤ ὁ φίλος του). Ὁ ἴδιος θά σᾶς δόσει καί τόν κώδικα· γιά δοκιμή γράφω μερικές λέξεις μέ τόν κώδικα αὐτό καί παρακαλῶ νά ἀπαντήσετε σ' αὐτές μέ τόν ἴδιο κώδικα *.

P. S. Γράψτε μιά μπροσουρίτσα ἀκόμη, 16-32 σελιδοῦλες, γιά τά μυστικά διπλωματικά σύμφωνα τῆς Ρωσίας: σύντομα, συγκεκριμένα, στοιχεῖα, στοιχεῖα. Ἕνα τέτιο σύμφωνο, τήν τάδε τοῦ μηνός, τόν τάδε χρόνο, μέ τέτιο περιεχόμενο. Ἀπαρίθμηση τῶν συμφώνων. Περίληψη. Γράψτε πιό σύντομα καί μέ περισσότερα στοιχεῖα. Ἀπαντεῖστε, ἄν ἀναλαμβάνετε, πότε θά τά στείλετε.

Τελειώνω: Σᾶς θερμοπαρακαλῶ, πρέπει νά συγκληθεῖ ἀμέσως συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν, νά συγκροτηθεῖ Γραφεῖο τῶν ἀριστερῶν, δελτίο τοῦ Γραφείου καί καθορίσετε νά γίνει μέσα σέ 2 (1 ½) μῆνες *δεύτερη* συνδιάσκεψη.

Χαιρετισμούς! *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Ἕλσινγκφορς στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

435

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΡΟΒΙΟ

Σύντροφε Ρόβιο! Ἔχετε τήν καλοσύνη νά διαβιβάσετε τό ἐπισυναπτόμενο γράμμα στόν Σμίλγκα (μόνο προσωπικά, *ὄχι* ταχυδρομικά).

* Παρακάτω μερικές σειρές εἶναι κρυπτογραφημένες. *Η Σύντ.*

Ὁ σύντροφος πού Σᾶς δίνει αὐτό τό γράμμα ἐπιστρέφει πολύ γρήγορα: *στεῖλτε μ' αὐτόν* τίς ἐφημερίδες πού ἔμειναν καί *ἄν πήρατε τίποτε* γιά μένα.

Στείλατε αὐτό πού Σᾶς ἔδοσα στό Βορά γιά νά τό δόσουν στούς σουηδούς φίλους; * Ἀπαντεῖστε μ' αὐτόν πού Σᾶς ἔφερε τό γράμμα.

Μέ τούς καλύτερους χαιρετισμούς!

Δικός Σας *Κ. Ἰβάνοφ*

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη (10 τοῦ Ὀχτώβρη) 1917
Στάλθηκε ἀπό τό Βίμποργκ στό Ἕλσινγκφορς

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1933 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

436

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΡΟΒΙΟ

Ἀγαπητέ σύντροφε Ρόβιο!

Ἐκμεταλλεύομαι τήν εὐκαιρία γιά νά μάθω, ἄν πήρατε τό γράμμα μου μέ τό ἐσώκλειστο γράμμα πρός τόν Σμίλγκα ** καί ἄν τό διαβιβάσατε σ' αὐτόν;

Ἡ ἀποστολή ἐπιστρέφει ὕστερα ἀπό δυό μέρες. Ἔχετε τήν καλοσύνη νά διαβιβάσετε τό γράμμα αὐτό στόν Σμίλγκα, γιά νά ξέρει κι' αὐτός ὅτι ἀνησυχῶ σχετικά μέ τό ἄν πῆρε τό γράμμα καί ὅτι περιμένω ἀπάντησή του.

Χαιρετισμούς! Δικός Σας *Κ. Ἰβανόφ*

Δέν μοῦ στέλνετε ὅλα τά φύλλα (1) τῆς *«Πριμπόι»* [507] καί (2) τῆς *«Σοτσιαλίστ-Ρεβολιουτσιονέρ»* τῆς τελευταίας 1½ ἑβδομάδας;

P. S. Στή Σουηδία μέσω τῶν φίλων στείλατε τό γράμμα καί τίς ἐφημερίδες;

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη (10 τοῦ Ὀχτώβρη) 1917
Στάλθηκε ἀπό τό Βίμποργκ στό Ἕλσινγκφορς

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1933 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Πρός τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς» στή Στοκχόλμη (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 445-451). *Ἡ Σύντ.*

** «Γράμμα πρός τόν πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς περιοχῆς τοῦ στρατοῦ, τοῦ στόλου καί τῶν ἐργατῶν τῆς Φιλλανδίας Ι. Τ. Σμίλγκα» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 264-268). *Ἡ Σύντ.*

437

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Μ. Β. ΦΟΦΑΝΟΒΑ

Ἔφυγα γιά ἐκεῖ, πού Ἐσεῖς δέν θέλατε νά πάω. Καλή ἀντάμωση.

Ἰλίτς

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Ὀχτώβρη (6 τοῦ Νοέμβρη) 1917

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934 στό βιβλίο. Κρούπσκαγια Ν. Κ. Ἀναμνήσεις γιά τόν Λένιν, μέρ. III Μόσχα. Παρτιζντάτ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΜΑΝΤ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΓΚΟΡΟΦ

Μέ τό παρόν πιστοποιεῖται ὅτι οἱ σ. σ. Ἰνέσσα καί Ἐγκόροφ ἐξουσιοδοτοῦνται νά ἀντιπροσωπεύσουν στή Διεθνή Συνδιάσκεψη τῆς Βέρνης τίς ὀργανώσεις τῆς νεολαίας, πού ἀνήκουν στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἐξονόματος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. *Ν. Λένιν*

Βέρνη. 3 τοῦ Ἀπρίλη 1915.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στή γερμανική γλώσσα (πανομοιότυπο) στίς 7 τοῦ Ἰούλη 1926 στήν ἐφημερίδα «Die Rote Fahne» (Berlin). ἀρ. φύλ. 155

Στή ρωσική γλώσσα πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 16 τοῦ Ἰούλη 1926 στήν ἐφημερίδα «Κομσομόλσκαγια Πράβντα». ἀρ. φύλ. 161

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

2

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΕΡΝΗΣ

Πρός τήν Κρατική βιβλιοθήκη

Αἴτηση

Ἀξιότιμε κύριε!

Συνημμένα ἐπιστρέφω τό βιβλίο πού πῆρα. Παρακαλῶ νά μοῦ

στείλετε ἄλλο ἀντίτυπο (*Μπέντεκερ:* Ἑλβετία) — μπορεῖ καί παλιότερης ἔκδοσης, γερμανικῆς, *γαλλικῆς εἴτε ἀγγλικῆς*.

Μέ βαθύ σεβασμό *Βλ. Οὐλιάνοφ*

Spiegelgasse, 12.
Zürich I.

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Ἀπρίλη 1916
Στάλθηκε στή Βέρνη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

3

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΜΕΡΟΣ ΣΤΗ ΔΙΕΛΕΥΣΗ ΜΕΣΩ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Ὁ παρακάτω ὑπογεγραμμένος πιστοποιῶ μέ τήν ὑπογραφή μου:

1) ὅτι οἱ ὅροι πού καθόρισε ὁ Πλάττεν μέ τή γερμανική πρεσβεία μοῦ ἀνακοινώθηκαν·

2) ὅτι ὑποτάσσομαι στίς ἐντολές τοῦ καθοδηγητῆ τοῦ ταξιδιοῦ, Πλάττεν·

3) ὅτι μοῦ ἀνακοινώθηκε ἡ πληροφορία ἀπό τήν «Petit Parisien», σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ ρωσική Προσωρινή κυβέρνηση ἀπειλεῖ ὅτι θά παραπέμψει σέ δίκη μέ τήν κατηγορία τῆς ἐσχάτης προδοσίας τούς ρώσους ὑπηκόους πού θά περάσουν μέσω Γερμανίας·

4) ὅτι ἀναλαμβάνω ὅλη τήν πολιτική εὐθύνη γιά τό ταξίδι μου·

5) ὅτι ὁ Πλάττεν μοῦ ἐγγυήθηκε τό ταξίδι μόνο μέχρι τή Στοκχόλμη.

9 τοῦ Ἀπρίλη 1917
Βέρνη — Ζυρίχη

Ν. Λένιν *

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Μάρτη (9 τοῦ Ἀπρίλη) 1917

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

* Τό ντοκουμέντο τό ὑπόγραψαν ἐπίσης καί οἱ ἄλλοι ἀναχωροῦντες. *Ἡ Σύντ.*

4

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΣ. ΧΕΓΚΛΟΥΝΤ [508]

Πρός τό μέλος τοῦ Ρίκσταγκ Τσ. Χέγκλουντ
Ἀνακριτικές φυλακές, Λένγκχολμ

Εὐχόμαστε γρήγορη ἀπελευθέρωσή Σας καί ἔνταξή Σας στήν πάλη!

Ἐξονόματος τῶν ρώσων καί σουηδῶν φίλων

Λένιν, Στριόμ

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Μάρτη (13 τοῦ Ἀπρίλη) 1917

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 2 (15) τοῦ Ἀπρίλη 1917 στήν ἐφημερίδα «Politiken», ἀρ. φύλ. 86

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
Μετάφραση ἀπό τά σουηδικά

5

ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΧΕΓΚΛΟΥΝΤ

Τήν ἡμέρα τῆς ἀπελευθέρωσής Σας ἀπό τίς φυλακές ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ χαιρετίζει στό πρόσωπό Σας τόν ἀλύγιστο ἀγωνιστή κατά τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου καί τόν ολόψυχο ὀπαδό τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς.

Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή

Λένιν *

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Ἀπρίλη (6 τοῦ Μάη) 1917 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 39

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

---

* Τό χαιρετισμό πρός τόν Τσ. Χέγκλουντ τόν ὑπόγραψε ἐπίσης καί ὁ Ζηνόβιεφ. *Ἡ Σύντ.*

6

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΑΝΕΞΑΚΡΙΒΩΤΟ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ

Ὁ Ν. Λένιν παρακαλεῖ πολύ νά τόν βοηθήσετε νά βρεῖ γιά μιά ἐπείγουσα ἐργασία τά παρακάτω βιβλία *καί στά γερμανικά* καί στά ρωσικά:

1. Τό Κομμουνιστικό Μανιφέστο [509]	στά γερμ.	*δέν ὑπάρχει*
	στά ρωσ.	*δέν ὑπάρχει*
2. *Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας:*	στά γερμ.	*ὑπάρχει*
	στά ρωσ.	δέν ὑπάρχει

Γράφτηκε τόν Ἰούλη ἤ τόν Αὔγουστο τοῦ 1917

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά. σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΦΘΕΙ ΣΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΥΤΗΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ, ΠΟΥ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΦΘΗΚΑΝ ΣΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΥΤΗΣ

(Αὔγουστος 1914-Ὀχτώβρης 1917)

ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (I. S. K.). *Ἀργότερα ἀπό τίς 12 (25). τοῦ 1915.*
Τόμ. 27ος, σελ. 32-37.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ «ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ». *Ἀνάμεσα στίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη καί 9 τοῦ Νοέμβρη (13 καί 22 τοῦ Νοέμβρη) 1915.*
Τόμ. 27ος, σελ. 73-76.

ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ *(Γράμμα πρός τόν σύντροφο Σαφάροφ). 10 τοῦ Φλεβάρη 1916.*
Τόμ. 27ος, σελ. 237-241.

ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ. *Φλεβάρης — Μάρτης 1916.*
Τόμ. 27ος, σελ. 280-283.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΙΤΑΛΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ. *Πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Ὀχτώβρη 1916.*
Τόμ. 30ός, σελ. 146-150.

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΠΟΡΙΣ ΣΟΥΒΑΡΙΝ. *Δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Δεκέμβρη 1916.*
Τόμ. 30ός, σελ. 261-272.

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΑΡΛ ΝΕΝ, ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗ ΒΕΡΝΗ. *26-27 τοῦ Δεκέμβρη 1916 (8-9 τοῦ Γενάρη 1917).*
Τόμ. 30ός, σελ. 286-295.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΥΣ ΠΟΥ ΑΝΑΧΩΡΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗ ΡΩΣΙΑ. *6 (19) τοῦ Μάρτη 1917.*
Τόμ. 31ος, σελ. 7.

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΒΕΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ. *26 τοῦ Μάρτη (8 τοῦ Ἀπρίλη) 1917.*
Τόμ. 31ος, σελ. 87-94.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ. *15 (2) τοῦ Μάη 1917.*
Τόμ. 32ος, σελ. 8.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΥΣ ΠΟΥ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΜΕΡΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΒΟΡΑ. *8 (21) τοῦ Ὀχτώβρη 1917.*
Τόμ. 34ος, σελ. 385-390.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ. *17 (30) τοῦ Ὀχτώβρη 1917.*
Τόμ. 34ος, σελ. 398-418.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ. *18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη 1917.*
Τόμ. 34ος, σελ. 419-422.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ (μπ). *19 τοῦ Ὀχτώβρη (1 τοῦ Νοέμβρη) 1917.*
Τόμ. 34ος, σελ. 423-427.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ Γ. Μ. ΣΒΕΡΝΤΛΟΦ. *22 ἤ 23 τοῦ Ὀχτώβρη (4 ἤ 5 τοῦ Νοέμβρη) 1917.*
Τόμ. 34ος, σελ. 434.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕ. *24 τοῦ Ὀχτώβρη (6 τοῦ Νοέμβρη) 1917.*
Τόμ. 34ος, σελ. 435-436.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ *

(Αΰγουστος 1914-Όχτώβρης 1917)

1914

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

11 τοῦ Όχτώβρη 1914

Τόμ. 26ος, σελ. 397.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ

Νωρίτερα άπό τίς 21 τοῦ Όχτώβρη 1917

Σέ γράμμα πρός τόν Α. Γκ. Σλιάπνικοφ ό Β. Ι. Λένιν έγραφε: «Διαβιβάστε τά γράμματά μου σ' αὐτόν πού Σᾶς έδοσε τό σημείωμα γραμμένο μέ μολύβι...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 16).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Κ. ΒΟΡΟΝΣΚΙ (ΒΑΛΕΝΤΙΝ)

Νωρίτερα άπό τίς 31 τοῦ Όχτώβρη 1917

Τόμ. 26ος, σελ. 397.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ.- Γ. ΜΠΡΑΝΤΙΝΓΚ

25 τοῦ Νοέμβρη 1914

Τόμ. 26ος, σελ. 397.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Νωρίτερα άπό τίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1914

Σέ γράμμα του τῆς 28 τοῦ Νοέμβρη 1914 πρός τόν Α. Γκ. Σλιάπνικοφ ό Β. Ι. Λένιν έγραφε: «Γράψτε ἄν πήρατε δανεικά χρήματα: στό προηγούμενο γράμμα έβαλα γιά Σᾶς ένα σημειωματάκι γι' αὐτό» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 37).

---

* Στόν κατάλογο συμπεριλήφθηκαν ἐπίσης τά γράμματα, πού ἀναφέρονται στούς τόμους 26-34 τῆς 5ης ἔκδοσης τῶν Ἀπάντων ἀνάμεσα στά ἔργα τοῦ Β. Ι. Λένιν τά ὁποῖα δέν βρέθηκαν.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ

Νοέμβρης 1914

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ὁ Β. Ι. Λένιν εἶχε μεγάλη ἀλληλογραφία μέ τόν Μ. Μ. Λιτβίνοφ πού βρισκόταν στό Λονδίνο. «Ἀλληλογραφῶ μέ τόν σύντροφο τοῦ Λονδίνου (Mr. Litvinoff)», — ἀνακοίνωσε ὁ Λένιν τό Νοέμβρη τοῦ 1914 σέ γράμμα πρός τήν Α. Μ. Κολλοντάι (σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 39).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1914

Γιά τά γράμματα αὐτά ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρει σέ γράμμα του πρός τόν Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, πού τό ἔγραψε στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1914: «Τά γράμματά μου πού στέλνω σέ Σᾶς πιθανό νά χάνονται ἤ νά καθυστεροῦν· ἔγραψα ἐπανειλημμένα στόν Κομπέτσκι» (σέ τοῦτο τόν τόμ., σελ. 44). Γιά ἕνα ἀπό τά γράμματα αὐτά ὁ Λένιν κάνει μνεία σέ γράμματά του πρός τήν Α. Μ. Κολλοντάι: «Παρακαλέστε τόν Ἀλεξάντρ νά γνωριστεῖ μέ τόν Κομπέτσκι... καί νά πάρει ἀπ' αὐτόν τό γράμμα πού ἔστειλα γι' αὐτόν» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 43).

ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ «ΕΙΡΗΝΗ»

Δεκέμβρης 1914

Τόμ. 26ος, σελ. 398.

1914-1915

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ι. ΣΑΦΑΡΟΦ

Τέλη τοῦ 1914 — ἀρχές τοῦ 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 398.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. ΓΚ. ΜΠΟΥΑΤΣΙΤΖΕ

1914-1915

Τόμ. 26ος, σελ. 398-399.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Γ. ΜΠΕΛΕΝΚΙ

Τέλη τοῦ 1914 — ἀρχές τοῦ 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 399.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. Ι. ΓΚΟΠΝΕΡ

Τέλη τοῦ 1914 — ἀρχές τοῦ 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 399.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ν. ΣΤΑΛ

Τέλη τοῦ 1914 — ἀρχές τοῦ 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 399.

1 9 1 5

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Ἀρχές τοῦ 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 399.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. ΜΠ. ΜΠΟΣ

Τέλη τοῦ Γενάρη 1915

Γιά τό τηλεγράφημα αὐτό ἡ Ε. Μπ. Μπός ἔγραψε στίς ἀναμνήσεις της: «Στά τέλη τοῦ Γενάρη 1915 πῆρα στή Νέα Ὑόρκη τηλεγράφημα μέ τήν ὑπογραφή «Λένιν» μέ τήν πληροφορία ὅτι συγκαλεῖται συνδιάσκεψη καί τήν ὑπόδειξη νά πάω ὁπωσδήποτε» («Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», 1925, τεῦχ. 5, σελ. 179).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΑΖΟΝΟΦ (ΜΑΡΤΙΝ)

Νωρίτερα ἀπό τίς 25 τοῦ Φλεβάρη 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 399.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Φλεβάρης τοῦ 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 399.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Νωρίτερα ἀπό τίς 2 τοῦ Μάρτη 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 399-400.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

12 τοῦ Μάρτη 1915

Γιά τή λήψη τοῦ γράμματος αὐτοῦ ὁ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ πληροφορεῖ σέ γράμμα

του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1915 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Γ. ΜΠΕΛΕΝΚΙ

Νωρίτερα ἀπό τίς 4 τοῦ Μάη 1915

Γιά τή λήψη τοῦ γράμματος αὐτοῦ ὁ Γκ. Γ. Μπελένκι πληροφορεῖ σέ γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 4 τοῦ Μάη 1915 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

Νωρίτερα ἀπό τίς 27 τοῦ Μάη 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 400.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἀργότερα ἀπό τίς 4 τοῦ Ἰούνη 1915

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει μνεία σέ γράμμα του πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ, γραμμένο ἀργότερα ἀπό τίς 4 τοῦ Ἰούνη 1915: «Χθές ἔγραψα στόν Γκριγκόρι γιά τήν πρόσκληση τοῦ Γρίμμ» στό *«Κομμουνίστ»»* (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 78).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΒΙΙΚ

6 τοῦ Ἰούνη 1915

Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια σέ γράμμα της πρός τήν Α. Μ. Κολλοντάι τῆς 6 τοῦ Ἰούνη 1915 ἔγραφε γιά τήν ἀποστολή τοῦ γράμματος τοῦ Β. Ι. Λένιν στόν Βίικ (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Ἰούνη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Κ. Μπ. Ράντεκ, γραμμένο ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Ἰούνη 1915 ὁ Λένιν ἔγραφε: «Τόν ἴδιο καιρό μοῦ γράψατε Ἐσεῖς, Σᾶς ἔγραψα ἐγώ (μιά κάρτα), στέλνοντας τή Συλλογή» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 80).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. ΜΠΟΓΚΡΟΒΣΚΙ

23 τοῦ Ἰούνη 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 400.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΠΙΑΤΑΚΟΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 24 τοῦ Ἰούνη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, πού τό ἔγραψε νωρίτερα ἀπό τίς 24 τοῦ Ἰούνη 1915, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Χθές ἔστειλα στόν Γιούρι κάρτα στή Friedrichstrasse: ἄν δέν ἔφτασε, ἄς τή ζητήσει ἀπό τό ταχυδρομεῖο» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 84).

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Β. ΚΡΙΛΕΝΚΟ

Νωρίτερα ἀπό τίς 25 τοῦ Ἰούνη 1915

Γιά τό τηλεγράφημα τοῦ Β. Ι. Λένιν ὁ Ν. Β. Κριλένκο γράφει σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ τῆς 25 τοῦ Ἰούνη 1915 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Κ. ΖΑΞ-ΓΚΛΑΝΤΝΙΕΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 29 τοῦ Ἰούνη 1915

Τόμ. 26ος, σελ. 400.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. Φ. ΡΟΖΜΙΡΟΒΙΤΣ

Νωρίτερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ἰούλη 1915

Γιά τό τηλεγράφημα αὐτό καί τό γράμμα ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει μνεία σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, γραμμένο νωρίτερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ἰούλη 1915: «Στήν Ε. Φ. ἔστειλα τηλεγράφημα, καλώντας την ἐδῶ, καί γράμμα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 87).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ἰούλη 1915

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει μνεία σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, γραμμένο ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ἰούλη 1915: «Στέλνω γράμμα στόν Ράντεκ. Κατά τή γνώμη μου, πρέπει, ὁπωσδήποτε νά καταπιαστοῦμε καί μέ ὅλες τίς δυνάμεις μέ τό σχέδιο τῆς μπροσούρας. *Γράφω στόν Ράντεκ*» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 89).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. Ν. ΜΠΛΑΓΚΟΓΕΦ

Ἀργότερα ἀπό τίς 11 τοῦ Ἰούλη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ ἀργότερα ἀπό τίς 11 τοῦ Ἰούλη 1915 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Ἔγραψα στήν Κολλοντάι καί στόν Μπλαγκόγεφ» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 92).

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

24 τοῦ Ἰούλη 1915

Γιά τό τηλεγράφημα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Β. Α. Καρπίνσκι τῆς 24 τοῦ Ἰούλη 1915 ἔγραφε: «Σᾶς ἔστειλα σήμερα τηλεγράφημα μέ τήν παράκληση νά ἀντικαταστήσετε στό ἑπόμενο φύλλο τοῦ ΚΟ τό ἄρθρο μου «Γιά τήν κατάσταση στή σοσιαλδημοκρατία» μέ τό ἄρθρο (τοῦ Γκριγκόρι) γιά τόν πασιφισμό» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 102).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Ἀργότερα ἀπό τίς 16 τοῦ Αὐγούστου 1915

Γιά τό γράμμα αὐτό γίνεται ὑπενθύμιση στό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τήν Σ. Ν. Ράβιτς, γραμμένο ἀργότερα ἀπό τίς 16 τοῦ Αὐγούστου 1915: «Γράφω στόν Γκριγκόρι, ὅτι βγάζω μπροσούρα...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 122).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. Ι. ΡΙΒΛΙΝΑ

Ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρει στό γράμμα πρός τήν Ε. Ι. Ρίβλινα, γραμμένο ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1915: «Αὐτές τίς μέρες Σᾶς ἔγραψα σχετικά μέ τόν Γκολέ» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 129).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ

21 τοῦ Αὐγούστου 1915

Τόμ. 27ος, σελ. 481.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. Σ. ΣΠΑΝΤΑΡΙΑΝ

28 τοῦ Αὐγούστου 1915

Ὁ Σ. Σ. Σπανταριάν σέ γράμμα του τῆς 28 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 πρός τόν Β. Ι. Λένιν γράφει γιά τή λήψη τοῦ γράμματος τοῦ Λένιν τῆς 28 τοῦ Αὐγούστου 1915 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Νωρίτερα ἀπό τίς 30 τοῦ Αὐγούστου 1915

Γιά τό τηλεγράφημα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρει σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ τῆς 30 τοῦ Αὐγούστου 1915: «Σήμερα — Δευτέρα πρωί — δέν ἔχω ἀκόμη ἀπάντηση ἀπό τόν Ράντεκ στό τηλεγράφημα μέ πληρωμένη ἀπάντηση!!» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 137).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Νωρίτερα άπό τίς 8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915

Τόμ. 27ος, σελ. 481.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Νωρίτερα άπό τίς 18 τοῦ Σεπτέμβρη 1915

Σέ γράμμα πρός τόν Β. Ι. Λένιν ὁ Σλιάπνικοφ ἀνακοινώνει στίς 18 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 ὅτι πῆρε τά γράμματα τοῦ Λένιν (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Νωρίτερα άπό τίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, γραμμένο νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915, ὁ Β. Ι. Λένιν πληροφοροῦσε: «Στήν Ὄλγα ἔγραψα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 145).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΟΛΟΥΜΠΙΝΟΦ (ΕΓΚΟΡ)

19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Β. Α. Καρπίνσκι τῆς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Ἐσωκλείω γράμμα γιά τόν ἐσέρο «Ἐγκόρ»» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 147).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ

20 τοῦ Σεπτέμβρη 1915

Ὁ Μ. Μ. Λιτβίνοφ σέ γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 28 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 γράφει ὅτι «τό γράμμα Σας τῆς 20 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 τό πῆρα» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

20 τοῦ Σεπτέμβρη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν καί τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια τῆς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 ὁ Σλιάπνικοφ πληροφορεῖ γιά τή λήψη τῶν γραμμάτων τους τῆς 20 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ

24 τοῦ Σεπτέμβρη 1915

Ὁ Λ. Μπ. Κάμενεφ σέ γράμμα τῆς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1915 πληροφορεῖ τόν

Β. Ι. Λένιν γιά τή λήψη τοῦ γράμματός του τῆς 24 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. Βλ. ἐπίσης σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 153).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Νωρίτερα ἀπό τίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, γραμμένο ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει γνωστό: «Ἡ μπροσούρα τῆς Κολλοντάι σάν σκέψη εἶναι καλή. Τό θέμα ὅμως εἶναι πάρα πολύ δύσκολο· νά γράψεις τόσο ἐκλαϊκευμένα εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολο. Κατά τή γνώμη μου, χρειάζονται διορθώσεις. Ἐγώ ἤδη τῆς ἔγραψα γι' αὐτό, ζητώντας τή συγκατάθεσή της γιά τίς διορθώσεις» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 156).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Ἀνάμεσα στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη καί 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1915

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ ἀνάμεσα στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη καί 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1915 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 155).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ρ. ΓΚΡΙΜΜ

Τέλη τοῦ Σεπτέμβρη ἤ Ὀχτώβρης τοῦ 1915

Τόμ. 27ος, σελ. 482.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Νωρίτερα ἀπό τίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη 1915

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη 1915 σέ γράμμα του πρός τόν Α. Γκ. Σλιάπνικοφ: «Ἡ Α. Μ. ἔστειλε κριτική τοῦ γερμανικοῦ κειμένου καί τῆς ἀπάντησα στήν Ἀμερική μέ λεπτομερειακό γράμμα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 160).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ἀργότερα ἀπό τίς 13 τοῦ Ὀχτώβρη 1915

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν στίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1915 ἔγραφε στήν Α. Μ. Κολλοντάι «Ἐσεῖς δέν πήρατε ἀκόμη ὥς τώρα τό γράμμα μου (καί τά φύλλα ἀρ. 45-46 καί 47 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ») γιά τό Τσίμμερβαλντ, πού περιεῖχε ὅλες τίς ἀπαντήσεις στά ἐρωτήματά Σας· τό γράμμα μου αὐτό τό ἔγραψα πάνω ἀπό ἕνα μήνα πρίν» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 162).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΖΙΦΕΛΤ

Ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1915

Τόμ. 27ος, σελ. 482.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Νωρίτερα ἀπό τίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Β. Α. Καρπίνσκι, γραμμένο νωρίτερα ἀπό τίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1915, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Παρακαλῶ πολύ τήν Ὄλγα νά μοῦ ἀπαντήσει στή χθεσινή μου κάρτα *πιό λεπτομερειακά*» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 161).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΛΕΤΤΟΝΟ

Νωρίτερα ἀπό τίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1915

Σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Λ. Σκλόβσκι, γραμμένο νωρίτερα ἀπό τίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1915, ὁ Λένιν παρακαλεῖ: «Δόστε, Σᾶς παρακαλῶ, τό ἐσώκλειστο γράμμα στόν **λεττονό ἐκεῖνο** (πού πῆρε ἀπό Σᾶς στίς 5-8. IX τή διεύθυνσή μου καί πού ἦταν σέ μένα στό Sörenberg στίς 10 ἤ στίς 11. IX. 1915)» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 162). Ὅπως φαίνεται, γίνεται λόγος γιά τόν Γ. Α. Μπέρζιν-Ζιεμέλις, πού ἦταν στή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ ἀπομέρους τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας καί πού προσχώρησε στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. ΓΚ. ΣΑΟΥΜΙΑΝ

Νωρίτερα ἀπό τίς 14 τοῦ Νοέμβρη 1915

Τόμ. 27ος, σελ. 482.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

22 τοῦ Νοέμβρη 1915

Ὁ Β. Ι. Λένιν σέ γράμμα του πρός τήν Α. Μ. Κολλοντάι ἔγραφε στίς 22 τοῦ Νοέμβρη 1915: «Ἀπό λησμοσύνη δέν ἀποτελείωσα τό γράμμα μου πού Σᾶς ἔστειλα σήμερα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 167).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Ι. ΕΛΙΖΑΡΟΒΑ-ΟΥΛΙΑΝΟΒΑ

Φθινόπωρο τοῦ 1915

Τόμ. 27ος, σελ. 481-482.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ

24 τοῦ Νοέμβρη 1915

Τόμ. 27ος, σελ. 483.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Δεκέμβρης τοῦ 1915

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Μ. Μ. Χαριτόνοφ ἀναφέρει σέ γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τό Δεκέμβρη τοῦ 1915 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

1916

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

Γενάρης τοῦ 1916

Τόμ. 27ος, σελ. 483.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚ. ΣΛΙΑΠΝΙΚΟΦ

Γενάρης-Μάης τοῦ 1916

Τόμ. 27ος, σελ. 483.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 9 τοῦ Μάρτη 1916

Ὁ Ζηνόβιεφ σέ γράμμα του τῆς 9 τοῦ Μάρτη 1916 πρός τόν Σκλόβσκι ἀνακοίνωσε γιά τή λήψη τηλεγραφήματος τοῦ Β. Ι. Λένιν (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Νωρίτερα ἀπό τίς 11 τοῦ Μάρτη 1916

Σέ γράμμα του πρός τόν Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, γραμμένο ἀργότερα ἀπό τίς 11 τοῦ Μάρτη 1916, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Πάρτε τίς «θέσεις» τους ἀπό τόν Ν. Ἰβ. καί τήν ἀπάντησή μου πρός αὐτόν» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 195). Καί παρακάτω ὁ Λένιν ἔγραφε: «ἐσωκλείω ἀντίγραφο τῆς ἀπάντησής μου στόν Ν. Ι. Μπουχάριν πάνω στό θέμα γιά τή σημασία πού ἔχουν οἱ καινούργιες «διαφωνίες»» (σελ. 196).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Μάρτη 1916

Σέ γράμμα του πρός τήν Α. Μ. Κολλοντάι τῆς 19 τοῦ Μάρτη 1916 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Ἄς Σᾶς ἀνακοινώσει ὁ Μπουχάριν αὐτό πού τοῦ γράψαμε σέ ἰδιαίτερο γράμμα γιά τούς τσιμμερβαλντινούς, καί Σεῖς παρακολουθεῖστε τήν ἐκπλήρωση» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 201).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Ι. ΕΛΙΖΑΡΟΒΑ-ΟΥΛΙΑΝΟΒΑ

Νωρίτερα άπό τίς 25 τοῦ Μάρτη 1916

Τόμ. 27ος, σελ. 483-484.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Μάρτης τοῦ 1916

Γιά τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τήν Α. Μ. Κολλοντάι στήν 'Αμερική εἶναι γνωστό άπό γράμμα τοῦ ἴδιου πρός αὐτήν μέ ἡμερομηνία 19 τοῦ Μάρτη 1916: «Εἶμαι φοβερά ἐξοργισμένος, γιατί ἡ «εὐγενική» Γαλλία *κατάσχεσε* (γεγονός!) μιά σειρά συστημένα γράμματά μου, πού τά ἔστειλα σέ Σᾶς στήν 'Αμερική» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 199-200).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Γ. ΜΠΕΛΕΝΚΙ

Νωρίτερα άπό τίς 12 τοῦ 'Απρίλη 1916

Σέ γράμμα τῆς 12 τοῦ 'Απρίλη 1916 ὁ Μπελένκι, γράφει ὅτι πῆρε ἀνοιχτό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Ἄνοιξη τοῦ 1916

Τόμ. 27ος, σελ. 484.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ

17 τοῦ Μάη 1916

Σέ γράμμα του τῆς 17 τοῦ Μάη 1916 πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Τόσο παραξενεύτηκα γιά τήν ἐπιμέλειά Σας πού γράφω γι' αὐτήν ειδικά στόν Μίνι: Ζήτω!» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 226).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Ι. ΕΛΙΖΑΡΟΒΑ-ΟΥΛΙΑΝΟΒΑ

10 τοῦ 'Ιούνη 1916

Τόμ. 27ος, σελ. 484.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ρ. Β. ΜΑΛΙΝΟΒΣΚΙ

Νωρίτερα άπό τίς 7 τοῦ 'Ιούλη 1916

Στίς 7 τοῦ 'Ιούλη 1916 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στήν Ι. Φ. 'Αρμάντ: «Τά γράμματα πρός τούς αἰχμαλώτους γιά τό ἐρωτηματολόγιο *δέν* ἔφθασαν. Ἔγραψα μιά φορά στόν Μαλινόβσκι, προτείνοντας ἕνα πολύ άπλό πρόγραμμα...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 261).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

Αὔγουστος τοῦ 1916

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 27 τοῦ Αὐγούστου 1916, σέ σημείωμά του πρός τόν Ζηνόβιεφ ἔγραφε: «Ἐπιστρέψτε τά γράμματά μου καί τίς παρατηρήσεις μου σχετικά μέ τό ἄρθρο Σας». Ἐπρόκειτο γιά τό ἄρθρο τοῦ Ζηνόβιεφ «Ἡ δεύτερη Διεθνής καί τό πρόβλημα τοῦ πολέμου» γιά τή «Σμπόρνικ» «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ε. ΑΜΠΡΑΜΟΒΙΤΣ

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 26 τοῦ Αὐγούστου 1916

Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν εἶναι γραμμένο ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 26 τοῦ Αὐγούστου κι' ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1916. Στίς ἀναμνήσεις του, πού ἀναφέρονται στήν περίοδο αὐτή, ὁ Ἀμπραμόβιτς γράφει: «ὁ ἐλβετός σοσιαλ-πασιφιστής Ἐμπέρ-Ντρό πού κλήθηκε στό στρατό, ἀρνήθηκε νά παρουσιαστεῖ καί τόν συνέλαβαν. Ἡ ἐλβετική νεολαία ἔκανε σημαία της τήν πράξη του καί όργάνωσε πορεία χιλιάδων ἀνθρώπων πρός τίς φυλακές, ὅπου κρατεῖται ὁ Ἐμπέρ-Ντρό. Ὁ Ἐμπέρ-Ντρό δημοσίευσε τήν ἀπολογία του στό δικαστήριο. Ἡ ἀπολογία αὐτή ἦταν ὑπόδειγμα μικροαστικῆς προστυχιᾶς. Ὁ Λένιν, ἀγανακτισμένος, μοῦ ἔγραψε ὅτι αὐτός ὁ ψευτοηρωϊσμός πρέπει ὁπωσδήποτε νά ξεσκεπαστεῖ» (Κομμουνίστ Σοβέτσκοϊ Λάτβιϊ», Ρίγα 1961, τεῦχ. 4, σελ. 38-39).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΜΠΡΟΝΣΚΙ

Νωρίτερα ἀπό τίς 31 τοῦ Αὐγούστου 1916

Στό γράμμα του τῆς 31 τοῦ Αὐγούστου 1916 πρός τόν Μ. Μ. Χαριτόνοφ ὁ Β. Ι. Λένιν γράφει: «Ἔγραψα στόν Μπρόνσκι, ὅμως αὐτός σιωπᾶ» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 284).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 14 τοῦ Σεπτέμβρη 1916

Τόμ. 30όςς, σελ. 401.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ

26 τοῦ Σεπτέμβρη 1916

Τόμ. 30ός, σελ. 401.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Γ. ΜΠΕΛΕΝΚΙ

Σεπτέμβρης τοῦ 1916 — Φλεβάρης τοῦ 1917

Τόμ. 30ός, σελ. 401.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΛΕΒΙ

Νωρίτερα ἀπό τίς 8 τοῦ Ὀχτώβρη 1916

Τόμ. 30ός, σελ. 401.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. ΓΚ. ΜΠΟΥΑΤΣΙΝΤΖΕ (ΝΟΪ)

Ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη 1916

Τόμ. 30ός, σελ. 401.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Ὀχτώβρης τοῦ 1916

Τόμ. 30ός, σελ. 401.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

28 τοῦ Νοέμβρη 1916

Σέ γράμμα του τῆς 28 τοῦ Νοέμβρη 1916 πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε: «Γράφω στήν Ὄλγα καί στόν Γκριγκόρι...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 328).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΣΙΝΙΤΣΙΝ (ΑΝΤΡΕΪ)

Νοέμβρης τοῦ 1916

Τόμ. 30ός, σελ. 402.

1917

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ε. ΑΜΠΡΑΜΟΒΙΤΣ

Νωρίτερα ἀπό τίς 6 τοῦ Γενάρη 1917

Σέ γράμμα του τῆς 6 τοῦ Γενάρη 1917 πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ ὁ Β. Ι. Λένιν πληροφορεῖ: «Ἔγραψα στόν Ἀμπραμόβιτς... Ἐγώ ἀπάντησα στόν Ἀμπραμόβιτς...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 352).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΓΚΙΛΜΠΟ

Πρίν ἀπό τίς 6 τοῦ Γενάρη 1917

Σέ γράμμα πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ στίς 6 τοῦ Γενάρη 1917 ὁ Β. Ι. Λένιν γράφει: «Ἔγραψα στόν Γκιλμπό — αὐτός ἀπάντησε: οἱ θέσεις εἶναι «ὑπέροχες»» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 352).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΜΠ. ΡΑΝΤΕΚ

Γενάρης 1917

Τόμ. 30ός, σελ. 402.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Σ. Ν. ΡΑΒΙΤΣ

Ἀργότερα ἀπό τίς 6 τοῦ Γενάρη 1917

Σέ γράμμα πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ πού εἶναι γραμμένο ἀργότερα ἀπό τίς 6 τοῦ Γενάρη 1917 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Ἔγραψα ἕνα πολύ ταραγμένο γράμμα στήν Ὄλγα, τό ὁποῖο ὁ Καρπίνσκι τό ἀποκάλεσε ὑβριστικό. Φαίνεται, αὐτή θά παρεξηγήθηκε. Θά τῆς γράψω καί θά τῆς ζητήσω συγνώμη» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 355).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΠΙΑΤΟΚΟΦ

4 τοῦ Φλεβάρη 1917

Σέ γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 12 τοῦ Φλεβάρη 1917 ὁ Γκ. Λ. Πιατακόφ ἔγραφε: «Τό γράμμα Σας τῆς 4 τοῦ Φλεβάρη ἐ. ἔ. τό διαβάσαμε μέ μεγάλη χαρά...» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Τ. ΝΕΡΜΑΝ

Νωρίτερα ἀπό τίς 12 τοῦ Φλεβάρη 1917

Τόμ. 30ός, σελ. 402.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ι. ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

Ὥς τίς 17 τοῦ Φλεβάρη 1917

Τόμ. 30ός, σελ. 402.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Ε. ΖΗΝΟΒΙΕΦ

15 ἤ 16 τοῦ Μάρτη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 491.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΤΣΧΑΚΑΓΙΑ

Ἀργότερα ἀπό τίς 15 τοῦ Μάρτη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 491.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

'Ανάμεσα στίς 15 καί 19 τοῦ Μάρτη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 491.

ΣΤΗ ΒΕΡΝΗ ΠΡΟΣ ΑΝΕΞΑΚΡΙΒΩΤΟ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ

18 τοῦ Μάρτη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 492.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Α. ΟΥΣΙΓΕΒΙΤΣ

26 τοῦ Μάρτη 1917

'Ο Β. Ι. Λένιν σέ γράμμα του πρός τήν Ι. Φ. 'Αρμάντ τῆς 27 τοῦ Μάρτη 1917 ἔγραφε: «...Χθές ἔγραψα στόν Οὐσιγέβιτς...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 416).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΧΑΡΙΤΟΝΟΦ

6 ἤ 7 τοῦ 'Απρίλη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 493.

ΡΑΔΙΟΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ ΣΤΗ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ

12 τοῦ 'Απρίλη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 493-494.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ Ν. Σ. ΤΣΧΕΪΤΖΕ

12 τοῦ 'Απρίλη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 494.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Σ. ΓΚΑΝΕΤΣΚΙ

15 τοῦ 'Απρίλη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 494.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ (μπ)

15 τοῦ 'Απρίλη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 494.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ν. ΣΤΑΛ

14 (27) τοῦ 'Απρίλη 1917

Τόμ. 31ος, σελ. 494.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ν. Κ. ΚΡΟΥΠΣΚΑΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

'Αργότερα ἀπό τίς 10 (23) τοῦ Αὐγούστου — ὥς τίς 7 (20) τοῦ 'Οχτώβρη 1917

Τόμ. 34ος, σελ. 450-451.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Πρόκειται, ὅπως φαίνεται, γιά τό ταξίδι στίς Βρυξέλλες, στή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. — *1*.

[2] Ὁ Λένιν ἔστειλε τηλεγράφημα στό διευθυντή τῆς ἀστυνομίας τῆς Κρακοβίας ἀπ' ἀφορμή τήν ἔρευνα πού ἔκαναν στό διαμέρισμά του στήν κωμόπολη Πορόνιν στίς 7 τοῦ Αὐγούστου 1914 ὕστερα ἀπό ψευδή καταγγελία, πού τόν κατηγόρησαν γιά κατασκοπεία. Κατά τήν ἔρευνα ὁ ὑπαξιωματικός χωροφυλακῆς κατάσχεσε τό χειρόγραφο τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γιατί νόμισε ὅτι οἱ ἀναγραφόμενοι σ' αὐτό στατιστικοί πίνακες εἶναι κρυπτογραφήματα, καί τόν ὑποχρέωσε νά παρουσιαστεῖ τήν ἄλλη μέρα στήν ἐπαρχιακή πόλη Νόβι-Τάργκ, ὅπου ἕδρευαν οἱ στρατιωτικές ἀρχές. Τήν ἑπομένη ὅταν ἔφτασε ὁ Λένιν στή Νόβι-Τάργκ πιάστηκε καί κλείστηκε στή φυλακή. Ἡ σύλληψη τοῦ Λένιν προκάλεσε ἔντονες διαμαρτυρίες τῶν προοδευτικῶν στρωμάτων τῆς πολωνικῆς κοινωνίας. Γιά τήν ὑπεράσπισή του συνηγόρησαν οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες Γ. Σ. Γκανέτσκι, Σ. Γ. Μπαγκότσκι, ὁ γέρος ναροντοβόλετς γιατρός Ντλούτσκι ἀπό τό Ζακοπάνε, οἱ διάσημοι πολωνοί συγγραφεῖς Γιάν Κασπρόβιτς, Βλαντισλάβ Ὄρκαν κ.ἄ. Ὕστερα ἀπό παράκληση τῆς Ναντέζντα Κονσταντίνοβνα οἱ βουλευτές τῆς αὐστριακῆς βουλῆς Βίκτωρ Ἄντλερ καί Γκέρμαν Ντιαμάντ, πού γνώριζαν τόν Λένιν σάν μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, ἀπευθύνθηκαν στήν κυβέρνηση ὅτι δίνουν ἐγγύηση γι' αὐτόν. Ἡ κατηγορία γιά κατασκοπεία ἦταν τόσο ἀνόητη, ὥστε ἡ ἀστυνομία τῆς Κρακοβίας ἀναγνώρισε πώς: «ἐνάντια στόν Οὐλιάνοφ δέν ὑπάρχει τίποτε τό ἀξιοκατάκριτο» καί στίς 19 τοῦ Αὐγούστου ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ἀφέθηκε ἐλεύθερος. — *2*.

[3] Μιά ἑβδομάδα μετά τήν ἀποφυλάκισή του ὁ Β. Ι. Λένιν μέ τή βοήθεια τοῦ Β. Ἄντλερ πέτυχε νά τοῦ ἐπιτραπεῖ ἡ μετάβασή του ἀπό τήν Κρακοβία μέσω τῆς Βιένης στήν Ἑλβετία, καί μαζί μέ τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια καί τήν μητέρα της Ε. Β. Κρούπσκαγία ἔφτασε στή Ζυρίχη στίς 5 τοῦ Σεπτέμβρη 1914. Τήν ἴδια μέρα πῆγε στή Βέρνη, ὅπου ἔζησε μέχρι τό Φλεβάρη τοῦ 1916. — *3*.

[4] Πρόκειται γιά τή βιβλιοθήκη τῶν νεότατων βιβλίων τοῦ «Συλλόγου». — *3*.

[5] Πρόκειται γιά τό βουλευτή τῆς Κρατικῆς δούμας Φ. Ν. Σαμόιλοφ, ὁ ὁποῖος βρισκόταν γιά θεραπεία στήν Ἑλβετία καί τήν ἐπικείμενη ἀναχώρησή του στή Ρωσία. — *5*.

6 Πρόκειται γιά τό άρθρο *«Κάρλ Μάρξ (Σύντομη βιογραφική σκιαγραφία μέ έκθεση τοῦ μαρξισμοῦ)»*, πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν γιά τό πιό ἐκλαϊκευτικό τήν περίοδο ἐκείνη στή Ρωσία Ἐγκυκλοπαιδικό λεξικό Γκρανάτ. Στόν πρόλογο τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ πού ἐκδόθηκε σέ ξεχωριστή μπροσούρα τό 1918, ὁ Λένιν ἀναφέρει πώς ἀπ' ὅ,τι θυμᾶται ἔγραψε τό ἄρθρο αὐτό τό 1913. Στήν πραγματικότητα ἄρχισε νά δουλεύει γιά τή συγγραφή τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ τήν ἄνοιξη τοῦ 1914 στό Πορόνιν. Ὅμως, ἐπειδή ὁ Λένιν ἦταν ἐξαιρετικά ἀπασχολημένος μέ τήν καθοδήγηση τῆς δράσης τοῦ κόμματος καί τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», ἀναγκάστηκε νά σταματήσει τό ἄρθρο του. Μόνο τό Σεπτέμβρη, ὅταν ἔφτασε στή Βέρνη, ὁ Λένιν καταπιάστηκε πάλι μέ τό ἄρθρο καί τό τελείωσε τό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Νοέμβρη 1914. — *4*.

7 Πρόκειται γιά τήν τακτοποίηση τῆς ἔκδοσης τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί τοῦ παράνομου μπολσεβίκικου τύπου. — *5*.

8 Πρόκειται γιά τήν ἐπικείμενη διάλεξη τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ θέμα «Εὐρωπαϊκός πόλεμος καί σοσιαλισμός», πού ἔγινε στή Γενεύη στίς 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1914. — *5*.

9 Πρόκειται γιά τή διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας» καί «Ἀπάντηση στόν Ε. Βαντερβέλντε» τά ὁποῖα ὁ Β. Ι. Λένιν ἤθελε νά τά δημοσιεύσει στά γαλλικά στήν ἐφημερίδα «La Sentinelle».

«La Sentinelle» («Ὁ φρουρός»), ἐφημερίδα, όργανο τῆς ἐλβετικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τοῦ καντονίου Νεϋσατέλλης (Γαλλική Ἐλβετία): ἱδρύθηκε στή Σώ-ντέ-Φόν τό 1890. Ἀπό τό 1901 ὥς τό 1910 δέν ἐκδιδόταν. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἡ ἐφημερίδα κρατοῦσε διεθνιστική στάση. Στίς 13 τοῦ Νοέμβρη 1914 στό φύλ. ἀρ. 265 τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύτηκε σέ περίληψη ἡ διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας».

Ἡ ἀπάντηση στόν Ε. Βαντερβέλντε γιά τό τηλεγράφημά του πρός τή Ρωσική Σοσιαλδημοκρατική ἐργατική κοινοβουλευτική ὁμάδα τῆς Δούμας δημοσιεύτηκε τήν 1 τοῦ Νοέμβρη 1914 στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἀρ. φύλ 33. — *6*.

10 *«L' Humanité»* («Ἡ Ἀνθρωπότητα») — καθημερινή ἐφημερίδα, ἱδρύθηκε τό 1904 ἀπό τόν Ζ. Ζωρές σάν όργανο τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918), ἡ ἐφημερίδα βρισκόταν στά χέρια τῆς ἄκρας δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις.

Τό 1918 ἐπικεφαλῆς τῆς ἐφημερίδας, πολιτικός της διευθυντής ἔγινε ὁ ἐπιφανής παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ καί διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος Μαρσέλ Κασέν. Στά 1918-1920 ἡ ἐφημερίδα τάχτηκε ἐνάντια στήν ἰμπεριαλιστική πολιτική τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης, πού ἔστειλε τίς ἔνοπλες δυνάμεις της νά πολεμήσουν τή Σοβιετική Δημοκρατία. Ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1920, μετά τή διάσπαση τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί τήν ἵδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Γαλλίας, ἡ ἐφημερίδα ἔγινε Κεντρικό του Ὄργανο. — *6*.

11 Πρόκειται γιά τίς θέσεις «Τά καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρα-

τίας στόν εὐρωπαϊκό πόλεμο», πού μπῆκαν στήν ἱστορία μέ τόν τίτλο «Θέσεις γιά τόν πόλεμο» καί γιά τή διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 1-7 καί 13-23). — *8.*

12 *Ἡ ΕΟΕ* — Ἡ Ἐπιτροπή τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ ἐκλέχτηκε στή σύσκεψη τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε στό Παρίσι τό Δεκέμβρη τοῦ 1911. Ἡ σύνθεση τῆς ΕΟΕ ἄλλαξε κάμποσες φορές. Στή συνδιάσκεψη τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἔγινε στή Βέρνη στίς 27 τοῦ Φλεβάρη — 4 τοῦ Μάρτη 1915, στήν ΕΟΕ ἐκλέχτηκαν ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ἡ Ι. Φ. Ἀρμάντ, ὁ Γκ. Λ. Σκλόβσκι, ὁ Β. Μ. Κασπάροφ. Στά χρόνια τοῦ πολέμου ἡ ΕΟΕ πού βρισκόταν στήν Ἐλβετία καί δούλευε κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν, ἔκανε σημαντική δουλιά γιά τό συντονισμό τῆς δράσης τῶν τμημάτων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, διεξήγαγε πάλη κατά τῶν σοσιαλσωβινιστῶν, γιά τή συσπείρωση τῶν ἀριστερῶν διεθνιστῶν τῆς παγκόσμιας σοσιαλδημοκρατίας. — *9.*

13 Πρόκειται γιά τή διάλεξη τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Γιά τή στάση τῶν σοσιαλιστῶν ἀπέναντι στόν πόλεμο» πού ὀργανώθηκε ἀπό τήν τοπική ὁμάδα τῶν μενσεβίκων στή Λωζάνη στίς 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1914.

Στή συζήτηση πού ἐπακολούθησε μετά τή διάλεξη μίλησε μόνο ὁ Β. Ι. Λένιν. Διασώθηκαν οἱ σύντομες σημειώσεις πού ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν γιά τή διάλεξη καί τόν τελικό λόγο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ἐπίσης τό πρόχειρο σχέδιο τῆς ὁμιλίας τοῦ Β. Ι. Λένιν σχετικά μέ τή διάλεξη αὐτή (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV, σελ. 124-131). Τό κείμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ βάση τίς σημειώσεις τοῦ ἀνταποκριτῆ τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Γκόλος», ἀρ. φύλ. 33 τῆς 21 τοῦ Ὀχτώβρη 1915 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 24-26). Στήν ἴδια ἐπίσης ἐφημερίδα δημοσιεύτηκε ρεπορτάζ γιά τή συγκέντρωση μέ τό κείμενο τῆς διάλεξης τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. — *9.*

14 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε διάλεξη «Τό προλεταριάτο καί ὁ πόλεμος» στή Λωζάνη στίς 14 τοῦ Ὀχτώβρη 1914 καί στίς 15 τοῦ Ὀχτώβρη στή Γενεύη μέ θέμα «Ὁ Εὐρωπαϊκός πόλεμος καί ὁ σοσιαλισμός». — *9.*

15 Γιά νά ἐκδοθεῖ μιά ἐφημερίδα στήν Ἐλβετία ἦταν ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει ἡ ἐγγύηση κάποιου ἀπό τούς παράγοντες τῆς Ἐλβετίας μέ κύρος. Γιά τό σκοπό αὐτό ὁ Β. Α. Καρπίνσκι διεξήγαγε διαπραγματεύσεις μέ τόν ἐλβετό σοσιαλιστή, βουλευτή τῆς ὁμοσπονδιακῆς βουλῆς Ζ. Σίγκ, ὁ ὁποῖος καί συγκατατέθηκε νά βοηθήσει στήν ἔκδοση. — *10.*

16 Πρόκειται γιά τήν ἀπάντηση τῶν μπολσεβίκων στό τηλεγράφημα τοῦ Ε. Βαντερβέλντε, πού ἔστειλε πρός τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα στή Δούμα μέ τήν ἔκκληση νά ὑποστηρίξει τήν τσαρική κυβέρνηση στόν πόλεμο κατά τῆς Γερμανίας. Ἡ ἀπάντηση δημοσιεύτηκε μέ τήν ὑπογραφή: ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 33, 1 τοῦ Νοέμβρη 1914. — *11.*

17 *«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»* («Σοσιαλδημοκράτης») — παράνομη ἐφημερίδα. Κεντρικό ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἔβγαινε ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1908 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1917.

Ὕστερα ἀπό τό φύλ. 32, πού βγῆκε στίς 15 (28) τοῦ Δεκέμβρη 1913, διακόπηκε προσωρινά ἡ ἔκδοση τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀμέσως κιόλας μετά τόν ἐρχομό του στήν Ἐλβετία τό Σεπτέμβρη τοῦ 1914 ἀνάπτυξε μεγάλη δουλιά γιά τήν ἐπανέκδοση τοῦ Κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος — τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Τήν 1 τοῦ Νοέμβρη 1914 βγῆκε τό ἑπόμενο φύλλο ἀρ. 33 τῆς ἐφημερίδας. Παρά τίς δυσκολίες τῆς πολεμικῆς περιόδου ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἔβγαινε κανονικά. Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε ὅλη τή δουλιά τῆς ἔκδοσης τῆς ἐφημερίδας, καθόριζε τό περιεχόμενο τοῦ κάθε φύλλου, θεωροῦσε τά ὑλικά, ἀσχολοῦνταν μέ τή σελιδοποίηση καί τήν ἐκτύπωση τῆς ἐφημερίδας.

Ἡ διάδοση τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στή Ρωσία, ἡ ἀνατύπωση τῶν σπουδαιότερων ἄρθρων της στίς τοπικές μπολσεβίκικες ἐφημερίδες συντελοῦσαν στήν πολιτική διαφώτιση, στή διεθνιστική διαπαιδαγώγηση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας, στήν προετοιμασία τῶν μαζῶν γιά τήν ἐπανάσταση. Ἡ ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στό ἔργο τῆς συσπείρωσης τῶν διεθνιστικῶν στοιχείων τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας. Ξεπερνώντας ὅλα τά ἐμπόδια πού δημιουργοῦσε ἡ πολεμική κατάσταση, ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» κυκλοφοροῦσε σέ πολλές χῶρες.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐκτιμώντας ἐξαιρετικά τίς ὑπηρεσίες τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ἔγραφε ἀργότερα ὅτι χωρίς τή μελέτη τῶν ἄρθρων πού δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα αὐτή, «δέν μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα κανείς συνειδητός ἐργάτης, πού θέλει νά *καταλάβει* τήν ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν τῆς διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τῆς πρώτης νίκης της στίς 25 τοῦ Ὀχτώβρη 1917» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 124). — *11*.

18 *«Γκόλος»* — («Φωνή») καθημερινή μενσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό Σεπτέμβρη τοῦ 1914 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1915. — *11*.

19 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό γράμμα τοῦ Π. Μάσλοφ πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι» πού δημοσιεύτηκε μέ τόν τίτλο «Πόλεμος καί οἱ ἐμπορικές συμφωνίες» στό φύλ. ἀρ. 207 τῆς ἐφημερίδας τῆς 10 (23) Σεπτέμβρη 1914, τό ἄρθρο τοῦ Ε. Σμιρνόφ (Γκουριέβιτς) «Ὁ πόλεμος καί ἡ εὐρωπαϊκή δημοκρατία», πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 202 τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι» τῆς 3 (16) τοῦ Σεπτέμβρη 1914 καί τήν ἔκκληση τῶν συγγραφέων, καλλιτεχνῶν καί ἠθοποιῶν «Ἀπ' ἀφορμή τόν πόλεμο», πού δημοσιεύτηκε στή «Ρούσκογε Σλόβο» ἀρ. φύλ. 223 τῆς 28 τοῦ Σεπτέμβρη (11 τοῦ Ὀχτώβρη) 1914.

Ἀποκόμματα ἀπό τίς ἐφημερίδες αὐτές μέ σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. — *12*.

20 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν «Ἑνωτική» σύσκεψη στίς 16-18 τοῦ Ἰούλη 1914 στίς Βρυξέλλες, πού συγκάλεσε ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου «γιά ἀνταλλαγή γνωμῶν» σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς δυνατότητας ἀποκατάστασης τῆς ἑνότητας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στή σύσκεψη ἀντιπροσωπεύτηκαν: ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπολσεβίκοι), ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή (μενσεβίκοι), ἡ πλεχανοφική ὁμάδα «Ἑνότητα», ἡ ὁμάδα τῆς «Βπεριόντ», ἡ Μπούντ, ἡ Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας, ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Λιθουανίας, οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες, ἡ πολωνική σοσιαλδημοκρατική

ἀντιπολίτευση, ἡ ΠΠΣ («Λεβίτσα»). Ἀπό τήν Ἐκτελεστική τοῦ ΔΣΓ πῆραν μέρος ὁ Ε. Βαντερβέλντε, ὁ Κ. Χούισμανς, ὁ Κ. Κάουτσκι, ὁ Α. Νέμετς καί ἄλλοι. Πολύ πρίν τή σύσκεψη οἱ καθοδηγητές τοῦ ΔΣΓ κρυφά συμφώνησαν μέ τούς λικβινταριστές γιά κοινή δράση ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Οἱ μπολσεβίκοι, καθοδηγούμενοι ἀπό τόν Λένιν, ἀρνήθηκαν νά ὑποταχθοῦν στίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῶν Βρυξελλῶν καί μπροστά στό διεθνές προλεταριάτο ξεσκέπασαν τίς πραγματικές προθέσεις τῶν «ἑνωτικῶν». — *13.*

21 *«Die Neue Zeit»* («Νέοι Καιροί») — θεωρητικό περιοδικό τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος· ἔβγαινε στή Στουτγάρδη ἀπό τό 1883 ὥς τό 1923. Μέχρι τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 διευθυντής του ἦταν ὁ Κ. Κάουτσκι, κατόπιν ὁ Γκ. Κοῦνοφ. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου τό περιοδικό κρατοῦσε κεντριστική θέση, ὑποστηρίζοντας στήν οὐσία τούς σοσιαλσωβινιστές. — *13.*

22 Στίς ἀρχές τοῦ πολέμου ἕνα μέρος τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού βρισκόταν στό Παρίσι, καί ἕνα μέρος τῶν μελῶν τῆς Παρισινῆς ὁμάδας τῶν μπολσεβίκων — ὁ Ν. Ι. Σαποζκόφ (Κουζνετσόφ), ὁ Α. Β. Μπρίτμαν (Ἀντόνοφ) κ.ἄ. μαζί μέ τούς μενσεβίκους καί τούς ἐσέρους ψήφισαν διακήρυξη ἐξονόματος τῶν «ρώσων σοσιαλιστῶν», πού τήν δημοσίευσαν στό γαλλικό Τύπο καί πῆγαν στό μέτωπο. — *13.*

23 Πρόκειται γιά τό διάγγελμα σχετικά μέ τόν πόλεμο πού ψήφισε τό Ἔκτακτο διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο, πού συνῆλθε στή Βασιλεία στίς 24-25 τοῦ Νοέμβρη 1912. Σέ περίπτωση πού θά ἐκραγεῖ ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος τό διάγγελμα συνιστοῦσε στούς σοσιαλιστές νά ἐπωφεληθοῦν ἀπό τήν οἰκονομική καί πολιτική κρίση, πού προκαλεῖ ὁ πόλεμος γιά τόν ἀγώνα ὑπέρ τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. — *15.*

24 Πρόκειται γιά τή σύγκληση τῆς ΙΙΙ συνόδου τῆς IV Κρατικῆς δούμας. Ἡ σύνοδος ἄρχισε στίς 27 τοῦ Γενάρη (π. ἡμ.) 1915. — *15.*

25 Πρόκειται γιά τή ρωσική σοσιαλδημοκρατική ἐργατική ὁμάδα τῆς IV Κρατικῆς δούμας, στήν ὁποία ἀνῆκαν οἱ βουλευτές-μπολσεβίκοι Α. Ε. Μπαντάγεφ, Γκ. Ι. Πετρόβσκι, Μ. Κ. Μουράνοφ, Φ. Ν. Σαμόιλοφ Ν. Ρ. Σάγκοφ καί Ρ. Β. Μαλινόβσκι (ἀργότερα ξεσκεπάστηκε σάν προβοκάτορας). Δουλεύοντας κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση καί τόν ἔλεγχο τῆς ΚΕ, ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα τῆς IV Δούμας ἐφάρμοζε τή θέληση τοῦ κόμματος, τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν. — *15.*

26 *Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο* (ΔΣΓ) — μόνιμο ἐκτελεστικό - πληροφοριακό ὄργανο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ἡ ἀπόφαση γιά τή δημιουργία τοῦ ΔΣΓ πάρθηκε στό συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς πού ἔγινε στό Παρίσι (1900). Ἕδρα τοῦ ΔΣΓ ἦταν ἡ πόλη Βρυξέλλες. Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου τό ΔΣΓ μετατράπηκε σέ πειθήνιο ὄργανο τῶν σοσιαλσωβινιστῶν.

Ἀναφέροντας στό γράμμα γιά τήν ἵδρυση «γερμανικοῦ» ΔΣΓ, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν πρόταση τῶν γερμανῶν σοσιαλσωβινιστῶν γιά τή μεταφορά τῆς ἕδρας τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΔΣΓ ἀπό τίς Βρυξέλλες στό Ἄμστερνταμ. — *16.*

27 Όπως φαίνεται, έδῶ πρόκειται γιά τό σημείωμα τοῦ Λ. Μπ. Κάμενεφ πρός τόν Β. Ι. Λένιν πού τοῦ ἔστειλε μέσω τοῦ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, ὁ ὁποῖος πέρασε νά τόν δεῖ στό Μουστομάκι, πηγαίνοντας στό ἐξωτερικό. — *16.*

28 Πρόκειται γιά τίς διορθώσεις πού ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στή διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ διακήρυξη μέ πέντε τροποποιήσεις φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. Μέ τόν τίτλο «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας» μέ τήν ὑπογραφή ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ δημοσιεύτηκε στό ΚΟ τοῦ ΣΔΕΚΡ — στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 33 τῆς 1 τοῦ Νοέμβρη 1914. — *17.*

29 *«Sozialistische Monatshefte»* («Μηνιάτικη Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση») — περιοδικό, κύριο ὄργανο τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν καί ἕνα ἀπό τά ὄργανα τοῦ διεθνοῦς ἀναθεωρητισμοῦ. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1897 ὥς τό 1933. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918) ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. — *17.*

30 Στό Μοντρέ (κοντά στό Κλαράν) ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε διάλεξη γιά τόν πόλεμο τή Δευτέρα 26 τοῦ Ὀχτώβρη· στή Ζυρίχη τήν Τρίτη 27 τοῦ Ὀχτώβρη 1914. — *18.*

31 Πρόκειται γιά τό σημείωμα τοῦ Β. Α. Καρπίνσκι πού προοριζόταν γιά δημοσίευση στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *19.*

32 Στό γράμμα τοῦ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ πρός τόν Β. Ι. Λένιν ἀνακοινωνόταν γιά τίς ἀπεργίες καί διαδηλώσεις τῶν ἐργατῶν μέ διαμαρτυρίες ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, πού ἔγιναν πέρα ἀπό τή Νιέβσκαγια ζαστάβα, στή Βίμπορσκαγια σταρανά καί σέ ἄλλες ἐργατικές συνοικίες τῆς Πετρούπολης τήν 1 τοῦ Αὐγούστου (19 τοῦ Ἰούλη) 1914 ἀπ' ἀφορμή γενική στρατιωτική ἐπιστράτευση. Ἀνταπόκριση μέ βάση τά ὑλικά τοῦ γράμματος δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 35, 12 τοῦ Δεκέμβρη 1914. — *20.*

33 Πρόκειται γιά τή συνομιλία, πού εἶχε στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη 1914 ὁ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ μέ τόν ἡγέτη τῆς ὀλλανδικῆς σοσιαλδημοκρατίας Π. Τρούλστρα πού ἦρθε στή Στοκχόλμη μέ ἐντολή τῶν ὀπορτουνιστῶν ἡγετῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Γερμανίας μέ σκοπό νά πετύχει τή συγκατάθεση νά μεταφερθεῖ τό ΔΣΓ στή διάρκεια τοῦ πολέμου στό Ἄμστερνταμ καί νά πείσει τούς σκανδιναβούς σοσιαλδημοκράτες νά δικαιολογήσουν τήν προδοτική στάση τῆς καθοδήγησης τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Στή συνάντηση μέ τόν Π. Τρούλστρα πού ἔγινε μέ τήν παρουσία τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ΟΕ Γ. Λάριν, τοῦ μενσεβίκου Ντάλιν, τῆς Α. Μ. Κολλοντάι κ.ἄ., ὁ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ τοῦ ἔδοσε τή διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τήν ἀπάντηση τῆς μπολσεβίκικης Ρωσικῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας στόν Ε. Βαντερβέλντε καί ὕστερα ἀπό παράκλησή του τοῦ ἔστειλε γράμμα μέ ἐπεξηγήσεις στό ζήτημα τῆς στάσης τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στόν πόλεμο. — *21.*

34 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Α. Πάννεκουκ «Der Zusammenbruch der Internationale» («Ἡ χρεοκοπία τῆς Διεθνοῦς»), πού δημοσιεύτηκε στό ὄργανο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας «Berner Tagwacht», ἀριθμός φύλλων 245, 246 καί 247 τῆς 20, 21, καί 22 τοῦ Ὀχτώβρη 1914. — *21.*

35 Πρόκειται γιά τή σχεδιαζόμενη συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν τῶν οὐδέτερων χωρῶν, πού τή σύγκλησή της ἀνέλαβαν μέ πρωτοβουλία τους ὁ Π. Τρούλστρα καί ὁ Τ. Στάουνινγκ. Ἡ συνδιάσκεψη ἔγινε στήν Κοπεγχάγη στίς 17-18 τοῦ Γενάρη 1915. Πῆραν μέρος σ' αὐτήν ἀντιπρόσωποι ἀπό τά σοσιαλιστικά κόμματα τῆς Σουηδίας, τῆς Δανίας, τῆς Νορβηγίας καί τῆς Ὀλλανδίας. Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε ἀπόφαση πού καλοῦσε τά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα τῶν οὐδέτερων χωρῶν νά παρακινήσουν τίς κυβερνήσεις νά ἀναλάβουν νά μεσολαβήσουν ἀνάμεσα στίς ἐμπόλεμες χῶρες καί νά ἐπισπεύσουν τήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης. Μερικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα ὑπόβαλαν στή συνδιάσκεψη τίς διακηρύξεις τους γιά τή στάση τους ἀπέναντι στόν πόλεμο. Ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐπιδόθηκε τό φύλλο ἀρ. 33 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» μέ τή διακήρυξη «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας» καί ἡ κυβερνητική ἀνακοίνωση γιά τή σύλληψη τῶν μπολσεβίκων-μελῶν τῆς Κρατικῆς δούμας. — *22.*

36 Ὁ Λένιν γνωρίστηκε μέ τό σουηδό-ἀριστερό σοσιαλδημοκράτη Τσ. Χέγκλουντ στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο, πού ἔγινε στήν Κοπεγχάγη ἀπό τίς 28 τοῦ Αὐγούστου ὥς τίς 3 τοῦ Σεπτέμβρη 1910. Μέ σκοπό τή συσπείρωση τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν στό διεθνή στίβο, ὁ Λένιν στή διάρκεια τοῦ συνεδρίου ἔκανε σύσκεψη μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες πού πῆραν μέρος στό συνέδριο. — *22.*

37 Ὁ Λένιν μέ σκοπό νά καλυτερεύσει τή ρύθμιση τακτικῶν ἐπαφῶν μέ τίς κομματικές ὀργανώσεις στή Ρωσία προσπαθοῦσε μέσω τῶν συντρόφων νά διαπιστώσει τή δυνατότητα τῆς μετάβασής του ἀπό τήν Ἐλβετία στή Σουηδία ἤ τή Νορβηγία. Ἡ μετάβασή του δέν πραγματοποιήθηκε. — *24.*

38 Πρόκειται γιά τήν ἔκκληση «Ἀπό τούς συγγραφεῖς, καλλιτέχνες καί ἠθοποιούς» πού εἶχε γραφτεῖ σέ πνεῦμα ἀστικοῦ πατριωτισμοῦ καί δικαιολόγησης τοῦ πολέμου ἀπομέρους τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Τήν ἔκκληση αὐτή παράλληλα μέ ἄλλους ἐπιφανεῖς παράγοντες τῆς λογοτεχνίας καί τῆς τέχνης, ὑπόγραψε ὁ Μ. Γκόρκι. Ἡ ἔκκληση δημοσιεύτηκε στίς 28 τοῦ Σεπτέμβρη (11 τοῦ Ὀχτώβρη) 1914 στό φύλ. ἀρ. 223 τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκογε Σλόβο» καί σέ ἄλλες ἀστικές ἐφημερίδες. Σέ σχέση μ' αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν δημοσίευσε στό φύλ. ἀρ. 34 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τό σχόλιο «Στόν συγγραφέα τοῦ «τραγουδιοῦ γιά τό γεράκι»», πού σύμφωνα μέ τό χαρακτήρα του εἶναι ἀνοιχτό γράμμα πρός τόν Μ. Γκόρκι, στό ὁποῖο δριμύτατα ἐπικρίνοντας καί ἀποδοκιμάζοντας τήν ἐνέργεια τοῦ Γκόρκι, ὁ Λένιν μέ φιλικό τόνο ἐπεξηγεῖ τή σφαλερότητα τῶν ἐνεργειῶν του, πού μποροῦν νά ἐπιφέρουν ζημιά στήν ἐργατική τάξη πού συμπεριφέρεται πρός τόν συγγραφέα της μέ ἀγάπη καί ἐμπιστοσύνη (βλ. Ἅπαντα 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 94-95). — *24.*

39 Ὅπως φαίνεται, ἐδῶ πρόκειται γιά τή διάλεξη «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία» πού ἔκανε ὁ Λένιν στόν Λαϊκό οἶκο τῆς Ζυρίχης τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1914. Σύντομα σημειώματα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς σχετικά μέ τή διάλεξη αὐτή δημοσιεύτηκαν στήν αὐστριακή σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα τῆς Βιένης «Arbeiter-Zeitung» («Ἐργατική Ἐφημερίδα»), ἀρ. φύλ. 309, στίς 7 τοῦ Νοέμβρη καί στή γερμανική σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα «Vorwärts» («Ἐμπρός») ἀρ. φύλ. 308, στίς 10 τοῦ Νοέμβρη 1914.

Σχετικά μέ τό γράμμα αὐτό τοῦ Λένιν ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Vorwärts» στίς 22 τοῦ Νοέμβρη 1914 δημοσίευσε σύντομο σημείωμα, στό ὁποῖο πληροφοροῦσε ὅτι ὁ Λένιν στή διάλεξή του ἐπέκρινε τή θέση τῆς γερμανικῆς καί τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας καί ἔδοσε ἐκτίμηση τῆς χρεοκοπίας τῆς ΙΙ Διεθνοῦς.

«Arbeiter-Zeitung» («Ἐργατική Ἐφημερίδα») — καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας· ἱδρύθηκε ἀπό τόν Β. Ἄντλερ τό 1889 στή Βιένη. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου κρατοῦσε σοσιαλσωβινιστική στάση.

«Vorwärts» («Ἐμπρός») — καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας· ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1891 μέ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Χάλλης τοῦ κόμματος σάν συνέχεια τῆς ἐφημερίδας «Berliner Volksblatt» («Λαϊκή ἐφημερίδα τοῦ Βερολίνου») πού ἔβγαινε ἀπό τό 1894 μέ τόν τίτλο «Vorwärts Berliner Volksblatt». Ἀπό τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας ὁ Φ. Ἔνγκελς καταπολεμοῦσε κάθε ἐκδήλωση τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Ἀπό τό 1895, μετά τό θάνατο τοῦ Ἔνγκελς, ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Vorwärts» ἔπεσε στά χέρια τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος καί δημοσίευε συστηματικά ἄρθρα τῶν ὀπορτουνιστῶν. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918) ἡ «Vorwärts» ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις· μετά τή μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀπό τίς στῆλες της διεξαγόταν ἀντισοβιετική προπαγάνδα. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ὥς τό 1933. — *25.*

40 Τό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Σουηδίας πού ἀναφέρει ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγινε στή Στοκχόλμη στίς 23 τοῦ Νοέμβρη 1914. Τό κεντρικό ζήτημα τοῦ συνεδρίου ἦταν τό ζήτημα τῆς στάσης τοῦ Κόμματος ἀπέναντι στόν πόλεμο. Χαιρέτισε τό συνέδριο ἀπομέρους τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ὁ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, ὁ ὁποῖος διάβασε τή διακήρυξη, πού περιεῖχε τήν ἔκκληση πάλης ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο καί κατέκρινε τήν προδοσία τῶν ἡγετῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Γερμανίας καί τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῶν ἄλλων χωρῶν πού ἀκολουθοῦν τό δρόμο τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ. Σχετικά μ' αὐτό ὁ καθοδηγητής τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Σουηδίας Κ. Γ. Μπράντινγκ ἔκανε πρόταση νά ἐκφράσουν τή λύπη τους σχετικά μέ τό σημεῖο τῆς διακήρυξης, ὅπου κατακρίνεται ἡ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Γερμανίας, δηλώνοντας πώς στό συνέδριο τῶν σουηδῶν σοσιαλδημοκρατῶν «δέν ταιριάζει νά κατακρίνουν τά ἄλλα κόμματα». Ἐνάντια στήν πρόταση τοῦ Κ. Γ. Μπράντινγκ μίλησε ὁ Τσ. Χέγκλουντ πού ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν σουηδῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ὁ ὁποῖος τόνισε ὅτι πολλοί σουηδοί σοσιαλδημοκράτες συμμερίζονται τή γνώμη πού διατυπώνεται στή διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Παρ' ὅλα αὐτά τό συνέδριο μέ πλειοψηφία ψήφισε τήν πρόταση τοῦ Μπράντινγκ. Ρεπορτάζ γιά τή δουλιά τοῦ συνεδρίου δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 36 τῆς 9 τοῦ Γενάρη 1915. — *26.*

41 Πρόκειται γιά τή δημιουργία στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας ἀριστερῆς διεθνιστικῆς πτέρυγας μέ ἐπικεφαλῆς τόν Κ. Λῆμπκνεχτ καί τή Ρ. Λούξεμπουργκ, πού ἀποτέλεσε τό βασικό πυρήνα τῆς ἕνωσης «Σπάρτακος». — *26.*

42 Ὅπως φαίνεται, ἐδῶ πρόκειται γιά τό ἄρθρο «The Opening of Parliament»

(«Τό ἄνοιγμα τῆς βουλῆς») πού δημοσιεύτηκε στό ἀγγλικό ἀστικό περιοδικό «The Economist» («Ὁ οἰκονομολόγος»), τεῦχ. 3, 716, 14 τοῦ Νοέμβρη 1914.

Γιά τή στάση τοῦ περιοδικοῦ «The Economist» ἀπέναντι στήν εἰρήνη βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἀστοί φιλάνθρωποι καί ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 193-195). — *27.*

43 Πρόκειται γιά τό δάνειο τῶν 3000 κορώνων πού πῆρε τό ΣΔΕΚΡ ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Σουηδίας τό 1907 τόν καιρό τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου). — *27.*

44 Πρόκειται γιά τήν προσωπική βιβλιοθήκη τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἄφησε στήν Κρακοβία στήν περίοδο τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918). Ἕνα μεγάλο μέρος τῶν βιβλίων χάθηκε. Στήν ἐργασία τοῦ Λ. Νάιντους «Ὁ Λένιν στήν Πολωνία» ἀναφέρεται ὅτι «στά 1930 ὁ παλαιοπώλης Ταφέτ στό Κράκοβο ἔδειχνε μερικά βιβλία μέ ἰδιόχειρες ἐπισημειώσεις τοῦ Λένιν. Δυό βιβλία βρῆκε ὁ δόκτορ Σουντλιάτσεκ τόν καιρό πού ὑπηρετοῦσε στόν αὐστριακό στρατό, στό φρουραρχεῖο τῆς πόλης. Ἕνα μέρος τῆς βιβλιοθήκης χρησιμοποιήθηκε σάν χαρτί περιτυλίγματος. Ἡ μπακάλισσα, πού ἐμπορεύονταν στήν ὁδό Λιουμπομίρσκι, τύλιγε τρόφιμα σέ φύλλα βιβλίων τοῦ Λένιν. Ὁ συγγραφέας Γκζιμάλα-Σεντλέτσκι ἀνακάλυψε σ' αὐτήν 12 βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Λένιν καί τό 1931 τά δώρισε στή βιβλιοθήκη τῆς πόλης Μπύντγκοστς. Στίς 29 τοῦ Μάρτη 1945, σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῆς λαϊκῆς Ράντας τῆς πόλης, μέ ἡμερομηνία 17 τοῦ Μάρτη 1945, ὁ πρόεδρος τῆς διοίκησης τῆς πόλης Μπύντγκοστς πού ἐλευθερώθηκε ἀπό τό σοβιετικό στρατό, παρέδωσε τά βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Λένιν πού διασώθηκαν στόν ἐπιτετραμένο τῆς Πολιτικῆς διεύθυνσης τοῦ Σοβιετικοῦ στρατοῦ, πού βρίσκονταν στό Μπύντγκοστς, γιά νά τά παραδόσει σάν δῶρο στή Σοβιετική κυβέρνηση». — *32.*

45 Πρόκειται γιά τή στοιχειοθέτηση τοῦ φύλ. ἀρ. 33 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ὅπου δημοσιεύτηκε ἡ διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας». — *32.*

46 Πρόκειται γιά τή σύλληψη τῶν μπολσεβίκων πού πῆραν μέρος στή συνδιάσκεψη στό Ὀζέρσκι, κοντά στήν Πετρούπολη, ἀνάμεσα στούς ὁποίους ἦταν τά μέλη τῆς ρωσικῆς ἐργατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας στήν IV Κρατική δούμα.

Ἡ συνδιάσκεψη στό Ὀζέρσκι ἔγινε στίς 2 μέ 4 (15-17) τοῦ Νοέμβρη 1914. Σ' αὐτή πῆραν μέρος ἐκτός ἀπό τούς μπολσεβίκους-βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας, ἀντιπρόσωποι τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων τῆς Πετρούπολης, τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, τοῦ Χαρκόβου καί τῆς Ρίγας.

Στίς 4 (17) τοῦ Νοέμβρη, μόλις εἶχε τελειώσει ἡ συνδιάσκεψη, στό Ὀζέρσκι κατέφθασε αἰφνιδιαστικά ἡ ἀστυνομία, πού εἶχε εἰδοποιηθεῖ ἀπό προβοκάτορα γιά τόν τόπο τῆς συγκέντρωσης. Κατά τήν ἔρευνα ἀπό τούς μπολσεβίκους βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας Γκ. Ι. Πετρόβσκι, Α. Ε. Μπαντάγεφ κ.ἄ. πῆραν τίς λενινιστικές θέσεις γιά τόν πόλεμο καί τό φύλ. ἀρ. 33 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στήν ὁποία ἦταν δημοσιευμένη ἡ διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας». Ὅλοι οἱ συμμετέχοντες στή συνδιάσκεψη πιάστηκαν, ἐκτός ἀπό τούς βουλευτές μπολσεβίκους, πού διέφυγαν τήν σύλληψή τους λόγω τῆς

βουλευτικῆς ἀσυλίας. Ὅμως ὕστερα ἀπό δυό μέρες πιάστηκαν κι' αὐτοί, μετά παραπέμφθηκαν σέ δίκη καί στάλθηκαν γιά ἰσόβια ἐκτόπιση στήν Ἀνατολική Σιβηρία. Γιά τά ἀποτελέσματα τῆς δίκης τῶν μπολσεβίκων βουλευτῶν ἀφιέρωσε ὁ Λένιν ειδικό ἄρθρο «Τί ἀπόδειξε ἡ δίκη τῆς Ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ὁμάδας», πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἀρ. φύλ. 40 τῆς 29 τοῦ Μάρτη 1915 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 168-176). — *34.*

47 Ἡ ἀπάντηση τῶν λικβινταριστῶν τῆς Πετρούπολης (Π. Π. Μάσλοφ, Α. Ν. Πότρεσοφ, Ν. Τσερεβάνιν (Φ. Α. Λίπκιν) κ.ἄ) στό τηλεγράφημα τοῦ Ε. Βαντερβέλντε μέ ἔκκληση πρός τούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες νά μήν ἀντιταχθοῦν στόν πόλεμο. Στήν ἀπάντησή τους οἱ λικβινταριστές δικαιολογοῦσαν τή συμμετοχή τῶν βέλγων, γάλλων καί ἄγγλων σοσιαλιστῶν στίς ἀστικές κυβερνήσεις, ἐνέκριναν πέρα γιά πέρα τή στάση τῶν σοσιαλσωβινιστῶν καί δήλωναν, ὅτι αὐτοί στή δράση τους στή Ρωσία δέν ἀντιτάσσονται στόν πόλεμο. Ἡ ἀπάντηση τῶν λικβινταριστῶν δημοσιεύτηκε στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 34 μέ σχόλιο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. — *35.*

48 *«Πράβντα»* («Ἀλήθεια») — καθημερινή νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα· τό πρῶτο της φύλλο βγῆκε στήν Πετρούπολη στίς 22 τοῦ Ἀπρίλη (5 τοῦ Μάη) 1912.

Ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἀνάγκη τῆς ἔκδοσης μιᾶς μαζικῆς καθημερινῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας πάρθηκε στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὁ Λένιν ἀσκοῦσε τήν ἰδεολογική καθοδήγηση τῆς «Πράβντα», ἔγραφε σχεδόν καθημερινά στήν ἐφημερίδα, ἔδινε ὁδηγίες στή Συντακτική της ἐπιτροπή. Ἐπιδίωκε νά γράφεται ἡ ἐφημερίδα μέ μαχητικό ἐπαναστατικό πνεῦμα.

Ἡ «Πράβντα» συνέδεε καθημερινά τό κόμμα μέ τίς πλατιές λαϊκές μάζες. Γύρω ἀπό τήν ἐφημερίδα δημιουργήθηκε μιά πολυάριθμη στρατιά ἐργατῶν ἀνταποκριτῶν. Σέ δυό καί πάνω χρόνια δημοσιεύτηκαν περισσότερες ἀπό 17 χιλιάδες ἐργατικές ἀνταποκρίσεις.

Στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Πράβντα» εἶχε συγκεντρωθεῖ σημαντικό μέρος τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος. Ἐδῶ ὀργανώνονταν συναντήσεις μέ τούς ἀντιπροσώπους τῶν τοπικῶν κομματικῶν πυρήνων, ἐδῶ ἔρχονταν οἱ πληροφορίες γιά τήν κομματική δουλιά στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια, ἀπό δῶ διαβιβάζονταν οἱ κομματικές ὁδηγίες τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης τῆς Πετρούπολης καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος.

Ἡ «Πράβντα» βρισκόταν κάτω ἀπό συνεχεῖς ἀστυνομικές διώξεις. Στίς 8 (21) τοῦ Ἰούλη 1914 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε.

Ἡ «Πράβντα» ἐπανεκδόθηκε μόνο μετά ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917. Ἀπό τίς 5 (18) τοῦ Μάρτη 1917 ἡ «Πράβντα» ἄρχισε νά βγαίνει σάν ὄργανο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης τῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *37.*

49 Ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή τῶν μενσεβίκων ἀνακοίνωσε τήν ἔκδοση τοῦ ὀργάνου της «Ὄτκλικι», ὅμως ἡ ἔκδοση αὐτή δέν πραγματοποιήθηκε.

«Μίσλ» — («Σκέψη») — καθημερινή ἐφημερίδα τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων. Ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1914 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1915

μέ τή διεύθυνση τοῦ Μ. Νατανσόν καί Β. Τσερνόφ. Κλείστηκε μέ διαταγή τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης. — *37.*

50 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση «Ἀπάντηση τῶν γεωργιανῶν σοσιαλδημοκρατῶν, μελῶν τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, πού ζοῦν στή Γενεύη καί κοντά σ' αὐτήν, σέ μιά ἐθνικο-πολιτική ὀργάνωση, ἡ ὁποία δρᾶ σέ ἕνα ἀπό τά ἐμπόλεμα κράτη». Ἡ ὀργάνωση αὐτή ἀποτάνθηκε στούς γεωργιανούς μπολσεβίκους μέ τήν πρόταση νά χρησιμοποιηθεῖ ὁ πόλεμος γιά τήν συνένωση τῶν καταπιεζόμενων ἐθνῶν ἀπό τόν τσαρισμό καί τήν ὀργάνωση ἐξέγερσης ἐνάντια στή Ρωσία μέ τήν κηδεμονία καί τήν ὑλική βοήθεια ἑνός ἀπό τά ἐμπόλεμα κράτη. Στήν ἀπάντησή τους οἱ γεωργιανοί μπολσεβίκοι ἀπέριψαν τήν πρόταση αὐτή, ἐκτιμώντας την σάν προβοκάτσια ἀπομέρους τῶν ἰμπεριαλιστῶν.

Ὁ Λένιν, ὑπολογίζοντας νά δημοσιεύσει τήν ἀπόφαση αὐτή στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 35, ἔγραψε τήν παρακάτω σημείωση: *«Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή.* Δημοσιεύουμε τήν ἀπόφαση αὐτή, γιά νά σημειώσουμε τήν ἀπόλυτη ὀρθότητα τῆς στάσης τῶν γεωργιανῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Δέν πρέπει νά εἴμαστε συνεργοί τῆς μοναρχίας ποτέ καί καμιᾶς οὔτε τῆς ρωσικῆς, οὔτε τῆς αὐστριακῆς, οὔτε τῆς γερμανικῆς». Λόγω τοῦ φόρτου τῆς ὕλης στό φύλ. ἀρ. 35 ἡ δημοσίευση τῆς ἀπόφασης ἀναβλήθηκε γιά τό ἑπόμενο φύλλο, ὅμως δέν δημοσιεύτηκε.

Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης μέ τή λενινιστική σημείωση δημοσιεύτηκε τό 1931 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII, σελ. 321-322. — *38.*

51 Πρόκειται γιά τήν ἔκκληση πρός τίς γυναῖκες πού τήν ἔγραψε ἡ Α. Μ. Κολλοντάι καί τήν ἔστειλε μέ γράμμα της πρός τόν Β. Ι. Λένιν στίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1914 γιά νά δημοσιευτεῖ στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Ἡ ἔκκληση αὐτή δέν δημοσιεύτηκε. — *39.*

52 Πρόκειται γιά τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότνιτσα» πού ὀργανώθηκε μέ τή συμμετοχή τοῦ Β. Ι. Λένιν καί ἔβγαινε νόμιμα στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 23 τοῦ Φλεβάρη ὥς τίς 26 τοῦ Ἰούνη 1914. Στή Συντακτική ἐπιτροπή ἀνῆκαν ἡ Ι. Φ. Ἀρμάντ, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ἡ Λ. Ν. Στάλ, ἡ Α. Ι. Ἐλιζάροβα, ἡ Κ. Ν. Σαμόιλοβα, ἡ Π. Φ. Κουντέλλι, ἡ Κ. Ι. Νικολάγεβα. — *39.*

53 Πρόκειται γιά τά ἑξῆς ἄρθρα τοῦ Κ. Κάουτσκι: 1) «Die Internationalitat und der Krieg» («Διεθνιστικότητα καί πόλεμος»), «Die Neue Zeit» Ντ. 8, 27 November 1914, 2) «Die Sozialdemokratie im Kriege» («Ἡ σοσιαλδημοκρατία στόν καιρό τοῦ πολέμου»), «Die Neue Zeit» Ντ. 1, 2 Oktober 1914. Στό ἄρθρο «Die Sozialdemokratie im Kriege» ὁ Κ. Κάουτσκι ἔγραφε, ὅτι ἄν «ἡ ὑπόθεση φθάσει ὥς τόν πόλεμο, τότε τό κάθε ἔθνος πρέπει νά ὑπερασπιστεῖ ὅπως μπορεῖ. Ἀπ' αὐτό βγαίνει πώς οἱ σοσιαλδημοκράτες ὅλων τῶν ἐθνοτήτων ἔχουν τό ἴδιο δικαίωμα ἤ τήν ἴδια ὑποχρέωση νά πάρουν μέρος στήν ὑπεράσπιση αὐτή: καμιά ἀπό αὐτές δέν πρέπει νά κατηγορεῖ τήν ἄλλη». — *39.*

54 Πρόκειται γιά τήν ὁμιλία τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς μενσεβίκικης ΟΕ Γ. Λάριν στό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Σουηδίας πού ἔγινε στή Στοκχόλμη στίς 23 τοῦ Νοέμβρη 1914. Σχετικά μ' αὐτό βλ. τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τί «ἑνότητα» διακήρυξε ὁ Λάριν στό συνέδριο τῆς Σουηδίας;» καί

«Καί τώρα; (Γιά τά καθήκοντα τῶν ἐργατικῶν κομμάτων ἀπέναντι στόν ὀπορτουνισμό καί τό σοσιαλσωβινισμό)» ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 124-126, 109-116). — *40.*

55 Ἡ Γενική ἐπιτροπή τῶν συνδικάτων τῆς Γερμανίας κατηγόρησε τή «Vorwärts» γιατί λίγο προσέχει τά ζητήματα πρακτικοῦ χαρακτήρα, δέν ὑπερασπίζεται καλά ἀπό τίς ἐπιθέσεις τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν κομμάτων καί δικαιολογώντας τή σκληρότητα τῶν ἐχθρῶν, γενικεύει ὁρισμένες περιπτώσεις σκληρότητας ἀπομέρους τῶν γερμανῶν (βλ. «Vorwärts» Ντ.Ντ. 231, 323, 325, 24, 26 καί 28. November 1914 — «Aus der Partei»). — *40.*

56 Πρόκειται γιά τήν ἀνακοίνωση τῆς «Vorwärts» σχετικά μέ τή διάλεξη τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία» πού ἔκανε στή Ζυρίχη στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη 1914 (βλ. σημείωση 39). — *40.*

57 Πρόκειται γιά τίς παρατηρήσεις τοῦ Β. Α. Καρπίνσκι σχετικά μέ τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τήν ἐθνική ὑπερηφάνεια τῶν μεγαλορώσων» πού ἔκφρασε στό γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 9 τοῦ Δεκέμβρη 1914 (βλ. «Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI, σελ. 257-258). — *41.*

58 Πρόκειται γιά τή γραπτή δήλωση τοῦ Κ. Λῆμπκνεχτ στίς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1914 στόν πρόεδρο τοῦ Ράιχσταγκ, στήν ὁποία αἰτιολογοῦσε τήν ἄρνησή του νά ψηφίσει ὑπέρ τῶν πολεμικῶν πιστώσεων. Στή συνεδρίαση εἶχε ἀπαγορευτεῖ στόν Λῆμπκνεχτ ὄχι μόνο νά ἐκφράσει τή γνώμη του, ἀλλά καί νά συμπεριληφθεῖ στά πρακτικά τῆς συνεδρίασης τοῦ Ράιχσταγκ ἡ αἰτιολογία του. Τό κείμενο αὐτῆς τῆς δήλωσης οἱ γερμανοί ἀριστεροί τό κυκλοφόρησαν σέ παράνομο φυλλάδιο. Στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 35 δημοσιεύτηκε ὅτι: «Ἀπό ἔλλειψη χώρου ἀναβλήθηκε μέχρι τό ἑπόμενο φύλλο, μέρος τῆς ὕλης, ἡ δήλωση τοῦ Λῆμπκνεχτ κ.ἄ.» Ἡ δήλωση αὐτή δέν δημοσιεύτηκε στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *41.*

59 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ ἀνταποκριτῆ τῆς ἀγγλικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐφημερίδας «The Labour Leader» Σάου-Ντέσμοντ ἀπό 29 τοῦ Νοέμβρη 1914 μέ τήν παράκληση νά δοθεῖ ἀνακοίνωση γιά τή στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στά ζητήματα τοῦ πολέμου καί τῆς εἰρήνης. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τό ζήτημα τῆς εἰρήνης γράφτηκε στό γράμμα του πρός τόν Σάου-Ντέσμοντ καί σ' αὐτό τό γράμμα.

«The Labour Leader» («Ἐργατικός Ἡγέτης») — βδομαδιάτικη ἐφημερίδα, ἱδρύθηκε τό 1891· ἀπό τό 1893, ὄργανο τοῦ Ἀνεξάρτητου Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας. Ἀπό τό 1922 ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε μέ τόν τίτλο «New Leader» («Νέος Ἡγέτης»)· ἀπό τό 1946 μέ τόν τίτλο «Socialist Leader» («Σοσιαλιστικός Ἡγέτης»). — *43.*

60 *«Hamburger Echo»* («Ἠχώ τοῦ Ἀμβούργου»)— καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς ὀργάνωσης Ἀμβούργου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος Γερμανίας.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Haenisch. «Der deutsche «Verrat» an der Internationale» («Χένις». «Ἡ προδοσία» τῆς Διεθνοῦς ἀπό τούς γερμανούς») πού δημοσιεύτηκε στήν «Harburger Echo», ἀρ. φύλ. 286, 8 τοῦ Δεκέμβρη 1914. — *43.*

61 Όπως φαίνεται, πρόκειται γιά τήν άνταπόκριση «Ή έργατική Πετρούπολη καί ό πόλεμος (Παρατηρήσεις έργάτη τῆς Πετρούπολης στήν άρχή τοῦ πολέμου)», πού δημοσιεύτηκε τό 1915 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 1-2. — *44.*

62 Ό Λένιν έχει ύπόψη του τό γράμμα τοῦ Λ. Μάρτοφ πρός τή Συντακτική έπιτροπή τῆς έφημερίδας «Γκόλος» — «Γιά τή φανταστική μοναξιά μου» («Γκόλος», άρ. φύλ. 87, 23 τοῦ Δεκέμβρη 1914). Μέ τό γράμμα αύτό καί τήν εισήγηση γιά τόν «πόλεμο καί τήν κρίση τοῦ σοσιαλισμοῦ» πού διάβασε στή Βέρνη στίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1914, ό Λ. Μάρτοφ καθόρισε τήν ύποχώρησή του άπό τήν παλιότερή του θέση, πού πῆρε στήν άρχή τοῦ πολέμου. — *44.*

63 Ό Λένιν έχει ύπόψη του τό έρωτηματολόγιο, πού δημοσιεύτηκε στήν «The Labour Leader» («Έργατικός Ήγέτης»), άρ. φύλ. 52, τῆς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1914 σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ειρήνης μέ τόν τίτλο «Peace and Goodwill shall yet Reign. Messages of Fraternity across the Battlefields» («Ή ειρήνη καί ή καλή θέληση παρ' όλα αύτά θά κυριαρχήσουν. Άδελφικούς χαιρετισμούς άπό τά πεδία τῶν μαχῶν»). Ή γνώμη τοῦ Κ. Κάουτσκι στό έρωτηματολόγιο αύτό δημοσιεύτηκε πρώτη. — *45.*

64 Τό Τμῆμα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού βρισκόταν στήν έμιγκράτσια δέν εἶχε δικό του τυπογραφεῖο, καί τό Κεντρικό όργανο τοῦ Κόμματος στοιχειοθετοῦνταν σέ ένα μικρό ιδιωτικό στοιχειοθετήριο, πού άνῆκε στόν παλιό ούκρανό πολιτικό πρόσφυγα Λιαχόβσκι (πού ἦταν πολύ γνωστός στόν κύκλο τῶν πολιτικῶν προσφύγων μέ τό ψευδώνυμο «Κουζμά») καί τυπωνόταν στό έλβετικό τυπογραφεῖο Σολμοντέ στή Γενεύη. Ή στοιχειοθέτηση κάθε φύλλου τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» συνδεόταν μέ μεγάλες δυσκολίες, έπειδή τό στοιχειοθετήριο τοῦ Λιαχόβσκι ἦταν τό μοναδικό στήν Έλβετία, πού εἶχε ρωσικά στοιχεῖα καί στό όποῖο στοιχειοθετοῦνταν οί έκδόσεις διαφόρων όργανώσεων. Άπό τίς άρχές τοῦ 1915 όταν στό στοιχειοθετήριο άρχισε νά στοιχειοθετεῖται ή έφημερίδα τῶν ούκρανῶν έθνικιστῶν «Μποροτβά», πού μέ τό μέρος της έκλιναν οί συμπάθειες τοῦ Κουζμά καί τῆς γυναίκας του («τῆς Κουζμίχα») πού εἶχε μεγάλη έπίδραση σ' αύτόν, ή στοιχειοθέτηση τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» περιπλέχτηκε έξαιρετικά. Γι' αύτό τό ζήτημα τῆς στοιχειοθέτησης τοῦ ΚΟ δέν έβγαινε άπό τήν ήμερήσια διάταξη, πράγμα πού έβρισκε τήν άντανάκλασή του στά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια στόν Β. Α. Καρπίνσκι κ.ά. Στίς άρχές τοῦ 1915 κατορθώθηκε νά βρεθοῦν ρωσικά στοιχεῖα στό έλβετικό τυπογραφεῖο Μπεντέλι στό Μπιούμπλιτς (κοντά στή Βέρνη), όπου στοιχειοθετοῦνταν καί έκτυπώνονταν ένα μέρος τῶν φύλλων τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» κ.ά. ύλικά.

Ή πρόταση νά σταλεῖ στοιχειοθέτης άπό τό Παρίσι, φαίνεται ότι έγινε άπό τόν Γκ. Γ. Μπελένκι. Ή πρόταση αύτή δέν πραγματοποιήθηκε. — *46.*

65 Τό τηλεγράφημα πού άναφέρει ό Β. Ι. Λένιν εἶναι άπάντηση στήν άνακοίνωση τῆς Συντακτικῆς έπιτροπῆς τῆς έκδοσης «Γκρανάτ» γιά τίς συντομεύσεις στό άρθρο «Κάρλ Μάρξ (Σύντομη βιογραφική σκιαγραφία μέ έκθεση τοῦ μαρξισμοῦ)» πού έγραψε ό Β. Ι. Λένιν γιά τό Έγκυκλοπαιδικό λεξικό, πού έκδίδονταν άπό τήν έταιρία άδελφῶν Γκρανάτ. Τό άρθρο δημοσιεύτηκε συντομευμένο στόν 28 τόμο τοῦ Λεξικοῦ μέ τήν ύπογραφή: *Β. Ίλίν.* Τό πλῆρες κείμενο τοῦ άρθρου δημοσιεύτηκε τό 1925 (βλ. Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 26ος, σελ. 43-91). — *48.*

66 *«Ρούσκαγια Σκόλα»* («Ρωσικό Σχολεῖο») — περιοδικό γενικῆς παιδαγωγικῆς γιά τό σχολεῖο καί τήν οἰκογένεια. Ἔβγαινε ἀπό τό 1890 ὥς τό 1918. Διευθυντής-ἐκδότης Γ. Γκουριέβιτς. Στό τεῦχ. 7-8 τοῦ 1911 δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια «Ἡ μικτή ἐκπαίδευση».

«Σβομπότνογε Βοσπιτάνιγε» («Ἐλεύθερη Ἀγωγή») — μηνιάτικο παιδαγωγικό περιοδικό, πού ἔβγαινε μέ τή διεύθυνση τοῦ Ι. Γκορμπουνόφ-Ποσάντοφ ἀπό τό 1907 ὥς τό 1918. Στό περιοδικό δημοσιεύτηκαν ἀρκετά ἄρθρα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια γιά τά ζητήματα τοῦ σχολείου καί τῆς κοινῆς ἀγωγῆς. — *49.*

67 *«Σοβρεμέννι Μίρ»* («Σύγχρονος Κόσμος») — μηνιάτικο φιλολογικό, ἐπιστημονικό καί πολιτικό περιοδικό· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1906 ὥς τό 1918. Οἱ μενσεβίκοι, ἀνάμεσά τους καί ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ἦταν οἱ πιό στενοί συνεργάτες αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918) τό περιοδικό ἔγινε ὄργανο τῶν σοσιαλσωβινιστῶν. — *50.*

68 *«Νάσα Ζαριά»* («Ἡ Αὐγή μας») — μηνιάτικο νόμιμο περιοδικό τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1910 ὥς τό Σεπτέμβρη τοῦ 1914. — *50.*

69 Πρόκειται γιά τό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια, πρός τήν Α. Λ. Ριαζάνοβα μέ τήν παράκληση νά γνωστοποιήσει στίς σοσιαλίστριες τῆς Αὐστρίας γιά τή σχεδιαζόμενη σύγκληση Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης γυναικῶν. — *50.*

70 Τό γράμμα αὐτό εἶναι γραμμένο σάν ἀπάντηση στό γράμμα τοῦ Μπάσοκ (Μ. Ι. Μελενέβσκι), πού ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς ἀστικο-ἐθνικιστικῆς «Ἕνωσης ἀπελευθέρωσης τῆς Οὐκρανίας» πρός τόν Β. Ι. Λένιν μέ τήν πρόταση γιά κοινή συνεργασία (βλ. σχετικά μ' αὐτό τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τούς συκοφάντες» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 117-118). — *50.*

71 Πρόκειται γιά τό σχέδιο μπροσούρας γιά τίς ἐργάτριες πού σκόπευε νά γράψει τόν καιρό ἐκεῖνο ἡ Ι. Φ. Ἀρμάντ. Ἡ μπροσούρα δέν εἶδε τό φῶς τῆς δημοσιότητας. — *51.*

72 Ἡ ἐφημερίδα «Γκόλος» ἀπαγορεύτηκε ἀπό τή γαλλική κυβέρνηση. Τό τελευταῖο φύλλο της ἀρ. 108 βγῆκε στίς 17 τοῦ Γενάρη 1917. Σημείωμα γιά τό κλείσιμο τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος» δέν δημοσιεύτηκε στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *53.*

73 Πρόκειται γιά τίς φωτογραφίες τῶν βουλευτῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Κρατικῆς δούμας μέ τή στολή τῶν φυλακισμένων, πού προορίζονταν νά πουληθοῦν ἀνάμεσα στούς σουηδούς ἐργάτες. — *53.*

74 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Καί τώρα; (Γιά τά καθήκοντα τῶν ἐργατικῶν κομμάτων ἀπέναντι στόν ὀπορτουνισμό καί τό σοσιαλσωβινισμό)», πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 36 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», στό ὁποῖο ἀναφέρεται ὁ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 109-116). — *54.*

75 *«Όκιστές»* — όπαδοί τῆς μενσεβίκικης Όργανωτικῆς Έπιτροπῆς (ΟΕ) πού συγκροτήθηκε στή συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, τῶν τροτσκιστῶν καί ἄλλων ἀντικομμουνιστικῶν ὁμάδων καί ρευμάτων τόν Αὔγουστο τοῦ 1912. Οἱ ἀναφερόμενοι στό γράμμα Μάρτοφ, Άξελρόντ, Μαρτίνοφ, Σεμκόβσκι ἀνῆκαν στή Γραμματεία ἐξωτερικοῦ τῆς ΟΕ. — *54.*

76 Πρόκειται γιά τό «Ίνφορματσιόνι Λιστόκ τῆς Όργάνωσης Έξωτερικοῦ τῆς Μπούντ» (Πληροφοριακό δελτίο)· ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τόν Ίούνη 1911 ὥς τόν Ίούνη 1916. Βγῆκαν συνολικά 11 φύλλα. — *54.*

77 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν σοσιαλιστῶν τῶν οὐδέτερων χωρῶν, πού ἔγινε στήν Κοπεγχάγη στίς 17-18 τοῦ Γενάρη 1915 (βλ. σημείωση ἀρ. 35). — *54.*

78 Πρόκειται γιά τήν προσπάθεια τῆς ὁμάδας «Μποζί» (Ν. Ι. Μπουχάριν, Ε. Φ. Ροζμιρόβιτς, Ν. Β. Κριλένκο) νά ἐκδοθεῖ χωριστή ἀπό τό ΚΟ ἐφημερίδα. Ἡ ὀνομασία τῆς ὁμάδας προῆλθε ἀπό τόν τόπο παραμονῆς της, τήν κωμόπολη Μποζί (Έλβετία). Ὁ Λένιν τυχαῖα ἔμαθε γιά προετοιμασία τῆς ἔκδοσης τέτιας ἐφημερίδας ἀπό ἕνα γράμμα τῆς ὁμάδας αὐτῆς πρός τήν Ι. Φ. Άρμάντ πού τῆς πρότειναν νά συνεργαστεῖ στήν ἐφημερίδα. Ὁ Β. Ι. Λένιν δέν θεωροῦσε σκόπιμο τήν ἔκδοση τέτιου εἴδους ἐφημεριδούλων. Τό ζήτημα «τό ΚΟ καί ἡ νέα ἐφημερίδα» μπῆκε στή συνδιάσκεψη τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἔγινε στή Βέρνη στίς 27 τοῦ Φλεβάρη — 4 τοῦ Μάρτη 1915. Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε ἀπόφαση πού ὑποστήριξε τήν ὀρθότητα τῆς λενινιστικῆς γραμμῆς (βλ. Άποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ» Μέρος 1, 1954, σελ. 331). — *57.*

79 Πρόκειται γιά τό ταξίδι πού σκέφτηκε νά κάνει ὁ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ στήν Άγγλία, τό ὁποῖο πραγματοποίησε μέ σκοπό νά βρεῖ δουλιά. — *58.*

80 *«Νάσε Σλόβο»* («ὁ Λόγος μας») — μενσεβίκικη ἐφημερίδα· ἐκδίδονταν μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Τρότσκι στό Παρίσι ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1915 ὥς τό Σεπτέμβρη τοῦ 1916 ἀντί τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος». — *58.*

81 Πρόκειται γιά τή διόρθωση τῆς ἡμερομηνίας, πού λανθασμένα εἶχε γραφτεῖ στόν τίτλο τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 36. Στό τέλος τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 39 δημοσιεύτηκε ἡ ἑξῆς διόρθωση: «Στόν τίτλο τοῦ φύλ. ἀρ. 36 νά διαβαστεῖ: Γενεύη. 9 τοῦ Γενάρη 1915 (καί ὄχι 12 τοῦ Δεκέμβρη 1914)». — *59.*

82 Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἀπάντηση στό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Νάσε Σλόβο» τῆς 6 τοῦ Φλεβάρη 1915 πρός τό ΓΕ τῆς ΚΕ μέ τήν πρόταση γιά κοινή δράση τῶν διεθνιστικῶν στοιχείων τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν ἐπικείμενη (τοῦ Λονδίνου) συνδιάσκεψη σοσιαλιστῶν τῶν χωρῶν τῆς Άντάντ. Μέ ἀνάλογο γράμμα ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ἀπευθυνόταν καί πρός τόν Π. Μπ. Άξελρόντ (ΟΕ ΣΔΕΚΡ). Ὁ Β. Ι. Λένιν πρότεινε σχέδιο διακήρυξης, τό ὁποῖο ἔστειλε ταυτόχρονα στόν ἀντιπρόσωπο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Στοκχόλμη Α. Γκ. Σλιάπνικοφ καί στόν ἀντιπρόσωπο στό ΔΣΓ Μ. Μ. Λιτβίνοφ. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Νάσε Σλόβο» δέν συμφώνησε μέ τό σχέδιο τῆς διακήρυ-

ξης τῶν μπολσεβίκων καί ἐπεξεργάστηκε δική της διακήρυξη, παίρνοντας κάτω ἀπό τήν προστασία της τήν ΟΕ καί τήν Μπούντ («Νάσε Σλόβο», ἀρ. φύλ. 26, 27 τοῦ Φλεβάρη 1915). — *60.*

83 *Ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου τῶν σοσιαλιστῶν τῶν χωρῶν τῆς «τριπλῆς συνεννόησης»* συνῆλθε στίς 14 τοῦ Φλεβάρη 1915. Σ' αὐτήν πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῶν σοσιαλσωβινιστικῶν καί πασιφιστικῶν ὁμάδων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Βελγίου καί Ρωσίας: τοῦ Ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κόμματος, τοῦ Βρετανικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος, τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, τῆς Φαβιανῆς ἑταιρίας, τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, τῆς Γενικῆς συνομοσπονδίας ἐργασίας, τοῦ Βελγικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, τῶν ἐσέρων, τῶν μενσεβίκων. Στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνδιάσκεψης ἦταν τά ζητήματα: 1) τά δικαιώματα τῶν ἐθνῶν· 2) οἱ ἀποικίες· 3) οἱ ἐγγυήσεις τῆς μελλοντικῆς εἰρήνης.

Οἱ μπολσεβίκοι δέν εἶχαν προσκληθεῖ στή συνδιάσκεψη. Ὅμως μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν στή συνδιάσκεψη παρουσιάστηκε ὁ Μ. Μ. Λιτβίνοφ γιά νά ἀνακοινώσει δήλωση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τή βάση τῆς δήλωσης ἀποτελοῦσε ἕνα σχέδιο, πού εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. Ὅταν ὁ Λιτβίνοφ διάβαζε τή δήλωση, τόν διέκοψαν καί τοῦ ἀφαίρεσαν τό λόγο. Τότε κατάθεσε τό κείμενο τῆς δήλωσης στό προεδρεῖο καί ἐγκατέλειψε τήν αἴθουσα τῆς συνδιάσκεψης. Γιά τή συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου βλ. τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου» καί «Ἀπ' ἀφορμή τή συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 158-160 καί 177-179). — *60.*

84 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα: Γκ. Β. Πλεχάνοφ. «Γιά τόν πόλεμο. Ἀπάντηση στόν σύντροφο Ζ. Π.» Παρίσι. 1914. — *63.*

85 Αὐτοί ἦταν ὁ Α. Α. Ποπόφ καί ὁ βούλγαρος Ν. Στόινοφ, πού στάλθηκαν ἀπό τήν «ἑνωμένη» ὁμάδα — μετέπειτα «διαχτιδική ὀργάνωση» τῆς Πετρούπολης. — *63.*

86 Στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλλων 39 καί 40 τῆς 3 καί 29 τοῦ Μάρτη 1915 δημοσιεύτηκαν ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τή συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου». «Ἀπ' ἀφορμή τή συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 158-160, 177-179) καί ἡ «Διακήρυξη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού παρουσίασε στή συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ κόμματος σύντρ. Μαξίμοβιτς» («Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 40 τῆς 29 τοῦ Μάρτη 1915). — *66.*

87 Πρόκειται γιά τή *συνδιάσκεψη τῶν τμημάτων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ* ἡ ὁποία ἔγινε στή Βέρνη στίς 27 τοῦ Φλεβάρη — 4 τοῦ Μάρτη 1915. Συγκλήθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Λένιν καί εἶχε σημασία γενικῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης, ἀφοῦ δέν ἦταν δυνατόν νά συγκληθεῖ στή διάρκεια τοῦ πολέμου συνέδριο τοῦ κόμματος ἤ πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ. Βασικό θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης ἦταν τό ζήτημα τοῦ πολέμου καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος. Τήν εἰσήγηση γιά τό θέμα αὐτό τήν ἔκανε ὁ Λένιν.

Ὅλες οἱ βασικές ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης μέ τήν εἰσαγωγή σ' αὐτές γράφτηκαν ἀπό τόν Λένιν. Δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί σάν παράρτημα στήν μπροσούρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σοσιαλισμός καί πόλεμος», πού ἐκδόθηκε στά ρωσικά καί γερμανικά. Οἱ ἀποφάσεις

τῆς συνδιάσκεψης τῆς Βέρνης εἶχαν ἐκδοθεῖ ἐπίσης σέ ξεχωριστό φυλλάδιο στά γαλλικά, τό ὁποῖο μοιράστηκε στούς ἀντιπροσώπους τῆς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τσίμμερβαλντ καί στάλθηκε στά ἀριστερά στοιχεῖα τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας. Τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 161-167. — *67.*

88 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Ἀκόμη γιά τόν Μάρτοφ» (δημοσιεύτηκε τήν 1 τοῦ Μάη 1915 στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 41). — *67.*

89 Πρόκειται γιά τήν τρίτη παράγραφο τοῦ σχεδίου ἀπόφασης «Τό ΚΟ καί ἡ νέα ἐφημερίδα» πού συζητήθηκε στή συνδιάσκεψη τῶν τμημάτων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 27 τοῦ Φλεβάρη — 4 τοῦ Μάρτη 1915 πού συνῆλθε στή Βέρνη. — *67.*

90 Πρόκειται γιά τό γράμμα πού ἔγραψε ἡ Ι. Φ. Ἀρμάντ ἀπομέρους τοῦ τμήματος ἐξωτερικοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότνιτσα» μέ τή γνωστοποίηση γιά τή σχεδιαζόμενη σύγκληση συνδιάσκεψης γυναικῶν ἀριστερῶν σοσιαλιστριῶν καί μέ τήν πρόσκληση νά στείλουν ἀντιπρόσωπο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ὀλλανδίας στή συνδιάσκεψη.

Ἡ Διεθνής σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τῶν γυναικῶν ἔγινε στή Βέρνη στίς 26-28 τοῦ Μάρτη 1915. Συγκλήθηκε μέ πρωτοβουλία τῆς ὀργάνωσης ἐξωτερικοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότνιτσα» («Ἐργάτρια») μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τῆς Κλάρας Τσέτκιν, πού ἦταν τότε πρόεδρος τοῦ Διεθνοῦς γραφείου τῶν γυναικῶν σοσιαλιστριῶν. Ὅλη τήν προπαρασκευαστική δουλιά γιά τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης τήν ἔκαναν ἡ Ι. Φ. Ἀρμάντ, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια κ.ἄ. μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν. «Μέ ὅλο του τό πάθος ὁ Ἰλίτς ἀφιερώθηκε ὁλοκληρωτικά στή συγκέντρωση δυνάμεων γιά τήν πάλη στό διεθνές μέτωπο — ἔγραφε ἀργότερα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια — «Δέν πειράζει πού τώρα εἴμαστε μονάδες — εἶπε κάποτε, μαζί μας θά ἔρθουν ἑκατομμύρια». Ὁ ἴδιος σύνταξε καί τήν ἀπόφασή μας γιά τή συνδιάσκεψη γυναικῶν πού ἔγινε στή Βέρνη καί παρακολουθοῦσε ὅλη τή δουλιά της» (Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Ἀναμνήσεις γιά τόν Λένιν. 1957, σελ. 244).

Τά ὑλικά τῆς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης τῶν γυναικῶν δημοσιεύτηκαν στό Παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 42 τῆς 1 τοῦ Ἰούνη 1915. — *119.*

91 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα: Gorter, H. «Het Imperialisme, de Wereldoorlog en de Social-Democratie» (Γκόρτερ, Χ. «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ὁ παγκόσμιος πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία»), Ἄμστερνταμ. — *69.*

92 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τό σχόλιο «Μᾶς γράφουν ἀπό τήν περιοχή τῆς Βαλτικῆς». Τό σχόλιο δημοσιεύτηκε στή στήλη «Χρονικά» τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 40 τῆς 29 τοῦ Μάρτη 1915. — *70.*

93 Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἀπάντηση στό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Νάσε Σλόβο» πού ἔστειλε πρός τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ νωρίτερα ἀπό τίς 23 τοῦ Μάρτη 1915. — *70.*

94 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τή διακήρυξη τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ γιά τό

ζήτημα τοῦ πολέμου πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο, ἀρ. 7 τοῦ «Ἰνφορματσιόνι Λιστόκ» τό Γενάρη τοῦ 1915. — *71.*

95 Ἡ ἔκθεση δράσης τῆς μενσεβίκικης ΟΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή συνδιάσκεψη τῆς Κοπεγχάγης τῶν σοσιαλιστῶν τῶν οὐδέτερων χωρῶν δημοσιεύτηκε στό φύλλο ἀρ. 1 τῆς ἐφημερίδας «Ἰζβέστιγια τῆς Γραμματείας ἐξωτερικοῦ τῆς ΟΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ» τῆς 22 τοῦ Φλεβάρη 1915 καί ἀναδημοσιεύτηκε σέ μιά σειρά σοσιαλσωβινιστικές ἐφημερίδες. — *75.*

96 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Γιά τήν «ἀμνηστεία» καί τούς προφῆτες της», ἀφιερωμένο σέ κριτική τοῦ καουτσκισμοῦ (δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στίς 21 τοῦ Μάη 1915 στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 42). — *75.*

97 Τό περιοδικό *«Κομμουνίστ»* ὀργανώθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί ἐκδιδόταν ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» μαζί μέ τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ καί τήν Ε. Μπ. Μπός πού χρηματοδοτοῦσαν τήν ἔκδοσή του. Μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ ἦταν καί ὁ Ν. Ι. Μπουχάριν. Βγῆκε μόνο ἕνα (διπλό) τεῦχος. Σ' αὐτό δημοσιεύτηκαν τά ἄρθρα τοῦ Λένιν: «Ἡ χρεοκοπία τῆς ΙΙ Διεθνοῦς», «Ἡ τίμια φωνή ἑνός γάλλου σοσιαλιστῆ» καί «Ὁ ἰμπεριαλισμός καί ὁ σοσιαλισμός στήν Ἰταλία».

Ὁ Λένιν λογάριαζε νά κάνει τό «Κομμουνίστ» ὄργανο τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ὅμως πολύ γρήγορα παρουσιάστηκαν σοβαρές διαφωνίες τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» μέ τόν Μπουχάριν, τόν Πιατακόφ, καί τήν Μπός, οἱ ὁποῖες ὀξύνθηκαν μετά τήν κυκλοφορία τοῦ τεύχους 1-2 τοῦ περιοδικοῦ.

Στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 1-2 τοῦ 1915, δημοσιεύτηκε ἄρθρο τῆς Α. Μ. Κολλοντάι «Γιατί σιωποῦσε τό προλεταριάτο τῆς Γερμανίας στίς μέρες τοῦ Ἰούλη;».

Στή «Νάσε Σλόβο» δημοσιεύτηκαν μιά σειρά ἀπό ἄρθρα τῆς Α. Μ. Κολλοντάι. — *76.*

98 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐπικρίνει τή λαθεμένη θέση τοῦ Τσ. Χέγκλουντ, τῶν σουηδῶν, τῶν νορβηγῶν καί τῶν ἑλβετῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν στά ἄρθρα «Τό στρατιωτικό πρόγραμμα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης» καί «Τό σύνθημα τοῦ «ἀφοπλισμοῦ»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 131-143 καί 151-162). — *76.*

99 Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ Ε. Ντάβιν «Die Sozialdemokratie im Weltkrieg» («Ἡ σοσιαλδημοκρατία στόν παγκόσμιο πόλεμο») πού ἐκδόθηκε στό Βερολίνο τό 1915. Κριτική τοῦ βιβλίου βλ. στό ἄρθρο «Τό κύριο ἔργο τοῦ γερμανικοῦ ὀπορτουνισμοῦ γιά τόν πόλεμο» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 282-286). — *77.*

100 Ἡ πρόσκληση στόν Λ. Ντ. Τρότσκι νά συνεργαστεῖ στό «Κομμουνίστ» στάλθηκε ἀπό τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ καί τήν Ε. Μπ. Μπός παρά τή γνώμη τοῦ Β. Ι. Λένιν. Σ' ἀπάντηση στήν πρόσκληση ὁ Τρότσκι δημοσίευσε στό φύλ. ἀρ. 105 τῆς «Νάσε Σλόβο» τῆς 4 τοῦ Ἰούνη 1915 «Ἀνοιχτό γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ»», τό ὁποῖο περιεῖχε ἄρνηση γιά συνεργασία καί δριμύτατες ἐπιθέσεις ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. — *78.*

101 Πρόκειται γιά τήν ἀπάντηση τῆς βιβλιοθήκης τῆς Νευσατέλλης στήν παράκληση τοῦ Β. Ι. Λένιν νά τοῦ στείλουν βιβλία στό Ζιόρενμπεργκ. — *79.*

102 Πρόκειται γιά τήν «Ἀγγελία σχετικά μέ τήν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ»», πού, ὅπως φαίνεται, γράφτηκε μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ἡ «Ἀγγελία» δημοσιεύτηκε σέ ξεχωριστό φυλλάδιο μέ ἡμερομηνία 20 τοῦ Μάη 1915 καί στάλθηκε στίς ὀργανώσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό, ἐπίσης καί στούς ἀριστερούς δυτικοευρωπαίους σοσιαλδημοκράτες. Τό κείμενο τῆς «Ἀγγελίας» μέ τίτλο «Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή» δημοσιεύτηκε καί στό περιοδικό «Κομμουνίστ». — *79.*

103 Πρόκειται, ἴσως, γιά τή συλλογή τῶν καντέτων «Τί περιμένει ἡ Ρωσία ἀπό τόν πόλεμο». — *80.*

104 Ἀπό τό 1905 ὁ Β. Ι. Λένιν ἦταν μέλος τοῦ ΔΣΓ σάν ἀντιπρόσωπος τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1912 ἡ VI Πανρωσική συνδιάσκεψη (τῆς Πράγας) τοῦ κόμματος τόν ἐπανεξέλεξε ἀντιπρόσωπο τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ. Ἐπειδή ὁ Β. Ι. Λένιν τό 1912 μετοίκησε στό Πορόνιν καί ἐπειδή δυσκολευόταν ἐξαιτίας αὐτοῦ νά ἐκπληρώσει τό καθῆκον τοῦ ἀντιπροσώπου στό ΔΣΓ, προσωρινά ἡ ἀντιπροσώπευση αὐτή ἀνατίθονταν σέ ἄλλον. Ἀργότερα μέ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ ὁρίστηκε ὁ Μ. Μ. Λιτβίνοφ (Μαξίμοβιτς). — *81.*

105 Πρόκειται γιά τή Διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τῶν γυναικῶν, πού ἔγινε στή Βέρνη στίς 26-28 τοῦ Μάρτη 1915 (βλ. σημείωση, ἀρ. 90) καί γιά τή Διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη νεολαίας, πού ἔγινε στίς 4-6 τοῦ Ἀπρίλη 1915 στή Βέρνη. Πῆραν μέρος σ' αὐτή ἀντιπρόσωποι τῶν ὀργανώσεων τῆς νεολαίας ἀπό 10 χῶρες: τῆς Βουλγαρίας, Γερμανίας, Ὀλλανδίας, Δανίας, Ἰταλίας, Νορβηγίας, Πολωνίας, Ρωσίας, Ἑλβετίας, Σουηδίας. Κύριο θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς συνδιάσκεψης ἦταν «Ὁ πόλεμος καί τά καθήκοντα τῶν σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων τῆς νεολαίας». Ἡ ὀργάνωση καί ἡ προετοιμασία τῆς συνδιάσκεψης ἔγινε κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ κεντριστῆ Ρ. Γκρίμμ, πράγμα πού προκαθόρισε καί τά ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν της. — *81.*

106 Πρόκειται γιά τή «στροφή» τῶν κεντριστῶν ἀπό τήν πολιτική τῆς δικαιολόγησης τοῦ πολέμου στήν πολιτική τῆς πάλης γιά τήν εἰρήνη. Στή «διακήρυξη» «Das Gebot der Stunde» («Τό πρόσταγμα τῶν καιρῶν») ὑπογραμμένο ἀπό τόν Κ. Κάουτσκι, Ε. Μπερνστάιν καί Οὐ. Χάαζε πού δημοσιεύτηκε στή «Leipziger Volkszeitung», ἀρ. φύλ. 139, 19 τοῦ Ἰούνη 1915 περιέχονταν ἔκκληση γιά τή σύναψη εἰρήνης καί γιά τή διαφύλαξη τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος «ἀνεξάρτητα ἀπό τή διαφορά ἀπόψεων», δηλ. στήν οὐσία γιά τή διαφύλαξη τῆς ἑνότητας μέ τούς σοσιαλσωβινιστές. — *81.*

107 Στίς 4 τοῦ Αὐγούστου 1914 στό Ράισταγκ ἡ σοσιαλδημοκρατική κοινοβουλευτική ὁμάδα ψήφισε μαζί μέ τούς ἀστούς ἀντιπροσώπους ὑπέρ τῆς χορήγησης στήν κυβέρνηση τοῦ Κάιζερ πολεμικῶν πιστώσεων 5 δισεκατομμυρίων, ἐγκρίνοντας ἔτσι τήν ἰμπεριαλιστική πολιτική τοῦ Γουλιέλμου ΙΙ. Ὅπως διαπιστώθηκε ἀργότερα, οἱ ἀριστεροί σοσιαλδημοκράτες κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ στή σοσιαλδημοκρατική κοινοβουλευτική ὁμάδα πρίν ἀπό

τή συνεδρίαση τοῦ Ράιχσταγκ, τάχθηκαν κατά τῆς χορήγησης στήν κυβέρνηση πολεμικῶν πιστώσεων, ὅμως ὑποτάχθηκαν στήν ἀπόφαση τῆς ὀπορτουνιστικῆς πλειοψηφίας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας καί ψήφισαν ὑπέρ τῶν πιστώσεων. — *82.*

108 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τό σημείωμα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ὁ ἰμπεριαλισμός καί ὁ σοσιαλισμός στήν Ἰταλία», πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 1-2 τοῦ 1915 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 14-24). — *82.*

109 *«Ἰζβέστιγια Ζαγκρανίτσνοβο Σεκρεταριάτα Ὀργκανιζατσιόνοβο Κομιτέτα Ροσίιτσκοϊ Σοτσιάλ-Ντεμοκρατίτσεσκοϊ Ραμπότσεϊ Πάρτιϊ»* («Εἰδήσεις τῆς Γραμματείας Ἐξωτερικοῦ τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας») — μενσεβίκικη ἐφημερίδα· ἐκδιδόταν στή Γενεύη ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1915 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1917. Βγῆκαν 10 φύλλα. Τό φύλλο ἀρ. 2 τῆς ἐφημερίδας βγῆκε στίς 14 τοῦ Ἰούνη 1915. — *84.*

110 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τή συλλογή «Τί περιμένει ἡ Ρωσία ἀπό τόν πόλεμο» πού ἐκδόθηκε ἀπό τούς καντέτους τῆς Πετρούπολης τό 1915 καί τό ἄρθρο τῆς Α. Μ. Κολλοντάι «Γιατί σιωποῦσε τό προλεταριάτο τῆς Γερμανίας στίς μέρες τοῦ Ἰούλη;» πού προορίζονταν γιά δημοσίευση στό περιοδικό «Κομμουνίστ». — *84.*

111 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς Παρισινῆς λέσχης τῶν διεθνιστῶν, πού ψηφίστηκε στά τέλη τοῦ Μάη 1915. Ὁ Μπελένκι, ἀποστέλλοντας τό ντοκουμέντο αὐτό στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἔγραφε ὅτι ἡ λέσχη βάζει σάν σκοπό της τήν προσέγγιση τῶν διεθνιστῶν στή βάση τῆς πάλης ἐνάντια στό σοσιαλσωβινισμό (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *84.*

112 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Δημαγωγία καί διαχωρισμός» πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 2 τῆς «Ἰζβέστιγια Ζαγκρανίτσνοβο Σεκρεταριάτα Ὀργκανιζατσιόνοβο Κομιτέτα Ροσίιτσκοϊ Σοτσιάλ-Ντεμοκρατίτσεσκοϊ Ραμπότσεϊ Πάρτιϊ» τῆς 14 τοῦ Ἰούνη 1915. — *85.*

113 *«Νάσε Ντιέλο»* («Ἡ Ὑπόθεσή μας») — μηνιάτικο ὄργανο τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν· ἄρχισε νά βγαίνει τό Γενάρη τοῦ 1915 στή θέση τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά» πού εἶχε κλειστεῖ τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1914. Τό «Νάσε Ντιέλο» ἦταν τό κύριο ὄργανο τῶν σοσιαλσωβινιστῶν στή Ρωσία. Συνεργάζονταν σ' αὐτό οἱ Ε. Μαγέβσκι, Π. Π. Μάσλοφ, Α. Ν. Πότρεσοφ, Ν. Τσερεβάνιν κ.ἄ. Βγῆκαν συνολικά 6 τεύχη.

Ὁ Λένιν πολύ χρησιμοποίησε τό δεύτερο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ γιά τό ἔργο του «Κάτω ἀπό ξένη σημαία» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 131-154). — *86.*

114 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τήν Ε. Φ. Ροζμιρόβιτς, τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ, τήν Ε. Μπ. Μπός πού ἦρθαν στόν Β. Ι. Λένιν στό Ζιόρενμπεργκ τόν Ἰούνη τοῦ 1915 γιά διαπραγματεύσεις γιά τό «Κομμουνίστ». — *87.*

115 Ὁ Λένιν εἶχε ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Κ. Ράντεκ «Μιά εἰκοσιπενταετία

ἀνάπτυξης τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ» (τό πρῶτο μέρος του δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 1-2 τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ»). — *87.*

116 *Ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε* — μενσεβίκικη ὁμάδα στήν IV Κρατική δούμα μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ν. Σ. Τσχεΐτζε. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἡ μενσεβίκικη ὁμάδα στή Δούμα, ἀκολουθώντας κεντριστική γραμμή, στήν πράξη ὑποστήριζε σέ ὅλα τά ζητήματα τήν πολιτική τῶν ρώσων σοσιαλσωβινιστῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε κριτική τῆς ὀπορτουνιστικῆς γραμμῆς τῆς ὁμάδας τοῦ Τσχεΐτζε στά ἄρθρα «Ἡ ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε καί ὁ ρόλος της», «Ἔχουν ἄραγε δική τους γραμμή ἡ ΟΕ καί ἡ ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε;» καί σέ ἄλλα ἔργα (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 234-237 καί τόμ. 27ος, σελ. 242-248). — *88.*

117 Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ Π. Μάσλοφ «Οἱ οἰκονομικές αἰτίες τοῦ παγκόσμιου πολέμου» πού βγῆκε στή Μόσχα τό 1915.

Κριτική τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἔγραψε ὁ Ν. Ι. Μπουχάριν· προοριζόταν νά δημοσιευτεῖ στό περιοδικό «Κομμουνίστ», ἐπειδή ὅμως σταμάτησε νά βγαίνει τό περιοδικό δέν δημοσιεύτηκε. — *88.*

118 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Ν. Β. Κριλένκο «Qui prodest?» («Ποιανοῦ συμφέρει;») πού ἐπρόκειτο νά δημοσιευτεῖ στό περιοδικό «Κομμουνίστ». Τό ἄρθρο δέν δημοσιεύτηκε. — *88.*

119 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Ν. Ι. Μπουχάριν «Ἡ παγκόσμια οἰκονομία καί ὁ ἰμπεριαλισμός» καί ἡ βιβλιοκρισία του τοῦ βιβλίου τοῦ Π. Μάσλοφ «Οἱ οἰκονομικές αἰτίες τοῦ παγκόσμιου πολέμου» γιά τό περιοδικό «Κομμουνίστ»». — *88.*

120 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Κ. Μπ. Ράντεκ πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 5 τοῦ Ἰούλη 1915 μέ τήν πρόταση νά γράψει μπροσούρα, ὅπου νά ἐκθέτει τίς ἀπόψεις τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τόν πόλεμο. — *89.*

121 *«Βοπρόσι Στραχοβάνιγια»* («Ζητήματα κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων») — μπολσεβίκικο νόμιμο περιοδικό· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1913 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1918 μέ διακοπές. Ἔκανε πάλη ὄχι μονάχα γιά τήν πραγματοποίηση τῆς ἐργατικῆς ἀσφάλισης, ἀλλά καί γιά τά μπολσεβίκικα «ἀκουτσούρευτα συνθήματα» — τήν 8ωρη ἐργάσιμη μέρα, τή δήμευση τῶν τσιφλικάδικων γαιῶν καί τή λαοκρατική δημοκρατία. Στό περιοδικό συμμετεῖχαν οἱ μπολσεβίκοι Α. Ν. Βινοκοῦροφ, Ν. Α. Σκρίπνικ, Λ. Ι. Στούτσκα, Ν. Μ. Σβέρνικ κ.ἄ. — *89.*

122 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἔχουν ἄραγε δική τους γραμμή ἡ ΟΕ καί ἡ ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε;». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 18 τοῦ Φλεβάρη 1916 στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 50 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 242-248). — *90.*

123 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα *«Σοσιαλισμός καί πόλεμος (ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)»*. Ὁ Β. Ι. Λένιν τή σκέφτηκε σέ σχέση μέ τήν προετοιμασία τῆς πρώτης διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης. Στή δουλιά γιά τό γράψιμο τῆς μπροσούρας πῆρε μέρος ὁ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, ὅμως βασικά ἡ

μπροσούρα γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Στόν Λένιν ἀνήκει ἐπίσης ἡ γενική ἐπιμέλεια ὅλης τῆς μπροσούρας.

Ἡ ἐργασία «Σοσιαλισμός καί πόλεμος» εἶχε ἐκδοθεῖ στίς παραμονές τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τσίμμερβαλντ μέ τή μορφή μικρῆς μπροσούρας στά ρωσικά καί γερμανικά καί μοιράστηκε σ' αὐτούς πού πῆραν μέρος στή συνδιάσκεψη. Μετά τή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβλαντ ἡ μπροσούρα ἐκδόθηκε στή Γαλλία στά γαλλικά. Ὁλόκληρη δημοσιεύτηκε στά νορβηγικά στό ὄργανο τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Νορβηγίας. Τήν ἴδια ἐπίσης περίοδο ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε ἐπανειλημμένες προσπάθειες γιά τήν ἔκδοση τῆς μπροσούρας αὐτῆς στήν Ἀμερική στά ἀγγλικά, ὅμως ἡ ἔκδοση στήν περίοδο ἐκείνη δέν πραγματοποιήθηκε.

Ἡ ἐργασία «Σοσιαλισμός καί πόλεμος» (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)» μέ τή μορφή μπροσούρας βγῆκε στήν Πετρούπολη τό 1918 σέ ἔκδοση τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν. Ἡ μπροσούρα αὐτή μέ τή μορφή ξεχωριστῶν ἐκδόσεων δημοσιεύτηκε σέ πολλές γλῶσσες. — *90.*

124 Πρόκειται γιά τό γράμμα μέ τόν ἀπολογισμό τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν προκαταρκτική σύσκεψη προετοιμασίας τῆς πρώτης διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης πού ἔγινε στίς 11 τοῦ Ἰούλη 1915. Τό γράμμα στάλθηκε στίς κομματικές ὀργανώσεις. Τό κείμενο τοῦ γράμματος δημοσιεύτηκε στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIV, σελ. 161-163. — *91.*

125 Πρόκειται γιά τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού ἔγραψε ὁ Κ. Μπ. Ράντεκ γιά τήν ἐπικείμενη πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. Κριτική τοῦ σχεδίου αὐτοῦ βλ. στό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Κ. Μπ. Ράντεκ (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 125-126). — *91.*

126 Πρόκειται γιά τά ἄρθρα πού προορίζονταν νά δημοσιευτοῦν στό περιοδικό «Κομμουνίστ» τοῦ Κάμενσκι «Ἡ πολωνική σοσιαλδημοκρατία καί ὁ πόλεμος»· τοῦ Γκόρτερ «Οἱ αἰτίες ἐθνικισμοῦ τοῦ προλεταριάτου» καί τοῦ Βάριν «Ἡ βάση μας στό στρατό». Τά ἄρθρα δέν δημοσιεύτηκαν. — *93.*

127 *«Γκαπονάδα»* — ἀπό τό ὄνομα τοῦ ἱερέα Γκαπόν. Στίς παραμονές τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ὁ Γκαπόν μέ ἐντολή τῆς ἀσφάλειας ἔκανε τήν ὀργάνωση τύπου Ζουμπάτοφ «Ρωσικός σύνδεσμος τῶν ἐργασιακῶν ἐργατῶν» μέ σκοπό νά ἀποσπάσει τούς ἐργάτες ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη. Στίς 9 (22) τοῦ Γενάρη 1905 ὁ Γκαπόν προβοκατόρικα παρέσυρε τούς ἐργάτες νά ὀργανώσουν διαδήλωση πρός τά Χειμερινά ἀνάκτορα, γιά νά ἐπιδόσουν στόν τσάρο ὑπόμνημα. Μέ διαταγή τοῦ τσάρου ἡ διαδήλωση πυροβολήθηκε. — *93.*

128 Πρόκειται γιά τή βιβλιοκρισία τοῦ Γ. Πιατακόφ τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ «Ἰντερνατσιονάλ» πού ἔκδοσαν ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ καί ὁ Φ. Μέρινγκ. — *94.*

129 Βλ. σημείωση 124. — *96.*

130 *«Tribune»*, *«De Tribune»* («Τό Βῆμα») — ἐφημερίδα πού ἱδρύθηκε τό 1907 ἀπό τήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ Ὀλλανδικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος (Πάννεκουκ, Γκόρτερ, Βάινκοπ, Ἐριέττα Ρόλαντ-Χόλστ). Ἀπό τό 1909,

μετά τή διαγραφή τῶν ἀριστερῶν ἀπό τό κόμμα καί τήν ὀργάνωση ἀπ' αὐτούς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ὀλλανδίας, ἡ ἐφημερίδα ἔγινε ὄργανο τοῦ κόμματος αὐτοῦ· ἀπό τό 1918 — ὄργανο τοῦ Ὀλλανδικοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος· ἔβγαινε μέ τόν τίτλο αὐτό μέχρι τό 1937.

Στήν ἐφημερίδα αὐτή ἡ διακήρυξη δημοσιεύτηκε στίς 31 τοῦ Δεκέμβρη 1914 στό φύλ. ἀρ. 26-27. — *98.*

131 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Α. Καρπίνσκι «Ἡ διανόηση καί ὁ πόλεμος» πού προορίζονταν γιά δημοσίευση στό περιοδικό «Κομμουνίστ». Τό ἄρθρο δέν δημοσιεύτηκε. — *99.*

132 Βιβλιοκρισία τοῦ βιβλίου τοῦ Π. Μάσλοφ «Οἱ οἰκονομικές αἰτίες τοῦ παγκόσμιου πολέμου» δημοσιεύτηκε μέ τήν ὑπογραφή «Γ. Ρούς» στό περιοδικό «Βοπρόσι Στραχοβάνιγια», τεῦχ. 5 (43) τῆς 10 τοῦ Ἰούλη 1915. — *101.*

133 Πρόκειται γιά τή μετάφραση ἀπό τά γεωργιανά στά ρωσικά τοῦ ἄρθρου τοῦ Ἄν (Νόι Ζορντάνιγια) «Πόλεμος καί εἰρήνη», πού δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες «Ἀχαλί Ἀζρί» καί «Ἀχαλί Κβαλί» τό 1915.

Σέ γράμμα πρός τόν Λένιν τῆς 21 τοῦ Ἰούλη 1915 ὁ Στεπκό (Κικνάντζε) ἔστειλε μετάφραση ἑνός μέρους τοῦ ἄρθρου τοῦ Ἄν. — *102.*

134 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Α. Πάννεκουκ «Der Jahreskongreß der S. D. P. in Holland» («Τό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ὀλλανδίας»), πού δημοσιεύτηκε στή «Beilage zur «Berner Tagwacht»» No 170, 24. Juli 1915 («Παράρτημα τῆς «Berner Tagwacht», ἀρ. φύλ. 170, 24 τοῦ Ἰούλη 1915).

«Berner Tagwacht» («Φρουρός τῆς Βέρνης») — ἐφημερίδα, ὄργανο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας. — *104.*

135 Πρόκειται γιά τή διακήρυξη ἀρχῶν τῆς «Ἐπαναστατικῆς-σοσιαλιστικῆς ἕνωσης», πού ἱδρύθηκε μέ πρωτοβουλία τῆς Ε. Ρόλαντ-Χόλστ τό Μάη τοῦ 1915. Ἡ διακήρυξη δημοσιεύτηκε στό παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Berner Tagwacht», ἀρ. φύλ. 152, 3 τοῦ Ἰούλη 1915 μέ τόν τίτλο «Die neue Partei in Holland» («Νέο κόμμα στήν Ὀλλανδία») καί στήν «Internationale Korrespondenz», ἀρ. φύλ. 14, 2 τοῦ Ἰούλη 1915 στό ἄρθρο «Die «neue Internationale»» («Νέα Διεθνής»).

«Internationale Korrespondenz» («Διεθνής Ἀλληλογραφία») — βδομαδιάτικο περιοδικό τῶν γερμανῶν σοσιαλσωβινιστῶν. Ἔβγαινε ἀπό τά τέλη τοῦ Σεπτέμβρη 1914 μέχρι τήν 1 τοῦ Ὀχτώβρη 1918 στό Βερολίνο. — *104.*

136 Πρόκειται γιά τή δημοσίευση στό περιοδικό «Κομμουνίστ» τοῦ ἄρθρου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ τίμια φωνή ἑνός γάλλου σοσιαλιστῆ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 5-13) καί τοῦ ἄρθρου τοῦ Βάριν «Ἡ βάση μας στό στρατό»· ἀπό ἔλλειψη χώρου τό τελευταῖο δέν δημοσιεύτηκε στό «Κομμουνίστ». — *108.*

137 Πρόκειται γιά τή μεταφορά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στή Στοκχόλμη. — *108.*

138 Πρόκειται: 1) γιά τήν μπροσούρα τοῦ Golay, P. «Le Socialisme qui meurt et le

Socialisme qui doit renaître», 2) γιά τό ἄρθρο (διακήρυξη) τοῦ Sinclair, U. «A Manifesto against it» στήν μπροσούρα: Sinclair, U. and Blatchford, R. «Socialism and War» καί 3) γιά τό περιοδικό «Die Internationale», πού ἐκδόθηκε ἀπό τούς γερμανούς ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες τόν Ἀπρίλη τοῦ 1915. — *109.*

139 «Ἰάπωνες» ἔτσι ἔλεγαν τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ καί τήν Ε. Μπ. Μπός πού κατέφυγαν στήν Ἀμερική μέσω Ἰαπωνίας. Ἐδῶ πρόκειται γιά τήν ἀναχώρησή τους στή Νορβηγία. — *109.*

140 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Α. Πάννεκουκ «Ὁ ἰμπεριαλισμός καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 1-2 τοῦ 1915 μέ σημείωση «Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή», πού τήν ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν. — *109.*

141 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐδῶ ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο «Die innere Krise Rußlands», πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 186 τῆς «Arbeiter-Zeitung» 7 τοῦ Ἰούλη 1915. Στό ἄρθρο αὐτό ἀφιερώνεται τό σχόλιο «Ἡ ὁμάδα Ἀξελρόντ, σύμμαχος τῶν σοσιαλσωβινιστῶν», πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 43, 26 τοῦ Ἰούλη 1915. — *110.*

142 Πρόκειται γιά τή σημείωση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στή διακήρυξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας» πού δημοσιεύτηκε στήν μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 364). — *112.*

143 Στό φύλλο ἀρ. 111 τῆς «Νάσε Σλόβο» στίς 11 τοῦ Ἰούνη 1915 εἶχε δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο «Ἀπό τή περιοχή τῆς Βαλτικῆς» μέ ὑπογραφή «Μπρ» (Μπράουν). Ἡ συνέχεια τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ δημοσιεύτηκε στά φύλλα ἀρ. 112 καί 113 τῆς ἐφημερίδας «Νάσε Σλόβο» στίς 12 καί 13 τοῦ Ἰούνη 1915. — *113.*

144 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Golay, P. «Le Socialisme qui meurt et le Socialisme qui doit renaître (Γκολέ, Π. «Σοσιαλισμός πού πεθαίνει καί σοσιαλισμός πού πρέπει νά ἀναγεννηθεῖ»). Λωζάνη, 1915. — *114.*

145 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γ. Μπόρχαρντ «Vor und nach dem 4. August 1914. Hat die deutsche Sozialdemokratie abgedankt?» («Πρίν καί μετά τήν 4η τοῦ Αὐγούστου 1914. Ἀπαρνήθηκε ἄραγε τόν ἑαυτό της ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία;»). Βερολίνο, 1915.

Κρίση τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν μπροσούρα αὐτή βλ. στό ἄρθρο «Πῶς ἡ ἀστυνομία καί οἱ ἀντιδραστικοί περιφρουροῦν τήν ἑνότητα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 155). — *116.*

146 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση πού ψήφισε ἡ διεθνής σοσιαλιστική συνδιάσκεψη γυναικῶν, πού ἔγινε στή Βέρνη στίς 26-28 τοῦ Μάρτη (νέο ἡμερολ.) 1915. Βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τήν πάλη ἐνάντια στό σοσιαλσωβινισμό» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 202-206). — *116.*

147 Ὁμάδα Μπόρχαρντ — ὁμάδα *I. S. D.* — *«Internationale Sozialisten Deutschlands»* («Διεθνιστές σοσιαλιστές τῆς Γερμανίας») — ὁμάδα γερμανῶν

ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού ἑνώθηκαν στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου γύρω ἀπό τό περιοδικό «Lichtstrahlen» («Φωταχτίδες») πού ἐκδίδονταν στό Βερολίνο ἀπό τό 1913 ὥς τό 1921. Οἱ «διεθνιστές σοσιαλιστές τῆς Γερμανίας» μαζί μέ τήν ὁμάδα «Διεθνής» συγκροτοῦσαν τήν ἀριστερή ἀντιπολίτευση στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας. Οἱ I. S. D. πάλευαν ἀνοιχτά ἐνάντια στόν πόλεμο καί στόν ὀπορτουνισμό. Στή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ὁμάδας I. S. D. Γ. Μπόρχαρντ ὑπόγραψε τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ἡ ὁμάδα ὅμως αὐτή δέν εἶχε πλατιούς δεσμούς μέ τίς μάζες καί ὕστερα ἀπό λίγο διαλύθηκε. — *116.*

148 *«Προλετάρσκι Γκόλος»* («Ἡ Φωνή τοῦ Προλεταριάτου») — παράνομη ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἐκδίδονταν ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1915 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1916. Βγῆκαν τέσσερα φύλλα. Τό τελευταῖο φύλλο κατασχέθηκε ἀπό τήν ἀστυνομία, σώθηκε μόνο ἕνας ἀσήμαντος ἀριθμός ἀντιτύπων. Στό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύτηκε ἡ διακήρυξη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ «Ὁ πόλεμος καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας. — *117.*

149 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Ch. Dumas, C. Racovski. «Les Socialistes et la guerre» (Σ. Ντιουμά, Χ. Ρακόβσκι. «Σοσιαλισμός καί πόλεμος»). Βουκουρέστι, 1915. — *117.*

150 Πρόκειται γιά τή δήλωση τῶν νορβηγῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν γιά τήν κατ' ἀρχήν τους συμφωνία μέ τό λενινιστικό σχέδιο ἀπόφασης τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. Ἀργότερα τάχθηκαν μέ τή δήλωση τῶν νορβηγῶν ἀριστερῶν καί οἱ σουηδοί ἀριστεροί σοσιαλδημοκράτες. Ἡ δήλωση αὐτή, πού τήν ἔστειλε ἡ Α. Μ. Κολλοντάι πρός τόν Β. Ι. Λένιν, φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. — *117.*

151 Ἡ δεύτερη Βαλκανική σοσιαλδημοκρατική συνδιάσκεψη ἔγινε στό Βουκουρέστι στίς 6-8 τοῦ Ἰούλη 1915. Πῆραν μέρος σ' αὐτήν ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρουμανίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλλάδας. Τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Σερβίας δέν εἶχε τή δυνατότητα νά στείλει ἀντιπρόσωπό του, ὅμως ἀπομέρους τῆς καθοδήγησης τοῦ κόμματος στάλθηκε χαιρετιστήριο πρός τή συνδιάσκεψη. Ἡ συνδιάσκεψη ἵδρυσε τή Βαλκανική ἐργατική σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία. Ψήφισε τή «Διακήρυξη τῶν ἀρχῶν τῆς Βαλκανικῆς ἐργατικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας», τήν ἀπόφαση «Βαλκανική σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία καί ἡ Διεθνής» καί τήν ειδική ἀπόφαση «Ἐνάντια στίς προβοκάτσιες, γιά τήν εἰρήνη καί τήν ὁμοσπονδία!». — *121.*

152 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Ν. Λένιν καί Γκ. Ζηνόβιεφ «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)». — *121.*

153 *«Le Peuple Suisse»* («Ἑλβετικός Λαός») — ἐφημερίδα, ὄργανο τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί τῆς ἐργατικῆς ὁμοσπονδίας τῆς Γενεύης, Γενεύη (1895-1917). Μέχρι τό 1906 ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε μέ τόν τίτλο «Le Peuple de Genève» («Ὁ Λαός τῆς Γενεύης»).

Στό γράμμα ἔχει ὑπόψη τό φύλ. ἀρ. 14 τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς τῆς 14 τοῦ Αὐγούστου 1915. — *122.*

154 Πρόκειται γιά τό σχέδιο ἀπόφασης,πού ὑπόβαλε ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη γυναικῶν πού ἔγινε στή Βέρνη στίς 26-28 τοῦ Μάρτη (νέο ἡμερολόγιο) 1915. Ἡ ἀπόφαση γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί δημοσιεύτηκε στό Παράρτημα τοῦ φύλ. ἀρ. 42 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», 1 τοῦ Ἰούνη 1915 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 207-209). — *123.*

155 Πρόκειται γιά τό βιβλίο Charles Rappoport, «Jean Jaurès. L' Homme. Le Penseur. Le Socialiste» («Τσάρλς Ραπποπόρτ», Ζάν Ζωρές. Ἄνθρωπος. Στοχαστής. Σοσιαλιστής»). Παρίσι, 1915. — *123.*

156 Πρόκειται γιά τό ἀνοιχτό γράμμα τοῦ Αἰμ. Ζολά γιά τήν ὑπόθεση Ντρέυφους πρός τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Ε. Φώρ. — *123.*

157 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Β. Κόλμπ «Die Sozialdemokratie am Scheidewege» («Ἡ Σοσιαλδημοκρατία στό σταυροδρόμι»). Καρλσρούη, 1915. Κριτική τῆς μπροσούρας αὐτῆς ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο του «Ὁ Βίλχελμ Κόλμπ καί ὁ Γκεόργκι Πλεχάνοφ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 253-255). — *123.*

158 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Ν. Ι. Μπουχάριν «Ἡ παγκόσμια οἰκονομία καί ὁ ἰμπεριαλισμός». — *124.*

159 Πρόκειται γιά τό «Σχέδιο ἀπόφασης τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν γιά τήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη» πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 287-290. — *125.*

160 Βλ. σημείωση 125. — *125.*

161 Πρόκειται γιά τό πληρεξούσιο πού ἔστειλε ὁ Γ. Α. Μπέρζιν στόν Β. Ι. Λένιν μέ τήν ἀνάθεση σ' αὐτόν νά ἀντιπροσωπεύσει στήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Λεττονίας. Τό πληρεξούσιο πιθανόν, στάλθηκε σέ περίπτωση πού δέν θά ὑπῆρχε ἀντιπρόσωπος τοῦ κόμματος αὐτοῦ. Ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Λεττονίας παραβρέθηκε στή συνδιάσκεψη ὁ Γ. Α. Μπέρζιν, πού εἶχε ἔρθει ἀπό τήν Ἀγγλία. — *130.*

162 Πρόκειται γιά τή σύνθεση τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. Στήν ἀντιπροσωπεία συμμετεῖχαν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, ἡ Ι. Φ. Ἀρμάντ. — *131.*

163 Πρόκειται γιά τή Διακήρυξη τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Βασιλείας, πού καλοῦσε τούς σοσιαλιστές νά παλέψουν μέ ὅλα τά μέσα ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, καί σέ περίπτωση πού θά ἐκραγεῖ, νά ἐκμεταλλευτοῦν τήν κρίση πού θά προκληθεῖ ἀπό τόν πόλεμο γιά τήν πάλη ὑπέρ τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. — *131.*

164 Πρόκειται γιά τό σχέδιο μετάβασης τοῦ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ στή Ρωσία. — *132*

165 Πρόκειται γιά τή μετάβαση τοῦ Β. Ι. Λένιν στό Τσίμμερβαλντ στήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. — *137.*

166 Πρόκειται γιά τήν «Ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή διάρκεια τοῦ πολέμου» στήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. Ἡ ἔκθεση γράφτηκε ἀπό τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, θεωρήθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 2 τοῦ «Μπιουλετέν ΔΣΕ» (Διεθνής Σοσιαλιστική Ἐπιτροπή) τῆς 27 τοῦ Νοέμβρη 1915. — *138.*

167 *Πρόκειται γιά τήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ,* πού συνῆλθε στίς 5-8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915. Στή συνδιάσκεψη διεξήχθη ὀξύς ἀγώνας ἀνάμεσα στούς ἐπαναστάτες διεθνιστές μέ ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν καί στήν καουτσκιστική πλειοψηφία τῆς συνδιάσκεψης μ' ἐπικεφαλῆς τόν γερμανό σοσιαλδημοκράτη Γκ. Λέντεμπουρ. Ὁ Λένιν πῆρε δραστήριο μέρος στίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης: πῆρε τό λόγο πολλές φορές, εἶχε ἀλληλογραφία μέ τούς ἀντιπροσώπους κατά τή διάρκεια τῶν συνεδριάσεων, συζητοῦσε μαζί τους στά διαλείμματα γιά νά τούς πείσει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά διεξαχθεῖ ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στό σοσιαλσωβινισμό.

Στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς συνδιάσκεψης δημιουργήθηκε τό γραφεῖο τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ μ' ἐπικεφαλῆς τόν Β. Ι. Λένιν.

Ἡ Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ ἔκανε σοβαρή δουλιά γιά τήν ὀργάνωση τῶν διεθνιστικῶν στοιχείων στίς χῶρες τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς. (Πιό λεπτομερειακά γιά τή συνδιάσκεψη βλ. στόν τόμο 27, σημείωση 16). — *130.*

168 Στό γράμμα, ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τόν Τ. Νέρμαν πού πῆρε μέρος στήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη ἀπό τήν ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς νεολαίας τῆς Νορβηγίας. — *139.*

169 Στά φύλλα ἀρ. 45-46 τῆς «Σοτσιάλ- Ντεμοκράτ» δημοσιεύτηκαν τά ἔργα τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Ἕνα πρῶτο βῆμα» καί «Οἱ ἐπαναστάτες μαρξιστές στή διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τῆς 5-8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 38-49). Σχετικά μέ τή δεύτερη παράγραφο τοῦ γράμματος στήν ἐφημερίδα δημοσιεύτηκε ἐπιλογή, «Ἀπό τίς ἐκθέσεις πού ἔγιναν στή διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ», ἡ πρώτη θέση παραχωρήθηκε στό βούλγαρο βουλευτή Βασίλι Κολάροφ. Σχετικά μέ τήν 6 παράγραφο τοῦ γράμματος στή στήλη «Χρονικά» μπῆκαν τά ἑξῆς σημειώματα: «Ἡ Μπούντ «δέν εὐκαιρεῖ»», «Ἡ κατάσταση στήν ΟΕ εἶναι μιά χαρά», «Ὁ Τρότσκι «δέν ξέρει» τί εἶναι μαζικές ἐπαναστατικές ἐνέργειες». — *139.*

170 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Ντ. Βάινκοπ τῆς 6 τοῦ Αὐγούστου 1915, ὅπου ἀναφερόταν: «Τώρα μπορεῖ νά Σᾶς ἀνακοινώσω ἀπομέρους τῆς Κομματικῆς ἐπιτροπῆς μας τήν ἐπίσημη ἀπάντηση στό γράμμα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματός Σας ἀπό 15 τοῦ Ἰούλη καί στό σχέδιο τῆς δήλωσης ἀπό 22 τοῦ Ἰούλη». Στό γράμμα τοῦ Βάινκοπ γίνεται λόγος γιά δυό ντοκουμέντα: 1) γιά τόν ἀπολογισμό τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τήν προκαταρκτική σύσκεψη πού ἔγινε στίς 11 τοῦ Ἰούλη 1915, γιά τό ζήτημα τῆς σύγκλησης τῆς διεθνοῦς συνδιάσκεψης καί 2) γιά τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν γιά τήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη, πού τήν ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 287-290).

Ὁ Βάινκοπ ἔγραφε, ὅτι «συμφωνοῦσε ἀπόλυτα» μέ τήν πρόταση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τούς ὅρους σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης. Ὁ Β. Ι. Λένιν μιλώντας γιά «πάρα πολύ ἀπαραίτητα ἐπιχειρήματα» κατά τῆς συμμετοχῆς στή συνδιάσκεψη, εἶχε ὑπόψη του τό ἑξῆς κομμάτι ἀπό τό γράμμα τοῦ Βάινκοπ: «Ἡ Κομματική ἐπιτροπή μας Σᾶς παρακαλεῖ πειστικότατα νά δηλώσετε... ὅτι τό Κόμμα Σας, ὅπως καί τό δικό μας, δέν θά συμμετάσχει *σέ καμιά* συνδιάσκεψη, ἡ ὁποία δέν θά ἀποδεχτεῖ τό μίνιμουμ αὐτό σάν βάση γιά τή σύγκληση, γιατί τότε δέν εἶναι δυνατό νά δηλώσουμε, ὅτι αὐτό εἶναι συνδιάσκεψη τοῦ ἐπαναστατικοῦ τμήματος τῆς Διεθνοῦς» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *140.*

171 Ἡ μπροσούρα «Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)» μεταφράστηκε στά γαλλικά ἀπό τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ καί ἐκδόθηκε στή Γαλλία τό 1916. — *140.*

172 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναχώρησε ἀπό τό Ζιόρενμπεργκ γιά τό Τσίμμερβαλντ στήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. — *143.*

173 *«Ζίζν»* («Ζωή») — ἐφημερίδα τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων. Ἔβγαινε ἀπό τό Μάρτη 1915 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1916, στήν ἀρχή στό Παρίσι καί μετά στή Γενεύη, στή θέση τῆς ἐφημερίδας «Μίσλ» πού κλείστηκε τό Μάρτη τοῦ 1915. — *143.*

174 *«Βπεριόντ»* («Ἐμπρός») — περιοδική ἔκδοση τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ», ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τίς 25 τοῦ Αὐγούστου 1915 (τεῦχ. 1) ὥς τήν 1 τοῦ Φλεβάρη 1917 (τεῦχ. 6). Στήν ἔκδοση ἔπαιρναν μέρος ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι (Α. Βόινοφ), ὁ Π. Ι. Λέμπεντεφ (Β. Πολιάνσκι), ὁ Ντ. Ζ. Μανουήλσκι (Ι. Μπεζραμπόντι) κ. ἄ.— *143.*

175 Πρόκειται γιά τή συλλογή «Ἡ Διεθνής καί ὁ πόλεμος», τεῦχος 1, πού ἔκδοσε ἡ Γραμματεία ἐξωτερικοῦ τῆς ΟΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό 1915. — *143.*

176 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τήν ἔκθεση πού ἔγραψε ὁ Κ. Μπ. Ράντεκ σχετικά μέ τήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ. — *143.*

177 Στό γράμμα ἐσωκλείονταν καί τό σχέδιο φυλλαδίων πού ἔγραφε ὁ Ζηνόβιεφ, τά ὁποῖα ἐπρόκειτο νά ἐκδόσει τό Γραφεῖο τοῦ Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *144.*

178 *«Avanti!»* («Ἐμπρός!») — καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος· ἱδρύθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1896 στή Ρώμη. Στό φύλλο ἀρ. 260 τῆς ἐφημερίδας τῆς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 δημοσιεύτηκε ἡ εἴδηση «Il convegno internationale di Zimmerwald» («Ἡ διεθνής συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ»), στήν ὁποία, παραβιάζοντας τά συνωμοτικά μέτρα πού εἶχαν συμφωνηθεῖ, ἀναφέρονταν λεπτομέρειες τῆς ὀργάνωσης τῆς συνδιάσκεψης καί μάλιστα δημοσιεύτηκαν καί μιά σειρά φωτογραφίες τοῦ κτιρίου, ὅπου ἔγινε ἡ συνδιάσκεψη. — *144.*

179 Πρόκειται γιά τό γράμμα τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων Π. Ἀλεξαντρόβιτς καί Πολουμπίνοφ πρός τόν Β. Ι. Λένιν γιά κοινή δράση στήν πάλη ἐνάντια στόν

πόλεμο. Τό άπαντητικό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν 'Αλεξαντρόβιτς δημοσιεύεται σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 150-152· τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Πολουμπίνοφ δέν βρέθηκε. — *145.*

180 Πρόκειται γιά τή διακήρυξη πού ψηφίστηκε στήν πρώτη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ καί ρεπορτάζ άπό τή συνδιάσκεψη αὐτή πού δημοσιεύτηκαν μέ μερικές άλλοιώσεις στή «Berner Tagwacht» («Φρουρός τῆς Βέρνης») άρ. φύλ. 218, 18 τοῦ Σεπτέμβρη 1915, καί στό «Bulletin der I. S. K.» («Δελτίο τῆς ΔΣΕ») τεῦχ. 1, 21 τοῦ Σεπτέμβρη 1915. — *145.*

181 Πρόκειται γιά τή Διεθνή σοσιαλιστική έπιτροπή (I. S. K.) στή Βέρνη, έκτελεστικό όργανο τῆς ένωσης τοῦ Τσίμμερβαλντ, πού ίδρύθηκε στή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ στίς 5-8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915. Στήν I.S.K. μπῆκαν οί κεντριστές Ρ. Γκρίμμ, ό Ο. Μοργκάρι, ό Σ. Νέν καί σάν διερμηνέας ή Α. Μπαλαμπάνοβα. Στόν έπίσημο άπολογισμό γιά τή συνδιάσκεψη πού δημοσιεύτηκε στό «Δελτίο τῆς ΔΣΕ» τῆς 21 τοῦ Σεπτέμβρη 1915, άναφερόταν: «Ἡ Γραμματεία αὐτή δέν μπορεῖ μέ κανέναν τρόπο νά άντικαταστήσει τό Διεθνές Γραφεῖο πού ὑπάρχει σήμερα, άλλά πρέπει νά διαλυθεῖ άμέσως, μόλις τό τελευταῖο καταφέρει νά άνταποκριθεῖ όλοκληρωτικά στόν προορισμό του». Στό άντίτυπο πού φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό άρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ τό μέρος αὐτό εἶναι ὑπογραμμισμένο άπό τόν Λένιν καί άπό δίπλα εἶναι γραμμένο: «Kein Beschluss darüber» («Δέν ὑπῆρχε άπόφαση γι' αὐτό»). — *146.*

182 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό σχέδιο άπόφασης τῆς 'Αριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τή δήλωση, στήν όποία αίτιολογοῦνταν γιατί ψήφισαν οί άριστεροί σοσιαλδημοκράτες στή συνδιάσκεψη ὑπέρ τῆς έπίσημης διακήρυξης. — *146.*

183 Ὁ Λένιν ἔκανε διάλεξη στή Γενεύη στίς 20 ή στίς 22 τοῦ 'Οχτώβρη 1915 — μέ θέμα «Ἡ διεθνής σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τῆς 5-8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915». — *147.*

184 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε διάλεξη στή Ζυρίχη στίς 23 τοῦ 'Οχτώβρη 1915 μέ θέμα «Ἡ διεθνής σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τῆς 5-8 τοῦ Σεπτέμβρη 1915». — *148.*

185 Στή διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ πού ἔκανε ό Α. Γκ. Σλιάπνικοφ μέ σκοπό τήν τακτοποίηση τῆς μεταφορᾶς τοῦ μπολσεβίκικου ἔντυπου ὑλικοῦ στή Ρωσία, άνακάλυψε στό Βάρντε (λιμάνι στό Βορά τῆς Νορβηγίας) μιά άποθήκη μέ ἔντυπο ὑλικό, πού ἔμεινε άπό τό 1906-1907 συνέπεια τῆς παραβίασης τῆς δράσης τῆς παράνομης μεταφορᾶς· άνάμεσα στά ἔντυπα βρίσκονταν σειρές μπολσεβίκικων έφημερίδων «Βπεριόντ», «Προλετάρι» καί διάφορες μπροσοῦρες. Ἕνα μέρος τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ πού βρέθηκε μέ έντολή τοῦ Λένιν στάλθηκε στή Ρωσία. — *148.*

186 Πρόκειται γιά τήν ἔκδοση στίς 30 τοῦ Αὐγούστου (12 τοῦ Σεπτέμβρη) 1915 τοῦ διατάγματος άπό τόν Τσάρο Νικόλαο Β! γιά τή διάλυση τῆς IV Κρατικῆς δούμας άπό τίς 3 (16) τοῦ Σεπτέμβρη 1915. Προθεσμία έπανάληψης τῶν έργασιῶν της όρίστηκε όχι άργότερα άπό τό Νοέμβρη τοῦ 1915 άνάλογα μέ τίς ἔκτακτες συνθῆκες. — *148.*

187 Πρόκειται: 1) γιά τήν άπόφαση σχετικά μέ τή στάση απέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα, πού ψηφίστηκε στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ ΣΔΕΚΡ τό 1907· 2) γιά τήν άπόφαση σχετικά μέ τούς ναρόντνικους, πού ψηφίστηκε στή σύσκεψη τοῦ «Αὐγούστου» («θερινή») τό 1913 τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν (βλ. «Άποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν όλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 164-165 καί 316-317).— *149.*

188 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό παράνομο ταξίδι τοῦ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ (Μπελένιν) στή Ρωσία. — *149.*

189 Ἡ συνδιάσκεψη τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν, τῶν τρουντοβίκων καί τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν τῆς Ρωσίας, πού ἔγινε τόν Ἰούλη τοῦ 1915 στήν Πετρούπολη ψήφισε ἀπόφαση πού καλοῦσε τίς μάζες νά συμμετάσχουν στήν «ἄμυνα τῆς πατρίδας» στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. — *151.*

190 Ἡ δήλωση ἀπ' ἀφορμή τήν τελεσιγραφική ἀπαίτηση τοῦ Λέντεμπουρ νά μή ψηφίσει ἡ συνδιάσκεψη ἀπόφαση πού νά ἀπαγορεύει στίς ὀργανώσεις, πού παίρνουν μέρος στή συνδιάσκεψη, νά ψηφίσουν ὑπέρ τῶν πολεμικῶν πιστώσεων (τό ζήτημα αὐτό πρέπει, τάχα νά λυθεῖ σέ ἐξάρτηση ἀπό τή στρατηγική κατάσταση τῆς δοσμένης χώρας) δημοσιεύεται στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 47, 13 τοῦ Ὀχτώβρη 1915 («Δυό δηλώσεις στή διεθνή συνδιάσκεψη»). — *152.*

191 Πρόκειται γιά τό «Δελτίο τῆς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς στή Βέρνη» («Bulletin. Internationale Sozialistische Kommission zu Bern») — ἐκτελεστικοῦ ὀργάνου τῆς Ἕνωσης τοῦ Τσίμμερβαλντ. Τό «Δελτίο» ἔβγαινε ἀπό τό Σεπτέμβρη τοῦ 1915 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1917 στά ἀγγλικά, γαλλικά καί γερμανικά. Βγῆκαν συνολικά 6 φύλλα. Στό φύλ. ἀρ. 1 τοῦ «Bulletin I.S.K.» δημοσιεύτηκε ἡ διακήρυξη τῆς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τσίμμερβαλντ (Ἐλβετία) καί ὁ ἐπίσημος ἀπολογισμός γιά τή συνδιάσκεψη. — *152.*

192 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Ρ. Γκρίμμ μέ τήν πρόταση ἀπομέρους τῆς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς νά δημιουργηθεῖ πλατιά ΔΣΕ καί μέ τήν παράκληση νά ἀναφέρουν τούς ἀντιπροσώπους τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ σ' αὐτήν. Τήν ἀπάντηση τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Ρ. Γκρίμμ μέ τόν τίτλο «Πρός τή Διεθνή Σοσιαλιστική Ἐπιτροπή (I.S.K.)» βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 32-37. — *154.*

193 Πρόκειται γιά τήν «Κοινή διακήρυξη τῆς γαλλικῆς καί γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας στή Διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ (Ἐλβετία)» πού δημοσιεύτηκε στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 45-46, τῆς 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1915. — *154.*

194 Πρόκειται γιά τά ὑλικά τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τσίμμερβαλντ. Στήν ἐφημερίδα «Ζίζν» στό φύλ. ἀρ. 15 τῆς 26 τοῦ Ὀχτώβρη 1915 ἀναδημοσιεύτηκαν τά ὑλικά τῆς συνδιάσκεψης ἀπό τό «Δελτίο τοῦ ΔΣΕ», ἀρ. φύλ. 1. Ἀπό τήν ἐφημερίδα «Νάσε Σλόβο», ἀρ. φύλ. 200, 25 τοῦ Σεπτέμβρη 1915 ἡ λογοκρισία διέγραψε ὅλα τά ὑλικά τῆς συνδιάσκεψης. — *155.*

195 Πρόκειται γιά τήν ἔκδοση φυλλαδίων πού τήν ἐποχή ἐκείνη ἐπρόκειτο νά ἐκδόσει τό Γραφεῖο ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ σκοπό νά τά κυκλοφορήσει στή Ρωσία. — *155.*

196 Πρόκειται γιά τό χειρόγραφο τῆς μπροσούρας τῆς Α. Κολλοντάι «Σέ ποιόν χρειάζεται ὁ πόλεμος;» πού ἔκδοσε τό 1916 ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Οἱ διορθώσεις πού ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στήν μπροσούρα αὐτή δημοσιεύτηκαν στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII, σελ. 324-330. — *156.*

197 Πρόκειται γιά τή σχεδιαζόμενη μετοίκηση τοῦ Λένιν ἀπό τήν Ἑλβετία σέ μιά ἀπό τίς οὐδέτερες σκανδιναβικές χῶρες. Ἡ μετοίκηση δέν πραγματοποιήθηκε. — *156.*

198 Στίς ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη 1915 ὁ Λένιν πῆρε φυλλάδια καί ἄλλα ὑλικά γιά τή δουλιά τῶν μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης, πού τοῦ τά ἔστειλαν ἀπό τή Ρωσία μέ ἐντολή τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό φύλ. ἀρ. 47 τοῦ ΚΟ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» πού βγῆκε στίς 13 τοῦ Ὀχτώβρη 1915 καί πού ἐκτυπώθηκε στό τυπογραφεῖο τοῦ Μπεντέλι (Μιούμπλιτς, κοντά στή Βέρνη) ἦταν ὁλοκληρωτικά ἀφιερωμένο στή δουλιά τῶν μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης.

Ὁ Λένιν ἔκανε κατάλογο τῶν φυλλαδίων πού πῆρε ἀπό τήν Πετρούπολη, σημειώνοντας τόν αὔξοντα ἀριθμό, τήν ἡμερομηνία ἔκδοσης, τίς ὑπογραφές, τόν τρόπο ἐκτύπωσης, προσεκτικά μελέτησε τό περιεχόμενό τους· σέ πολλά φυλλάδια διαφυλάχτηκαν οἱ ἐπισημειώσεις τοῦ Λένιν. Γιά ὁρισμένα φυλλάδια ὁ Λένιν κράτησε σημειώσεις σέ χωριστό φύλλο. Διόρθωσε ἐπίσης τό ἄρθρο τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια «Τά φυλλάδια τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ στή διάρκεια τοῦ πολέμου», πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 47 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *158.*

199 *«Appeal to Reason»* («Ἔκκληση στό Λογικό») — ἐφημερίδα τῶν ἀμερικανῶν σοσιαλιστῶν· ἱδρύθηκε τό 1895 στήν πόλη Ζιράρντ τῆς Πολιτείας Κάνσας (ΕΠΑ). Μή ἔχοντας ἐπίσημη σύνδεση μέ τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Ἀμερικῆς, ἡ ἐφημερίδα ἔκανε προπαγάνδα τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν καί ἦταν πολύ δημοφιλής ἀνάμεσα στούς ἐργάτες. Στήν ἐφημερίδα συνεργαζόταν ὁ ἀμερικανός σοσιαλιστής Γ. Ντέμπς. — *161.*

200 Πρόκειται γιά τή «Jugendverein» — σοσιαλιστική ὀργάνωση νεολαίας τῆς Ἑλβετίας. — *162.*

201 Τό Νοέμβρη τοῦ 1915 ἡ Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ εἶχε ἐκδόσει μπροσούρα στά γερμανικά μέ τόν τίτλο «Internationale Flugblätter» No 1. (Die Zimmerwalder Linke uber die Aufgaben der Arbeiterklasse) («Διεθνῆ Ἔκτακτα Φυλλάδια» τεῦχ. 1. (Ἡ Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ γιά τά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης)). — *163.*

202 Στή δοσμένη περίπτωση ἴσως πρόκειται γιά τό φυλλάδιο «Internationale Flugblatter», ἀρ. φύλ. 1, πού ἐκδόθηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1915 καί στό ὁποῖο ἀναγραφόταν ἡ διεύθυνση τοῦ Φ. Πλάττεν στή Ζυρίχη. Μέ βάση αὐτό, τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πού δημοσιεύτηκε στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἀπάντων ἔφερε τήν ἡμερομηνία «Τέλη τοῦ Νοέμβρη ἀρχές τοῦ Δεκέμβρη 1915».

Δέν ἀποκλείεται ὅμως ἡ πιθανότητα, ὅτι ὁ Β. Ι. Λένιν νά εἶχε ὑπόψη του τό φυλλάδιο «Gegen die Lüge den Vaterlandsvertei-digung» («Ἐνάντια στήν ψευτιά γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας»), ἀρ. φύλ. 1, πού βγῆκε τό Φλεβάρη τοῦ 1917 μέ τήν ὑπογραφή «Ἡ ὁμάδα τῶν ἀριστερῶν τοῦ Τσίμμερβαλντ στήν Ἑλβετία». Στό φυλλάδιο αὐτό δέν ἀναγράφεται ἡ διεύθυνση τοῦ ἐκδότη. Αὐτό δίνει τή βάση νά ὑποθέσει κανείς, ὅτι τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν μπορεῖ νά εἶχε γραφτεῖ τό Φλεβάρη τοῦ 1917. — *164.*

203 Ὅπως φαίνεται, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν πάλη τῶν ἀριστερῶν ἐνάντια στούς κεντριστές στό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας στό Ἄαραου στίς 20-21 τοῦ Νοέμβρη 1915 ἤ τό δημοψήφισμα σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς σύγκλησης τοῦ ἔκτακτου συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος Ἑλβετίας, πού προκήρυξαν οἱ ἀριστεροί σοσιαλδημοκράτες τῆς Ἑλβετίας τό Γενάρη τοῦ 1917. — *164.*

204 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ὁμιλία τοῦ Μ. Μ. Χαριτόνοφ στό *συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας στό Ἄαραου* πού ἔγινε στίς 20-21 τοῦ Νοέμβρη 1915. Κεντρικό σημεῖο τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου ἦταν τό ζήτημα τῆς στάσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ἑλβετίας πρός τήν ἕνωση τῶν διεθνιστῶν τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ὁ μπολσεβίκος Μ. Μ. Χαριτόνοφ, πού ἔπαιρνε μέρος στό συνέδριο σάν ἀντιπρόσωπος μέ θετική ψῆφο ἀπό μιά σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τῆς Ἑλβετίας, ὑπόβαλε μιά τροπολογία στήν κεντριστική ἀπόφαση τοῦ Γκρίμμ· στήν τροπολογία προτεινόταν νά κριθεῖ ἀναγκαία ἡ ἀνάπτυξη μαζικῆς ἐπαναστατικῆς πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο καί τονιζόταν πώς μόνο ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου μπορεῖ νά θέσει τέρμα στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Μέ πλειοψηφία (258 ἔναντι 141) τό συνέδριο ψήφισε τήν τροπολογία τῶν ἀριστερῶν. — *165.*

205 Πρόκειται γιά τήν προετοιμασία τῆς δημοσίευσης στό «Μπιουλετέν τῆς ΔΣΕ» ἀρ. φύλ. 2 τῆς «Ἔκθεσης δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή διάρκεια τοῦ πολέμου» γιά τή δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. — *167.*

206 Πρόκειται γιά τίς ἐπαναληπτικές ἐκλογές ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν γιά τίς στρατιωτικοβιομηχανικές ἐπιτροπές (τήν κεντρική καί τῆς περιοχῆς). Οἱ σοσιαλσωβινιστές, ἐπειδή ἡττήθηκαν στίς πρῶτες ἐκλογές πού ἔγιναν στίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη (μέ τό παλιό ἡμερολόγιο) τοῦ 1915, στίς ὁποῖες οἱ μπολσεβίκοι πέτυχαν τήν ψήφιση τῆς ἀπόφασής τους πού ἔλεγε ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ συμμετοχή ἀντιπροσώπων τοῦ προλεταριάτου «στίς ὀργανώσεις πού μέ ὁποιονδήποτε τρόπο συμβάλλουν στόν πόλεμο αὐτό», ὑποβοηθούμενοι ἀπό τήν ἀστική τάξη, ἄρχισαν καμπάνια γιά τήν ἀκύρωση τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν. Οἱ ἐκλογές ἀκυρώθηκαν. Στίς ἐπαναληπτικές ἐκλογές, πού ἔγιναν στίς 29 τοῦ Νοέμβρη (μέ τό παλιό ἡμερολόγιο) τοῦ 1915, οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν δήλωση μέ τήν ὁποία δριμύτατα κατάγγειλαν τίς πράξεις τῶν ἀμυνιτῶν καί ἀποχώρησαν ἀπό τή συνέλευση. Ἔτσι οἱ ἀμυνίτες μέ τή βοήθεια τῶν ἀστῶν πέτυχαν νά ἐκλέξουν 10 ἄτομα στήν «ἐργατική ὁμάδα» ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν μενσεβίκων καί ἐσέρων. — *168.*

207 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ τμήματος τῶν μπολσεβίκων τῆς Γενεύης, σχετικά μέ τίς ἐκλογές γιά τή στρατιωτικοβιομηχανική ἐπιτροπή τῆς Πετρούπολης. — *168.*

208 Πρόκειται γιά τό περιοδικό «Vorbote» («Προάγγελος»), θεωρητικό ὄργανο τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ· ἔβγαινε στή γερμανική γλώσσα στή Βέρνη. Βγῆκαν 2 τεύχη: τό 1ο τεῦχος τό Γενάρη καί τό 2ο τεῦχος τόν Ἀπρίλη τοῦ 1916. Ἐπίσημοι ἐκδότες τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ἡ Ρόλαντ-Χόλστ καί ὁ Α. Πάννεκουκ. Ὁ Λένιν πῆρε δραστήριο μέρος στήν ἵδρυση τοῦ περιοδικοῦ, καί μετά τήν ἔκδοση τοῦ 1ου τεύχους, στήν ὀργάνωση τῆς μετάφρασής του στά γαλλικά μέ σκοπό τήν πλατύτερη κυκλοφορία του. Στό περιοδικό δημοσιεύτηκαν τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ὁ ὀπορτουνισμός καί ἡ χρεοκοπία τῆς ΙΙ Διεθνοῦς», «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν (Θέσεις)» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 117-130, 256-271). — *169.*

209 Ἀπό τό περιοδικό «Λέτοπις» εἶχε ὀργανωθεῖ τό ἐκδοτικό «Πάρους», ὅπου καί εἶχε σταλεῖ ἡ ἐργασία τοῦ Λένιν «Νέα στοιχεῖα γιά τούς νόμους ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στή γεωργία. Τεῦχος 1. Ὁ καπιταλισμός καί ἡ γεωργία στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 131-229). — *170.*

210 Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 305-433). — *170.*

211 Ἡ Ι. Φ. Ἀρμάντ τήν περίοδο αὐτή βρισκόταν στό Παρίσι μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν. — *173.*

212 Ὁ Β. Ι. Λένιν, γιά λόγους συνωμοτικούς, ἀποκαλεῖ τόν Γκ. Γ. Μπελένκι Μπελίνσκι. — *173.*

213 Πρόκειται γιά τίς θέσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» πού εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. Οἱ θέσεις δημοσιεύτηκαν στό 2ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Vorbote» («Προάγγελος») τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1916 καί στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» τεῦχ. 1, Ὀχτώβρης τοῦ 1916 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 256-271). — *173.*

214 Ὅπως φαίνεται πρόκειται, γιά τόν Π. Γκολέ, διευθυντή τῆς ἐφημερίδας «Le Grutléen» τῆς Λωζάνης. — *175.*

215 Ὁ Κ. Χούισμανς στήν εἰσήγηση πού ἔκανε στό ἔκτακτο συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ὀλλανδίας στό Ἄρνεμ στίς 9 τοῦ Γενάρη 1916, προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει πώς ἡ ΙΙ Διεθνής δέν εἶχε χρεοκοπήσει καί πρόβαλε «δημοκρατικό πρόγραμμα εἰρήνης». Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐπέκρινε τήν ὁμιλία τοῦ Κ. Χούισμανς στή διάλεξή του ««Οἱ ὅροι εἰρήνης» σέ σχέση μέ τό ἐθνικό ζήτημα» (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII, σελ. 237). — *175.*

216 Πρόκειται γιά τή δουλιά τοῦ Β. Ι. Λένιν σχετικά μέ τό βιβλίο «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ». — *178.*

217 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε στή Ζυρίχη δυό διαλέξεις: στίς 17 τοῦ Φλεβάρη 1916 «Δυό Διεθνεῖς» καί στίς 26 τοῦ Φλεβάρη 1916 ««Οἱ ὅροι εἰρήνης» σέ σχέση μέ τό ἐθνικό ζήτημα». — *178.*

218 Πρόκειται γιά τήν ἀνακοίνωση σχετικά μέ τήν ἐπικείμενη σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς στή Βέρνη. Στίς 5-9 τοῦ Φλέβαρη 1916 ὁ Λένιν πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τῆς σύσκεψης αὐτῆς. — *180.*

219 *«Πσέγκλοντ Σ. Δ.»* («Przeglad Socjaldemokratyczny» («Σοσιαλδημοκρατική Ἐπιθεώρηση»)) — περιοδικό πού ἔβγαζαν οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ στήν Κρακοβία ἀπό τό 1902 ὥς τό 1904 καί ἀπό τό 1908 ὥς τό 1910. — *181.*

220 Πρόκειται γιά τή μετάφραση στή γερμανική γλώσσα τῶν θέσεων τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 256-271). — *181.*

221 Στό φύλλο ἀρ. 25 τῆς ἐφημερίδας «Gazeta Robotnicza» («Ἐργατική ἐφημερίδα») — παράνομο ὄργανο τῆς ἀντιπολιτευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Βαρσοβίας τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας, εἶχαν δημοσιευτεῖ οἱ «Ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού ἔγινε στίς 1-2 τοῦ Ἰούνη 1915». Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε κριτική τῶν ἀποφάσεων στό «Γράμμα τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ πρός τά τμήματα τοῦ ΣΔΕΚΡ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 280-283).

Παρακάτω ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρει ὅτι οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες (ἀντιπολίτευση) ψήφισαν ὑπέρ τῆς ἀπόφασης τοῦ ΔΣΓ στήν «ἑνωτική» σύσκεψη τῶν Βρυξελλῶν στίς 16-18 τοῦ Ἰούλη 1914. — *182.*

222 Τό βιβλίο τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια «Λαϊκή παιδεία καί δημοκρατία» δέν ἐκδόθηκε στό «Πάρους», ὅπως ὑπολόγιζαν καί δημοσιεύτηκε μόνο τό 1917 στό ἐκδοτικό «Ζίζν ἰ Ζνάνιγε». — *182.*

223 Πρόκειται γιά τή Γραμματεία τῆς ΟΕ ἐξωτερικοῦ τῶν μενσεβίκων. — *183.*

224 Ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια τό Φλεβάρη τοῦ 1916 μετοίκησαν στή Ζυρίχη, ἐπειδή ἦταν ἀνάγκη νά δουλέψουν στίς βιβλιοθῆκες τῆς Ζυρίχης. — *184.*

225 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε τή διάλεξη ««Οἱ ὅροι εἰρήνης» σέ σχέση μέ τό ἐθνικό ζήτημα» τήν 1η τοῦ Μάρτη τοῦ 1916 στή Γενεύη. Παραβρέθηκαν στή διάλεξη 200 ἄτομα. Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ δέν ἔχει στή διάθεσή του στοιχεῖα γιά τή διάλεξη στή Λωζάνη. — *185.*

226 Πρόκειται γιά τίς θέσεις «Γιά τά καθήκοντα τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας» πού ἔγραψε ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ καί πού ψηφίστηκαν στή συνδιάσκεψη τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν στό Βερολίνο τό Γενάρη τοῦ 1916. Βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 1-16). — *186.*

227 *«Die Gleichheit»* («Ἰσότητα») — σοσιαλδημοκρατικό δεκαπενθήμερο περιοδικό· ὄργανο τοῦ γυναικείου ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Γερμανίας καί μετά τοῦ διεθνοῦς γυναικείου κινήματος. Ἔβγαινε στή Στουτγάρδη ἀπό τό 1890 ὥς τό 1925· ἀπό τό 1892 ὥς τό 1917 διευθυντής του ἦταν ἡ Κλάρα Τσέτκιν. — *186.*

228 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή *σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς*, πού ἔγινε στή Βέρνη ἀπό τίς 5 ὥς τίς 9 τοῦ Φλεβάρη 1916. Ὁ Λένιν πῆρε ἐνεργό μέρος στίς ἐργασίες τῆς σύσκεψης. Ἔγραψε τό «Σχέδιο ἀπόφασης γιά τή σύγκληση τῆς δεύτερης σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης» καί τίς προτάσεις τῆς ἀντιπροσωπείας γιά τούς ὅρους ἀντιπροσώπευσης σ' αὐτήν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 230, 231-232). Ὁ Λένιν στή σύσκεψη ἐπέκρινε τόν ψευτοδιεθνισμό τῶν μενσεβίκων, μίλησε γιά τόν τρόπο συζήτησης τοῦ σχεδίου τῆς ἔκκλησης τῆς ΔΣΕ «Πρός ὅλα τά προσκείμενα κόμματα καί ὁμάδες», πρότεινε τροποποιήσεις στό σχέδιο τῆς ἔκκλησης αὐτῆς, καθώς ἐπίσης διάβασε δήλωση ἀπομέρους τῶν μπολσεβίκων καί τῆς Διοικούσας Ἐπιτροπῆς περιοχῆς τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας ἐνάντια στήν πρόσκληση τοῦ Κάουτσκι, τοῦ Χάαζε καί Μπέρνσταϊν στή δεύτερη σοσιαλιστική συνδιάσκεψη.

Ἀμέσως μετά τή σύσκεψη ὁ Λένιν ἔστειλε στά τμήματα ἐξωτερικοῦ τῶν μπολσεβίκων πληροφοριακή ἀνακοίνωση γιά τή σύσκεψη μέ τήν ὁδηγία ὅπως ἀμέσως προετοιμαστοῦν γιά τήν ἐπικείμενη δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. — *187.*

229 Πρόκειται γιά τή διεθνιστική λέσχη, πού ὀργανώθηκε στή Γενεύη τό Δεκέμβρη τοῦ 1915 ἀπό πολιτικούς πρόσφυγες ἀριστερῶν διεθνιστικῶν τάσεων. — *187.*

230 Πρόκειται γιά τή συλλογή «Αὐτοάμυνα» μέ ἄρθρα τῶν Β. Ζασούλις, Α. Πότρεσοφ, Π. Μάσλοφ, Ἄν (Ν. Ζορτνάνιγια) καί ἄλλων πού ἐκδόθηκε στήν Πετρούπολη τό 1916. — *187.*

231 Πρόκειται γιά τήν προετοιμαζόμενη τήν περίοδο ἐκείνη δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. — *187.*

232 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τήν ἔκκληση «Πρός ὅλα τά προσκείμενα κόμματα καί ὁμάδες», πού ψηφίστηκε στή σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς στή Βέρνη 5-9 τοῦ Φλεβάρη 1916. Ἡ ἔκκληση δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 52, τῆς 25 τοῦ Μάρτη 1916. — *187.*

233 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν «Οἱ διαφορές γιά τή σύγκληση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου (Γράμμα ἀπό τήν Ἀγγλία)» μέ τήν ὑπογραφή Ὄρν· τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Νάσε Σλόβο», ἀρ. φύλ. 51 καί 52, τῆς 1 καί 2 τοῦ Μάρτη 1916. Στό ἄρθρο αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρεται στό σχόλιό του «Διάσπαση ἤ σάπισμα;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 299-300). — *187.*

234 *«Leipziger Volkszeitung»* («Λαϊκή ἐφημερίδα τῆς Λειψίας») — καθημερινή σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα· ἔβγαινε ἀπό τό 1894 ὥς τό 1933. — *188.*

235 Στό «Bulletin I.S.K.» τεῦχ. 3, τῆς 29 τοῦ Φλεβάρη 1916 δημοσιεύτηκε ἡ ἔκκληση «Πρός ὅλα τά προσκείμενα κόμματα καί ὁμάδες». — *188.*

236 Πρόκειται γιά τό φύλ. ἀρ. 49 τῆς ἐφημερίδας «Berner Tagwacht» τῆς 28 τοῦ Φλεβάρη 1916, στό ὁποῖο δημοσιεύτηκε ἡ ἀπόφαση τῆς συνέλευσης τῆς

ὁμάδας τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Βρέμης. Στήν ἀπόφαση αὐτή ἰδιαίτερα ἐκφραζόταν ἡ ἀπαίτηση, ὅπως ἡ ἐφημερίδα «Bremer Bürger Zeitung» ἀκολουθοῦσε μέ συνέπεια τίς ἀριστεροριζοσπαστικές θέσεις της, πού κρατοῦσε πρίν τόν πόλεμο. — *188.*

237 *«Ντζβίνοβτσι»* — συνεργάτες καί ὁμοϊδεάτες τοῦ νόμιμου ἀστικο-ἐθνικιστικοῦ περιοδικοῦ «Ντζβίν»· τό «Ντζβίν» («Καμπάνα») ἔβγαινε στήν οὐκρανική γλώσσα στό Κίεβο ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1913 ὥς τά μέσα τοῦ 1914. — *188.*

238 *«Μποροτμπά»* («Ἀγώνας») — μηνιαῖο ὄργανο τῆς ὀργάνωσης ἐξωτερικοῦ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Οὐκρανίας, πού ἔβγαινε στή Γενεύη (Ἑλβετία) ἀπό τίς 3 τοῦ Φλεβάρη 1915 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1916. Τό περιοδικό κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ μαρξισμοῦ τασσόταν ὑπέρ τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν οὐκρανῶν ἐργατῶν σέ ξεχωριστό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί διεξῆγε ἐπίσης πάλη ἐνάντια στό σύνθημα τῶν μπολσεβίκων γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν. — *188.*

239 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Γ. Ζιεμέλις «Σχετικά μέ τή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας στήν περίοδο τοῦ πολέμου»· ἀργότερα τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», τεῦχ. 2. — *188.*

240 Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ἔλαβε τό γράμμα αὐτό μαζί μέ ἄλλα ντοκουμέντα τοῦ Κ. Μάρξ, Φ. Ἔνγκελς, Β. Ι. Λένιν ἀπό τό Διεθνές ἰνστιτοῦτο κοινωνικῆς ἱστορίας στό Ἄμστερνταμ τό 1964. — *189.*

241 Πρόκειται γιά τίς θέσεις τῆς ὁμάδας «Ἰντερνατσιονάλ», πού δημοσιεύτηκαν στίς 29 τοῦ Φλεβάρη 1916 στό τεῦχος 3 τοῦ «Δελτίου τῆς ΔΣΕ» μέ τόν τίτλο «Ein Vorschlag deutscher Genossen» («Πρόταση τῶν γερμανῶν συντρόφων»). — *190.*

242 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Στρέμπελ «Οἱ αἰτίες τῆς σοσιαλιστικῆς κρίσης» πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 12 τοῦ «Neue Zeit» τῆς 17 τοῦ Δεκέμβρη 1915. — *190.*

243 Πρόκειται γιά τό κοινό σχέδιο προγράμματος τῆς «Ἐπαναστατικῆς σοσιαλιστικῆς Ἕνωσης» καί τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας, πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχ. 3 τοῦ «Δελτίου τῆς ΔΣΕ». — *191.*

244 *«Τό Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»»* («Ἡ Συλλογή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»»), πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, ἐκδιδόταν ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Ἐκδόθηκαν συνολικά δυό τεύχη τῆς συλλογῆς: τό τεῦχ. 1 τόν Ὀχτώβρη καί τό τεῦχος 2 τό Δεκέμβρη τοῦ 1916. Στά τεύχη αὐτά δημοσιεύτηκαν τά ἔργα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν (Θέσεις)», «Γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους», «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση», «Γιά τό σύνθημα τοῦ «ἀφοπλισμοῦ»», «Ὁ ἰμπεριαλισμός καί ἡ διάσπαση τοῦ σοσιαλισμοῦ», «Ἡ Διεθνής τῶν νέων», «Προσπάθειες νά βγάλουν ἀσπροπρόσωπο τόν ὀπορτουνισμό», «Ἡ ὁμάδα τοῦ Τσχεΐτζε καί ὁ ρόλος της». Εἶχε ἑτοιμαστεῖ ὑλικό γιά τό τρίτο τεῦχος τῆς συλλογῆς,

στό όποίο έπρόκειτο νά δημοσιευτεί τό άρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ίμπεριαλιστικό οίκονομισμό»», ὅμως λόγω ἔλλειψης μέσων, ή ἔκδοση τῆς συλλογῆς αὐτῆς δέν πραγματοποιήθηκε. — *194.*

245 Πρόκειται γιά τήν ἀπάντηση τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Ν. Ι. Μπουχάριν μέ κριτική τῶν «θέσεων» «Γιά τό σύνθημα τοῦ δικαιώματος γιά αὐτοδιάθεση τῶν ἐθνῶν» πού στάλθηκε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» μέ τήν ὑπογραφή Μπουχάριν, Πιατακόφ, Μπός τό Νοέμβρη τοῦ 1915. Τίς «θέσεις» αὐτές ὁ Β. Ι. Λένιν τίς κριτικάρει ἐπίσης στά ἄρθρα «Γιά τήν ἐμφανιζόμενη κατεύθυνση τοῦ «ἰμπεριαλιστικοῦ οἰκονομισμοῦ»», «Ἀπάντηση στόν Κίεβσκι (Γ. Πιατακόφ)» «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 59-67, 68-74, 77-130). — *195.*

246 Πρόκειται γιά τήν προετοιμαζόμενη ἔκδοση τῆς συλλογῆς, ὅπου ἐπρόκειτο νά μποῦν τά ὑλικά γιά τήν κατάσταση τῶν ἑβραίων στή Ρωσία, πού συγκέντρωσε ὁ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ στή διάρκεια τῆς περιοδείας του. Ἡ ἔκδοση τῆς συλλογῆς δέν πραγματοποιήθηκε. — *195.*

247 Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἀπάντηση τοῦ Β. Ι. Λένιν στήν πρόταση τοῦ Γ. Λάριν νά συμμετάσχει στή συλλογή πού ἀφιερώνεται στήν κριτική τοῦ ἀμυνιτισμοῦ καί τῆς τεκμηρίωσης τῆς πλατφόρμας τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ἡ συλλογή ἐπρόκειτο νά ἐκδοθεῖ νόμιμα στή Ρωσία. Καλοῦνταν ἀπό τό ἐξωτερικό νά συμμετάσχουν οἱ Ἀξελρόντ, Λουνατσάρσκι, Μάρτοφ κ. ἄ. Στή Ρωσία συγκέντρωσε συνεργάτες γιά τή συλλογή ὁ Ν. Σουχάνοφ. Στούς ὅρους, μεταξύ τῶν ἄλλων, ὑπῆρχε καί ὁ ὅρος ὅτι «στά ἄρθρα τῆς συλλογῆς αὐτῆς δέν πρέπει νά ὑπάρχουν ἀμοιβαῖες ἐπιθέσεις τῶν συμμετεχόντων». Ἡ ἔκδοση τῆς συλλογῆς δέν πραγματοποιήθηκε. — *197.*

248 Πρόκειται γιά τή δήλωση-διαμαρτυρία τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Διεθνή σοσιαλιστική ἐπιτροπή, πού ἀπόδειχνε ὅτι ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή δέν ἔχει δικαίωμα νά ἀντιπροσωπευτεῖ στή διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. Στή δήλωση τονιζόταν πώς ὅλες οἱ ὀργανώσεις στή Ρωσία, πού συνδέονται μέ τήν ΟΕ, ἐνέκριναν τή συμμετοχή στίς ἐπιτροπές τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας, περνώντας ἔτσι «στίς θέσεις τοῦ σοσιαλπατριωτισμοῦ». «Γιά νά γίνει ἡ ἀντιπροσώπευση *σωστή,* χωρίς νά ξεγελάει τούς *ἐργάτες,* ἀναφερόταν στή δήλωση, πρέπει ν' ἀποριφθεῖ αὐτή καθ' αὐτή ἡ ἀντιπροσώπευση τῆς *ΟΕ.*

Διαφορετικά, ἐπιτρέποντας τήν ὄχι νόμιμη ἀντιπροσώπευση τῆς ΟΕ, παραπλανοῦμε τούς ἐργάτες τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τῆς Ρωσίας, ἐπιτρέποντας τήν *ὑποκριτική* συνένωση τοῦ «Τσίμμερβαλντ»...» μέ τή συμμετοχή στίς ἐπιτροπές τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας.

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχει τό τυπογραφικό δοκίμιο τῆς δήλωσης, πού συμπίπτει μέ τίς διαστάσεις τῶν στηλῶν τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Πιθανόν ὁ Λένιν νά πῆρε μέρος στή σύνταξη τῆς διαμαρτυρίας αὐτῆς. Στίς 10 τοῦ Ἰούνη 1916 δημοσιεύτηκε στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἡ ἀνακοίνωση: «Ἀναβλήθηκε ὥς τό ἑπόμενο φύλλο ἡ δήλωση τῆς ΚΕ πρός τήν I.S.K. σχετικά μέ τήν ἀντιπροσώπευση τῆς ΟΕ». Τό ντοκουμέντο δέν εἶχε δημοσιευτεῖ στόν Τύπο τόν καιρό ἐκεῖνο. — *197.*

249 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ «Die Krise der Sozialdemokratie» («Ἡ κρίση τῆς σοσιαλδημοκρατίας») πού ἐκδόθηκε τό 1916 μέ τό ψευδώνυμο «Γιούνιους». Κριτική τῶν λαθεμένων ἀπόψεων τῆς μπροσούρας ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο «Γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 1-16). — *198.*

250 Πρόκειται γιά τή δημοσίευση στό φύλ. ἀρ. 52 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τῆς ἔκκλησης τῆς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς «Πρός ὅλα τά προσκείμενα κόμματα καί ὁμάδες» γιά τή σύγκληση τῆς δεύτερης διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης, τῆς σύντομης ἔκθεσης τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς συνδιάσκεψης καί τῶν ὅρων ἀντιπροσώπευσης σ' αὐτήν, πού δημοσιεύτηκαν στό «Bulletin I.S.K.», τεῦχ. 3, 29 τοῦ Φλεβάρη 1916. — *198.*

251 Στό γράμμα γίνεται λόγος γιά τήν προετοιμασία νά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο «Ἡ ἐκλογή μεταξύ τῶν δύο» πού κατόπιν δημοσιεύτηκε στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1916 στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 57 μέ τόν ὑπότιτλο: «Ἀναδημοσιεύουμε τό ἄρθρο αὐτό ἀπό τόν «Σπάρτακο», ἀρ. φύλ. 1, παράνομο ὄργανο τῶν γερμανῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν».

Στήν ἑπόμενη παράγραφο τοῦ γράμματος γίνεται λόγος γιά τή δήλωση πού ἔγινε στήν πλατιά συνεδρίαση τῆς ΔΣΕ τό Φλεβάρη τοῦ 1916 κατά τή συζήτηση τῆς ἔκκλησης «Πρός ὅλα τά προσκείμενα κόμματα καί ὁμάδες». Ψηφίζοντας ὑπέρ τοῦ κειμένου τῆς ἔκκλησης οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ δήλωσαν στή σύσκεψη, πώς ἄν καί δέν τή βρίσκουν ἱκανοποιητική σέ ὅλες τίς θέσεις της, ψηφίζουν ὑπέρ, γιατί βλέπουν σ' αὐτή ἕνα βῆμα μπρός σέ σύγκριση μέ τίς ἀποφάσεις τῆς πρώτης διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης στό Τσίμμερβαλντ. — *198.*

252 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Ζηνόβιεφ «Πῶς ὁ λικβινταρισμός μετατράπηκε σέ σοσιαλσωβινισμό» (δημοσιεύτηκε στή «Σμπόρνικ «Σοτσάλ-Ντεμοκράτα»»). — *198.*

253 *«Νάς Γκόλος»* — νόμιμη ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων, ἔβγαινε στή Σαμάρα τό 1915-1916, κρατοῦσε σοσιαλσωβινιστική στάση. — *199.*

254 Πρόκειται γιά τή δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη πού ἐπρόκειτο νά συγκληθεῖ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1916. — *199.*

255 *«Socialist Propaganda League»* («Σύνδεσμος σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας») (ΣΣΠ) στήν Ἀμερική, ἱδρύθηκε στή Βοστώνη τό 1915 μέσα στό Σοσιαλιστικό κόμμα σάν αὐτοτελής ὁμάδα. Ὁ ΣΣΠ ἦταν ὀπαδός τῆς πλατφόρμας τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ· γύρω του ἄρχισαν νά συσπειρώνονται τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος. — *200.*

256 Πρόκειται γιά τίς «Προτάσεις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ στή δεύτερη σοσιαλιστική συνδιάσκεψη», πού δημοσιεύτηκαν στό τεῦχος 4 τοῦ «Δελτίου τῆς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς». Ἡ διαμαρτυρία ἐνάντια στόν Μάρτοφ-Τσχεΐτζε δέν δημοσιεύτηκε. — *203.*

257 Πρόκειται, πιθανόν, γιά τό ἄρθρο πού ἔκανε κριτική στό σχέδιο Διακήρυξης γιά τή δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη πού ὑποβλήθηκε στήν ΔΣΕ

ἀπό πρόσωπα πού συγκεντρώνονταν γύρω ἀπό τό περιοδικό «La vie Ouvrière» καί τήν ἐφημερίδα «Νάσε Σλόβο». Τό σχέδιο δημοσιεύτηκε στίς 29 τοῦ Φλεβάρη 1916 στό «Δελτίο τῆς ΔΣΕ», τεῦχ. 3.

«La vie Ouvrière» («Ἐργατική Ζωή») — περιοδικό τῶν γάλλων ἐπαναστατῶν συνδικαλιστῶν· ἔβγαινε τό 1909-1914. — *207.*

258 Ὁ Μ. Ν. Ποκρόβσκι σέ γράμμα πρός τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ τόν πληροφοροῦσε γιά μιά σειρά μπροσοῦρες πού ἐπρόκειτο νά ἐκδοθοῦν στήν Πετρούπολη γιά τόν ἰμπεριαλισμό καί γιά τά ἄλλα ζητήματα πού συνδέονταν μ' αὐτόν. Αὐτός ἀποτάνθηκε στόν Β. Ι. Λένιν μέ τήν παράκληση νά γράψει μιά μπροσούρα γιά τόν ἰμπεριαλισμό. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό βιβλίο «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ». — *207.*

259 Πρόκειται γιά τό λόγο τοῦ Χ. Γκ. Ρακόβσκι τῆς 8 τοῦ Φλεβάρη 1916 στό διεθνές συλλαλητήριο στή Βέρνη, πού ὀργανώθηκε μέ τήν εὐκαιρία τῶν ἐργασιῶν τῆς σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς. (Ὁ λόγος του ἐκδόθηκε στό Βουκουρέστι σέ ξεχωριστή μπροσούρα).

Ἡ ὁμάδα τῶν διεθνιστῶν σοσιαλιστῶν τῆς Γερμανίας (I.S.D.) ἔκδοσε τήν μπροσούρα «Die Minderheit des 21. Dezember 1915» («Ἡ μειοψηφία τῆς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1915»), στήν ὁποία ἀναλυόταν ἡ ψηφοφορία τῆς μειοψηφίας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τοῦ Ράιχσταγκ κατά τῶν πολεμικῶν πιστώσεων στίς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1915. — *208.*

260 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά νεαρούς γάλλους σοσιαλιστές, γνωστούς τοῦ Γκ. Ι. Σαφάροφ, πού ζοῦσε τόν καιρό ἐκεῖνο στό Παρίσι. — *209.*

261 Πρόκειται γιά τήν εἴδηση σχετικά μέ τή σύλληψη τῶν ρώσων ἐμιγκρέδων Ν. Ι. Μπουχάριν, Γκ. Λ. Πιατακόφ, Γ. Σούριτς, Α. Ι. Γκόρντον ἀπό τίς σουηδικές ἀρχές τῆς Στοκχόλμης. Ὕστερα ἀπό ὀλιγοήμερη κράτησή τους ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι καί ἀπελάθηκαν ἀπό τή Σουηδία. — *210.*

262 Στίς 13 τοῦ Ἀπρίλη 1916 στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 53 δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο «Ὁ Τσχεΐτζε καί ἡ ὁμάδα του — συνεργοί τοῦ «γκοζντιεφικοῦ» κόμματος». Στό ἄρθρο αὐτό ἐπικρίνονταν οἱ σωβινιστικές ἀγορεύσεις τοῦ Τσχεΐτζε καί τοῦ Τσχενκέλι στήν Κρατική δούμα. «Ρωσικό» φύλλο τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ὀνομάζει ὁ Λένιν τό φύλλο ἀρ. 53 πού ἦταν ἀφιερωμένο στά γεγονότα στή Ρωσία. — *211.*

263 Πρόκειται γιά τό σχεδιαζόμενο τόν καιρό ἐκεῖνο ταξίδι τοῦ Μ. Σ. Κέντροφ στή Ρωσία. — *212.*

264 Τό γράμμα αὐτό ἔχει γραφτεῖ σάν ἀπάντηση στό γράμμα τῶν Γκ. Λ. Πιατακόφ, Ε. Μπ. Μπός, Ν. Ι. Μπουχάριν πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» γιά τίς διαφωνίες στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Κομμουνίστ». — *214.*

265 Πρόκειται γιά τή μετοίκηση τῶν Γκ. Λ. Πιατακόφ, Ε. Μπ. Μπός, Ν. Ι. Μπουχάριν στή Χριστιανία (Ὄσλο) καί γιά τίς θέσεις τους «Σχετικά μέ τό σύνθημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» πού εἶχαν στείλει στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τό Νοέμβρη τοῦ 1915.

Οἱ συντάκτες τῶν «θέσεων» τάσσονταν ἐνάντια στήν παράγραφο 9 τοῦ προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν. — *214.*

266 Πρόκειται γιά τή μετάβαση στή δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. Στή σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς, πού ἔγινε στή Βέρνη στίς 5-9 τοῦ Φλεβάρη 1916, ψηφίστηκε ἀπόφαση, σύμφωνα μέ τήν ὁποία στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ μποροῦν νά παραβρεθοῦν ὅλοι, ὅσοι πῆραν μέρος στίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ὁ Λένιν πῆρε μέρος στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *215.*

267 Πρόκειται γιά τόν Κατσλέροβιτς, ἀντιπρόσωπο τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Σερβίας. — *215.*

268 Πρόκειται γιά τήν ἄφιξη τῶν γάλλων ἀντιπροσώπων στή δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. Ὁ Σαφάροφ (Ζώρζ) βρισκόταν ἐκεῖνο τόν καιρό στήν Ἑλβετία. Ποιούς ἀποκαλεῖ ὁ Β. Ι. Λένιν «βρεστιανούς» δέν ἔχει ἐξακριβωθεῖ. Τά γράμματα τῆς Ι. Φ. Ἀρμάντ καί τοῦ Γκ. Ι. Σαφάροφ πού στάλθηκαν πρός τόν Β. Ι. Λένιν ἀπό τή Γαλλία, μιλᾶνε γιά τήν ἐπαναστατική προπαγάνδα ἀνάμεσα στούς ἐπιστρατευμένους ρώσους ἐργάτες καί τοῦς ναῦτες-ἐφέδρους, πού βρίσκονταν στο λιμάνι τῆς γαλλικῆς πόλης Βρέστη. Σ' ἕνα ἀπό τά γράμματα τό Γενάρη τοῦ 1916 ἡ Ἀρμάντ ζητοῦσε νά σταλοῦν γιά τούς συντρόφους τῆς Βρέστης «Vorbote» καί «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Σέ ἄλλο γράμμα ἡ Ἀρμάντ πληροφοροῦσε: Μέ τούς βρεστιανούς ἐπίσης συμφώνησα νά στείλουν ἀντιπρόσωπο — αὐτοί πολύ τό ἤθελαν αὐτό καί μάλιστα ἔλπιζαν νά συγκεντρώσουν χρήματα γι' αὐτό. Ὅμως δυσκολεύονται μέ τό διαβατήριο...» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). — *216.*

269 Πρόκειται γιά τό κατηγορητήριο τῆς ὑπόθεσης τῶν μπολσεβίκων-μελῶν τῆς IV Κρατικῆς δούμας, πού στάλθηκε στόν Β. Ι. Λένιν ἀπό τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ. — *216.*

270 Βλ. Σημείωση 248. — *217.*

271 Ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τούς ἀντιπροσώπους τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῶν κομμάτων τῶν σκανδιναβικῶν χωρῶν (Σουηδία, Νορβηγία) στή δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη. — *217.*

272 Πρόκειται γιά τήν ἀκριβή διεύθυνση τοῦ τόπου τῆς σύγκλησης τῆς δεύτερης διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης. — *218.*

273 Ἡ συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν τῶν οὐδέτερων χωρῶν πού ὁρίστηκε ἀπό τόν Κ. Χούισμανς γιά τίς 26 τοῦ Ἰούνη 1916 ἔγινε στή Χάγη στίς 31 τοῦ Ἰούλη. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος ἀπό τήν Ὀλλανδία 8 ἀντιπρόσωποι, ἀπό τή Σουηδία ὁ Μπράντιγκ, ἀπό τή Δανία ὁ Στάουνινγκ, ἀπό τήν Ἀργεντινή καί τίς ΕΠΑ πῆρε μέρος ἀπό ἕνας ἀντιπρόσωπος. Ἡ συνδιάσκεψη τῶν δεξιῶν στοιχείων τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων ψήφισε ἀπόφαση ὑπέρ τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου σάν ὅρο «σταθερῆς εἰρήνης καί διεθνοῦς ἀλληλεγγύης». — *219.*

274 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἔκθεση τοῦ Κ. Χούισμανς στό ἔκτακτο συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ὀλλανδίας στό Ἄρνεμ στίς 9 τοῦ Γενάρη 1916 γιά τή δράση τῆς Διεθνοῦς. Στήν ἔκθεσή του ὁ Κ. Χούισμανς ἀνάπτυξε τό πρόγραμμα «δημοκρατικῆς εἰρήνης» καί ἔθιξε τή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τήν ἀριστερή ὁμάδα της. Ἡ ἐφημερίδα «Volksfreund» στό ἄρθρο «De Brouckere über die Internationale» («Ὁ ντέ Μπροῦκερ γιά τή Διεθνή») στό φύλ. 38 τῆς 15 τοῦ Φλεβάρη 1916 ἔγραφε: «Ὅπως δέν μπορεῖ μέ τά λόγια νά ἀναστηλωθεῖ μαζί μέ τόν Χούισμανς ἡ παλιά μορφή τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, ἔτσι δέν μπορεῖ καί ἡ νέα Διεθνής μαζί μέ τόν ντέ Μπροῦκερ νά γίνει σκιά, πού ἐπαναλαμβάνει τίς πράξεις τῆς Ἀντάντ. Ἡ νέα Διεθνής θά γίνει μαχητική, συσπειρωμένη ὀργάνωση ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Δυτικῆς καί τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης εἴτε δέν θά εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά λόγια ἤ ὄργανο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχει ἀπόκομμα ἀπό τήν αὐστριακή ἐφημερίδα «Arbeiter Zeitung», ἀρ. φύλ. 16 τῆς 16 τοῦ Γενάρη 1916 μέ ὅλο τό κείμενο τοῦ λόγου τοῦ Κ. Χούισμανς, στό ὁποῖο ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει κάνει ἐπισημειώσεις. — *220.*

275 Πρόκειται γιά τήν ἔκδοση στά ἀγγλικά τῆς «Internationale Flugblatter», τεῦχ. 1. — *220.*

276 Τό γράμμα γιά τά ἀποτελέσματα τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Κίνταλ ἐξονόματος τοῦ ΓΕ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στάλθηκε στίς κομματικές ὀργανώσεις. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό κείμενο τοῦ γράμματος, μεταφρασμένο ἀπό τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ στά γαλλικά. Στά ρωσικά τό γράμμα δημοσιεύτηκε τό 1926 στό περιοδικό «Κράσναγια Λέτοπις», τεῦχ. 2. — *221.*

277 Πρόκειται γιά τήν ὁμιλία τοῦ Μάγερ, ἀντιπροσώπου τῆς ὁμάδας «Διεθνής», στήν πλατιά συνεδρίαση τῆς ΔΣΕ στίς 2 τοῦ Μάη 1916, ὅπου ἐπικυρώνονταν τά τελικά κείμενα τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ. — *221.*

278 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε διάλεξη μέ θέμα «Δυό ρεύματα στό διεθνές ἐργατικό κίνημα» στή Λωζάνη στίς 3 τοῦ Ἰούνη καί στή Γενεύη στίς 2 τοῦ Ἰούνη. — *221.*

279 Τά ὑλικά τῆς δεύτερης διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης, πού ἔγινε στό Κίνταλ στίς 24 τοῦ Ἀπρίλη 1916, δημοσιεύτηκαν στίς 10 τοῦ Ἰούνη 1916 στά φύλ. ἀρ. 54-55 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *221.*

280 Πρόκειται γιά τήν ἔκκληση πού ψηφίστηκε στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ «Πρός τούς λαούς πού καταστρέφονται καί σκοτώνονται». Τό σοβαρότατο αὐτό ντοκουμέντο καλοῦσε τούς λαούς νά παλέψουν μέ ὅλα τά μέσα πού διαθέτουν γιά τό συντομότερο τερματισμό τοῦ παγκόσμιου πολέμου, γιά τήν ἄμεση ὑπογραφή εἰρήνης, χωρίς προσαρτήσεις. Στήν ἔκκληση χαράσσονταν ἡ ἰδέα, πώς σταθερή εἰρήνη θά κατακτηθεῖ σάν ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Παρ᾽ ὅλα αὐτά στή Διακήρυξη δέν ὑποδείχνονταν συγκεκριμένα

μέτρα πάλης γιά τήν έπαναστατική έξοδο άπό τόν ιμπεριαλιστικό πόλεμο. (Λεπτομερέστερα γιά τή συνδιάσκεψη βλ. Β. Ι. Λένιν. Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 27ος, σημείωση 102.)

Στήν έφημερίδα πού άναφέρει παρακάτω ό Β. Ι. Λένιν, τή «Berner Tagwacht», όργανο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας, δημοσιεύτηκε ή έκκληση στίς 6 τοῦ Μάη 1916 μέ τόν τίτλο «An die Völker, die man zu Grunde richtet und tötet». — *221.*

281 Μέλη τῆς γαλλικῆς άντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ ἦταν ό Π. Μπριζόν, Α. Μπλάν καί Ραφφέν-Ντιζάν. — *222.*

282 Ἡ άριστερή πτέρυγα τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Κίνταλ ἦταν ίσχυρότερη, άπ' ὅ,τι στό Τσίμμερβαλντ. Ἄν στήν πρώτη διεθνή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ ή Ἀριστερά άποτελοῦνταν άπό 8 άνθρώπους, στή συνδιάσκεψη ὅμως τοῦ Κίνταλ ή Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ άριθμοῦσε 12 άντιπροσώπους καί μάλιστα σέ μερικά ζητήματα συγκέντρωνε σχεδόν τό μισό τῶν ψήφων. Αὐτό άντανακλοῦσε τίς άλλαγές τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων στό διεθνές έργατικό κίνημα πρός ὄφελος τοῦ διεθνισμοῦ.

Ὁ Λένιν, μιλώντας γιά τό δυνάμωμα τῆς Ἀριστερᾶς στή συνδιάσκεψη, έχει ύπόψη του τούς παρακάτω άντιπροσώπους: Κατσλέροβιτς (Σερβία), Πλάττεν, Νόμπς, Ἀγκνιές Ρόμπμαν (Ἑλβετία) καί Γκιλμπό (Γαλλία), πού προσχώρησαν στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ἀπό τή γερμανική ὁμάδα «Internationale» πῆραν μέρος στή συνδιάσκεψη ή Μπέρτα Ταλχάιμερ καί ό Ε. Μάγερ. — *222.*

283 Βλ. σημείωση 274. — *222.*

284 Στήν περίοδο αὐτή ό Α. Γκ. Σλιάπνικοφ έκανε διαπραγματεύσεις μέ τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ καί τήν Ε. Μπ. Μπός γιά τό ζήτημα τῆς έπανέκδοσης τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ» (βλ. σημείωση 97).

Ἡ παραπέρα έκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ» στάθηκε άδύνατη λόγω τῆς άντικομματικῆς στάσης τῆς ὁμάδας αὐτῆς. Μέ άπαίτηση τοῦ Λένιν οί διαπραγματεύσεις μέ τήν ὁμάδα Μπουχάριν — Πιατακόφ — Μπός ὕστερα άπό λίγο διακόπηκαν. Ὁ Λένιν κατηγορηματικά άπόκρουσε τίς προσπάθειες τῆς ὁμάδας αὐτῆς νά μεταβάλλουν τό «Κομμουνίστ» σέ φραξιονιστικό όργανό τους.

Ἀπό τό καλοκαίρι τοῦ 1916 ή Συντακτική έπιτροπή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» άρχισε νά έτοιμάζει τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», πού τό πρῶτο τεῦχος της βγῆκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1916. (Λεπτομερέστερα γιά τή συλλογή βλ. σημείωση 244.) — *222.*

285 Γιά τήν «έβραϊκή συλλογή» βλ. σημείωση 246. — *222.*

286 Πρόκειται γιά τό άρθρο τοῦ Κ. Ράντεκ «Τό τραγούδι τέλειωσε» πού δημοσιεύτηκε στήν έφημερίδα «Berner Tagwacht», άρ. φύλ. 108 τῆς 9 τοῦ Μάη 1916. Ὁ Β. Ι. Λένιν έκανε κριτική στό άρθρο αὐτό στήν έργασία του «Τά άποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση» (βλ. Ἄπαντα, 5η έκδ., τόμ. 30ός, σελ. 53). — *223.*

287 Πρόκειται γιά ειδική έπιτροπή αποστολών, πού έστελνε τά κομματικά ντοκουμέντα καί τόν μπολσεβίκικο Τύπο στά διάφορα τμήματα τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ή έπιτροπή βρισκόταν στή Βέρνη καί άποτελοῦνταν άπό πέντε μέλη. Γιά λίγο καιρό στήν έπιτροπή άνῆκε ή Ι. Φ. Άρμάντ. Γραμματέας τῆς έπιτροπῆς ἦταν ή Ζ. Ι. Λίλινα (Ζίνα). Ή έπιτροπή δούλευε κάτω άπό δύσκολες συνθῆκες τῆς πολεμικῆς περιόδου, ὅταν ή στρατιωτική λογοκρισία έκανε κατάσχεση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῶν ύλικῶν πού στέλνονταν. — *224.*

288 Πρόκειται γιά τό σχέδιο ένός σχολίου γιά τήν «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» πού έγραψε ό Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ ὕστερα άπό παράκληση τοῦ Λ. Μπ. Κάμενεφ πού βρισκόταν έξορία στό κυβερνεῖο τοῦ Γενισέι. Στό σχόλιο ό Ζηνόβιεφ προσπαθοῦσε νά μειώσει τήν εύθύνη τοῦ Κάμενεφ γιά τή διαγωγή του στή δίκη τῆς μπολσεβίκικης όμάδας τῆς IV Κρατικῆς δούμας. — *224.*

289 Πρόκειται γιά τό φύλλο τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», άφιερωμένο ειδικά στή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ (βλ. σημείωση 279). — *224.*

290 Ή διάλεξη τοῦ Λένιν μέ θέμα «Δυό ρεύματα στό διεθνές κίνημα» έγινε στή Γενεύη τήν Παρασκευή 2 τοῦ Ίούνη 1916, ὅπως φαίνεται άπό τήν άφίσα τῆς όμάδας τῶν μπολσεβίκων τῆς Γενεύης, πού φυλλάσσεται στό Ίνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ (βλ. «Ίστορικό άρχεῖο» 1955, τεῦχ. 2). Ή διάλεξη τοῦ Λένιν στή Λωζάνη έγινε στίς 3 τοῦ Ίούνη. — *225.*

291 Έπειδή ό Α. Σλιάπνικοφ έβαλε ζήτημα νά ταξιδέψει γιά μερικούς μῆνες στήν Άμερική, ό Ζηνόβιεφ πρότεινε στόν Λένιν νά μή δόσει συγκατάθεση γιά τήν άναχώρηση τοῦ Σλιάπνικοφ καί νά μήν τοῦ ύποσχεθεῖ νά τοῦ στείλει κάθε μήνα 100-150 φράγκα στή διάρκεια τῶν έπικείμενων ἕξι μηνῶν. — *226.*

292 Πρόκειται γιά τίς «Προτάσεις τῆς Κεντρικῆς Έπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ στή δεύτερη σοσιαλιστική συνδιάσκεψη» καί τίς άποφάσεις πού πῆρε ή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ: Διακήρυξη «Πρός τούς λαούς πού καταστρέφονται καί σκοτώνονται», θέσεις «Ή στάση τοῦ προλεταριάτου στό ζήτημα τῆς ειρήνης», άπόφαση «Γιά τή στάση πρός τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο τῆς Χάγης». — *226.*

293 Πρόκειται γιά τήν έργασία τοῦ Σουχάνοφ «Τά άριστερά μας κόμματα» πού έπρεπε νά σταλεῖ στόν Μίνιν. (Β. Α. Καρπίνσκι). — *226.*

294 Τά ύλικά τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Κίνταλ δημοσιεύτηκαν στό 5ο τεῦχ. τοῦ περιοδικοῦ «Demain», πού βγῆκε στίς 15 τοῦ Μάη 1916. Πιθανόν ό Λένιν νά εἶχε ύπόψη του τό κύριο ἄρθρο τοῦ τεύχους αύτοῦ — «Τσίμμερβαλντ», πού έγραψε ό Α. Γκιλμπό.

«Demain» («Αὔριο») — περιοδικό τῶν γάλλων διεθνιστῶν, έβγαινε στή Γενεύη τό 1916-1918. Τό τελευταῖο, τό 31ο, τεῦχος βγῆκε στή Μόσχα τό 1919 σάν ὄργανο τῆς όμάδας τῶν γάλλων κομμουνιστῶν. — *226.*

295 Συλλογή άποφάσεων τῶν διεθνῶν συνεδρίων τῆς II Διεθνοῦς έπρεπε νά έκδόσει ή Έπιτροπή αίχμαλώτων τῆς Έπιτροπῆς τῶν όργανώσεων έξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ή συλλογή προοριζόταν νά κυκλοφορήσει στά στρατόπεδα αίχμαλώτων πού ύπῆρχαν στή Γερμανία καί τήν Αύστρουγγαρία. Ή έκδοση τῆς Συλλογῆς δέν πραγματοποιήθηκε.

Γιά τήν Ἐπιτροπή τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ βλ. σημείωση 12. — *226.*

296 Στό γράμμα τῆς 13 τοῦ Μάη 1916 ὁ Α. Σλιάπνικοφ ἐπίμονα παρακαλοῦσε νά τοῦ στείλουν ὅλα τά ὑλικά τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Κίνταλ καί ἐξέφρασε τή δυσφορία του, γιατί μέ μεγάλη καθυστέρηση παίρνει τό «Δελτίο τῆς ΔΣΕ», ἐλβετικές ἐφημερίδες καί ἄλλα ἀπαραίτητα ὑλικά. — *226.*

297 Πρόκειται γιά τόν μεγάλο ὄγκο ὑλικῶν πού συγκέντρωσε ὁ Α. Σλιάπνικοφ κατά τήν παραμονή του στή Ρωσία. Σημαντικό μέρος τῶν ὑλικῶν αὐτῶν ἀποτελοῦσαν τά ντοκουμέντα γιά τή δράση τῶν ἐπιτροπῶν τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας. Στίς 13 τοῦ Ἀπρίλη 1916 ἕνα μέρος ἀπό αὐτά δημοσιεύτηκε στό Κεντρικό ὄργανο τοῦ Κόμματος, στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» μέ τόν γενικό τίτλο «Νέα ἀπό τή Ρωσία». Σ' αὐτή τή στήλη δημοσιεύτηκε καί τό ἄρθρο «Οἱ ἐργάτες καί οἱ ἐπιτροπές τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας» πού εἶχε γράψει ὁ Α. Σλιάπνικοφ. — *227.*

298 Ὁ Λένιν γιά λόγους συνωμοτικούς ὀνομάζει τόν Σλιάπνικοφ Μπελένιν. Στό γράμμα αὐτό γίνεται λόγος γιά τό ἐπικείμενο ταξίδι του στήν Ἀμερική. Ὁ Σλιάπνικοφ ἀναχώρησε στίς 25 τοῦ Ἰούνη 1916 καί ἐπέστρεψε στήν Εὐρώπη στίς 29 τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου. — *227.*

299 Πρόκειται γιά τή Χριστιανία (Ὄσλο). — *227.*

300 Πρόκειται γιά τή συνδιάσκεψη τῶν τμημάτων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἔγινε στή Βέρνη στίς 14-19 τοῦ Φλεβάρη (27 τοῦ Φλεβάρη — 4 τοῦ Μάρτη) 1915. Ὁ Μπουχάριν στή συνδιάσκεψη πρόβαλε θέσεις, στίς ὁποῖες ἀρνοῦνταν τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν καί γενικά τό αἴτημα τοῦ προγράμματος μίνιμουμ, δηλώνοντας πώς αὐτά «ἔρχονται σ' ἀντίθεση» μέ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Κανένας δέν ὑποστήριζε στή συνδιάσκεψη τίς ἀπόψεις τοῦ Μπουχάριν. (Λεπτομερέστερα γιά τή συνδιάσκεψη βλ. σημείωση 87.) — *230.*

301 Πρόκειται γιά τό περιοδικό «Vorbote» (βλ. γι' αὐτό τή σημείωση 208). — *231.*

302 Βλ. σημείωση 221. — *235.*

303 *Τό ἄρθρο τοῦ Α. Κουλίσεφ «Ἡ ἐξέγερση τοῦ Δουβλίνου»*, γιά τό ὁποῖο μιλάει ἐδῶ ὁ Λένιν, δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Ρέτς» ἀρ. φύλ. 102 τῆς 15 (28) τοῦ Ἀπρίλη 1916.

«Ρέτς» — Κεντρικό ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1906 ὥς τό 1918. — *235.*

304 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Πιατακόφ τῆς 18 τοῦ Μάη 1916, πού ἔστειλε ἀπό τή Χριστιανία (Ὄσλο) πρός τόν Λένιν καί τόν Ζηνόβιεφ. Στό γράμμα αὐτό ὁ Πιατακόφ πρότεινε μερικούς ὅρους, μέ βάση τούς ὁποίους θεωροῦσε δυνατή τή συνέχιση τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἐπανέκδοση τοῦ «Κομμουνίστ». — *236.*

305 Πιθανόν νά πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Α. Μάρτοφ «Τί βγαίνει ἀπό «τό

δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν»», πού δημοσιεύτηκε στά φύλ. 3 καί 4 τῆς ἐφημερίδας «Νάς Γκόλος» τῆς 17 καί 24 τοῦ Γενάρη 1916. — *236.*

306 Πρόκειται γιά τό γράμμα τῆς Α. Μ. Κολλοντάι πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 28 τοῦ Μάη 1916 μέ τήν πληροφορία ὅτι βγῆκαν ἀπό τήν ΚΕ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος Σουηδίας ὁ γραμματέας της Στριόμ καί ἄλλα τρία μέλη της, πού ἐξασφάλισε «τήν οὐσιαστική, ἄν καί ὄχι ἀκόμη τήν τυπική διάσπαση τοῦ κόμματος». Παρακάτω ἡ Κολλοντάι ἔγραφε: «Οἱ σουηδοί δουλεύουν καλά γιά τό δυνάμωμα τῆς ἀριστερᾶς. Ἑτοιμάζουν ἕνα καλά μελετημένο σχέδιο μάχης πού ἑτοιμαζονται νά δόσουν ἐνάντια στούς δεξιούς στό προσεχές συνέδριο τοῦ κόμματος τό χειμώνα, πού σάν λογικό ἀποτέλεσμα θά προκύψει καί ἡ τυπική διάσπαση τοῦ Κόμματος. Πρέπει νά ὑποστηρίξουμε τήν τάση τους νά ξεχωριστοῦν». Στό ἴδιο γράμμα ἡ Α. Μ. Κολλοντάι, σχετικά μέ τίς διαπραγματεύσεις γιά τήν ἔκδοση στήν Ἀμερική στά ἀγγλικά φιλολογίας τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ, γράφει: «Ἀπό τήν Ἀμερική ἀκόμη μέχρι τώρα δέν ἔχουμε ἀπάντηση, στό μεταξύ ὅμως αὐτές τίς μέρες ἔφθασε τό ταχυδρομεῖο καί πῆρα ἀπάντηση στά γράμματα πού στάλθηκαν ταυτόχρονα μέ τά γράμματα πρός τό «Socialist Labour Party» καί ἀκόμη πρός τόν Ch. Kerr». — *237.*

307 Γιά τή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν τῶν οὐδέτερων χωρῶν βλ. σημείωση 273. — *237.*

308 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Λ. Ριμπάλκα «L' Ukranie et la Guerre» («Ἡ Οὐκρανία καί ὁ πόλεμος»), Λωζάνη, 1916. Στό γράμμα πρός τόν Λένιν τῆς 28 τοῦ Μάη 1916 ἡ Α. Μ. Κολλοντάι τήν ἀποκαλεῖ «αἰσχρο-σωβινιστική». — *237.*

309 Πρόκειται γιά τή σύγκληση συνέλευσης τοῦ τμήματος τῶν μπολσεβίκων τῆς Γενεύης. Τήν Παρασκευή, δηλαδή στίς 2 τοῦ Ἰούνη, ὁ Λένιν ἔκανε εἰσήγηση στή συνέλευση γιά τή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ καί τήν ἴδια μέρα ἔκανε καί τή διάλεξη μέ θέμα «Δυό ρεύματα στό διεθνές ἐργατικό κίνημα». — *238.*

310 Τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ στή Ρωσία μέ πρόταση τοῦ Σλιάπνικοφ ἐξέτασε τό Νοέμβρη τοῦ 1916 τίς προστριβές πού ὑπῆρχαν στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Κομμουνίστ» καί ψήφισε τήν παρακάτω ἀπόφαση: «Τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ, ἀφοῦ ἄκουσε τή δήλωση τοῦ σ. Μπελένιν (Σλιάπνικοφ) σχετικά μέ τίς διαφωνίες στό συμβούλιο τῶν συνεργατῶν τοῦ κομματικοῦ Τύπου πάνω σέ ὁρισμένα σημεῖα τοῦ προγράμματος καί τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος, θεωρεῖ ἀπαραίτητο νά κάνει γνωστό στή Συντακτική ἐπιτροπή ἐξωτερικοῦ τοῦ ΚΟ τά παρακάτω: 1) Τό γραφεῖο τῆς ΚΕ στή Ρωσία, δηλώνοντας πώς τάσσεται ἀλληλέγγυο πέρα γιά πέρα μέ τή βασική γραμμή τῆς ΚΕ πού ἐφαρμόζει τό ΚΟ, ἡ «Σοτσιάλ - Ντεμοκράτ», ἐκφράζει τήν ἐπιθυμία νά συντάσσονται ὅλες οἱ ἐκδόσεις τῆς ΚΕ μέ αὐστηρά συνεπή κατεύθυνση, σέ πλήρη ἀντιστοιχία μέ τή γραμμή τῆς ΚΕ, πού ἔχει χαραχθεῖ ἀπό τήν ἀρχή τοῦ πολέμου. 2) Τό γραφεῖο ἐκφράζεται κατά τῆς μετατροπῆς τῶν ἐκδόσεων τῆς ΚΕ σέ ἐκδόσεις ὅπου θά γίνονται συζητήσεις. 3) Τό γραφεῖο θεωρεῖ, πώς οἱ διαφωνίες τῶν συνεργατῶν πάνω σέ ὁρισμένα ζητήματα τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ δέν μπορεῖ νά ἀποτελέσουν

ἐμπόδιο γιά τή συμμετοχή τους στίς ἐκδόσεις τῆς ΚΕ καί προτείνει στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ νά δεχτεῖ τή συνεργασία τους σέ ἄλλα ζητήματα, στά ὁποῖα δέν ὑπάρχουν διαφωνίες. 4) Τό γραφεῖο, γιά τή διαλεύκανση καί ἐξάλειψη τῶν διαφωνιῶν, προτείνει νά χρησιμοποιηθοῦν *ἰδιωτικά ἐκδοτικά* τόσο στή Ρωσία, ὅσο καί στό ἐξωτερικό, γιά τήν ἔκδοση ειδικῶν συλλογῶν μέ ὑλικά πού ἀπαιτοῦν νά γίνει συζήτηση. — *240.*

311 Πρόκειται γιά τό σχέδιο συμφωνίας, πού σύνταξε ὁ Γκ. Πιατακόφ καί ἡ Ε. Μπός, τό ὁποῖο ἔστειλε ὁ Α. Σλιάπνικοφ στόν Β. Ι. Λένιν, σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς παραπέρα ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ». Ὁ Λένιν διέγραψε τά παρακάτω σημεῖα ἀπό τό κείμενο τοῦ σχεδίου αὐτοῦ:

«Ἱδρυτές τοῦ ἐκδοτικοῦ καί ὑπεύθυνοι ἐκπρόσωποί του εἶναι οἱ σ.σ. Π. καί Ν. Κίεβσκι»·

«Γιά τή δημοσίευση ἄρθρων τῶν συνεργατῶν τοῦ «Κομμουνίστ» στή «Στήλη συζήτησης» πρέπει νά ὑπάρχει ἡ συγκατάθεση τουλάχιστον δύο συντακτῶν...»·

«Τό ἕκτο μέλος προσλαμβάνεται στό ἐκδοτικό μέ σύσταση τῶν σ.σ. Λένιν καί τοῦ Ζηνόβιεφ. Οἱ σ.σ. Λένιν καί Ζηνόβιεφ ἔχουν τό δικαίωμα νά συστήσουν στό ἐκδοτικό καί 7ο μέλος, ἀπό τούς κομματικούς φιλόλογους, ὅμως ἡ προσληψή τους ὑπόκειται σέ ψηφοφορία καί ἀποφασίζεται μέ ἁπλή πλειοψηφία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς...».

Ἡ παράγραφος 6 πού ἀναφέρει ὁ Λένιν παρακάτω ἔχει γραφτεῖ στό σχέδιο τῆς συμφωνίας ὡς ἑξῆς:

«6) Δικαίωμα τῆς ΚΕ.

Ἡ ΚΕ τοῦ κόμματος ἤ τό Γραφεῖο της ἔχουν δικαίωμα νά δημοσιεύσουν στό περιοδικό «Κομμουνίστ» δικά τους ἐπίσημα ντοκουμέντα, δηλώσεις κτλ, ὅμως νά μήν πιάνουν περισσότερο ἀπό τό 15% τοῦ μεγέθους τοῦ τεύχους». — *240.*

312 Βλ. σημείωση 311. — *243.*

313 Πρόκειται γιά τίς διαφωνίες τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ τόν Ράντεκ καί τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας σχετικά μέ τό ἐθνικό ζήτημα. Ἡ οὐσία τῶν διαφωνιῶν αὐτῶν ἐκτίθεται στό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 17-58). — *243.*

314 Βλ. σημείωση 311. — *243.*

315 Στό γράμμα γίνεται λόγος γιά τήν ἐργασία τοῦ Λένιν «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ», πού τό χειρόγραφό της ἔπρεπε ὁ Μ. Ν. Ποκρόβσκι νά τό στείλει στήν Πετρούπολη γιά τό νόμιμο ἐκδοτικό «Πάρους». Ἡ ἐργασία τελείωσε ἐμπρόθεσμα καί στίς 2 τοῦ Ἰούνη στάλθηκε μέ συστημένο πακέτο στόν Ποκρόβσκι (βλ. σε τοῦτο τόν τόμο, σελ. 256-259). — *245.*

316 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Σλιάπνικοφ τῆς 12 τοῦ Ἰούνη 1916, στό ὁποῖο ὑπάρχει ἡ ἐπισημείωση τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια «νά τό ἐπιστρέψετε ἀμέσως». (Τό γράμμα τοῦ Λένιν πρός τόν Σλιάπνικοφ βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 249-253.) — *249.*

317 Στήν πίσω σελίδα τοῦ γράμματος τοῦ Λένιν ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια κάνει γνωστή τή διεύθυνση, στήν ὁποία πρέπει νά στέλνεται ἡ ἀλληλογραφία γιά τόν Σλιάπνικοφ:

«Redaktor Vidnes (für Alecxander)
«Socialdemokraten» Folketshus
Kristiania».

Vidnes (Γιάκοπ Βίντνες) — τόν καιρό ἐκεῖνο ἦταν διευθυντής τοῦ Κεντρικοῦ ὀργάνου τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Νορβηγίας, τῆς ἐφημερίδας «Socialdemokrat», πού ἔβγαινε στή Χριστιανία (Ὄσλο).

Στό γράμμα πρός τόν Σλιάπνικοφ τῆς 17 τοῦ Ἰούνη 1916 ὁ Λένιν γράφει πώς παρακάλεσε τόν Ζηνόβιεφ καί τή Λίλινα νά στείλουν στόν Σλιάπνικοφ τήν «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» καί τήν ἀπόφαση τοῦ ΕΟΕ (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 250).

500 κορῶνες — τά χρήματα πού ζητοῦσε ὁ Σλιάπνικοφ γιά τό ταξίδι του στήν Ἀμερική. — *249.*

318 Πρόκειται γιά τίς θέσεις πού σύνταξε ὁ Κ. Ράντεκ «Θέσεις γιά τόν ἰμπεριαλισμό καί τήν ἐθνική καταπίεση», οἱ ὁποῖες μέ ὑπογραφή τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκαζέτα Ραμποτνίτσα» δημοσιεύτηκαν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1916 στό περιοδικό «Vorbote». Στίς θέσεις ἀνάπτυσσε τίς ἰδέες τοῦ «ἰμπεριαλιστικοῦ οἰκονομισμοῦ». — *250.*

319 Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση», γιά τό ὁποῖο ἐδῶ γίνεται λόγος, εἶχε δημοσιευτεῖ στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», τεῦχος 1, Ὀχτώβρης 1916 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 17-58). — *251.*

320 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Σλιάπνικοφ, στό ὁποῖο ἔκανε γνωστό πώς οἱ «Ἰάπωνες» δέν θέλουν τώρα καί τή διεύρυνση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, κρύβουν τό πουγγί τους. — *253.*

321 Τό χειμώνα τοῦ 1915 ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἔγραψε γράμμα στούς Πιατακόφ, Μπός, Μπουχάριν, μέ τό ὁποῖο δήλωσε πώς ἀρνεῖται νά συμμετάσχει στό «Κομμουνίστ», γιατί δέν μπορεῖ νά ἀναλάβει τήν κομματική εὐθύνη γιά συναδέλφους συντάκτες, πού ἀντιμετωπίζουν ὄχι κομματικά τή δουλιά μας. — *254.*

322 Ὁ Πιατακόφ καί ἡ Μπός ἀποτάνθηκαν πρός τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ μέ τήν ἀπαίτηση νά θεωρηθεῖ ἡ ὁμάδα τους σάν εἰδική ὁμάδα, πού δέν ὑποτάσσεται στό Γραφεῖο ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ, δίνοντάς της τό δικαίωμα νά ἔχει αὐτοτελεῖς σχέσεις μέ τό τμήμα τῆς ΚΕ τῆς Ρωσίας, νά ἐκδίδει φυλλάδια καί ἄλλο ἔντυπο ὑλικό. Παίρνοντας ἀρνητική ἀπάντηση, παρ' ὅλα αὐτά, ἔκαναν προσπάθεια νά ἀποκαταστήσουν χωριστά ἀπό τό ΓΕΚΕ ἐπαφή μέ τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Ρωσία. — *254.*

323 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τῆς Ζ. Ι. Λίλινα «Das Problem der Frauenwerbsarbeit», πού δημοσιεύτηκε στίς 27 τοῦ Ἰούνη 1916 στήν ἐφημερίδα «Berner Tagwacht» ἀρ. φύλ. 148. Στό δεύτερο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» τό ἄρθρο της τροποποιημένο δημοσιεύτηκε μέ τόν τίτλο «Τό ἄμεσο ζήτημα. — *256.*

324 Στά άπομνημονεύματά του γιά τήν περίοδο αύτή ό Μ. Ν. Ποκρόβσκι έγραφε: «Καί βέβαια, οί φόβοι τοῦ Λένιν σχετικά μέ τόν έκδότη, γιά τήν άκρίβεια, μέ τό «έκδοτικό», γιατί ό Άλεξέι Μαξίμοβιτς, δυστυχῶς, δέν ἦταν μόνος του, άποδείχτηκαν βάσιμοι. Ακριβῶς ή 101η σημείωση χάλασε τήν ύπόθεση, εἶχε δίκιο ό Ίλίτς πού ένδιαφερόταν γι' αύτήν. Ἄν ὅλη ή μπροσούρα ἦταν τό πρωτότυπο τοῦ γνωστοῦ «Ίμπεριαλισμοῦ», ή σημείωση ὅμως ἦταν τό ἔμβρυο τῆς ὄχι λιγότερο γνωστῆς μπροσούρας, γιά τόν «άποστάτη Κάουτσκι» (βλ. «Άπομνημονεύματα γιά τόν Β. Ι. Λένιν» Μόσχα 1960, μέρος 3, σελ. 134). Ή μπροσούρα τοῦ Λένιν ύποβλήθηκε σέ μεγάλες διορθώσεις άπό τή λογοκρισία. Τά μενσεβίκικα στοιχεῖα, πού ἦταν στήν καθοδήγηση τοῦ έκδοτικοῦ, ἔβγαλαν άπό τήν μπροσούρα τήν αύστηρή κριτική τῶν όπορτουνιστικῶν θεωριῶν τοῦ Κάουτσκι καί τοῦ Μάρτοφ. (Λεπτομερέστερα γιά τό ίστορικό τῆς συγγραφῆς καί τῆς ἔκδοσης τῆς έργασίας βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σημείωση 123). — *259.*

325 Πρόκειται γιά τά γράμματα τοῦ Γκ. Γ. Μπελένκι σχετικά μέ τή δράση τοῦ τμήματος Παρισιοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, γιά τήν άγόρευση τοῦ Π. Μπριζόν στή γαλλική Βουλή στίς 24 τοῦ Ἰούνη 1916.

Ό Π. Μπριζόν, πού πῆρε μέρος στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ, άγορεύοντας άπομέρους τριῶν σοσιαλιστῶν βουλευτῶν, ἔκανε ἔκκληση μέ τήν όποία καλοῦσε τούς βουλευτές νά άπαιτήσουν άπό τήν κυβέρνηση τήν ἄμεση ύπογραφή είρήνης χωρίς προσαρτήσεις. Μέ τούς ἄλλους δύο βουλευτές-σοσιαλιστές ό Μπριζόν ψήφισε κατά τῶν πολεμικῶν πιστώσεων. Τέλειωσε τήν άγόρευσή του ό Μπριζόν μέ τά λόγια: «Ψηφίζουμε ύπέρ τῆς είρήνης, ύπέρ τῆς Γαλλίας, ύπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ. — *260.*

326 Πρόκειται γιά τό σχέδιο τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Ό Γιούρι — ό Γκ. Λ. Πιατακόφ — ἔγραψε τό ἄρθρο «Τό προλεταριάτο καί τό δικαίωμα τῆς αύτοδιάθεσης τῶν έθνῶν στήν έποχή τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου», ὅμως λόγω τῶν λαθεμένων θέσεων δέν δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο στή Συλλογή.

Ή άπεργία στή Νορβηγία, πού ἄρχισε στίς 6 τοῦ Ἰούνη 1916 προβάλλεται στό ἄρθρο τοῦ Α. Χάνσεν «Μερικές πλευρές τοῦ σύγχρονου έργατικοῦ κινήματος τῆς Νορβηγίας» πού δημοσιεύτηκε στό 2ο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ Ντεμοκράτα»».

Στό γράμμα αύτό ό Λένιν άναφέρει τίς έργασίες του «Τά άποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αύτοδιάθεση» καί «Γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους» πού μπῆκαν κατόπιν στό 1ο τεῦχος τῆς συλλογῆς καί τά ἄρθρα «Ό ίμπεριαλισμός καί ή διάσπαση τοῦ σοσιαλισμοῦ», «Ή όμάδα Τσχεῖτζε καί ό ρόλος της», πού δημοσιεύτηκαν στό 2ο τεῦχος τῆς συλλογῆς.

Στό έξώφυλλο τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», τεῦχος 2, άνάμεσα στά ἄρθρα ποῦ πῆρε ή Συντακτική έπιτροπή γιά τή «Σμπόρνικ», τεῦχος 3, άναφερόταν τό ἄρθρο τοῦ Στράννικ (Βάριν) «Τί γίνεται στό στρατό». — *260.*

327 Πρόκειται γιά τά ἄρθρα γιά τή «Σμπόρνικ» Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» σχετικά μέ τή δράση τῆς όμάδας «Ίντερνατσιονάλ» στή Γερμανία. Στό δεύτερο τεῦχος τῆς συλλογῆς δημοσιεύτηκαν δυό ἄρθρα σχετικά μέ τό ζήτημα αύτό: «Οί

παράνομες ἐφημερίδες τῆς ἀριστερῆς ἀντιπολίτευσης τῆς Γερμανίας», «Ἀπό τό χρονικό τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης στή Γερμανία». — *261.*

328 *Τά διαβατήρια τῆς Νάντια* — τά ντοκουμέντα πού ἔβγαζε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια γιά τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ ἐπειδή σκόπευε νά μεταβεῖ στή Νορβηγία. — *261.*

329 Πιθανό νά πρόκειται γιά τήν ἀσυνεπή στάση τοῦ Γκράμπερ ἀπέναντι σέ ἕναν ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, τόν Ε. Βαντερβέλντε, στή διάρκεια τῆς ἐπίσκεψής του στήν Ἐλβετία τό Δεκέμβρη τοῦ 1915. Ὁ Γκράμπερ στήν ἀρχή τοῦ πολέμου κρατοῦσε διεθνιστική στάση, ἔπαιρνε δραστήριο μέρος στή δουλιά τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ἐλβετίας, πῆρε μέρος στίς συνδιασκέψεις τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τοῦ Κίνταλ, βοηθοῦσε στή δημοσίευση τῶν ντοκουμέντων τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ καί ταυτόχρονα, ὅταν ἦρθε ὁ Βαντερβέλντε στήν Ἐλβετία νά κάνει ζύμωση γιά τήν ἀνασύσταση τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, μετά τήν εἰσήγηση τοῦ Βαντερβέλντε, ὁ Γκράμπερ ἐκφώνησε χαιρετιστήριο λόγο ἀπομέρους τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἐλβετίας. — *261.*

330 Πιθανόν πρόκειται γιά τό ἄρθρο τῆς Ι. Φ. Ἀρμάντ «Ποιός θά πληρώσει γιά τόν πόλεμο;». Τό ἄρθρο δέν δημοσιεύτηκε. — *263.*

331 Ἡ μπολσεβίκικη συλλογή *«Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία»* βγῆκε τό 1916 στό Σαράτοφ, τό 1917 ἐπανεκδόθηκε στήν Πετρούπολη μέ μερικές συντομεύσεις ἀπό τό βιβλιοεκδοτικό «Ζίζν ἰ Ζνάνιγε». Σ' αὐτήν μπῆκαν τά ἄρθρα τοῦ Μπ. Β. Ἀβίλοφ, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ καί ἄλλων. Στή συλλογή παρατίθεται σημαντικό στατιστικό ὑλικό. Οἱ ἀρθρογράφοι κάνουν πολεμική ἐνάντια στά ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στή σοσιαλσωβινιστική συλλογή «Αὐτοϋπεράσπιση».

Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια σ' ἕνα ἀπό τά γράμματά της ἐκείνης τῆς περιόδου ἔγραφε, πώς ἡ συλλογή «Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία» προκαλεῖ θαυμάσια ἐντύπωση.

Στίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1916 στήν «Arbeiterpolitik» εἶχε δημοσιευτεῖ βιβλιοκρισία γιά τή συλλογή αὐτή, μέ τόν ὑπότιτλο «Ἀπάντηση στούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες». Ἐκτός ἀπ' αὐτό ἡ βιβλιοκρισία εἶχε δημοσιευτεῖ στήν ἐφημερίδα «Berner Tagwacht». Οἱ συχνές ὑπομνήσεις γιά τή συλλογή αὐτή στόν Τύπο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καί στήν ἀλληλογραφία τοῦ Λένιν καί τῶν συνεργατῶν του, μαρτυροῦν γιά τήν πλατιά κυκλοφορία τῆς συλλογῆς ἀνάμεσα στούς ἀριστερούς τσιμμερβαλντιστές. — *264.*

332 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τόν Ζηνόβιεφ, τήν Ἀρμάντ καί τήν Λίλινα πού βρίσκονταν ἐκεῖνο τόν καιρό στό Χερτενστάιν.

Παρακάτω πρόκειται γιά ἄρθρα γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». — *264.*

333 Στό πρῶτο μέρος τοῦ γράμματος πρόκειται γιά ἄρθρα γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Στήν κριτική τοῦ ὀπορτουνισμοῦ στήν ὁμάδα τῆς Δούμας καί τόν τροτσκισμό ἀφιερώνεται ἡ ἐργασία τοῦ Λένιν «Ὁ ἰμπεριαλισμός καί ἡ διάσπαση τοῦ σοσιαλισμοῦ» — δυό ἄρθρα τοῦ Λένιν: «Προσπάθειες νά βγάλουν ἀσπρο-

πρόσωπο τόν όπορτουνισμό» καί «Ἡ ὁμάδα Τσχεΐτζε καί ὁ ρόλος της», πού μπῆκαν στό δεύτερο τεῦχος τῆς συλογῆς. — *264.*

334 *Π. Ριάμποβσκι* — ψευδώνυμο τοῦ Λ. Ν. Στάρκ. Σέ γράμμα τῆς 12 τοῦ Ἰούνη 1916 πρός τόν Ζηνόβιεφ ὁ Ριάμποβσκι τόν πληροφοροῦσε γιά τήν ἵδρυση στήν Πετρούπολη τοῦ νέου ἐκδοτικοῦ «Βολνά» καί πρότεινε σ' αὐτόν καί στόν Λένιν νά συμμετάσχουν στίς συλλογές, πού θά ἐκδίδει τό ἐκδοτικό. Τό ψευδώνυμο «Ριάμποβσκι» ἦταν ἄγνωστο τότε στό ἐξωτερικό καί ἡ Κρούπσκαγια ἔγραψε κάμποσα γράμματα μέ τήν παράκληση νά ἐξακριβωθεῖ ποιός κρύβεται μέ τό ψευδώνυμο αὐτό. Εἶχε στείλει καί γράμμα στήν Πετρούπολη πρός τήν Α. Ι. Ἐλιζάροβα-Οὐλιάνοβα, ἡ ὁποία κρατοῦσε τίς ἐπαφές τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας μέ τό Κέντρο τοῦ ἐξωτερικοῦ. Στίς 21 τοῦ Ἰούλη 1916 ὅμως αὐτή συνελήφθη καί καθυστέρησε ἡ ἀπάντηση.

Ἀργότερα, ὅταν ἐξακριβώθηκε πώς μέ τό ψευδώνυμο «Ριάμποβσκι» ὑπογράφει ὁ Στάρκ καί ὅτι τόν ὑποπτεύονται γιά προβοκατόρικη δουλιά, ὁ Λένιν ἀρνήθηκε νά συνεργαστεῖ μέ τό ἐκδοτικό αὐτό. — *265.*

335 Στή δεύτερη παράγραφο τοῦ γράμματος ἀναφέρεται ἡ μπροσούρα τοῦ Γ. Κάμενεφ «Ἡ χρεοκοπία τῆς Διεθνοῦς», πού ἀργότερα ἐκδόθηκε στό ἐκδοτικό «Βολνά». Στήν 6η παράγραφο ὁ Λένιν ἀναφέρει τό ἄρθρο του «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση». — *265.*

336 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα *«Kriegs- und Friedensprobleme der Arbeiterklasse»* («Ἡ ἐργατική τάξη καί τά προβλήματα τοῦ πολέμου καί τῆς εἰρήνης»), ὅπου δημοσιεύτηκε σχέδιο διακήρυξης πού πρότεινε στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ ἡ μενσεβίκικη γραμματεία τῆς ΟΕ Ἐξωτερικοῦ.

Σάν παράρτημα τῆς μπροσούρας αὐτῆς δημοσιεύτηκε σέ περίληψη ἡ διακήρυξη τῶν μενσεβίκων γιά τόν πόλεμο, πού εἶχε δημοσιευτεῖ στά ρωσικά στίς 10 τοῦ Ἰούνη 1916 στήν ἐφημερίδα «Ἰζβέστιγια τῆς ΓΕΟΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ» (ἀρ. φύλ. 5) μέ τόν τίτλο «Οἱ μενσεβίκοι τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας γιά τόν πόλεμο». Στήν μπροσούρα παραλείφτηκε ἀρκετά σημαντικό μέρος τῆς διακήρυξής της στήν ὁποία περιέχονταν ἐκκλήσεις γιά συνεργασία μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, γιά συμμετοχή στίς ἐπιτροπές πολεμικῆς βιομηχανίας κτλ.

Μέ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν στό δεύτερο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» ἀναδημοσιεύτηκε ἀπό τήν ἐφημερίδα «De Tribune» τό ἄρθρο τῆς Ε. Ρόλαντ-Χόλστ «Διφορούμενη θέση», πού ἦταν βιβλιοκρισία τῆς γερμανικῆς μπροσούρας, στήν ὁποία ἡ ἀρθρογράφος γράφει, πώς οἱ συντομεύσεις εἶχαν γίνει μέ σκοπό νά ἀποκρύψουν ἀπό τούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ τόν ἐθνικιστικό χαρακτήρα τῆς μενσεβίκικης διακήρυξης καί νά «παρουσιάσουν στή Διεθνή τό πρόσωπο τοῦ Τσίμμερβαλντ».

«Ἰζβέστιγια τῆς ΓΕΟΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ» — («Ἰζβέστιγια τῆς Γραμματείας ἐξωτερικοῦ τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ») — μενσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε ἀπό τό Φλεβάρη 1915 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1917 στήν Ἐλβετία. Βγῆκαν 10 φύλλα. Ἡ ἐφημερίδα ὑποστήριζε κεντριστικές θέσεις. — *266.*

337 Τό ἄρθρο τοῦ Κ. Ράντεκ «Τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν», πού ἀναφέρει ὁ Λένιν δημοσιεύτηκε στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1915 στό περιοδικό «Lichtstrahlen», τεῦχ. 3. Κριτική στό ἄρθρο αὐτό ἔκανε ὁ Λένιν στήν ἐργασία

του «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 47-48). — *266.*

338 Ὁ Λένιν ἔγραψε τό σημείωμα αὐτό στό τέλος τοῦ γράμματος τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια τῆς 24 τοῦ Ἰούλη 1916, μέ τό ὁποῖο εὐχαριστεῖ τόν Μ. Τσχακάγια γιά τήν πληροφορία σχετικά μέ τήν ἔκδοση κομματικῆς φιλολογίας στόν Καύκασο, τόν παρακαλεῖ νά βοηθήσει γιά τήν καλύτερη ἐπαφή μέ τόν Καύκασο, συστήνει συνωμοτική μέθοδο μέ τή Ρωσία, ἀποστέλλοντας βιβλία μέ γραμμένα σ' αὐτά γράμματα μέ συμπαθητική μελάνη. — *267.*

339 Βλ. σημείωση 288. — *267.*

340 Πιθανόν, πρόκειται γιά τίς μπροσοῦρες τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Ὁ διεθνισμός καί ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» καί τοῦ Α. Ν. Πότρεσοφ «Ὁ πόλεμος καί τά ζητήματα τῆς διεθνοῦς δημοκρατικῆς συνείδησης» πού βγῆκαν στήν Πετρούπολη τό 1916. — *267.*

341 *Γκ. Γ. Μπελένκι* (Γκρίσα) ἔγραφε γιά τήν αὔξηση τῆς ἐπιροῆς τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ στό γαλλικό ἐργατικό κίνημα. — *268.*

342 *«The Call»* («Πριζίβ») («Προσκλητήριο») — ἐφημερίδα, ὄργανο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος Βρετανίας· ἔβγαινε στό Λονδίνο ἀπό τό 1916 ὥς τό 1920. — *268.*

343 Πρόκειται γιά τή συμμετοχή τοῦ ἀντιπροσώπου τῶν ἀριστερῶν τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Νορβηγίας στή σχεδιαζόμενη συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν τῶν οὐδέτερων χωρῶν στή Χάγη. — *268.*

344 Πρόκειται γιά τή σειρά τῶν ἄρθρων τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Τί τήν ἐνδιαφέρει τήν ἐργατική τάξη ἡ Πολωνία;» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 156-166). — *269.*

345 Πρόκειται γιά τή δήλωση τοῦ Γκρίμμ, πού δημοσιεύτηκε στίς 26 τοῦ Ἰούλη 1916 στήν ἐφημερίδα «Berner Tagwacht», ἀρ. φύλ. 173. (Στό ΚΚΑ τοῦ ΙΜΛ φυλάγεται ἀπόκομμα τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς.) Στή δήλωσή του ὁ Γκρίμμ ἐπέκρινε τήν ἀπόφαση τοῦ Πλάττεν, πού πάρθηκε μέ πλειοψηφία στίς 24 τοῦ Ἰούλη 1916 στήν κομματική συνέλευση στή Ζυρίχη, ὅταν συζητήθηκε ἡ δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου. Στήν ἀπόφαση πού πάρθηκε κατακρινόταν ἡ ρεφορμιστική δράση ὄχι μόνο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς ὁμάδας, ἀλλά καί τοῦ κέντρου πού ἐπικεφαλῆς του ἦταν ὁ Γκρίμμ· ὑποβάλλονταν σέ κριτική τά μέτρα πού ἐφαρμόζει τό μπούντεσρατ, τά ὁποῖα μποροῦσαν νά ὁδηγήσουν στήν παραβίαση τῆς οὐδετερότητας τῆς Ἐλβετίας. Ὁ Γκρίμμ δέν παραβρισκόταν στή συνέλευση. Ὅταν γνωρίστηκε μέ τήν ἀπόφαση, δήλωσε πώς δέν συμφωνεῖ μέ τίς θέσεις τῆς ἀπόφασης καί πώς γι' αὐτό ἔχει σκοπό «νά παραδόσει στή διάθεση τοῦ κόμματος τό πληρεξούσιό του». Ὁ Γκρίμμ ζητοῦσε νά συζητηθεῖ ἡ δήλωσή του, ὥστε μέχρι τήν ἐπόμενη συνέλευση τῆς Ἕνωσης νά δηλώσει τήν παραίτησή του. — *270.*

346 Τό τεῦχος τοῦ Ἰούλη (ἕβδομο) τοῦ περιοδικοῦ «Demain» ἄρχιζε μέ τό ἄρθρο τοῦ Γκιλμπό «Πόλεμος ἐνάντια στόν πόλεμο». — *270.*

347 Πρόκειται γιά τό γράμμα πρός τήν Α. Ι. Ἐλιζάροβα-Οὐλιάνοβα μέ τήν παράκληση νά στείλει πληροφορίες γιά τό ἐκδοτικό «Βολνά» καί τήν προσωπικότητα τοῦ Λ. Ριάμποβσκι, πού πρότεινε στόν Λένιν καί στόν Ζηνόβιεφ νά συνεργαστοῦν στή συλλογή πού ἔκδιδε τό ἐκδοτικό αὐτό. — *270.*

348 Γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» ὁ Μπουχάριν εἶχε γράψει τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους», ὅμως ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τό ἀπόριψε, γιατί περιεῖχε λαθεμένες ἀντιμαρξιστικές θέσεις σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ κράτους καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Στό τεῦχος 1 τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» δημοσιεύτηκαν οἱ «Θέσεις γιά τόν ἰμπεριαλισμό καί τήν ἐθνική καταπίεση», πού εἶχε γράψει ὁ Κ. Ράντεκ καί δημοσιεύτηκαν μέ τήν ὑπογραφή τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» στό περιοδικό «Vorbote» τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1916. Ἀπάντηση στίς θέσεις ἦταν τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση», πού δημοσιεύτηκε στή συλλογή ἀμέσως ὕστερα ἀπό τίς θέσεις τοῦ Ράντεκ. — *271.*

349 *«Arbeiterpolitik»* («Ἐργατική Πολιτική») — ἑβδομαδιαῖο περιοδικό γιά τά ζητήματα τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, ὄργανο τῆς ὁμάδας τῶν ἀριστερῶν ριζοσπαστῶν τῆς Βρέμης μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ι. Κνίφ καί τόν Λ. Φρόιλιχ πού προσχώρησε τό 1916 στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Γερμανίας· ἔβγαινε στή Βρέμη ἀπό τό 1916 ὥς τό 1919. Τό περιοδικό πάλευε κατά τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ στό γερμανικό καί στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Στό περιοδικό συνεργάζονταν οἱ Ν. Ι. Μπουχάριν, Α. Γκιλμπό, ἡ Α. Μ. Κολλοντάι, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, οἱ Α. Πάννεκουκ, Κ. Ράντεκ, Γ. Μ. Στεκλόφ κ.ἄ.

Μετά τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τό περιοδικό φώτιζε πλατιά τή ζωή τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.

Παρακάτω ἀναφέρεται τό ἄρθρο τοῦ Α. Γκ. Σλιάπνικοφ «Ἡ Ἐργατική Ρωσία στούς 20 μῆνες τοῦ πολέμου», πού δημοσιεύτηκε ἀργότερα στό 1ο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». — *271.*

350 Πρόκειται γιά τίς θέσεις «Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν», πού δημοσιεύτηκαν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1916 στά γερμανικά στό περιοδικό «Vorbote», τεῦχος 2, μέ τήν ὑπογραφή τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» — Κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά ρωσικά οἱ θέσεις πρωτοδημοσιεύτηκαν στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», τεῦχος 1 (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 256-271). — *272.*

351 Πρόκειται γιά τήν πολεμική τοῦ Πλάττεν καί Μύντσενμπεργκ κατά τῶν θέσεων τοῦ Γκρίμμ σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ πολέμου πού ἐξαπολύθηκε στή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων τῆς νεολαίας στίς 16 τοῦ Ἰούλη 1916 στή Ζυρίχη, ὅταν συζητοῦνταν τό ζήτημα τῆς στάσης τοῦ κόμματος ἀπέναντι στόν πόλεμο. Ἡ πολεμική αὐτή συνεχίστηκε καί στίς σελίδες τῆς «Berner Tagwacht». Ἔτσι, στίς 18 τοῦ Ἰούλη, στήν ἐφημερίδα δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο «Ἡ συνδιάσκεψη τῶν νέων γιά τό ζήτημα τοῦ πολέμου», στίς 20 τοῦ Ἰούλη — «Σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη τῶν νέων γιά τό ζήτημα τοῦ πολέμου» καί στίς 29 τοῦ Ἰούλη τό κύριο ἄρθρο «Κήρυγμα πάλης» πού περιεῖχαν δριμύτατες ἐκφράσεις ἐνάντια στόν Πλάττεν καί στόν Μύντσενμπεργκ.

Στό τέλος τοῦ γράμματος ἀναφέρεται τό ἄρθρο τοῦ Ραφφέν-Ντιζάν «Ἡ μειοψηφία τῶν γάλλων σοσιαλιστῶν» πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Demain», τεῦχος 7, Ἰούλης τοῦ 1916. — *272.*

352 Γιά λόγους συνωμοτικούς ὀνόμασε ἔτσι ὁ Λένιν τήν ἐργασία του «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ». Μέ τήν ἔκφραση — «μέθοδος Γκ. Ζ.» — ἐννοεῖται ἡ ἀποστολή τοῦ χειρογράφου, κολλημένου στό ἐξώφυλλο γαλλικοῦ βιβλίου. — *274.*

353 Ὁ Γκ. Λ. Σκλόβσκι τόν καιρό ἐκεῖνο ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς Ἐπιτροπῆς πνευματικῆς βοήθειας στούς αἰχμαλώτους πολέμου πού συγκρότησε ἡ Ἐπιτροπή τῆς ὀργάνωσης ἐξωτερικοῦ τοῦ ΡΣΔΡΠ. Ἡ ἐπιτροπή δροῦσε στή Βέρνη. Ὁ Σκλόβσκι τακτικά ἐνημέρωνε τόν Β. Ι. Λένιν γιά τή δουλιά τῆς ἐπιτροπῆς καί ἔστελνε τά πιό ἐνδιαφέροντα γράμματα τῶν αἰχμαλώτων. Ἡ ἐπιτροπή συγκροτήθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Λένιν, διέδιδε πλατιά τή μπολσεβίκικη φιλολογία γιά τά ζητήματα τοῦ πολέμου, τῶν τρεχόντων ζητημάτων, ἀποκαθιστοῦσε ἐπαφές μέ τούς αἰχμαλώτους πολέμου, ἔβρισκε τά στοιχεῖα πού εἶχαν ἐπαναστατική διάθεση, τά ὁποῖα γίνονταν οἱ φορεῖς τῆς ἐπιροῆς τοῦ Κόμματος στά στρατόπεδα τῶν αἰχμαλώτων πολέμου. (Λεπτομερέστερα γιά τή δουλιά τῆς ἐπιτροπῆς βλ. στήν ἀνακοίνωση «Ἡ δουλιά τῶν μπολσεβίκων ἀνάμεσα στούς ρώσους αἰχμαλώτους πολέμου στή Γερμανία καί στήν Αὐστρουγγαρία» («Βοπρόσι ἰστόριι ΚΠΣΣ», 1963 τεῦχ. 3). — *275.*

354 Πρόκειται γιά τόν Βαλέριου Μάρκου. — *277.*

355 Πρόκειται γιά τό σχέδιο γράμματος πρός τόν Ν. Ι. Μπουχάριν, πού ἔγραψε ὁ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ. Στό γράμμα αὐτό ὑποβαλλόταν σέ κριτική ἡ θέση τῆς Ε. Μπός καί τοῦ Ν. Πιατακόφ στή διάρκεια τῶν διαπραγματεύσεων γιά τό ζήτημα τῆς ἐπανέκδοσης τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνίστ». Ὁ συγγραφέας τοῦ γράμματος, πληροφορώντας γιά τό ὅτι οἱ «ἰάπωνες» πέρασαν πρακτικά στή συγκρότηση δικιᾶς τους ἰδιαίτερης ὁμάδας, παρακαλοῦσε τόν Μπουχάριν νά καθορίσει τή στάση του ἀπέναντι «στή νεοδημιουργούμενη ὁμάδα» καί ἔκφραζε τήν ἐλπίδα γιά δυνατότητα συνεργασίας στό μέλλον μαζί του.

Στά λόγια, πού ἦταν γραμμένα ἰδιόχειρα ἀπό τόν Ζηνόβιεφ — «... ἐμεῖς θέλουμε νά δουλέψουμε μαζί Σας παρά τίς διαφωνίες...» — ὁ Λένιν ἔγραψε τήν παρακάτω ἐπισημείωση: «γιά τίς ὁποῖες, ὅπως φαίνεται, δείχνετε μεγάλη ἐπιφυλακτικότητα, ἐνμέρει ἐπειδή ἴσως γράφατε πιό πολύ γιά οἰκονομικά, παρά γιά πολιτικά ζητήματα». — *278.*

356 Στό γράμμα τῆς 5 τοῦ Αὐγούστου 1916 πού ἀπευθυνόταν πρός τόν Γκ. Λ. Σκλόβσκι στή Βέρνη, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια ἔγραφε: «Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς ξέχασε νά γράψει, πώς τά βιβλία γιά βιβλιοδέσιμο πρέπει νά εἶναι γαλλικά. Πρέπει νά σταλοῦν στή Γενεύη στή διεύθυνση τῶν Καρπίνσκι... Τό χειρόγραφο θά τό στείλουμε ὕστερα ἀπό δυό μέρες». — *280.*

357 *«Ρούσκιγε Ζαπίσκι»* — («Ρωσικά Σημειώματα») — μηνιάτικο λογοτεχνικό, ἐπιστημονικό καί πολιτικό περιοδικό. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1914 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917. Ἐκδότης του ἦταν ὁ Ν. Σ. Ρουσάνοφ. Τό περιοδικό ἀποτελοῦσε συνέχιση τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» («Ρωσικός πλοῦτος»), πού τήν κατεύθυνσή του ὁ Λένιν τήν εἶχε χαρακτηρίσει σάν «ναροντνικιστική, ναροντνικιστική-καντέτικη». — *280.*

358 Στό ΚΚΑ τοῦ ΙΜΛ ὑπάρχει τό ἄρθρο τοῦ Μπρουτσοῦ στά γαλλικά μέ τόν τίτλο: «Στή Γαλλία. Γιά τήν ἀντιπολίτευση στή Γαλλία ἐνάντια στόν πόλεμο», στό ὁποῖο ὑπάρχει ἐπισημείωση: «γιά τή συλλογή». Τό ἄρθρο τοῦ Μπρουτσοῦ δέν δημοσιεύτηκε στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»».

Συλλογή τῆς Βέρνης ὀνομάζει ὁ Λένιν τό πρῶτο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», πού στοιχειοθετήθηκε στή Βέρνη. Τό δεύτερο τεῦχος ὑπολογιζόταν νά στοιχειοθετηθεῖ στό Παρίσι. Τό ἄρθρο «Γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους» συμπεριλήφθηκε στήν πρώτη συλλογή. Τό ἀναφερόμενο ἄρθρο τοῦ Ζηνόβιεφ εἶναι «Ἡ Δεύτερη Διεθνής καί τό πρόβλημα τοῦ πολέμου». — *280.*

359 Ἄρθρο γιά τόν καουτσκισμό σκεπτόταν ὁ Λένιν νά δημοσιεύσει στή συλλογή «Πόντ στάριμ Ζνάμενεμ» («Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία»), ἡ ἔκδοσή του ὅμως σταμάτησε ὕστερα ἀπό τήν πρώτη συλλογή. Στό ΚΚΑ τοῦ ΙΜΛ ὑπάρχει τό σχέδιο τοῦ ἄρθρου μέ τόν τίτλο πού εἶχε βάλει ὁ Λένιν «Γιά τόν καουτσκισμό» (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXX, σελ. 133-134). Εἰδική ἐργασία γιά τόν Κάουτσκι ἔγραψε ὁ Λένιν τό 1918, (βλ. «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ὁ ἀποστάτης Κάουτσκι». Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 235-338). — *281.*

360 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἀπάντηση στόν Π. Κίεβσκι (Γ. Πιατακόφ)» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 68-74).

Στίς παραγράφους 4-7 γίνεται λόγος γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». Στήν πέμπτη παράγραφο πρόκειται γιά τήν πρόταση τοῦ Μπελένκι γιά τήν ἔκδοση τοῦ δεύτερου τεύχους τῆς συλλογῆς στό Παρίσι. Ἄρθρα τοῦ Σαφάροφ δέν δημοσιεύτηκαν στή συλλογή. Τό ἀναφερόμενο ἄρθρο γιά τό γυναικεῖο κίνημα εἶναι τό ἄρθρο τῆς Ζ. Λίλινα. — *281.*

361 *Γκνέβιτς,* εἶναι τό ψευδώνυμο ἑνός ἀπό τούς παράγοντες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Πολωνίας, τοῦ Φαμπερκέβιτς, πού βρισκόταν τόν καιρό ἐκεῖνο στήν Πετρούπολη. Μέ τή συμμετοχή του τό 1916 ἐκδόθηκαν στά πολωνικά δυό τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Zycie» («Ζωή»). — *282.*

362 Στό δεύτερο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τῆς Ρόλαντ-Χόλστ «Διφορούμενη θέση» πού ἦταν μετάφραση ἄρθρου, τό ὁποῖο εἶχε δημοσιευτεῖ στίς 22 τοῦ Αὐγούστου 1916 στήν ἐφημερίδα «De Tribune» («Τό Βῆμα»). — *282.*

363 Στό τέλος τοῦ γράμματος τοῦ Λένιν πρός τόν Πιατακόφ (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 279) ὁ Ζηνόβιεφ ἔγραψε τήν ἑξῆς ἐπισημείωση: «Γιά τή Σύντ. τοῦ «Σ. —Ντ.» Γκ. Ζ. Ἡ μισή στοιχειοθέτηση ἔχει τελειώσει, γι' αὐτό Σᾶς παρακαλῶ νά βιαστεῖτε. Περιμένουμε ἀπάντηση τό γρηγορότερο». — *282.*

364 Ἄρθρο γιά τούς αἰχμαλώτους δέν δημοσιεύτηκε στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». — *283.*

365 Πρόκειται ἴσως γιά τό ἄρθρο «Τό στρατιωτικό πρόγραμμα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης» (λεπτομερειακά γι' αὐτό βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σημείωση 51). — *284.*

366 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Φ. Κοριτσόνερ «Ἀπό τή ζωή τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Αὐστρίας» (δημοσιεύτηκε στό δεύτερο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»»). — *286.*

367 Στό σχέδιο γράμματος, πού ἔγραψε ὁ Λένιν (σελ. 293-294), ὁ Ζηνόβιεφ ἔκανε μιά σειρά διορθώσεις καί ἄλλαξε τό τελικό μέρος. Γιά τή στάση τοῦ Λένιν ἀπέναντι στίς διορθώσεις αὐτές βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 287, 291, 292. Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Λένιν μέ τόν Ζηνόβιεφ καί τόν Μπουχάριν γιά τό ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν «Σχετικά μέ τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους» δημοσιεύτηκε τό 1932 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 22. — *286.*

368 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν «Σχετικά μέ τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους» (βλ. σημείωση 348). — *287.*

369 Πρίν τό γράμμα αὐτό τοῦ Λένιν ἡ Κρούπσκαγια ἰδιόχειρα ἔγραψε τό σχέδιο συντόμευσης τοῦ ἄρθρου τοῦ Ζηνόβιεφ «Ἡ δεύτερη Διεθνής καί τό πρόβλημα τοῦ πολέμου» πού προοριζόταν γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» (μπῆκε στό δεύτερο τεῦχος).

Στήν πέμπτη παράγραφο τοῦ γράμματος ὁ Λένιν ἀναφέρει τό ἄρθρο τοῦ Ζηνόβιεφ ««Ἡ ἡττοπάθεια» πρίν καί τώρα» (μπῆκε στό πρῶτο τεῦχος τῆς συλλογῆς).

Παρακάτω ὁ Λένιν ἀπαριθμεῖ τά ἄρθρα του γιά τή συλλογή: «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης γιά τήν αὐτοδιάθεση», «Ὁ ἰμπεριαλισμός καί ἡ διάσπαση τοῦ σοσιαλισμοῦ», «Προσπάθειες νά βγάλουν ἀσπροπρόσωπο τόν ὀπορτουνισμό», «Ἡ ὁμάδα Τσχεΐτζε καί ὁ ρόλος της». — *288.*

370 Τόν Αὔγουστο τοῦ 1916 ὁ Γκ. Λ. Πιατακόφ (Γιούρι) ἔστειλε γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» τό ἄρθρο του «Τό προλεταριάτο καί τό «δικαίωμα τῶν ἐθνῶν γιά αὐτοδιάθεση» στήν ἐποχή τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου». Τό ἄρθρο αὐτό καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Λένιν σ' αὐτό ἐπρόκειτο νά δημοσιευτοῦν στό τρίτο τεῦχος τῆς συλλογῆς, τό ὁποῖο ἀπό ἔλλειψη πόρων τόν καιρό ἐκεῖνο δέν βγῆκε.

Ἀπάντηση τοῦ Λένιν στό ἄρθρο τοῦ Πιατακόφ ἦταν τά δυό ἄρθρα: «Ἀπάντηση στόν Π. Κίεβσκι (Γ. Πιατακόφ)» (5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 68-74) καί «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»» (5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 77-130).

Ὁ Λένιν ἔγραψε τήν ὑποσημείωση γιατί ὁ Πιατακόφ ἀπαίτησε νά τοῦ δείξουν πρῶτα τήν ἀπάντηση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ σχετικά μέ τό ἄρθρο του καί μόνο τότε θά ἀποφασίσει, ἄν εἶναι σύμφωνος νά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο του στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». — *289.*

371 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Κάρλ Τσιλμπάουμ «Ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Σουηδίας καί ὁ παγκόσμιος πόλεμος» καί τοῦ Ἀρβίνς Χάνσεν «Μερικές πλευρές τοῦ σύγχρονου ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Νορβηγίας» (μπῆκε στό δεύτερο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»»). — *290.*

372 Μέ τήν εἰρωνική αὐτή ἔκφραση ὁ Λένιν ὑπογραμμίζει τό λάθος καί τή μερική σύμπτωση διατυπώσεων στά ἄρθρα τοῦ Πιατακόφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ, ἀφιερωμένα στό ζήτημα τῆς «ὑπεράσπισης» τῆς πατρίδας (βλ. «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», τεῦχος 2, Δεκέμβρης τοῦ 1916, σελ. 27). — *291.*

373 Πρόκειται γιά τήν άπάντηση στόν Μπουχάριν ὅτι δέν ὑπάρχει δυνατότητα νά δημοσιευτεῖ στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» τό ἄρθρο του «Σχετικά μέ τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 293-294). — *291.*

374 Γιά τά ἄρθρα τοῦ σουηδοῦ καί τοῦ νορβηγοῦ βλ. σημείωση 371. Τό ἄρθρο του γιά τόν ἀφοπλισμό ὁ Λένιν τό ὀνομάζει «Τό στρατιωτικό πρόγραμμα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης», πού τό εἶχε γράψει στά γερμανικά, ἐνῶ γιά τή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» λίγο τό ξαναδούλεψε καί μέ τίτλο «Γιά τό σύνθημα τοῦ «ἀφοπλισμοῦ»» δημοσιεύτηκε στό δεύτερο τεῦχος. — *292.*

375 *Οἱ θέσεις τοῦ Ράντεκ* — εἶναι τό ντοκουμέντο οἱ «Θέσεις γιά τόν ἰμπεριαλισμό καί τήν ἐθνική καταπίεση», πού δημοσιεύτηκε μέ τήν ὑπογραφή «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» στό περιοδικό «Vorbote», καί ἀναδημοσιεύτηκε στό πρῶτο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». — *293.*

376 Πιθανό πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Στράννικ (Β. Γ. Φριντόλιν) «Τί γίνεται στό στρατό». Τό ἄρθρο αὐτό ἀναφέρθηκε ἀνάμεσα στά ἄρθρα πού πῆρε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή γιά τό τεῦχος 3 τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». — *293.*

377 Τό δεύτερο τεῦχος τῆς συλλογῆς «Πόντ στάριμ ζνάμενεμ» («Κάτω ἀπό τήν παλιά σημαία») γιά τό ὁποῖο ὁ Λένιν σκόπευε νά γράψει ἄρθρο γιά τόν καουτσκισμό, δέν ἐκδόθηκε. — *296.*

378 Πρόκειται γιά τήν ἀπάντηση τοῦ Ζηνόβιεφ στό «ὑβριστικό», κατά τήν ἔκφραση τῆς Κρούπσκαγια, γράμμα τοῦ Μπουχάριν, πού ἔγραψε ὅταν πῆρε τήν ἀπάντηση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, γιά τό ὅτι δέν ὑπάρχει δυνατότητα νά δημοσιευτεῖ στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» τό ἄρθρο του «Σχετικά μέ τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους».

Στίς ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη 1916 ὁ Μπουχάριν ἔστειλε στόν Λένιν τίς ἀντιρήσεις του ἐνάντια στίς παρατηρήσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς σχετικά μέ τό ἄρθρο του. Ὁ Λένιν τοῦ ἀπάντησε στίς 14 τοῦ Ὀχτώβρη 1916 μέ ἕνα μεγάλο γράμμα, στό ὁποῖο ἀπόδειξε τή σφαλερότητα καί τό ἀβάσιμο τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Μπουχάριν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 306-310). — *297.*

379 Τό σημείωμα τοῦ Λένιν καί τό γράμμα τῆς Κρούπσκαγια πρός τόν Σλιάπνικοφ ἦταν ἀπάντηση στό πρῶτο του γράμμα, πού ἔγραψε μετά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν Ἀμερική στήν Εὐρώπη (στίς 29 τοῦ Σεπτέμβρη ἐπέστρεψε στήν Κοπεγχάγη). Στό γράμμα του ὁ Σλιάπνικοφ ἔκανε ἀπολογισμό τῆς δουλιᾶς του στήν Ἀμερική πού ἔκανε γνωστό ὅτι σκόπευε νά πάει στή Ρωσία. Γι' αὐτό ὁ Λένιν στό σημείωμά του συνωμοτικά ὀνομάζει τόν Σλιάπνικοφ «Μπέλ». Ἡ προφυλακτικότητα τοῦ Λένιν προκλήθηκε ἀπό τίς πληροφορίες γιά συλλήψεις στήν Πετρούπολη καί ἰδιαίτερα γιά τή σύλληψη τῆς Α. Ι. Ἐλιζάροβα-Οὐλιάνοβα.

Ἡ Κρούπσκαγια ἔγραψε στόν Σλιάπνικοφ ἕνα λεπτομερέστατο γράμμα γιά τήν «κατάσταση στή Ρωσία» καί στό ἐξωτερικό. Τόν πληροφοροῦσε γιά τή δημιουργούμενη ὁμάδα τῶν «ἰαπώνων», γιά τήν ἀνειλικρίνεια τοῦ Μπουχάριν, πού ἐκδηλώθηκε μέ τήν ὁλοφάνερη ἀνεπιθυμία του νά βοηθήσει τόν Λένιν στήν ἀποκατάσταση πιό στενῶν ἐπαφῶν μέ τή Ρωσία. Ἡ Κρούπσκα-

για λεπτομερειακά τοῦ ἐξιστοροῦσε γιά τή δουλιά γύρω ἀπό τήν προετοιμασία τῆς ἔκδοσης τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». — *298.*

380 Πρόκειται γιά τό χειρόγραφο τοῦ ἄρθρου «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»».

Ὁ Λένιν βιαζόταν νά ὀργανώσει τήν ἀντιγραφή τοῦ ἄρθρου λόγω τῆς ἀναχώρησης τοῦ Α. Σλιάπνικοφ γιά τή Ρωσία. Στίς ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη 1916 ὁ Λένιν ἔγραφε: «Θά εἶναι πολύ λυπηρό, ἄν ὁ Μπελένιν δέν περιμένει τό ἄρθρο μου πού εἶναι ἀπάντηση στόν Κίεβσκι (χθές ἀκριβῶς στάλθηκε γιά ἀντιγραφή καί θά εἶναι ἕτοιμο μόνο ὕστερα ἀπό μερικές μέρες)» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 299). — *303.*

381 Στήν περίπτωση αὐτή ὁ Λένιν δίνει τή γνώμη του γιά τό ἄρθρο τοῦ Ζηνόβιεφ ««Ἡ πολιτική τῆς ἥττας» πρίν καί τώρα». Δημοσιεύτηκε στό πρῶτο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Ὁ Ζηνόβιεφ χρησιμοποίησε μόνο ἕνα μέρος ἀπό τίς παρατηρήσεις πού ἔκανε ὁ Λένιν.

Στή δεύτερη παράγραφο τοῦ γράμματος, ὁ Λένιν μιλάει γιά τή δημοσίευση στό φύλλο ἀρ. 25 τοῦ 1916 τῆς «Γκαζέτα Ρομποτνίτσα» τῆς «Ἀπόφασης τῆς σύσκεψης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού ἔγινε στίς 1-2 τοῦ Ἰούνη 1915». Στήν ἀπόφαση αὐτή ἔγιναν ἐπιθέσεις ἐνάντια στό σύνθημα πού ἔριξε ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν ἀρχή τοῦ πολέμου γιά τήν ἥττα τῆς τσαρικῆς μοναρχίας, ἐπειδή τάχα δίνει «ἐπιχειρήματα στά χέρια τῶν γερμανῶν σοσιαλπατριωτῶν». — *303.*

382 Πρόκειται γιά τό χειρόγραφο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἀπάντηση στόν Π. Κίεβσκι (Γκ. Πιατακόφ)» καί τό χειρόγραφο τοῦ Γκ. Λ. Πιατακόφ «Τό προλεταριάτο καί τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» στήν ἐποχή τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου». Ὁ Λένιν στό χειρόγραφό του ἔκανε τήν ἐπισημείωση: «Τό ἄρθρο τοῦ Κίεβσκι γιά τήν αὐτοδιάθεση καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Λένιν σ' αὐτό». Ἡ ἀπάντηση τοῦ Λένιν στάλθηκε στόν Πιατακόφ (βλ. γι' αὐτό τό γράμμα τοῦ Λένιν πρός τήν Ἀρμάντ σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 322).

Γιά τό ζήτημα αὐτό ὁ Λένιν ἔγραψε τό μεγάλο ἄρθρο «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»». — *304.*

383 Πρόκειται γιά τήν προσθήκη στό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Σχετικά μέ τή γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ καί τόν «ἰμπεριαλιστικό οἰκονομισμό»», πού τόν καιρό ἐκεῖνο εἶχε σταλεῖ στόν Καρπίνσκι γιά ἀντιγραφή. Τό κείμενο πού παραθέτει ὁ Λένιν δόθηκε στό ἄρθρο σάν ὑποσημείωση (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 105). — *305.*

384 Στό ΚΚΑ τοῦ ΙΜΛ ὑπάρχει τό γράμμα τοῦ Ριμπάλκα (Λ. Γιουρκέβιτς) μέ τό ὁποῖο παρακαλοῦσε νά τοῦ ἐπιτραπεῖ νά δημοσιεύσει τήν παρατήρηση τοῦ Λένιν σέ ἕνα γράμμα τοῦ Ζηνόβιεφ, πού βρῆκε στό ἀρχεῖο τοῦ περιοδικοῦ «Ντζβίν». — *306.*

385 Τό γράμμα τοῦ Λένιν εἶναι ἀπάντηση στό γράμμα τοῦ Μπουχάριν πού εἶχε ληφθεῖ στίς ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη 1916, στό ὁποῖο μέ κάθε τρόπο διαφωνοῦσε μέ τίς κριτικές παρατηρήσεις πάνω στό ἄρθρο του «Σχετικά μέ τή θεωρία τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ κράτους». — *306.*

386 Στό τεῦχος 5 τοῦ περιοδικοῦ «Λέτοπις» — Μάης τοῦ 1916 — δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Β. Μπαζάροφ «Ἡ τρέχουσα κατάσταση καί οἱ προοπτικές», ἀφιερωμένο στήν ἀνάλυση τῆς οἰκονομικῆς κρίσης στή Ρωσία, πού προκλήθηκε ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Στό ἄρθρο αὐτό ὁ Μπαζάροφ ἀποκαλοῦσε «ἀναχρονισμό» τό χώρισμα τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος σέ πρόγραμμα μίνιμουμ καί πρόγραμμα μάξιμουμ καί ἔλεγε ὅτι δέν χρειάζεται ἡ πάλη γιά δημοκρατικούς μετασχηματισμούς.

Ὁ Α. Πότρεσοφ στό ἄρθρο «Σημειώσεις δημοσιολόγου» πού δημοσιεύτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1916 στό 1ο τεῦχος τοῦ μενσεβίκικου περιοδικοῦ «Ντιέλο», ἔγραφε, ὅτι ἡ «μαξιμαλιστική αἰσιοδοξία» (ἔτσι χαρακτήριζε τίς ἀπόψεις τοῦ Μπαζάροφ) πού καταργοῦσε «ὅλα τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς δημοκρατίας», «εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρός τοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος, ὁ καλύτερος καί ὁ πιό πιστότερος σίγουρος ἀποδιοργανωτής του».

Στή δοσμένη περίπτωση ὁ Λένιν εἶχε ὑπόψη του, ὅπως φαίνεται, αὐτές ἀκριβῶς τίς θέσεις ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Πότρεσοφ.

Στίς 3 τοῦ Ὀχτώβρη 1916 ἡ Κρούπσκαγια ἔγραψε στόν Σλιάπνικοφ, ὅτι ὁ Πότρεσοφ πιάστηκε ἀπό τίς φράσεις τοῦ Μπαζάροφ στό «Λέτοπις» «ὅτι δέν χρειάζεται τό πρόγραμμα μίνιμουμ» καί προσπαθεῖ νά ἐπιβάλει στούς διεθνιστές αὐτό τό μαξιμαλισμό γιά νά τούς ἐκθέσει. — *307.*

387 Πρόκειται γιά τή διακήρυξη «Οἱ διεθνιστές τῆς Αὐστρίας πρός τούς διεθνιστές ὅλων τῶν χωρῶν» πού δημοσιεύτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1915. Τό πλῆρες κείμενό του δημοσιεύτηκε, συγκεκριμένα, στήν ἐφημερίδα «Volksrecht», ἀρ. φύλ. 283 τῆς 3 τοῦ Δεκέμβρη 1915. Τό ντοκουμέντο δημοσιεύτηκε ἀνυπόγραφο. Στήν ἐφημερίδα «Avanti!» πού ἀναφέρει ὁ Λένιν δημοσιεύτηκαν μόνο ἀποσπάσματα ἀπό τή διακήρυξη αὐτή. — *312.*

388 Στά προηγούμενα γράμματα ὁ Γκ. Μπελένκι, γραμματέας τοῦ Παρισινοῦ τμήματος τῶν μπολσεβίκων, πρότεινε στόν Λένιν νά ὀργανωθεῖ στό Παρίσι ἡ ἔκδοση τοῦ δεύτερου τεύχους τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», ὅμως δέν προειδοποίησε ἔγκαιρα πώς ἡ ἔκδοση αὐτή μπορεῖ νά γίνει νόμιμα. Ἡ ἔκδοση τῶν φυλλαδίων πού ἐπρόκειτο νά γίνουν δέν πραγματοποιήθηκε. — *314.*

389 Τό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας ἔγινε στή Ζυρίχη στίς 4-5 τοῦ Νοέμβρη 1916. Ὁ Λένιν τήν πρώτη μέρα χαιρέτισε τό συνέδριο ἀπομέρους τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 180-183). — *315.*

390 Στό γράμμα αὐτό πρόκειται γιά τίς συμπληρώσεις στό κείμενο τῆς μετάφρασης τοῦ λόγου τοῦ Λένιν στό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας στίς 4 τοῦ Νοέμβρη 1916 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 182). — *316.*

391 Πρόκειται γιά τή συζήτηση σχετικά μέ τό ἐθνικό ζήτημα πού ἔγινε ὕστερα ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ πρώτου τεύχους τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». Ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι καί ὁ Μπεζραμπότνι (Ντ. Ζ. Μανουήλσκι) στίς ὁμιλίες τους ἐπιτίθονταν ἐνάντια στίς λενινιστικές θέσεις γιά τό ζήτημα τῆς ὑπεράσπισης τῆς πατρίδας καί τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν. Ὁ

Ν. Ντ. Κικνάντζε στή συζήτηση τάχθηκε ἐνάντια στόν Λουνατσάρσκι καί τόν Μανουήλσκι. — *316.*

392 Πρόκειται γιά τήν παράγραφο 5 τῶν θέσεων τῆς ὁμάδας «Ἡ Διεθνής» πού δημοσιεύτηκαν στίς 29 τοῦ Φλεβάρη 1916 στό «Δελτίο τῆς ΔΣΕ», τεῦχος 3. Ἡ παράγραφος αὐτή περιέχει τόν ἰσχυρισμό ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά γίνουν ἐθνικοί πόλεμοι στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. — *319.*

393 Πρόκειται γιά τή διακήρυξη τῶν κυβερνήσεων τῆς Αὐστρουγγαρίας καί τῆς Γερμανίας, πού δημοσιεύτηκε στίς 5 τοῦ Νοέμβρη 1916 γιά τήν ἵδρυση πολωνικοῦ κράτους συνταγματικῆς μοναρχίας, προτεκτοράτου τῆς Γερμανίας καί τῆς Αὐστρουγγαρίας. — *321.*

394 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς ἀντιλήψεις πού ἀνάπτυσσε ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ σχετικά μέ τό ἐθνικό ζήτημα στό περιοδικό τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας Przeglad Sozialdemokratyczny» («Σοσιαλδημοκρατική Ἐπιθεώρηση») πού ἔβγαινε στήν Κρακοβία. Βλ. γι' αὐτό στό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 300-308). — *321.*

395 Πρόκειται γιά τή σειρά τῶν ἄρθρων τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Τί τήν ἐνδιαφέρει τήν ἐργατική τάξη ἡ Πολωνία;» πού ἀναδημοσιεύτηκε τό 1916 στό «Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung» πού ἔκδιδε ὁ Γκριούνμπεργκ (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2 ρωσ. ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 156-166). — *322.*

396 Πρόκειται γιά τό κύριο ἄρθρο «Τό συνέδριο τοῦ κόμματος» πού δημοσιεύτηκε στίς 7 τοῦ Νοέμβρη 1916 στήν ἐφημερίδα «Berner Tagwacht». Στό μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἄρθρου, ὅπου πολύ σύντομα ἐκθέτονταν ἡ συζήτηση στό συνέδριο σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ, περιέχονταν κακόβουλοι ὑπαινιγμοί γιά τόν ἄγνωστο συντάκτη τοῦ σχεδίου ἀπόφασης καί ὁ ἰσχυρισμός πώς οἱ ὑπογραφές στό σχέδιο αὐτό μπῆκαν ὄχι νόμιμα.

Στίς 8 τοῦ Νοέμβρη 1910 στήν ἐφημερίδα «Volksrecht», ἀρ. φύλ. 262 εἶχε δημοσιευτεῖ ἡ δήλωση τοῦ Ε. Νόμπς, στήν ὁποία ἔγραφε πώς «συμμερίζεται πλήρως τίς ἀπόψεις» πού ἐκθέτονταν στό σχέδιο ἀπόφασης, πού προτάθηκε ἀπό τούς ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες. — *323.*

397 Στίς 20 καί 30 τοῦ Νοέμβρη 1916 ὁ Λένιν ἔκανε συζήτηση μέ τούς ἀριστερούς τοῦ Τσίμμερβαλντ γιά τίς θέσεις «Τά καθήκοντα τῶν ἀριστερῶν τσιμμερβαλντινῶν ἀτό ἑλβετικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα». Στό τελικό μέρος τοῦ γράμματος ὁ Λένιν συνοπτικά ὀνομάζει τό χειρόγραφο αὐτῶν τῶν θέσεων «θέσεις» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 196-208). — *323.*

398 Τό κριτικό ἄρθρο ἐνάντια στόν Γκρίμμ στήν «Arbeiterpolitik» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στίς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1916 μέ τόν τίτλο «Ὕστερα ἀπό τό κομματικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας» μέ τήν ὑπογραφή Arnold Struthahn. — *323.*

399 Πρόκειται γιά τή μετάφραση πού ἔκανε ἡ Ι. Ἀρμάντ στά γαλλικά τῶν θέσεων

«Τά καθήκοντα τῶν ἀριστερῶν τσιμμερβαλντινῶν στό ἑλβετικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 196-208). — *324.*

400 Πρόκειται γιά τό σχέδιο γράμματος πρός «κάποια σοσιαλδημοκράτισσα τῆς Γερμανίας» (ἴσως τήν Κ. Τσέτκιν), στό ὁποῖο ἡ Ἀρμάντ πρότεινε ἀπομέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ραμποτνίτσα» νά ἀνταλλάξουν ἀπόψεις για τά ζητήματα τοῦ γυναικείου ἐργατικοῦ κινήματος, ἔκφραζε τήν ἐπιθυμία νά συγκληθεῖ ἀνεπίσημη συνδιάσκεψη τῶν ἀριστερῶν σοσιαλιστριῶν.

Τά λόγια πού παραθέτει ὁ Β. Ι. Λένιν εἶναι παρμένα ἀπό τό ἑξῆς κείμενο τοῦ γράμματος τῆς Ι. Ἀρμάντ: «Νομίζουμε, πώς στόν καιρό τοῦ πολέμου τό κίνημα αὐτό (δηλ. τό γυναικεῖο κίνημα, *Ἡ Σύντ.)* θά μποροῦσε νά παίξει πολύ σπουδαῖο ρόλο γιά τό σοσιαλισμό. Ὅταν τό μεγαλύτερο κομμάτι τοῦ προλεταριάτου, — οἱ ἄνδρες — βρίσκονται στό μέτωπο, τό ἄλλο κομμάτι τοῦ προλεταριάτου — οἱ ἐργάτριες — τόν καιρό τοῦ πολέμου πρέπει νά πάρουν στά χέρια τους τή δική μας ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ». — *326.*

401 Ἀπό ἄλλο γράμμα πρός τήν Ἀρμάντ (βλ. σελ. 355) φαίνεται πώς στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ ἔπρεπε νά μποῦν ὁ Λουνατσάρσκι, ὁ Σοκόλνικοφ, ὁ Γκράμπερ, ὁ Νέν. — *327.*

402 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 280-281 καί τό ἔργο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Ὁ σοσιαλισμός στή Γερμανία» (Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 255-260). — *330.*

403 Πρόκειται γιά τό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας, πού ἔγινε στή Ζυρίχη στίς 4-5 τοῦ Νοέμβρη 1916. (Λεπτομερέστερα γι' αὐτό βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σημείωση 83). — *331.*

404 Στό 3ο τεῦχος τοῦ «Δελτίου τῆς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς» τῆς 29 τοῦ Φλεβάρη 1916 δημοσιεύτηκε τό σχέδιο τοῦ προγράμματος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ὀλλανδίας, στό ὁποῖο συγκεκριμένα περιέχονταν τά ἑξῆς αἰτήματα: δημοκρατικοποίηση ὅλων τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ὀργάνων, καθιέρωση τῆς δημοκρατίας, ὀχτάωρη ἐργάσιμη μέρα, ἐξάλειψη τοῦ μιλιταρισμοῦ κτλ. — *332.*

405 Πρόκειται γιά τήν ὁμιλία τοῦ Α. Σμίτ στίς 30 τοῦ Νοέμβρη 1916 στή συνέλευση τῶν ἑλβετῶν σοσιαλδημοκρατῶν ὁπαδῶν τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Στή συνέλευση συζητήθηκε τό ζήτημα τῆς προετοιμασίας σχεδίου ἀπόφασης γιά τό ἐπικείμενο ἔκτακτο συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς στάσης τῶν σοσιαλιστῶν ἀπέναντι στό μιλιταρισμό καί τόν πόλεμο. — *334.*

406 *Ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἄαραου* — ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας, πού ἔγινε στό Ἄαραου στίς 20-21 τοῦ Νοέμβρη 1915 (λεπτομέρειες γιά τό συνέδριο βλ. σημείωση 204). — *336.*

407 Πρόκειται γιά τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πλάττεν σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ πολέμου πού τό ἔγραψε λόγω τοῦ ἐπικείμενου ἔκτακτου συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας, στό ὁποῖο ἔπρεπε νά συζητηθεῖ τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στόν πόλεμο.

(Παραλλαγές τῶν σχεδίων ἀπόφασης τοῦ Πλάττεν μέ παρατηρήσεις τοῦ Λένιν βλ. στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII σελ. 57-64). — *337*.

408 Ἐδῶ ὁ Λένιν μιλάει γιά τίς θέσεις του «Τά καθήκοντα τῶν ἀριστερῶν τσιμμερβαλντινῶν στό ἐλβετικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 196-208). — *339*.

409 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Ἐμπέρ-Ντρώ «Guerre à la Guerre. A bas L' Armée. Plaidoirie complète devant le Tribunal Militaire à Neushâtel le 26 août 1916» («Πόλεμος ἐνάντια στόν πόλεμο. Κάτω ὁ στρατός. Πλῆρες κείμενο τῆς ἀπολογίας στό στρατοδικεῖο τῆς Νευσατέλλης στίς 26 τοῦ Αὐγούστου 1916»). Ὁ Ἐμπέρ-Ντρό συνελήφθη ἐπειδή ἀρνήθηκε νά παρουσιαστεῖ στό κέντρο ἐπιστράτευσης. — *339*.

410 Στήν ἐφημερίδα «Arbeiterpolitik», ἀρ. φύλ. 25 τῆς 9 τοῦ Δεκέμβρη 1916, στή στήλη «Ἀπό τό πολιτικό μας ἡμερολόγιο» δημοσιεύτηκε ἀνυπόγραφο σημείωμα μέ ἡμερομηνία 6 τοῦ Δεκέμβρη 1916. Ὁ συγγραφέας τοῦ σημειώματος, πληροφορώντας σχετικά μέ τή συζήτηση γιά τό ζήτημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν στίς σελίδες τοῦ πρώτου τεύχους τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» γράφει, πώς τίς ἀπόψεις τοῦ Λένιν σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό δέν τίς συμμερίζονται «τρία μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Κομμουνίστ», θεωρητικῆς ἐπιθεώρησης τῶν ρώσων ἀριστερῶν ριζοσπαστῶν». Ἕνα τέτιο σημείωμα μποροῦσε μόνο νά ἀποπροσανατολίσει τούς ἀναγνῶστες, γιατί σ' αὐτό οὔτε μιά λέξη δέν λεγόταν οὔτε γιά τά θεωρητικά λάθη, οὔτε γιά τήν ἀντικομματική φραξιονιστική διαγωγή τῆς ὁμάδας αὐτῆς μετά τήν ἔκδοση τοῦ «Κομμουνίστ».

Στό ἴδιο ἐπίσης φύλλο τῆς «Arbeiterpolitik» στή θέση τοῦ κύριου ἄρθρου δημοσιεύτηκε ἕνα μικρό ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν «Τό ἰμπεριαλιστικό κράτος» μέ ὑποσημείωση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, στήν ὁποία δινόταν θετική ἐκτίμηση τοῦ ἄρθρου. — *339*.

411 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Γκουτσκόφ τῆς 15 (28) τοῦ Αὐγούστου 1916 πρός τόν ἀρχηγό τοῦ Γενικοῦ ἐπιτελείου καί Ἀρχιστράτηγο Ἀλεξέγεφ. Στό γράμμα ἐκφραζόταν ὁ φόβος τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης ἀπέναντι στήν αὐξανόμενη ἐπανάσταση καί ἡ δυσαρέσκεια πρός τήν τσαρική κυβέρνηση, πού δέν εἶναι ἱκανή νά ἀποτρέψει τό ξέσπασμα τῆς ἐπανάστασης. Τό γράμμα τοῦ Γκουτσκόφ εἶχε δημοσιευτεῖ στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 57 τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1916. — *340*.

412 «Διάλεξη γιά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905» ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στά γερμανικά στίς 9 (22) τοῦ Γενάρη 1917 στόν Λαϊκό οἶκο τῆς Ζυρίχης σέ συγκέντρωση τῆς ἐργατικῆς νεολαίας τῆς Ἐλβετίας (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 306-328). — *341*.

413 Στό «Ντισκουσιόννι Λιστόκ», τεῦχ. 3 τῆς 29 τοῦ Ἀπρίλη (12 τοῦ Μάη) 1911 δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία». Τό δεύτερο μέρος τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ περιέχει τά ἀποτελέσματα τῆς στατιστικῆς τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία, γιά τά ὁποῖα ἀναφέρει ὁ Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 366). — *342*.

414 Ἀπ' ἀφορμή «τό σκάνδαλο μέ τόν Σκλόβσκι» ὁ Ζηνόβιεφ ἔγραφε: «... ὁ Σκλόβσκι περνάει κάποια κρίση κι' αὐτός — *χωρίς νά μᾶς πεῖ τίποτε* — ὅλα τά κομματικά χρήματα τά ἔβαλε σέ κυκλοφορία!... Πιστεύω πώς σύντομα θά τά ἐπιστρέψει. Γιά τήν ὥρα ὅμως ἡ ὑπόθεση ἔχει ἔτσι, ὅτι δέν ὑπάρχει *οὔτε ἕνα σαντίμ* γιά τά ταχυδρομικά ἔξοδα...». — *342.*

415 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια «Λαϊκή ἐκπαίδευση καί δημοκρατία». Ἡ μπροσούρα ἐκδόθηκε τό 1917 στό ἐκδοτικό βιβλίων «Ζίζν ἰ Ζνάνιγε». — *343.*

416 Πρόκειται γιά τό χειρόγραφο τοῦ βιβλίου «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ», πού βρισκόταν τόν καιρό ἐκεῖνο στό ἐκδοτικό «Πάρους». — *344.*

417 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 529-548. — *348.*

418 Ἐδῶ, φαίνεται, πρόκειται γι' αὐτό πού διατύπωσε ὁ Φ. Ἔνγκελς στό γράμμα πρός τόν Φ. Ζόργκε (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, τόμ. XXVIII, 1940, σελ. 308). — *348.*

419 Ἐδῶ πρόκειται γιά τήν ψήφιση τῶν ἀποφάσεων σχετικά μέ τήν εἰρήνη στό συνέδριο τοῦ γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος πού ἔγινε στό Παρίσι στίς 25-30 τοῦ Δεκέμβρη 1916 καί στό συνέδριο τῆς Γενικῆς συνομοσπονδίας ἐργασίας (Confédération générale du Travail) στίς 24-26 τοῦ Δεκέμβρη 1916. Τά ἀποτελέσματα τῆς ψηφοφορίας σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό ἀναφέρονται ἀπό τόν Λένιν στό III κεφάλαιο «Ὁ πασιφισμός τῶν γάλλων σοσιαλιστῶν καί συνδικαλιστῶν» τοῦ ἔργου «Πασιφισμός ἀστικός καί πασιφισμός σοσιαλιστικός» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 251-256). — *355.*

420 *Ἡ Ἔκκληση τῆς Διεθνοῦς Σοσιαλιστικῆς Ἐπιτροπῆς «Πρός τήν ἐργατική τάξη»* δημοσιεύτηκε στίς 6 τοῦ Γενάρη 1917 στό «Bulletin I.S.K.», τεῦχ. 6. Στήν ἀνάλυση αὐτῆς τῆς ἔκκλησης εἶναι ἀφιερωμένο τό IV κεφάλαιο τοῦ ἄρθρου «Πασιφισμός ἀστικός καί πασιφισμός σοσιαλιστικός» πού τό τιτλοφορεῖ ὁ Λένιν «Τό Τσίμμερβαλντ σέ σταυροδρόμι» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 256-260). — *356.*

421 Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «Volksrecht», ἀρ. φύλ. 5 τῆς 6 τοῦ Γενάρη 1917, ὅπου δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο γιά τήν κομματική συνέλευση πού ἔγινε στίς 5 τοῦ Γενάρη στόν Λαϊκό οἶκο τῆς Ζυρίχης. Σέ μιά ἀπό τίς παραγράφους τῆς ἀπόφασης πού πάρθηκε ἐκφράζεται διαμαρτυρία κατά τῆς «ζύμωσης πού γίνεται στά παρασκήνια» γιά τήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος. — *356.*

422 Ἐδῶ μπορεῖ νά γίνεται λόγος γιά τό βιβλίο τοῦ Κάμενεφ «Ἡ χρεοκοπία τῆς Διεθνοῦς» πού βγῆκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1916 στό ἐκδοτικό βιβλίων «Βολνά». — *356.*

423 Τό γράμμα τοῦ Λένιν προοριζόταν γιά συζήτηση στά τμήματα τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ ἐξωτερικοῦ. — *358.*

424 *«Grütlianer»* («Γκρυτλιανός») — ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς ἑλβετικῆς ἀστικοδημοκρατικῆς «Ἕνωσης-Γκρύτλι»· ἱδρύθηκε στή Ζυρίχη τό 1851. Στήν περίοδο τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918) ἡ ἐφημερίδα αὐτή κράτησε σοσιαλσωβινιστική στάση. Τήν ἐφημερίδα αὐτή ὁ Λένιν τήν ἀποκαλοῦσε ἐφημερίδα «τῶν συνεπῶν καί ἀπροκάλυπτων ὑπηρετῶν τῆς ἀστικῆς τάξης στό ἐργατικό κίνημα». — *359.*

425 Ἡ δήλωση τῆς ΚΕ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας γιά τήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 7 τῆς «Volksrecht» τῆς 9 τοῦ Γενάρη 1917 (βλ. τό ἄρθρο «Der ausserordentliche Parteitag verschoben» — «Τό ἔκτακτο συνέδριο τοῦ κόμματος ἀναβλήθηκε», καί στό φύλ. ἀρ. 8 τῆς 10 τοῦ Γενάρη 1917 στό σημείωμα πού δημοσιεύτηκε στή στήλη «Vereine und Versammlungen» («Ἑνώσεις καί συνελεύσεις»), δημοσιεύτηκε ἡ ἀπόφαση μιᾶς ἀπό τίς περιφερειακές κομματικές συνελεύσεις στή Ζυρίχη, στήν ὁποία περιεχόταν ἡ ἀπαίτηση νά συγκληθεῖ τό συνέδριο ὄχι ἀργότερα ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1917. — *359.*

426 Πρόκειται γιά τήν ὁμιλία τοῦ Β. Μίντσενμπεργκ στή συνεδρίαση τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος Ἑλβετίας στίς 7 τοῦ Γενάρη 1917 σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἀναβολῆς τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος, πού εἶχε ὁριστεῖ γιά τίς 11 τοῦ Φλεβάρη 1917 στή Βέρνη γιά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τοῦ πολέμου. — *362.*

427 *«Parteibeschlüsse»* («Οἱ ἀποφάσεις τοῦ κόμματος») — κύριο ἄρθρο ἀνυπόγραφο στήν ἐφημερίδα «Berner Tagwacht», ἀρ. φύλ. 6 τῆς 8 τοῦ Γενάρη 1917. — *362.*

428 Στήν ἐφημερίδα «Volksrecht» ἀρ. φύλ. 11, τῆς 13 τοῦ Γενάρη 1917 μέ τήν ὑπογραφή «– g» δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο «Zur Parteitagsverschiebung» («Σχετικά μέ τήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος»), στό ὁποῖο ὁ ἀρθρογράφος τάσσεται ἐνάντια στήν ἀπόφαση τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλβετίας τῆς 7 τοῦ Γενάρη γιά τήν ἀναβολή τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου ἐπ' ἀόριστο. — *362.*

429 *«Ρούσκιγε Βέντομοστι»* («Ρωσικά Χρονικά») — ἐφημερίδα πού ἔκφραζε τά συμφέροντα τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων καί τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἀπό τό 1905 ἦταν ὄργανο τῶν δεξιῶν καντέτων, ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1863 ὥς τό 1918. — *364.*

430 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο «Πασιφισμός ἀστικός καί πασιφισμός σοσιαλιστικός», πού σκόπευε νά τό δημοσιεύσει στήν ἐφημερίδα «Νόβι Μίρ» ἡ ὁποία ἔβγαινε στή Νέα Ὑόρκη ἀπό ρώσους σοσιαλιστές-ἐμιγκρέδες. Τό ἄρθρο ὅμως δέν δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα αὐτή. Τά δυό πρῶτα κεφάλαια τοῦ ἄρθρου σέ βελτιωμένη μορφή δημοσιεύτηκαν στό τελευταῖο φύλλο ἀρ. 58 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τῆς 31 τοῦ Γενάρη 1917 μέ τόν τίτλο «Στροφή στήν παγκόσμια πολιτική» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 339-348). — *364.*

431 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση τῶν ἑλβετῶν ἀριστερῶν, στήν ὁποία

προβαλόταν τό αἴτημα γιά τή διενέργεια δημοψηφίσματος σχετικά μέ τή σύγκληση τοῦ ἔκτακτου συνεδρίου τοῦ κόμματος, πού ἀναβλήθηκε ἐπ' ἀόριστο μέ ἀπόφαση τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς τοῦ ἐλβετικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης στά γερμανικά μέ τίς διορθώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. Ἡ ἀπόφαση τῶν ἀριστερῶν ἀποτέλεσε τή βάση τοῦ δημοψηφίσματος πού ἔγινε ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅταν οἱ τοπικές ὀργανώσεις ἐκφράστηκαν ὑπέρ τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου τήν ἄνοιξη. Στίς 23 τοῦ Γενάρη 1917 στήν ἐφημερίδα «Volksrecht», ἀρ. φύλ. 19 δημοσιεύτηκε ἔκκληση τῆς ὁμάδας πρωτοβουλίας γιά τή διοργάνωση τοῦ δημοψηφίσματος μέ τόν τίτλο «Das Referendum gegen den Parteivorstandsbeschlüss ergriffen» («Δημοψήφισμα κατά τῆς ἀπόφασης τῆς Διοικούσας ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος ἄρχισε»). — *368.*

432 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Κ. Κάουτσκι «Einige Feststellungen über Marx und Engels» («Μερικά στοιχεῖα γιά τόν Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς») πού δημοσιεύτηκε στή «Die Neue Zeit», 1908, τεῦχ. 1, 2. Oktober, S. 5-7.

Τά γράμματα τοῦ Ἔνγκελς πρός τόν Κάουτσκι γιά τό πῶς διαστρέβλωσαν τήν εἰσαγωγή του στό ἔργο τοῦ Μάρξ «Ἡ ταξική πάλη στή Γαλλία ἀπό τό 1848 ὥς τό 1850» βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς Διαλεχτά γράμματα, Μόσχα, 1953, σελ. 487 καί Ἅπαντα, 1η ἔκδ., τόμ. XXIX, 1948, σελ. 402. — *368.*

433 Τή διάλεξη πού ἀναφέρει ὁ Β. Ι. Λένιν γιά τόν πασιφισμό τήν ἔκανε ἡ Ἰνέσσα Ἀρμάντ στίς 21 τοῦ Γενάρη 1917 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 373). — *371.*

434 Βλ. σημείωση 431. — *371.*

435 Πρόκειται γιά τό σχέδιο δήλωσης πού ψηφίστηκε στίς 15 τοῦ Γενάρη 1917 στή σύσκεψη τῶν ἐλβετῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τήν ἀπαίτηση νά βγεῖ ὁ Γκρίμμ ἀπό τή ΔΣΕ. — *372.*

436 Πρόκειται γιά τό δημοψήφισμα σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς σύγκλησης τοῦ ἔκτακτου συνεδρίου τοῦ ἐλβετικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, γιά νά συζητήσει τό ζήτημα τῆς στάσης πρός τόν πόλεμο. Παρόλη τήν πάλη πού ἄρχισαν οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος Ρ. Γκρίμμ, Ζ. Σμίτ, Φ. Σνέιντερ, Γκ. Γκρόιλιχ, Γκ. Μύλλερ (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 364-366) ἐνάντια στό δημοψήφισμα αὐτό, τό δημοψήφισμα εἶχε ζωηρή ἀπήχηση ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς γερμανικῆς καί γαλλικῆς Ἐλβετίας. — *372.*

437 Βλ. Σημείωση 431. — *374.*

438 Βλ. Φ. Ἔνγκελς «Ὁ σοσιαλισμός στή Γερμανία» (Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 255-260). — *375.*

439 Στό 6ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Jugend-Internationale» πού βγῆκε τήν 1η τοῦ Δεκέμβρη 1916, δημοσιεύτηκε (μέ ὑπογραφή Nota Bene) τό ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν «Τό ἰμπεριαλιστικό κράτος». Ὁ Λένιν ἔκανε κριτική τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ στό ἔργο του «Ἡ Διεθνής τῶν Νέων» πού δημοσιεύτηκε στή «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», τεῦχ. 2 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 225-229).

Στό περιοδικό «Arbeiterpolitik», τεῦχ. 25 τῆς 9 τοῦ Δεκέμβρη 1916 δημοσιεύτηκε μέ μερικές περικοπές τό ἴδιο ἄρθρο τοῦ Μπουχάριν μέ τόν τίτλο «Τό ἰμπεριαλιστικό κράτος». — *375.*

440 Βλ. Φ. Ἔνγκελς «Γιά τό ζήτημα τῆς κατοικίας» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 203-284). — *378.*

441 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς εἰρήνης, πού προτάθηκε ἀπό τούς Λοριό, Ραπποπόρτ καί Σομονό τό Δεκέμβρη τοῦ 1916 στό συνέδριο τῆς ὁμοσπονδίας τοῦ Σηκουάνα τοῦ γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἡ ἀπόφαση αὐτή δέν συγκέντρωσε τήν πλειοψηφία. — *378.*

442 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Σπεκτάτορ (Μ. Ι. Νάχιμσον) «Vaterlands - Verteidigung und auswärtige Politik der Sozialdemokratie» («Ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας καί ἡ ἐξωτερική πολιτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας»). — *379.*

443 Πρόκειται γιά τίς «Προτάσεις γιά τροποποιήσεις στήν ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐπιτροπῆς πάνω στό ζήτημα τοῦ πολέμου» πού δημοσιεύτηκαν στίς 9 τοῦ Φλεβάρη 1917 στήν ἐφημερίδα «Volksrecht», ἀρ. φύλ. 34 μέ τόν τίτλο «Abänderungsanträge zu der Resolution der Mehrheit der Militärkommission». (Πιό λεπτομερειακά γιά τό ντοκουμέντο βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 385.) Ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού ὑπόγραψαν τό ντοκουμέντο ἦταν ὁ Γκρίμμ, ὁ Νόμπς καί ὁ Πλάττεν.

Τό ἀρχικό σχέδιο τῆς πλειοψηφίας πού ἀρνοῦνταν τήν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» δημοσιεύτηκε στίς 9 τοῦ Γενάρη 1917 στήν ἐφημερίδα «Volksrecht», ἀρ. φύλ. 7 ὑπογραμμένο ἀπό τούς Ἀφφόλτερ, Γκράμπερ, Νέν, Νόμπς καί Σμίτ. — *383.*

444 Ἡ Σ. Ν. Ράβιτς ἔγραφε στόν Λένιν γιά τόν ὀπορτουνισμό στή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τῆς Γενεύης, πού ἀνάμεσα στά μέλη της, μιά μικρή ὁμάδα μπολσεβίκων ἔπρεπε νά κάνει διεθνιστική δουλιά. — *384.*

445 Πρόκειται γιά τή θέση τοῦ Ε. Νόμπς καί τοῦ Φ. Πλάττεν στή διάρκεια τῆς ὄξυνσης τῆς πάλης στό ἐλβετικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ μιλιταρισμοῦ καί γιά τή στάση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή Βουλή γιά τό ζήτημα τῶν πολεμικῶν πιστώσεων. Ἔτσι, παραδείγματος χάρη, ὁ Ε. Νόμπς ἦταν ἐνάντια στό αἰτιολογημένο δημοψήφισμα, πού προκήρυξαν οἱ ἀριστεροί. Καί οἱ δυό (Νόμπς καί Πλάττεν) πῆραν μέρος στήν ἰδιαίτερη σύσκεψη τῶν κεντριστῶν πού ἔγινε στίς 3 τοῦ Φλεβάρη 1917 (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 363-366). — *384.*

446 Πρόκειται γιά τά φυλλάδια πού ἔβγαιναν στή Ζυρίχη ἀπό ὁμάδα ἐλβετῶν, γερμανῶν, πολωνῶν καί ρώσων ὀπαδῶν τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ὁ Β. Ι. Λένιν πῆρε μέρος στή σύνταξη τοῦ φυλλαδίου ἀρ. 1. «Ἐνάντια στήν ψευτιά γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας», ὀργάνωσε τή μετάφραση τοῦ φυλλαδίου σέ ξένες γλῶσσες καί μέ κάθε τρόπο βοηθοῦσε στή διάδοσή του. — *384.*

447 Τό συνέδριο τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης στό Τές (Töss) ἔγινε στίς 11-12 τοῦ Φλεβάρη 1917. Τό κομματικό ὄργανο

«Volksrecht» («Λαϊκό Δίκαιο») στό φύλ. άρ. 36 τῆς 12 τοῦ Φλεβάρη 1917 τοῦ ἀφιέρωσε κύριο ἄρθρο «Der Parteitag in Töss» («Τό κομματικό συνέδριο τοῦ Τές»).

Στό συνέδριο ὑποβλήθηκαν δυό σχέδια ἀπόφασης: 1) τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς μειοψηφίας τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό ζήτημα τοῦ πολέμου πού τό σύνταξαν οἱ δεξιοί σέ πνεῦμα σοσιαλσωβινισμοῦ καί 2) τό κεντριστικό σχέδιο ἀπόφασης τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐπιτροπῆς. Μέ πλειοψηφία (93 κατά 65) τό συνέδριο ψήφισε τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς πλειοψηφίας. Γιά νά μήν περάσει ἡ ἀπόφαση τῶν σοσιαλσωβινιστῶν, οἱ ἀριστεροί ψήφισαν ὑπέρ τῆς ἀπόφασης αὐτῆς, ὅμως ὑπόβαλαν τήν «Πρόταση γιά τροποποιήσεις στήν ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα τοῦ πολέμου» πού εἶχε γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν καί πού ἔγινε ἀποδεκτή ἀπό τό συνέδριο (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 362). — *384.*

448 Τήν 1η τοῦ Φλεβάρη 1917 στό Ὄλτεν ἔγινε συγκέντρωση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τσίμμερβαλντ (δέν παραβρέθηκαν ὅλοι) μέ τή συμμετοχή ἀντιπροσώπων τῶν ὀργανώσεων, πού κλήθηκαν στή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν τῶν χωρῶν τῆς Ἀντάντ (τό Μάρτη τοῦ 1917) (Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 364-365). — *385.*

449 Βλ. σημείωση 443. — *385.*

450 Πρόκειται γιά τήν «Πρόταση γιά τροποποιήσεις στήν ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα τοῦ πολέμου» πού εἶχε γράψει ὁ Λένιν. (Βλ. σημείωση 447). — *385.*

451 Ὁ Λένιν ὑπολόγιζε νά δημοσιεύσει στό 3ο τεῦχος τῆς «Σμπόρνικ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» ἄρθρο γιά τό ζήτημα τῆς σχέσης τοῦ μαρξισμοῦ πρός τό κράτος. Τό ἄρθρο δέν γράφτηκε. Τά ὑλικά πού συγκέντρωσε ὁ Λένιν ἀποτέλεσαν τή βάση τοῦ ἔργου του «Κράτος καί ἐπανάσταση» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 33ος). — *388.*

452 Πρόκειται γιά τό φυλλάδιο ἀρ. 1 — «Gegen die Lüge der Vaterlandsverteidigung» («Ἐνάντια στήν ψευτιά γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας»), πού ἀργότερα ἐκδόθηκε μέ τήν ὑπογραφή: «Ἡ ὁμάδα τσιμμερβαλντινῶν ἀριστερῶν στήν Ἑλβετία». Ὁ Λένιν πῆρε τό πιό ἄμεσο μέρος στή σύνταξη καί θεώρηση τοῦ φυλλαδίου αὐτοῦ. Στό φυλλάδιο αὐτό συμπεριλήφθηκε τό λενινιστικό ντοκουμέντο «Πρόταση γιά τροποποιήσεις στήν ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα τοῦ πολέμου» καί μιά σειρά θέσεις ἀπό ἄλλα ἔργα τοῦ Β. Ι. Λένιν. — *389.*

453 Τό φυλλάδιο τοῦ Γραφείου Μόσχας, πού ἀναφέρει ὁ Λένιν, δέν δημοσιεύτηκε στό ΚΟ τοῦ κόμματος, στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἐπειδή τό Γενάρη τοῦ 1917 βγῆκε τό τελευταῖο φύλλο ἀρ. 58.

Τό Γραφεῖο Μόσχας τῆς ΚΕ τόν καιρό ἐκεῖνο λεγόταν τό καθοδηγητικό κομματικό ὄργανο τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης μπολσεβίκων τῆς περιοχῆς Μόσχας. Μέλη τοῦ Γραφείου Μόσχας ἦταν οἱ Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ κ.ἄ... — *390.*

454 *«Weekly People»* («Λαϊκή Ἑβδομαδιαία») — ὄργανο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀμερικῆς. Ἱδρύθηκε τό 1891 στή Νέα Ὑόρκη. — *390.*

455 Γιά πρώτη φορά ἡ μπροσούρα τοῦ Μ. Μπακούνιν «Ἡ Παρισινή Κομμούνα

καί ή έννοια τοῦ κρατικοῦ συστήματος» δημοσιεύτηκε σέ μετάφραση άπό τά γαλλικά («Ἀπόσπασμα ἀπό ἀνέκδοτο χειρόγραφο») στό περιοδικό «Ὀμπστσίνα» πού ἐκδιδόταν στά ρωσικά στή Γενεύη (βλ. ἀρ. τεύχ. 5, 6-7 τοῦ «Ὀμπστσίνα» τοῦ Μάη καί Ἰούνη-Ἰούλη 1878). Ἡ μπροσούρα βγῆκε καί στά γαλλικά «La Commune de Paris et la Notion de L' État par Michel Bakounine», Paris, 1899. — *393*.

456 Πρόκειται γιά τό φυλλάδιο «Ἐνάντια στήν ψευτιά γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας». — *398*.

457 Πρόκειται γιά τούς μπολσεβίκους βουλευτές τῆς IV Κρατικῆς δούμας Α. Ε. Μπαντάγεφ, Μ. Κ. Μουράνοφ, Γκ. Ι. Πετρόβσκι, Φ. Ν. Σαμόηλοφ, Ν. Ρ. Σάγκοφ (πιό λεπτομερειακά γι' αὐτούς βλέπε στή σημείωση 46). — *401*.

458 Τό γράμμα αὐτό (κάρτα) πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ στό Κλαράν τό ἔγραψε ὁ Λένιν στό δρόμο ἀπό τό Λά-Σώ-ντε-Φόν στή Ζυρίχη. Ὁ Λένιν στό Λά-Σώ-ντε-Φόν, μεγάλο ἐργατικό κέντρο τῆς Ἐλβετίας, ἔκανε διάλεξη στά (γερμανικά) στήν αἴθουσα τῆς ἐργατικῆς λέσχης γιά τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ καί τήν προοπτική ἀνάπτυξης τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης («Θά τραβήξει ἡ ρωσική ἐπανάσταση τό δρόμο τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ;»). — *403*.

459 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή διακήρυξη τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης πού περιέχει τό πολιτικό πρόγραμμα, πού μεταξύ τῶν ἄλλων σημείων ἦταν καί τό σημεῖο γιά τή γενική καί ἄμεση ἀμνηστία τῶν πολιτικῶν καί θρησκευτικῶν ὑποθέσεων (βλ. «Βέστνικ Βρέμμενοβο Πραβίτελστβα» ἀρ. φύλ. 1, 5 τοῦ Μάρτη 1917). — *403*.

460 Στίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1917 σέ ειδική σύσκεψη τῶν ρωσικῶν κομματικῶν κέντρων στή Βέρνη ὁ Μάρτοφ ὑπόβαλε σχέδιο διάβασης τῶν πολιτικῶν προσφύγων μέσω Γερμανίας μέ ἀνταλλαγή γερμανῶν πού κρατοῦνταν στή Ρωσία. Τό σχέδιο αὐτό ὑποστηρίχθηκε ἀπό τόν Λένιν (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 31ος, σελ. 119-121· Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II, 1924, σελ. 385-393). — *406*.

461 Ὁ Β. Α. Καρπίνσκι κάλεσε τόν Β. Ι. Λένιν νά ἔρθει στή Γενεύη καί νά κάνει διάλεξη στούς ρώσους ἐμιγκρέδες καί τούς σοσιαλιστές τῆς Ἐλβετίας μέ θέμα τά καθήκοντα τοῦ κόμματος στήν ἐπανάσταση.

Ἡ συγκέντρωση τῶν ρώσων καί ἐλβετῶν διεθνιστῶν πού ἀναφέρεται στό γράμμα ἔγινε στίς 9 (22) τοῦ Μάρτη 1917. Ὁ Β. Ι. Λένιν δέν παραβρέθηκε στή συγκέντρωση. — *406*.

462 Πρόκειται γιά τή «Διακήρυξη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας πρός ὅλους τούς πολίτες τῆς Ρωσίας» τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού δημοσιεύτηκε στό Παράρτημα τοῦ φύλ. ἀρ. 1 τῆς «Ἰζβέστιγια Πετρογκράντσκοβο Σοβέτα» τῆς 28 τοῦ Φλεβάρη (13 τοῦ Μάρτη) 1917. Ὁ Λένιν γνωρίστηκε μέ ἀποσπάσματα τῆς «διακήρυξης στήν ἐφημερίδα «Frankfurter Zeitung», ἀρ. φύλ. 80 τῆς 22 τοῦ Μάρτη 1017 μέ τόν τίτλο: «Das Manifest der Sozialrevolutionäre — «Διακήρυξη τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλιστῶν». Ἡ Διακήρυξη διακήρυσσε τά αἰτήματα: δημοκρατικό πολίτευμα, 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα, δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων πρός ὄφελος τῶν ἀγροτῶν, κατά-

σχεση τῶν ἀποθεμάτων σιτηρῶν καί, τό κύριο, σταμάτημα τοῦ ληστρικοῦ πολέμου. (Γιά τή σημασία τῆς Διακήρυξης αὐτῆς βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 34 καί 74). — *409.*

463 *Νατσαλοφικοί* — ὀπαδοί τῆς ὁμάδας πού διαμορφώθηκε γύρω ἀπό τή μενσεβικο-τροτσκιστική ἐφημερίδα «Νατσάλο», πού ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό Σεπτέμβρη τοῦ 1916 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1917. — *410.*

464 Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἀπάντηση στό γράμμα τοῦ Α. Β. Λουνατσάρσκι. Τό Μάρτη τοῦ 1917 ὁ Λουνατσάρσκι σκεφτόταν νά ἔρθει στή Ζυρίχη καί πρότεινε στόν Λένιν νά ὀργανώσει σύσκεψη τῶν μπολσεβίκων μέ τούς «βπεριοντοφικούς». Ὁ Λένιν ἀρνήθηκε νά πάρει μέρος στή σύσκεψη αὐτή. — *410.*

465 *«Γκβοζντιεφικοί* — ὀπαδοί τοῦ μενσεβίκου σοσιαλωβινιστῆ Γκόζντιεφ, πού ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς λεγόμενης «ἐργατικῆς ὁμάδας» τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς πολεμικῆς βιομηχανίας πού ἱδρύθηκε ἀπό τήν ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας τό 1915. — *410.*

466 Τήν Τρίτη, 27 τοῦ Μάρτη 1917, ὁ Λένιν ἔκανε διάλεξη στόν Λαϊκό οἶκο τῆς Ζυρίχης σέ συνέλευση τῶν ἑλβετῶν ἐργατῶν μέ θέμα: «Τά καθήκοντα τοῦ ΣΔΕΚΡ στή ρωσική ἐπανάσταση» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 72-78). — *441.*

467 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς συγκέντρωσης τῶν ρώσων καί ἑλβετῶν διεθνιστῶν πού ἔγινε στίς 22 τοῦ Μάρτη 1917. — *412.*

468 *Ἡ ἔκκληση Τσχεΐτζε* — ἔκκληση τοῦ μενσεβίκικο-ἐσεροφικοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν γιά τήν ὑποστήριξη τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. — *413.*

469 Βλ. σημείωση 466. — *416.*

470 Στά ἀπομνημονεύματά του ὁ Β. Α. Καρπίνσκι ἔγραφε: «ὑπῆρχε ἀνάμεσα στά ἄλλα καί τέτιο σχέδιο ἐπιστροφῆς γιά μερικές συντρόφισσες: νά παντρευτοῦν ἑλβετό πολίτη καί νά ἀποκτήσουν ἔτσι δικαίωμα διάβασης καί στή Γερμανία καί στή Ρωσία. Ἄρεσε πολύ τοῦ Β. Ἰλίτς αὐτό τό σχέδιο καί συμβούλεψε τήν σ. Ράβιτς νά βρεῖ ἕνα «βολικό γεροντάκι», συνιστώντας της γιά τό σκοπό αὐτό τόν μενσεβίκο Λ. Μπ. Ἀξελρόντ (πού ἦταν ἑλβετός πολίτης)». — *416.*

471 Στό χειρόγραφο τοῦ Β. Ι. Λένιν πού φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ δέν ἀναγράφεται ὁ παραλήπτης. Τό πιό πιθανό εἶναι πώς τό γράμμα προοριζόταν γιά τόν Γ. Σ. Γκανέτσκι ἤ τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ. Στίς 18 τοῦ Μάρτη 1917 ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπευθύνθηκε πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ μέ τήν παράκληση νά ἐξακριβώσει ἄν εἶναι δυνατό νόμιμα νά μεταβεῖ ἀπό τήν Ἑλβετία στή Ρωσία μέσω Ἀγγλίας (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 403). Στίς 19 τοῦ Μάρτη, ὅμως, ὁ Β. Ι. Λένιν εἶχε μάθει τήν ἀρνητική της ἀπάντηση γιά τή διεύλευση μέσω Ἀγγλίας. Γι' αὐτό δέν ὑπῆρχε ἀνάγκη νά στείλει ὁ Β. Ι. Λένιν τό ντοκουμέντο αὐτό στήν Ι. Φ. Ἀρμάντ. Καί στά ἑπόμενα γράμματά του πρός αὐτήν ὁ Β. Ι. Λένιν δέν ἐπαναλαμβάνει πιά τήν παράκλησή του αὐτή.

Στό χειρόγραφο τοῦ Λένιν δέν ὑπάρχει ἡμερομηνία. Ὅπως φαίνεται

ἀπό τό περιεχόμενο, τό γράμμα πιθανῶς γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τό ἀναφερόμενο γράμμα πρός τήν Ι. Φ. Ἀρμάντ. Σ' αὐτό διατυπώνονται οἱ ὅροι διάβασης ὁμάδας πολιτικῶν προσφύγων μέ τή μεσολάβηση τοῦ ἑλβετοῦ σοσιαλδημοκράτη Φ. Πλάττεν. Οἱ ὅροι αὐτοί μέ κάπως ἀλλαγμένη μορφή συμπεριλήφθηκαν στό ντοκουμέντο «Βάσεις τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἐπιστροφή τῶν πολιτικῶν προσφύγων στή Ρωσία» μέσω Γερμανίας, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Φ. Πλάττεν, στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1917 (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙ, σελ. 382-383).

Στά ἀπομνημονεύματά του ὁ Γ. Σ. Γκανέτσκι ἀναφέρει, πώς «ὕστερα ἀπό τίς πρῶτες εἰδήσεις γιά τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη» πρότεινε στόν Β. Ι. Λένιν νά πάει στή Ρωσία μέσω Ἀγγλίας. Γι' αὐτό, τό πιό πιθανό εἶναι, τό ντοκουμέντο αὐτό τοῦ Β. Ι. Λένιν μπορεῖ νά ἀπευθυνόταν πρός τόν Γ. Σ. Γκανέτσκι, μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού πῆρε δραστήριο μέρος στήν ὀργάνωση μετάβασης ρώσων πολιτικῶν προσφύγων ἀπό τήν Ἑλβετία στή Ρωσία. Στόν τόμο δημοσιεύονται μιά σειρά γράμματα καί τηλεγραφήματα πρός τόν Γ. Σ. Γκανέτσκι σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό.

Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν μαρτυροῦν, πώς τό σχέδιο τῆς ἐπιστροφῆς στήν πατρίδα μέσω Ἀγγλίας ἐγκαταλείφθηκε ὁριστικά μόνο στίς 30 τοῦ Μάρτη 1917, ὅταν ἔμαθε πώς ἡ κυβέρνηση τῆς Ἀγγλίας γύρισε πίσω τόν Τσερνόφ ἀπό τήν Ἀγγλία στή Γαλλία (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 418-419). Καί ἀμέσως τήν ἴδια μέρα ὁ Λένιν στέλνει πρῶτα τηλεγράφημα πρός τόν Γκανέτσκι καί ὕστερα γράμμα, μέ τό ὁποῖο ἀπορίπτει τό σχέδιο μετάβασης μέσω Ἀγγλίας. Ἄν πῆρε τό ντοκουμέντο αὐτό ὁ Γκανέτσκι δέν κατορθώθηκε νά ἐξακριβωθεῖ. — *417.*

472 Ἡ μπροσούρα *«Σοσιαλισμός καί πόλεμος (Ἡ στάση τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπέναντι στόν πόλεμο)»* ἐκδόθηκε τίς παραμονές τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Τσίμμερβαλντ καί μοιράστηκε στούς ἀντιπροσώπους τῆς συνδιάσκεψης.

Τό 1918 ἡ μπροσούρα βγῆκε σέ ἔκδοση τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 307-350). — *421.*

473 Ὁ Β. Ι. Λένιν ὑπογραμμίζει τήν εὐθύνη τοῦ Λ. Μπ. Κάμενεφ μιά πού ὁ Κάμενεφ, ἐπιστρέφοντας ἀπό τήν ἐξορία στήν Πετρούπολη στίς 12 τοῦ Μάρτη 1917, ἔγινε ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τῆς «Πράβντα» καί ἀντιπρόσωπος τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων στό Σοβιέτ Πετρούπολης.

Ὅμως ὁ Λ. Μπ. Κάμενεφ στά βασικά ζητήματα ἀρχῶν τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος κρατοῦσε μισομενσεβίκικη στάση. Στά ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στήν «Πράβντα», ὑποστήριξε τήν πολιτική της μέ ὅρους ὑποστήριξης τῆς Προσωρινῆς ἀστικῆς κυβέρνησης, μιλοῦσε γιά ἐξάσκηση πίεσης στήν κυβέρνηση αὐτή μέ σκοπό νά ἀναγκαστεῖ νά ἀρχίσει εἰρηνικές διαπραγματεύσεις. Στίς ἐκτιμήσεις του γιά τόν πόλεμο ὁ Κάμενεφ κατρακυλοῦσε στίς θέσεις τοῦ ἀμυντισμοῦ. Στό ἄρθρο «Γιά τίς θέσεις τοῦ Λένιν» πού δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα» τῆς 12 τοῦ Ἀπρίλη 1917, ὁ Κάμενεφ, διαφωνώντας μέ τόν Λένιν, ὀπορτουνιστικά παρουσίαζε τήν προοπτική τοῦ περάσματος τῆς Ρωσίας στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὕστερα ἀπό μερικές δεκάδες χρόνια. Δριμύτατη κριτική τῆς θέσης τοῦ Κάμενεφ ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε στήν μπροσούρα του «Γράμματα γιά τήν τακτική» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 131-144). — *423.*

474 Στό πρόχειρο χειρόγραφο τοῦ τηλεγραφήματος, πού εἶναι γραμμένο στά γερμανικά ἀπό ἄγνωστον, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει κάνει ἐπισημείωση στά ρωσικά: «Στάλθηκε τό Σάββατο 31. III τό βράδυ καί τό πῆρε ο Γκρίμμ τό πρωί τῆς 1. IV». — *424*.

475 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό χαιρετιστήριο λόγο του ἀπομέρους τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἐλβετίας πού ἔγινε στή Ζυρίχη στίς 4 τοῦ Νοέμβρη 1916 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 180-183). — *426*.

476 Ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν ἄμεση μετάβαση τῶν πολιτικῶν προσφύγων στή Ρωσία μέσω τῆς Γερμανίας πάρθηκε στίς 31 τοῦ Μάρτη 1917 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 83-84). — *427*.

477 *Μ. Γκόμπερμαν* — σοσιαλδημοκράτης, μπολσεβίκος, μέλος τοῦ μπολσεβίκικου τμήματος τῆς Λωζάνης· ὁ παρακάτω ἀναφερόμενος Ἀμπράμ (Α. Σκοβνό) — μπολσεβίκος, ἀνῆκε σέ ἕνα ἀπό τά τμήματα τῶν μπολσεβίκων στήν Ἐλβετία· καί οἱ δυό ἦρθαν στή Ρωσία μαζί μέ τόν Β. Ι. Λένιν. — *427*.

478 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων καί τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν διεθνιστῶν, πού στρεφόταν κατά τῆς ἀπόφασης τοῦ συμβουλίου ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ γιά τήν ἀποδοχή τῆς πρότασης τοῦ Ρ. Γκρίμμ σχετικά μέ τήν ἄμεση μετάβαση στή Ρωσία μέσω Γερμανίας. Οἱ μενσεβίκοι καί ἐσέροι πρότειναν νά περιμένουν τήν ἔγκριση τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν γιά τή διέλευση μέσω Γερμανίας. — *427*.

479 Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια στά ἀπομνημονεύματά της ἀναφέρει πώς μέ τό ψευδώνυμο Μπελένιν στήν περίπτωση αὐτή ὁ Λένιν ἐννοεῖ τό Γραφεῖο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος. Τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ στίς 5 τοῦ Ἀπρίλη μέσω τοῦ Γκανέτσκι ἔδοσε τήν ὁδηγία: «Ὁ Οὐλιάνοφ πρέπει ἀμέσως νά ἔρθει: (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII, 1930, σελ. 270). — *429*.

480 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Ρ. Γκρίμμ τῆς 2 τοῦ Ἀπρίλη 1917 πρός τήν Ἐπιτροπή ὀργάνωσης τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ρώσων πολιτικῶν προσφύγων, μέ τό ὁποῖο ἔκφραζε τή διαμαρτυρία του κατά τῆς «Ἀπόφασης τοῦ συμβουλίου ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ» (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 83-84). — *432*.

481 Πρόκειται γιά τούς γνωστούς ὅρους πού ἐπιδόθηκαν στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1917 ἀπό τόν Πλάττεν στόν γερμανό πρεσβευτή, στήν πρώτη παράγραφο τῶν ὁποίων ἀναφέρονταν: «Ἐγώ, ὁ Φρίτς Πλάττεν, μέ δική μου πλήρη καί ἀκατάπαυστη προσωπική εὐθύνη ἀναλαμβάνω ἕνα βαγόνι μέ πολιτικούς πρόσφυγες καί νόμιμα πρόσωπα πού ἐπιθυμοῦν νά μεταβοῦν στή Ρωσία μέσω Γερμανίας». — *432*.

482 Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις καί τά πρακτικά πού ἔχουν σχέση μέ τή μετάβαση στή Ρωσία (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II, σελ. 385-393). — *433*.

483 Ὁ Λένιν ἔφθασε στήν Πετρούπολη στίς 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, ὥρα 11 καί 10΄ τό βράδυ. — *433*.

484 Πρόκειται γιά τά «Συμπεράσματα» στό βιβλίο τοῦ Λένιν «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907». Τό βιβλίο γράφτηκε τό Νοέμβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1907, τυπώθηκε τό 1908, ὅμως ὅταν ἀκόμη βρισκόταν στό τυπογραφεῖο κατασχέθηκε ἀπό τήν ἀστυνομία καί καταστράφηκε.

Ὅταν ὁ Λένιν βρισκόταν ἀκόμη στό ἐξωτερικό, εἶχε ἀποφασίσει μετά τήν ἐπιστροφή του στή Ρωσία νά ἐκδόσει ξανά τό βιβλίο (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 413). Στήν ἔκδοση τοῦ βιβλίου τό 1917 τά «Συμπεράσματα» μπῆκαν χωρίς τό τέλος τους. Ὁ Λένιν μόνο συμπλήρωσε τή φράση πού ἦταν διακομμένη λόγω τοῦ ὅτι εἶχε χαθεῖ ἕνα μέρος τοῦ κειμένου καί πρόσθεσε ἀκόμη μιά πρόταση, ἐπίσης ἔγραψε τόν «Ἐπίλογο» (βλ. 5η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 434-435). Τά «Συμπεράσματα» πρωτοδημοσιεύτηκαν ὁλόκληρα μόλις τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια» (τεῦχος 5, σελ. 166-172), ὅταν στό ἀρχεῖο τοῦ Κόμματος στή Γενεύη βρέθηκε τό χειρόγραφο τοῦ Λένιν μέ τόν τίτλο «Τό ἀγροτικό ζήτημα στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση (γιά τήν ἐπανεξέταση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τῆς σοσιαλδημοκρατίας)» μέ τό πλῆρες κείμενο τῶν «Συμπερασμάτων». — *435.*

485 Πρόκειται γιά τήν Ἕβδομη (τοῦ Ἀπρίλη) Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). Ἡ συνδιάσκεψη ἔγινε στήν Πετρούπολη στίς 24-29 τοῦ Ἀπρίλη (7-12 Μάη) 1917 (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 339-453). — *436.*

486 Τά χρήματα, γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος στό γράμμα αὐτό, φαίνεται, ὅτι ἀποτελοῦσαν πόρους τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔμειναν στό ἐξωτερικό. — *437.*

487 *Σ. Στέινμπεργκ* — ρῶσος πολιτικός πρόσφυγας, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς πολιτικῶν προσφύγων στή Στοκχόλμη, πού συγκροτήθηκε τό 1917 μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη μέ σκοπό νά βοηθήσει τούς ἐπιστρέφοντες στή Ρωσία πολιτικούς πρόσφυγες, ἀποτελοῦσε τόν ἐνδιάμεσο γιά τήν παραλαβή τῶν γραμμάτων.

Στό γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 6 (19) τοῦ Ἀπρίλη ὁ Γκανέτσκι ἔγραφε γιά τόν Στέινμπεργκ: «Ἔρχεται ὁ κύριος Στέινμπεργκ. Ὁ ἄνθρωπος θέλει νά χρησιμοποιήσει τήν ἐπιτροπή μας· ἐδῶ ρεκλαμάρει πάρα πολύ τόν ἑαυτό του. Προειδοποιεῖστε μέσω ἔμπιστων ἀνθρώπων τήν ἐπιτροπή Φίγκνερ, ὥστε νά εἶναι πάρα πολύ προσεκτικοί στίς σχέσεις μ' αὐτόν. Θά ἀριθμοῦμε ὅλα τά γράμματα καί ἄρθρα. Πάντα τηλεγραφικά νά βεβαιώνετε: λάβαμε τό τάδε γράμμα... Τά τηλεγραφήματα καί τά δικά μας καί τά δικά Σας πρέπει ν' ἀρχίζουν: Ἀριθμός τάδε, πῆρα τό δικό Σας τάδε». — *437.*

488 *«Δάνειο ἐλευθερίας»* ἔκδοσε ἡ Προσωρινή κυβέρνηση γιά τή χρηματοδότηση τῶν πολεμικῶν ἐξόδων· ἡ ἐγγραφή στό δάνειο ἀνακοινώθηκε στίς 6 (19) τοῦ Ἀπρίλη 1917. — *437.*

489 Πρόκειται γιά τή θέση πού πῆρε ἡ «Πράβντα» τό Μάρτη τοῦ 1917 πρίν ἀπό τήν ἄφιξη τοῦ Β. Ι. Λένιν στή Ρωσία.

Στήν «Πράβντα» στίς ἀρχές τοῦ Μάρτη ἐμφανίστηκαν ἄρθρα τοῦ Λ. Κάμενεφ, στόν ὁποῖο ἐπέτρεψε τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ νά συνεργάζεται χωρίς δικαίωμα νά ὑπογράφει τά ἄρθρα. Στά ἄρθρα αὐτά τό ζήτημα τῆς ὑποστήριξης τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης ἔμπαινε σύμφωνα μέ τή μενσεβίκι-

κη φόρμουλα «τόσο, ὅσο», «ὥσπου ἡ Προσωρινή κυβέρνηση δέν κάνει ὅ,τι μπορεῖ», ἐγγυόταν τήν ὑποστήριξη ὅλων τῶν βημάτων της γιά τήν «ἐκρίζωση ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ τσαρικοῦ-φεουδαρχικοῦ καθεστῶτος»· προβαλόταν τό αἴτημα ἄρνησης τῶν προσαρτήσεων, πού δημιουργοῦσε αὐταπάτες κτλ. Στό κύριο ἄρθρο «Δίχως κρυφή διπλωματία» πού ἔγραψε ὁ Κάμενεφ περιεχόταν τό σύνθημα γιά τή συνέχιση τοῦ πολέμου, πού ἦταν ριζικά ἀντίθετο μέ τή στάση τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο.

Ἡ κριτική τῆς πολιτικῆς τοῦ συμβιβασμοῦ ἦταν πολύ ἀδύνατη ἀπό τίς σελίδες τῆς «Πράβντα». Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή στό πρῶτο «Γράμμα ἀπό μακριά» τοῦ Λένιν, πού δημοσιεύτηκε στίς 21-22 τοῦ Μάρτη (3-4 τοῦ Ἀπρίλη) ψαλίδισε πολύ τήν κριτική τῆς συμβιβαστικῆς πολιτικῆς τῆς ἡγεσίας τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης καί τό ξεσκέπασμα τῶν μοναρχικῶν βλέψεων τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Λαθεμένη στάση ἄσκησης πίεσης στήν Προσωρινή κυβέρνηση μέ τό αἴτημα τῆς ἄμεσης ἔναρξης εἰρηνικῶν διαπραγματεύσεων κράτησε καί ὁ Ι. Β. Στάλιν.

Ὅταν ἔφθασε στήν Πετρούπολη ὁ Λένιν μπῆκε στή Συντακτική ἐπιτροπή καί ἡ «Πράβντα» ἄρχισε πάλη γιά τό λενινιστικό σχέδιο μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική. — *437.*

490 Κόμμα τῶν νέων ἀριστερῶν στή Σουηδία ὁ Λένιν ὀνόμαζε τό ἀριστερό ρεῦμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Σουηδίας. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου οἱ νέοι κρατοῦσαν διεθνιστική στάση, προσχωροῦσαν στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ. Τό Μάη τοῦ 1917 ἵδρυσαν τό ἀριστερό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Σουηδίας. Στό συνέδριο τοῦ κόμματος αὐτοῦ τό 1919 πάρθηκε ἀπόφαση γιά τήν προσχώρηση στήν Κομμουνιστική Διεθνή. Ἡ ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ κόμματος τό 1921 πῆρε τήν ὀνομασία Κομμουνιστικό κόμμα Σουηδίας. — *438.*

491 Πρόκειται γιά τή συμφωνία σχηματισμοῦ τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης, πού ὑπογράφηκε στίς 1 (14) τοῦ Μάη 1917 ἀπό τήν Προσωρινή ἐπιτροπή τῆς Κρατικῆς δούμας καί τούς ἐσερομενσεβίκους ἡγέτες τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν. Μέ τή συμφωνία αὐτή οἱ ἐσέροι καί οἱ μενσεβίκοι παρέδοσαν τήν ἐξουσία ἐθελοντικά στήν ἀστική τάξη, παραχωρώντας τό δικαίωμα στήν Προσωρινή ἐπιτροπή τῆς Κρατικῆς δούμας κατά τήν κρίση της νά σχηματίσει Προσωρινή κυβέρνηση ἡ ὁποία καί σχηματίστηκε στίς 2 (15) τοῦ Μάρτη 1917. Στή σύνθεσή της ἦταν ὁ πρίγκιπας Λβόφ, ὁ ἀρχηγός τῶν καντέτων Μιλιουκόφ, ὁ ἀρχηγός τῶν ὀχτωβριστῶν Γκουτσκόφ καί ἄλλοι ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων. Σάν ἐκπρόσωπος τῆς «δημοκρατίας» στήν κυβέρνηση μπῆκε ὁ ἐσέρος Κέρενσκι.

Ἡ ἀναφερόμενη παρακάτω «ἐπιτροπή ἐπαφῶν» ἱδρύθηκε μέ ἀπόφαση τῆς συμβιβαστικῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης ἀπό 8 (21) τοῦ Μάρτη 1917 γιά τήν «ἐξάσκηση ἐπιροῆς» καί «ἐλέγχου» στή δράση τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Στήν ἐπιτροπή μπῆκαν οἱ Μ. Ι. Σκόμπελιεφ, Γ. Μ. Στεκλόφ, Ν. Ν. Σουχάνοφ, Β. Ν. Φιλίπποβσκι, Ν. Σ. Τσχεΐτζε (ἀργότερα καί οἱ Β. Μ. Τσερνόφ καί Ι. Γκ. Τσερετέλι). Ἡ ἐπιτροπή ἐπαφῶν βοηθοῦσε τήν Προσωρινή κυβέρνηση νά χρησιμοποιεῖ τό κύρος τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης μέ σκοπό νά καμουφλάρει τήν ἀντεπαναστατική της πολιτική. Μέ τή βοήθειά της οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι ὑπολόγιζαν νά συγκρατήσουν τίς

μάζες ἀπό τή δραστήρια ἐπαναστατική πάλη γιά τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά Σοβιέτ. Ἡ ἐπιτροπή ἐπαφῶν διαλύθηκε στά μέσα τοῦ Ἀπρίλη 1917, γιατί ἡ δικαιοδοσία της πέρασε στό Γραφεῖο τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς. — *438.*

492 Τό συνέδριο τῶν ἀντιπροσώπων στρατιωτῶν τοῦ μετώπου, ἀπό τόν ἐνεργό στρατό, ἔγινε στήν Πετρούπολη στίς 24 τοῦ Ἀπρίλη ὥς τίς 4 τοῦ Μάη (7-17 τοῦ Μάη) 1917. — *439.*

493 Πρόκειται γιά τήν ἔβδομη (τοῦ Ἀπρίλη) Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). — *440.*

494 Ὁ Κ. Ράντεκ ἦταν ἐκεῖνο τόν καιρό μέλος τοῦ Γραφείου ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) στή Στοκχόλμη. — *440.*

495 «Μπιουλλετέν «Πράβντι»» στά γερμανικά ἔβγαινε στή Στοκχόλμη ἀπό τόν Ἰούνη ὥς τό Νοέμβρη τοῦ 1917 μέ τόν τίτλο «Russische Korrespondenz «Prawda»» («Ρωσικό δελτίο τῆς «Πράβντα»»). Ἔβγαινε ἀπό τήν ἀντιπροσωπεία ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). Στό δελτίο δημοσιεύονταν ἄρθρα γιά τά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, ντοκουμέντα, ἀνασκοπήσεις, χρονικά, πού φώτιζαν τή ζωή τοῦ κόμματος καί τῆς χώρας. Τό δελτίο ἔβγαινε ἐπίσης καί στά γαλλικά. — *440.*

496 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν παράγραφο τῆς ἀπόφασης τῆς Πανρωσικῆς ἀπριλιάτικης συνδιάσκεψης «Ἡ κατάσταση στή Διεθνή καί τά καθήκοντα τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ)», ὅπου ἀναφερόταν: «Τό κόμμα μας παραμένει στό μπλόκ τοῦ Τσίμμερβαλντ, βάζοντας σάν καθῆκον νά ὑποστηρίξει ἐκεῖ τήν τακτική τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ καί ἀναθέτει στήν Κεντρική Ἐπιτροπή νά ἀρχίσει ἀμέσως ἐνέργειες γιά τήν ἵδρυση τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς» (βλ. ἡ ἔβδομη (Ἀπριλιάτικη) Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπολσεβίκων). Συνδιάσκεψη τῆς πόλης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπολσεβίκων). Ἀπρίλης 1917. Πρακτικά. Μόσχα. Γκοσπολιτιζντάτ, 1958, σελ. 255). Στή θέση τῆς παραγράφου αὐτῆς ὁ Λένιν πρότεινε τέτια διατύπωση: «Πρέπει νά μείνουμε στό Τσίμμερβαλντ *μονάχα* γιά πληροφορίες» (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 177). Ἡ τροπολογία τοῦ Λένιν δέν ἔγινε δεκτή καί μονάχα αὐτός ψήφισε κατά τῆς ἀπόφασης γιά τή Διεθνή (βλ. «Ἐπίλογος» στήν μπροσούρα «Τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάστασή μας» στό ἴδιο, σελ. 184).

Στό τέλος τοῦ γράμματος ὁ Λένιν ἀναφέρεται στήν παράγραφο 3 τῆς ἀπόφασης «Ἡ κατάσταση στή Διεθνή καί τά καθήκοντα τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). — *440.*

497 Ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῶν ὁμάδων τῆς ΣΔΒΠ καί Λ στή Ρωσία ὑπόβαλε στή Νομική ἐπιτροπή τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) δήλωση σχετικά μέ τή συκοφαντική καμπάνια πού ξεσήκωσε ὁ ἀστικός Τύπος ἐνάντια στόν Γ. Σ. Γκανέτσκι. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ φυλάγεται ἀντίγραφο τῆς δήλωσης αὐτῆς, στήν ὁποία ἡ πρακτική δράση τοῦ Γ. Σ. Γκανέτσκι κρίνεται ἄμεμπτη, ὅμως ὑπάρχει μιά παράγραφος πού ζητοῦσε «ἀπό τόν Γκανέτσκι καί τούς ἄλλους συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τόν ἀτομικό βίο τοῦ σ. Γκανέτσκι, ἐξηγήσεις σχετικά μέ τήν

καταγγελία σέ βάρος τοῦ σ. Γκανέτσκι, πού στρέφεται ἐνάντια σ' αὐτή τήν πλευρά τοῦ βίου του».

Ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῶν ὁμάδων τῆς ΣΔΒΠ καί Λ εἶχε σκοπό νά δημοσιεύσει τή δήλωση αὐτή.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ὅταν γνωρίστηκε μέ τήν ὑπόθεση αὐτή, ἔγραψε τό γράμμα αὐτό στή Νομική ἐπιτροπή.

Ὕστερα ἀπό τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῶν ὁμάδων τῆς ΣΔΒΠ καί Λ. δημοσίευσε τή δήλωση στήν ἐφημερίδα «Trybuna», ἀρ. φύλ. 4, τῆς 17 (30) τοῦ Ἰούνη 1917, ἀφαιρώντας τήν παράγραφο σχετικά μέ τή ζήτηση ἐξηγήσεων. Στή δήλωση τονιζόταν, ὅτι ὁ ἀστικός Τύπος διεξάγει συκοφαντική καμπάνια ἐνάντια στούς τσιμμερβαλντινούς, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι καί ὁ Γ. Σ. Γκανέτσκι, προσπαθώντας νά ὑποσκάψουν τήν ἐμπιστοσύνη τῶν ἐργατῶν πρός τήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία.

Ὁ Γ. Σ. Γκανέτσκι, σάν μέλος τοῦ Γραφείου ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) βρισκόταν ἐκεῖνο τόν καιρό στή Στοκχόλμη. — *441.*

498 Ἡ ἐργασία τοῦ Β. Ι. Λένιν *«Ὁ μαρξισμός γιά τό κράτος»* γράφτηκε τό Γενάρη-Φλεβάρη τοῦ 1917 στή Ζυρίχη. Στό ἔργο αὐτό περιέχονται ὅλες οἱ σπουδαιότερες ἀπόψεις τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς γιά τό κράτος καί τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀποσπάσματα ἀπό ἄρθρα καί βιβλία τοῦ Κ. Κάουτσκι, τοῦ Α. Πάννεκουκ, τοῦ Ε. Μπέρνσταϊν μέ παρατηρήσεις, συμπληρώσεις, γενικεύσεις καί συμπεράσματα τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Μέ τήν ἐπιστροφή ἀπό τήν Ἐλβετία στή Ρωσία τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 ὁ Λένιν μαζί μέ ἄλλα ὑλικά ἄφησε τό χειρόγραφό του «Ὁ μαρξισμός γιά τό κράτος» γιά διαφύλαξη στό ἐξωτερικό.

Μετά τά ἰουλιανά γεγονότα τοῦ 1917 ὁ Λένιν, ὅταν κρυβόταν στό Ραζλίβ, παρακάλεσε νά τοῦ φέρουν τό τετράδιο αὐτό. Τά ὑλικά τῆς ἐργασίας αὐτῆς χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τόν Λένιν γιά τήν προετοιμασία τοῦ βιβλίου «Κράτος καί ἐπανάσταση». — *444.*

499 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό γράμμα αὐτό πρός τό Γραφεῖο τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Πανρωσικοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν.

Τό βράδυ στίς 7 (20) τοῦ Ἰούλη, στό διαμέρισμα τοῦ παλιοῦ μπολσεβίκου ἐργάτη Σ. Γ. Ἀλληλοῦγεφ, ὅπου κρυβόταν τόν καιρό ἐκεῖνο ὁ Λένιν, ἔγινε σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ καί μιᾶς σειρᾶς κομματικῶν στελεχῶν. Στή σύσκεψη παραβρέθηκαν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Β. Π. Νογκίν, ὁ Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε, ὁ Ι. Β. Στάλιν, ἡ Ε. Ντ. Στάσοβα καί ἄλλοι. Ψηφίστηκε ἀπόφαση ὅτι ὁ Λένιν δέν πρέπει νά παρουσιαστεῖ στό δικαστήριο τῆς ἀντεπαναστατικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Στίς 13-14 (26-27) τοῦ Ἰούλη 1917 στήν πλατιά σύσκεψη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) καί μετά στό VI συνέδριο τοῦ κόμματος ψηφίστηκε ἀπόφαση γιά νά μή παρουσιαστεῖ ὁ Λένιν στό δικαστήριο (βλ. ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς παρουσίασης τῶν μπολσεβίκων ἡγετῶν στό δικαστήριο» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 32ος, σελ. 433-434). — *445.*

500 Πρίν γράψει τό γράμμα πρός τό «Γραφεῖο ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς» ὁ Λένιν ἔκανε ἕνα ἀναλυτικό σχέδιο, ἀποτελούμενο ἀπό 10 παραγράφους (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXI, σελ. 71-72). — *445.*

501 Στήν «Πράβντα», άρ. φύλ. 88 τῆς 22 τοῦ Ἰούνη (5 τοῦ Ἰούλη) 1917 δημοσιεύτηκε τό τηλεγράφημα τοῦ Γκανέτσκι ἀπό τή Στοκχόλμη μέ διάψευση τῶν συκοφαντικῶν κατηγοριῶν ἐναντίον του στήν ἐφημερίδα «Ντιέν». Παράλληλα μέ τό τηλεγράφημα τοῦ Γκανέτσκι στό ἴδιο φύλλο τῆς «Πράβντα» δημοσιεύτηκε τηλεγράφημα τοῦ Μπρόνσκι, τοῦ Ὀρλόβσκι καί τοῦ Ράντεκ σχετικά μέ τήν ἀθωότητα τοῦ Γκανέτσκι.

Γιά τήν ὑπόθεση Γκανέτσκι βλ. Β. Ι. Λένιν «Γράμμα πρός τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ)» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, σελ. 18-20). — *446.*

502 Πρόκειται γιά τό «Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή» τοῦ Α. Β. Λουνατσάρσκι, πού δημοσιεύτηκε στή «Νόβαγια Ζίζν», άρ. φύλ. 60 τῆς 28 τοῦ Ἰούνη (11 τοῦ Ἰούλη) 1917. — *446.*

503 *«Μπέζ λίσνιχ σλόβ» («Χωρίς περιττά λόγια»)* — ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα λιβελλικοῦ χαρακτήρα, πού ἔβγαζε ὁ μαυροεκατονταρχίτης Ἀλέξινσκι στήν Πετρούπολη τόν Ἰούλη τοῦ 1917. — *446.*

504 Ὁ πρόεδρος τῆς Διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς (I.S.K.) Ρ. Γκρίμμ, ὄντας τήν ἄνοιξη τοῦ 1917 στή Ρωσία, ἀντάλλαξε μυστικά τηλεγραφήματα μέ τόν ἐλβετό ὑπουργό Γκόφμαν σχετικά μέ τούς γερμανικούς ὅρους εἰρήνης γιά τή σύναψη χωριστῆς εἰρήνης τῆς Γερμανίας μέ τή Ρωσία, γι' αὐτό καί ἀπελάθηκε ἀπό τή Ρωσία. Ἡ ἐξέταση τῆς ὑπόθεσης Γκρίμμ ἀνατέθηκε σέ εἰδική ἐπιτροπή, πού ὅρισε ἡ I.S.K., ἡ ὁποία ἔκρινε τίς ἐνέργειες τοῦ Ρ. Γκρίμμ ἀντίθετες μέ τό τσιμμερβαλντινό κίνημα. Ὁ Ρ. Γκρίμμ ἀπαλλάχθηκε ἀπό τά καθήκοντα τοῦ προέδρου τῆς I.S.K. Ἡ ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς σχετικά μέ τήν ὑπόθεση τοῦ Ρ. Γκρίμμ ἐγκρίθηκε ἀπό τήν τρίτη συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ πού ἔγινε στή Στοκχόλμη τό Σεπτέμβρη (μέ τό νέο ἡμερολόγιο) τοῦ 1917. — *447.*

505 Πρόκειται γιά τή διεθνή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν πού ἡ σύγκλησή της ὑπολογιζόταν νά γίνει τό καλοκαίρι τοῦ 1917. Τό ζήτημα τῆς σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς μπῆκε ἀπό τούς σοσιαλσωβινιστές τῶν οὐδέτερων χωρῶν. — *447.*

506 Στίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1917 στή συνεδρίαση τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπου συζητοῦνταν τό ζήτημα τῆς προετοιμασίας γιά τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης στή Στοκχόλμη, ὁ Κάμενεφ στήν ὁμιλία του ὑποστήριζε τήν ἀνάγκη συμμετοχῆς στή συνδιάσκεψη· δήλωσε πώς πρέπει νά ἀναθεωρηθεῖ ἡ ἀπόφαση τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό. Ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα στήν ΚΕΕ δέν συμφώνησε μέ τήν ὁμιλία τοῦ Κάμενεφ.

Γι' αὐτό ὁ Λένιν ἔστειλε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» γιά δημοσίευση τό γράμμα «Σχετικά μέ τό λόγο τοῦ Κάμενεφ στήν ΚΕΕ ἀπ' ἀφορμή τή συνδιάσκεψη τῆς Στοκχόλμης» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 70-72). — *447.*

507 *«Πριμπόι» («Φουσκοθαλασσιά»),* — καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς ἐπιτροπῆς Ἑλσινγκφορς τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ)· ἐκδιδόταν στό Ἑλσινγκφορς ἀπό τίς 27 τοῦ Ἰούλη (9 τοῦ Αὐγούστου) 1917 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1918 στή θέση τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Βολνά», πού εἶχε κλείσει ἡ κυβέρνηση Κέρενσκι. Ἀπό τό 57ο φύλλο (19 τοῦ Ὀχτώβρη) — ὄργανο τοῦ Γραφείου περιοχῆς Φιλλανδίας καί τῆς ἐπιτροπῆς Ἑλσινγκφορς τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ).

«Σοτσιαλίστ-Ρεβολιουτσιονέρ» («Σοσιαλιστής-Έπαναστάτης») — έφημερίδα, όργανο τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων στή Φιλλανδία. Ἔβγαινε στό Ἔλσινγκφορς ἀπό τίς 9 τοῦ Ἰούλη ὥς τίς ἀρχές τοῦ 1918. — *452.*

508 Ὁ Λένιν στίς 13 τοῦ Ἀπρίλη 1917, ἐπιστρέφοντας ἀπό τήν Ἐλβετία στή Ρωσία σταμάτησε στή Στοκχόλμη. Μαζί μέ τόν Φ. Στριόμ, ἀντιπρόσωπο τῆς ἀριστερῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Σουηδίας, ἤθελε νά ἐπισκεφθεῖ στίς 4 ἡ ὥρα τό ἀπόγευμα τόν σουηδό σοσιαλδημοκράτη Τσ. Χέγκλουντ, πού βρισκόταν φυλακισμένος στό νησί Λενγκχόλμ, ὅμως λόγω ἔλλειψης χρόνου (στίς 6.37΄ τό βράδυ ἔφυγε τό τραῖνο) δέν ἐπισκέφθηκε τόν Χέγκλουντ. Στάλθηκε μόνο χαιρετιστήριο τηλεγράφημα, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Λένιν καί τόν Φ. Στριόμ. — *459.*

509 Τό «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος» καί τό βιβλίο τοῦ Κ. Μάρξ «Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας» χρειάζονταν στόν Λένιν γιά τήν ἐργασία πάνω στό βιβλίο «Κράτος καί ἐπανάσταση». — *460.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

Γ

Ε

Ζ

Ι

Λιόβα — *βλ.* Βλαντίμιροφ, Μ. Κ.

Λιουντμίλα — *βλ.* Στάλ, Λ. Ν.

Λιτβίνοφ, Μ. Μ. (Μαξίμοβιτς, Παπάσα) (1876-1951) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, διπλωμάτης. Μέλος τοῦ κόμματος ἀπό τό 1898. Τό 1902 κατέφυγε στό ἐξωτερικό. Πῆρε ἐνεργό μέρος στή διάδοση τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα», στήν ἔκδοση τῆς πρώτης νόμιμης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Νόβαγια Ζίζν». Τό 1907 ἦταν ἀντιπρόσωπος καί γραμματέας τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Στουτγάρδης· ἦταν ἀντιπρόεδρος τῶν μποσλεβίκων στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο.
Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε σέ ὑπεύθυνες διπλωματικές θέσεις. — *22, 23, 39, 42, 44-45, 47, 62, 63, 81, 130, 405.*

Λονγκέ (Longuet), *Ζάν* (1876-1938) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, δημοσιολόγος. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς κεντριστικῆς πασιφιστικῆς μειοψηφίας τοῦ ΓΣΚ. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές καί τούς διευθυντές τῆς ἐφημερίδας «Le Populaire» («Λαϊκή Ἐφημερίδα»), ὀργάνου τῶν γάλλων κεντριστῶν. Τασσόταν ἐνάντια στήν προσχώρηση τοῦ ΓΣΚ στήν Κομμουνιστική Διεθνή καί ἐνάντια στή δημιουργία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας. Ἀπό τό 1921 μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Διεθνοῦς (ΙΙ ½) τῆς Βιέννης. Ἀπό τό 1923 ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς λεγόμενης Σοσιαλιστικῆς Ἐργατικῆς Διεθνοῦς.
Στή δεκαετία 1930-1940 τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἑνότητας δράσης τῶν σοσιαλιστῶν καί τῶν κομμουνιστῶν ἐνάντια στό φασισμό, συμμετεῖχε σέ διεθνεῖς ὀργανώσεις γιά τήν πάλη ἐνάντια στό φασισμό καί στόν πόλεμο. — *167, 277, 355, 394.*

Λόου (Law), *Ἔντριον Μπόναρ* (1858-1923) — ἄγγλος ἀντιδραστικός πολιτικός παράγοντας, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν συντηρητικῶν. Στά 1915-1916 ἦταν ὑπουργός Ἀποικιῶν, ἀπό τό 1916 ὥς τό 1918 — ὑπουργός Οἰκονομικῶν. Ἀπό τό 1919 — λόρδος σφραγιδοφύλακας· πῆρε μέρος στή συνδιάσκεψη εἰρήνης τοῦ Παρισιοῦ, ἦταν μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς Ἀντάντ. Στά 1922-1923 ἦταν πρωθυπουργός. Ἕνας ἀπό τούς ἐμπνευστές τῆς ἀντισοβιετικῆς πολιτικῆς τοῦ ἀγγλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. — *401.*

Λορέ (Lore), *Λιούντβιγκ* (γεν. τό 1875) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης. Ἀπό τό 1903 ζοῦσε στίς ΕΠΑ, ἦταν γραμματέας τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1919 ἦταν ἐκδότης τῆς «New Yorker Volkszeitung» («Λαϊκή Ἐφημερίδα τῆς Νέας Ὑόρκης»), ὀργάνου τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, πού στήν καθοδήγησή του μπῆκε τό 1922. Ὡστόσο στά μέσα τῆς δεκαετίας 1930-1940 διαγράφηκε ἀπό τίς γραμμές του γιά τή δεξιά ὀπορτουνιστική του δράση. — *161.*

Λοριό (Loriot), *Φερντινάντ* (1870-1930) — γάλλος σοσιαλιστής· στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου διεθνιστής, στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ (1916) προσχώρησε στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ. Στά 1920-1927 ἀνῆκε στό Κομμουνιστικό κόμμα Γαλλίας. Ἀντιπρόσωπος στό ΙΙΙ συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.
Τό 1927 διαγράφηκε ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα σάν δεξιός ὀπορτουνιστής. — *378, 449, 450.*

Λουνατσάρσκι, Α. Β. (1875-1933) — στό ἐπαναστατικό κίνημα μπῆκε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890-1900. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μπολσεβίκος. Ἦταν μέλος τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν μπολσεβίκικων ἐφημερίδων «Βπεριόντ», «Προλετάρι» καί ἀργότερα τῆς «Νόβαγια Ζίζν». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό μαρξισμό, συμμετεῖχε στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ», ζητοῦσε τή συνένωση τοῦ μαρξισμοῦ μέ τή θρησκεία. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἀκολουθοῦσε διεθνιστικές θέσεις. Στίς ἀρχές τοῦ 1917 προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν μεζραγιόντσι καί μαζί της ἔγινε δεκτός στό Κόμμα στό VI συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ).

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση — ἐπιφανής σοβιετικός κρατικός παράγοντας, μέχρι τό 1929 ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος Παιδείας, ἔπειτα πρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ. Συγγραφέας πολλῶν ἐργασιῶν γιά τά ζητήματα τῆς τέχνης καί τῆς λογοτεχνίας. — *317, 355, 410-411, 412, 446.*

Λούξεμπουργκ (Luxemburg), *Ρόζα* (1871-1919) — ἐπιφανής ἀγωνίστρια τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, μιά ἀπό τίς ἡγετικές φυσιογνωμίες τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς II Διεθνοῦς. Ἦταν ἀπό τούς ἱδρυτές καί τούς καθοδηγητές τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας. Ἀπό τό 1897 ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, πάλευε ἐνάντια στόν μπερνσταϊνισμό καί στό μιλλερανισμό. Ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ πῆρε μέρος στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση (στή Βαρσοβία). Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου κρατοῦσε συμφιλιωτιστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, τό 1912 τάχθηκε ἐνάντια στή λεγόμενη «ροζλαμοβική» ἀντιπολίτευση στή σοσιαλδημοκρατία τῆς Πολωνίας, πού στεκόταν πιό κοντά στούς μπολσεβίκους.

Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου πῆρε διεθνιστική θέση. Ἦταν ἀπό τούς πρωτεργάτες τῆς δημιουργίας στή Γερμανία τῆς ὁμάδας «Διεθνής», πού ἀργότερα μετονομάστηκε σέ ὁμάδα «Σπάρτακος» καί σέ συνέχεια σέ «Ἕνωση Σπάρτακου». Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Νοέμβρη 1918 στή Γερμανία ἔπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στό ἱδρυτικό συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Τό Γενάρη τοῦ 1919 πιάστηκε καί δολοφονήθηκε μέ διαταγή τῆς κυβέρνησης Σάιντεμαν.

Ὁ Λένιν, πού ἐκτιμοῦσε πολύ τήν Ρ. Λούξεμπουργκ, ἔκανε ἐπανειλημμένα κριτική τῶν λαθῶν της, βοηθώντας την ἔτσι νά πάρει σωστή θέση. — *21, 198, 216, 219, 232, 248, 261, 268, 270, 281, 288, 347.*

Λουτεράαν (Luteraan), *Μπάρεντ* (γεν. τό 1878) — ὀλλανδός σοσιαλδημοκράτης, δημοσιογράφος. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ὑπεράσπιζε διεθνιστικές θέσεις, στά 1911-1916 ἦταν μέλος τῆς Κεντρικῆς Διοίκησης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος Ὀλλανδίας. Ἀργότερα ἦταν μέλος τοῦ Ἀνεξάρτητου Σοσιαλιστικοῦ καί σέ συνέχεια τοῦ Κομμουνιστικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος Ὀλλανδίας. Μετά τό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο μέλος τοῦ Κόμματος Ἐργασίας. — *98.*

Μ

Μάγερ (Meyer), *Ἔρνστ* (1887-1930) — ἕνας ἀπό τούς παράγοντες τοῦ γερμανικοῦ καί παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος. Ἀπό τό 1908 μέλος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Ἀπό τό 1913 πολιτικός διευθυντής τῆς ἐφημερίδας

κους βουλευτές πιάστηκε καί τό 1915 ἐξορίστηκε στήν περιοχή τοῦ Τουρουχάνσκ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση βρισκόταν σέ καθοδηγητική κομματική, σοβιετική καί οἰκονομική δουλιά. — *34, 401.*

Μπάουερ (Bauer), *Ὄττο* (1882-1938) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς II Διεθνοῦς. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. — *140.*

Μπάουμαν (Baumann), *Ροδόλφος* (γεν. τό 1872) — ἐλβετός δεξιός σοσιαλδημοκράτης. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Τόν Ἰούνη τοῦ 1916 ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Διοίκησης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Ζυρίχης, ἀπό τήν ὁποία βγῆκε τό Φλεβάρη τοῦ 1917. — *383.*

Μπάσοκ — *βλ.* Μενελέβσκι, Μ. Ι.

Μπεζραμπότνι — *βλ.* Μανουήλσκι, Ντ. Ζ.

Μπέλ, Μπελένιν — *βλ.* Σλιάπνικοφ, Α. Γκ.

Μπελένκι (Γκρίσα, Μπελίνσκι), *Γκ. Γ.* (1885-1938) — μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1903. Ἔκανε κομματική δουλιά στό Μίνσκ, στην Πετρούπολη, Βίλνα καί σέ ἄλλες πόλεις. Τό 1912 κατέφυγε στή Γαλλία. Τό 1914-1917 ἦταν γραμματέας τοῦ παρισινοῦ τμήματος τῶν μπολσεβίκων, ἀλληλογραφοῦσε συστηματικά μέ τόν Β. Ι. Λένιν, τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια καί τήν Ἐπιτροπή τῶν ὀργανώσεων Ἐξωτερικοῦ. Ἐπέστρεψε στή Ρωσία τό Μάη τοῦ 1917.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση μέχρι τό 1925 ἦταν γραμματέας τῆς ἀχτιδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κράσναγια Πρέσνια τοῦ Κόμματος. Στά 1925-1927 προσχώρησε στήν τροτσκιστική ἀντιπολίτευση καί γι' αὐτό διαγράφηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τό ΠΚΚ (μπ). — *86, 169, 173, 254, 255, 260, 262, 268, 273, 281, 293, 304, 305, 314, 325, 378, 389, 434.*

Μπελίνσκι — *βλ.* Μπελένκι, Γκ. Γ.

Μπελοούσοβα. — *386.*

Μπεντέκερ (Baedeker), *Κάρλ* (1801-1859) — συγγραφέας ὁδηγῶν ταξιδιοῦ γιά τήν περιοχή τοῦ Ρηνου, γιά τή Μέση, Βόρεια καί Νότια Γερμανία, τήν Ἐλβετία κ.ἄ., πού διακρίνονταν γιά τήν ἰδιαίτερή τους ἀκρίβεια. Τήν ἔκδοση τέτιων ὁδηγῶν ταξιδιοῦ συνέχισαν τά παιδιά του. — *80, 457.*

Μπεντέλι (Benteli), — ἰδιοκτήτης τυπογραφείου στό Μπιούμπλιτς, κοντά στή Βέρνη, ὅπου τυπώνονταν μερικά φύλλα τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ Κόμματος, τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *112, 145, 159, 219, 290, 305.*

Μπέρζιν (Μπέρζιν, Ζιεμέλις), *Γ. Α.* (Πάβλοφ, Πάβελ Βασίλιεβιτς) (1881-1938) — ἕνας ἀπό τούς πιό παλιούς ἀγωνιστές τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς Λεττονίας. Μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1902. Πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907. Τό 1908 κατέφυγε στό ἐξωτερικό, ἦταν μέλος τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) (1910) καί τοῦ Γραφείου τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας. Ἀντιπρόσωπος τοῦ

IV συνεδρίου τῆς Λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας (Γενάρης τοῦ 1914). Ἔπειτα ἀπό τό συνέδριο ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξωτερικοῦ τῆς ΣΔΠΛ καί μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος τῆς ἐφημερίδας «Zihna» («Πάλη»). Τό καλοκαίρι τοῦ 1917 γύρισε στήν Πετρούπολη, ὅπου πῆρε δραστήριο μέρος στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἀργότερα ἦταν σέ ὑπεύθυνη διπλωματική καί κρατική δουλιά. — *130, 310, 387, 390.*

Μπέρνσταϊν (Bernstein), *Ἔντουαρντ* (1850-1932) — ἡγέτης τῆς ἄκρας ὀπορτουνιστικῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς II Διεθνοῦς, θεωρητικός τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ καί τοῦ ρεφορμισμοῦ. Ὁ Μπέρνσταϊν διακήρυξε σάν βασικό καθῆκον τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τήν πάλη γιά μεταρυθμίσεις πού ἀποβλέπουν στή βελτίωση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, διατύπωσε τήν ὀπορτουνιστική φόρμουλα: «Τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε». Στήν περίοδο τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ὑποστήριζε κεντριστικές θέσεις, καλύπτοντας τό σοσιαλσωβινισμό του μέ διεθνιστικές φράσεις. Στά ἑπόμενα χρόνια ἐξακολουθοῦσε νά ὑποστηρίζει τήν πολιτική τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, τάχθηκε ἐνάντια στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό Σοβιετικό κράτος. — *28, 81-82, 83, 94, 190.*

Μπέτμαν-Χόλβεγκ (Bethmann Hollweg), *Τεομπάλντ* (1856-1921) — γερμανός ἀντιδραστικός κρατικός παράγοντας. Στά 1909-1917 χρημάτισε καγκελλάριος τῆς Γερμανίας. Ἐφάρμοσε πολιτική κατάπνιξης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί ἔπαιξε δραστήριο ρόλο στήν ἐξαπόλυση τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου. Τόν Ἰούλη τοῦ 1917 παραιτήθηκε καί ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική. — *82.*

Μπλαγκόγεφ (Blagoev), *Ντιμίτρ* (1856-1924) — παράγοντας τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας καί τῆς Βουλγαρίας. Στά 1883-1884 (στήν περίοδο τῆς φοίτησής του στό Πανεπιστήμιο Πετρούπολης) ἦταν ὁ ὀργανωτής μιᾶς ἀπό τίς πρῶτες σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες στή Ρωσία, πού συνδέθηκε τό 1885 μέ τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωσης τῆς δουλιᾶς». Τό 1891 κάτω ἀπό τήν καθοδήγησή του ἱδρύθηκε τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα Βουλγαρίας καί τό 1903 σχηματίστηκε ἡ ἐπαναστατική πτέρυγα — τό κόμμα τῶν «τεσνιάκων». Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου πῆρε δραστήριο μέρος στό ξεσκέπασμα τῆς ληστρικῆς του οὐσίας, τοῦ προδοτικοῦ ρόλου τῶν σοσιαλσωβινιστῶν τῆς II Διεθνοῦς, τάχθηκε κατά τῆς προσέλκυσης τῆς Βουλγαρίας σ' αὐτό τόν πόλεμο. Χαιρέτισε θερμά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση στή Ρωσία, ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στό μετασχηματισμό τοῦ κόμματος τῶν «τεσνιάκων» σέ Κομμουνιστικό κόμμα Βουλγαρίας (1919). — *92.*

Μπλάν (Blanc), *Ἀλεξάντρ* (1874-1924) — γάλλος σοσιαλιστής. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἦταν βουλευτής, κεντριστής, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν ἀντιιμπεριαλιστικῶν διαθέσεων τοῦ λαοῦ τῆς Γαλλίας πέρασε σέ διεθνιστικές θέσεις· τό 1916 πῆρε μέρος στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ. Μετά τόν πόλεμο μπῆκε στό Κομμουνιστικό κόμμα Γαλλίας. — *222.*

Μπλόχ (Bloch) — πῆρε μέρος στό γυναικεῖο κίνημα στήν Ἐλβετία τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. — *323.*

Μπλόχ (Bloch), *Ἰωσήφ* (1871-1936) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, ανα-

θεωρητής, φιλόλογος. Στά 1897-1933 ἦταν διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ κυριότερου ὀργάνου τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν, τοῦ περιοδικοῦ «Socialistische Monatshefte» («Μηνιάτικη Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση»). — *303.*

*Μπογκντάνοφ, Α. (Μαλινόβσκι, Α. Α. *)* (1873-1928) — σοσιαλδημοκράτης, φιλόσοφος, κοινωνιολόγος, οἰκονομολόγος, γιατρός. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῶν ὀτζοβιστῶν, ἦταν ἡγέτης τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». Στά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας προσπάθησε νά δημιουργήσει δικό του σύστημα, τόν «ἐμπειριομονισμό», μιά παραλλαγή τῆς ὑποκειμενικῆς ἰδεαλιστικῆς μαχιστικῆς φιλοσοφίας, πού τήν ἐπέκρινε δριμύτατα ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἔργο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός». Στή σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» τόν Ἰούνη τοῦ 1909 ὁ Μπογκντάνοφ διαγράφηκε ἀπό τίς γραμμές τῶν μπολσεβίκων.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί καθοδηγητές τῆς «Προλετκούλτ». Ἀπό τό 1926 ἦταν διευθυντής τοῦ Ἰνστιτούτου μετάγγισης αἵματος πού ἵδρυσε ὁ ἴδιος. — *243, 299, 371.*

Μπογκρόβσκι — σοσιαλδημοκράτης, γιά λίγο διάστημα ἦταν γραμματέας μπολσεβίκικης ὁμάδας στή Στοκχόλμη, ἦταν ὑπεύθυνος τῆς μεταφορᾶς ἔντυπου ὑλικοῦ στή Ρωσία. Τό 1916 διαγράφηκε ἀπό τό κόμμα γιά κατάχρηση χρημάτων τοῦ κομματικοῦ ταμείου καί γιά παραβίαση τῶν συνωμοτικῶν κανόνων τοῦ κόμματος. — *296.*

Μπόντς-Μπρουγέβιτς, Β. Ντ. (1873-1955) — μπολσεβίκος, ἱστορικός καί φιλόλογος. Τό 1904 διηύθυνε τό τμῆμα διεκπεραίωσης τῆς ΚΕ καί σέ συνέχεια ὀργάνωσε τήν ἔκδοση μπολσεβίκικης φιλολογίας (ἐκδοτικό «Β. Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί Ν. Λένιν»). Τά ἑπόμενα χρόνια πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἔκδοση μπολσεβίκικων ἐφημερίδων, περιοδικῶν καί στήν ὀργάνωση ἐκδοτικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ κόμματος.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν διευθυντής τῶν ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων (ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1920), διευθυντής τοῦ ἐκδοτικοῦ «Ζίζν ἰ Ζνάνιγε», ἀργότερα ἦταν σέ ἐπιστημονική δουλιά. — *302, 407.*

Μπόρχαρντ (Borchardt), *Γιούλιαν* (1868-1932) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, ὄντας ἐπικεφαλῆς τῆς ἀριστερῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας πού σχηματίστηκε γύρω ἀπό τό περιοδικό «Διεθνιστές σοσιαλιστές τῆς Γερμανίας» πάλεψε ἐνάντια στό σοσιαλσωβινισμό καί τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο· πῆρε μέρος στή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ καί προσχώρησε στήν Ἀριστερά τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ὅμως ὁ Μπόρχαντ καί ἡ ὁμάδα του δέν καταλάβαιναν τήν ἀνάγκη νά ξεκόψουν ὁλοκληρωτικά ἀπό τούς σοσιαλσωβινιστές, καί νά δημιουργήσουν ἕνα αὐτοτελές πολιτικό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί πρός τό τέλος τοῦ πολέμου πέρασαν στίς θέσεις τοῦ συνδικαλισμοῦ. Ὕστερα ἀπό τόν πόλεμο ὁ Μπόρχαρντ ἀποσύρθηκε ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική δράση. — *115, 116, 117, 152, 153, 330.*

Μπός, Ε. Μπ. (Ἰαπωνέζα) (1879-1925) — μέλος τοῦ μπολσεβίκικου κόμμα-

* Τά ὑπογραμμισμένα στήν παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνοματεπώνυμα.

Ν

* Διεθνής Ἐργατική Βοήθεια. *Σημ. μετ.*

Ντέμπς (Debs), *Γιούτζιν Βίκτορ* (1855-1926) — έπιφανής παράγοντας τοῦ έργατικοῦ κινήματος τῶν ΕΠΑ. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, πού ἀποτέλεσε τό βασικό πυρήνα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος, τό ὁποῖο διαμορφώθηκε στά 1900-1901. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἀκολουθοῦσε διεθνιστικές θέσεις, ἐπέκρινε τήν προδοσία τῶν σοσιαλσωβινιστῶν, ἔκανε προπαγάνδα ἐνάντια στήν εἴσοδο τῶν ΕΠΑ στόν πόλεμο. Ὁ Ντέμπς χαιρέτισε τή νίκη τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Τό 1918 καταδικάστηκε σέ 10 χρόνια φυλακή γιά ἀντιιμπεριαλιστική προπαγάνδα, ὅμως τό 1921 ἀμνηστεύθηκε. — *163.*

Ντιάντια — *βλ.* Λένιν, Β. Ι.

Ντίμκα — *βλ.* Σμιντόβιτς, Ι. Γκ.

Ντολγκολέβσκι — *βλ.* Μπουχάριν, Ν. Ι.

Ντόμοφ — *βλ.* Ποκρόβσκι, Μ. Ν.

Ντόμσκι (Κάμενσκι), *Γκ. Γκ.* (1883-1937) — δημοσιογράφος, μέλος τῆς ΣΔΒΠ καί Λ ἀπό τό 1904. Τό 1906 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Βαρσοβίας τῆς ΣΔΒΠ καί Λ , πῆρε μέρος σέ πολλές πολωνικές σοσιαλδημοκρατικές ἐκδόσεις. Ἀπό τό 1912 συνεργαζόταν στήν μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Πράβντα» καί στό περιοδικό «Προσβεστσένιγε». Ἀπό τό 1915 ἦταν μέλος τῆς διοίκησης Περιοχῆς τῆς ΣΔΒΠ καί Λ , διηύθυνε τή «Νάσα Τριμπούνα», πῆρε μέρος στή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ. Ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1918 μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Πολωνίας. Στά 1923-1928 ἦταν μέλος τῆς τροτσκιστικο-ζηνοβιεφικῆς ἀντικομματικῆς ἀντιπολίτευσης, τό 1928 διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα καί τό 1930 ἀποκαστάθηκε. Τό 1935 ξανά διαγράφηκε. — *92, 131.*

Ντοῦνκερ (Duncker), *Κετέ* (1871-1953) — ἐπιφανής ἀγωνίστρια τοῦ γυναικείου σοσιαλιστικοῦ κινήματος τῆς Γερμανίας. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ὑποστήριζε διεθνιστικές θέσεις. Τό 1915 συνεργαζόταν στό περιοδικό «Die Internationale» («Ἡ Διεθνής»), ἦταν μέλος τῆς ὁμάδας «Ἡ Διεθνής», πού γρήγορα μετονομάστηκε «Σπάρτακος» καί μετά σέ «Ἕνωση Σπάρτακου». Πῆρε μέρος στή δημιουργία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Γερμανίας. Στά 1918-1919 ἦταν μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Μέ τήν ἄνοδο τοῦ φασισμοῦ στήν ἐξουσία στή Γερμανία κατέφυγε στό ἐξωτερικό. Μετά τή συντριβή τοῦ φασισμοῦ ἔκανε ἐπιστημονική-παιδαγωγική δουλιά στή ΛΔΓ. — *117.*

Ντρό — *βλ.* Ἐμπέρ-Ντρό, Ζύλ.

Ο

Ὄλγα, Ὄλια — *βλ.* Ράβιτς, Σ. Ν.

Ὀλμίνσκι (Ἀλεξάντροφ, Γκαλέρκα), *Μ. Σ.* (1863-1933) — ἕνας ἀπό τούς πιό παλιούς παράγοντες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Ρωσία. Μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1898, μπολσεβίκος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἔκανε κομματική δουλιά στό Μπακού. Στά 1911-1914 στενός συνεργάτης τῶν μπολσεβίκικων ἐφημερίδων

Σ

Κρονστάνδης τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ), πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς Περιοχῆς τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Στόλου καί τῶν ἐργατῶν τῆς Φιλλανδίας. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν πληρεξούσιος τοῦ ΣΛΕ τῆς ΣΟΣΔΡ στή Φιλλανδία, μέλος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας, ἀντιπρόεδρος τοῦ ΑΣΛΟ. Τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα στά 1920-1921 ἦταν ὀπαδός τῆς πλατφόρμας τοῦ Τρότσκι. Τό 1927 τό XV συνέδριο τοῦ ΠΚΚ (μπ) τόν διέγραψε ἀπό τό Κόμμα σάν δραστήριο παράγοντα τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης. Τό 1930 ἀποκαταστάθηκε στό Κόμμα. Ἀργότερα διαγράφηκε ξανά ἀπό τό Κόμμα γιά τήν ἀντικομματική του δράση. — *451, 452.*

Σμιντόβιτς, Ι. Γκ. (Ντίμκα) — σοσιαλδημοκράτισσα, ἰσκρίστρια. Ἀπό τή στιγμή πού ὀργανώθηκε ἡ «Ἴσκρα» καί ὥς τήν ἄφιξη τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια στή Γενεύη, τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901, ἔκανε χρέη γραμματέα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καί ἀργότερα ἀσχολήθηκε μέ τή μεταφορά τοῦ Τύπου μέσω τῶν συνόρων. Τό 1902 πιάστηκε στό Κρεμεντσούγκ καί κλείστηκε στίς φυλακές τοῦ Κιέβου. Τό Γενάρη τοῦ 1903 δραπέτευσε ἀπό τή διοίκηση χωροφυλακῆς τοῦ Κιέβου καί σέ λίγο ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Πῆρε μέρος στό II συνέδριο τοῦ «Συνδέσμου ἐξωτερικοῦ τῆς Ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας», ὑποστηρίζοντας τούς μενσεβίκους, ἦταν γραμματέας τῆς διοίκησης τοῦ Συνδέσμου. — *165, 323.*

Σμιρνόφ, Ε. — *βλ.* Γκουριέβιτς, Ε. Λ.

Σμίτ (Schmid), *Ἀρτούρ* (γεν. τό 1889) — ἐλβετός ἀστός οἰκονομολόγος. Μέλος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Στήν περίοδο τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου καθηγητής ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν. Στά 1917-1920 ἦταν μέλος τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης, σέ συνέχεια ἦταν ἐθνικός σύμβουλος, γραμματέας τῆς ὀργάνωσης τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος στό καντόνιο καί διευθυντής τῆς ἐφημερίδας της. Ἀπό τό 1947 μέλος τοῦ Συμβουλευτικοῦ συμβουλίου τῆς Ἐθνικῆς τράπεζας τῆς Ἐλβετίας. — *334-336.*

Σμίτ (Schmid), *Ζάκ* (γεν. τό 1882) — ἐλβετός σοσιαλδημοκράτης. Ἀπό τό 1911 διευθυντής τῆς ἐλβετικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐφημερίδας «Neue Freie Zeitung» («Νέα Ἐλεύθερη Ἐφημερίδα»). Ἦταν μέλος τῆς Διοίκησης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἐλβετίας. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου τασσόταν ἐνάντια στό σοσιαλσωβινισμό, ὡστόσο, ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1917 ἀκολούθησε κεντριστικές πασιφιστικές θέσεις καί μετά πέρασε ὁλοκληρωτικά μέ τό μέρος τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς ἐλβετικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί ἔγινε ἀποφασιστικός ἀντίπαλος τῆς ἐπανάστασης καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. — *358-359.*

Σνέπφ (Schnepf), *Κάρλ* — γερμανός ἐμιγκρές, τυπογράφος. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου πῆρε μέρος στό νεολαιίστικο κίνημα τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ στήν Ἐλβετία. — *426.*

Σοκόλνικοφ (Μπριλλιάντ), *Γκ. Γ.* (Βικτοριόνοκ) (1888-1939) — μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1905. Ἀπό τό 1909 ὥς τό 1917 ζοῦσε στό ἐξωτερικό. Ἀπό τό 1910 ἦταν μέλος τῆς ὁμάδας τῶν κομματικῶν μπολσεβίκων· στήν περίοδο τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου συνεργαζόταν στή μενσεβίκικη-λικβινταριστική ἐφημερίδα «Νάσε Σλόβο».

Τό Κόμμα καταδίκασε ἀποφασιστικά καί ἔβαλε τέρμα στήν ξένη πρός τό μαρξισμό-λενινισμό προσωπολατρεία τοῦ Στάλιν καί στίς συνέπειές της ἐνέκρινε τή δουλιά τῆς ΚΕ γιά τήν ἀποκατάσταση καί τήν ἀνάπτυξη τῶν λενινιστικῶν ἀρχῶν καθοδήγησης καί τῶν κανόνων τῆς κομματικῆς ζωῆς σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς κομματικῆς, κρατικῆς καί ἰδεολογικῆς δουλιᾶς, πῆρε μέτρα γιά νά ἀποτραποῦν τέτια λάθη καί διαστρεβλώσεις στό μέλλον. — *101, 131, 161, 428.*

Στάουνιγκ (Stauning), *Τόρβαλντ Αὔγουστ Μαρίνους* (1873-1942) — ἕνας ἀπό τούς δεξιούς ἡγέτες τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Δανίας, καί τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, κρατικός παράγοντας τῆς Δανίας. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Στά 1916-1920 ἦταν ὑπουργός χωρίς χαρτοφυλάκιο στήν ἀστική κυβέρνηση τῆς Δανίας. Ἀργότερα ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κυβέρνησης καί τῶν κυβερνήσεων συνασπισμοῦ τῶν ἀστῶν ριζοσπαστῶν καί τῶν δεξιῶν σοσιαλδημοκρατῶν. — *449.*

Στάρκ (Ριαμπόβσκι), *Λ. Ν.* (1889-1943) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1905. Τό 1912 ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό, προσχώρησε στήν ὁμάδα τοῦ Τρότσκι, ὁρισμένο διάστημα ζοῦσε στή Βιένη, σέ συνέχεια στό νησί Κάπρι. Ἦταν συνεργάτης τῶν μπολσεβίκικων ἐντύπων «Ζβεζντά», «Πράβντα», «Προσβεστσένιγε», τοῦ μενσεβίκιου περιοδικοῦ «Σοβρεμέννικ». Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ (1915-1916), συνεργαζόταν στήν «Πράβντα», στό περιοδικό «Λέτοπις», ἦταν γραμματέας τοῦ ἐκδοτικοῦ «Ὀγκνί». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στό τηλεγραφικό πρακτορεῖο τῆς Πετρούπολης καί στό Ρωσικό τηλεγραφικό πρακτορεῖο (ΡΟΣΤΑ). Ἀπό τό 1919 ὥς τό 1920 βρισκόταν σέ στρατιωτική δουλιά. Ἀπό τό Μάη τοῦ 1920 ὥς τό 1937 σέ διπλωματική ὑπηρεσία. — *265.*

Στέινμπεργκ, Σ. — ρῶσος πρόσφυγας, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς προσφύγων στή Στοκχόλμη, πού δημιουργήθηκε τό 1917, μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη, μέ σκοπό νά βοηθήσει τούς πολιτικούς πρόσφυγες πού ἐπέστρεφαν στή Ρωσία. — *437, 439.*

Στεκλόφ, Γ. Μ. (1873-1941) — στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα συμμετεῖχε ἀπό τό 1893. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς ὀπορτουνιστικῆς ὁμάδας «Μπορμπά». Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου συνεργαζόταν στό κεντρικό ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ, τήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», στίς μπολσεβίκικες ἐφημερίδες «Ζβεζντά» καί «Πράβντα». Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ὑποστήριζε τίς θέσεις τοῦ «ἐπαναστατικοῦ ἀμυνιτισμοῦ». Ἀργότερα πέρασε στούς μπολσεβίκους.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν διευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Ἴζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», τοῦ περιοδικοῦ «Σοβέτσκογε Στροίτελστβο» καί ἀπό τό 1929 ἦταν ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ. Συγγραφέας πολλῶν ἔργων γιά τήν ἱστορία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. — *423, 436.*

Στεπκό — *βλ.* Κικνάτζε, Ν. Ντ.

Στέρ — *442.*

Τ

Φουριέ (Fourier), *Σάρλ* (1772-1837) — μεγάλος γάλλος σοσιαλιστής-οὐτοπιστής. — *386.*

Φοφάνοβα Μ. Β. (γεν. τό 1883) — πῆρε μέρος στό ἐπαναστατικό κίνημα. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν βουλευτής τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης, ἐκπλήρωνε ἀποστολές τῆς Ἀχτιδικῆς ἐπιτροπῆς Βίμποργκ τοῦ Κόμματος. Στό διαμέρισμά της στήν Πετρούπολη (Βίμπορσκαγια στορονά, όδ. Σερντομπόλσκαγια 1/92, διαμ. 20) κρυβόταν ὁ Β. Ι. Λένιν τήν περίοδο τῆς τελευταίας του παρανομίας.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας, σέ συνέχεια ἦταν πρύτανις τοῦ Ζωοτεχνικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Μόσχας. Ἀπό τό 1925 σέ οἰκονομική καί σέ ἄλλη δουλιά σέ διάφορα ἱδρύματα. — *453.*

Φράνκ (Frank), *Λούντβιχ* (1874-1914) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν ἀναθεωρητῶν, σοσιαλσωβινιστής, δικηγόρος. Ἀπό τό 1907 μέλος τοῦ Ράιχσταγκ. Στό συνέδριο τοῦ κόμματος στό Μαγδεμβοῦργο (1910) τάχθηκε ὑπέρ τῆς ψήφισης τῶν πολεμικῶν πιστώσεων. Στίς ἀρχές τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου πῆγε ἐθελοντής στό στρατό καί σκοτώθηκε στό μέτωπο. — *19.*

«Φράντς» — *βλ.* Κοριτσόνερ, Φράντς.

Φρίντολιν, Β. Γ. (Βάριν, Στράννικ) (1879-1942) — στό ΣΔΕΚΡ μπῆκε τό 1904. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἀποχώρησε ἀπό τήν πολιτική δράση. Στά 1910-1917 ζοῦσε στήν ἐμιγκράτσια. Στήν περίοδο τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου συνεργαζόταν στή μενσεβίκικη-τροτσκιστική ἐφημερίδα «Νάσε Σλόβο». Ἔγραφε ἄρθρα κατά τοῦ πολέμου. Ἀπό τό 1918 ἀσχολήθηκε μέ ἐπιστημονική καί παιδαγωγική δουλιά στό Λένινγκραντ. — *93, 94, 108, 112, 223, 232, 253, 254, 255, 261, 264, 270, 283, 286, 293, 295, 303, 304, 305, 314.*

Φρόιλιχ (Fröhlich), *Πάουλ* (1884-1953) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, δημοσιογράφος. Στά 1912-1916 ἦταν διευθυντής τῆς «Bremer Burger-Zeitung» («Πολιτική Ἐφημερίδα τῆς Βρέμης»), ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τῆς ἑβδομαδιαίας τῆς Βρέμης «Arbeiterpolitik» («Ἐργατική Πολιτική»)· ἦταν ἀντιπρόσωπος τῶν ἀριστερῶν τῆς Βρέμης στή συνδιάσκεψη τοῦ Κίνταλ. Ἀπό τό 1919 ὥς τό 1924 μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΓ· πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ III συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς σάν ἀντιπρόσωπος ἀπό τό Ἑνωμένο Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1928 διαγράφηκε ἀπό τό ΚΚΓ γιά τή φραξιονιστική του δράση. Τήν περίοδο τῆς φασιστικῆς δικτατορίας στή Γερμανία μέχρι τό 1950 βρισκόταν στό ἐξωτερικό. Τά τελευταῖα χρόνια ζοῦσε στήν ΟΔΓ. — *215, 216, 232.*

Χ

Χάαζε (Haase), *Οὖγκο* (1863-1919) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ὀπορτουνιστής. Τό 1911 ἐκλέχτηκε πρόεδρος τῆς Διοίκησης τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Βουλευτής στό Ράιχσταγκ στά 1897-1907 καί 1912-1918. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου

A

B

D

F

G

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά ντοκουμέντα πού δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά. *Ἡ Σύντ.*

1916

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Τυπώθηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1984
σέ 5 000 ἀντίτυπα
τυπογραφικά φύλλα 41 ½

ΛΕΝΙΝ

•

ΑΠΑΝΤΑ

49

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.